ALDOUS
HUXLEY

PUNCT CONTRAPUNCT

Aldous Huxley

Punct contrapunct

ROMAN

TRADUCERE DE CONST. POPESCU

Aldous Huxley
Point Counter Point
1928

Cuprins

Capitolul I
Capitolul II
Capitolul III
Capitolul IV
Capitolul V
Capitolul VI
Capitolul VII
Capitolul VIII
Capitolul IX
Capitolul X
Capitolul XI
Capitolul XII
Capitolul XIII
Capitolul XIV
Capitolul XV
Capitolul XVI
Capitolul XVII
Capitolul XVIII
Capitolul XIX
Capitolul XX
Capitolul XXI
Capitolul XXII
Capitolul XXIII
Capitolul XXIV
Capitolul XXV
Capitolul XXVI
Capitolul XXVII
Capitolul XXVIII
Capitolul XXIX
Capitolul XXX
Capitolul XXXI
Capitolul XXXII
Capitolul XXXIII
Capitolul XXXIV
Capitolul XXXV

Capitolul XXXVI
Capitolul XXXVII

Al omenirii, o, destin cutremurat,
Născut sub legi opuse,ce mare nedreptate,
Orgoliu de prisos, orgoliu condamnat,
În locul bolii, forţată sănătate.
Ce gând are natura cu legile-i contrare,
Când inima şi gândul ţin sufletu-n vâltoare?

FULKE GREVILLE

Capitolul I

— Ai să întârzii mult? Vocea neliniştită a lui Marjorie Carling părea că-l imploră.

— Nu, n-am să-ntârzii, răspunse Walter, cu un sentiment penibil de vinovăţie, ştiind sigur că va întârzia. Îl scotea din sărite felul ei de-a vorbi, cam tărăgănat şi mult prea afectat, dacă te gândeai la situaţia ei nenorocită.

— Nu veni mai târziu de miezul nopţii.

Ar fi putut să-i amintească de vremea când seara nu ieşea niciodată fără ea. Ar fi putut, dar n-avea de gând. Din principiu. Nu voia nici în ruptul capului să-i smulgă dragostea cu sila.

— Să zicem unu. Ştii cum sunt seratele astea.

De fapt, Marjorie nu ştia, pentru simplul motiv că, nefiind măritată cu el, nu era invitată niciodată. Îşi părăsise soţul pentru Walter Bidlake, iar Carling, cu scrupulele lui de bigot, şi poate din sadism şi dorinţă de răzbunare, refuzase să divorţeze. Se împliniseră doi ani de când Walter şi Marjorie trăiau împreună. Doar doi ani ţinuse dragostea lui. Apoi, Walter încetase s-o mai iubească şi începuse să iubească pe alta. Păcatul săvârşit de Marjorie, ca şi situaţia ei neplăcută în ochii lumii îşi pierdeau unica scuză şi consolare. Şi mai era şi însărcinată.

— Douăsprezece şi jumătate, îl imploră, deşi îşi dădea seama că insistenţele aveau să-l enerveze, iar el o va iubi şi mai puţin.

Nu îşi putea însă stăpâni cuvintele; îl iubea prea mult, iar gelozia o chinuia prea tare. În ciuda principiilor, frazele răbufneau. Poate că ar fi fost mai bine pentru amândoi dacă Marjorie ar fi avut mai puţine principii şi şi-ar fi exprimat sentimentele cu o violenţă firească. Fusese însă

învăţată de mică să-şi controleze cu stricteţe manifestările. Numai oamenii fără educaţie, credea ea, făceau „scene”. Nu se abătu de la principiile ei decât când îl imploră:

— Atunci la douăsprezece şi jumătate, Walter.

Insistenţa ei timidă, prea slabă pentru a-l convinge, reuşi să-l irite. Marjorie îşi dădea perfect seama, dar nu putea să tacă.

— Dac-am să pot. (Uite, reuşise să-l scoată din sărite; vocea lui Walter începuse să tremure de enervare.) Nu-ţi garantez, însă, aşa că s-ar putea să nu vin la ora fixată. Obsedat până la nebunie de chipul lui Lucy Tantamount, era convins că n-avea să se întoarcă la douăsprezece şi jumătate.

Îşi potrivi ultima oară cravata albă. Marjorie stătea alături. Ochii ei îl scrutau din oglindă. Era atât de palidă şi de trasă la faţă, încât lumina lămpii electrice de deasupra îi umbrea obrajii supţi. Avea cearcăne mari. Nasul drept, cam lung chiar pe vremea când Marjorie arăta bine, ieşea acum jalnic în relief pe faţa descărnată. Părea urâtă, obosită şi bolnavă. Peste şase luni avea să nască. Ceea ce fusese la început o singură celulă, apoi un ciorchine de celule, un săculeţ de ţesuturi, un fel de vierme, un viitor peştişor cu bronhii, se agita acum în ea şi avea să devină într-o bună zi un om – un om în toată firea, care va suferi şi se va bucura, va iubi şi va urî – un om cu gândurile, amintirile şi fantezia lui. Iar ceea ce fusese o picătură gelatinoasă avea să-şi inventeze un Dumnezeu şi să-l adore; ceea ce fusese un fel de peştişor avea să creeze şi, după ce va crea, să devină un câmp de luptă, pe care se vor înfrunta binele să răul; ceea ce trăia orbeşte în ea ca un vierme parazit avea să privească la stele, să asculte muzică şi să citească versuri. Un lucru se va transforma într-o fiinţă, o grămăjoară omenească. În trupul ei se desfăşura uluitorul proces al creaţiei; Marjorie însă nu era conştientă decât de boala şi extenuarea ei; misterul creaţiei reprezenta

doar oboseală, urâţenie şi o nelinişte permanentă în privinţa viitorului. Un suflet chinuit şi un trup supus neplăcerilor. La început, când recunoscuse simptomele sarcinii, fusese fericită sau, cel puţin, încercase să fie în ciuda spaimelor care o bântuiau la gândul urmărilor de ordin fizic şi social. Copilul, îşi închipuise ea, avea să-l apropie mai mult pe Walter (care începuse însă de pe atunci să se îndepărteze), să trezească în el sentimente noi, compensând astfel acel element, indiferent care ar fi fost el, ce părea să lipsească din dragostea lui. Marjorie se îngrozea la gândul durerilor şi neplăcerilor inevitabile. Dar atât durerile cât şi neplăcerile meritau să fie îndurate dacă ar fi dus la o reînnoire, la o consolidare a dragostei lui. Marjorie se simţise totuşi fericită. La început, previziunile ei păruseră să se realizeze. Ştirea că va avea un copil răscolise sentimentele lui Walter. Două, trei săptămâni fusese fericită, împăcată cu durerile şi neplăcerile. Apoi, de la o zi la alta, totul se schimbase: Walter o cunoscuse pe femeia aceea. Când nu alerga după Lucy, Walter simula, cât putea, interesul şi bunăvoinţa. Marjorie înţelegea însă că interesul şi bunăvoinţa lui erau nefireşti, că atenţia şi grija izvorau dintr-un sentiment de datorie şi că Walter ura copilul, fiindcă îl silea să fie prevenitor faţă de femeia care-l va naşte. Deoarece Walter ura copilul, începu şi ea să-l urască. Fericirea odată spulberată, temeiurile ieşiseră la suprafaţă şi puseră stăpânire pe ea. Viitorul nu-i rezerva decât dureri şi neplăceri; între timp, avea de înfruntat urâţenia, boala şi oboseala. Cum putea să câştige lupta când se afla în halul ăsta?

— Walter, mă iubeşti? întrebă ea deodată.

Întorcându-şi o clipă ochii căprui de la cravata albă reflectată în oglindă, Walter se uită la ochii ei cenuşii şi trişti, ce-l fixau stăruitor. Zâmbi. „De m-ar lăsa odată în pace!” Îşi strânse buzele, apoi le desfăcu, mimând un sărut. Marjorie nu-i întoarse

zâmbetul. Faţa ei, stăpânită de o puternică nelinişte, rămase tristă. Privirea îi căpătă o uşoară luminozitate şi, brusc, pe gene apărură lacrimi.

— N-ai putea să rămâi cu mine astă-seară? îl imploră, călcându-şi hotărârea eroică de a-i lăsa o libertate deplină şi de a nu folosi mijloace agasante pentru a-l constrânge s-o iubească.

În faţa lacrimilor şi auzindu-i vocea tremurătoare şi plină de reproşuri, Walter se simţi cuprins de remuşcări, dar şi de enervare. Un fel de furie, de milă, de ruşine.

„De ce nu pricepi – iată ce-ar fi vrut să-i spună, ce i-ar fi spus dacă ar fi avut curajul – de ce nu pricepi că ce-a fost între noi s-a terminat şi nu se mai poate repeta? Să spunem lucrurilor pe nume, poate că dragostea noastră n-a fost niciodată nici ce ţi-ai închipuit tu, nici ce-am încercat eu să simulez. Să fim prieteni, să fim camarazi. Îmi placi, ţin foarte mult la tine. Da', pentru numele lui Dumnezeu, nu mă mai cocoloşi cu dragostea ta, nu mă mai sili să te iubesc, Dac-ai şti cât de îngrozitoare poate fi dragostea pentru cineva care nu-i îndrăgostit, ce năpastă, ce blestem…"

Marjorie plângea. Picătură cu picătură, lacrimile izvorau dintre pleoapele închise. Faţa ei, schimonosită de durere, tremura. Din vina lui – el era călăul. Lui Walter i se făcu silă de sine.

„De ce mă las şantajat de lacrimile ei?" se întrebă şi la acest gând, i se făcu silă de ea. O lacrimă alunecă de-a lungul nasului ei prea lung. „N-are niciun drept să se poarte astfel, să fie atât de neînţelegătoare. De ce nu vrea să priceapă?"

„Pentru că mă iubeşte."

„Dar n-am nevoie de dragostea ei, n-am nevoie." Simţi că îl cuprinde furia. Nu avea dreptul să-l iubească astfel, şi, în orice caz, nu acum. „Un şantaj, îşi repetă el în gând, un şantaj. De ce trebuie să mă las şantajat de dragostea ei şi de faptul că odinioară am iubit-o – deşi mă întreb dac-am iubit-o vreodată."

Marjorie scoase o batistă şi începu să-şi şteargă ochii. Walter se ruşina de gândurile lui josnice. Ea era de vină, din cauza ei se simţea ruşinat. Ar fi trebuit să rămână lângă Carling. O aventură ar fi fost de-ajuns. Şi-ar fi petrecut după-amiezile într-un atelier de pictor. Ar fi fost romantic.

„De fapt, eu am insistat să-şi lase soţul."

„Ar fi trebuit să aibă atâta cap încât să refuze. Putea să-şi închipuie că dragostea noastră n-o să ţină cât lumea."

Marjorie făcuse ce i se ceruse; renunţase la tot şi, de dragul lui, acceptase neplăcerile sociale. Un alt şantaj. Îl şantaja cu sacrificiul ei. Îl scoteau din sărite obligaţiile pe care sacrificiile ei le reclamau de la onoarea şi decenţa lui.

„Dac-ar avea, într-adevăr, onoare şi decenţă nu mi-ar exploata sentimentele."

Exista însă copilul.

„Cum Dumnezeu a acceptat să rămână însărcinată?"

Walter ura copilul, căci îi sporea răspunderea faţă de Marjorie, cât şi sentimentul de vinovăţie că o face să sufere. O privi cum îşi şterge faţa umezită de lacrimi. Din cauza sarcinii arăta extrem de urâtă şi îmbătrânită. Cum îşi putea închipui o femeie…? Nu, în niciun caz, nu! Walter închise ochii şi clătină aproape imperceptibil din cap. Gândul acesta odios trebuia izgonit cu orice preţ.

„Cum pot să mă gândesc la aşa ceva?" se întrebă el.

— Mai stai, o auzi Walter din nou. Vocea ei stridentă, felul tărăgănat şi căutat de a vorbi îi deveniseră de-a dreptul insuportabile. Te rog, Walter, mai stai.

Începu să hohotească. Alt şantaj. „Cum putea să fie atât de josnică?" În ciuda ruşinii şi, într-un fel din cauza ei, senzaţia penibilă pe care o încerca, în loc să dispară, se intensifică. Dezgustul faţă de ea crescu tocmai fiindcă Walter se ruşina de propria-i purtare. Senzaţia penibilă de ruşine, sila de sine,

provocate tot de Marjorie, constituiau un alt motiv pentru a o detesta. Ura se transforma. în ruşine, iar ruşinea, la rândul ei, alimenta şi mai mult ura.

„Ah, de ce nu mă lasă în pace?” Ajunsese să dorească acest lucru cu furie, din răsputeri; exasperarea lui creştea tocmai fiindcă trebuia stăpânită. (Walter nu avea curajul brutal să-şi exprime sentimentele; îi părea rău de Marjorie şi, în ciuda a tot ce se întâmplase, ţinea la ea; era însă incapabil să-i vorbească deschis, sincer şi brutal; cruzimea lui involuntară izvora din slăbiciune.)

„De ce nu mă lasă în pace?” Dacă l-ar fi lăsat în pace, Walter s-ar fi ataşat mai mult de ea, şi Marjorie ar fi fost mai fericită. Mult mai fericită. Ar fi fost spre binele ei… Deodată, îşi dădu seama de ipocrizia lui. „Şi totuşi, de ce dracu nu mă lasă să fac ce vreau?”

Dar ce voia, în definitiv? O voia pe Lucy Tantamount. O voia iraţional, în ciuda idealurilor şi principiilor, o voia nebuneşte, în ciuda voinţei şi chiar a sentimentelor – căci nu o iubea pe Lucy; în fond, o ura. Un scop nobil poate justifica mijloace nedemne. Dar ce se întâmplă dacă scopul e nedemn? Din cauza lui Lucy o făcea pe Marjorie să sufere – pe Marjorie, care-l iubea, care se sacrificase pentru el, care era nefericită. Nefericirea ei era însă un şantaj.

— Rămâi cu mine astă-seară, îl imploră ea din nou.

Walter era gata să cedeze rugăminţilor, să renunţe la serată şi să rămână acasă. Impulsul contrar se dovedi mai puternic. Răspunse cu minciuni – minciuni doar pe jumătate, mai rele decât cele adevărate, tocmai din pricina elementului de adevăr care le conferea o justificare ipocrită.

O strânse la piept. Gestul în sine era o altă ipocrizie.

— Draga mea, protestă el pe tonul prefăcut al adultului care roagă un copil să fie cuminte,

trebuie să merg neapărat, înţelege, are să vină şi tatăl meu acolo. Era adevărat. Bătrânul Bidlake lua totdeauna parte la seratele familiei Tantamount. Şi am de discutat ceva cu el. Afaceri, adăugă Walter cu un aer vag şi important, trăgând între ei, cu ajutorul acestui cuvânt magic, perdeaua de fum a intereselor ce privesc numai pe bărbaţi. „Minciuna, îşi spuse el, era destul de vizibilă, cu toată perdeaua de fum.”

— N-ai putea să-l vezi altădată?

— E ceva important, răspunse el, clătinând din cap. Şi, în afară de asta, adăugă, uitând că mai multe pretexte sună mai puţin convingător decât unul singur, Lady Edward a invitat special pentru mine pe directorul unei edituri americane. Ar putea să-mi fie util, ştii bine ce sume imense plătesc. Lady Edward îi spusese că îl va invita pe american, bineînţeles dacă acesta nu apucase să se întoarcă în Statele Unite – ea se temea însă că ar fi plecat. Plătesc ridicol de mult, continuă Walter, îngroşând perdeaua de minciuni cu amănunte lipsite de importanţă. America este singura ţară din lume unde un scriitor poate primi mai mulţi bani decât merită. Încercă să râdă. Am mare nevoie de-o sumă mai importantă ca să acopăr cele două lire pe care le primesc aici pentru o mie de cuvinte. O strânse şi mai tare în braţe şi se aplecă să o sărute. Ea îşi feri faţa. Marjorie, o imploră el, te rog, nu mai plânge. Se simţea vinovat şi nefericit. Ah, de ce Dumnezeu nu-l lăsa în pace?

— Nu plânge, răspunse ea. Buzele lui întâlniră obrajii ei umezi şi reci,

— Marjorie, dacă aşa vrei tu, n-am să mai plec.

— Dar eu ţin morţiş să te duci, spuse ea, continuând să-şi ferească faţa.

— Nu ţii. Am să rămân acasă.

— Nici vorbă. Marjorie îl privi şi încercă să zâmbească. Sunt o proastă. Ar fi stupid să ratezi ocazia de-a te întâlni cu tatăl tău şi cu americanul acela.

Folosite de ea ca argumente, propriile lui minciuni sunau şi mai fals şi neconvingător. Tresări aproape dezgustat.

— S-aştepte, răspunse Walter cu o voce plină de mânie. Era furios pe sine pentru că inventase asemenea minciuni (de ce n-a fost în stare să-i spună cu brutalitate adevărul? În definitiv, Marjorie îl ştia), şi furios pe ea fiindcă i le reamintea. Ar fi vrut ca minciunile să se scufunde pe loc într-un hău al uitării, să dispară de parcă nu ar fi fost rostite niciodată:

— Nu, nu, trebuie să te duci. Am fost o proastă. Îmi pare rău.

La început, Walter se împotrivi; refuză să mai plece şi insistă să rămână acasă. Cum primejdia dispăruse, îşi putea permite luxul să insiste. Era limpede că Marjorie vorbise serios când luase hotărârea de a-l lăsa să se ducă la serată. I se oferea prilejul să facă pe nobilul şi pe mărinimosul fără să-l coste prea mult, de fapt, aproape pe gratis. Ce farsă odioasă! Intră totuşi în joc. În cele din urmă consimţi să plece, ca şi cum i-ar fi făcut un mare hatâr că nu rămâne acasă. Marjorie îi înnodă fularul de mătase, îi aduse jobenul şi mănuşile, şi îl sărută uşor la despărţire, mimând cu îndrăzneală buna dispoziţie. Avea mândria şi codul ei de onoare în materie de dragoste şi, în ciuda nefericirii şi a geloziei, se crampona de principiile ei: Walter *trebuia* să fie liber şi ea n-avea niciun drept să se amestece în chestiunile care nu o priveau. Pe de altă parte, era şi mai înţelept să nu se amestece. Cel puţin aşa spera ea.

Walter închise uşa în urmă şi ieşi în răcoarea nopţii. Un ucigaş fugind de la locul crimei, de lângă victimă, şi încercând să se lepede de milă şi de remuşcări, nu s-ar fi simţit mai uşurat. Ajuns în stradă, răsuflă adânc. Era liber. Scăpase de amintiri şi de presimţiri. Câteva ore era liber să ignore existenţa trecutului sau a viitorului. Liber să trăiască pe placul lui, indiferent de locul unde se

afla. Se amăgea, închipuindu-şi că este liber; amintirile nu-i dădeau pace. Nu era uşor să scapi. Vocea ei îl urmărea. „Dar eu ţin morţiş să te duci.” Fapta lui echivala cu o înşelătorie, cu o crimă. „Ţin morţiş.” Pe ce ton nobil protestase! Cu ce aer mărinimos acceptase în cele din urmă! Nu era numai crud, dar se complăcea şi într-un joc dublu.

„Doamne sfinte, spuse el încet. Cum de-am fost în stare?” Era uimit şi scârbit de fapta sa. „De ce Dumnezeu nu-mi dă pace? De ce nu vrea să priceapă?” Din nou se simţi cuprins de o furie slabă şi inutilă.

Odinioară dorise altceva. Odinioară, singura lui ambiţie fusese să nu fie lăsat în pace. Încurajase dragostea lui Marjorie. Îşi aminti căsuţa dintre dealurile golaşe, unde luni de zile locuiseră singuri. Ce perspectivă aveau asupra ţinutului Berkshire! Din păcate, satul cel mai apropiat se afla la trei kilometri. Ce greu atârna rucsacul plin de alimente! Şi ce noroi când ploua! Şi găleata care trebuia scoasă din puţ! Puţul avea peste treizeci de metri adâncime. Nici măcar în momentele când nu se îndeletnicea cu treburi obositoare, cum ar fi fost scosul apei din fântână, nu se simţise cu adevărat mulţumit. Fusese oare fericit alături de Marjorie – atât de fericit cât îşi închipuise şi cum s-ar fi cuvenit în acele împrejurări? Lucrurile urmau să se desfăşoare ca în *Epipsychidion*[1]; nu se întâmplase aşa tocmai pentru că râvniseră prea mult la asta, pentru că intenţionaseră să-şi modeleze sentimentele şi viaţa comună pe versurile lui Shelley.

Îşi aminti vorbele cumnatului său, Philip Quarles, într-o seară, când discutaseră despre poezie:

— Arta nu trebuie luată *ad litteram.*

— Nici chiar dacă dragostea este adevărată? întrebase Walter.

— Riscă să devină prea adevărată. Pură ca apa distilată. Adevărul pur e nefiresc, e o abstracţie

fără corespondent în lumea reală. În natură întâlneşti permanent o mulţime de impurităţi amestecate cu adevărul esenţial. Arta emoţionează tocmai fiindcă respinge impurităţile vieţii adevărate. Nicio orgie autentică nu excită ca un roman pornografic. Într-o carte de Pierre Louys[2] toate fetele sunt tinere şi au un corp perfect. Nimeni nu sughiţe, nimănui nu-i miroase gura, nimeni nu-i obosit, plictisit, nimeni nu-şi aminteşte brusc de facturi neachitate sau de scrisori de afaceri rămase fără răspuns, ca să întrerupă astfel clipele de mare fericire. Arta îţi provoacă o senzaţie, un gând, un sentiment în stare pură, vreau să zic pură din punct de vedere chimic, nu moral, adăugase el râzând.

— Dar în *Epipsychidioh* nu există pornografie, protestase Walter.

— E adevărat, dar din punctul de vedere al chimistului, poemul e la fel de pur. Cum e sonetul acela de Shakespeare?

„Nu-s ochii dragei mele stropi de soare,
Şi roşul gurii ei nu-i de coral.
De-i albă neaua, sânu-i oacheş pare
Şi negrul păr i-e ca o sârmă-n văl.

Ştiu roze albe, ştiu şi roze roşii.
Dar nu-i socot obrajii trandafiri.
Şi-s balsamuri mai dulci să le miroşi
Decât e boarea întregii sale firi.”[3]

Şi-aşa mai departe. Ai luat prea în serios pe poeţi şi uite ce s-a întâmplat. Să-ţi fie învăţătură de minte.

Firește, Philip avusese dreptate. Lunile petrecute în acea căsuţă n-avuseseră nimic comun cu *Epipsychidion* sau cu *La Maison du Berger*[4]. Se gândi la puţ şi la drumul lung, şi chiar dacă Marjorie i-ar fi aparţinut în stare pură, la ce i-ar fi

folosit? Ar fi fost poate mai insuportabilă decât cu unele impurităţi.

Rafinamentele ei, de pildă, aerul distant de femeie virtuoasă, diafană şi spiritualizată – toate astea, văzute de la distanţă şi teoretic, păreau admirabile. Ce se întâmpla însă când te apropiai şi treceai la fapte? Se îndrăgostise de aerul ei virtuos, de spiritualitatea ei rafinată, cultă şi diafană, se îndrăgostise şi de nefericirea ei, căci Carling, soţul lui Marjorie, era un tip imposibil. Mila făcuse din Walter un cavaler în slujba celor oropsiţi. Îşi închipuise că dragostea înseamnă discuţii, că e o comunitate şi o camaraderie spirituală. Pe vremea aceea avea doar douăzeci şi trei de ani şi era de mare puritate, acea puritate a adolescenţei când dorinţele sexuale se răzvrătesc. Tocmai absolvise Universitatea din Oxford, îndopat de poezie şi de elucubraţiile filosofilor şi misticilor. Iată adevărata dragoste. Relaţiile sexuale nu contau, erau inevitabile, deoarece, din nenorocire, fiinţele omeneşti aveau un corp ce trebuia ţinut în frâu, pe cât posibil. Marea lui puritate ca şi impulsurile înflăcărate ale tinereţii, îndrumate în mod artificial spre imitarea purităţii îngereşti, îl făcuseră să admire puritatea rafinată şi calmă care, în cazul lui Marjorie, se datora unei răceli fireşti şi unei vitalităţi congenital scăzute.

— Eşti atât de bună, îi spusese el. Ţi-e atât de uşor să fii bună. Aş vrea să fiu la fel de bun ca tine.

Dorinţa lui echivala, fără ca să-şi dea seama, cu aceea de a fi pe jumătate mort. Aerul lui timid, sfios şi de o adâncă sensibilitate, ascundea o vitalitate puternică. Îi venea greu, de fapt, să fie bun ca Marjorie. Încercase totuşi. Între timp, îi admirase bunătatea şi puritatea. Devotamentul şi admiraţia ei îl emoţionaseră şi îl măguliseră – cel puţin până în clipa când bunătatea ei începuse să-l plictisească, să-l scoată din sărite.

Îndreptându-se spre staţia de metrou Chalk Farm îşi aminti deodată o discuţie a tatălui său cu

un şofer italian despre dragoste. (Bătrânul Bidlake avea un adevărul talent să-i facă pe oameni să vorbească, fie ei servitori sau chiar muncitori. Walter îl invidia pentru acest dar.) „Unele femei, spunea şoferul, sunt ţepene ca un garderob. *Sono come cassettoni!”* Ce picant ştia bătrânul Bidlake să povestească anecdote! „Ce folos că e drăguţă, dacă trebuie să strângi în braţe un garderob drăguţ? Ce sens are, pentru numele lui Dumnezeu?” (Iar Marjorie, reflectă Walter, nici măcar nu era drăguţă.) „Mie îmi plac, spunea şoferul, altfel de femei, chiar dacă sunt urâte. Iubita mea, mărturisise el, e altfel. E *un frullino, proprio frullino”,* un drac de femeie. Iar bătrânul Bidlake clipise prin monoclu, ca un satir jovial, răutăcios şi bătrân. Un garderob sau un drac de femeie? Walter trebui să admită că împărtăşea preferinţele şoferului. În orice caz, ştia din experienţa personală că (de câte ori în dragostea „adevărată” interveneau impurităţi sexuale) nu-i plăcea prea mult tipul de femeie-garderob. De la depărtare şi teoretic, puritatea, bunătatea şi spiritualitatea rafinată arătau admirabil. Dar la apropiere, şi în contact direct, erau mai puţin atrăgătoare. Iar când mai aparţineau şi cuiva care nu te atrage, atât devotamentul cât şi admiraţia măgulitoare deveneau insuportabile. O urî confuz pe Marjorie pentru răceala, răbdarea şi aerele ei de martiră. Dragostea pentru Lucy avea ceva nebunesc şi neruşinat. Marjorie în schimb era foarte diafană şi pe jumătate moartă. Pe de o parte avea o scuză, de pe alta era de neiertat. Ultima alternativă i se păru mult mai gravă. Instinctele sexuale erau josnice, nedemne. Ce putea fi mai jalnic şi mai nedemn decât o astfel de clasificare: femei-dulap sau draci de femei? Avu impresia că aude râsul copios, senzual al tatălui său. Îngrozitor! Întreaga viaţă conştientă a lui Walter se orientase într-o direcţie contrară celei a tatălui său, opusă senzualităţii frivole şi exuberante a bătrânului. Conştiinţa îl

împinse întotdeauna spre mama sa, spre puritate, rafinament şi spirit. Dar, cel puţin, jumătate din sânge provenea de la tatăl său. Acum însă cei doi ani de convieţuire cu Marjorie îl dezgustaseră complet de virtutea frigidă, provocându-i o silă cumplită, deşi se ruşina de sentimentele lui faţă de ea şi de presupusele sale porniri bestiale, cum ar fi fost, de exemplu, dragostea pentru Lucy. Dacă Marjorie l-ar fi lăsat în pace! Dacă nu i-ar mai pretinde să-i răspundă la dragostea ei neîmpărtăşită, cu care continua să-l asalteze! Dacă ar înceta cu devotamentul ei îngrozitor! Ar putea atunci să-i acorde prietenia lui – căci ţinea cu adevărat la ea. Marjorie era bună şi amabilă, credincioasă şi sinceră. Ar fi fost fericit să aibă, în schimb, prietenia ei. Dragostea ei îl înăbuşea. Iar când Marjorie, închipuindu-şi că luptă împotriva celeilalte femei se folosea chiar de armele acesteia şi, înfrângându-şi frigiditatea virtuoasă, încerca să-l recucerească cu ajutorul unor săruturi înfocate – ei bine, era ceva înfiorător, absolut înfiorător.

Pe deasupra, îşi continuă Walter reflecţiile, Marjorie îl cam plictisea cu seriozitatea ei greoaie şi lipsa ei de sensibilitate. De fapt, era cam proastă, cu toată cultura ei şi poate chiar din cauza ei. E drept, avea o cultură autentică, citise cărţi, le ţinea minte. Dar pricepuse ceva? Putea, oare, să le priceapă? Observaţiile cu care întrerupea lungile, foarte lungile ei tăceri, acele observaţii docte şi serioase, erau plate, lipsite de haz, de fineţe. Bine făcea că tăcea, căci tăcerea e plină de adâncă înţelepciune şi de spirit, întocmai ca blocul de marmură nesculptat încă de mâna unui mare artist. Cei ce tac nu îşi trădează gândurile. Marjorie avea talentul de a şti să asculte cu atenţie şi înţelegere. Când ieşea din tăcerea ei, jumătate din cuvintele rostite erau citate, căci Marjorie avea memorie bună şi căpătase obiceiul de a învăţa pe dinafară maxime celebre sau pasaje remarcabile. Lui Walter îi trebuise multă vreme ca să descopere

platitudinea patetică şi prostia masivă care întovărăşea tăcerile şi citatele ei. Dar când o descoperise era prea târziu.

Se gândi la Carling. Un beţivan, un bigot. Trăncănea toată vremea despre veşminte preoţeşti, sfinţi şi imaculata concepţie, iar pe de altă parte se îmbăta de te apuca scârba. Dacă nu i-ar fi provocat o silă atât de groaznică, şi n-ar fi făcut un infern din viaţa lui Marjorie, ce s-ar fi întâmplat? Walter îşi imagină libertatea lui. Nu i s-ar fi făcut milă şi nu s-ar fi îndrăgostit de Marjorie. Îşi aminti ochii ei roşii şi umflaţi de plâns după unul dintre acele scandaluri oribile cu Carling. Ce porc împuţit! „Ce s-ar fi întâmplat cu mine?" se întrebă Walter deodată.

Ştia că în momentul când închisese uşa, Marjorie izbucnise în plâns. Carling, cel puţin, avea scuza beţiei. „Iartă-i, Doamne, fiindcă nu ştiu ce fac." Walter nu se îmbăta niciodată. Era sigur că în clipa aceea Marjorie plângea.

„Ar trebui să mă întorc", îşi spuse el. Iuţi pasul, până ce ajunse aproape să alerge pe stradă. Fugea de conştiinţa lui şi în acelaşi timp de grăbea să ajungă la femeia dorită.

„Ar trebui să mă întorc, asta ar trebui."

Îşi continuă însă grăbit drumul, urând-o din tot sufletul, tocmai fiindcă o făcuse atât de nefericită.

Un om care se uita la vitrina unei tutungerii se dădu brusc îndărăt pe când trecea Walter; se ciocniră violent.

— Scuzaţi, spuse Walter, mecanic, văzându-şi mai departe de drum şi fără să se uite înapoi.

— Nu te uiţi pe unde mergi? răcni furios cetăţeanul în urma lui. Ce, eşti de capul tău? Te grăbeşti de parc-ai fi câştigat la curse.

Două haimanale, de pe stradă izbucniră într-un hohot de râs fioros şi batjocoritor.

— Hei, tu ăla cu ţilindru, continuă dispreţuitor cetăţeanul, cuprins de ură faţă de domnul în haine de seară.

Walter ar fi trebuit să se întoarcă şi să-i închidă gura cu un răspuns şi mai violent. Tatăl său l-ar fi dat gata cu o scurtă replică. Lui Walter însă nu-i rămânea decât fuga. Îi era groază de scandaluri şi se temea de oamenii vulgari. Înjurăturile cetăţeanului se pierdură în urma lui.

„Ce odios!" se cutremură el. Se întoarse cu gândul la Marjorie.

„De ce Dumnezeu nu e înţelegătoare? Măcar puţin înţelegătoare. De-ar avea măcar o ocupaţie cu care să-şi piardă timpul."

Nenorocirea lui Marjorie era că avea la dispoziţie prea mult timp liber ca să se gândească. Prea mult timp ca să se gândească la ea. În fond, el era vinovat, el o făcuse să renunţe la ocupaţia ei, el o obligase să i se devoteze în exclusivitate. Când o cunoscuse era asociată la o prăvălioară de artă decorativă. Unul dintre acele magazine ce înfloresc în cartierul Kensington şi reprezintă o ocupaţie demnă pentru o doamnă din societate – un amestec de artă şi amatorism. Abajururile, compania tinerelor care pictau şi mai ales devotamentul pentru doamna Cole, asociata principală, compensau în ochii lui Marjorie o căsătorie nefericită. Îşi crease o mică lume a ei, departe de Carling; o lume feminină, amintind într-un fel de un pension, unde flecărea despre rochii şi magazine, bârfea, şi contractase ceea ce elevele numeau „o pasiune" pentru o femeie mai în vârstă; pe de altă parte îşi închipuia că efectuează partea ei din munca omenirii, slujind cauza Artei.

Walter o convinsese să renunţe la toate. Întâmpinase totuşi unele dificultăţi, căci pentru Marjorie fericirea de a fi devotată doamnei Cole, pentru care avea o slăbiciune, compensa aproape toate nenorocirile îndurate alături de soţul ei. Carling însă se dovedise greu de înlocuit prin doamna Cole. Walter îi oferise lui Marjorie ceea ce asociata ei nu îşi putea permite şi, evident, nici nu intenţionase – un cămin, protecţie şi un ajutor

bănesc. Pe lângă asta, Walter era bărbat, şi, conform tradiţiei, un bărbat trebuia iubit chiar dacă, aşa cum constatase Walter, nu-ţi plac bărbaţii cu adevărat şi eşti atrasă în mod firesc spre compania femeilor. (Din nou, influenţa literaturii. Îşi aminti părerile lui Philip Quarles despre urmările dezastruoase ale artei asupra vieţii.) Da, era bărbat, dar un bărbat complet diferit de ceilalţi, după spusele repetate la infinit ale lui Marjorie. Pe atunci acceptase această apreciere ca o distincţie măgulitoare. Să fi fost oare aşa? Walter se îndoia. Oricum, atunci Marjorie îl considerase „altfel" şi reuşise o dublă lovitură: găsise un bărbat care totuşi nu era bărbat. Fermecată de insistenţele lui Walter, sătulă de brutalităţile lui Carling, Marjorie consimţise să părăsească prăvălioara şi în acelaşi timp pe doamna Cole, pe care Walter nu o putea suferi, spunând despre ea că e personificarea tiranică, nemiloasă şi exploatatoare a voinţei feminine.

— Eşti prea talentată ca să faci pe tapiţerul amator, o lăudase el pe Marjorie, convins pe atunci sincer de capacităţile ei intelectuale.

Avea să-l ajute, nu ştia deocamdată cum, în munca de creaţie literară, sau, de ce nu, să scrie şi ea. Sub înrâurirea lui se apucase să aştearnă pe hârtie eseuri şi nuvele, evident, foarte proaste. După ce o încurajase, Walter deveni mai prudent, şi nu-şi mai exprimă părerea asupra eforturilor ei. În curând, Marjorie părăsi aceste preocupări nefireşti şi inutile. Rămase doar cu Walter, care deveni raţiunea ei de a exista, temelia pe care se clădise întreaga ei viaţă. Această temelie începea să se surpe.

„Dacă m-ar lăsa în pace!" se gândi Walter.

Coborî să ia metroul. La intrare un om vindea ziarele de seară. *„Proiectul de lege socialist e o tâlhărie. Primul scrutin."* Cuvintele săreau în ochi de pe afiş. Mulţumit c-a găsit un pretext ca să-şi schimbe şirul gândurilor, cumpără un ziar.

Proiectul de lege al guvernului liberal-laburist pentru, naţionalizarea minelor trecuse de primul scrutin cu majoritatea obişnuită. Walter citi cu plăcere ştirile. Avea opinii politice înaintate. Nu aceleaşi opinii le avea şi proprietarul ziarului. Tonul articolului de fond era de o mare virulenţă.

„Ticăloşii", îşi spuse Walter în timp ce citea. Lectura îi stârni entuziasm şi simpatie faţă de obiectul atacului, precum şi o ură, ce-l umplea de satisfacţie, împotriva capitaliştilor şi a reacţionarilor. Barierele individualităţii erau pentru o clipă înlăturate, iar complexele personale abolite. Stăpânit de plăcerea luptei politice, Walter simţi cum creşte, devenind, ca să spunem aşa, mai mare decât era – mai mare şi mai simplu.

„Ticăloşii", repetă el în minte, gândindu-se la exploatatori şi la monopolişti.

În staţia Camden Town un bătrânel pricăjit, cu o batistă roşie legată în jurul gâtului, se aşeză alături. Pipa bătrânului duhnea atât de înăbuşitor încât Walter se uită prin vagon ca să vadă dacă nu-şi poate găsi alt loc. Întâmplător, mai erau locuri libere. Plecarea de lângă bătrânelul cu pipa rău mirositoare ar fi putut să pară însă un act ostentativ. Cetăţeanul ar fi fost în stare să-l apostrofeze. Fumul acru îi înţepa gâtlejul; tuşi.

„Trebuie să rămâi credincios gusturilor şi instinctelor tale", obişnuia Philip Quarles să spună. O filosofie cu o bază temeinică trebuie să slujească oare la raţionalizarea sentimentelor? Dacă n-ai avut niciodată o experienţă religioasă e o nebunie să crezi în Dumnezeu. E ca şi cum ai spune că-ţi plac stridiile, deşi îţi fac rău când le mănânci.

Un iz de sudoare stătută urcă spre nările lui Walter, o dată cu duhoarea mahorcii. „Socialiştii spun că e vorba de o naţionalizare, citi el în ziar, dar noi avem un nume mai scurt şi mai simplu pentru ceea ce îşi propun ei: *Furt."*. Cel puţin era un furt de la hoţi, şi în folosul victimelor. Bătrânelul se aplecă şi scuipă cu mare atenţie jos,

între picioare. Întinse flegma cu tocul bocancului, Walter se uită în altă parte; ar fi dorit să poată iubi pe cei exploataţi şi să urască din tot sufletul pe exploatatorii înstăriţi. Dar gusturile şi instinctele sunt accidente şi nu principii veşnice. Dar dacă principiile axiomatice nu constituie şi premisele tale personale şi majore…?

Deodată se văzu la vârsta de nouă ani, plimbându-se cu mama lui pe pajiştile de lângă Gattenden. Aveau în mână câte un buchet de aglice. Trebuie să fi fost pe lângă Batt's Corner, căci doar pe acolo creşteau aglice.

— Să ne oprim o clipă şi să-l vizităm pe sărmanul Wetherington, spusese mama lui. E rău bolnav. Bătuse apoi la uşa căsuţei acestuia.

Wethrington fusese ajutor de grădinar la conac, dar de o lună de zile nu mai lucra. Walter şi-l amintea ca pe un om slab şi palid, scuturat de tuse şi foarte ursuz. Nu-l prea interesase Wetherington. O femeie le deschisese uşa.

— Bună ziua, doamnă Wetherington.

Intraseră.

Wetherington zăcea în pat, proptit în perne. Faţa lui arăta îngrozitor. Din fundul orbitelor cavernoase te fixa o pereche de ochi imenşi, cu pupilele foarte dilatate. Întinsă pe oasele puternic reliefate pielea era albă şi cleioasă de sudoare. Dar mai îngrozitor decât faţa arăta gâtul, neverosimil de subţire. Din mânecile cămăşii de noapte ieşeau două beţe noduroase, braţele, cu o pereche de mâini scheletice şi uriaşe fixate ca ghearele unei greble de coadă. Şi ce miros în camera bolnavului! Ferestrele erau închise ermetic, iar într-o sobiţă ardea focul. Aerul se încinsese şi devenise greu din cauza miasmelor oribile răspândite de răsuflarea lâncedă şi de duhoarea trupului bolnav – un iz stătut şi tenace, învârtoşat îndelung în căldura apăsătoare şi dezgustător de dulceag. Un miros nou, brutal, oricât de fetid, n-ar fi puţit mai rău. Aerul îmbâcsit, răscopt, dulceag şi putred al odăii

bolnavului făcea şederea insuportabilă. Walter se cutremura şi acum când îşi aducea aminte. Aprinse o ţigară ca să-şi dezinfecteze memoria. Crescuse obişnuit cu băile zilnice şi cu geamurile deschise. Când l-au dus prima dată la biserică, copil fiind, i s-a făcut rău din cauza aerului închis şi a mirosului oamenilor. A trebuit să fie scos imediat de acolo. Mama lui nu l-a mai luat cu ea a doua oară. „Probabil c-am fost crescuţi prea igienic şi aseptic", îşi spuse el. La ce slujeşte o educaţie din care rezultă numai greaţă faţă de tovărăşia celorlalţi oameni, a fraţilor tăi? Ar fi voit să-i iubească. Dragostea nu înfloreşte însă într-o atmosferă care-i provoacă celui îndrăgostit o imensă scârbă.

În camera de boală a lui Wetherington însuşi sentimentul de milă înflorea greu. În timp ce mama lui vorbea cu muribundul şi soţia acestuia, Walter, aşezat pe scaun şi trăgând în piept prin buchetul de aglice aerul cald şi greţos, se uita scârbit dar şi fascinat de oroare la scheletul înfricoşător din pat. Până şi prin parfumul proaspăt şi încântător al aglicelor răzbătea mirosul greoi din camera bolnavului. Aproape că nici nu i se făcuse milă, ci numai spaimă, frică şi greaţă. Nici când doamna Wetherington începu să plângă, întorcându-şi faţa ca bolnavul să nu-i vadă lacrimile, Walter nu se simţi cuprins de milă, ci mai degrabă stingherit şi prost dispus. Spectacolul durerii ei îl îndemna să scape de acolo cât mai curând, să iasă din camera înfiorătoare în aerul liber şi curat, la lumina soarelui.

Amintindu-şi acele sentimente se ruşina. Aşa simţise însă pe atunci şi tot aşa continua să simtă şi acum. „Trebuie să rămâi credincios instinctelor tale. Trebuie să te împotriveşti celor rele". Dar asta nu era atât de uşor. Bătrânelul de alături îşi aprinse pipa din nou. Walter îşi aminti că acasă la Wetherington îşi ţinuse din răsputeri răsuflarea ca să nu respire aerul stricat. Trăgea aer în piept prin

aglice, număra până la patruzeci, lăsa aerul să iasă, apoi aspira din nou. Bătrânelul se aplecă şi scuipă iar. „Ideea potrivit căreia naţionalizarea va atrage după sine bunăstarea muncitorilor e total eronată. În ultimii ani, contribuabilul a simţit pe pielea lui ce înseamnă controlul birocratic. Dacă muncitorii îşi închipuie…” Închise ochii şi revăzu camera bolnavului. Când venise momentul să-şi ia rămas-bun, strânsese mâna scheletică ce zăcea inertă pe cearşaf; îşi strecurase degetele pe sub degetele moarte şi osoase, ridicase o clipă mâna, apoi îi dăduse drumul.

Mâna fusese rece şi umedă. Întorcându-se cu spatele, se ştersese pe furiş de haină. Eliberase, printr-un suspin adânc răsuflarea prea mult reţinută şi aspirase din plin aerul greţos. Fusese ultima oară când trebuise să tragă acel aer în piept, căci mama lui se şi îndreptase spre uşă. Micuţul ei pechinez se zbenguia în jurul ei, lătrând.

— Fii cuminte, T’ang! spusese cu vocea ei frumoasă, şi limpede. Era poate singura persoană din Anglia, reflectă el, care pronunţa cu adevărat apostroful în cuvântul T’ang.

Se înapoiaseră acasă pe jos, de-a lungul unei poteci, care străbătea pajiştile. T’ang, o apariţie fantastică şi neverosimil de mică, asemenea unui balaur chinez, fugea înainte, sărind uşor peste ceea ce el îşi închipuia a fi obstacole uriaşe. Coada pufoasă îi flutura în vânt. Uneori, când iarba era prea înaltă făcea sluj pe poponeţul turtit, ca şi cum ar fi cerşit zahăr, şi privea cu ochişorii rotunzi şi bulbucaţi peste buruieni, ca să vadă pe unde s-o apuce.

Sub cerul luminos şi uşor înnorat, Walter se simţise ca un prizonier graţiat. Alergase, strigase. Mama lui mergea încet, păstrând tăcerea. Din când în când se oprea şi închidea ochii. Avea acest obicei când era gânditoare sau nedumerită. Era deseori nedumerită, reflectă Walter, zâmbind melancolic.

Sărmanul Wetherington trebuie să fi constituit o mare nedumerire pentru ea. Îşi aminti că se opriseră de multe ori în drumul spre casă.

— Hai mai repede, mama. strigase el nerăbdător, o să întârziem la ceai.

Bucătăreasa le pregătise cornuleţe la ceai: mai rămăseseră de ieri câteva felii de cake cu prune şi un borcan proaspăt deschis, cu dulceaţă de cireşe *Tiptree.*

„Trebuie să rămâi credincios gândurilor şi instinctelor tale". Accidentul naşterii hotărâse însă pentru el. Dreptatea era veşnică; mila şi dragostea frăţească erau sentimente frumoase, în ciuda pipei bătrânelului şi a camerei de boală a lui Wetherington. Erau frumoase tocmai din cauza acestor lucruri. Metroul îşi încetini mersul. Staţia Leicester Square. Păşi pe platformă şi îşi croi drum spre lifturile metroului. „Premisa personală cea mai importantă, îşi spuse el, este greu de negat; cum e la fel de greu de crezut într-o premisă importantă care nu e personală, oricât ar fi ea de excelentă. Onoarea, fidelitatea sunt lucruri bune." Dar premisa personală cea mai importantă a filosofiei lui prezente era că Lucy Tantamount rămânea cea mai frumoasă, cea mai atrăgătoare…

— Biletele, vă rog!

Dezbaterea interioară ameninţa să reînceapă. O reprimă cu hotărâre. Liftierul trânti uşile. Ascensorul începu să urce. Ajuns în stradă. Walter chemă un taxi.

— Palatul Tantamount, în Pall Mall.

Capitolul II

Capătul răsăritean al străzii Pall Mall e bântuit pe furiş de trei fantome italiene. Bogăţia Angliei recent industrializate, precum şi entuziasmul şi geniul arhitectural al lui Charles Barry[5] le-au înviat din trecutul lor şi din ţinuturile de baştină însorite. Un ochi expert recunoaşte sub murdăria încrustată pe zidurile Reform Clubului detalii ce sugerează plăcut palatul Farnese. La câţiva paşi mai încolo, pe aceeaşi stradă, se profilează prin aerul tulbure al Londrei, Traveller's Club, clădit de Sir Charles după impresiile pe care i le-a lăsat casa proiectată de Raphael pentru familia Pandolfini. Iar între cele două cluburi, se înalţă cu un aer de severitate clasică, tristă ca o puşcărie şi înnegrită de funingine, o versiune de proporţii mai reduse (deşi încă enorme) a Cancelariei[6]. E palatul Tantamount.

Sir Charles Barry i-a desenat planurile în 1839. Vreo doi ani au lucrat la el o sută de muncitori. Cheltuielile au fost achitate de cel de al treilea marchiz Tantamount. Sumele erau imense, dar suburbiile din Leeds şi Sheffield începuseră să se extindă peste ţinuturile furate de la mănăstiri cu trei sute de ani în urmă de strămoşii marchizului. Biserica catolică în spiritul Sfântului Duh a predicat, pe baza scrierilor sfinte şi a vechilor tradiţii ale părinţilor bisericii, existenţa Purgatoriului şi ideea că sufletele închise acolo sunt ajutate de rugăciunile binecredincioşilor, dar mai ales de sacrificiile oferite altarului. Oamenii bogaţi şi cu o conştiinţă încărcată îşi lăsaseră prin testament călugărilor pământul, pentru ca sufletul să le scape mai repede din Purgatoriu. Henric al VIII-lea râvnise la o nevastă tânără şi îşi dorise un

fiu, dar Papa Clement al VII-lea, influenţat de verişoara fiicei primei neveste a lui Henric, n-a voit să-i acorde divorţul. Mănăstirile au fost în consecinţă secularizate. Mii de cerşetori, de nevoiaşi şi de schilozi au murit de foame în condiţii îngrozitoare. Familia Tantamount a pus însă mâna pe ţinuturi vaste cu ogoare, păduri şi păşuni. Câţiva ani mai târziu, sub Eduard al VI-lea, au mai furat şi averea a două licee întreţinute până atunci de biserică. Copiii au rămas fără învăţătură de carte pentru ca familia Tantamount să se îmbogăţească. Pentru a obţine un profit cât mai mare şi-au lucrat pământul pe baze ştiinţifice. Contemporanii îi considerau drept „oameni care îşi duc existenţa ca şi cum n-ar exista un Dumnezeu, oameni care vor să pună stăpânire peste toate, să nu lase nimic altora, şi veşnic nemulţumiţi". Din amvonul catedralei Sf. Paul, Lever[7] i-a acuzat „că au pângărit numele Domnului şi au transformat bunăstarea generală într-o mizerie generală". Familia Tantamount nici nu s-a sinchisit. Pământul le aparţinea, iar banii veneau cu regularitate.

Semănatul, creşterea şi seceratul recoltei se desfăşurau neîntrerupt. Vitele se înmulţeau, erau îngrăşate şi trimise la abator. Plugarii, ciobanii şi văcarii munceau din răsputeri din zori şi până seara, ani de-a rândul, până la moarte. Îi înlocuiau copiii lor. Un Tantamount urma unui alt Tantamount. Regina Elizabeta i-a făcut baroni, sub Carol al II-lea au devenit viconţi, sub domnia lui William şi Mary au ajuns conţi, iar sub George al II-lea marchizi. Se căsătoreau numai cu moştenitoare bogate – zece mile pătrate în Nottinghamshire, cincizeci de mii de lire, două străzi în cartierul Blooomsbury, o jumătate de fabrică de bere, o bancă, o plantaţie cu şase sute de sclavi în Jamaica. Între timp, oameni de origine umilă inventau maşini care fabricau obiecte mai repede decât dacă ar fi fost făcute cu mâna. Satele se transformau în orăşele, iar orăşelele în centre

mari. Pe fostele păşuni şi ogoare ale familiei Tantamount se clădeau case şi fabrici. Sub iarba pajiştilor, oameni pe jumătate goi sfredeleau straturile de cărbune negru şi strălucitor. Copiii mici şi femeile trăgeau vagonetele pline. Găinaţul a zeci de mii de generaţii de pescăruşi a fost adus pe mare din Peru pentru a fertiliza câmpiile, recolta creştea şi noile guri avură ce mânca. Ani de-a rândul, familia Tantamount se îmbogăţi tot mai mult, în timp ce sufletele contemporanilor cuvioşi de pe vremea Prinţului negru[8], lipsite de ajutorul sacrificiilor oferite altarului, continuau desigur să se zvârcolească în focul etern al Purgatoriului. Banii care, folosiţi cum trebuie, ar fi putut să le scurteze osânda în flăcări, au servit, printre altele, la ridicarea în Pall Mall a unei copii a Cancelariei papale.

Interiorul palatului Tantamount se caracterizează prin aceleaşi trăsături nobil romane ca şi faţada. În jurul unei curţi interioare centrale se ridică două rânduri de arcade deschise, având deasupra o mansardă luminată de ferestre mici şi pătrate. Curtea interioară, însă, în loc să fie lăsată deschisă sub bolta cerului, e dominată de un acoperiş de sticlă, care o transformă într-o imensă sală, de înălţimea întregii clădiri. Arcadele şi galeria îi conferă un aspect foarte nobil, deşi sala e prea mare, prea publică pentru a putea fi folosită prea des, şi seamănă mai degrabă cu un bazin de înot sau cu un patinoar. În această seară însă existenţa ei îşi găsea justificarea. Lady Edward Tantamount dădea una dintre seratele ei muzicale. Pe scaune se aflau numeroşi invitaţi iar în spaţiul arhitectural gol, de deasupra, vibrau complicate acorduri muzicale.

— Ce pantomină! se adresă bătrânul John Bidlake gazdei sale. Dragă Hilda, trebuie neapărat s-o priveşti.

— Ssst! protestă Lady Edward în dosul evantaiului din pene de struţ. Nu-i frumos să

întrerupi muzica şi, în afară de asta, fii sigur că mă uit.

Şoaptele ei aveau accentul limbii engleze vorbite în colonii, iar „r” -ul din cuvântul „întrerupi” se rostogolea în fundul gâtului; Lady Edward se născuse la Montreal, din mamă franţuzoaică, în 1897 „Asociaţia Britanică” se întrunise în Canada. Lordul Edward Tantamount ţinuse în cadrul secţiei de biologie o conferinţă foarte apreciată. Profesorii afirmaseră că e „un tânăr care va ajunge departe”. Pentru cei care nu erau profesori, un Tantamount, multimilionar, putea fi considerat că a şi ajuns departe. Aceasta era şi părerea hotărâtă a Hildei Sutton. În timpul şederii la Montreal, Lordul Edward fusese oaspetele tatălui Hildei. Fata se folosise de prilej. „Asociaţia Britanică” se înapoiase în Anglia, Lordul Edward, rămăsese însă în Canada.

— Te rog să mă crezi, mărturisise odată Hilda unei prietene, niciodată nu m-a interesat atât de mult osmoza ca atunci când l-am întâlnit pe soţul meu.

Pasiunea ei pentru osmoză trezise interesul Lordului Edward, care îşi dăduse seama de un lucru neobservat până atunci, şi anume că Hilda era extrem de drăguţă. Hilda, la rândul ei, ştia, ca femeie, ce trebuie să facă. Sarcina nu-i era grea. La cei patruzeci de ani ai săi, Lordul Edward rămăsese, în toate domeniile, cu excepţia celui intelectual, un fel de copil. În laborator, la masa de scris, avea vârsta ştiinţei. Sentimentele, intuiţiile şi instinctele erau ale unui copil. Inertă, o mare parte a fiinţei spirituale nu i se dezvoltase niciodată. Lordul Edward rămăsese un fel de copil, dar obiceiurile lui copilăreşti căpătaseră impurităţile a patruzeci de ani de existenţă. Hilda îl ajutase să-şi depăşească timiditatea ce-l paraliza ca pe un băieţel de doisprezece ani, şi de fiecare dată când spaima îl împiedica să facă avansurile necesare, ea îi prevenea intenţiile. Pasiunea lui era copilărească,

dar în acelaşi timp violentă, timidă, disperată şi mută. Hilda vorbise pentru amândoi şi vădise o îndrăzneală plină de discreţie. O mare discreţie, căci opiniile Lordului Edward în privinţa purtării fetelor tinere erau împrumutate în mare măsură din *Documentele Clubului Pickwick.* Îndrăzneala făţişă l-ar fi alarmat şi l-ar fi îndepărtat de ea. Hilda jucase rolul unei fecioare din romanele lui Dickens, reuşind în acelaşi timp să întreprindă avansurile necesare, să-i ofere toate prilejurile favorabile şi să aducă permanent discuţia pe făgaşul temelor amoroase. Hilda îşi primise răsplata. În primăvara anului 1898 devenise Lady Edward Tantamount.

— Te asigur, îi spusese ea odată lui John Bidlake, foarte enervată că acesta îşi bătea joc de sărmanul Edward, că ţin foarte mult la el.

— Sunt convins, dar ţii la el în felul tău, o persiflase Bidlake. Trebuie să recunoşti totuşi ce bine e că n-au toţi asemenea sentimente. Uită-te puţin în oglindă.

Edward se uitase şi îşi văzuse reflectată acolo imaginea corpului gol, cufundat pe jumătate în pernele adânci ale divanului.

— Eşti o bestie, îi spusese ea. Asta nu schimbă cu nimic dragostea mea pentru el.

— Nu schimbă cu nimic nici felul tău aparte de a-l iubi, sunt sigur. Râsese. Îţi repet, e totuşi bine că…

Hilda îi acoperise gura cu mâna. Asta se întâmplase acum douăzeci şi cinci de ani. Hilda era măritată de cinci ani şi împlinise treizeci. Lucy avea patru ani. John Bidlake, la cei patruzeci şi şapte de ani ai săi, se afla în culmea creaţiei şi reputaţiei de pictor. Un bărbat bine, solid, vesel şi nepăsător. Râdea mult, lucra mult, bea şi mânca mult, şi era mare amator de fecioare.

— Pictura e o ramură a senzualităţii, răspundea el celor ce-i reproşau viaţa pe care o duce. Nu poţi picta un nud dacă n-ai învăţat pe dinafară corpul

omenesc cu mâinile, cu buzele şi cu propriul tău corp. Eu iau arta în serios. Studiile preliminare nu mă obosesc niciodată. Din cauza rânjetului, pielea feţei i se încreţea în jurul monoclului, iar ochii îi scăpărau, ca ai unui satir glumeţ.

John Bidlake revelase Hildei propriul ei corp şi posibilităţile lui fizice. Lordul Edward era doar un fel de copil, fosila unui copil, conservată în trupul unui om matur şi corpolent. În laborator înţelegea din punct de vedere intelectual fenomenele sexuale, dar în practică şi pe planul emoţiilor, rămăsese un copil din epoca reginei Victoria, fosilizat, conservat intact, cu toate timidităţile copilăreşti fireşti şi cu toate ideile fixe împrumutate de la două mătuşi, prea iubite şi foarte virtuoase fete bătrâne, care îl crescuseră în locul mamei lui, care murise. O dată cu bizareriile domnilor Pickwick şi Micawber preluase şi uimitoarele lor principii şi prejudecăţi. Îşi iubea tânăra soţie, aşa cum putea să iubească un copil-fosilă în 1870, cu timiditate, şi scuzându-se tot timpul; se scuza pentru manifestările de dragoste, pentru corpul lui, pentru corpul ei. Evident, fără multe cuvinte, căci copilul-fosilă era mut din cauza timidităţii; ignora şi simula pe tăcute pasiunea carnală, care, cel puţin în ce-l privea, nici nu exista, de fapt. Dragostea lui constituia o lungă şi tacită scuză, şi fiind doar o scuză devenea condamnabilă. Dragostea trebuie să-şi găsească justificarea printr-o afinitate fizică şi spirituală, prin emoţia căreia îi dă naştere, prin legătura afectivă sau plăcerea pe care le creează. Dacă are nevoie de o justificare dinafară, devine un lucru lipsit de sens.

John Bidlake nu-şi cerea scuze pentru dragostea pe care o avea de oferit. Din punctul lui de vedere, dragostea se justifica în întregime prin ea însăşi. Având instinctele sexuale sănătoase, făcea dragoste simplu, natural, cu voluptatea animalică şi fericită a unui copil al naturii.

— Să n-ai pretenţia să discut cu tine despre stele, crini imaculaţi sau cosmos, spunea el. Nu mă interesează. Nu cred în ele. Eu cred în… Iar limbajul lui devenea ceea ce, printr-o convenţie misterioasă, s-a decretat a fi de netipărit.

O dragoste fără pretenţii, calmă, firească; şi prin urmare fericită – un fel de senzualitate decentă, sinceră şi entuziastă. Pentru Hilda, care nu cunoscuse în amor decât scuzele timide ale unui copil-fosilă, dragostea lui John Bidlake constituise o revelaţie. Sentimentele moarte renăscuseră. Se descoperise pe sine cu pasiune. Dar nu cu prea multă pasiune. Nu îşi pierduse niciodată capul. Căci dacă şi-ar fi pierdut capul, ar fi pierit o dată cu el palatul Tantamount, milioanele familiei Tantamount şi titlul nobiliar al marchizilor Tantamount. Nu avea deloc intenţia să le piardă, aşa că mintea îi rămăsese limpede şi raţională. Ţinuse capul sus, lucidă, ştiind ce vrea, mândră şi ferindu-se de pasiunile tumultuoase – o stâncă deasupra valurilor. Încercase mari satisfacţii în dragoste, dar niciodată în detrimentul situaţiei sociale. Era în stare să-şi contemple, detaşată, propriile satisfacţii; mintea ei clară şi voinţa de a-şi menţine situaţia socială rămăseseră în afara şi deasupra agitaţiilor senzuale. John Bidlake aproba talentul deosebit cu care Hilda ştia să se descurce.

— Slavă Domnului, Hilda, îi spusese el deseori, că eşti o femeie deşteaptă.

Femeile cărora nu le pasă de nimic şi se dedică exclusiv dragostei sunt o mare pacoste. Bidlake o ştia prea bine, dintr-o experienţă personală. Îi plăceau femeile; dragostea era o satisfacţie de care nu te puteai lipsi, dar nicio femeie nu merita să te vâri de dragul ei în complicaţii plictisitoare şi nici să-ţi ratezi viaţa pentru ea. Cu femeile proaste, care luau dragostea prea în serios, John Bidlake era nemilos de crud. Principiul său: „totul pentru dragoste” se înfrunta cu: „orice pentru o viaţă liniştită”. Din această dispută ieşise întotdeauna

victorios. Luptând pentru o viaţă liniştită nu se dăduse în lături de la niciun act, oricât de îngrozitor.

Hilda Tantamount iubea la fel de mult ca şi John Bidlake viaţa liniştită. Legătura lor ţinuse, destul de agreabil, mai mulţi ani şi se destrămase treptat. Fuseseră îndrăgostiţi nebuneşte şi rămăseseră prieteni buni, un fel de conspiratori, cum îi numeau unii, dar nişte conspiratori maliţioşi, strâns uniţi şi oricând gata să se distreze pe seama celorlalţi. Acum râdeau, sau mai degrabă bătrânul John, care nu putea suferi muzica, râdea de unul singur. Lady Edward încerca să-şi păstreze ţinuta.

— Linişteşte-te odată, îi şopti ea.

— Dar nu pricepi că-i nemaipomenit de caraghios, insistă el.

— Ssst!

— Vezi că vorbesc în şoaptă.

Sâsâitul ei permanent îl scotea din sărite.

— Ragi ca un leu.

— Nu mă pot stăpâni, răspunse el agasat.

Când făcea efortul să vorbească în şoaptă, avea convingerea că vocea lui nu era auzită decât de cel căruia i se adresa. Nu-i plăcea să i se spună că se înşală.

— Asta-i bună, rag ca un leu! bombăni el indignat. Faţa i se lumină brusc din nou. Ia uită-te, a mai sosit o întârziată. Facem prinsoare că procedează la fel cu ceilalţi?

— Ssst, repetă Lady Edward.

John Bidlake o ignoră. Se uita în direcţia intrării unde, în prag, ultima dintre întârziate oscila încă între dorinţa de a se topi discret în masa tăcută a invitaţilor şi sentimentul datoriei mondene de a-şi face cunoscută gazdei prezenţa. Se uita jenată împrejur. Lady Edward îi zâmbi şi o salută peste mulţimea ce le despărţea, făcându-i cu capul un semn de bun venit şi înclinând astfel lunga pană de struţ din păr. Întârziata îi răspunse cu un zâmbet, îi trimise o bezea, duse un deget la buze făgăduind

că va păstra tăcerea, arătă spre un scaun gol în partea opusă a sălii, îşi agită mâinile uşor, cu un gest menit să exprime scuze fiindcă a întârziat şi un mare regret că nu are posibilitatea, date fiind împrejurările, să vină şi să schimbe câteva cuvinte cu Lady Edward, apoi făcându-se mică de tot, ca să ocupe cât mai puţin spaţiu, înainta pe vârful picioarelor, cu o precauţie nemaipomenită, prin gangul dintre scaune, spre locul liber.

Pe Bidlake îl cuprinse o veselie nebună. Repetase întocmai fiecare gest al sărmanei doamne. Bezelele i le înapoiase exagerat, iar la gestul ei de a-şi duce un deget la buze, el îşi acoperise gura cu toată palma. Maimuţărise gestul de regret, amplificându-l grotesc până îl transformase într-o disperare caraghioasă. Iar când doamna o luase din loc pe vârful picioarelor, începuse să numere pe degete, să facă semnele care la Neapole sunt destinate să gonească spiritele rele, şi să-şi bată fruntea cu degetul. Se întoarse triumfător spre Lady Edward.

— Ţi-am spus eu, îi şopti el, şi întreaga-i faţă i se încreţi din cauza efortului de a se stăpâni să nu râdă. E ca într-un azil de surdomuţi. Sau ca o conversaţie cu pigmeii din Africa Centrală, îşi deschise gura şi îşi vârî înăuntru degetul arătător întins; mimă mişcările cuiva care bea dintr-un pahar. Mi-e foame, spuse el, mi-e foarte, foarte sete.

Lady Edward îşi agită penele de struţ în faţa lui.

Între timp orchestra continua să cânte *Suita în re minor pentru flaut şi corzi* de Bach. Tânărul Tolley dirija cu obişnuita lui graţie inimitabilă, ondulându-se din şolduri ca o lebădă şi descriind prin aer cu braţele, ce păreau că plutesc, arabescuri bogate, ca şi cum ar fi dansat în ritmul muzicii. Vreo zece violonişti şi violoncelişti necunoscuţi îi urmau indicaţiile. Celebrul Pongileoni nu îşi dezlipea buzele de pe flaut. La fiecare mişcare a sa o coloană cilindrică de aer începea să vibreze;

meditaţiile lui Bach se răspândeau prin cadrilaterul în stil roman, în deschiderea *Suitei,* un *largo,* Johann Sebastian reuşise cu ajutorul buzelor lui Pongileoni şi al coloanei de aer să facă următoarea afirmaţie: „În lume există lucruri măreţe şi nobile; există oameni născuţi regeşte; există cuceritori adevăraţi, stăpâni de fapt ai pământului". Dar reflecţia următoare privea acest pământ, vai! cât de complex şi nemăsurat. Iată ce zicea în *allegro*-ul din *Fugă:* „Vă închipuiţi că aţi descoperit adevărul; viorile o anunţă limpede, hotărât şi fără greş; l-aţi descoperit şi îl deţineţi triumfător. Dar el scapă din strânsoarea voastră şi ia o nouă înfăţişare sub arcuşurile violoncelelor, ca şi în acordurile coloanei de aer tremurătoare a lui Pongileoni." Părţile *Suitei* au viaţa lor specifică; se ating, se intersectează şi se combină o clipă creând o aparentă armonie, finală şi perfectă, pentru ca apoi să se despartă din nou. Fiecare parte e izolată, de sine stătătoare şi individuală. „Eu am personalitatea mea, afirmă vioara, iar lumea se roteşte în jurul meu." „În jurul meu", cheamă violoncelul. „În jurul meu", insistă flautul. Toate instrumentele au dreptate şi se înşală în aceeaşi măsură; dar niciunul dintre ele nu vrea să dea ascultare celorlalte.

Fuga umană are o sută optsprezece milioane de părţi. Sunetul provocat de ea reprezintă poate ceva pentru un statistician, dar nu reprezintă nimic pentru un artist. Numai analizând una sau două părţi, separat, artistul poate să înţeleagă ceva. Iată, de pildă, o anume parte, în care Johann Sebastian expune motivul. *Rondeau*-ul *î*ncepe cu o melodie încântătoare şi simplă, aproape folclorică, evocând o tânără fată ce cântă dragostea, singură şi cu o tristeţe înduioşătoare. O tânără fată cântă printre dealuri, în timp ce norii trec pe deasupra, însingurat, ca unul dintre norii călători, un poet i-a ascultat cântecul. Gândurile lui formează *Sarabanda* ce urmează *Rondeau-ului.* Meditaţia

poetului, lentă şi splendidă, se fixează asupra frumuseţii lumii – în ciuda mizeriei şi a prostiei, asupra bunătăţii profunde a lumii – în ciuda tuturor relelor, şi asupra unităţii lumii – în ciuda uimitoarei ei diversităţi. O frumuseţe, o bunătate şi o unitate pe care niciun studiu intelectual nu le poate scoate la iveală, nu le poate analiza, dar de a căror realitate spiritul omenesc e din când în când, pe neaşteptate şi covârşitor, convins. E de ajuns ca o tânără fată să cânte singură sub nori pentru a-ţi forma această convingere. Chiar şi o dimineaţă frumoasă e de ajuns. E oare o iluzie sau revelaţia unui adevăr foarte adânc? Cine ştie? Pongileoni sufla din flaut, violoniştii trăgeau cu arcuşurile date cu sacâz pe maţele de miei întinse, iar pe parcursul lungii *Sarabande* poetul îşi continua meditaţia splendidă şi optimistă asupra certitudinii lumii.

— Muzica asta a cam început să mă plictisească, şopti John Bidlake gazdei. Mai ţine mult?

Bătrânul Bidlake, lipsit de gust sau talent muzical, avea curajul s-o mărturisească. Îi dădea mâna să fie sincer. Când pictai atât de bine ca el ce sens mai avea să te prefaci că-ţi place muzica, când de fapt n-o poţi suferi? Se uită peste capetele ascultătorilor de pe scaune şi zâmbi.

— Parc-ar fi la biserică, spuse el.

Lady Edward protestă ridicându-şi evantaiul.

— Cine-i femeiuşcă în negru care-şi dă ochii peste cap şi se convulsionează ca Sfânta Tereza în extaz? continuă el.

— E Fanny Logan, îi răspunse şoptit Lady Edward, dar linişteşte-te odată.

— Oamenii discută despre tributul pe care viciul îl plăteşte virtuţii, perora John Bidlake fără să ţină seama de sfaturile ei, când în zilele noastre totul e îngăduit şi nu se mai simte nevoia unei ipocrizii morale. Astăzi nu mai există decât ipocrizia intelectuală. Tributul plătit de filistini artei, nu-i

aşa? Priveşte-i, toţi îl plătesc, prin tăcerea lor religioasă şi prin strâmbăturile lor pioase!

— Tu, cel puţin, ar trebui să fii mulţumit, că pe *tine* te plătesc în lire sterline, spuse Lady Edward, şi cu această ocazie te rog foarte mult ţine-ţi gura.

Bidlake simula un gest de groază, acoperindu-şi gura cu mâna. Tolley îşi undui braţele cu voluptate; Pongileoni suflă în flaut, violoniştii îşi plimbară arcuşurile, iar Bach, poetul, medita asupra adevărului şi frumuseţii.

Fanny Logan simţi că i se urcă lacrimile în ochi. Se emoţiona uşor, mai ales când auzea muzică, iar când simţea o emoţie nu făcea niciun efort ca s-o înăbuşe, ci i se dăruia din toată inima. Ce splendidă era această muzică, ce tristă, şi totuşi cât de reconfortantă! O simţea ca pe un val de senzaţii delicioase, revărsându-se calm şi irezistibil prin toate meandrele obscure ale fiinţei ei. Până şi corpul îi vibra şi se legăna în ritmul şi unduirea melodiei. Se gândea la soţul ei, iar imaginea lui îi fu adusă de valul muzicii; dragul de el, dragul de Eric; se împliniseră doi ani de când se stinsese; murise atât de tânăr. Lacrimile o podidiră mai tare. Îşi şterse ochii. Orchestra executa ceva infinit de trist şi totuşi mângâietor. Ca să spunem aşa, muzica o împăcase cu gândul morţii premature a lui Eric, cu suferinţele bolii, cu încercările lui de a se opune morţii – da, o împăcase cu toate acestea, exprimând întreaga tristeţe a lumii, şi din adâncul tristeţii afirmase limpede, calm şi discret, că totul era oarecum în ordine şi acceptabil. Muzica încorpora tristeţea într-o fericire mai vastă, mai cuprinzătoare. Lacrimile continuau să urce în ochii doamnei Logan, lacrimi de fericire, de data aceasta, în ciuda tristeţii. Ar fi vrut să-i spună fiicei ei ce simţea, dar Polly era aşezată în altă parte. Doamna Logan îi vedea ceafa, două rânduri de scaune mai în faţă, şi gâtul mic şi subţire, prins în colierul de perle pe care dragul de Eric i-l dăruise când Polly împlinise optsprezece ani, doar la

câteva luni înainte de moarte. Deodată, ca şi când ar fi simţit că mama ei o priveşte, ca şi cum i-ar fi înţeles sentimentele, Polly se întoarse şi îi zâmbi fugar. Fericirea tristă, provocată de muzică, a doamnei Logan fu desăvârşită.

Dar nu numai ochii mamei ei se aţinteau asupra lui Polly. Aşezat strategic în spate, mai la o parte, Hugo Bidlake îi studia cu admiraţie profilul. Ce frumoasă era! Se întrebă dacă va avea curajul să-i spună că se jucaseră împreună în parcul Kensington când fuseseră copii. Se gândi să se apropie de ea la sfârşitul audiţiei şi să-i declare cu îndrăzneală: „Ştii, noi am făcut cunoştinţă când eram în cărucioare". Ori, dacă voia să fie mai degajat, mai spiritual: „Dumneata mi-ai dat o dată una în cap cu o rachetă de badminton".

Aruncându-şi nerăbdător ochii prin sală, John Bidlake o zări deodată pe Mary Betterton. Chiar ea, Mary Betterton – monstrul acela! Vârî mâna sub scaun şi bătu în lemn. De câte ori vedea ceva neplăcut, John Bidlake se simţea în siguranţă dacă bătea în lemn. Fireşte, nu credea în Dumnezeu şi-i plăcea să povestească anecdote deşucheate pe seama preoţilor. Cu lemnul însă era altă poveste… Şi când te gândeşti că fusese îndrăgostit de Mary la nebunie acum vreo douăzeci şi doi de ani – nici nu îndrăznea să-i numere. Ce grasă, ce bătrână, ce respingătoare se făcuse! Mâna îi alunecă din nou pe piciorul scaunului. Îşi mută privirile de la Mary şi încercă să se gândească la altceva, fără legătură cu ea. Simţi totuşi nevoia să evoce vremurile când Mary fusese tânără. Pe atunci mai călărea încă. Se văzu pe un cal negru iar pe Mary şi-o imagină pe unul murg. Călăreau des în acele zile. Era epoca celui de al treilea şi cel mai reuşit dintre grupurile intitulate: *Naiade.* Ce tablou formidabil! După unii Mary se îngrăşase cam mult încă de pe atunci. Lui nu-i păsa, căci niciodată nu-i displăcuseră femeile plinuţe. Uită-te la cele de azi, parcă-s nişte burlane… O privi iarăşi, şi se cutremură. O ura

fiindcă arăta atât de respingător, când odinioară fusese atât de încântătoare. Iar el era cu cel puţin douăzeci de ani mai în vârstă decât ea.

Capitolul III

La etajul doi, între *piano nobile*[9] şi camerele servitorilor de la mansardă, Lordul Tantamount lucra în laboratorul său.

Descendenţii familiei Tantamount se consacrau de obicei milităriei. Moştenitorul titlului şi al averii însă, fiind infirm, Lordul Edward fusese îndreptat de tatăl său spre o carieră politică, pe care primii născuţi o începeau totdeauna tradiţional în Camera Comunelor şi o continuau grandios în Camera Lorzilor. Nici nu împlinise bine vârsta majoratului şi Lordul Edward primise în grijă un colegiu electoral. Îi purtase corect de grijă, dar, vai, nu-i plăcea nici în ruptul capului să ţină discursuri. Ce Dumnezeu se poate spune cuiva care ar fi dispus să te voteze? Culmea era că nu-şi putea aminti nici măcar punctele principale din programul partidului Conservator, şi cu atât mai puţin să manifeste entuziasm în privinţa lor. Lucru hotărât, politica nu-l atrăgea deloc.

— Dar ce te interesează, la urma urmei? îl întrebase tatăl său.

Nenorocirea era că Lordul Edward nu ştia nici el. Frecventarea concertelor constituia singura lui plăcere adevărată. Evident, nu era posibil să-ţi petreci toată viaţa mergând la concerte. Tatăl său, cel de al patrulea marchiz, nu-şi putuse stăpâni iritarea şi dezamăgirea. „Băiatul ăsta e un tâmpit”, spunea el, iar Lordul Edward înclinase să-i dea dreptate. Era un incapabil, un neisprăvit, care n-avea să-şi facă nicio situaţie. Uneori Lordul Edward se gândea la sinucidere.

— De-ar cheltui măcar cu femeile uşoare ca orice tânăr de curând introdus în societate, se plânsese tatăl lui. Desfrâul îl atrăgea şi mai puţin

decât politica. Nu-i plac nici sporturile, îşi continuase el rechizitoriul.

Adevărat. Masacrarea păsărilor, chiar şi în compania prinţului de Walles, îl lăsa rece, provocându-i, cel mult, un uşor dezgust. Prefera să rămână acasă şi să răsfoiască distrat tot felul de cărţi. Dar nici lectura nu-i oferea satisfacţii. În cazul cel mai fericit îi ocupa timpul şi îl ferea de gânduri negre. Dar la ce bun? A-ţi omorî timpul cu o carte nu era în fond o ocupaţie mai bună decât a omorî fazani. Putea să-şi continue toată viaţa citind, dar cu asta n-avea să realizeze niciodată nimic.

În după amiaza zilei de 18 aprilie 1887 Lordul Edward se afla în biblioteca palatului Tantamount şi se întreba dacă merită să trăieşti şi cum e preferabil să te sinucizi – prin înec sau prin împuşcare? În ziua aceea *Times* publicase scrisoarea plastografiată, atribuită lui Parnell[10], prin care acesta aproba asasinatele din parcul Phoenix. Încă de la micul dejun, cel de al patrulea marchiz intrase într-o stare de agitaţie vecină cu apoplexia. La club nu se discuta decât despre scrisoare. „Presupun că-i foarte importantă”, îşi spunea tot timpul Lordul Edward, deşi îşi dădea seama că îi e cu neputinţă să manifeste un interes deosebit pentru doctrina lui Parnell, ori pentru crima săvârşită. După ce ascultase o vreme discuţiile de la club, se întoarse acasă cuprins de disperare. Uşa de la bibliotecă era deschisă; intră şi se lăsă într-un fotoliu; se simţea epuizat, de parcă ar fi făcut o plimbare de treizeci de mile. „Trebuie să fiu idiot”, îşi spuse el cu hotărâre, gândindu-se la entuziasmul politic al altora şi la propria lui indiferenţă. Era prea modest ca să atribuie altora idioţenia. „Nu-i nimic de făcut cu mine, absolut nimic.” Geamătul său adânc răsună îngrozitor în tăcerea doctă a vastei biblioteci. „Moartea… să termin odată cu toate… râul… revolverul…” Timpul trecea. Nu se putea concentra nici asupra

morţii, constată el. Până şi moartea îl plictisea. Ultimul număr al revistei *Quarterly* se afla alături, pe o masă. Poate că lectura are să-l plictisească mai puţin decât gândul morţii. Luă revista, o deschise la întâmplare şi se pomeni citind un paragraf din mijlocul unui articol, despre un oarecare Claude Bernard[11]. Cine o fi Claude Bernard? Un francez, presupuse el. Şi ce însemna această funcţie glicogenetică a ficatului? Fireşte, o problemă ştiinţifică. Privirea îi alunecă pe pagină şi dădu de ghilimete; urma un citat chiar din operele lui Claude Bernard. „Fiinţa vie nu constituie o excepţie a marii armonii din natură care determină adaptarea reciprocă a lucrurilor; nu calcă nicio înţelegere în acest sens; nu vine în contradicţie şi nici nu se opune forţelor cosmice generale. Mai mult chiar, fiinţa vie participă la înţelegerea universală a lucrurilor, iar viaţa animalelor, de pildă, e doar un fragment din întreaga viaţă a universului."

La început citi distrat, apoi mai atent, iar în cele din urmă cu mare concentrare. „Viaţa animalelor e doar un fragment din întreaga viaţă a universului." Ce se întâmpla atunci cu sinuciderea? Un fragment al universului care se distruge singur? Nu, nu se distruge, nu se poate distruge, chiar dacă ar încerca, îşi schimbă doar modul de viaţă. Îşi schimbă… Fragmente din animale şi plante devin fiinţe umane. Ceea ce la un moment dat a fost piciorul din spate al unei oi sau o frunză de spanac devine parte integrantă din mâna care scrie, din creierul care concepe mişcarea lentă a *Simfoniei Jupiter.* Apoi, într-o zi, treizeci şi şase de ani de plăceri, dureri, foame, dragoste, gânduri şi muzică împreună cu posibilităţile infinite şi nerealizate ale melodiei şi armoniei fertilizează un colţ uitat dintr-un cimitir vienez şi îl acoperă cu iarbă şi păpădii, care la rândul lor, ajung în oile ale căror picioare, la rândul lor ajung în alţi muzicieni, ale căror corpuri, la rândul lor… Raţionamentul era foarte

departe de a fi noutate, dar pentru Lordul Edward reprezenta o revelaţie apocaliptică. Brusc şi pentru prima oară înţelese solidaritatea lui cu lumea. Revelaţia se dovedi extraordinar de tulburătoare. Se ridică de pe scaun şi începu să se plimbe agitat, de la un capăt la celălalt al odăii. Gândurile îi erau confuze, dar această confuzie părea strălucitoare, violentă şi nu întunecată, ceţoasă şi inertă, ca de obicei. „N-ar fi exclus ca anul trecut când am fost la Viena să fi consumat o parte din substanţa lui Mozart. Ar fi putut fi într-un şniţel vienez, într-un cârnat sau într-o halbă de bere." O comuniune, o comuniune fizică. Iar acea interpretare minunată a *Flautului fermecat* era un alt fel de comuniune sau, poate, de fapt, aceeaşi cuminecătură, acelaşi canibalism, aceeaşi chimie. În cele din urmă se ajungea, evident, la chimie. Picioarele de oaie şi spanacul… totul se reducea la chimie. Hidrogen, oxigen… Care erau celelalte elemente? Ce enervant, ce îngrozitor de enervant era să nu le ştii! Şi când te gândeşti că studiase atâţia ani la Eton! Versuri latineşti. La ce dracu îi foloseau? *„En! distenta ferunt perpingues ubera vaccae"*[12]. De ce nu m-au învăţat ceva folositor? „Un membru al înţelegerii universale a lucrurilor." Exact ca în muzică; armoniile, contrapunctul şi modulaţiile. Dar ca s-o asculţi trebuie să te exersezi. Muzica chineză… din care nu se pricepe nimic. Datorită anilor petrecuţi la Eton, înţelegerea armoniei universale rămăsese pentru el la fel de obscură ca şi muzica chinezească. Funcţia glicogenetică a ficatului… parcă ar fi în limba bantu, în ce îl privea. Ce umilinţă! Putea să înveţe, însă, voia să înveţe, cu orice preţ…

Lordul Edward simţi o imensă bucurie; niciodată nu fusese atât de fericit.

În aceeaşi seară spuse tatălui său că nu are de gând să candideze în Parlament. Bătrânul, tulburat încă de dezvăluirile făcute de ziarele de dimineaţă, cu privire la atitudinea lui Parnell, se înfurie.

Lordul Edward rămase complet nepăsător; hotărârea lui era luată. A doua zi dădu un anunţ pentru un meditator. În primăvara următoare se afla la Berlin, lucrând sub conducerea lui Du Bois Reymond.

Trecuseră patruzeci de ani de atunci. Studiile asupra osmozei, care indirect îi procuraseră o soţie, îi aduseseră şi celebritatea. Lucrările sale asupra asimilării şi creşterii deveniseră faimoase. Ceea ce considera însă ca adevărata sarcină a vieţii sale, *Marele tratat teoretic asupra biologiei fizice,* era încă neterminat. „Viaţa animalelor e doar un fragment din întreaga viaţă a universului." Cuvintele lui Claude Bernard constituiseră nu numai principiul după care se ghidase toată viaţa, dar şi inspiraţia de bază. Cartea la care lucrase în toţi aceşti ani reprezenta numai o elaborare, o ilustrare cantitativă şi matematică a afirmaţiilor savantului francez.

În laboratorul de la etaj activitatea tocmai începuse. Lordul Edward prefera să lucreze noaptea. Orele zilei i e păreau pline de zgomote neplăcute. Lua micul dejun la ora unu şi jumătate şi se plimba o oră sau două după-amiaza; apoi se întorcea să citească sau să scrie până la ora opt, când lua masa de prânz. Pe la nouă şi jumătate efectua unele lucrări practice împreună cu asistentul său şi, după ce terminau, începeau lucrul la marele studiu, sau discutau probleme legate de el. La ora unu, Lordul Edward cina, iar pe la patru, cinci se ducea la culcare.

Din marea sală de la parter le parveneau în laborator fragmente stinse din *Suita în si bemol.* Erau prea ocupaţi ca să le audă.

— Forcepsurile, ceru Lordul Edward asistentului său. Avea o voce foarte adâncă, neclară şi, ca să spunem aşa, fără contur definit. „O voce înfundată", o numise fiica sa Lucy când era mică.

Illidge îi înmână instrumentul fin şi strălucitor. Drept mulţumire, Lordul Edward scoase un sunet

gutural şi se întoarse cu forcepsul spre şopârla anesteziată şi întinsă pe măsuţa de operaţie. Illidge îl privi critic, apoi admirativ. Bătrânul lord execută cu măiestrie operaţia. Illidge era într-o veşnică admiraţie faţă de îndemânarea Lordului Edward. Nu te-ai fi aşteptat ca un bătrân atât de masiv şi de greoi să dea dovadă de o precizie atât de remarcabilă. Mâinile lui uriaşe puteau executa operaţiile cele mai fine; era o plăcere să le urmăreşti.

— Aşa! spuse în sfârşit Lordul Edward şi îşi îndreptă trupul atât cât îi permitea spinarea încovoiată de reumatism. Cred că-i bine, nu?

Illidge dădu afirmativ din cap.

— Perfect, spuse el cu un accent, pe care, fără îndoială, nu-l căpătase într-un vechi şi costisitor lăcaş de învăţătură. Accentul trăda vag originea din Lancashire. Era scund, avea părul roşu şi faţa pistruiată ca a unui băieţandru.

Şopârla începu să se trezească. Illidge o luă şi o puse într-un loc sigur. Animalul nu mai avea coadă; o pierduse cu zece zile înainte, iar în noaptea aceasta mica excrescenţă de ţesut regenerat, care în mod normal s-ar fi dezvoltat într-o nouă coadă, fusese tăiată şi grefată pe ciotul labei drepte din faţă. Transplantată în această nouă poziţie, se întrebau dacă se va transforma într-o labă sau va continua să crească nefiresc ca o coadă. Prima experienţă se efectuase cu o coadă în perioada ei de formare: transplantată devenise o labă. La experienţa următoare lăsaseră coada să crească până la o lungime apreciabilă înainte de a o transplanta; se dovedise însă mult prea profilată pe destinaţia ei de coadă pentru a se mai adapta unor noi condiţii; creaseră cu mâinile lor un monstru dotat cu coadă acolo unde ar fi trebuit să aibă o labă. În noaptea aceasta făceau experienţa cu o coadă de vârstă intermediară.

Lordul Edward scoase o pipă din buzunar şi începu să o umple, în timp ce privea gânditor

şopârla.

— Interesant de văzut ce se va întâmpla de data asta, spuse el cu vocea sa adâncă şi neclară. Sunt tentat să cred că am ajuns tocmai la limita dintre… Lăsă fraza neterminată, căci găsea întotdeauna greu cuvintele necesare pentru a-şi exprima gândurile. Va fi dificil pentru grefă să-şi aleagă organul în care să se transforme.

— „A fi sau a nu fi", spuse Illidge în glumă şi începu să râdă. Văzând însă că Lordul Edward nu manifestă interes pentru calambur se stăpâni. Era gata să facă o nouă gafă. Se enervă pe sine şi, fără motiv, şi pe bătrânul lord.

Lordul Edward termină de umplut pipa.

— Coada devine labă, spuse el gânditor. Prin ce mecanism? Particularităţile de ordin chimic ale ţesuturilor înconjurătoare…? Fireşte, nu poate fi vorba de sânge. Nu crezi c-ar putea fi ceva în legătură cu tensiunea electrică? Evident, tensiunea e variabilă în diferite părţi ale corpului. Deşi mă întreb de ce nu multiplicăm celulele, cum e cazul la cancer?… E foarte puţin probabil să ia o formă precisă prin creştere, nu crezi? Foarte misterios şi… Vocea i se stinse într-un murmur profund şi răguşit.

Illidge asculta fără să-l aprobe. Când bătrânul lord începea să vorbească despre problemele majore şi fundamentale ale biologiei, concluziile erau imprevizibile. Nu ar fi fost exclus să ajungă cu discuţia până la Dumnezeu. Îţi venea să roşeşti de jenă. Illidge se hotărî să împiedice cu orice preţ ca un lucru atât de penibil să se mai repete.

— În etapa următoare a experienţelor cu aceste şopârle, spuse el cu tonul cel mai brusc şi mai profesional cu putinţă, trebuie să le zgândărim sistemul nervos, ca să vedem dacă are vreo influenţă asupra grefelor. Să presupunem, de pildă, că extirpăm o bucăţică din şira spinării…

Lordul Edward nu-şi mai asculta asistentul. Scosese pipa din gură, îşi ridicase capul şi îl lăsase

uşor într-o parte. Se încruntă, încercând parcă să prindă şi să-şi amintească ceva. Făcu un gest care impunea tăcere. Illidge se opri în mijlocul frazei şi ascultă la rândul său. Acordurile muzicale se insinuară în tăcerea camerei.

— Bach? şopti Lordul Edward.

Flautul lui Pongileoni şi arcuşurile violoniştilor anonimi făcuseră să vibreze aerul din marea sală de la parter, iar geamurile începuseră să tremure, mişcând aerul din apartamentul Lordului Edward, situat în partea opusă a casei. Vibraţia aerului percutase *membrana lympani* a Lordului Edward; oscioarele legate unul de altul, *malleus, incus* şi scărişoara, fuseseră puse în mişcare pentru a agita membrana ferestruicii ovale şi pentru a provoca o furtună infinitezimală în fluidul labirintului. Vârfurile păroase ale nervului auditiv tremuraseră ca plantele de pe fundul unei mări agitate; în creier se desfăşură un număr enorm de miracole mărunte, şi Lordul Edward şopti extaziat:

— Bach!

Zâmbi încântat, şi ochii îi căpătară o lumină nouă. Tânăra fată cânta singură în timp ce norii treceau pe deasupra. Apoi, filosoful, singuratic ca un nor, începu să mediteze poetic.

— Trebuie neapărat să coborâm la parter şi să ascultăm, rosti Lordul Edward. Se ridică de pe scaun. Hai, zise el. Lucrul poate să aştepte. Nu asculţi aşa ceva în fiecare seară.

— Ce facem cu hainele? întrebă Illidge plin de îndoială. Nu pot să cobor îmbrăcat aşa. Se uită la hainele de pe el. Chiar în vremurile lui bune costumul fusese de proastă calitate şi trecerea timpului nu-l ameliorase.

— Prostii, ce contează. Un câine de vânătoare pe urmele vânatului n-ar fi arătat o înverşunare mai sălbatică decât aceea a Lordului Edward la auzul flautului lui Pongileoni. Înşfacă braţul asistentului şi îl împinse grăbit spre uşă; o luară pe coridorul ce dădea spre scară. E doar o mică

serată, continuă el. Ţin minte că parcă aşa ceva spunea nevastă-mea… O serată fără pretenţii. Şi, de altfel, adăugă lordul, inventând noi pretexte pentru a justifica violenţa apetitului său muzical, o să ne strecurăm uşor înăuntru… Nimeni n-o să ne observe.

Illidge avea îndoieli.

— Mă tem că serata nu-i tocmai fără pretenţii, spuse asistentul, căci văzuse sosind numeroase maşini.

— Nu-ţi bate capul, nu-ţi bate capul, zise Lordul Edward stăpânit de pasiunea lui pentru Bach.

Illidge renunţă. Ştia că va arăta ridicul în costumul de *serge* albastru, lustruit. Poate că era totuşi mai bine, reflectă el, să apară într-un costum de *serge* lustruit, venind, la urma urmei din laborator şi sub protecţia stăpânului casei, îmbrăcat şi el cu o haină de *tweed,* decât în fracul vechi, jalnic de uzat şi prost tăiat, constatare făcută cu prilejul unor incursiuni anterioare în lumea luxoasă a Lady-ei Edward. Prefera să se deosebească cu totul de oaspeţii bogaţi şi eleganţi – să se înfăţişeze de pildă în postura unui vizitator căzut de pe o planetă intelectuală – decât să arate ca un imitator snob şi de proastă calitate. În hainele lui bleumarin va constitui o curiozitate care va uimi pe toată lumea, în fracul lui prost croit (care-i dădea aerul unui chelner), ar fi fost ignorat şi dispreţuit pentru că încerca să imite, fără succes, ceea ce, evident, nu era.

Illidge îşi luă inima în dinţi; se decise să joace ferm şi chiar arogant rolul marţianului.

Apariţia lor se dovedi cu mult mai penibilă şi mai jenantă decât presupusese Illidge. Marea scară din casa Tantamount se desfăcea de la primul etaj în două aripi care se uneau, ca nişte râuri gemene, prezentându-se în marea sală de la parter într-o cascadă arhitecturală de marmură de Verona. Revărsarea treptelor ajungea sub arcadă, în centrul uneia dintre laturile acoperite ale curţii interioare,

exact în faţa vestibulului şi a uşii de la intrare. De la uşa principală, din stradă, privirea parcurgea marea sală până la bolta centrală a arcadei, dincolo de care se desfăşurau scările largi cu balustrade scânteietoare. Acestea urcau până la o Venus de Canova, mândria colecţiei celui de-al treilea marchiz, care, instalată pe un piedestal într-o nişă, încerca, cu un gest pudic, dar plin de cochetărie, să-şi ascundă cu mâna, fără mari şanse de succes, graţiile marmoreene. Aici, la picioarele acestei grandioase pante de marmură, Lady Edward plasase orchestra; în faţa ei erau aşezaţi oaspeţii, în rânduri strânse. Când Illidge împreună cu Lordul Edward dădură colţul scărilor şi ajunseră, călcând pe vârful picioarelor, în faţa statuii lui Venus de Canova, apropiindu-se de muzică şi de ascultători şi păşind tot mai mult cu un aer de conspiratori, se treziră deodată în centrul a o sută de perechi de ochi. Un val de curiozitate se stârni în mijlocul invitaţilor. Apariţia acestui bătrân înalt şi adus din spate, fumând pipă şi îmbrăcat cu o haină de *tweed,* venit dintr-o lume atât de diferită de a lor, părea să promită evenimente stranii. S-ar fi zis că era membrul unei familii pe care o dezonorase, şi că ulterior reuşise să scape de sub pază; sau unul dintre acei monştri care nu bântuie decât palatele celor mai alese şi mai aristocratice familii. Nici monstrul de la Glamis[13] şi nici Minotaurul n-ar fi putut suscita mai mult interes decât Lordul Edward. Lornioanele intrară în acţiune, gâturile începură să se întindă din toate părţile, fiecare invitat încercând să privească printre oaspeţii bine hrăniţi, adevărate obstacole în faţa ochilor. Dându-şi brusc seama de toate aceste priviri curioase, Lordul Edward se sperie. Avu senzaţia precisă că făcuse o gafă; îşi scoase pipa din gură şi o vârî, încă fumegând în buzunarul hainei. Se opri nehotărât. Să se întoarcă sau să înainteze? O lua când înainte când înapoi, pivotând din şale corpul încovoiat cu o ciudată mişcare ondulatorie,

asemănătoare balansărilor greoaie ale unui gât de cămilă. O clipă voi să se întoarcă. Dar pasiunea pentru Bach îi învinse temerile. Era asemenea unui urs pe care mirosul de miere îl sileşte, în ciuda fricii, să pătrundă în tabăra vânătorului, sau a unui amant dispus să înfrunte un soţ dezlănţuit şi înarmat, ba chiar curtea de judecată, de dragul unui ceas petrecut în braţele iubitei, înainta pe vârfuri, coborând scările cu un aer mai conspirativ ca niciodată, evocând pe Guy Fawkes[14] în momentul în care şi-a dat seama că e descoperit şi speră, iraţional, că va scăpa, comportându-se ca şi cum conspiraţia prafului de puşcă s-ar desfăşura conform planului. Illidge îl urmă. La început se înroşise, jenat, dar apoi, în ciuda sentimentului penibil, sau poate din cauza lui, coborî scările după Lordul Edward, păşind nepăsător, cu o mână în buzunar şi cu surâsul pe buze. Îşi plimbă indiferent privirea peste invitaţi, cu un aer amuzat şi dispreţuitor. Preocupat de a juca rolul marţianului, nu se mai uita pe unde merge; calcă greşit pe scara al cărei fast regesc îi era necunoscut şi ale cărei trepte neobişnuite se aflau la foarte mică depărtare una de alta. Piciorul îi alunecă; cu o mişcare disperată se împletici gata să cadă, şi agitându-şi braţele, reuşi, câteva trepte mai jos, să-şi regăsească miraculos echilibrul. Îşi reluă coborârea cu toată demnitatea de care mai era capabil. Îl cuprinse o furie sălbatică şi-i urî din toată inima pe toţi invitaţii Lady-ei Edward, pe toţi, fără excepţie.

Capitolul IV

Pongileoni se întrecu pe sine în *Badineria* finală. Axiomele euclidiene se înlănţuiau vesel cu formele de statistică elementară. Aritmetica făcea un chef turbat, iar algebra sărea dezordonat. Muzica se sfârşi într-o orgie de bună dispoziţie matematică. Izbucniră aplauze. Cu graţia cunoscută, Tolley se înclină spre public. Pongileoni şi violoniştii anonimi se înclinară şi ei. Invitaţii se ridicară de pe scaune. Conversaţia, până atunci reţinută, se revărsa ca un torent.

— Bătrânul lord a fost fantastic de nostim, se adresă Polly Logan unei prietene descoperite printre invitate.

— Ca şi omuleţul roşcovan care-l însoţea.

— Parcă erau Stan şi Bran.

— Îmi venea să mor de râs, spuse Norah.

— E un magician bătrân, şopti Polly înfiorată şi se aplecă făcând ochi mari şi mimând, atât prin gesturi cât şi prin cuvinte, aerul misterios al bătrânului magician. Un vrăjitor, adăugă ea.

— În definitiv, ce face acolo sus?

— Taie în bucăţele broaşte, salamandre şi alte animale de genul ăsta, răspunse Polly.

„Ochiul guşterului, iată.
Şi un deget din brotac,
Lâna de pe liliac,
Din şopârlă un picior…”[15],

recită ea cu voluptate, îmbătată de cuvinte. Încrucişează cobai cu şerpi. Poţi să-ţi închipui ce poate ieşi din încrucişarea unei cobre cu un cobai?

— Brrr! se cutremură interlocutoarea. De ce Dumnezeu s-a însurat cu ea dacă nu-l preocupă

decât astea? M-am întrebat totdeauna.

— Vrei să spui de ce s-a măritat *ea* cu el? îi şopti din nou, ca la teatru, Polly.

Îi plăcea să prezinte totul în chip senzaţional – în măsura în care totul părea senzaţional. Polly împlinise douăzeci de ani.

— Hilda avea motive puternice, spuse ea.

— Cred şi eu.

— Ţine minte că e canadiană, ceea ce făcea ca motivele să fie mai puternice.

— Mă-ntreb cum de-a făcut Lucy…

— Ssst!

Prietena ei se uită împrejur.

— Pongileoni a fost admirabil, exclamă ea cu o voce stridentă şi cu o prezenţă de spirit exagerată.

— Absolut admirabil! vocifera Polly de parcă ar fi fost pe scena teatrului Drury Lane[16]. Ah, Lady Edward! Ambele fete păreau nemaipomenit de surprinse şi de încântate. — Tocmai spuneam ce *admirabil* a cântat Pongileoni.

— A, da? răspunse Lady Edward, zâmbind şi privindu-le pe rând. Avea o voce profundă şi vorbea lent, ca şi cum fiecare cuvânt ar fi fost foarte serios şi important.

— Foarte *drăguţ* din partea voastră.

„R” era apăsat cu emfază.

— E italian, adăugă ea şi chipu-i luă o expresie gravă iar surâsul i se topi. Deci cu atât mai admirabil. Trecu mai departe, iar în urma ei cele două fete se uitară îngrozite şi roşii de ruşine una la alta.

Lady Edward era o femeie scundă, subţirică, a cărei siluetă elegantă începea să devină colţuroasă în rochia foarte decoltată. Faţa ei cam lungă şi îngustă, cu trăsături acviline, mărturisea acelaşi proces. Moştenit de la mama ei, franţuzoaică, şi în ultima vreme datorită poate şi artei unei coafeze, părul ei se înfăţişa negru ca pana corbului. Pielea avea o culoare de un alb opac. Sub sprâncenele negre, arcuite, privirea trăda acea îndrăzneală

stăruitoare, caracteristică ochilor foarte închişi, în contrast cu o faţă palidă. Acestei îndrăzneli congenitale, Lady Edward îi adăugase o oarecare obrăznicie candidă, manifestată printr-o privire fixă şi o expresie de mare nevinovăţie, caracteristică ei. Era privirea unui copil, *mais d'un enfant terrible*[17], cum îşi avertizase John Bidlake un coleg francez, pe care-l adusese s-o vadă. Colegul avusese prilejul să descopere pe contul său acest lucru. La masa de prânz se trezise alături de un critic care scrisese despre tablourile lui că sunt opera unui idiot ori a unui mare farsor. Cu ochii-i mari şi nevinovaţi Lady Edward începuse o discuţie despre artă… John Bidlake fusese cuprins de furie. La sfârşitul dejunului, o luase deoparte şi îi spusese pe şleau:

— Ce porcărie, pictorul ăsta e prieten cu mine. L-am adus ca să ţi-l prezint. Şi uite cum te porţi cu el. E urât din partea ta.

Niciodată ochii strălucitor de negri ai Lady-ei Edward nu păruseră mai candizi şi niciodată vocea ei nu fusese mai dezarmantă prin accentul ei franco-canadian (căci îşi putea schimba accentul cum voia, dându-i o intonaţie mai mult sau mai puţin colonială, după cum o aranja, făcând pe copilul nevinovat, venit din stepa nord-americană, sau pe aristocrata engleză).

— Ce găseşti urât în asta? întrebase ea. Ce-am făcut?

— Nu juca teatru cu mine, spusese Bidlake.

— Dar nu joc deloc teatru. Nu ştiu ce-ai să-mi reproşezi. Bidlake îi dăduse explicaţii în legătură cu criticul.

— Ştiai tot atât de bine ca şi mine, spusese el. Şi iată, chiar acum îmi vine în minte că tocmai săptămâna trecută am discutat despre articolul lui.

Lady Edward se încruntase, încercând parcă să-şi amintească ceva.

— A! strigase ea în cele din urmă şi îl privise cu un aer de spaimă şi regret. Ce-ngrozitor! Mă ştii

cum sunt, n-am memorie deloc.

— Ai cea mai bună memorie din câte cunosc, spusese John Bidlake.

— Totuşi uit *mereu,* protestase Lady Edward.

— Uiţi numai ceea ce ştii că trebuie să ţii minte. Se întâmplă mult prea regulat ca să mai fie un accident. Îţi aminteşti în mod premeditat că trebuie să uiţi.

— Vorbeşti prostii! strigase Lady Edward.

— Dac-ai avea o memorie slabă, continuase Bidlake, ai putea să mai uiţi că nu se cuvine să inviţi pe unii soţi pentru a le prezenta amanţii oficiali ai soţiilor lor; ai putea să mai uiţi că anarhiştii şi cei care scriu articole de fond la ziarul *Morning Post* n-au şanse să devină buni prieteni; că nici unui catolic pios nu-i face plăcere să asculte batjocura ateilor înrăiţi. Ai putea să uiţi uneori, dacă ai avea o memorie slabă, dar, ascultă-mă pe mine, e nevoie de-o memorie grozavă ca să uiţi de fiecare dată. Ai o memorie nemaipomenită şi o pasiune nemaipomenită de a fi răutăcioasă.

Pentru prima dată de când începuse discuţia Lady Edward renunţase la seriozitatea ei nevinovată. Începuse să râdă.

— Eşti absurd, dragul meu John.

În timpul discuţiei John Bidlake îşi recăpătase buna dispoziţie şi râsese.

— Închipuie-ţi, spusese el, n-am absolut nimic împotriva farselor tale pe spinarea altora. Mă amuză. Dar când e vorba de mine, te rog să te abţii.

— Am să caut să-mi aduc aminte data viitoare, răspunsese ea supusă şi-l privise cu o candoare atât de obraznică, încât John Bidlake izbucnise în râs.

Discuţia avusese loc cu mulţi ani în urmă şi Lady Edward îşi ţinuse promisiunea şi nu-i mai jucase feste. Faţă de alţii însă se arăta tot atât de nevinovată şi de uitucă, provocând momente penibile. În lumea ei, aceste lucruri deveniseră proverbiale. Se făcea haz pe seama lor. Victimele

erau însă prea numeroase; oamenii se temeau de ea şi nimeni n-o iubea. Cu toate acestea, se înghesuiau la seratele ei, căci bucătarul, băutura şi patiseria erau excelente. I se treceau multe cu vederea din cauza averii soţului. Pe de altă parte, invitaţii la palatul Tantamount erau întotdeauna foarte diverşi şi adeseori distinşi prin excentricitatea lor. Acceptau să vină şi apoi se răzbunau pe ea, bârfind-o. Spuneau printre altele că e snoabă şi că vânează celebrităţile zilei. Dar până şi detractorii ei trebuiau să admită, în faţa celor ce-i luau apărarea, că Lady Edward era un snob care îşi bătea joc de pompa şi măreţia felului ei de viaţă. Ca vânător de celebrităţi, îşi colecţiona exemplarele numai pentru a-i asmuţi pe unii împotriva altora. În situaţiile în care o burgheză engleză ar fi fost serioasă şi penibilă, Lady Edward se dovedea de o mare impertinenţă. Venea din lumea nouă şi în concepţia ei ierarhia tradiţională era o farsă – dar o farsă plină de pitoresc şi pentru care merită să trăieşti.

— Ar fi putut foarte bine, remarcase o dată bătrânul Bidlake despre ea, să fie eroina acelei anecdote cu americanul şi cei doi aristocraţi englezi. Vă amintiţi? Un american intră în vorbă cu doi englezi în tren; încântat de ei şi dorind să-i revadă, îi întreabă cum îi cheamă. „Eu, spuse primul, sunt ducele de Hampshire, iar dânsul e prietenul meu, moştenitorul Lordului Ballantrae”. „Îmi pare bine de cunoştinţă, răspunse americanul, daţi-mi voie să vă prezint şi eu pe fiul meu, Iisus Cristos.” Exact ca Hilda. Şi totuşi, ea îşi petrece tot timpul invitând şi primind invitaţii din partea acelora ale căror titluri i se par atât de ridicole. Ciudat. Bidlake clătinase din cap. Foarte ciudat, într-adevăr.

Îndepărtându-se de cele două fete consternate, Lady Edward fu cât pe-aci să fie răsturnată de un bărbat foarte înalt şi corpolent, care îşi croia grăbit

drum şi cu o viteză primejdioasă prin încăperea ticsită de invitaţi.

— Pardon, spuse el, fără să se întoarcă spre cea pe care fusese gata să o răstoarne. Privirile lui urmăreau mişcările cuiva în cealaltă parte a camerei. Simţea rezistenţa opusă de obstacole mai mici, oameni probabil, fiindcă mai toate obstacolele din jur erau fiinţe omeneşti. Stopa în plină viteză şi se dădu într-o parte ca să evite obstacolul. Obstacolul nu se dovedi uşor de evitat.

Lady Edward întinse braţul şi-l apucă de mânecă.

— Webley!

Prefăcându-se că nu simţise mâna ce-l prinsese de mânecă şi nici nu se auzise strigat pe nume, Everard Webley îşi văzu de drum; nu intenţiona şi nici nu-i făcea plăcere să discute cu ea. Lady Edward însă n-avea de gând să-l lase să scape cu una, cu două, ci se lăsă remorcată de el.

— Webley! repetă ea. Stai odată, hăis!

Imitând un căruţaş de la ţară, Lady Edward ridică vocea şi deveni de un rusticism atât de autentic, încât Webley se văzu silit s-o asculte, de teamă să nu atragă atenţia şi râsul celorlalţi invitaţi.

O privi de la înălţimea lui.

— A, dumneata erai, zise el morocănos. Îmi pare rău că nu te-am observat.

Plictiseala, exprimată prin încruntare şi cuvinte grosolane, era parţial sinceră, parţial simulată. Descoperise că multora le e frică de un ton mânios şi îşi întreţinea cu grijă aerul feroce. Ţinea astfel oamenii la distanţă şi se ferea de cicălitori.

— Doamne sfinte! exclamă Lady Edward, cu o expresie de spaimă, făţiş caricaturizată.

— Ce doreşti? o întrebă Webley ca şi când s-ar fi adresat unui cerşetor care l-ar fi sâcâit pe stradă.

— Pari, într-adevăr, supărat.

— Dacă asta-i tot ce voiai să-mi spui, cred c-aş…

Între timp Lady Edward îl studiase atent cu privirea ei de o obrăznicie candidă.

— Ascultă, spuse ea, întrerupându-l în mijlocul frazei, ca şi cum nu s-ar mai fi putut stăpâni o clipă să nu-i anunţe marea şi brusca ei descoperire, ar trebui să joci rolul căpitanului Hook în *Peter Pan*[18]. Hotărât. Ai un cap ideal pentru un şef de piraţi. Nu-i aşa, domnule Babbage? se adresă ea lui Illidge pe când acesta trecea amărât şi singuratic prin mulţimea de necunoscuţi.

— Bună seara, spuse el.

Surâsul amabil al Lady-ei Edward nu compensa în întregime insulta de a nu-şi fi amintit numele lui.

— Wembley, îţi prezint pe domnul Babbage, care îl ajută pe soţul meu la lucrările lui. Webley dădu din cap distant, în semn că luase cunoştinţă de existenţa lui Illidge. Nu-i aşa, domnule Babbage, că Webley seamănă cu un şef de piraţi? continuă Lady Edward. Ia priveşte-l.

Illidge râse jenat.

— N-am văzut prea mulţi şefi de piraţi, spuse el.

— Evident, spuse Lady Edward, cum de-am uitat. Webley e un şef de piraţi autentic. Vreau să spun în viaţa de toate zilele. Nu-i aşa, Webley?

Everard Webley începu să râdă.

— Fireşte.

— Fiindcă, îi explică Lady Edward întorcându-se confidenţial spre Illidge, ai în faţa dumitale pe domnul *Everard* Webley în carne şi oase. Conducătorul „Englezilor liberi.” Ai auzit de oamenii aceia îmbrăcaţi în uniforme verzi? Parcă-s trupa de figuranţi de la operetă.

Illidge zâmbi răutăcios şi dădu din cap afirmativ. „Asta e, vasăzică, îşi spuse el, Everard Webley. Fondatorul şi conducătorul «Frăţiei englezilor liberi» – F.E.L., iniţiale de care duşmanii lor îşi cam băteau joc.” N-aveau cum răspunde, căci aşa cum remarcase odată corespondentul ziarului *Figaro,* un om excelent

informat, într-un articol asupra „Englezilor liberi”, iniţialele F.E.L. „ont pour le public anglais, une signification plutôt péjorative”[19] Webley nu prevăzuse calamburul când îşi botezase astfel asociaţia. Illidge se bucură la gândul că Webley poate fi forţat să reflecteze foarte des la inspiraţia avută.

— Dac-ai încetat cu spiritele, îi spuse Everard lui Lady Edward, am să-mi iau rămas-bun.

„O copie proastă a lui Mussolini”, îşi spuse Illidge. (Avea o antipatie cu totul specială faţă de oamenii înalţi, arătoşi şi cât de cât distinşi. Illidge era scund şi semăna cu o haimana foarte inteligentă şi matură.) „Un tip ridicol.”

— Sper că spusele mele nu te-au supărat, nu-i aşa? întrebă Lady Edward, simulând nelinişte şi regret.

Illidge îşi aminti de o caricatură din *Daily Herald.* Webley avusese obrăznicia să afirme că „ «Englezii liberi» vor salva inteligenţa în lume.” Caricatura îl reprezenta pe Webley şi o şleahtă de bandiţi de-ai lui, în uniformă, lovind mortal cu piciorul şi cu cängile un muncitor. În spatele lor, un director de întreprindere, cu joben pe cap, privea, dându-şi asentimentul. Pe burta lui monstruoasă se lăţea cuvântul: *Inteligenţă.*

— Nu te-ai supărat, Webley? repetă Lady Edward.

— Câtuşi de puţin. Numai că sunt cam ocupat. Închipuie-ţi, explică el cu cea mai catifelată voce, am treabă. Lucrez, dacă ştii ce înseamnă asta.

Illidge ar fi dorit ca altcineva să fi făcut spiritul. Scârba! Illidge se considera de extrema stângă.

Webley îl părăsi. Lady Edward îl privi cum îşi croieşte drum prin mulţime.

— Parcă-i o locomotivă, spuse ea. Câtă energie! E însă atât de susceptibil! Politicienii ăştia sunt mai susceptibili decât actriţele. Teribili de vanitoşi! Iar scumpul meu Webley nu prea are simţul umorului. Vrea să fie tratat ca propria lui statuie

colosală, ridicată de naţia recunoscătoare şi plină de admiraţie. („R”-urile sunau ca nişte răgete.) Ridicată postum, dacă înţelegi ce vreau să spun. Ca unei personalităţi istorice. De câte ori îl văd, uit că întruchipează pe Alexandru cel Mare. Greşesc mereu închipuindu-mi că nu-i decât Webley.

Illidge râse. Se pomeni admirând-o sincer pe Lady Edward, care în multe privinţe avea păreri juste. Chiar politic vorbind părea să se orienteze bine.

— De fapt, „Englezii liberi” nu sunt un lucru atât de rău, continuă Lady Edward. Simpatia lui Illidge începu să scadă atât de repede cum crescuse. Nu-i aşa, domnule Babbage?

Illidge făcu o strâmbătură.

— Părerea mea… începu el.

— Apropo, spuse Lady Edward întrerupând un viitor comentariu sarcastic şi admirabil asupra „Englezilor liberi” ai lui Webley, trebuie neapărat să fii mai atent când cobori scările. Sunt extrem de alunecoase.

Illidge se înroşi.

— Nu-s deloc alunecoase, se bâlbâi el şi se înroşi şi mai tare; sub părul de culoarea morcovului, faţa i se învineţi ca sfecla când îşi dădu seama de prostia pe care o spusese. Simpatia lui pentru Lady Edward continuă să descrească.

— Sunt alunecoase, orice-ai spune, insistă politicos Lady Edward, cu vocea ei guturală. La ce-ai lucrat astă-seară împreună cu Edward? adăugă ea. Mă interesează întotdeauna foarte mult.

Illidge zâmbi.

— Dacă vreţi într-adevăr să ştiţi, spuse el, am lucrat la regenerarea părţilor lipsă la o şopârlă. Illidge se simţea mai bine printre şopârle; puţin din simpatia pentru Lady Edward reveni.

— Şopârle? Vorbeşti de animalele alea care înoată? Illidge dădu din cap. Cum se face că-şi pierd unele părţi?

— Le pierd în laborator, explică el, le pierd fiindcă le amputăm noi.

— Şi cresc la loc?

— Exact.

— Doamne sfinte, spuse Lady Edward, nu mi-am închipuit. Ce lucruri fascinante! Mai povesteşte-mi!

Nu era atât de rea, la urma urmei. Illidge începu să-i explice. Plăcerea de a discuta subiectul favorit îi modifică sentimentele faţă de Lady Edward. Tocmai ajunsese la punctul crucial, important şi semnificativ în desfăşurarea proceselor – transformarea în labă a capătului de coadă transplantat – când Lady Edward, a cărei privire rătăcea prin sală, îşi lăsă mâna pe braţul lui.

— Hai cu mine, spuse ea, să te prezint generalului Knoyle. Un bătrânel tare nostim; uneori e nostim chiar fără să vrea.

Lui Illidge cuvintele îi îngheţaseră pe buze. Îşi dădu seama că cele spuse de el nu o interesaseră câtuşi de puţin pe Lady Edward; nu-şi dăduse nici măcar osteneala să fie atentă. Urând-o din tot sufletul, o urmă tăcut şi enervat.

Generalul Knoyle discuta cu alt domn cu aspect milităros. Avea o voce marţială, astmatică.

— Dragul meu, i-am spus eu (îl auziră în timp ce se apropiau), dragul meu, nu vârî acum calul în cursă. Ar fi o crimă, ascultă-mă pe mine. Ar fi curată nebunie. Mai antrenează-l, i-am spus, mai ţine-l în antrenament. Şi l-a ţinut.

Lady Edward îşi făcu simţită prezenţa. Cei doi domni cu aspect milităros fură copleşitor de politicoşi: petrecuseră o seară Cu totul extraordinară.

— Am ales *Suita* de Bach special pentru dumneata, generale Knoyle, spuse Lady Edward, cu aerul încurcat şi încântat al unei tinere fete ce-şi mărturiseşte o slăbiciune amoroasă.

— Ştiţi, să vedeţi… ce gentil din partea dumneavoastră, încurcătura în care se afla

generalul Knoyle era sinceră; nu ştia cum să scape de cadoul muzical pe care-l primise.

— Am ezitat, continuă Lady Edward, pe acelaşi ton de intimitate, între *Muzica Apelor* de Händel şi *Suita în si bemol* de Bach, având ca solist pe Pongileoni. Atunci mi-am adus aminte de *dumneata* şi m-am oprit cu alegerea asupra lui Bach. Privirea ei surprinse semnele de jenă de pe faţa congestionată a generalului.

— Aţi fost foarte amabilă, protestă el. N-aş putea susţine că mă pricep prea mult la muzică, dar ştiu ce-mi place, da, da, ştiu ce-mi place. Cuvintele părură să-i sporească încrederea în sine. Înghiţi în sec spre a-şi relua replica şi continuă: Totdeauna am spus…

— Iar acum, încheie triumfătoare Lady Edward discuţia, daţi-mi voie să vă prezint pe domnul Babbage, care ajută pe Edward la lucrările sale; un adevărat expert în şopârle. Domnule Babbage, îţi prezint pe generalul Knoyle şi pe colonelul Pilchard. Le aruncă un ultim zâmbet şi plecă.

— La dracu! exclamă generalul, şi colonelul fu şi el de părere că Lady Edward era ceva de spaimă.

— Absolut de spaimă, aprobă Illidge cu toată convingerea. Cei doi domni cu aspect milităros îl priviră o clipă şi căzură de acord că observaţia, venind din partea cuiva atât de obscur, constituia o obrăznicie. Catolicii credincioşi puteau glumi pe seama sfinţilor şi a moravurilor preoţilor, dar aceleaşi glume, pe buzele necredincioşilor, deveneau o infamie. Generalul nu făcu niciun comentariu, iar colonelul se mulţumi să-şi exprime din priviri dezaprobarea. Felul însă cum se întoarseră unul către celălalt şi îşi reluară conversaţia despre cursele de cai, întreruptă mai înainte, de parcă ar fi fost singuri, trăda o intenţie jignitoare atât de evidentă, încât Illidge avu chef să le tragă câte un picior în fund.

*

— Lucy, micuţa mea!

— Unchiule John!

Lucy Tantamount se întoarse şi zâmbi unchiului pe care îl adoptase. Lucy avea o statură mijlocie, era subţirică, asemenea mamei ei, cu un păr negru scurt, dat cu briliantină până căpătase o culoare perfect închisă, şi pieptănat peste cap. Cu toată paloarea naturală, Lucy nu folosea fardul. Buzele ei subţiri erau însă rujate şi în jurul ochilor îşi dăduse uşor cu un fard albăstrui pentru pleoape. Rochia neagră îi evidenţia albeaţa braţelor şi a umerilor. Se împliniseră mai bine de doi ani de când murise Henry Tantamount – căci Lucy se măritase cu vărul ei de-al doilea. Mai ţinea încă doliu, cel puţin seara, la lumina artificială. Negrul o prindea de minune.

— Ce mai faci? adăugă ea; în timp ce vorbea se gândi că John Bidlake începuse să arate foarte îmbătrânit.

— Sunt pe ducă, spuse el. Mâna lui mare şi străbătută de vinişoare albastre o apucă familiar de braţ, chiar de deasupra cotului. — Oferă-mi un pretext să mă duc să mănânc ceva. Mor de foame.

— Dar mie nu mi-e foame.

— Nu contează, spuse bătrânul Bidlake, „necesităţile mele sunt mai tari ca ale tale”, cum a remarcat atât de just Sir Philip Sidney[20].

— Dar n-am chef să mănânc.

Lucy se împotrivea din principiu poruncilor, preferând să păstreze iniţiativa. Dar unchiul John era prea insistent.

— Mănânc doar eu, declară bătrânul, o s-ajungă pentru amândoi. Râzând din toată inima, continua să o conducă spre sufragerie.

Lucy renunţă să i se mai împotrivească. Îşi croiră drum printre invitaţi. Orhideea galben-verzuie şi cu pete de la butoniera lui John Bidlake părea un cap de şarpe cu gura căscată. În ochiul bătrânului pictor scânteia un monoclu.

— Cine-i bătrânul de lângă Lucy? se interesă Polly Logan când îi văzu trecând.

— Bătrânul Bidlake.

— Bidlake? Cel care… a pictat tablouri? Polly vorbea cu prudenţă; era conştientă de lipsurile educaţiei ei şi se temea să nu facă vreo gafă. Vrei să spui că e chiar Bidlake? Prietena ei confirmă din cap. Polly simţi că i se ridică o mare piatră de pe inimă. Ascultă, continuă ea, înălţându-şi sprâncenele şi deschizând larg ochii, mi-am închipuit întotdeauna că e un mare pictor, dar că a murit de mult. Trebuie să aibă vreo sută de ani, nu?

— Cam aşa ceva, răspunse Norah, care nici nu împlinise douăzeci.

— Trebuie să recunosc, admise Polly cu mărinimie, că nu-i arată. Se ţine încă bine; e un crai, un Don Juan, mă rog, în stilul bărbaţilor din tinereţea lui.

— A avut vreo cincisprezece neveste, spuse Norah.

În clipa aceea Hugo Brockle găsi curajul ca să se prezinte singur.

— Nu vă mai amintiţi de mine. Am fost prezentaţi unul altora când eram în cărucior.

Ce idiot sunau cuvintele. Simţi că se roşeşte până în vârful urechilor.

Al treilea şi cel mai frumos dintre tablourile lui John Bidlake, din seria *Naiadelor,* atârna deasupra căminului din sufrageria palatului Tantamount. Era un tablou vesel şi plin de optimism, tratat într-un ton deschis, cu culori foarte curate şi strălucitoare. Opt naiade plinuţe şi cu carnaţie de mărgăritar se aflau astfel dispuse în apă şi pe malurile râului încât din mişcarea trupurilor şi a membrelor se forma un fel de ghirlandă (completată deasupra de frunzişul unui pom) ce înconjura întreaga pânză. Dincolo de această înlănţuire de corpuri sidefate (căci feţele zâmbeau astfel încât nimic să nu te poată sustrage contemplării splendidelor forme şi armoniei lor), surprindeai un peisaj cu nori şi

dealuri line, scăldat într-o lumină de o strălucire palidă.

Cu o farfurie în mână şi mestecând sandvişuri cu icre negre, bătrânul Bidlake contempla alături de Lucy propria lui operă. Îl cuprinse un sentiment de mândrie, amestecat cu tristeţe.

— Tabloul e reuşit, spuse el, e colosal de reuşit. Priveşte compoziţia. Un echilibru perfect, fără să lase totuşi bănuiala unei repetiţii sau a unui aranjament artificial.

Celelalte gânduri şi sentimente evocate de tablou în minte rămaseră neexprimate. Erau prea numeroase şi prea încâlcite pentru a fi tălmăcite uşor în cuvinte. În primul rând erau prea melancolice şi n-avea chef să stăruie asupra lor. Întinse un deget şi atinse marginea bufetului; mahon, lemn în toată legea.

— Priveşte silueta din dreapta tabloului, cea cu braţele ridicate. Continuă expunerea de ordin tehnic spre a stăvili şi îndepărta gândurile nedorite. Priveşte echilibrul dintre ea şi silueta masivă şi înclinată, din partea stângă a pânzei. Ca o pârghie lungă, ridicând o mare greutate.

Silueta cu braţele ridicate era a lui Jenny Smith, cel mai splendid model pe care-l avusese vreodată. Întruchiparea frumuseţii, a prostiei şi a vulgarităţii. O adevărată zeiţă atâta timp cât era goală, tăcea, sau îi închideai gura cu săruturi; era însă un dezastru când deschidea gura, se îmbrăca sau îşi punea pe cap una dintre acele pălării înfiorătoare! Îşi aminti de vremea când o luase cu el la Paris. După o săptămână o expediase acasă. „Ar trebui să porţi o botniţă, Jenny, îi spusese el; ea izbucnise în plâns. A fost o greşeală să vii la Paris. E prea mult soare aici, prea multă lumină artificială. Data viitoare mergem la Spitzbergen. Iarna. Nopţile ţin acolo şase luni.” Asta o făcuse să plângă şi mai tare. Fata era o comoară de senzualitate şi frumuseţe. Mai târziu începuse să bea, decăzuse, venise. să cerşească şi băuse până şi banii primiţi

de pomană. În cele din urmă, ajunsese rău de tot. Adevărata Jenny continua să trăiască însă în tablou, cu braţele deasupra capului şi cu sânii mici ridicaţi de muşchii pectorali. Pânza păstra şi imaginea lui John Bidlake, a acelui John Bidlake de acum douăzeci şi cinci de ani.

Mai exista aşadar încă un John Bidlake care îşi contempla propria-i fantomă. În curând avea să moară şi el. Se gândi că diferenţa dintre el şi acel John Bidlake de odinioară era aceeaşi ca şi cea dintre femeia şleampătă şi buhăită, astăzi moartă, şi Jenny din epoca ei de glorie. Adevărata Jenny trăia printre naiadele cu pielea sidefată, iar adevăratul Bidlake, creatorul lor, exista prin contribuţia, la zămislirea lor.

— E reuşit, spuse din nou. Către sfârşitul expunerii vocea îi devenise lugubră. Faţa îndreptată asupra tabloului exprima tristeţe. În definitiv, adăugă el, după o scurtă pauză şi izbucnind într-un hohot de râs crispat, în definitiv, tot ce lucrez e bun, reuşit, chiar foarte reuşit. Era o sfidare la adresa criticilor stupizi care remarcaseră un regres în ultimele sale tablouri, o provocare la adresa propriului trecut, o provocare la adresa timpului şi a bătrâneţii, la adresa adevăratului John Bidlake, cel care pictase pe adevărata Jenny şi o redusese la tăcere cu săruturile lui.

— Evident că-i reuşit, zise Lucy, şi se întrebă de ce arta bătrânului decăzuse atât de rău. Ultima expoziţie fusese lamentabilă. Bidlake se conservase, comparativ vorbind, destul de bine. Deşi, e drept, reflectă ea, în timp ce-l privea, îmbătrânise foarte mult în lunile din urmă.

— Evident, repetă el, aşa trebuie judecat.

— Ţin să-ţi mărturisesc, totuşi, adăugă Lucy, ca să schimbe subiectul, că după mine, naiadele tale sunt un fel de insultă.

— Insultă?

— Vreau să spun, din punctul de vedere al femeilor. Ne consideri atât de enorm de proaste,

cum ne pictezi?

— Exact, asta-i părerea ta? întrebă altă voce. Ne consideri într-adevăr proaste? Era o voce puternică şi emfatică, iar cuvintele răbufneau ca o explozie, lăsând impresia că presiunea emoţiilor le împinge forţat printr-o deschizătură strâmtă.

Lucy şi John Bidlake se întoarseră şi-o văzură pe doamna Betterton; masivă, îmbrăcată în gri-deschis, cu nişte braţe – aprecie Bidlake – groase cu nişte coapse, şi cu un păr care, în contrast cu obrajii ei rotofei şi bărbia mai mult decât plinuţă, era ridicol de scurt, de cârlionţat şi de castaniu. Nasul cârn, atât de încântător pe vremea când Bidlake călărise pe un cal negru iar doamna Betterton pe o iapă murgă, îi păru caraghios şi absurd pe faţa îmbătrânită. Adevăratul Bidlake călărise cu ea exact înainte de a picta naiadele. Mary Betterton discutase despre artă cu o seriozitate naivă şi şcolărească, pe care el o găsise comică şi încântătoare. Îşi aminti că o vindecase de pasiunea ei pentru Burne-Jones[21]; nu reuşise însă, vai, să o vindece şi de prejudecăţile asupra virtuţii. Mary Betterton i se adresa acum cu aceeaşi seriozitate de odinioară, dar şi cu un oarecare sentimentalism plin de semnificaţie, având aerul că, în virtutea acelor vremuri, vrea să facă un schimb de amintiri şi, în general, de idei. Bidlake se prefăcu, din obligaţie, că se bucura că o reîntâlneşte după atâţia ani. E nemaipomenit, îşi spuse el în timp ce-i strângea mâna, cum de reuşise s-o evite atât de bine; nu-şi amintea să fi vorbit cu ea de mai mult de trei sau patru ori în decursul celor douăzeci şi cinci de ani care o transformaseră pe Mary Betterton într-un *memento mori.*

— Dragă doamnă Betterton! exclamă el. Sunt încântat.

Îşi ascundea însă prost antipatia. Iar când doamna Betterton i se adresă pe numele de botez: „Dragă John, trebuie să ne răspunzi la întrebare”, şi îşi lăsă mâna pe braţul lui Lucy, ca şi cum ar fi

asociat-o la solicitarea ei, bătrânul simţi un val de indignare. Familiarităţile din partea unei *memento mori* erau insuportabile. Îi va da o lecţie. Se întâmplă că întrebarea să se potrivească bine acestei intenţii; cerea într-adevăr un răspuns nepoliticos. Mary Betterton avea pretenţii de intelectuală şi manifesta un interes grozav pentru problemele sufletului. Reamintindu-şi toate acestea, bătrânul Bidlake afirmă că nu întâlnise în viaţa lui o femeie care să se remarce prin altceva decât prin picioarele şi chipul ei. Unele, adăugă el, insinuant, nu au nici măcar aceste accesorii indispensabile. E adevărat, multe femei au feţe interesante, dar asta nu înseamnă nimic. Câinii de vânătoare, sublinie el, au un cap de judecători docţi, boii care rumegă par să mediteze la probleme de metafizică, insectele numite „călugăriţe" au aerul că se roagă; aceste aparenţe sunt cu desăvârşire eronate. La fel se întâmplă şi cu femeile. Preferase să-şi picteze naiadele goale şi fără mască; le crease figuri care erau doar prelungiri ale corpurilor încântătoare şi nu simboluri înşelătoare ale unei spiritualităţi inexistente. Procedeul i se părea mai realist, mai fidel trăsăturilor fundamentale. În timp ce vorbea simţi că-i revine buna dispoziţie, iar antipatia faţă de Mary Betterton începu să mai scadă. Când eşti binedispus, aceste *memento mori î*ncetează să te mai obsedeze.

— John, eşti incorigibil, spuse cu indulgenţă Mary Betterton. Apoi, întorcându-se spre Lucy, adăugă zâmbind: Pe de altă parte nu crede o vorbă din ce spune.

— Dimpotrivă, aş fi tentată să cred că vorbeşte serios, obiectă Lucy. Am observat că tocmai bărbaţii ahtiaţi după femei sunt aceia care vorbesc cu cel mai mare dispreţ despre ele.

Bătrânul Bidlake izbucni în râs.

— Fiindcă ei sunt aceia care le cunosc cel mai bine.

— Sau fiindcă nu pot suferi puterea pe care o exercităm asupra lor.

— Te asigur, totuşi, insistă Mary Betterton, că John nu vorbeşte serios. Îl cunosc, draga mea, dinainte de-a te naşte tu.

Veselia dispăru de pe faţa lui John Bidlake. *Memento mori* rânji din nou din dosul măştii gelatinoase de pe faţa lui Mary Betterton.

— Poate că era altfel pe atunci, spuse Lucy. Probabil l-a contaminat cinismul tinerei generaţii. Compania noastră e primejdioasă pentru dumneata, unchiule John, ar trebui s-o eviţi.

Atinsese una dintre temele favorite ale lui Mary Betterton; aceasta porni atacul cu toată seriozitatea.

— Din cauza educaţiei, explică ea. Azi copiii sunt crescuţi prosteşte. Nu mă miră că sunt cinici. Continuă cu multă elocinţă. Li se dau prea multe şi prea devreme. Se satură de distracţii şi devin de mici insensibili la orice plăcere. Eu una, până la optsprezece ani, n-am călcat într-un teatru, declară ea cu mândrie.

— Vai, dragă doamnă!

— Eu am început să merg la teatru de la şase ani, spuse Lucy.

— Şi ce să mai spun de baluri… continuă Mary Betterton. Ce nostime erau balurile care se dădeau la sfârşitul vânătorilor! Nici nu e de mirare, aveau loc o dată pe an. Îl cită pe Shakespeare:

„Iată de ce festivităţile sunt atât de solemne şi splendide;
Ele vin prea rar, plasate ici-colo în decursul unui lung an,
Ca şi pietrele preţioase, incrustate în brăţară la intervale rare.”

Astăzi se înşiră unul după altul ca perlele pe aţă.

— Ca perlele false, spuse Lucy. Mary Betterton triumfa.

— False, nu-i aşa? Pe vremea noastră, fiind rare, perlele erau autentice. „Nu ne săturam de plăceri, fiindcă nu le gustam în fiecare zi.” Tineretul de azi e plictisit şi sătul de viaţă înainte de-a ajunge la majorat. O plăcere repetată prea des se toceşte, n-o mai simţi.

— Ce remediu propui? se interesă John Bidlake. Asta dacă îngăduiţi unui enoriaş să pună întrebări preotului, adăugă el ironic.

— Obraznicule! strigă Mary Betterton, pe un ton înfiorător de glumeţ. Apoi, devenind iar serioasă, continuă: – Remediul constă în distracţii mai puţine.

— Nu vreau să fie împuţinate, se împotrivi John Bidlake.

— În cazul ăsta, spuse Lucy, distracţiile trebuie să devină din ce în ce mai intense.

— Să devină din ce în ce mai intense? repetă Mary Betterton. Dar unde o să se ajungă în cele din urmă?

— La luptele de tauri, sugeră John Bidlake, sau la spectacolele cu gladiatori. Sau poate la execuţiile publice. Sau la distracţiile marchizului de Sade[22]. Unde o să se ajungă?

Lucy dădu din umeri:

— Cine ştie?

*

Hugo Brockle şi Polly se şi luaseră la ceartă.

— Cred că e îngrozitor, spunea ea, şi faţa i se congestionase de mânie, să duci un război împotriva săracilor.

— Dar „Englezii liberi” nu duc război împotriva săracilor.

— Ba da.

— Ba nu, spuse Hugo. Citeşte articolele lui Webley.

— Mi-e suficient să citesc despre ce face.

— Acţionează potrivit spuselor sale.

— Nu-i adevărat.

— Ba da. Se opune dictaturii unei clase.

— Se opune dictaturii celor săraci.

— Dictaturii oricărei clase, insistă Hugo cu seriozitate. Asta-i esenţa doctrinei lui. Clasele trebuie să fie deopotrivă de puternice. O clasă muncitoare puternică, reclamând salarii mai mari, dă impuls liber-profesioniştilor burghezi.

— Cum îi dau impuls purecii unui câine, sugeră Polly şi începu să râdă, recăpătându-şi buna dispoziţie.

Când îi trecea prin minte un gând absurd nu se putea stăpâni să nu-l exprime, chiar dacă se presupunea că în clipa aceea vorbea serios, sau era furioasă ca în cazul de faţă.

— Burghezii nu ştiu ce să mai inventeze ca să realizeze un progres, continuă Hugo, chinuindu-se să fie cât mai clar. Altfel n-ar mai putea să satisfacă revendicările muncitorilor şi pe deasupra să mai câştige şi ei ceva. În acelaşi timp, o burghezie puternică şi inteligentă e utilă muncitorilor, fiindcă le pune la îndemână conducători capabili şi o bună organizare, ceea ce reprezintă salarii mai bune, linişte şi fericire.

— Amin, spuse Polly.

— Dictatura unei singure clase e o prostie, continuă Hugo. Webley vrea să menţină toate clasele şi să le întărească. Dorinţa lui e ca toate clasele să fie într-o permanentă încordare, astfel încât statul să se echilibreze prin felul cum fiecare clasă trage într-o parte sau într-alta. Oamenii de ştiinţă afirmă că tot astfel acţionează şi diversele părţi ale organismului omenesc. Trăiesc într-o stare de… Hugo ezită, apoi se înroşi… de simbioză ostilă.

— Nu mai spune!

— Îmi pare rău, se scuză Hugo.

Cu toate astea, spuse Polly, Webley nu îngăduie muncitorilor să facă grevă.

— Fiindcă grevele sunt stupide.

— Webley e împotriva democraţiei.

— Fiindcă astfel se îngăduie unor oameni îngrozitori să ajungă la putere. El vrea ca cei mai buni să conducă.

— El de exemplu, spuse Polly cu sarcasm.

— De ce nu, în fond? Dacă ai şti ce om minunat e. Hugo se entuziasma. De vreo trei luni devenise unul dintre aghiotanţii lui Webley. — N-am mai întâlnit un om ca el, spuse Hugo.

Cu surâsul pe buze, Polly îi asculta torentul de cuvinte. Se simţea bătrână şi superioară. La şcoală încercase un sentiment asemănător când discutase despre profesoara de menaj. Cu toate acestea îi plăcea Hugo; era atât de fidel!

Capitolul V

În imaginaţia lui Walter Bidlake, seratele apăreau întotdeauna ca un fel de junglă deasă, plină de plante agăţătoare. O junglă de zgomote; o junglă în care se pierdea încercând să-şi croiască drum prin desişul ei luxuriant. Oamenii erau rădăcinile arborilor, vocile lor – tulpinile, ramurile ce se clătinau – ghirlandele de liane; papagalii şi maimuţele guralive îi evocau semenii lui.

Arborii acestei jungle se înălţau în tavan şi de acolo se aplecau, ca nişte manglieri. În această imensă sală, îşi spuse Walter, în această combinaţie bizară între o curte interioară în stil roman şi sera palmierilor din grădina botanică de la Kew, vegetaţiile de sunete, ridicându-se nestăvilit la înălţimea celor trei etaje ale clădirii, puteau aduna destulă forţă pentru a străbate acoperişul subţire de sticlă ce le despărţea de întunericul de afară. Îşi închipuia arborescentele sonore urcând tot mai sus, spre cer, ca acea magică tulpină de fasole, pe care se afla micuţul Jack, ucigaşul Uriaşului[23]. Arborescentele sonore pline de orhidee şi de papagali cu pene strălucitoare se înălţau treptat, străbăteau ceaţa permanentă a Londrei şi ajungeau în lumina limpede a lunii, dincolo de fumul oraşului. Şi le închipuia plutind în lumina lunii, ultime crenguţe firave şi aeriene ale zgomotului. Râsul puternic, de pildă, hohotul violent, scos de omul gras ce se afla în stânga sălii, avea să urce, pierzând din intensitate pe parcurs; odată ajuns în lumina lunii avea să sune ca un clinchet diafan. Iar toate aceste voci (ce spuneau?: „… a ţinut o cuvântare grozavă…”, „…nici nu poţi să-ţi închipui cât de confortabile sunt corsetele astea, până nu le încerci…”, „… ce tip plicticos…”, „…a

fugit cu şoferul…”), toate aceste voci, ce splendid şi ce fragil ar răsuna acolo sus! În timp ce aici, jos, în junglă, cât erau de stupide, de stridente, de vulgare şi de obraznice.

Privind peste capetele din jur, Walter îl zări pe Illidge, singur, sprijinindu-se de o coloană. Afişa un aer şi un zâmbet byronian, blazat şi dispreţuitor; îşi rotea privirea cu o expresie amuzată şi indolentă, ca şi cum ar fi contemplat gesturile caraghioase ale unui grup de maimuţe. Din păcate, îşi spuse Walter, în timp ce se îndrepta spre el prin mulţime, sărmanul Illidge nu avea fizicul indicat pentru poza lui de superioritate byronianã. Romanticii cu înclinaţii satirice erau înalţi, bine făcuţi, graţioşi şi cu mişcări lente. Illidge era scund, cu gesturi violente şi bruşte. Şi ce figură comică avea! O haimana cu un nas impertinent şi o gură lungă şi subţire; faţa unei puşlamale, foarte inteligentă şi spirituală, departe însă de a exprima nepăsare şi dispreţ. Pe de altă parte, cum poţi să afectezi un aer superior când eşti plin de pistrui? Tenul lui Illidge căpătase din pricina pistruilor culoarea nisipului. Pupilele, de un cafeniu-gălbui, ca şi sprâncenele şi genele de un portocaliu-gălbui, adevărate culori de camuflaj, se dizolvau, văzute de la distanţă, în piele, aşa cum un leu se confundă cu nisipul deşertului. Privită din celălalt capăt al sălii, faţa îi părea lipsită de trăsături şi oarbă, ca figura unei statui cioplite într-un bloc de gresie. Sărmanul Illidge! Poza de erou byronian era cam ridicolă.

— Salut! i se adresă Walter, când ajunse la o distanţă de la care putea fi auzit. Cei doi tineri dădură mâna. Ce mai face ştiinţa? întrebă Walter, dându-şi seama pe loc de stupiditatea întrebării.

Illidge ridică din umeri.

— E mai puţin la modă decât arta, dacă am fi să judecăm după serata asta. Se uită în jur. Am văzut aici pe jumătate din cei pomeniţi la secţia scriitori

şi pictori în *Who's Who*[24]. Aproape că pute de-atâta artă.

— Şi nu-i reconfortant pentru ştiinţă? întrebă Walter. Artelor nu le place să fie la modă.

— Ah, da? Atunci ce cauţi aici?

— Într-adevăr, ce caut?

Walter se apără de întrebare, începând să râdă. Se uită în jur, întrebându-se unde-o fi dispărut Lucy. N-o mai văzuse de la sfârşitul concertului.

— Ai venit să-ţi joci micile tale farse şi să fii consolat, spuse Illidge, încercând să plătească o parte din afronturile primite. Amintirea clipei când alunecase pe scară, lipsa de interes manifestată de Lady Edward în privinţa şopârlelor, ca şi aroganţa domnilor cu aer milităros îl iritau încă.

— Uită-te la fata de colo, spuse Illidge, cea cu păr negru creţ şi cu rochie argintie. Seamănă cu o mică mulatră. Ce părere ai despre ea, de exemplu? Ţi-ar plăcea, nu, să te consoleze?

— Ştiu eu? Illidge râse.

— Ai convingeri înalt filosofice, nu? Dragă amice, recunoaşte însă că toate principiile sunt o prostie; şi eu am aceleaşi convingeri, aşa încât sunt în măsură să vorbesc. Ca să fiu sincer, invidiez succesul vostru, al producătorilor de artă. Mă scoate însă din sărite când văd cum un scrib ridicol şi tâmpit.

— Ca mine, de exemplu.

— Nu, tu eşti cu o treaptă mai sus, recunoscu cu regret Illidge. Dar când văd un scrib oarecare, un nenorocit care înnegreşte hârtia şi n-are nici a zecea parte din inteligenţa mea, cum câştigă bani şi-l admiră toată lumea, în timp ce eu trec neobservat, mă apucă uneori nebunia.

— Ar trebui să te consideri flatat. Dacă ne admiră, înseamnă că, într-o măsură oarecare, ne înţeleg şi îşi dau seama ce urmărim. Pe tine nu te înţeleg, eşti deasupra lor. Faptul că nu te iau în seamă reprezintă un compliment adus inteligenţei tale.

— Poate, dar e o insultă odioasă la adresa fizicului meu.

Illidge avea conştiinţa dureroasă a fizicului său. Ştia că e urât şi şters, şi întocmai ca cel care, chinuit de o măsea, pipăie punctul sensibil pentru a fi sigur că durerea persistă, tot astfel şi el îşi reamintea cu sadism acest amănunt neplăcut.

— Dac-aş arăta ca namila şi mitocanul de Webley, lumea nu m-ar ignora, chiar dacă aş avea mintea lui Newton. Nenorocirea, spuse el zgândărindu-şi nemilos măseaua dureroasă, e că am aerul unui anarhist. Ascultă-mă pe mine, tu eşti fericit, fiindcă arăţi ca un *gentleman* sau, cel puţin, ca un artist. Nu-ţi poţi închipui ce enervant e să pari un intelectual al claselor de jos. Măseaua răspundea crunt; o zgândări şi mai tare – Nu-mi pasă că femeile mă ignoră – mai ales, *aceste* femei. Deşi e destul de neplăcut. Poliţia, în schimb, refuză să mă ignore; au faţă de mine un interes şi o curiozitate îngrozitoare. N-ai să crezi, dar am fost arestat de două ori numai fiindcă am aerul unui anarhist ce umblă cu maşini infernale.

— O glumă bună, spuse Walter sceptic.

— Îţi jur că-i adevărat. O dată aici, în ţară. Aproape de Chesterfield. Minerii declaraseră grevă. Din întâmplare, mă uitam la o bătaie între grevişti şi agenţii provocatori. Poliţiştilor nu le-a plăcut mutra mea şi m-au înhăţat. Mi-au trebuit ore să scap din ghearele lor. Altă dată am păţit-o în Italia. Mi se pare că cineva tocmai încercase să-l arunce în aer cu o bombă pe Mussolini. În orice caz m-am pomenit că o şleahtă de derbedei în cămăşi negre mă dau jos din tren la Genova şi mă percheziţionează din creştet până în tălpi. Inadmisibil! Şi asta numai din cauza aerului meu subversiv.

— Care corespunde, în definitiv, ideilor tale.

— E adevărat, dar o figură nu constituie o probă şi nu e o crimă. Deşi, adăugă el printre altele, poate că unele figuri *sunt* o crimă. Îl cunoşti pe

generalul Knoyle? Walter dădu afirmativ din cap. Figura lui e un delict grav. Doar spânzurându-l s-ar putea face dreptate. Doamne, cum i-aş mai omorî pe toţi ăştia. Nu degeaba alunecase pe scară şi fusese ignorat de un stupid măcelar de soldaţi. Îi urăsc de moarte pe cei bogaţi! Pe toţi! Nu crezi că sunt îngrozitori?

— Mai îngrozitori decât săracii?

Amintirea camerei în care zăcuse bolnav Wetherington îl făcu aproape instantaneu să se ruşineze de întrebare.

— Mult mai îngrozitori. Bogaţii au ceva deosebit de josnic, de neruşinat şi de morbid. Banii dau naştere unui fel de nesimţire, ca o gangrena. N-ai ce-i face. Iisus şi-a dat seama. Parabola lui cu cămila şi urechile acului e mai mult decât o simplă afirmaţie. Şi ţine minte ce mai spune: „Iubeşte pe aproapele tău". Ai să-ţi închipui că sunt creştin, fiindcă vorbesc aşa, adăugă el, aproape scuzându-se. Daţi cezarului ce-i al cezarului. Iisus avea bun-simţ, a înţeles care-i situaţia. Ajutorul dat semenului tău e piatra de încercare pentru cei bogaţi. Bogaţii n-au pe nimeni apropiat.

— Fii serios, că doar nu-s pustnici.

— N-au pe nimeni apropiat, dacă te gândeşti cum au săracii pe câte cineva apropiat. Când mama trebuia să plece undeva, doamna Cradock, vecina de alături, din dreapta, avea grijă de noi, copiii. Mama proceda la fel când venea rândul doamnei Cradock să plece. Dacă îţi rupeai un picior, sau erai concediat, oamenii te ajutau cu bani şi alimente. Îmi amintesc perfect că în copilărie am fost trimis să bat tot satul ca să chem moaşa, fiindcă pe tânără doamnă Foster, vecina de alături, din stânga, o apucaseră pe neaşteptate durerile facerii înainte de soroc! Când trăieşti din mai puţin de patru lire pe săptămână, vrând-nevrând trebuie să te porţi ca un creştin şi să-ţi iubeşti aproapele. Mai întâi, că nu poţi scăpa de el; când îl cauţi, e la tine în curte. Nu-i poţi ignora

existenţa făcând pe rafinatul şi pe filosoful. Ori îl iubeşti ori îl urăşti, şi în general e preferabil să păstrezi relaţii bune, fiindcă poţi să ai nevoie de el în cazuri urgente, cum poate şi el să aibă nevoie de tine. Deseori, nici nu se mai pune problema să-l refuzi. *Trebuie* să-l ajuţi, eşti om şi n-ai ce-i face, aşa că nu strică să te înţelegi cu cel care, oricum, e alături de tine.

Walter îi dădu dreptate.

— Fireşte.

— Voi, cei bogaţi, continuă Illidge, nu aveţi pe nimeni alături. Niciodată nu vă ajutaţi semenii şi nici nu aşteptaţi să vi se răspundă la fel. Ar fi şi inutil, căci vă dă mâna să plătiţi pe cineva ca să vadă de voi. Angajaţi servitori care pentru trei lire pe lună, plus casă şi masă, joacă farsa amabilităţii. Doamna Cradock, vecina noastră de alături, nu era obligată să-ţi supravegheze copiii când plecai de acasă. Voi aveţi la dispoziţie, contra bani, dădace şi guvernante. Nu, nici măcar nu ştiţi că există vecini. Trăiţi izolaţi. Fiecare dintre voi se închide în casa lui misterioasă. În dosul obloanelor pot avea loc tragedii, fără ca vecinii să ştie.

— Slavă Domnului că-i aşa, exclamă Walter.

— Într-adevăr, mulţumiţi-i lui Dumnezeu. Intimitatea e un mare lux. Recunosc că e foarte plăcută. Pentru lux însă trebuie să plăteşti. Nimeni nu e mişcat de nenorocirile pe care nu le cunoaşte. Ignoranţa e o fericire plină de nesimţire. Pe o stradă săracă nenorocirea n-are unde să se ascundă. Viaţa se desfăşoară prea public. Săracii nu-şi uită niciodată sentimentele de buni vecini. Celor bogaţi însă nu li se oferă prilejul să-şi ajute egalii. Nu sunt în stare decât să manifeste o bunăvoinţă condescendentă şi o simpatie ieftină pentru suferinţele inferiorilor, pe care nu-i pot înţelege. Îngrozitor! Şi asta când cei bogaţi dau dovadă de oarecare mărinimie. Când sunt abjecţi, arată ca ăştia. Făcu un semn cu mâna spre camera plină. de lume. Seamănă cu Lady Edward – ultima bolgie a

infernului! Cu fata asta, a ei… Dădu din umeri dispreţuitor şi se strâmbă.

Walter îl ascultase cu atenţie încordată şi cu un sentiment penibil.

— O lume blestemată, descompusă, iremediabil coruptă, continuă Illidge, denunţând-o ca un profet. Vorbise întâmplător o singură dată câteva clipe cu Lucy Tantamount, care de-abia îi înregistrase prezenţa.

„E adevărat”, îşi spuse Walter, Lucy era exact aşa cum îşi închipuiau cei care o invidiau sau o dezaprobau; şi totuşi pentru el reprezenta cea mai minunată şi mai gingaşă fiinţă. Cunoscând-o bine îşi putea permite să asculte orice pe seama ei; cu cât o calomniau mai tare cu atât o iubeau mai mult. *Credo quia absurdum. Amo quia turpe, quia indignum…*[25].

— Ce putreziciune! reluă cu grandilocvenţă Illidge. Floarea pură a încântătoarei noastre civilizaţii – asta-i Lucy. Copia rafinată şi parfumată a unui sălbatic sau a unui animal. Singura concluzie asupra celor care au bani şi timp de pierdut.

Cu ochii închişi, Walter îl asculta, gândindu-se la Lucy. „O copie rafinată şi parfumată a unui sălbatic sau a unui animal.” Adevărul cuvintelor îl durea; el o iubea însă şi mai mult, tocmai din cauza îndoielilor şi a adevărului odios.

— Trebuie să mă duc să văd dacă bătrânul vrea să mai lucrăm în noaptea asta, spuse Illidge cu o voce schimbată. De obicei, nu ne oprim înainte de unu jumătate, două. Într-un fel e plăcut să trăieşti la alte ore decât cele obişnuite. Dormi până la prânz, şi începi să lucrezi după ce ţi-ai băut ceaiul de după-amiază. Zău că-i plăcut. Îi întinse mâna. Pe curând.

— Să luăm neapărat masa împreună într-o seară, îi spuse Walter fără prea multă convingere.

Illidge dădu din cap.

— Hotărâm într-una dintre zilele astea, spuse el şi plecă. Walter îşi făcu loc prin mulţime căutând-o pretutindeni pe Lucy.

*

Everard Webley îl înghesuise pe Lordul Edward într-un colţ şi încerca să-l convingă să-şi dea sprijinul „Englezilor liberi”.

— Dar nu mă interesează politica, protesta răguşit bătrânul lord. Nu mă interesează politica… Indiferent ce-ar fi spus Webley, repeta fraza cu o încăpăţânare de catâr. Webley desfăşura o mare elocinţă. Oamenii de bună credinţă, care reprezintă ceva în ţara asta, ar trebui să se unească pentru a rezista forţelor de distrugere. Nu erau ameninţate numai proprietatea şi interesele materiale ale unei clase, ci însăşi tradiţia engleză, iniţiativa individuală, inteligenţa şi orice fel de distincţie naturală. „Englezii liberi” se constituiseră într-o grupare pentru a se opune dictaturii celor proşti; se înarmaseră pentru a apăra individualitatea de omul din mulţime, de gloată; luptau pentru recunoaşterea superiorităţii naturale în toate domeniile. Duşmanii lor erau numeroşi şi activi.

Când eşti prevenit trebuie să te înarmezi din vreme; când vezi apropiindu-se bandiţii, te aşezi în poziţie de luptă şi tragi sabia din teacă. (Webley avea o slăbiciune pentru săbii; când „Englezii liberi” defilau, Webley purta sabie, discursurile lui erau pline de săbii, iar casa înţesată de panoplii.) Se impunea organizare, disciplină, forţă. Lupta nu mai putea fi dusă pe tărâm constituţional. Metodele parlamentare se dovedeau foarte bune când două partide cădeau de acord asupra principiilor fundamentale, şi îşi exprimau dezacordul doar asupra unor fleacuri. Când însă erau în joc principiile fundamentale nu trebuia îngăduit ca politica să devină o distracţie a

parlamentarilor. Trebuia recurs la o acţiune directă sau la ameninţarea cu o asemenea acţiune.

— Am fost cinci ani în Parlament, spuse Webley, timp suficient ca să mă conving că nimic nu se poate rezolva astăzi pe căile parlamentarismului. Ca şi cum ai încerca să stingi un foc ţinând discursuri. Anglia nu poate fi salvată decât prin acţiune directă. Odată salvată, putem începe să ne gândim din nou la Parlament. (Va trebui să fie însă cu totul altceva decât această adunătură comică compusă din bogătaşi aleşi de gloată.) Între timp n-avem altceva mai bun de făcut decât să ne pregătim de luptă. Iar pregătindu-ne de luptă, putem învinge paşnic. E singura speranţă. Credeţi-mă, Lord Edward, e singura speranţă.

Înfuriat ca un urs încolţit de dulăi într-o groapă[26], Lordul Edward nu-şi găsea astâmpărul şi îşi rotea din şolduri trupul încovoiat.

— Dar nu mă interesează pol…

Era prea agitat pentru a mai putea pronunţa întreg cuvântul.

— Chiar dacă nu vă interesează politica, îşi continuă Webley campania de convingere, trebuie totuşi să vă intereseze averea, poziţia, viitorul familiei dumneavoastră. Nu uitaţi, toate astea se vor prăbuşi în dezastrul general.

— Da, însă… Nu… Lordul Edward era disperat. Pe mine… Pe mine nu mă interesează banii.

Odinioară, cu mulţi ani în urmă, directorul unei firme de avocaţi specializaţi în chestiuni financiare, căreia Lordul Edward îi încredinţase întreaga administraţie a averii sale, venise în vizită pentru a-şi consulta clientul într-o problemă de investiţii, în ciuda instrucţiunilor severe lăsate de Lordul Edward care nu permitea să fie deranjat în chestiuni de afaceri. Trebuia hotărâtă destinaţia a circa optzeci de mii de lire sterline. Lordul Edward fusese smuls din mijlocul ecuaţiilor de bază ale statisticilor sistemelor vii. Când aflase motivul

neînsemnat pentru care îl întrerupseseră din calcule, bătrânul lord, de obicei calm, izbucnise cu o furie nemaipomenită. Domnul Figgis, care avea o voce puternică şi o încredere deplină în felul său de a trata afacerile, fusese obişnuit, în decursul întrevederilor anterioare, să scoată lucrurile la capăt aşa cum socotea el de cuviinţă. Accesul de furie al Lordului Edward îl uimise şi-l înspăimântase. Părea că în izbucnirea sa bătrânul, recăpătându-şi brusc trăsăturile atavice din feudalism, îşi reamintise că este un Tantamount care se adresează unui servitor. Dăduse ordine; ordinele fuseseră călcate, iar el deranjat, fără motiv, din cercetările sale. Era inadmisibil. Dacă asta se va repeta, avea să-şi transfere afacerile la o altă firmă de avocaţi. Apoi îl concediase pe domnul Figgis, spunându-i bună ziua.

— Nu mă interesează banii, repetă, el.

Illidge, care se apropiase şi le dădea târcoale, pândind prilejul de a se adresa bătrânului lord, auzi de la depărtare remarca şi în sinea lui izbucni în râs. „Bogătaşii ăştia, îşi spuse el, blestemaţii ăştia de bogătaşi! Toţi sunt la fel.”

— Dar dacă nu vă interesează de dragul dumneavoastră, insistă Webley, atacând dintr-o altă direcţie, ar trebui să vă intereseze de dragul civilizaţiei, al progresului.

Lordul Edward tresări. Cuvântul „progres” atinsese un resort care eliberase un val de energie.

— Progres! reluă el, iar nefericirea şi jena din voce i se transformară în încredere. Progres! Voi, politicienii, nu vorbiţi decât de asta. Ca şi cum progresul are să ţină. Are să ţină la infinit. Mai multe motoare, mai mulţi copii mici, mai multă hrană, mai multă reclamă, mai mulţi bani, din toate mai mult, în vecii vecilor. Ar trebui să audiaţi câteva cursuri din specialitatea mea. Biologia fizică. Asta-i bună, progresul! Ce vă propuneţi, de pildă, să faceţi în problema fosforului? Întrebarea cuprindea o acuzaţie directă.

— Dar asta-i cu totul în afara discuţiei, spuse Webley enervat.

— Dimpotrivă, replică Lordul Edward, e singurul lucru important.

Vocea îi devenise puternică şi severă. Vorbea mult mai coerent ca de obicei. Fosforul făcuse din el un alt om. Avea păreri bine consolidate în privinţa fosforului, şi din această cauză se simţea şi el solid. Ursul încolţit pornea la atac.

— Cu agricultura voastră intensivă, continuă el, secătuiţi pur şi simplu solul de fosfor. Mai mult de jumătate de unu la sută în fiecare an. Eliminaţi fosforul din circulaţie. Ca să nu mai vorbesc cum risipiţi prin sistemul de canalizare sute de mii de tone de pentoxid de fosfor! Le vărsaţi în mare. Şi asta numiţi progres! Halal de sistemul vostru modern de canalizare! Vocea îi trăda un dispreţ tăios. Ar trebui să puneţi la loc fosforul de unde l-aţi luat. În pământ. Lordul Edward îl ameninţă cu degetul şi se încruntă. În pământ, ascultă-mă pe mine.

— Dar n-am nimic de-a face cu asta!

— Ar trebui să ai de-a face, răspunse grav Lordul Edward. Asta-i nenorocirea cu voi, politicienii. Nu vă gândiţi la lucrurile importante. Trăncăniţi despre progres, voturi, bolşevism şi lăsaţi să se scurgă aiurea în mare, an de an, un milion de tone de pentoxid de fosfor. E idiot, e criminal, e… e ca şi cum ai scârţâi la vioară în timp ce Roma arde. Văzu că Webley deschide gura să vorbească şi se grăbi să preîntâmpine ceea ce-şi închipuia că va fi obiecţia acestuia. Desigur, vă imaginaţi că puteţi suplini pierderea cu ajutorul fosfatului din stânci. Dar ce vă faceţi când vor secătui şi aceste depozite? îşi vârî degetul în plastronul lui Everard. Ce vă faceţi? N-au să treacă nici două sute de ani şi depozitele se vor termina. Ne închipuim că suntem progresişti fiindcă trăim din fondul nostru de fosfat, de cărbune, de petrol şi de nitrat. Risipiţi-le pe toate… Iată politica

voastră. Între timp, vă agitaţi şi încercaţi să ne speriaţi cu balivernele voastre despre revoluţii.

— La dracu, spuse Webley, furios şi amuzat totodată, fosforul dumneavoastră poate să aştepte. Primejdia de care vă vorbeam e iminentă. Doriţi cu orice preţ o revoluţie socială şi politică?

— O să se reducă astfel populaţia şi o să se stăvilească producţia? întrebă Lordul Edward.

— Fireşte.

— Atunci doresc cu siguranţă o revoluţie. Bătrânul lord gândea în termeni geologici şi nu se temea de concluzii logice. — Desigur c-o doresc.

Illidge de-abia îşi mai putea stăpâni râsul.

— Dacă asta-i părerea dumneavoastră… începu Webley, dar Lordul Edward îl întrerupse.

— Singurul rezultat al progresului vostru, spuse el, e că peste câteva generaţii va avea loc o adevărată revoluţie – o revoluţie naturală, cosmică. Voi stricaţi echilibrul, dar în cele din urmă natura îl va restabili. Iar acest proces va fi foarte neplăcut în ce vă priveşte. Prăbuşirea voastră va fi la fel de rapidă ca şi ascensiunea. Şi mai rapidă încă, fiindcă o să daţi faliment, şi o să vă risipiţi capitalul. Unui om bogat îi trebuie puţin timp ca să-şi transforme toate bunurile în bani lichizi. O dată ce le-a transformat însă, nu-i trebuie mult ca să moară de foame.

Webley dădu indiferent din umeri. „Bătrânul e ţicnit şi ramolit.”

— Două drepte paralele nu se întâlnesc niciodată, Lord Edward, aşa că vă spun noapte bună, spuse el.

Plecă.

Peste câteva clipe, bătrânul lord şi asistentul său urcau scara monumentală, spre lumea lor.

— Ce uşurat mă simt, spuse Lordul Edward pe când deschidea uşa laboratorului. Trase pe nări cu voluptate mirosul slab de alcool rafinat, folosit la conservarea specimenelor. — Seratele astea!

Trebuie să fii recunoscător că te poţi întoarce la ştiinţă, deşi muzica era într-adevăr…

Admiraţia rămase neexprimată. Illidge ridică nepăsător din umeri.

— Seratele, muzica, ştiinţa reprezintă distracţii pentru cei înstăriţi şi care n-au ce face. Dai banii şi alegi ce-ţi place. Important e să ai banii cu care să plăteşti. Izbucni într-un râs strident.

Illidge detesta mai mult calităţile celor bogaţi decât viciile lor. Lăcomia, trândăvia, desfrâul şi toate celelalte trăsături mai puţin atrăgătoare ale oamenilor fără ocupaţie, dar cu un venit sigur, puteau fi iertate, tocmai fiindcă erau compromiţătoare. Dezinteresul, însă, spiritualitatea, cinstea, senzaţiile rafinate şi gustul ales erau de obicei considerate calităţi demne de admirat; iată de ce le ura în mod cu totul special. Aceste virtuţi, după părerea lui Illidge, erau produsul fatal ai bogăţiei, deopotrivă cu alcoolismul cronic sau cu micul dejun la ora unsprezece.

— Burghezii, se lamenta el, se felicită reciproc pentru dezinteresul lor – cu alte cuvinte, fiindcă au bani destui ca să trăiască fără să fie siliţi să muncească sau să-şi bată capul cu probleme de ordin material; sau fiindcă le dă mâna să refuze un bacşiş. Sau fiindcă au destui bani ca să-şi ofere o cultură rafinată. Se mai felicită şi fiindcă dispun de timp să se ocupe de artă, să citească şi să facă dragoste pe îndelete şi savant. De ce nu sunt sinceri să recunoască făţiş ceea ce insinuează tot timpul – şi anume că toate calităţile lor sunt rezultatul unui pachet de acţiuni la stat, cu dobândă sigură de cinci la sută?

Afecţiunea oarecum ironică pentru Lordul Edward era temperată de o iritare permanentă, la gândul că virtuţile intelectuale şi morale ale bătrânului lord, ca şi excentricităţile şi absurdităţile sale nostime, erau posibile numai datorită sumei absolut scandaloase pe care o

reprezenta balanţa sa bancară. Iar această dezaprobare latentă devenea acută ori de câte ori auzea pe cineva. lăudându-l pe Lordul Edward, admirându-l sau chiar bătându-şi joc de el. Râsui, afecţiunea şi admiraţia faţă de Lordul Edward îi erau permise numai lui Illidge, deoarece doar el îl înţelegea şi putea să-l ierte. Unii nici măcar nu-şi dădeau seama că există ceva care trebuia iertat. Illidge se grăbea întotdeauna să-i informeze.

— Dacă bătrânul n-ar fi urmaşul unor jefuitori de mănăstiri, spunea el celor ce-l admirau şi-l lăudau pe Lordul Edward, locul lui ar fi într-un azil de bătrâni sau într-un balamuc.

Cu toate acestea ţinea sincer la bătrân, şi îi admira sincer talentul şi caracterul. Oamenii puteau fi totuşi scuzaţi că nu observaseră acest lucru. În general, exista părerea că asistentul Lordului Edward era un „tip nesuferit”.

Ura făţişă împotriva celor bogaţi constituia în ochii lui Illidge atât o plăcere cât şi o datorie sfântă faţă de viitor şi de cauza dreptăţii. Nici măcar bătrânul lord nu făcea excepţie. Era de ajuns să scoată un cuvânt în apărarea sufletului (căci Illidge considera ruşinoasă şi nepermisă pasiunea Lordului Edward pentru metafizica idealistă), că Illidge şi pornea atacul, bătându-şi joc de filosofia capitalistă şi de religia burgheză. O expresie de dezgust faţă de afaceriştii lucizi, de indiferenţă în privinţa intereselor materiale, de simpatie pentru cei săraci stârnea pe loc o aluzie mai mult sau mai puţin transparentă, dar totdeauna sarcastică, la adresa milioanelor familiei Tantamount. Uneori (datorită pasului greşit pe scară sau aroganţei generalului, ca azi de pildă), o simplă referire la ştiinţa pură dădea naştere unui comentariu ironic. Illidge era un biolog entuziast, dar ca un cetăţean cu conştiinţă de clasă se credea silit să admită că ştiinţa pură, întocmai ca bunul-gust, plictiseala, perversitatea şi dragostea platonică, era un produs

al bogăţiei şi trândăviei. Nu se temea să fie logic şi să-şi ridiculizeze până şi idolul.

— Bani să ai, repetă el, asta-i totul.

Bătrânul lord se uită cu un aer vinovat la asistentul său. Reproşurile indirecte îl jenau. Încercă să schimbe subiectul.

— Ce zici de mormolocii noştri? De cel asimetric? Scoseseră prin clocire pui de mormoloci din ouă ţinute într-o parte la o temperatură anormal de caldă iar în cealaltă parte anormal de rece. Se îndreptă spre vasul de sticlă în care se aflau mormolocii. Illidge îl urmă.

— Mormoloci asimetrici! repetă el. Mormoloci asimetrici! Ce rafinament! Aproape egal cu rafinamentul de a cânta Bach la flaut sau de a degusta un vin bun. Se gândi la fratele său Tom, bolnav de plămâni, lucrând cu perforatorul la o fabrică de motoare din Manchester. Îşi aminti de zilele când acasă se spălau rufe şi de mâinile stacojii, crăpate şi arse de sodă ale mamei lui.

— Mormoloci asimetrici! spuse el din nou şi râse.

*

— Ciudat, spuse doamna Betterton, ciudat că un mare artist poate fi atât de cinic.

În compania lui Burlap, îi plăcea să creadă că John Bidlake vorbise serios. Discursurile înălţătoare ale lui Burlap asupra cinismului se dovedeau pe gustul doamnei Betterton. Se simţea transportată de discuţiile lui despre celebrităţi sau artă.

— Trebuie să recunoşti, spuse ea, că John Bidlake e într-adevăr un mare artist.

Burlap recunoscu dând încet din cap. Nu se uita la doamna Betterton, ci îşi ferea privirea în jos, ca şi cum s-ar fi adresat unui personaj minuscul, demonul lui probabil, o emanaţie a propriei lui fiinţe, un fel de *Doppelgänger*[27], vizibil doar lui şi

stând alături de interlocutor. Burlap avea o statură mijlocie, mergea aplecat şi îşi târa uşor picioarele. Părul îi era negru, des şi creţ; în creştetul capului avea o chelie, roză, mare cât o medalie. Ochii cenuşii erau adânc fixaţi în arcade, nasul şi bărbia foarte pronunţate, dar frumos conturate; gura aveau buze pline şi prelungi. Bătrânul Bidlake, caricaturist nu numai cu penelul, dar şi oral, afirmase că Burlap este o creaţie a unui pictor al barocului, ceva între un bandit de film şi Sfântul Anton de Padua, între un Lothario[28] trişor şi un bigot furibund.

— Da, un mare artist, recunoscu Burlap, dar nu unul dintre cei mai mari. Cuvânta rar, meditativ, ca şi cum ar fi vorbit singur. Întreaga lui conversaţie se reducea la un dialog cu sine sau cu acel mic *Doppelgänger* care se afla, invizibil, alături de conlocutor; Burlap era permanent şi exclusiv conştient de sine.

— Nu unul dintre cei mai mari, repetă el încet. Se întâmplase ca tocmai să scrie un articol asupra tematicii în artă pentru numărul următor al săptămânalului *Literary World.* — Tocmai din cauza acelui cinism, spuse el. „Era cazul să se autociteze?”

— Foarte adevărat! Confirmarea izbucni poate cam prematur din partea lui Mary Betterton; entuziasmul ei era totdeauna în fierbere. Îşi încleşta mâinile. Foarte adevărat! Se uită la faţa pe care Burlap şi-o ferea şi o găsi atât de spirituală, atât de frumoasă în genul ei.

— Cum poate un cinic să fie un mare artist? continuă Burlap hotărându-se să-i declame propriul articol, în ciuda riscului ca ea să-l recunoască odată apărut, joia viitoare. Şi chiar dacă-l va recunoaşte, asta n-avea să şteargă impresia puternică pe care i-o lăsase când i-i expusese. „Deşi, de ce-oi fi vrând să-i faci impresie – interveni un drăcuşor ironic – exceptând faptul că e bogată, şi-ţi poate fi de folos

– Dumnezeu ştie.” Diavolul fu reîntors cu furca de unde venise. „Ai răspunderi, îi explică grăbit un înger. Făclia culturii nu trebuie ascunsă, ci lăsată să strălucească mai ales asupra oamenilor cumsecade.” Doamna Betterton ţinea partea îngerilor; loialitatea ei trebuia răsplătită. Un mare artist, continuă el cu voce tare, e un ins care sintetizează experienţa generală. Cinicul porneşte prin a nega jumătate din ceea ce există – existenţa sufletului, existenţa idealului, existenţa lui Dumnezeu. Şi, cu toate acestea, suntem conştienţi de existenţa spiritului la fel de direct şi de neîndoielnic pe cât suntem conştienţi de existenţa fizică.

— Evident, evident! exclamă doamna Betterton.

— E absurd să negi una dintre cele două categorii de existenţe. „E absurd să mă renegi”, spuse demonul, ridicându-şi iar capul în conştiinţa lui Burlap.

— Absurd!

— Cinicul se mărgineşte la jumătate din lumea existenţelor posibile. La mai puţin de jumătate. Căci experienţele pe plan spiritual sunt mai numeroase decât cele pe plan fizic.

— Infinit mai numeroase!

— Cinicul poate să-şi trateze tematica limitată foarte bine. Admit că Bidlake reuşeşte. Reuşeşte perfect. Are toată îndemânarea celui mai versat artist. Sau cel puţin, o avea.

— O avea, suspină doamna Betterton, atunci când l-am cunoscut prima dată.

Aluzia ţintea să demonstreze că datorită influenţei ei pictase Bidlake atât de bine.

— Şi-a risipit însă întotdeauna talentul pe fleacuri. Ceea ce sintetiza Bidlake în arta lui e limitat, şi oarecum lipsit de importanţă.

— Asta i-am spus-o şi eu, întotdeauna, zise doamna Betterton, reinterpretând într-o lumină nouă şi favorabilă, în ceea ce o privea, discuţiile aprinse din tinereţe, purtate asupra

prerafaelitismului. Gândeşte-te la Burne-Jones, îi spuneam eu. Amintirea hohotului gigantic şi rabelaisian scos de John Bidlake îi răsună în urechi. Nu zic că Burne-Jones e un pictor grozav, se grăbi să adauge. („Burne-Jones pictează – spusese John Bidlake, şi cât de scandalizată fusese, cât de adânc jignită! – de parcă n-ar fi văzut în viaţa lui o pereche de fese.") Dar subiectele alese de Burne-Jones erau nobile. Dac-ai avea tu visurile *lui, î*i spuneam lui John Bidlake, dac-ai avea idealurile *lui,* ai fi cu adevărat un mare artist.

Burlap zâmbi şi dădu din cap afirmativ. „Da, ţine partea îngerilor, se gândi el. Trebuie încurajată. Am răspunderi." Demonul îi făcu complice semn cu ochiul. „Surâsul lui Burlap are ceva, reflectă doamna Betterton, care aminteşte de pânzele lui Leonardo da Vinci sau ale lui Sodoma[29], ceva misterios, subtil şi profund."

— Deşi, nu uitaţi, spuse Burlap, debitându-şi propriul articol frază cu frază, că nu subiectul contează la o mare operă de artă. Whittier[30] şi Longfellow aveau multe gânduri nobile, dar n-au creat decât poezii minore.

— Perfect adevărat!

— Singura generalizare pe care o putem risca e că cele mai grandioase opere de artă au avut subiecte grandioase, şi că operele cu subiecte minore, oricât ar fi ele de desăvârşite, nu sunt niciodată atât de reuşite ca…

— Uite-l pe Walter, îl întrerupse doamna Betterton. Rătăceşte ca un suflet chinuit. Walter!

Auzindu-se strigat, Walter se întoarse. „Dumnezeule, muierea Betterton! Şi Burlap pe deasupra!" îşi compuse un zâmbet. Doamna Betterton şi colegul lui de la *Literary World* erau ultimele persoane pe care ar fi dorit să le întâlnească în clipa aceea.

— Tocmai discutam despre grandoarea în artă, îi explică doamna Betterton. Domnul Burlap spunea lucruri atât de profunde.

Porni să reproducă pentru urechile lui Walter maximele profunde ale lui Burlap.

Walter se întrebă de ce comportarea lui Burlap faţă de el era atât de rece, de distantă, de închisă şi chiar ostilă. Asta era nenorocirea cu Burlap. Nu ştiai niciodată ce vrea. Ori ţinea la tine, ori te detesta. Viaţa alături de el era o serie de scene – de ostilitate, sau de prietenie – acestea din urmă, după părerea lui Walter, şi mai greu de suportat. Într-un fel sau altul, Burlap trăia într-o permanentă emoţie. Rareori viaţa lui spirituală se scurgea domol. În general, evoca un ocean în veşnică mişcare. Frământările lui se canalizau oare acum într-o direcţie ostilă?

Doamna Betterton continua să expună cugetările adânci ale lui Burlap. Lui Walter îi sunau ciudat de asemănătoare cu unele pasaje din articolul lui Burlap, ale cărui corecturi le făcuse pentru tipografie chiar în dimineaţa aceea. Reprodus în explozii succesive de entuziasm, după expunerea verbală a autorului, articolul părea cam ridicol. Îi veni o idee. Poate că din cauza aceasta era Burlap atât de rece. Îi aruncă o privire, dar figura lui Burlap era impenetrabilă.

— Mă tem că trebuie să plec, spuse Burlap, brusc, când doamna Betterton făcu o pauză.

— Vai, nu se poate, de ce? protestă ea.

Cu un efort, Burlap zâmbi iarăşi ca un personaj din tablourile lui Sodoma.

— Lumea e prea aproape de noi, cită el cu un aer misterios. Îi plăcea să spună lucruri misterioase, plasându-le în mijlocul conversaţiei, spre a-şi surprinde interlocutorii.

— Dar dumneata nu rămâi destul în compania noastră, îl flata doamna Betterton.

— Mulţimea e de vină, explică el. După un timp, intru în panică. Simt că-mi striveşte sufletul. Dac-aş rămâne, aş începe să urlu.

Îşi luă rămas-bun.

— Ce om minunat! exclamă doamna Betterton, cât timp Burlap mai putea s-o audă. Trebuie să fie grozav să lucrezi cu el.

— E un redactor foarte bun, spuse Walter.

— Mă refeream la personalitatea lui. Cum să-ţi spun? La forţa lui spirituală.

Walter clătină din cap şi spuse „da” cu un aer cam vag. Forţa spirituală a lui Burlap era exact lucrul despre care nu avea o părere prea bună.

— În epoca noastră, continuă doamna Betterton, Burlap e o oază într-un deşert de frivolitate stupidă şi de cinism.

— Unele dintre opiniile lui sunt de mare clasă, recunoscu prudent Walter.

Se întreba cât de repede ar putea să se descotorosească politicos de această doamnă.

*

— Uite-l pe Walter, spuse Lady Edward.

— Care Walter? întrebă Bidlake.

Purtaţi de valul invitaţilor, se reîntâlniseră întâmplător.

— Walter al tău.

— Ah, al meu. Nu părea foarte curios, dar îi urmări totuşi privirea. Ce nenorocire! spuse Bidlake. Nu-şi iubea copiii, deoarece creşteau, şi crescând îl împingeau înapoi, an de an, spre abis şi beznă. Walter, de exemplu. Parcă ieri se născuse, şi totuşi acum trebuia să aibă cel puţin douăzeci şi cinci de ani.

— Sărmanul Walter, nu arată deloc bine.

— Parc-ar avea tenie, spuse Bidlake cu ferocitate.

— Ce se mai întâmplă cu legătura aceea deplorabilă? întrebă ea.

Bidlake ridică indiferent din umeri.

— Nimic neobişnuit, presupun.

— N-am întâlnit-o niciodată pe această femeie.

— Am întâlnit-o eu. E înfiorătoare.

— De ce? E vulgară?

— Nu, câtuşi de puţin. Aş fi vrut să fie vulgară, protestă Bidlake. E rafinată, teribil de rafinată. Vorbeşte cam aşa, şi începu, pe un ton tărăgănat şi piţigăiat, să imite vocea lui Marjorie. Ca o fetiţă scumpă şi nevinovată. Şi e extrem de serioasă şi de pedantă. Un hohot de râs îi întrerupse imitaţia. Ştii ce mi-a spus odată? Trebuie să precizez că nu discută cu mine decât despre Artă. Artă cu majusculă. Mi-a spus: (îşi ridică din nou vocea la tonul piţigăiat al unui copil): „Cred că în Artă e loc şi pentru Fra Angelico[31], dar şi pentru Rubens”. Un râs homeric îl zgudui din nou. Ce tâmpită! Şi are un nas cu cel puţin opt centimetri prea lung.

*

Marjorie deschise cutia în care îşi ţinea corespondenţa. Toate scrisorile erau de la Walter. Desfăcu panglica şi le reciti pe rând. „Dragă doamnă Carling, vă trimit alăturat volumul de *Scrisori* ale lui Keats, de care v-am pomenit astăzi. Nu vă deranjaţi, vă rog, să mi-l înapoiaţi. Mai am un exemplar pe care am să-l citesc din nou pentru plăcerea de a vă întovărăşi cu lectura, chiar de la distanţă, în aceeaşi aventură spirituală.”

Aceasta era prima scrisoare. O citi în întregime şi retrăi în memorie ceva din surpriza plăcută pe care i-o pricinuise la început pasajul cu aventura spirituală. În conversaţie, Walter părea să evite apropierea directă şi personală, fiind exagerat de timid. Marjorie nu se aşteptase la o astfel de scrisoare din partea lui. Mai târziu, după ce primise şi altele se obişnuise cu ciudăţeniile lui. Considera firesc faptul că Walter era mai îndrăzneţ în corespondenţă decât în conversaţia directă. Toată dragostea lui – cel puţin toată acea dragoste pe care o declarase, şi care pe vremea când o curta era foarte puţin înflăcărată – se afla în scrisori. Aranjamentul îi convenea lui Marjorie de minune.

I-ar fi plăcut să continue la infinit să facă dragoste fierbinte, culturală şi verbală, prin scrisori. Îi plăcea ideea dragostei; ceea ce nu-i plăcea erau amanţii, afară de cazul când se aflau departe sau numai în închipuire. Un curs de pasiune prin corespondenţă reprezenta pentru ea legătura perfectă şi ideală cu un bărbat. Relaţiile personale cu femeile erau de preferat, căci femeile aveau toate calităţile bărbaţilor aflaţi departe, plus avantajul de a fi, de fapt, prezente. Puteau fi în aceeaşi cameră cu tine şi totuşi să nu-ţi ceară mai mult decât un bărbat aflat la celălalt capăt al unui trafic poştal. Datorită timidităţii în prezenţa ei şi pasiunii şi libertăţilor din scrisori, Walter îi păruse lui Marjorie că întruneşte cele mai alese calităţi ale ambelor sexe. Şi apoi era atât de profund şi măgulitor interesat de activitatea, de gândirea şi sentimentele ei! Sărmana Marjorie nu era obişnuită ca oamenii să se intereseze de ea.

„Sfinxule, citi ea în cea de-a treia scrisoare (o numise aşa din cauza tăcerilor ei enigmistice. Carling, soţul ei, pentru aceleaşi motive o poreclise «gulia» sau «haltera»), sfinxule, de ce te ascunzi într-o scoică de tăcere? S-ar putea crede că ţi-e ruşine de bunătatea, drăgălăşenia, suavitatea şi inteligenţa ta. Dar aceste calităţi ies totuşi la iveală, chiar dacă încerci să le ascunzi.”

Ochii i se umplură de lacrimi. Fusese atât de bun cu ea, atât de tandru şi de gentil, Iar acum…

„Iubito, citi cu greu, printre lacrimi, scrisoarea următoare, dragostea poate transforma dorinţa fizică într-una spirituală, având forţa magică de a converti trupul într-un suflet pur…”

E adevărat că şi el avusese acele dorinţe. Până şi el. Toţi bărbaţii aveau astfel de dorinţe, presupuse ea. Groaznic. Se cutremură aproape de oroare, amintindu-şi de Carling, amintindu-şi chiar şi de Walter. Da, până şi Walter, deşi fusese atât de gentil şi plin de consideraţie. Walter îi înţelesese sentimentele. Cu atât mai extraordinară i se părea

purtarea lui de acum. Devenise deodată un altul, un fel de animal sălbatic, crud şi lacom. „Cum poate fi atât de crud? se întrebă ea. Cum poate fi atât de crud cu premeditare?” El, Walter? Walter al ei, adevăratul Walter era drăguţ, înţelegător, plin de atenţii, de o bunătate şi o lipsă de egoism nemaipomenite. Această bunătate, această gentileţe iubise Marjorie la el, în ciuda faptului că era bărbat şi avea „acele” dorinţe; devotamentul ei se adresa acelui Walter tandru, dezinteresat şi atent, pe care ajunsese să-l cunoască şi să-l aprecieze după ce începuseră să trăiască împreună. Iubise până şi manifestările lui de slăbiciune, mai puţin admirabile, îl iubise chiar şi când îl vedea că se lăsa înşelat la plată de vizitii şi de hamali, sau când dădea bani cu nemiluita unor puşlamale care turuiau poveşti, evident inventate, despre servicii ce-i aşteptau la celălalt capăt al ţării şi despre lipsa de bani pentru drum. Era exagerat de sensibil şi de înţelegător când era vorba de situaţia altuia. Obsedat de ideea de a fi drept cu alţii, se dovedea adeseori nedrept cu sine. Era gata să-şi sacrifice propriile drepturi, decât să rişte să le calce pe ale altora. Marjorie îşi dăduse seama că această indulgenţă devenise o slăbiciune şi era pe punctul de a se transforma într-un viciu; o indulgenţă datorată mai ales timidităţii lui, delicateţii exagerate cu care se ferea de orice conflict şi chiar de orice contact neplăcut. Ei nu-i păsa, îl iubea pentru aceste motive chiar dacă avea de suferit de pe urma lor. Ajungând s-o considere ca fiind alături de el în lupta împotriva lumii, Walter sacrificase uneori, dintr-un spirit exagerat de consideraţie pentru drepturile altora, nu numai drepturile lui dar şi pe ale ei. De câte ori nu-i spusese, de exemplu, că era prost plătit pentru munca lui la *Literary World!* Se gândi la ultima discuţie pe o temă care devenise pentru el extrem de odioasă.

— Walter, Burlap te exploatează, spusese ea.

— Revista e într-o situaţie grea.

Găsea întotdeauna scuze pentru deficienţele altora când îl vizau pe el.

— De ce să te laşi escrocat?

— Nu mă las escrocat.

Vocea lui trăda exasperarea omului conştient că n-are dreptate.

— Şi chiar dac-aş fi escrocat, prefer să mă las escrocat decât să mă tocmesc pentru halca mea de carne. La urma urmei, mă priveşte.

— Mă priveşte şi pe mine! Îi întinse un carnet unde ţinea evidenţa cheltuielilor pe care tocmai le controlase când începuse discuţia. Dac-ai şti cât costă zarzavaturile!

Walter se înroşise şi ieşise din cameră fără să-i răspundă. Discuţia era tipică. Walter nu fusese niciodată nedrept cu ea în mod intenţionat; dacă o făcuse, fusese doar din greşeală sau consideraţie deplasată pentru alţii, iar atunci era nedrept şi cu sine. Aceste nedreptăţi nu o supăraseră niciodată. Dovedeau cât de strâns se legaseră unul de altul. Acum însă, nu mai era nimic întâmplător în răutatea lui. Walter, cel atent şi gentil dispăruse, şi un alt om, nemilos şi plin de ură, o făcea intenţionat să sufere.

*

Lady Edward începu să râdă.

— Mă întreb ce-a găsit la ea, dacă-i atât de jalnică cum spui.

— Ce găseşti vreodată la oameni?

John Bidlake vorbea pe un ton melancolic. Pe neaşteptate, începuse să i se facă rău. Simţea o greutate în stomac, avea o senzaţie de greaţă şi îi venea să sughiţe. De la o vreme i se întâmplă tot mai des, şi în special imediat după masă. Bicarbonatul nu-l mai ajuta ca înainte.

— În problemele astea, adăugă el, toţi suntem la fel de ţicniţi.

— Mulţumesc, spuse râzând Lady Edward.

— Cei de faţă se exclud, spuse Bidlake zâmbind; făcu o mică plecăciune, încercând să fie galant. Îşi reţinu alt sughiţ. Se simţea foarte rău. Nu te superi dacă mă aşez puţin? întrebă el. Tot stând în picioare… Se lăsă greu pe un fotoliu.

Lady Edward se uită la el cu oarecare solicitudine, dar nu spuse nimic. Ştia că John Bidlake nu putea suferi aluziile la vârstă, boală sau slăbiciune fizică.

„Trebuie să fie din cauza icrelor negre, îşi spuse el. Blestematele alea de icre negre.” Deodată, urî din toată inima icrele negre. Morunii din Marea Neagră deveniseră duşmanii lui personali.

— Sărmanul Walter, spuse lady Edward, reluând conversaţia. Când te gândeşti ce talentat e.

John Bidlake mârâi dispreţuitor.

Lady Edward îşi dădu seama că făcuse o gafă – din greşeală, de data asta, absolut din greşeală. Schimbă subiectul.

— Şi Elinor? întrebă ea. Când se întorc Elinor şi Philip Qarles?

— Pleacă mâine din Bombay, răspunse telegrafic John Bidlake. Era prea preocupat de icrele negre ca şi de senzaţiile stomacale ca să-i dea lămuriri mai ample.

Capitolul VI

— Indienii sorb liberalismul de la fântânile voastre, spuse domnul Sita Ram, citându-şi unul dintre propriile discursuri în Adunarea Legislativă.

Întinse un deget acuzator spre Philip Quarles. Picături de sudoare îi alunecau de-a lungul obrajilor cafenii, pungiţi; părea că plânge pentru Mama India. În vârful nasului îi atârna o picătură de sudoare, sclipind ca o piatră preţioasă în lumina lămpii. În timp ce domnul Sita Ram vorbea, picătura arunca reflexe şi tremura, ca şi cum ar fi vibrat la sentimentele lui patriotice. La un moment dat, sentimentele de dovediră prea puternice pentru perla de sudoare. La cuvântul „fântână", picătura tremură violent pentru ultima dată şi căzu printre firimiturile de peşte din farfuria domnului Sita Ram.

— Burke[32] şi Bacon, continuă cu o voce sonoră domnul Sita Ran, Milton şi Macaulay[33]…

— Vai, ia priviţi! ţipă Elinor Quarles speriată.

Se ridică atât de brusc, încât scaunul îi căzu pe spate. Domnul Sita Ram se întoarse spre ea.

— Ce s-a întâmplat? întrebă iritat. Îl enerva să fie întrerupt în mijlocul peroraţiei.

Elinor arătă cu degetul. O broască cenuşie, enormă, sărea greoi pe verandă. În tăcere, mişcările ei se auzeau ca o buşitură slabă, de parcă cineva ar fi lăsat un burete ud să cadă de mai multe ori.

— Broaştele nu fac niciun rău, spuse domnul Sita Ram, obişnuit cu fauna tropicală.

Elinor se uită rugător la soţul ei. Philip o privea dezaprobator.

— Fii serioasă, draga mea, protestă el.

Animalele vâscoase îi provocau şi lui o scârbă puternică. Ştia, totuşi, să-şi ascundă stoic dezgustul. La fel se întâmplă şi cu mâncarea. Peştele servit la masă părea o broască-râioasă – de-abia acum îi veni în minte această comparaţie potrivită. Cu un efort, reuşise, însă, să-l mănânce. După prima înghiţitură, Elinor lăsase peştele neatins.

— Nu te superi dac-am să te rog s-o goneşti, şopti Elinor. Figura ei exprima o greaţă violentă. Ştii că nu le pot suferi.

Scuzându-se faţă de domnul Sita Ram, Philip Quarles – un bărbat foarte înalt şi subţire – se ridică râzând de la masă şi păşi şchiopătând pe verandă. Cu vârful bont al pantofului ortopedic împinse broasca până la marginea terasei, de unde, cu o plesnitură, animalul căzu jos în grădină. Aruncând o privire în jur, Philip întrezări marea lucind printre tulpinile palmierilor. Luna se ridicase, iar frunzişul des al palmierilor se detaşa întunecat pe cer. Nu se clintea nicio frunză. Era fantastic de cald şi cu cât înaintau în noapte părea că se face şi mai cald. Arşiţa soarelui e mai puţin insuportabilă, căci te aştepţi la ea, pe când acest întuneric înăbuşitor… Philip îşi tampona faţa cu batista şi îşi reluă locul la masă.

— Ce spuneaţi, domnule Sita Ram?

Delirul oratoric iniţial, de o neglijenţă căutată, al domnului Sita Ram, trecuse.

— Am recitit astăzi unele dintre operele lui Morley[34], anunţă el.

— Sfinte Sisoe! zise Philis Quarles, folosind intenţionat unele expresii din jargonul elevilor de liceu. Făcea mare efort într-o conversaţie serioasă.

Domnul Sita Ram nu era însă persoana care să sesizeze întregul sens din „Sfinte Sisoe”.

— Ce gânditor! continuă el. Ce mare gânditor! Şi stilul lui atât de cast.

— Asta-i şi părerea mea.

— Unele fraze sunt splendide, continuă domnul Sita Ram. Le-am notat. Se scotoci prin buzunare dar nu găsi carnetul. — N-are a face, spuse el. Erau însă câteva fraze frumoase. Se întâmplă să citeşti o carte întreagă şi să nu găseşti o singură frază pe care să ţi-o aminteşti, sau s-o poţi cita. La ce servesc astfel de cărţi, vă întreb?

— Într-adevăr, la ce servesc?

Vreo patru-cinci servitori, murdar îmbrăcaţi, ieşiră din casă şi schimbară farfuriile. Pe masă apăru un fel de drob cu aspect îndoielnic. Elinor se uită disperată la soţul ei, apoi se întoarse spre domnul Sita Ram, asigurându-l că nu mănâncă niciodată carne. Apreciind gestul ei înţelept, Philip începu să mănânce cu stoicism. Băură o şampanie dulce, caldă ca un ceai. După drob urmă desertul, nişte gogoşi, mari şi decolorate (se vedea că trecuseră prin multe degete şi că fuseseră frământate în palmă îndelung şi cu pasiune), făcute dintr-o pastă suspectă, lipicioasă şi granuloasă, şi având, în ciuda zahărului, un gust persistent de seu.

Recăpătându-şi elocinţa sub efectul şampaniei, domnul Sita Ram începu să debiteze ultimul său discurs.

— Există o lege pentru englezi, spuse el, şi una pentru indieni, una pentru cei ce oprimă şi alta pentru cei oprimaţi. Cuvântul dreptate a dispărut din vocabularul dumneavoastră, sau şi-a schimbat sensul.

— Sunt tentat să cred că şi-a schimbat sensul, spuse Philip. Domnul Sita Ram nu îi dădu atenţie. Era cuprins de o indignare sfântă, cu atât mai violentă cu cât era complet inutilă.

— Luaţi cazul, continuă el (vocea începu să-i tremure, nemaiputându-se stăpâni), nenorocitului de şef de gară din Bhowanipore.

Philip refuză să dea atenţie cazului. Se gândea la felul cum cuvântul dreptate îşi schimbase sensul. Înainte de a vizita India, cuvântul avusese un sens;

acum, însă, când erau pe punctul de a pleca, sensul se modificase.

Se pare că şeful de gară din Bhowanipore avea o activitate ireproşabilă şi nouă copii.

— De ce nu-i învăţaţi să practice controlul naşterilor? întrebă Elinor.

La descrierea acestor familii enorme, Elinor tresărea întotdeauna. Îşi amintea cât de mult suferise la naşterea micuţului Phil. Şi unde mai pui că fusese cloroformizată, avusese alături două infirmiere şi pe renumitul mamoş Sir Claude Aglat, în timp ce soţia şefului de gară din Bhowanipore… Auzise relatări despre moaşele din India. Se cutremură.

— Nu-i asta oare singura speranţă pentru India?

Domnul Sita Ram se gândea că singura speranţă o constituie sufragiul universal şi autoguvernarea. Îşi continuă istorisirea despre şeful de gară. Acesta îşi luase onorabil toate examenele cu cele mai înalte calificative. De cel puţin patru ani nu fusese avansat, cu toate că-i venise rândul. Da, de patru ani fuseseră preferaţi europenii sau eurasienii. Sângele domnului Sita Ram începu să fiarbă la gândul celor cinci mii de ani de civilizaţie indiană, de spiritualitate indiană şi de superioritate morală indiană, călcaţi cu cinism în picioare, în persoana şefului de gară, de către englezi…

— E asta dreptate, vă întreb?

Bătu cu pumnul în masă.

„Poţi să ştii? îşi spuse Philip. Poate că e.”

Elinor se gândea încă la cei nouă copii. Pentru a grăbi naşterea, auzise că moaşele indiene joacă pe burta femeilor însărcinate. Iar în loc de ergotină folosesc o pastă făcută din balegă şi sticlă pisată.

— E asta dreptate? repetă domnul Sita Ram. Dându-şi seama că amfitrionul aştepta un răspuns, Philip clătină din cap.

— Nu.

— Ar trebui să scrieţi un articol, zise domnul Sita Ram, să demascaţi scandalul.

Philip se scuză; era romancier, nu politician sau jurnalist.

— Cunoaşteţi pe bătrânul Daulat Singh? adăugă Philip ca să schimbe subiectul. Cel care locuieşte în Ajmere?

— L-am întâlnit, spuse domnul Sita Ram, cu o voce care trăda limpede că Daulat Singh nu-i făcuse o impresie bună sau poate (ipoteză mai probabilă, se gândi Philip) domnul Sita Ram nu făcuse o impresie bună asupra lui Singh, care refuzase să-i accepte teoriile.

— Mi s-a părut un om remarcabil, spuse Philip. Pentru oameni ca Daulat Singh dreptatea avea cu totul alt sens decât pentru domnul Sita Ram, sau pentru şeful de gară din Bhowanipore. Îşi aminti faţa bătrână şi nobilă a lui Daulat Singh, ochii strălucitori şi pasiunea reţinută a cuvintelor lui. Dacă s-ar fi putut totuşi abţine să amestece betel…

Veni timpul de plecare. În fine, îşi luară rămas-bun cu o cordialitate aproape exagerată, se urcară în maşina ce-i aştepta şi porniră. Sub palmierii din Hoohoo, pământul părea presărat cu monezi de argint strălucitor sau acoperit pe alocuri cu băltoace de mercur. Maşina aluneca printr-o pâlpâire neîntreruptă de lumină şi întuneric – ca într-un film de acum douăzeci de ani – până când, ieşind de sub palmieri, se pomeniră în lumina unei luni enorme. „Hecate[35] cea cu trei trupuri, îşi spuse el, uitându-se şi clipind la discul strălucitor. Ce se întâmplă cu Sita Ram, cu Daulat Singh şi cu şeful de gară, ce se întâmplă cu bătrâna şi îngrozitoarea Indie, cu dreptatea şi libertatea, cu progresul şi viitorul? De fapt, nu-mi pasă. Absolut deloc. E ruşinos, dar nu-mi pasă. Şi Hecate nu are trei trupuri ci o mie, milioane. Fluxul şi refluxul mării. Zeiţa Nemorensiană[36], Tifatiniană[37]. Variază direct cu produsul maselor şi invers cu pătratul distanţei. Mic ca un ban de argint, la vreun metru distanţă, dar în realitate mare cât imperiul rusesc. Mai mare ca India. Ce plăcut va fi când ne vom întoarce în

Europa! Când te gândeşti că pe vremuri citeam cărţi despre Yoga, făceam exerciţii de respiraţie şi încercam să mă conving că nu exist! Ce prost eram! Din cauza discuţiilor cu idiotul de Burlap. Din fericire, oamenii nu lasă urme adânci asupra mea, ci doar impresii uşoare, ca un vapor ce brăzdează marea. Valurile şterg însă urma. Mă întreb cum arată vaporul italian cu care vom pleca mâine? Se zice că vasele companiei «Lloyd Triestino» sunt foarte confortabile. Din fericire. N-ar trebui să-ţi fie ruşine de propria-ţi indiferenţă. Vezi parabola cu semănătorul. Sămânţa aruncată pe pământ sterp. Şi totuşi, evident, nu are sens să pari ceea ce nu eşti. Burlap, de exemplu. Ce farsor! Am impresia că păcăleşte o groază de oameni, inclusiv pe sine. Nu cred că tipul ipocritului conştient există în realitate, poate doar în ocazii deosebite. Nu te poţi preface tot timpul. Ar fi interesant totuşi de ştiut ce-ar însemna un ideal pentru care să ucizi sau să fii ucis. Merită să încerci."

Elinor îşi ridicase privirea spre acelaşi disc luminos. Luna, luna plină… Brusc simţi că se deplasează în spaţiu şi timp. Îşi lăsă privirea în jos şi, întorcându-se spre soţul ei, îi apucă mâna şi se strânse drăgăstoasă lângă el.

— Ţii minte acele seri? întrebă ea. În grădina de la Gattenden? Ţii minte, Phil?

Cuvintele îi ajunseră la urechi de la o mare depărtare, şi dintr-o lume pentru care, deocamdată, nu simţea interes. Se trezi iritat.

— Care seri? întrebă el, vorbind parcă de la distanţă, şi cu vocea plată şi inexpresivă cu care răspunzi la telefon când n-ai chef.

La auzul acelei voci fade, Elinor se trase brusc de lângă el. Să te lipeşti de umărul cuiva care se dovedeşte absent nu-i numai o dezamăgire, ci şi o umilire. Auzi, care seri!

— De ce nu mă mai iubeşti? îl întrebă ea cu disperare. Ca şi cum ar fi putut să se refere la alte

seri decât la cele petrecute în vara aceea minunată, imediat după căsătorie, în casa mamei ei. Nu mai prezint niciun fel de interes pentru tine; mai puţin decât o mobilă, şi mult mai puţin decât o carte.

— Elinor, ce te-a apucat să vorbeşti aşa?

Vocea lui Philip exprima mai multă uimire decât simţea de fapt. După prima clipă, când apucase să iasă la suprafaţă din adâncurile reveriei, înţelesese la ce se referea Elinor, făcând legătura între această lună indiană şi aceea care strălucise acum opt ani în grădina din Hertsfordshire. Fireşte, ar fi putut să recunoască, şi lucrurile s-ar fi simplificat. Era însă agasat că fusese întrerupt din reverie; nu-i plăceau reproşurile, iar tentaţia de a marca un punct în defavoarea soţiei se dovedise mai puternică.

— Pun o simplă întrebare, continuă el, cu dorinţa să aflu ce vrei să spui. Iar tu îmi răspunzi, plângându-te că nu te mai iubesc. Nu reuşesc să văd legătura logică.

— Ştii foarte bine despre ce vorbeam, răspunse Elinor. Şi pe deasupra, e adevărat, nu mă mai iubeşti.

— Te iubesc, ce să-i fac, spuse Philip, şi argumentând încă (deşi ştia că este inutil), în domeniul dialecticii, îşi continuă ca un Socrate în miniatură contrainterogatoriul. Vreau să ştiu neapărat cum am ajuns aici de la discuţia iniţială. Începuserăm cu serile şi acum…

Pe Elinor dragostea o interesa mai mult decât logica.

— Oh, ştiu că te fereşti să spui că nu mă mai iubeşti, îl întrerupse ea. Nu-i nevoie de atâtea cuvinte. Nu vrei să-mi jigneşti sentimentele. Dar le-ai jigni mai puţin dacă ai proceda direct, decât evitând întrebarea, ca acum. Fiindcă evitând-o recunoşti, ca şi când ai face o declaraţie deschisă. Şi mă jigneşti mai rău pentru că evitarea cere timp, pentru că înseamnă frământare şi nesiguranţă şi repetarea durerii. Atâta timp cât cuvintele n-au fost

spuse limpede, mai există posibilitatea ca ele să nu fi avut un subînţeles tacit. Există întotdeauna o posibilitate, chiar când ştii singur că au avut un subînţeles. Mai poţi spera. Şi atât timp cât există speranţă, există şi dezamăgire. Crede-mă, Phil, nu-i mai generos să eviţi întrebarea, din contră, e mai crud.

— Dar nu evit întrebarea! replică el. De ce-aş face-o dacă te iubesc?

— Da, dar cum? Cum mă iubeşti? Nu aşa ca la început. Sau poate ai uitat. Nu mai ţii minte nici măcar vremea când ne-am căsătorit.

— Fetiţa mea dragă, protestă Philip, fii mai exactă. Ai spus doar „acele seri" şi ai pretenţia să ghicesc despre care seri e vorba.

— Fireşte că am, spuse Elinor. Ar fi trebuit să ştii. Ar fi trebuit să ştii, dacă te-ar mai interesa. De asta mă plâng. Mă iubeşti atât de puţin acum, încât vremea când ţineai cu adevărat la mine nu mai reprezintă nimic pentru tine. Crezi că pot uita acele seri?

Îşi aminti grădina cu florile ei nevăzute şi parfumate, imensele Wellingtonia negre de pe pajişte, luna ce răsărea, cei doi grifoni de piatră de pe cele două creste ale zidului scund al terasei, acolo unde stătuseră împreună. Îşi aminti cuvintele, săruturile, mângâierile lui. Îşi aminti totul – îşi aminti cu precizia migăloasă a celui căruia îi place să exploreze şi să reconstruiască trecutul, recapitulând mereu şi verificând pasionat fiecare amănunt preţios al unei fericiri reamintite.

— Le-ai uitat complet, adăugă ea pe un ton de reproş lugubru.

Pentru Elinor acele seri erau încă vii, mai prezente decât multe lucruri din viaţa ei de acum.

— Nici vorbă, mi le amintesc, spuse Philip nerăbdător. Atât doar, că nu-mi poţi ajusta memoria instantaneu. În momentul când m-ai întrebat, s-a întâmplat să mă gândesc la altceva; asta-i tot.

Elinor suspină:

— Aş vrea să mă pot gândi şi eu la altceva, spuse ea. Asta-i nenorocirea, n-am alte gânduri. De ce trebuie să te iubesc atât de mult? De ce? Nu-i drept. Pe tine te apără inteligenţa şi talentul tău. Te poţi retrage în munca ta, şi ideile tale te pot apăra. Eu însă n-am nimic – nu mă pot apăra de sentimentele mele, şi. nu am pe nimeni, în afară de tine. Cel care are nevoie de apărare şi de posibilitatea unei alegeri sunt eu, căci sunt singura care iubeşte sincer. Tu n-ai de ce să te aperi. Ţie nu-ţi pasă. Nu, nu-i drept, nu-i cinstit.

„Aşa a fost întotdeauna, la urma urmei", îşi spuse Elinor. Niciodată n-o iubise cu adevărat, nici măcar la început. N-o iubise din toată inima, nu i se dăruise renunţând la totul. Încă de la început Philip evitase solicitările ei, refuzând să i se dăruiască în întregime. Elinor însă îi oferise totul, totul, iar el primise, fără să dea nimic în schimb. Sufletul lui, meandrele fiinţei lui şi le ascunsese întotdeauna de ea. Întotdeauna, chiar şi în primele zile, când o iubise cel mai mult. Pe atunci fusese fericită – dar numai fiindcă se credea fericită, fiindcă nu înţelesese, cu lipsa ei de experienţă, că dragostea putea fi şi altfel, mai puternică. Simţea o plăcere perversă de a-şi deprecia retrospectiv fericirea, de a da valma prin amintiri. Luna, grădina cufundată în întuneric şi parfumată, arborele imens şi negru, umbra lui de catifea pe pajişte… Refuză să mai recunoască amintirile şi respinse fericirea pe care o simbolizau în memoria ei.

Între timp, Philip Quarles tăcea. De fapt n-avea ce-i răspunde. O cuprinse cu braţul şi o trase spre el, îi sărută fruntea şi genele ce se zbăteau; ochii ei erau plini de lacrimi.

Mahalalele jalnice ale Bombayului alunecară pe lângă ei – fabrici, cocioabe, clădiri uriaşe – fantomatice şi albe în lumina lunii. Trecători cafenii, cu picioare ca beţele apăreau o secundă în

lumina orbitoare a farurilor ca adevărurile înţelese intuitiv şi cu o siguranţă imediată – pentru a dispare apoi din nou, aproape fulgerător în hăul beznei înconjurătoare. Ici şi colo, la marginea drumului, lumina unui foc trăda prezenţa misterioasă a unor feţe şi picioare întunecate. Locuitorii unei lumi de gândire aflată la o distanţă astrală de lumea lor îi urmăreau cu privirea din căruţe scârţâitoare, trase de bivoli, în timp ce maşina zbura pe alături.

— Draga mea, repeta Philip întruna, draga mea… Elinor se lăsă mângâiată.

— Mă iubeşti, puţin?

— Mult de tot.

Începu să râdă cu adevărat, dar râsul ei părea întretăiat de hohote de plâns; râdea totuşi.

— Te sileşti să fii drăguţ cu mine. „În definitiv, zilele de la Gattenden au fost fericite”, îşi spuse Elinor. Le trăise, erau ale ei, şi nimeni nu i le putea lua. Faci mari eforturi. Frumos din partea ta.

— Nu mai vorbi prostii, protestă el. Ştii că te iubesc.

— Da, ştiu. Elinor zâmbi şi-l mângâie pe obraz. Mă iubeşti când ai timp, iar atunci prin telegrafie fără fir, prin cablu atlantic.

— Nu, nu-i adevărat.

În adâncul sufletului ştia însă că-i adevărat. Toată viaţa şi-o petrecuse într-o singurătate, într-o lume a lui, în care, nimeni, nici mama lui, nici prietenii şi nici iubitele nu primiseră îngăduinţa să pătrundă. Până şi acum, când Elinor se afla în braţele lui, alături de el, Philip comunica cu ea prin telegrafie fără fir, de dincolo de ocean, aşa cum spusese ea.

— Nu-i adevărat, repetă Elinor, tachinându-l. Dragul meu Philip, nu poţi să păcăleşti nici măcar un copil. Nu ştii să fii convingător când minţi. Eşti prea cinstit. Ăsta-i unul dintre motivele pentru care te iubesc. Dacă-ai şti cum îţi citesc gândurile!

Philip tăcea. Discuţiile pe tema relaţiilor personale îl făceau întotdeauna să se simtă prost, căci îi ameninţau singurătatea – pe care parţial o regreta (căci se simţea lipsit de multe lucruri pe care i-ar fi plăcut să le experimenteze). Totuşi, spiritul său nu putea să trăiască nestingherit decât în această singurătate, şi numai atunci se simţea liber. De obicei, considera izolarea drept ceva firesc, aşa cum accepţi atmosfera în care trăieşti. Când o simţea însă ameninţată, devenea dureros de conştient de importanţa ei şi se lupta pentru a o păstra, asemenea celui ce se sufocă şi se zbate după aer. Era însă o luptă fără violenţă, o luptă tacită, de retrageri şi apărare. Se replie în tăcere, în acea tăcere calmă, distantă şi rece, pe care ştia că Elinor n-avea să încerce s-o violeze, conştientă de inutilitatea gestului. Aşa se şi întâmplă. Aruncându-i o privire fugară şi întorcând apoi capul, Elinor se uită la peisajul scăldat în lumina lunii. Tăcerile lor paralele se scurgeau prin timp fără să se întâlnească.

Maşina înainta prin bezna Indiei. Curentul de aer, a cărui răcoare o simţeau pe feţe, mirosea rând pe rând a flori tropicale, a lături, a sos de *curry*[38] sau a bălegar arzând.

— Totuşi, spuse Elinor brusc, nemaiputându-şi stăpâni indignarea, nu te poţi descurca fără mine. Ce te-ai face dacă te-aş părăsi, dacă aş pleca cu altul, care ar fi gata să-mi dea ceva în schimbul a ceea ce îi ofer eu? Ce te-ai face?

Întrebarea rămase fără răspuns, căci Philip tăcu. Într-adevăr, ce s-ar face? se întrebă şi el. Ciudat, dar în viaţa de toate zilele, printre oameni, se simţea ca un străin şi nu-şi găsea locul; îi era greu, dacă nu imposibil să comunice cu cineva, afară de cazul când interlocutorul vorbea acelaşi limbaj, limbajul intelectual al ideilor. Din punct de vedere emotiv, rămăsese un străin. Interpretul, dragomanul său, era Elinor. Ca şi tatăl ei, Elinor Bidlake se născuse cu darul înţelegerii intuitive şi

al deprinderilor sociale. Se obişnuia repede în compania oricui. Ştia, din instinct, ca şi bătrânul John Bidlake, ce să spună fiecărui gen de oameni, exceptând poate genul soţului ei. E greu să ştii ce să-i spui cuiva care nu-ţi răspunde, sau răspunde cuvintelor personale prin cuvinte impersonale, cuvintelor aparte şi sensibile printr-o generalizare intelectuală. Îndrăgostită de Philip, Elinor îşi continua eforturile de a-l atrage într-un contact direct, şi deşi procesul o cam descuraja – având sentimentul că încearcă să cânte unor surdomuţi sau să recite versuri într-o sală goală – ea persevera, destăinuindu-i gândurile şi simţămintele ei cele mai intime. Uneori, Philip se străduia, la rândul lui, s-o accepte în intimitatea fiinţei lui. Din cauza firii închise, îi era cu neputinţă să îşi exteriorizeze sentimentele, iar capacitatea de a simţi îi fusese atrofiată de o tăcere permanentă şi de refulări. Elinor se simţea dezamăgită, în aceste rare clipe de intimitate. Sfânta sfintelor, în care el o introdusese cu atâtea chinuri, era la fel de goală şi de pustie ca aceea care uimise pe invadatorii romani când violaseră templul din Ierusalim. Îi era totuşi recunoscătoare pentru bunele lui intenţii când o accepta, cel puţin în intimitatea lui emoţională, chiar dacă nu exista destulă, viaţă emoţională pentru a avea cu ce să fii intim. Un fel de indiferenţă pironiană[39], temperată de o amabilitate şi bunătate continuă, ca şi de intermitenţele mai violente ale unei pasiuni de ordin fizic – aceasta era starea sufletească pe care natura şi cea de a doua natură le făcuseră normale pentru Philip. Raţiunea îi spunea lui Elinor că aşa stau lucrurile, sentimentele însă nu voiau să accepte în practică ceea ce ea cunoştea sigur în teorie. Elementul viu, sensibil şi iraţional din sufletul ei era jignit de indiferenţa lui Philip, ca şi cum aceasta ar fi fost o răceală personală îndreptată numai împotriva ei. Şi totuşi, orice ar fi simţit, Elinor îşi dădea permanent seama că

indiferenţa lui nu era îndreptată împotriva ei, că aşa se comporta Philip cu toată lumea, că o iubea atât cât îi era cu putinţă, că dragostea lui pentru ea nu se răcise, fiindcă de fapt nu atinsese niciodată temperaturi prea înalte; poate că odinioară păruse doar mai înflăcărată, dar din punct de vedere emotiv nici atunci când se afla în culmile pasiunii, Philip nu fusese niciodată în stare de o intimitate şi autodăruire mai generoasă decât acum. Se simţea totuşi jignită în sentimentele ei; Philip ar fi trebuit să fie altfel. Ar fi trebuit, dar nu se putea. După aceste izbucniri, Elinor se calma şi încerca să-l iubească mai raţional, mulţumindu-se cu bunătatea lui, cu încercările lui ocazionale şi laborioase de a stabili o intimitate emoţională şi, în sfârşit cu inteligenţa lui – acea inteligenţă vie, cuprinzătoare, omniprezentă, care putea să înţeleagă orice, să cuprindă emoţiile pe care ea nu le putea simţi şi instinctele de care avea grijă să nu fie influenţată.

Odată pe când Phil îi povestea despre cartea lui Koehler[40] asupra maimuţelor, Elinor îi răspunse:

— Eşti ca o maimuţă aparţinând laturii supraomeneşti a umanităţii. Eşti aproape uman, ca aceşti sărmani cimpanzei. Singura diferenţă este că cimpanzeii încearcă să-şi înalţe gândurile, sentimentele şi instinctele, iar *tu î*ncerci să te coborî până la sentimente, folosindu-te de intelectul tău. Eşti aproape uman. Te afli chiar la limită, sărmane Phil.

Philip înţelegea totul perfect. Iată de ce era atât de nostim, să fii interpretul lui şi să tălmăceşti altora gândurile şi concepţiile lui. (Era mai puţin amuzant când trebuia să te tălmăceşti pe tine însuţi.) Philip înţelegea tot ce se putea surprinde cu inteligenţa. Ea îi relata legăturile pe care le stabilea cu băştinaşii ţinuturilor emoţionale, iar el o înţelegea imediat, generaliza experienţa, o punea în legătură cu altele, o clasifica şi stabilea analogii şi paralele. Din unică şi individuală, experienţa ei devenea, datorită interpretării lui, o parte a unui

sistem. Elinor era uimită să afle că ea şi prietenii ei fundamentaseră fără să-şi dea seama o teorie sau exemplificaseră o generalizare interesantă. Funcţiile ei de interpret nu se mărgineau doar la investigaţie şi raport; acţiona şi direct, ca mijlocitor personal între Philip şi o a treia partidă, cu care el ar fi dorit să Între în legătură, creând singura atmosferă în care era posibil ca două personalităţi să schimbe păreri: avea în acelaşi timp grijă ca discuţia să nu devină de o ariditate intelectuală. Lăsat singur, Philip n-ar fi reuşit niciodată să stabilească un contact personal sau, odată stabilit, să-l menţină. Dar când Elinor era de faţă pentru a stabili şi menţine contactul, Philip putea să înţeleagă, să simpatizeze, graţie inteligenţei, într-un fel care, îl asigura Elinor, nu era câtuşi de puţin uman. Ca urmare a generalizărilor din experienţa pe care ea i-o pusese la îndemână, Philip devenise în mod evident un supraom.

Într-adevăr, o amuza să servească drept interpret în domeniul simţului unui turist cu o inteligenţă atât de excepţională. Era însă mai mult decât amuzant; Elinor considera aceasta o datorie. Trebuia luată în consideraţie cariera lui de autor.

— Dac-ai fi mai puţin un supraom, Phil, avea ea obiceiul să-i spună, ce romane bune ai mai scrie!

Cu oarecare amărăciune el îi dădea dreptate. Era destul de inteligent pentru a-şi cunoaşte defectele. Elinor făcea tot ce-i era cu putinţă ca să le compenseze; îi furniza informaţii de prima mână despre obiceiurile băştinaşilor şi acţiona ca intermediar când Phil dorea să Între în legătură directă cu unul dintre ei. Nu atât pentru ea, cât pentru romancierul care ar fi putut deveni Philip, Elinor dorea ca soţul ei să se lepede de obiceiul de a fi impersonal şi să înveţe să trăiască nu numai cu intelectul, dar şi cu intenţiile, sentimentele şi instinctele. Îi încurajase în mod eroic veleităţile pasionale pentru alte femei. Nu i-ar fi stricat să

aibă câteva aventuri. Dorea foarte mult să-l ajute în cariera de romancier; de mai multe ori, văzându-l că se uită admirativ la câte o femeie tânără, făcuse tot posibilul să stabilească pentru el acel contact personal, pe care Philip n-ar fi reuşit niciodată să-l realizeze. Firește, era riscant. S-ar fi putut ca Philip să se îndrăgostească cu adevărat, să uite că e un intelectual şi să-şi schimbe caracterul, dar în avantajul unei alte femei. Elinor lua riscul asupra ei, deoarece socotea că opera lui literară avea prioritate în faţa propriei ei fericiri; pe de altă parte, era convinsă în taină că, de fapt, nu înfrunta niciun risc, că el nu-şi va pierde niciodată capul într-atât încât să fugă cu o altă femeie. Admiţând că tratamentul prin aventuri amoroase ar fi avut vreun efect, el urma să se desfăşoare într-o atmosferă calmă; dacă reuşea, Elinor era sigură că va şti cum să profite de pe urma efectelor fericite asupra lui Philip. În orice caz, până acum sistemul dăduse greş. infidelităţile lui erau neînsemnate şi nu-l influenţaseră prea mult. O cuprindea tristeţea şi uneori nebunia când constata că Philip rămânea acelaşi – inteligent, aproape uman, de o bunătate distantă, izolat în pasiunea şi senzualitatea lui, şi de o delicateţe impersonală. Elinor avea uneori senzaţia că îşi pierde minţile. De ce-l mai iubea? se întrebă ea. Era ca şi cum ai fi iubit o bibliotecă. Într-o bună zi avea să-l părăsească, fără doar şi poate. Exagera cu dezinteresul şi devotamentul ei. Uneori trebuie să te gândeşti şi la fericirea ta. Ce-ar fi de pildă să fii tu iubită, în loc să trebuiască să iubeşti numai tu; să primeşti, în loc să dai necontenit… Da, într-o bună zi îl va părăsi – cu siguranţă. Trebuia să se gândească şi la ea. Pe deasupra avea să fie şi o pedeapsă pentru Phil. O pedeapsă – căci era încredinţată că, dacă-l va lăsa, Philip va fi cu adevărat nefericit, în felul său. Atât cât putea fi el de nefericit. Şi poate că nefericirea avea să desăvârşească minunea după care ea tânjea şi pentru a cărei înfăptuire se străduise atâţia ani.

Poate că avea să-l facă sensibil, să-i dea o personalitate, să facă din el un romancier renumit. Poate că era datoria ei să-l facă nefericit, datoria ei cea mai sfântă…

Un câine traversă în goană drumul chiar prin faţa maşinii, trezind-o pe Elinor din reverie. Cât de brusc, cât de neaşteptat ţâşnise în universul îngust al farurilor! Existase o fracţiune de secundă, alergând cu disperare, apoi dispăruse din nou în beznă, de cealaltă parte a lumii strălucitoare. Un alt câine apăru deodată, urmărindu-l pe cel dintâi.

— Oh, strigă Elinor. O să-l… (farurile tresăriră, apoi îşi reluară poziţia, iar ei simţiră o zdruncinătură, ca şi cum roata ar fi trecut peste o piatră; piatra însă chelălăi.) calce, încheie ea.

— L-a şi călcat.

Şoferul indian se întoarse şi-i privi rânjind. Avea dinţi albi şi strălucitori.

— Câine, spuse el. Era mândru de engleza lui.

— Bietul animal! se cutremură Elinor.

— A fost vina lui, spuse Philip. Nu s-a uitat. Aşa se întâmplă când fugi după femeile din specia ta.

Urmă o tăcere. Philip o întrerupse.

— Moralitatea ar fi foarte ciudată, reflectă el cu voce tare, dacă am iubi numai în unele anotimpuri şi nu în tot cursul anului. Moralitatea şi imoralitatea s-ar schimba de la o lună la alta. Societăţile primitive mai mult decât cele civilizate au tendinţa să iubească în anume anotimpuri. Chiar în Sicilia, în ianuarie, sunt de două ori mai multe naşteri decât în august. Ceea ce dovedeşte convingător că primăvara fantezia tinerilor… Dar nu numai primăvara. Nu există nimic asemănător între oameni şi o iapă sau o căţea în călduri. Afară de, adăugă el, afară poate de sfera morală. O femeie cu reputaţie proastă atrage ca o căţea în călduri. Proasta reputaţie denotă accesibilitate. Absenţa căldurilor la un animal echivalează cu obiceiurile şi principiile unei femei caste…

Elinor îl ascultă cu interes şi în acelaşi timp cu un fel de oroare. Până şi zdrobirea unui biet câine era de ajuns să-i pună în mişcare inteligenţa vie şi neobosită. Un sărman câine înfometat şi vagabond se alesese cu şira spinării ruptă sub roţile automobilului; accidentul îi evoca lui Philip doar o selecţie din statisticile cele mai importante din Sicilia, o speculaţie asupra relativităţii moralei şi o strălucită generalizare psihologică. Era amuzant, era neaşteptat, era minunat de interesant; dar, vai, lui Elinor îi venea aproape să urle.

Capitolul VII

Scăpase de doamna Betterton, iar pe tatăl său şi pe Lady Edward îi evitase, făcându-le de departe un semn cu mâna; Walter putea s-o caute mai departe pe Lucy Tantamount. În cele din urmă o descoperi; Lucy tocmai ieşise din sufragerie şi de sub arcade privea nehotărâtă în jur. În contrast cu rochia ei de doliu pielea era de o albeaţă scânteietoare. De corsaj, avea prins în ace un buchet mic de gardenii. Ridicând mâna ca să-şi aranjeze părul negru şi lins, smaraldul de la inel aruncă spre el, prin încăpere, o rază verde, ca un semnal. Walter o măsură pe Lucy cu un fel de ură rece şi intelectuală, întrebându-se de ce o iubeşte. De ce? Nu exista niciun motiv, nicio justificare. Dimpotrivă, toate motivele pledau împotriva dragostei lui.

Deodată, Lucy se mişcă şi dispăru printre invitaţi. Walter porni în urmărirea ei. Trecând prin faţa uşii de la sufragerie, îl zări pe Burlap, care, încetând să mai facă pe pustnicul, bea şampanie şi asculta conversaţia contesei d'Exergillod. „Vai de mine! îşi spuse Walter, amintindu-şi propria lui experienţă cu Molly d'Exergillod. Burlap probabil c-o adoră. Ar fi în stare… Ar… Uite-o pe Lucy din nou, vorbind – ce ghinion! – cu generalul Knoyle." Walter începu să dea târcoale prin apropiere, pândind nerăbdător un prilej să i se adreseze.

— Te-am prins, în fine, îi spuse generalul lui Lucy, mângâindu-i mâna. Te-am căutat toată seara.

Bătrânul, cu aerul lui când de satir, când de părinte, avea o slăbiciune pentru Lucy. „E o copilă încântătoare, încredinţa el pe toţi cei ce erau dispuşi să-l asculte. Ce siluetă superbă! Ce ochi!" Generalul Knoyle prefera de obicei fetele mai

tinere. „Nimic nu se compară cu tinereţea!” îi plăcea lui să spună. O veche prejudecată împotriva Americii şi a americanilor se transformase în entuziasm şi admiraţie când, la vârsta de şaizeci şi cinci de ani, vizitase California şi văzuse fetişcanele de la Hollywood şi frumuseţile în costume de baie de pe plajele Pacificului. Lucy avea aproape treizeci de ani; generalul o cunoştea de mult şi continua să o considere aproape tot atât de tânără, ca atunci când o întâlnise prima oară. Pentru el, Lucy avea încă vreo şaptesprezece ani. Îi mângâie din nou mâna.

— Avem multe de discutat, spuse el.

— Mă bucur, răspunse Lucy cu o politeţe sarcastică.

Din postul de observaţie, Walter pândea tot timpul. Generalul fusese odinioară un om arătos. Trupul înalt, strâns în corset, păstra încă un aer militar. Generalul zâmbi galant, ca un ofiţer de gardă, şi îşi pipăi mustaţa căruntă. În clipa următoare se transformă în bătrânul unchi glumeţ, ocrotitor şi demn de încredere. Lucy îl privi cu ochii ei de un cenuşiu-palid, şi zâmbi slab, cu o expresie de ironie distantă şi crudă. Walter o studie. Nici măcar nu arăta grozav de bine. Atunci de ce, de ce se îndrăgostise de ea? Simţea nevoia unor explicaţii, a unor justificări. De ce? întrebarea revenea cu persistenţă. Nu găsea niciun răspuns. Pur şi simplu se îndrăgostise de ea nebuneşte de când o văzuse prima dată.

Întorcându-şi capul, Lucy îl zări. Îi făcu un semn cu mâna să se apropie şi îl strigă. Walter se prefăcu surprins, uimit şi încântat.

— Sper că n-ai uitat de întâlnirea noastră! spuse el.

— Uit eu vreodată ceva? Afară de cazurile când o fac intenţionat, îl lămuri ea, râzând scurt. Se întoarse spre general. Astă-seară mă duc împreună cu Walter să-l vedem pe fiul dumneavoastră vitreg,

îl anunţă ea, zâmbind, pe tonul pe care-l foloseşti când discuţi despre cei care îţi sunt dragi.

Lucy ştia însă foarte bine că între Spandrell şi tatăl său vitreg conflictul devenise pe viaţă şi pe moarte. Lucy moştenise întreaga pasiune a mamei pentru gafele intenţionate făcute în societate, cât şi ceva din curiozitatea ştiinţifică şi obiectivă a tatălui ei. Îi plăcea să facă experienţe, dar nu cu broaşte sau cobai, ci cu fiinţe umane. Provoci lucruri neprevăzute, pui oamenii în situaţii ciudate şi aştepţi să vezi cum reacţionează. Metoda lui Pasteur şi a lui Darwin.

În acest caz, faţa generalului Knoyle se înroşi violent.

— Nu l-am văzut de mult timp, spuse el rigid.

„Bun, îşi spuse Lucy, reacţionează”.

— E o companie extrem de plăcută, spuse ea.

Generalul se înroşi mai tare şi se încruntă. Ce nu făcuse pentru băiatul ăsta! Şi cât se dovedise de nerecunoscător, ce îngrozitor se purtase! Fusese dat afară din toate slujbele în care îl vârâse generalul. Un terchea-berchea, un trândav; bea şi umbla după prostituate, îşi chinuia mama, o storcea de bani şi terfelea numele familiei. Ce să mai vorbim de obrăznicia individului, de cele ce îndrăznise să-i spună când se întâlniseră ultima oară, şi când, ca de obicei, se luaseră la ceartă! Generalul n-avea să uite niciodată că fusese numit babalâc ridicol şi impotent.

— Şi e atât de inteligent, spuse Lucy.

Zâmbind ascuns, îşi aminti cum rezumase Spandrell cariera tatălui său vitreg: „Dat afară din colegiul de la Harrow deoarece cădea mereu la examene, începuse el, a terminat ultimul din promoţie Academia Militară de la Sandhurst; remarcabilă carieră în armată; în timpul războiului mondial a reuşit să ocupe un post important la Biroul de cercetări secrete al armatei.” Spandrell declama viitorul necrolog absolut magnific. Parcă l-ar fi citit din ziarul *Times.* Ce să mai vorbim de

observaţiile lui Spandrell asupra inteligenţei militare, în general! „Dacă o să căutaţi cuvântul «inteligenţă» în noua ediţie a *Enciclopediei britanice,* spuse el, o să-l găsiţi clasificat după cum urmează la trei rubrici: *inteligenţă omenească; Inteligenţă animală* şi *Inteligenţă militară*[41]. Tatăl meu vitreg reprezintă un specimen perfect al *Inteligenţei militare.”*

— E atât de inteligent, repetă Lucy.

— Ştiu că asta-i părerea unora, spuse generalul Knoyle foarte rigid. Eu unul însă…

Înghiţi în sec cu forţa. *El* avea o părere cu totul personală.

În clipa următoare, încă ţeapăn şi stăpânindu-şi furia cu demnitate, îşi luă rămas-bun. Simţea că Lucy îl jignise. Nici tinereţea şi nici umerii ei goi nu compensau elogiile la adresa lui Maurice Spandrell. Ce mitocan, ce neam prost! Existenţa lui constituia un reproş continuu făcut de general soţiei sale. Nu era îngăduit unei femei să aibă un astfel de fiu. Sărmana doamnă Knoyle îi ceruse deseori iertare soţului ei de-al doilea pentru jignirile aduse de fiul ei. N-avea decât s-o pedepsească pe ea, fiind şi prea slabă pentru a-i rezista. Generalul, scos din sărite, trecea asupra mamei păcatele fiului ei.

Lucy îl privi cum se îndepărtează şi apoi se întoarse către Walter:

— E riscant să mai încerc asta cu el, spuse ea. Ar fi destul de neplăcut, chiar dacă n-ar mirosi atât de rău. Mergem?

Walter atât aştepta.

— Ce facem cu mama ta şi cu obligaţiile mondene? întrebă el.

Lucy dădu nepăsătoare din umeri.

— La urma urmei, mama poate să-şi vadă singură de grădina ei zoologică.

— Comparaţia-i potrivită, spuse Walter, simţindu-se brusc plin de speranţe. Hai s-o ştergem la un local liniştit.

— Sărmanul meu Walter! spuse ea privindu-l ironic. N-am cunoscut niciodată un om cu o astfel de manie pentru linişte, ca tine. Dar eu nu ţin neapărat să fie linişte.

Speranţele lui Walter se evaporară, făcând loc unei amărăciuni slabe şi unei mânii neputincioase.

— Atunci de ce nu rămânem aici? zise el încercând să fie ironic. Nu-i destulă gălăgie?

— Ba da, dar nu-i genul de gălăgie care-mi place, explică ea. Urăsc de moarte gălăgia oamenilor culţi, respectabili, eminenţi, cum sunt cei de aici. Făcu un gest în care cuprinse toţi invitaţii.

Cuvintele ei îi evocară lui Walter amintirea serilor înfiorătoare petrecute împreună cu Lucy în compania unor indivizi dubioşi, inculţi şi beţi pe deasupra. Invitaţii lui Lady Edward erau destul de greu de suportat, dar ceilalţi erau desigur şi mai greu. Cum de-i suporta Lucy?

Ea păru că-i ghiceşte gândurile. Zâmbi şi îşi lăsă mâna pe braţul lui, încercând să-l liniştească.

— Curaj! De data asta nu te duc într-o proastă societate. E şi Spandrell acolo.

— Spandrell, repetă el cu o strâmbătură.

— Da, şi dacă Spandrell nu reprezintă în ochii tăi o companie destul de aristocratică, o să întâlnim, dacă nu sosim prea târziu, pe Mark Rampion şi pe soţia lui.

La auzul numelui cunoscutului pictor şi scriitor, Walter încuviinţă din cap.

— Nu mă deranjează să ascult gălăgia, dacă-i făcută de Rampion, spuse el. Apoi, cu un efort pentru a-şi înfrânge timiditatea care îl reducea la tăcere în clipa când trebuia să-şi articuleze sentimentele, adăugă glumind, ca pentru a tempera îndrăzneala cuvintelor: Aş prefera să ascult însă între patru ochi gălăgia făcută de tine.

Lucy zâmbi, dar nu spuse nimic. Walter se trase înapoi, speriat parcă de ochii ei care-l fixau calm, nepăsător, ca şi cum ar fi cunoscut totul dinainte şi

nu i-ar mai fi interesat nimic. Ochii aveau o expresie uşor ironică, o ironie foarte discretă şi rece.

— Bine, să mergem, spuse el, cu o voce resemnată şi nefericită.

— Trebuie să ne strecurăm neobservaţi, spuse Lucy! Tiptil, ăsta-i cuvântul. N-are sens să ne prindă şi să ne întoarcă din drum.

Nu reuşiră să scape complet neobservaţi. Tocmai se apropiau de ieşire, când auziră în spatele lor un foşnet şi zgomotul unor paşi grăbiţi. Lucy se auzi strigată. Se întoarseră şi o văzură pe doamna Knoyle, soţia generalului. Aceasta o apucă de braţ pe Lucy.

— Tocmai am auzit c-o să-l vedeţi pe Maurice astă-seară, zise ea, fără să le explice că generalul o informase numai din dorinţa de a-şi descărca furia, spunând ceva neplăcut cuiva care hu se putea apăra de grosolăniile lui. Vrei să fii aşa de drăguţă să-i transmiţi un mesaj din partea mea? Se aplecă spre Lucy, implorând-o. Vrei?

Gesturile doamnei Knoyle trădau o tinereţe şi o stângăcie înduioşătoare; păstrase şi la maturitate o notă de tinereţe şi de blândeţe. Pe Lucy, care ar fi putut să fie fiica ei, o ruga, ca şi cum s-ar fi adresat unei persoane mai în vârstă şi mai energice decât ea.

— Te rog!

— Dar, fireşte, răspunse Lucy. Doamna Knoyle îi zâmbi recunoscătoare.

— Spune-i că vin mâine după-amiază să-l văd, reluă ea. Mâine după-amiază. Între patru şi patru jumătate. Nu spune la nimeni, adăugă ea după o clipă de ezitare şi jenă.

— Fireşte că n-am să spun.

— Îţi rămân extrem de recunoscătoare, spuse doamna Knoyle şi, cu un gest neaşteptat şi timid, se aplecă şi o sărută. Noapte bună, draga mea, spuse ea, şi se pierdu în mulţimea invitaţilor.

— Ai crede, zise Lucy în timp ce traversau vestibulul, că îşi aranjează o întâlnire cu un amant, nu cu fiul ei.

Cu mişcări automate, servile, doi lachei le deschiseră uşa. Închizând-o la loc, îşi făcură semnificativ cu ochiul. O secundă, automatele se dovediseră a fi primejdios de umane.

Walter indică şoferului adresa restaurantului Sbisa şi intră în taxiul cufundat în beznă. Lucy se şi aşezase în colţul ei.

Între timp, în sufrageria palatului Tantamount, Molly d'Exergillod continua discuţia. Era mândră de conversaţia ei. Toată familia avusese acest dar. Mama ei fusese una dintre celebrele domnişoare Geoghegan, din Dublin, iar tatăl ei, domnul Brabant, judecător la Curtea Supremă, era bine cunoscut pentru conversaţia sa la dineuri şi pentru spiritele de la Tribunal. În plus, Molly se măritase tot cu un as al conversaţiei. D'Exergillod, unul dintre discipolii lui Robert de Montesquieu, obţinuse distincţia de a fi menţionat de Marcel Proust în *Sodome et Gomorrhe.* Molly ar fi trebuit să ajungă, prin căsătorie, un as al conversaţiei, dacă n-ar fi avut acest dar chiar din naştere. Conspiraţia naturii şi a mediului făcuse din ea un atlet profesionist al conversaţiei. Ca toţi profesioniştii conştiincioşi, Molly nu se mulţumea doar cu talentul. Plină de energie, muncea din răsputeri pentru a-şi perfecţiona calităţile înnăscute. Prietenii răutăcioşi afirmau că putea fi auzită repetându-şi paradoxurile în pat, înainte de a se scula dimineaţa. Molly recunoştea că ţinea mai multe jurnale intime, în care nota, alături de istoria complicată a propriilor ei sentimente şi senzaţii, fiecare metaforă, anecdotă sau spirit care îi plăcuse. Îşi reîmprospăta oare memoria aruncând o privire prin aceste pagini de fiece dată când se îmbrăca să meargă la o serată? Aceiaşi prieteni care o auziseră repetând în pat, mai descoperiseră că Molly, întocmai ca un arestat în noaptea

dinaintea interogatoriului, învăţa pe dinafară cu multă perseverenţă epigramele lui Jean Cocteau despre artă, istorioarele domnului Birrell, povestite la sfârşitul meselor, anecdotele lui W.M. Yeats despre George Moore[42] sau opinia lui Charlie Chaplin despre ea, când Molly vizitase ultima oară Hollywoodul. Ca toţi amatorii de conversaţie, era foarte zgârcită cu spiritele şi aforismele. Nu există pe lume atâtea *bons mots*[43] pentru a asigura unui orator plin de râvnă un stoc proaspăt la fiecare ieşire în societate. Deşi bogat, repertoriul lui Molly era limitat, ca al tuturor celorlalţi maeştri mai cunoscuţi ai cuvântului. Fiind o gospodină pricepută, ştia să toace resturile de conversaţie rămase de la masa de seară trecută, pentru a le oferi a doua zi la prânz. Felurile calde de la înmormântarea de luni erau utile şi la nunta de a doua zi[44].

Lui Denis Burlap îi servea conversaţia ce fusese ascultată cu mult interes la dejunul Lady-ei Benger de invitaţii la *weekend-ul* de la castelul Gobley: Tommy Fitton, unul dintre admiratorii ei tineri, Vladimir Pavloff, un alt tânăr admirator, ambasadorul american şi baronul Benito Cohen. Discuţia se învârtea în jurul subiectului preferat al lui Molly.

— Ştiţi ce-a spus Jean despre mine? (Jean fiind soţul ei.) Ştiţi? repetă ea cu insistenţă, căci avea obiceiul ciudat de a cere răspunsuri la întrebări pur retorice. Se aplecă spre Burlap, oferindu-i spectacolul ochilor ei negri, al dinţilor ei şi al decolteului.

Burlap răspunse, cum era şi firesc, că nu ştie.

— A spus că nu sunt complet umană, că sunt mai mult un element supranatural, decât o femeie. Un fel de zână. Ce părere aveţi, e un compliment sau o insultă?

— Depinde de gust, răspunse Burlap, luând un aer şiret şi subtil ca şi cum ar fi spus ceva foarte îndrăzneţ, spiritual şi în acelaşi timp adânc.

— Dar nici nu cred că-i adevărat, continuă Molly. N-am deloc impresia că sunt un element supranatural sau o zână. M-am considerat întotdeauna o fiică a naturii, sinceră şi de o simplicitate desăvârşită. Un fel de ţărancă, te rog să mă crezi. La acest punct al repertoriului, toţi auditorii ei izbucniseră în hohote de râs şi începuseră să protesteze. Baronul Benito Cohen declarase ritos că Molly era una dintre „împărătesele romane ale naturii”.

Burlap reacţiona complet diferit. Clătină din cap şi zâmbi, cu o expresie distrată şi spirituală.

— Aşa e, spuse el, cred că are dreptate. O fiică a naturii, *malgré tout*[45]. Umblaţi deghizată, dar persoana dumneavoastră, simplă şi autentică, răzbate prin travesti.

Molly se arătă încântată de ceea ce socotea a fi cel mai mare compliment pe care i-l putea face Burlap. Fusese la fel de încântată şi de protestele celorlalţi când afirmase că este o ţărancă. Protestele lor reprezentaseră cel mai înalt compliment cu putinţă. N-o interesau decât intenţiile măgulitoare şi interesul faţă de persoana ei. Părerile sincere ale admiratorilor o lăsau cu totul rece.

Între timp, Burlap începuse să dezvolte antiteza lui Rousseau dintre om şi cetăţean. Molly îl întrerupse brutal şi readuse discuţia pe vechiul făgaş.

— Fiinţe omeneşti şi zâne, nu credeţi că e o clasificare potrivită? Se aplecă, oferindu-i cu un aer intim faţa şi sânii. — Ce părere aveţi? repetă ea întrebarea retorică.

— Ştiu eu? răspunse Burlap iritat de întrerupere.

— Să admitem că fiinţele omeneşti, toate fiinţele omeneşti intră într-o categorie, iar elementele supranaturale în alta. Primele sunt foarte afectuoase, complicate şi sentimentale – fiindcă veni vorba, şi eu sunt îngrozitor de sentimentală. („Aproape la fel de sentimentală ca

sirenele din *Odiseea”,* comentase în spirit clasic baronul Benito.) Cealaltă categorie, a elementelor supranaturale, e absolut liberă de orice emoţii şi izolată de mediu, căci elementele supranaturale seamănă cu pisicile – se duc şi vin – se duc cu inima la fel de uşoară ca atunci când au venit – sunt fermecătoare dar nu le poţi fermeca; ne emoţionează, fără ca ele să se emoţioneze vreodată. Ah, cât de mult invidiez aceste spirite pentru libertatea lor aeriană.

— Aţi putea la fel de bine să invidiaţi un balon, spuse Burlap grav.

Ţinea întotdeauna partea sentimentului.

— Dar spiritele se amuză grozav.

— Nu au totuşi suficiente sentimente pentru a se putea amuza graţie lor. Asta-i părerea mea.

— Au destule sentimente pentru a se amuza, preciza ea: poate nu suficiente pentru a fi fericite. Dar e cert că n-au atât de multe sentimente ca să devină nefericite. Iată de ce merită să fie atât de invidiate. Mai ales dacă sunt inteligente. Philip Quarles, de pildă. Un exemplu autentic de zână. Molly se lansă în obişnuita ei descriere a lui Philip. „Zoolog al ficţiunii, un elf savant, un Puck ştiinţific”, iată câteva dintre epitete. Pe cel mai reuşit îl uitase însă. Începu să-l caute cu disperare, dar epitetul o evita. Datorită lapsusului intervenit în toiul discuţiei, ca şi eforturilor ei disperate de a-şi aminti, portretul theophrastian[46], făcut de ea lui Philip, urma să apară în lume, văduvit de data asta de trăsătura cea mai reuşită, şi chiar niţel ratat în ansamblu. — Pe de altă parte, soţia lui, încheie Molly, oarecum jignită că Burlap nu zâmbise atât de des cum s-ar fi cuvenit, e exact opusul unei zâne. Nu-i nici elf, nici cultă şi nici deosebit de inteligentă. Molly zâmbi condescendent. — Un om ca Philip o găseşte desigur puţin nepotrivită cu firea lui, ca să nu spun mai mult.

Continuă să zâmbească satisfăcută. Philip avusese *un faible*[47] pentru ea, şi îl mai avea încă.

Scrisorile lui erau atât de amuzante, aproape la fel de amuzante ca ale ei. *(Quand je veux briller dans le monde* – lui Molly îi plăcea să citeze din complimentele soţului ei – *Je cite les phrases de tes lettres*[48]*).*

— Sărmana Elinor, e cam plicticoasă uneori, urmă ea. Totuşi, orice s-ar spune, e o persoană extrem de încântătoare. O cunosc de când eram mică. E încântătoare, fără să fie însă o Hypatia[49].

Molly avea impresia că Elinor fiind destul de proastă nu pricepea că Philip nu putea fi atras decât de o femeie la fel de inteligentă ca el, o femeie cu care să discute de la egal la egal. Da, fusese destul de proastă ca să nu observe, când Molly îl întâlnise, datorită lui Elinor, cât de captivat fusese Philip de ea, destul de proastă ca să nu fie nici măcar geloasă. Pentru Molly absenţa geloziei reprezenta un fel de insultă. Nu că ea ar fi fost în stare să provoace vreo gelozie întemeiată. Nu se culca cu bărbaţii altor femei, mulţumindu-se a întreţine doar o conversaţie cu ei. Unii ţineau totuşi morţiş să facă o conversaţie cât mai lungă, asta era sigur, iar unele soţii fuseseră într-adevăr geloase. Mărturisirile nevinovate ale lui Elinor o incitaseră să fie mai mult decât gentilă cu Philip. El însă plecase într-o călătorie în jurul lumii mai înainte ca să aibă loc o discuţie temeinică. Conversaţia, anticipa Molly, avea să fie reluată cu plăcere la întoarcere. „Sărmana Elinor”, îşi spuse ea, cuprinsă de milă. Sentimentele ei ar fi fost mai puţin creştineşti, dacă ar fi ştiut că „sărmana Elinor” observase admiraţia din privirea lui Philip mai înainte ca Molly să-şi fi dat seama, şi atunci îşi jucase, perfect conştientă, rolul ei de tălmaci şi intermediar. Nu avea mari speranţe sau temeri că Molly va înfăptuit, miracolul transformării lui Philip. Nu te îndrăgosteşti nebuneşte de o femeie-megafon oricât de nostimă, de frumoasă şi de plinuţă ar fi ea (căci gusturile lui Philip erau cam demodate), şi oricât de atrăgător ar fi posteriorul

ei. Singura speranţă era ca pasiunea stârnită de formele pline şi drăgălăşenia lui Molly să nu-şi găsească un corespondent în conversaţie (căci conversaţia, după cum aflase Elinor „era tot ce acorda vreodată Molly); atunci sărmanul Philip avea să se înfurie şi să fie nefericit, stări propice creaţiei literare.

— Evident, continuă Molly, un bărbat inteligent nu trebuie să se căsătorească niciodată cu o femeie inteligentă. Iată de ce mă ameninţă Jean tot timpul cu divorţul. Îmi spune că-l stimulez prea tare. *„Tu ne m'ennuies pas assez*"[50], zice el. De fapt are nevoie de *une femme sedative*[51], şi cred că are dreptate. Philip Quarles a fost înţelept. Închipuiţi-vă un om-zână, inteligent cum e Philip, căsătorit cu o femeie-zână la fel de inteligentă ca el. Lucy Tantamount, de exemplu. Ar fi un dezastru, nu?

— Lucy ar fi un dezastru pentru orice bărbat, fie el zână sau nu. Ce părere aveţi?

— Nu, vă mărturisesc că mie îmi place Lucy, zise Molly recurgând la stocul ei secret de fraze theofrastiene. Îmi place cum ştie să plutească prin viaţă în loc să-şi târască picioarele, îmi place cum zboară din floare în floare – ceea ce e poate o descriere cam prea botanică şi poetică a lui Bentley, a lui Jim Conklin, a sărmanului Reggie Tantamount, a lui Maurice Spandrel a lui Tom Trivet, a lui Poniatovski, sau chiar a tânărului acela francez, care scria piese, cum îl cheamă? cât şi a multor altora pe care i-am uitat sau de care nu s-a aflat niciodată. Burlap zâmbi; toată lumea zâmbea la acest pasaj. — Oricum, Lucy zboară, de ici-colo, deşi trebuie să recunoaştem că face prăpăd prin flori. Burlap zâmbi din nou. — Nu se alege însă decât cu distracţia. Vă spun drept, o cam invidiez. Aş vrea să fiu şi eu zână şi să plutesc prin aer.

— Lucy are mai multe motive să vă invidieze, spuse Burlap, clătinând din cap cu aerul lui adânc, subtil şi creştinesc.

— Să mă invidieze fiindcă sunt nefericită?

— Cine-i nefericită? întrebă Lady Edward, răsărind ca din pământ în faţa lor. Bună seara, domnule Burlap, continuă ea fără să mai aştepte răspunsul.

Burlap îi mărturisi că muzica îl plăcuse foarte mult.

— Tocmai discutam despre Lucy, spuse Molly d'Exergillod, întrerupându-l. Amândoi erau de părere că este o zână. E atât de diafană, de aeriană.

— Zână? repetă Lady Edward cu accentul ei canadian. Mai degrabă spiriduş. Nici nu vă puteţi închipui ce înseamnă să creşti un astfel de spiriduş. Lady Edward schiţă un gest de scepticism. Vă asigur că uneori mă sperie.

— A, da? spuse Molly. Eu aveam impresia că şi dumneavoastră, Lady Edward, aveţi ceva de zână.

— Poate, recunoscu Lady Edward. Dar n-am să ajung niciodată un spiriduş.

*

— Şi-acum? spuse Lucy, în timp ce Walter lua loc alături de ea în maşină. Părea că-l provoacă. Şi-acum?

Taxiul porni. Walter îi ridică mâna şi i-o sărută. Iată răspunsul la provocarea ei.

— Te iubesc. Asta-i tot.

— Mă iubeşti, într-adevăr? Se întoarse spre el şi în penumbră îi luă faţa în mâini şi-l privi cu atenţie. Mă iubeşti cu adevărat? repetă ea; în timp ce vorbea, clătina încet din cap şi zâmbea. Apoi, aplecându-se, îl sărută pe buze. Walter o îmbrăţişa, dar ea se desprinse. Nu, nu, protestă Lucy, şi recăzu pe locul ei din colţul maşinii. Nu.

Walter o ascultă şi se retrase. Se lăsă o tăcere. Parfumul lui Lucy mirosea a gardenie; o mireasmă dulce şi tropicală, simbolul parfumat al fiinţei ei, îl învălui. „Ar fi trebuit să insist, îşi spuse el. Cu brutalitate. Să o fi sărutat întruna. Să o fi silit să

mă iubească. De ce n-am făcut-o? De ce?” Nici el nu ştia. Nu ştia nici de cei sărutase, afară de cazul că voise să-l întărite, să-l facă s-o dorească cu mai multă violenţă, să-l transforme definitiv în sclavul ei. Nu ştia nici măcar de ce, conştient de toate acestea, o mai iubea. „De ce? De ce?” se întreba întruna. Ca un ecou al gândurilor lui, vocea ei se auzi brusc.

— De ce mă iubeşti? îl întrebă Lucy din colţul ei.

Walter deschise ochii. Treceau pe sub un felinar. Prin fereastra maşinii, lumina felinarului căzu pe faţa lui Lucy. O clipă, figura ei se desprinse vag din întuneric, apoi se confundă cu umbra, devenind din nou invizibilă – o mască palidă, blazată, exprimând o indiferenţă ironică, un fel de apatie profundă.

— Tocmai asta mă întrebam şi eu, răspunse Walter. Mai bine mă lipseam.

— Aş putea, ştii bine, să spun acelaşi lucru. Nu eşti foarte amuzant când te porţi aşa.

„Cât sunt de plicticoşi bărbaţii care îşi închipuie că până să-i întâlneşti pe ei nu ai mai fost îndrăgostită”, reflectă Lucy. Walter îi plăcea, totuşi. Era un bărbat atrăgător. „Atrăgător” nu era cuvântul potrivit. Nu avea absolut nimic atrăgător, dacă s-ar fi decis să şi-l ia ca amant. Nostim, iată cuvântul. Un amant nostim? Nu prea era genul ei. Îi plăcea cu toate acestea. Era foarte simpatic, şi pe deasupra inteligent; putea fi un însoţitor agreabil. Dragostea lui exagerată, deşi agasantă, avea cel puţin meritul de a-l face să-i fie foarte credincios. Pentru Lucy asta conta. Se temea de singurătate şi voia să aibă la dispoziţie în permanenţă un grup de cavaleri credincioşi. Walter o întovărăşea cu un devotament de câine. Dar de ce aducea uneori cu un câine bătut? Prea era servil. Ce caraghios! Lipsa lui de mândrie o scoase brusc din sărite.

— Ascultă, Walter, spuse ea ironic, apucându-i mâna, de ce nu-mi spui ceva?

Walter nu răspunse.

— Ai amuţit? Degetele ei se plimbară cu o mişcare electrizantă pe dosul palmei şi îi apucară încheietura mâinii. Unde ţi-e pulsul? îl întrebă ea după o clipă. Nu-l simt nicăieri. Pipăi pielea fină căutând pulsaţia arterei. Walter simţi vârful degetelor ei cam reci atingându-i încheietura, uşor şi excitant. Nu cred că ai puls, spuse ea. Am impresia că sângele a stagnat. Vocea îi devenise dispreţuitoare. „E caraghios, îşi spunea ea. Oribil de caraghios.” Pur şi simplu a stagnat, repetă Lucy şi, brusc, cu o răutate fulgerătoare, îşi înfipse unghiile cu vârfurile lor ascuţite. Walter scoase un strigăt de surpriză şi de durere. Asta meriţi, spuse ea, râzându-i în faţă.

Walter o apucă strâns de umeri şi începu s-o sărute sălbatic. Furia îi accentuase dorinţa; săruturile erau o răzbunare. Lucy închise ochii şi i se lăsă moale în braţe. Începea să simtă prin piele o furnicare de plăcere, amestecată cu un tremur nervos. Deodată, simţi cum degete cu unghii ascuţite încep s-o ciupească, *pizzicato,* de corzile nervilor. Ţinând-o în braţe, Walter îi simţea trupul tresărind involuntar, ca şi când ar fi fost brusc rănit. În timp ce o săruta, se întrebă dacă ea se aşteptase sau sperase ca el să reacţioneze astfel la provocările ei. Îi prinse gâtul subţire în mâini. Degetele lui se aflau pe trahee. Apăsă uşor.

— Într-o zi, spuse el, cu dinţii încleştaţi, am să te strâng de gât!

Lucy se mulţumi să râdă. Walter se aplecă şi o sărută înăbuşindu-i râsul. Contactul buzelor lui îi provocă lui Lucy o senzaţie ascuţită şi tăioasă, un fel de fior dureros. Simţi o nouă furnicare prin piele. Nu se aşteptase la un răspuns atât de feroce, de sălbatic din partea lui. Era plăcut surprinsă.

Taxiul intra în piaţa Soho, încetini şi opri. Ajunseseră la destinaţie. Walter îi dădu drumul şi se îndepărtă de ea.

Lucy deschise ochii şi-l privi.

— Şi-acum? întrebă ea provocator, a treia oară în acea seară. Urmă o clipă de tăcere.

— Lucy, spuse el, hai în altă parte. Nu aici, nu la localul ăsta îngrozitor. Într-altă parte, unde să fim numai noi. Vocea îi tremura iar ochii o implorau. Izbucnirea lui se calmase, şi Walter devenise iar umil ca un câine. Să-i spunem şoferului să meargă mai departe.

Lucy zâmbi şi clătină din cap. De ce-o implora? De ce se comporta atât de servil? „Caraghiosul, câinele bătut!"

— Te rog, te rog mult! o imploră el.

Ar fi trebuit să comande. Ar fi trebuit să poruncească şoferului să meargă mai departe, apoi să o ia din nou în braţe.

— Imposibil, spuse Lucy, şi coborî din maşină. Dacă se purta ca un câine bătut, merita să fie tratat la fel.

Nefericit şi umilit, Walter o urmă.

Sbisa îi primi personal în pragul restaurantului. Se ploconi, îşi agită mâinile groase şi albe, iar surâsul larg îi încreţi obrajii uriaşi într-o succesiune de valuri. Când sosea Lucy, creştea consumul şampaniei. Era o clientă foarte apreciată.

— A venit domnul Spandrell? întrebă ea. Dar domnul şi doamna Rampion?

— Da, da, repetă bătrânul Sbisa, cu o emfază napolitană, gata să devină aproape orientală. Fireşte că se aflau acolo, iar dacă n-ar fi fost, Sbisa ar fi putut să-i aducă, de dragul ei, şi câte doi din fiecare. Ce mai faceţi? Bine, nu-i aşa? Cel puţin aşa sper. Avem nişte langustă formidabilă astă-seară, absolut formidabilă. În timp ce vorbea, îi conduse în restaurant.

Capitolul VIII

— Reproşez lumii noastre apatia ei morbidă şi înfiorătoare, spuse Mark Rampion.

Mary Rampion izbucni într-un puternic hohot de râs, ce venea din fundul plămânilor. Un râs molipsitor.

— N-ai afirma asta, spuse ea, dacă ai fi propria ta soţie. Apatie? Aş putea să te învăţ eu ce înseamnă asta.

Prin înfăţişarea lui, Mark Rampion era departe de a fi apatic. Avea profilul abrupt, nasul coroiat şi fioros ca un bisturiu şi bărbia ascuţită. Ochii lui albaştri te fixau pătrunzător, iar părul foarte fin, auriu-roşcat, tremura la fiecare mişcare, ca o flacără în vânt.

— Dar nici tu nu eşti tocmai o oiţă, spuse Rampion. Doi oameni nu reprezintă însă lumea. Vorbeam despre lume, şi nu despre noi. Lumea e vlăguită, ascultă-mă pe mine. Ca unul dintre acei oribili cotoi mari şi castraţi.

— Şi războiul mondial ţi s-a părut un lucru fără vlagă? îl întrebă Spandrell din penumbra ce înconjura micul spaţiu scăldat în lumina roz a lămpii de pe masă. Stătea aplecat pe un scaun ale cărui picioare din spate se sprijineau de perete.

— Până şi războiul, spuse Rampion. A fost un act de sălbăticie civilizată. Oamenii nu s-au dus să se lupte fiindcă li s-a înfierbântat sângele, ci fiindcă li s-a ordonat, fiindcă au fost cetăţeni conştiincioşi. „Omul e un animal dispus să lupte”, cum îi place tatălui tău vitreg să afirme în discursurile lui. Regret însă că omul e un animal domestic.

— Şi devine pe zi ce trece mai domestic, spuse Mary Rampion; împărtăşea părerile soţului ei, sau,

mai exact, împărtăşea cele mai multe dintre sentimentele lui şi, conştient sau inconştient, îi împrumuta părerile când dorea să-şi exprime aceste sentimente. Fabricile, creştinismul, ştiinţa, respectabilitatea, educaţia noastră sunt de vină, explică ea. Apasă asupra omului modern, îi storc viaţa. Din cauza lor…

— Taci din gură, pentru numele lui Dumnezeu, spuse Rampion.

— Dar nu spuneai tu asta?

— Când o spun eu are un sens. Când o spui tu devine cu totul altceva.

Expresia de supărare de pe faţa lui Mary Rampion se şterse, începu să râdă.

— Admit că n-am excelat niciodată în raţionamente, spuse ea binedispusă. Ai putea să fii însă ceva mai politicos când suntem în public.

— Nu pot suferi proştii.

— Ai să-l „suferi" pe unul, de-o să te doară rău de tot, dacă nu bagi de seamă, îl ameninţă ea glumeţ.

— Dacă vrei să-i dai cu o farfurie în cap, spuse Spandrell, împingându-i una în timp ce vorbea, nu te jena de mine.

Mary îi mulţumi.

— I-ar face bine, spuse ea. E aşa de plin de el.

— Şi nici ţie nu ţi-ar strica, îi replică Rampion, dacă ţi-aş învineţi în schimb un ochi.

— Hai încearcă. Mă bat cu tine cu o mână legată la spate. Izbucniră cu toţii în râs.

— Eu pariez pe Mary, spuse Spandrell, legănându-se pe scaun.

Zâmbind cu o satisfacţie pe care i-ar fi fost greu s-o explice, îi privi pe rând – întâi pe omuleţul subţirel, fioros şi sigur de sine, apoi pe femeia corpolentă şi blondă. Luaţi separat, erau reuşiţi; împreună, însă, ca pereche, erau şi mai reuşiţi. Fără să-şi dea seama, se simţi deodată fericit.

— O să disputam meciul într-una dintre zilele astea, spuse Rampion, şi o apucă de mână.

Avea o mână delicată, sensibilă şi expresivă. „O adevărată mână de aristocrat”, îşi spuse Spandrell. Mâinile lui Mary erau necioplite, vulgare, pătrate, puternice şi oneste, ca ale unui ţăran. Şi, totuşi, prin naştere, Rampion era ţăranul, iar Mary aristocrata. Asta dovedea din plin ce prostii afirmă specialiştii în ereditate.

— Un meci de box în zece runde, continuă Rampion. Fără mănuşi. Se întoarse spre Spandrell. Ascultă, ar trebui să te însori.

Fericirea lui Spandrell se spulberă brusc, ca şi cum o zguduitură l-ar fi trezit la realitate. Era furios pe sine. Ce rost avea să facă sentimentalism cu un cuplu fericit?

— Nu ştiu să boxez, răspunse el.

Rampion simţi în veselia lui Spandrell o amărăciune, o crispare.

— Te asigur că ar trebui să te însori, spuse Rampion, încercând să-i descifreze expresia.

Capul lui Spandrell se afla însă în umbră, iar lumina lămpii de pe masă îi despărţea, venindu-i lui Rampion în ochi.

— Vorbesc foarte serios, spuse la rândul ei Mary. Ar trebui să te însori. Ai fi alt om.

Spandrell izbucni într-un râs scurt şi provocator; lăsă scaunul să revină pe cele patru picioare şi se aplecă peste masă. Împinse ceaşca de cafea şi paharul de lichior pe jumătate gol, îşi fixă coatele pe masă şi îşi prinse bărbia în palme. Faţa îi apăru în lumina roz a lămpii. „Parc-ar fi un animal monstruos, îşi spuse Mary, un monstru într-un budoar roz.” Pe acoperişul catedralei Notre-Dame văzuse un monstru exact în atitudinea asta, aplecat înainte şi ţinându-şi între gheare faţa de demon. Numai că acel monstru semăna cu un drac ridicol; expresia lui exagerat de diabolică te împiedica să-i iei în serios aerul satanic. Spandrell însă eră un om în carne şi oase, nu o caricatură; iată de ce expresia lui avea ceva mult mai sinistru şi mai tragic. Era atât de tras la faţă, încât oasele obrajilor şi ale

bărbiei răzbăteau prin pielea întinsă. Ochii cenuşii i se cufundaseră în fundul capului. Pe această mască mortuară doar gura era cărnoasă – o gură largă, cu buze răsfrânte ca două cicatrice groase.

„Când Spandrell zâmbeşte, spusese odată Lucy Tantamount, gura lui parcă-i o operaţie de apendicită, zâmbind ironic." Cicatricea roşie era senzuală, dar în acelaşi timp fermă, hotărâtă, ca şi bărbia rotundă. În jurul ochilor şi la colţul buzelor pielea se încreţise. Părul cafeniu şi des începuse să se retragă de pe frunte.

„Ai putea să-i dai cincizeci de ani, îşi spuse Mary Rampion. Şi, totuşi, ce vârstă are?" Făcu câteva calcule şi ajunse la concluzia că nu putea să aibă mai mult de treizeci şi doi, treizeci şi trei de ani. Exact vârsta potrivită să se însoare şi să-şi întemeieze un cămin.

— Ai fi alt om, repetă ea.

— Da' nu doresc în mod special să fiu alt om.

Mark Rampion dădu din cap.

— Da, asta-i nenorocirea cu tine, Spandrell. Îţi place să te bălăceşti în mocirla ta dezgustătoare şi infectă. Nu vrei să te vindeci. Te complaci în scârboşenia ta, eşti chiar mândru de ea.

— Căsătoria te-ar vindeca, persistă Mary, combătând neobosită şi entuziastă pentru binecuvântarea bisericească, căreia îi datora întreaga ei viaţă şi fericire.

— Afară de cazul, fireşte, când căsătoria nu i-ar distruge soţia, spuse Rampion. Ar putea s-o infecteze cu propria lui gangrena.

Spandrell îşi azvârli capul pe spate şi, după cum avea obiceiul, izbucni într-un râs adânc, deşi greu de auzit, un fel de explozie mută.

— Admirabil! spuse el. Admirabil! Primul e, într-adevăr, cel mai temeinic argument pe care l-am auzit vreodată în favoarea căsătoriei; aproape că m-ai convins. Niciodată n-am ajuns cu asta până la pragul căsătoriei.

— Care „asta”? întrebă Rampion, încruntându-se puţin.

Îi displăcea felul melodramatic şi cinic de a vorbi al lui Spandrell. Era aşa de încântat, lua-l-ar dracu, de obrăznicia lui. Ca un copil prost.

— Cu procesul de infectare. M-am oprit întotdeauna la pragul ofiţerului stării civile. Data viitoare, însă, am să-l trec. Mai bău puţin coniac. Eu sunt ca Socrate, urmă el. Am fost însărcinat de divinitate să corup tineretul, şi mai ales tinerele. Am misiunea să le educ, conducându-le pe căi greşite. Îşi aruncă din nou capul pe spate, şi râse tăcut.

Rampion îl privi dezgustat. Spandrell juca teatru, exagerându-şi rolul, pentru a se convinge astfel de propria lui existenţă.

— Dac-ai şti ce-nseamnă căsătoria! interveni cu seriozitate Mary. Dac-ai şti…

— Dar, draga mea, evident că ştie, o întrerupse Mark Rampion nerăbdător.

— Suntem căsătoriţi de mai bine de cincisprezece ani, continuă ea, simţind cum vibrează spiritu-i de misionară, şi te încredinţez…

— În locul tău eu nu mi-aş pierde vremea insistând. Mary îşi privi întrebătoare soţul. Când veneau în discuţie relaţiile dintre oameni avea o încredere oarbă în judecata lui, căci Mark îşi croia drum prin labirintul relaţiilor cu un tact sigur, pe care ea nu putea decât să-l invidieze, nu să-l şi urmeze. „Mark simte sufletul oamenilor”, spunea Mary. Ea, în schimb, nu-l simţea. Înţeleaptă, se lăsase condusă. Îl privi. Rampion se uita fix la ceaşca de cafea; fruntea i se încreţise de enervare; era limpede că vorbise serios.

— Foarte bine, atunci, spuse ea, şi îşi aprinse o nouă ţigară. Spandrell îi privi aproape triumfător.

— Am o metodă specială pe care o aplic fetelor tinere, zise el pe acelaşi ton cinic.

Mary închise ochii şi se gândi la vremea când ea şi Rampion fuseseră tineri.

Capitolul IX

— Ce pată urâtă! spuse tânără Mary când ajunseră în vârful dealului şi se uitară în jos. La poalele dealului se afla orăşelul Stanton-in-Teesdale cu acoperişuri de ţiglă înnegrite, cu coşuri pline de funingine, şi cu fumul lui. Dincolo de orăşel, cât vedeai cu ochii, se întindea landa. Soarele strălucea iar norii aruncau umbre uriaşe.

— Urât mai e peisajul nostru! continuă Mary. N-ar trebui să existe aşa ceva, vorbesc foarte serios.

— „Fiecare perspectivă e plăcută, numai omul e josnic", cită fratele ei George.

Celălalt tânăr era o fire mai practică.

— Dac-am putea amplasa aici o baterie, sugeră el, şi am trage câteva sute de proiectile asupra orăşelului…

— Ar fi excelent, spuse Mary cu convingere. Nici nu s-ar putea ceva mai nimerit.

Încuviinţarea ei îl umplu de fericire pe tânărul militar. Era îndrăgostit nebuneşte de Mary.

— Tunuri grele, adăugă el, încercând să-şi îmbunătăţească propunerea.

George îl întrerupse.

— Cine dracu-i ăsta? întrebă el.

Cei doi priviră în direcţia în care arăta George. Un străin urca dealul, îndreptându-se spre ei.

— Habar n-am, spuse Mary privindu-l.

Tânărul străin se apropie. Avea vreo douăzeci de ani, nasul coroiat, ochii albaştri; părul mătăsos, foarte deschis, i se înfoia în vânt, căci nu purta pălărie. Era îmbrăcat cu o haină Norfolk, prost croită şi dintr-o stofă de o calitate inferioară, şi cu o pereche de pantaloni din flanel cenuşiu, cu

genunchi ieşiţi. Avea o cravată roşie. Umbla fără baston.

— Parc-ar vrea să vorbească cu noi, spuse George, într-adevăr, tânărul se îndrepta spre ei. Mergea repede şi hotărât, ca şi cum ar fi pus la cale o afacere importantă.

„Ce figură extraordinară, îşi spuse Mary, în timp ce tânărul se apropia. Dar ce bolnav pare! Ce slab şi ce palid.” Însă ochii străinului, prin forţa vie pe care o răspândeau, îi interziceau orice sentiment de milă.

Tânărul se opri în faţa lor, îşi îndreptă trupul subţire, şi rămase complet ţeapăn, de parcă ar fi fost la paradă. Atitudinea lui avea o oarecare aroganţă; faţa exprima de asemenea o aroganţă reţinută. Îi privi pe rând, ţintă; ochii îi străluceau.

— Bună ziua, spuse el. Făcu un efort imens ca să vorbească. Se simţea obligat să li se adreseze, căci observase nepăsarea şi obrăznicia de pe feţele lor stupide şi bine hrănite.

— Bună ziua, răspunse Mary în locul celorlalţi.

— N-am ştiut că mă aflu pe o proprietate particulară, spuse necunoscutul. Vă supără?

Seriozitatea sa arogantă se adânci. Îi privi posomorât. Tinerii îl studiau parcă de cealaltă parte a unei bariere, de foarte departe, de pe poziţiile privilegiate ale unei alte clase. Îi examinau hainele. Ochii lor trădau duşmănie, dispreţ şi un fel de teamă.

— Am intrat fără să cer voie, repetă el.

Avea o voce cam stridentă, dar muzicală şi cu un accent rural.

„E una dintre puşlamalele de pe aici”, îşi spuse George.

— N-am cerut voie.

Ar fi fost mult mai comod să se strecoare din parc, nebăgat de seamă. Iată de ce era silit să-i înfrunte.

Se lăsă tăcere. Tânărul militar îi întoarse spatele. Nu voia să aibă de-a face cu această istorie

neplăcută. La urma urmei, nu-l privea câtuşi de puţin. Parcul aparţinea tatălui lui Mary, el nu era decât un invitat.

— Am o vorbă a mea: „Mereu vesel şi binedispus”, fredona el, privind peste orăşelul negru din vale.

George rupse tăcerea.

— Dacă ne supără? spuse el, repetând cuvintele străinului. Faţa i se făcuse pară.

„Ce caraghios e George”, îşi spuse Mary privindu-l. Parcă-i un viţel. Un viţel care roşeşte.

— Dacă ne supăra? „Mitocanul dracului, obraznicul!” George se indignă pe bună dreptate. Închipuie-ţi că ne supără. Şi-am să te rog să…

— Nu ne supără câtuşi de puţin, spuse Mary izbucnind în râs. Câtuşi de puţin.

Fratele ei se înroşi şi mai tare.

— Ce-nseamnă asta, Mary? o întrebă el furios. („Veşnic vesel şi binedispus”, fredona mai indiferent ca niciodată tânărul militar.) Locul ăsta-i proprietate particulară.

— Nu ne supără câtuşi de puţin, spuse ea, uitându-se la străin şi nu la fratele ei. Nu ne supără câtuşi de puţin, dacă cei care intră în parc îşi recunosc greşeala, aşa cum ai făcut dumneata.

Îi zâmbi, dar chipul tânărului rămase serios şi mândru. Privirea lui serioasă şi vie o forţă pe Mary să devină şi ea brusc serioasă. Înţelese deodată că intrusul nu avea deloc chef de glumă. Se ridicau probleme grave şi importante. Nu îşi dădea însă seama de ce erau grave sau importante. Intuia doar vag că nu-i o glumă.

— La revedere, spuse ea, şi-i întinse mâna.

Străinul ezită o clipă, apoi i-o strânse.

— La revedere, spuse el. Am să ies din parc cât se poate de repede.

Şi, întorcându-se, se îndepărtă grăbit.

— Ce dracu-nseamnă asta? izbucni George, adresându-se furios surorii lui.

— Taci din gură! îi răspunse ea enervată.

— Să dai mâna cu tipul ăsta! continuă el să protesteze.

— Cam plebeu individul, nu? interveni şi prietenul militar.

Mary îi privi pe rând şi, fără să le răspundă, plecă. „Ce grosolani!” Cei doi tineri o urmară.

— Aş dori, pentru numele lui Dumnezeu, ca Mary să înveţe să se poarte, spuse George fierbând încă de furie.

Tânărul militar scoase câteva sunete menite s-o scuze. Era îndrăgostit de ea; atât că, uneori, e drept, Mary devenea aproape penibil de familiară. Era singurul ei defect.

— Să dai mâna cu ţărănoiul acela! bombăni George.

Aceasta a fost prima lor întâlnire. Mary avea pe atunci douăzeci şi doi de ani iar Mark Rampion un an mai puţin. Tocmai terminase anul doi la Universitatea din Sheffield şi se întorsese la Stanton ca să-şi petreacă vacanţa de vară. Mama lui locuia într-una dintre căsuţele de lângă gară. Primea o mică pensie, soţul ei fusese poştaş, şi mai câştiga câţiva bani cosind. Mark urmase liceul datorită unei burse. Fraţii săi mai tineri şi mai puţin talentaţi începuseră între timp să muncească.

Un tânăr cu totul remarcabil, insistă parohul bisericii, când peste câteva zile trecu în revistă cariera lui Mark.

Aprecierea avea loc cu ocazia unui bazar de binefacere, organizat de biserică, şi urmat de un *garden party* la parohie.

Câţiva copii de la şcoala duminicală jucaseră o mică piesă în aer liber. Sceneta fusese scrisă de Mark Rampion.

— A scris-o singur, încredinţa parohul pe doamnele şi domnii adunaţi acolo. Şi ştie să şi deseneze. Tablourile sunt poate cam excentrice, cam…

Ezită.

— Extrem de ciudate, îi sugeră fiica lui, cu un surâs de burgheză înstărită, mândră de lipsa ei de pricepere.

— Foarte talentat, continuă parohul. Puiul de lebădă de pe râul Tees[52], adăugă el râzând, cu un sentiment de vanitate şi parcă de vinovăţie. Avea o slăbiciune pentru aluziile literare.

Doamnele şi domnii zâmbiră superficial.

Copilul minune le fu prezentat Mary îl recunoscu pe intrus.

— Ne-am mai cunoscut, spuse ea.

— Admiram parcul fără să fi cerut voie.

— Eşti binevenit oricând. Cuvintele ei îl făcură să zâmbească puţin ironic, avu ea impresia. Se înroşi, temându-se să nu pară fals amabilă. Presupun că ai să mai admiri perspectiva, fie că eşti binevenit sau nu, adăugă ea cu un râs scurt şi nervos.

Mark nu răspunse; dădu din cap şi continuă să zâmbească.

Tatăl lui Mary veni să-l felicite. Elogiile sale striveau mica piesă delicată, de parcă ar fi fost călcată în picioare de elefanţi. Lui Mary i se strânse inima. Simţea că totul fusese ratat, definitiv ratat. Din nenorocire, îşi dădu însă seama că nici ea n-ar fi spus ceva mai nimerit. În colţul buzelor lui Mark flutura încă un zâmbet ironic. „Ce proşti trebuie să ne creadă”, se gândi Mary.

Veni rândul mamei ei.

„O piesă excelentă”, fu înlocuit de „cu totul încântătoare”, ceea ce era la fel de rău şi de deplasat.

Când doamna Felphan îl invită la ceai, Rampion vru să o refuze – dar astfel încât să nu pară necioplit sau obraznic. Atât că era cam ridicolă. Un fel de Mecena localnic, cu fustă, făcând pe patroana artei, la două ceşti de ceai şi o felie de cake cu prune. Rolul era caraghios. În timp ce Mark ezita, Mary reînnoi invitaţia.

— Te rog să vii, insistă ea; ochii şi zâmbetul ei exprimau un fel de amuzament, un regret, o scuză. Înţelesese absurditatea situaţiei. „Ce să fac, nu pot decât să mă scuz”, păreau că spun ochii ei.

— Vin cu multă plăcere, spuse el întorcându-se spre doamna Felphan.

Ziua hotărâtă sosi. Cu veşnica lui cravată roşie, Mark Rampion veni în vizită. Bărbaţii din casă plecaseră la pescuit; îl primiră Mary şi mama ei. Doamna Felphan încercă să fie la înălţime. Pe Shakespeare-ul din orăşel îl interesa desigur teatrul.

— Vă plac piesele lui Barrie? întrebă ea. Eu le ador.

Continuă să vorbească. Rampion tăcu. Numai târziu, când doamna Felphan renunţă să mai discute cu el despre teatru, găsindu-l prea taciturn şi o delegă pe Mary să-i arate grădina, Mark îşi descleştă gura.

— Mă tem că mama dumitale m-a găsit foarte necioplit, spuse el în timp ce se plimbau printre boschetele de trandafiri, de-a lungul aleilor netede, pavate cu dale de piatră.

— Deloc, protestă Mary, cu amabilitate exagerată. Rampion râse.

— Mulţumesc, spuse el. Sunt sigur însă că mama dumitale m-a găsit necioplit. Şi asta fiindcă am fost într-adevăr necioplit. Am fost necioplit ca să nu fiu mai necioplit. Am preferat să tac decât să-mi spun părerea despre Barrie.

— Nu-ţi plac piesele lui?

— Dacă-mi plac? Mie?

Se opri şi se uită la ea. Sângele îi năvăli în obraji. Mary se întrebă dacă nu făcuse o gafă.

— O astfel de întrebare nu se poate pune decât aici, spuse el, arătând cu mâna florile, micul bazin şi fântâna arteziană, terasa înaltă, florile de pietriş crescând printre dale, şi în fund casa în stil georgian, cenuşie şi severă. Coborâţi însă cu mine în orăşel şi întrebaţi-mă acolo. Căci acolo, jos,

simţim direct realitatea, nu ca aici unde între noi şi ea se află o pernă de aer. Trebuie să ai un venit sigur de cel puţin cinci lire pe săptămână ca să-ţi placă piesele lui Barrie. Dacă însă munceşti din greu, Barrie e o insultă.

Se lăsă tăcere. Se plimbau printre trandafiri, printre acei trandafiri de care Mary simţea nevoia să se desolidarizeze sau să se scuze. O desolidarizare sau o scuză ar fi fost jignitoare. Un căţel de vânătoare alergă greoi spre ei pe potecă. Mary îl strigă: animalul se aşeză în două labe şi făcu sluj la ea.

— Cred că îmi plac animalele mai mult decât oamenii, spuse Mary, apărându-se de căţelul ce se juca stângaci cu ea.

— Animalele sunt cel puţin fireşti, nu trăiesc pe perne de aer ca cei cu care ai dumneata de-a face, spuse Rampion, legând sensul vag al observaţiei ei de conversaţia anterioară.

Concepţia lui despre lume o uimi şi o încântă.

— Mi-ar plăcea să mai cunosc oameni ca dumneata, spuse ea, oameni adevăraţi, fără perne de aer.

— Să nu vă închipuiţi c-am să fac pe ghidul de la agenţia *Cook*[53], răspunse Mark ironic. Nu suntem o grădină zoologică, să ştiţi, şi nici băştinaşi ciudat îmbrăcaţi; nimic de genul ăsta. Dacă vreţi să faceţi un tur prin cartierele sărace, pentru a vedea condiţiile de viaţă, adresaţi-vă parohului.

Mary se înroşi până în vârful urechilor.

— Ştii bine că nu la asta mă referam, protestă ea.

— Sigur? Când eşti bogat e greu să nu te referi la asta. O persoană ca dumneata nu-şi poate închipui ce-nseamnă să fii sărac. Exact ca un peşte, îşi poate închipui un peşte cum poate fi viaţa afară din apă?

— Dar n-o poţi descoperi dacă încerci?

— E o mare prăpastie la mijloc, spuse el.

— Poate fi trecută.

— Da, cred că poate fi trecută, recunoscu el cu îndoială.

Continuară să se plimbe şi să discute printre trandafiri; apoi Rampion, după ce se uită la ceas, îi spuse că trebuie să plece.

— Ai să mai vii?

— Ce sens mai are? întrebă el. Parcă-i o vizită de pe-o altă planetă, nu?

— Eu n-am avut impresia asta, îi răspunse ea şi, după o scurtă pauză, adăugă: Bănuiesc că ne găseşti pe toţi foarte proşti, nu?

Îl privi. Mark ridică din sprâncene, gata să protesteze. Mary nu-i îngădui să fie politicos.

— Fiindcă, evident, suntem proşti. Groaznic de proşti.

Râse amar. La oamenii de felul ei prostia era mai degrabă o virtute decât un defect. Dacă erai prea inteligent riscai să nu fi *gentleman.* Inteligenţa nu reprezenta o garanţie. Datorită discuţiei cu Rampion, se întrebă dacă nu exista altceva, preferabil certitudinii de a fi un *gentleman.* Alături de el nu se simţea câtuşi de puţin mândră de prostia ei.

Rampion îi zâmbi. Îi plăcea felul ei deschis. Era sinceră. Nu devenise, cel puţin deocamdată, o râzgâiată.

— Parcă eşti un *agent provocateur* care încearcă să mă tragă de limbă să spun ceva grosolan şi subversiv despre clasele de sus, o ironiza el. De fapt, părerile mele nu sunt deloc subversive. Oamenii ca dumneata nu sunt mai stupizi ca alţii. Adică, nu sunt mai stupizi prin natura lor. Sunteţi victimele felului vostru de viaţă. V-aţi închis într-o carapace, v-aţi pus ochelari de cai. Prin naştere, o broască-ţestoasă nu poate fi mai proastă ca o pasăre. Trebuie însă să recunoşti că felul ei de viaţă nu-i de natură să-i dezvolte prea mult inteligenţa.

Se întâlniră de mai multe ori în vara aceea. De obicei se plimbau prin landă. „E ca o forţă a naturii, se gândi el, privind-o înfruntând cu capul plecat vântul umed. O mare forţă fizică.” Atâta energie, forţă şi sănătate erau măreţe. Când fusese mic, Rampion avusese o sănătate precară, fiind veşnic bolnav. Admira calităţile fizice pe care nu le avea. Mary era ca o zeiţă campestră. Într-o zi i-o spuse. Lui Mary îi plăceau complimentele.

— *Was für ein Atavismus!*[54] aşa obişnuia bătrâna mea guvernantă să spună despre mine. Cred că avea dreptate. Sunt, desigur, o victimă a atavismului.

Rampion râse.

— Sună caraghios în germană. Dar nu-i deloc absurd. Un atavism – iată ce ar trebui să fim. Atavisme – cu toate perfecţionările moderne. Primitivi inteligenţi. Fiare cu suflet.

Era o vară umedă şi rece. În dimineaţa zilei hotărâte pentru întâlnirea următoare, Mary primi o scrisoare de la el. „Dragă domnişoară Felphan”, citi ea, şi văzându-i, pentru prima dată scrisul simţi o plăcere ciudată. „Am răcit prosteşte. Vă rog să mă iertaţi – eu nu-mi iert, căci nu pot să vă spun cât sunt de scârbit şi de furios pe mine – şi să mă scuzaţi că trebuie să amânăm pe săptămâna viitoare întâlnirea noastră de azi.”

Când îl revăzu, Mark arăta palid şi slab, şi tuşea încă; întrebându-l de sănătate, el o întrerupse aproape furios.

— Mă simt perfect, răspunse el tăios şi schimbă subiectul, l-am recitit pe Blake. Şi începu să vorbească despre *Căsătoria cerului şi a iadului.* Blake era un om civilizat, foarte civilizat, insistă el. Civilizaţia reprezintă armonie şi perfecţiune. Blake a reuşit să înţeleagă şi să armonizeze totul: raţiunea, sentimentul, instinctul şi viaţa trupească. Barbaria duce la dezechilibru. Poţi să fii un barbar din punct de vedere intelectual şi fizic. Un barbar al sufletului, al sentimentelor şi al senzualităţii.

Creştinismul ne-a sălbăticit sufletul, iar acum ştiinţa ne sălbăticeşte şi intelectul. Blake a fost ultimul om civilizat.

Vorbi despre greci şi despre etruscii goi şi bronzaţi, de pe frescele din cavouri.

— Ai văzut picturile în original? o întrebă el. Ah, dacă ai şti cât te invidiez!

Mary se simţi teribil de ruşinată. Văzuse mormintele pictate de la Tarquinia, dar cât de vag şi le amintea! Vechi şi ciudate opere de artă, asemănătoare nenumăratelor opere de artă antică pe care le privise cu conştiinciozitate împreună cu mama ei, acum un an, în timpul unei călătorii în Italia. Îşi pierduse timpul şi nu reţinuse nimic. Pe când, dacă Mark şi-ar fi putut permite să meargă în Italia…

— Erau, evident, civilizaţi, spuse el mai departe, ştiau să trăiască armonios şi din plin, cu întreaga lor fiinţă. Vorbea cu un fel de pasiune, ca şi cum ar fi fost furios pe lume sau, poate, pe sine. Suntem cu toţii barbari, începu el, dar îl întrerupse un acces violent de tuse.

Mary aşteptă să-i treacă atacul. Se simţea neliniştită şi în acelaşi timp jenată şi ruşinată, ca şi cum ar fi surprins slăbiciunea unui om care de obicei se căzneşte să şi-o ascundă. Nu ştia ce să facă: să-l consoleze pentru criza de tuse sau să pară că n-a observat-o. Mark îi rezolvă dilema, referindu-se chiar la aceasta.

— Apropo de barbarie, spuse el, când accesul se domoli. Vorbea dezgustat, cu un zâmbet crispat şi furios. Aţi auzit vreodată ceva mai barbar ca această tuse? Într-o societate civilizată n-ar trebui să existe aşa ceva.

Mary îşi exprimă simpatia şi îi dădu sfaturi, dar Mark râse nerăbdător.

— Leit cuvintele mamei, spuse el, leit. Voi, femeile, sunteţi toate la fel. Cotcodăciţi ca nişte găini după puii lor.

— Gândeşte-te cât ai fi de nefericit dacă n-am cotcodăci.

Peste câteva zile, deşi având unele temeri, o duse pe Mary s-o cunoască pe mama lui. Temerile se dovediră neîntemeiate, căci Mary şi doamna Rampion nu părură să întâmpine vreo greutate în a stabili un contact spiritual. Doamna Rampion, o femeie de vreo cincizeci de ani, se ţinea încă bine; avea o expresie de demnitate calmă şi de resemnare. Vorbea încet şi liniştit. Mark ieşi din cameră să pregătească ceaiul; mama lui începu să vorbească despre el. Pentru prima oară expresia i se schimbă.

— Ce credeţi despre el? întrebă ea, aplecându-se spre oaspetele ei. Privirea i se lumină brusc.

— Ce cred? râse Mary. Nu sunt destul de competentă ca să-i judec pe cei ce-mi sunt superiori. Evident, e cineva, cineva important.

Doamna Rampion îi dădu treptate şi zâmbi de plăcere.

— E cineva, repetă ea. Asta am spus şi eu întotdeauna. Figura îi deveni gravă. De-ar fi mai voinic. Păcat că n-am putut să-l cresc în condiţii mai bune. A fost întotdeauna debil. Ar fi trebuit crescut mai cu grijă decât am făcut-o eu. Nu, nu mai cu grijă. Am fost cât se poate de grijulie. Mai comod, mai sănătos. Dar nu mi-a dat mâna. Clătină trist din cap. Asta e.

Suspină uşor şi se lăsă pe spate; rămase tăcută, cu braţele încrucişate la piept şi cu privirea aţintită în jos.

Mary nu răspunse. Nu ştia ce să răspundă. Se simţea rând pe rând ruşinată şi nefericită.

— Ce crezi despre mama? o întrebă Rampion, pe când o întovărăşea spre casă.

— Mi-a plăcut, răspunse Mary. Mi-a plăcut foarte mult. Chiar dacă m-a făcut să mă simt atât de mică, de inferioară şi de meschină. Cu alte cuvinte, am admirat-o şi mi-a plăcut din cauză că am admirat-o.

Rampion era de aceeaşi părere.

— E într-adevăr admirabilă. E curajoasă, voinică şi rezistentă. E însă prea resemnată.

— Resemnarea ei mi s-a părut minunată.

— N-are dreptul să fie resemnată, răspunse el încruntându-se. N-are niciun drept. Când ai dus o viaţă ca a ei n-ai dreptul să fii resemnat. Ar trebui să se revolte. N-o face din cauza blestematei de religii. Ţi-am spus că-i bigotă?

— Nu, dar am bănuit când am văzut-o, răspunse Mary.

— Săvârşeşte o barbarie cu sufletul, continuă el. Mama e prea inimoasă şi se gândeşte doar la viitor. Prezentul, trecutul, corpul şi intelectul nu contează pentru ea, importante sunt sufletul şi viitorul. Între timp se resemnează. Poate exista ceva mai barbar? Ar trebui să se revolte.

— Eu aş lăsa-o aşa cum e, spuse Mary. O să fie mai mulţumită. Iar dumneata te poţi revolta cât doi.

Rampion râse.

— Am să mă revolt de-o să ajungă pentru milioane, spuse el.

La sfârşitul verii, Rampion reveni la Sheffield, iar peste un timp familia Felphan se mută în sud, la casa lor din Londra. Mary îi scrise prima. Se aşteptase să-i scrie el, dar Mark n-o făcuse. Nu exista niciun motiv serios ca el să-i scrie. Mary sperase totuşi că va primi o scrisoare; cum nu primi însă niciun rând, fu decepţionată. Trecură mai multe săptămâni; în cele din urmă îi scrise ea interesându-se de titlul unei cărţi despre care îi pomenise în discuţiile lor. Pretextul era pueril, dar îşi atinse scopul. Mark îi răspunse, ea îi mulţumi, şi corespondenţa se înfiripă.

De Crăciun, Rampion veni la Londra; i se primiseră nişte articole la ziare şi era mai bogat ca niciodată – avea zece lire de cheltuit. N-o înştiinţa pe Mary de sosirea lui până în ajunul plecării.

— De ce nu m-ai anunţat din vreme? îi reproşă ea când auzi de cât timp se află la Londra.

— N-am vrut să-ţi cad pe cap, răspunse el.

— Ştii bine c-aş fi fost încântată.

— Ai prietenii tăi; „Prieteni bogaţi”, voia să spună zâmbetul său ironic.

— Dar nu eşti unul dintre prietenii mei? îl întrebă ea ignorându-i aluzia.

— Îţi mulţumesc pentru aceste cuvinte.

— Şi eu îţi mulţumesc că eşti astfel, răspunse ea fără afectare sau cochetărie.

Pe Mark îl mişcă sinceritatea mărturisirii ei. Ştia, firește, că Mary ţinea la el şi-l admira. Dar între a şti şi a ţi se spune e o mare diferenţă.

— Îmi pare rău că nu ţi-am scris din timp, spuse el, apoi regretă cuvintele, căci erau ipocrite. Nu din teama de-a fi prost primit o evitase, ci din mândrie. Nu-i dădea încă mâna s-o scoată la un restaurant, şi nu voia să primească nimic.

Îşi petrecură după-amiaza împreună, într-o fericire nebună şi exagerată.

— Dacă m-ai fi anunţat, îi repetă ea când trebuiră să se despartă, n-aş fi aranjat întâlnirea plicticoasă de astă-seară.

— Ai să te distrezi, o asigură el, reluând tonul ironic cu care făcuse toate aluziile la viaţa ei ca membră a clasei înstărite.

Expresia de fericire îi dispăru de pe faţă. Se simţi brusc iritat că fusese atât de fericit în tovărăşia ei. Era stupid să te simţi astfel. Ce sens avea să fii fericit când te afli de cealaltă parte a unei prăpăstii?

— Ai să te distrezi, îi repetă el amărât. O masă, un vin bun, oameni distinşi, o conversaţie spirituală, apoi la teatru. O seară ideală, nu? Vocea îi deveni extrem de dispreţuitoare.

Mary îl privi tristă şi îndurerată, întrebându-se ce-l apucase deodată să strice amintirea după-amiezii.

— Nu ştiu de ce vorbeşti aşa, spuse ea. Tu ştii? întrebarea îi răsună în minte multă vreme după ce se despărţiră. „Tu ştii?” Fireşte că ştia. Doar ştia că există o prăpastie.

Se întâlniră din nou la Stanton în Săptămâna Patimilor. Între timp schimbaseră multe scrisori, iar Mary primise o cerere în căsătorie de la prietenul care voise să radă Stantonul de pe pământ cu artileria grea. Spre surpriza şi oarecum spre amărăciunea rudelor, îl refuzase.

— E un băiat foarte simpatic, insistase mama ei.

— Ştiu, dar nu poţi să-l iei în serios, nu-i aşa?

— De ce nu?

— Pe deasupra, continuase Mary, nici nu există, de fapt. Nu există în întregime. E doar o bucată de carne, atât. Nu te poţi mărita cu cineva care nu există. Se gândise la figura izbitor de vie a lui Rampion; părea înflăcărată, violentă şi strălucitoare. — Nu te poţi mărita cu o fantomă, chiar dacă o poţi pipăi, şi e solidă; mai ales dacă e solidă. Izbucni în râs.

— Nu ştiu la ce te referi, spusese doamna Felphan cu demnitate.

— În schimb, eu ştiu, răspunsese Mary. Ştiu bine. Şi în definitiv asta contează în primul rând.

Plimbându-se cu Rampion prin landă îi povesti cum a ignorat fantoma militară mult prea insistentă. Mark nu spuse nimic. Se lăsă o tăcere îndelungată. Mary se simţi dezamăgită şi în acelaşi timp ruşinată de dezamăgirea ei. „Îşi închipuie, îşi spuse ea, că e o manevră de-a mea ca să mă ceară în căsătorie.”

Zilele treceau. Rampion continua să fie tăcut şi posomorât. Când îi cerea explicaţii, Mark îi vorbea nefericit despre perspectivele ce-l aşteptau. La sfârşitul verii, urma să-şi încheie studiile universitare şi trebuia să se gândească la o carieră. Singura care părea să i se ofere imediat – căci nu-şi putea permite luxul să aştepte – era învăţământul.

— Învăţământul, repetă el cu o mare groază, învăţământul! Te miră că sunt abătut?

Nefericirea lui avea însă şi alte cauze în afară de perspectiva de a fi silit să aleagă cariera învăţământului. „O să râdă de mine, dacă o cer în căsătorie?” se întreba el. Nu credea că Mary va râde de el. Dar dacă nu-l refuza, era oare cinstit s-o ceară în căsătorie? Era cinstit s-o vâre în viaţa pe care urmau s-o ducă împreună? Poate că avea banii ei; în cazul acesta se punea problema onoarei lui.

— Mă vezi pe mine pedagog? o întrebă el cu voce tare. Pedagogul reprezenta în ochii lui un ţap ispăşitor.

— De ce să fii pedagog când ştii să scrii şi să desenezi? Poţi trăi din talentul tău.

— Nu cred. Pedagogia, cel puţin, înseamnă siguranţă.

— Dar de ce-i nevoie de siguranţă? întrebă Mary aproape dispreţuitor.

Rampion râse.

— N-ai pune o astfel de întrebare, dacă ar trebui să trăieşti dintr-o leafă săptămânală şi să fii la discreţia unui preaviz săptămânal. Nimic nu se compară cu banii când e vorba de promovat curajul şi încrederea în sine.

— E adevărat, în această privinţă banii ajută. Curajul şi încrederea în sine sunt virtuţi.

Continuară să se plimbe în tăcere.

— Ascultă, spuse Rampion în cele din urmă, privind-o, tu eşti responsabilă de ce-am să-ţi spun. Încercă să râdă. Curajul şi încrederea în sine sunt virtuţi, aşa ai afirmat. Încerc să trăiesc la înălţimea principiilor tale morale. Curaj şi încredere în sine! Uite, îţi mărturisesc că te iubesc.

Se lăsă o nouă tăcere îndelungată. Mark aştepta: inima îi bătea mai tare, parcă de spaimă.

— Ce spui? întrebă el în sfârşit.

Mary se întoarse spre el, îi luă mâna şi i-o sărută.

Şi înainte şi după căsătorie, Rampion avu deseori prilejul să admire virtuţile generate de avere. Mary îl convinse să renunţe la ideea de a fi învăţător şi să se bizuie în întregime pe inteligenţa proprie pentru a-şi face o carieră. Ea avea încredere pentru amândoi.

— N-am de gând să mă mărit cu un învăţător, insistă ea.

Şi n-o făcu; luă în schimb ca soţ un dramaturg căruia nu i se jucase nicio piesă, afară de cea de la bazarul organizat de biserica din Stanton-in-Teesdale, şi un pictor care nu vânduse niciun tablou.

— O să murim de foame, o avertiză el.

Spectrul foamei îl urmărea, căci îl văzuse prea des pentru a-l putea ignora.

— Prostii, spuse Mary, sigură pe ce ştia. Nu moare nimeni de foame.

Niciunul dintre cunoscuţii ei nu suferise vreodată de foame. Prostii. La urmă, rămase cum spunea ea.

Întrucât cariera nesigură de pictor şi scriitor trebuia întreprinsă cu ajutorul banilor lui Mary, Rampion nu se simţea foarte dispus s-o urmeze.

— Nu pot să trăiesc din banii tăi. Nu pot primi banii tăi.

— Dar nu trăieşti din banii mei, insistă Mary; reprezinţi doar o investiţie. Pun capital la dispoziţie cu speranţa de-a obţine o dobândă bună. Ai să trăieşti din banii mei un an sau doi, pentru ca eu să pot trăi apoi toată viaţa din banii tăi. E o afacere, mai bine zis e o speculaţie neruşinată.

Mark fu silit să râdă.

— Şi, în orice caz, continuă ea, n-ai să trăieşti mult timp din banii mei, căci opt sute de lire n-au să ţină la infinit.

Acceptă în cele din urmă să ia cu împrumut cele opt sute de lire ale ei, cu dobândă obişnuită. Îi lua însă cu regret, simţind că într-un fel îşi trăda clasa. Să porneşti în viaţă cu opt sute de lire era prea

uşor, însemna să eviţi greutăţile şi să profiţi pe nedrept. Dacă n-ar fi avut sentimentul responsabilităţii faţă de propriul său talent, ar fi refuzat banii şi ar fi încercat cu disperare şi fără un sfanţ să devină scriitor, sau ar fi urmat cariera sigură a pedagogiei. Când, în sfârşit, consimţi să primească banii, îi puse condiţia să nu accepte niciodată nimic de la rudele ei. Mary primi.

— Nici nu sunt foarte dispuşi să-mi dea, adăugă ea râzând. Avusese dreptate. Groaza tatălui ei la auzul acestei mezalianţe confirmă din plin aşteptările lui Mary. Din partea lui nu exista primejdia de a deveni bogată.

Se căsătoriră în august şi plecară imediat în străinătate. Până la Dijon merseră cu trenul şi de acolo o luară pe jos, în direcţia sud-est, spre Italia. Rampion nu ieşise niciodată din Anglia. Ciudăţeniile din Franţa reprezentau pentru el simbolul noii vieţi pe care tocmai o începuse şi a noii libertăţi pe care o dobândise. Mary, pe de altă parte, se dovedi la fel de nouă ca şi ţara pe care o străbăteau. Era plină de încredere în ea şi de o nesăbuinţă care lui Mark i se păruse de-a dreptul stranie şi extraordinară. Întâmplări mărunte îl impresionară. De pildă, o dată, Mary îşi uită o pereche de pantofi de rezervă la ferma unde îşi petrecuseră noaptea. Descoperiră pierderea tocmai târziu, după amiază. Rampion propusese să se întoarcă pe jos şi să-i caute. Mary nici nu vru să audă.

— Ducă-se, spuse ea. Nu merită să ne facem sânge rău. Lasă pantofii să îngroape pantofii.[55]

Mark se înfurie.

— Nu uita să nu mai eşti bogată, insistă el. Nu-ţi poţi permite să arunci o pereche de pantofi buni. N-o să putem cumpăra alţii până la întoarcere.

Luaseră cu ei o sumă mică pentru cheltuieli şi făcuseră legământ ca în niciun caz să nu cheltuiască mai mult.

— Până la întoarcere, repetă el.

— Ştiu prea bine, răspunse ea enervată. Am să mă deprind să merg în picioarele goale.

Şi merse în picioarele goale.

— Mi-a fost dat să am un suflet de vagabond, îi declară ea într-o seară, în timp ce stăteau culcaţi pe finul dintr-un hambar. Nu pot să-ţi spun ce plăcere-mi face să nu fiu respectabilă. Iese la iveală atavismul. Îţi baţi prea mult capul, Mark. Gândeşte-te la crinii de pe câmp.

— Şi totuşi, medita Rampion, Iisus era sărac. Grija pentru a-şi asigura pâinea cea de toate zilele şi îmbrăcămintea trebuie să fi preocupat serios familia lui. Cum putea să vorbească despre viitor ca un milionar?

— Fiindcă era unul dintre marii aristocraţi ai naturii, îi răspunse ea. Iată de ce. Se născuse cu un titlu înalt şi simţea că are un drept divin, ca regii. Milionarii care câştigă din gros se gândesc întotdeauna la bani şi îi obsedează viitorul. Iisus avea sentimentul sigur al unui mare aristocrat, care ştie că n-o să rămână niciodată pe drumuri. Nu ca financiarii ăştia, sau proprietarii de fabrici de săpun înnobilaţi. Iisus a fost un adevărat aristocrat. Şi pe deasupra, un artist, un geniu. Avea preocupări mai importante decât să-şi bată capul cum să procure hrana şi îmbrăcămintea pentru a doua zi. Mary tăcu o clipă, apoi adăugă, ca şi cum i-ar fi venit o idee nouă: – În plus, nu era respectabil. Nu-i păsa de aparenţe. Deseori sunt utile, dar mie nu-mi pasă dacă arătăm ca nişte sperietori.

— Ţi-ai făcut o droaie de complimente, spuse Rampion.

Reflectă însă la cuvintele ei şi la felul ei de viaţă spontan, firesc şi nepăsător. Îi invidie atavismul.

Lui Mary nu-i plăcea numai să vagabondeze. Încercă satisfacţii aproape la fel de mari şi în viaţa tihnită şi banală pe care o duseră, după înapoierea în Anglia. „Maria Antoaneta la Trianon” o numi

Rampion când o văzu pregătind masa, căci Mary depunea un entuziasm copilăresc.

— Gândeşte-te cu toată atenţia, o prevenise el înainte de căsătorie. Ai să fii săracă. Săracă cu adevărat, şi nu săracă cu o mie de lire venit pe an, ca prietenii tăi neînstăriţi. N-o s-avem servitori. Va trebui să găteşti, să cârpeşti şi să faci gospodărie. N-o să fie plăcut.

Mary se mulţumi să râdă.

— Te asigur că tu vei fi cel nemulţumit, îi răspunsese ea, cel puţin până în clipa când voi învăţa să gătesc.

Până la căsătorie nu ştiuse să facă nici ochiuri.

Destul de ciudat, dar entuziasmul ei copilăresc, în stilul Mariei Antoaneta, de a găti pe plită adevărată, de a folosi un aspirator adevărat, ca şi o maşină de cusut adevărată, supravieţui primelor luni de noutate şi surprize. Mary continuă să se simtă mulţumită.

— N-aş putea niciodată să devin iarăşi o adevărată doamnă. M-ar plictisi de moarte. Dumnezeu mi-e martor, gospodăria şi grija de copii pot fi destul de plicticoase şi de exasperante. Dar dacă pierzi contactul cu întâmplările mărunte ale vieţii, dacă trăieşti într-o altă lume decât cea a realităţilor zilnice şi fizice, e mult mai rău.

Rampion era de aceeaşi părere. Refuza să folosească arta şi gândirea ca pretexte pentru a duce o viaţă de abstracţii. Când nu era ocupat cu scrisul sau pictatul, o ajuta pe Mary la gospodărie.

— Nu poţi să ai pretenţia ca florile să crească într-un vid curat şi frumos. Iată raţionamentul lui. Florile au nevoie de pământ gras, de argilă, de bălegar. La fel şi arta.

Rampion simţea un fel de obligaţie morală să ducă o viaţă ca cei săraci. Chiar atunci când câştiga frumos, nu ţineau decât o servitoare, continuând să se ocupe ei de o mare parte din treburile casei. În cazul lui, se putea spune că *noblesse oblige* sau mai degrabă *roture oblige*[56].

Dacă ar fi trăit ca cei bogaţi, comod şi făcând abstracţie de grijile materiale, ar fi avut sentimentul că-ţi trădează clasa şi semenii. Dacă n-ar fi ţinut ei gospodăria şi şi-ar fi angajat mai mulţi servitori, ar fi insultat într-un fel memoria mamei sale; avea sentimentul că-i reproşează postum viaţa pe care o dusese alături de ea.

Uneori Mark ura această constrângere morală, deoarece îşi dădea seama că îl sileşte să facă lucruri stupide şi ridicole; urând-o, se răzvrătea împotriva ei. De pildă, obiceiul lui Mary de a sta în pat dimineaţa îl indignase în mod absurd. Când o apuca lenea nu se dădea jos din pat, şi n-aveai ce-i face. Prima dată, Rampion se înfuriase de-a binelea.

— Dar nu poţi să stai în pat toată dimineaţa, protestase el.

— Şi de ce nu?

— Cum, de ce nu? Fiindcă pur şi simplu nu se poate.

— Ba eu te asigur că se poate, răspunsese Mary calm. Şi-am să stau.

Analizându-şi sentimentele, îşi dăduse seama că se indignase prosteşte. Indignarea avea totuşi o explicaţie. Mark se sculase întotdeauna devreme, căci în familia lui toţi trebuiau să se scoale devreme. Îl scandaliza ideea că unii puteau să stea în pat în timp ce alţii se treziseră şi munceau. Sculatul târziu reprezenta nu numai o jignire, dar şi o insultă. Se convinsese totuşi că sculatul lui fără rost dis-de-dimineaţă nu ajuta cu nimic pe acei ce trebuiau să se scoale devreme. Sculatul în zori, când nimic nu te obligă s-o faci, e doar un fel de expresie a respectului, ca atunci când îşi scoţi pălăria la intrarea în biserică. Un fel de a obţine favoarea divină şi de a-ţi linişti prin acest sacrificiu conştiinţa.

„N-ar trebui să mă gândesc la aşa ceva, reflecta el. Un grec din antichitate nu ar avea asemenea sentimente!”

Era de neconceput. Şi totuşi, în ciuda dezaprobării, sentimentul continua să-l stăpânească.

„Mary are o mentalitate mai sănătoasă ca a mea”, îşi spuse el; îşi aminti versurile lui Walt Whitman despre animale: „Nu se văicăresc şi nici nu se plâng de starea lor. Nu stau treze noaptea, văitându-se de păcatele săvârşite.” Ce bine că Mary era astfel. Să fii un animal perfect şi în acelaşi timp un om perfect – iată idealul. Se supăra însă când ea nu se dădea jos din pat dimineaţa. Încerca să se mai gândească la altceva, dar nu reuşea. Răzvrătindu-se, rămânea şi el uneori culcat până la prânz, din principiu. Era o datorie să nu fi un barbar al conştiinţei. Îi trebui multă vreme până să se complacă cu adevărat în lene.

Obiceiul ei de a rămâne pironită în pat nu era singurul lucru care-l scandaliza. În timpul primelor luni de căsătorie, purtarea ei îl revoltase deseori, pe ascuns, în ciuda principiilor lui. Mary reuşi repede să recunoască indiciile nemulţumirii lui mute şi îl scandaliza şi mai tare. Aşa, gândea ea, o să se înveţe minte.

— Eşti un puritan înrăit şi absurd, îi spunea ea.

Ironia îl supăra, căci îşi dădea seama că era perfect întemeiată. Datorită părinţilor şi mai mult educaţiei, Mark rămăsese pe jumătate puritan. Pierzându-şi tatăl încă de mic, fusese crescut de o mamă virtuoasă şi bigotă, care făcuse tot ce-i stătuse în puteri pentru a-l determina să renunţe şi să nu recunoască existenţa instinctelor şi a componentelor fizice ale trupului. Cu timpul se revoltase împotriva sfaturilor ei, dar numai cu spiritul, nu şi în practică. Întrucât concepţia de viaţă împotriva căreia se răzvrătise avea rădăcini adânci înfipte în fiinţa lui, Mark se afla într-o permanentă luptă cu sine. Teoretic, aproba toleranţa îngăduitoare şi aristocratică a purtării lui Mary, care, după preceptele mamei lui, reprezenta un păcat îngrozitor; admira felul firesc al soţiei

sale de a gusta plăcerile pe care i le ofereau hrana, băutura, săruturile, dansul şi cântatul, bâlciurile, teatrele şi orice fel de distracţii. Şi totuşi, ori de câte ori, în primele zile ale căsătoriei, Mary începea să vorbească în felul ei liniştit şi simplu despre ceea ce el ştia din auzite că e un lucru îngrozitor, ca de pildă contactul sexual sau adulterul. Mark se scandaliza, dar nu raţional (căci raţiunea lui, după o clipă de chibzuinţă, se declara de acord), ci în unele straturi mai adânci ale fiinţei. Această parte a sufletului său suferea tainic din pricina marii disponibilităţi a lui Mary, exprimată deschis, de a se bucura şi distra, de a râde spontan, de a avea o excelentă poftă de mâncare şi o senzualitate firească; îi trebui mult timp până să se dezbare de puritanismul copilăriei. Uneori dragostea pentru mama lui era gata să se transforme în ură.

— N-avea dreptul, să mă crească astfel, spunea el. A procedat exact ca un grădinar japonez care împiedică dinadins un pom să crească. N-avea dreptul.

Se simţea totuşi fericit că nu se născuse nobil, şi sălbatic, ca Mary. Era fericit că împrejurările îl obligaseră să înveţe din greu această sălbăticie nobilă. Mai târziu, la câţiva ani de la căsătorie, ajunseseră la o intimitate imposibil de realizat în primele luni de relaţii, şocuri şi surprize. Mark se simţea capabil să discute cu ea despre aceste subiecte.

— Pentru tine e foarte uşor să trăieşti, încerca el să-i explice. Trăieşti instinctiv. Ştii să faci orice în chip firesc, ca o insectă care iese din crisalidă. E prea simplu, mult prea simplu. Clătină sceptic din cap. N-ai fost silită să înveţi ceea ce ştii, şi nu ţi-ai dat niciodată seama că există şi alte căi.

— Cu alte cuvinte, spuse Mary, sunt o proastă.

— Nu, eşti femeie.

— Asta-i un fel politicos de-al tău de-a spune acelaşi lucru. Aş vrea să ştiu, continuă ea

schimbând subiectul, cu o nepăsare doar aparentă, ce te-ai fi făcut fără mine. Ce te-ai fi făcut dacă nu m-ai fi întâlnit?

Întrebările se succedau pe baza unui argument perfect întemeiat din punct de vedere emotiv.

— Aş fi făcut exact ceea ce fac şi acum.

Fireşte nu vorbea serios, căci îşi dădea seama, mai bine ca nimeni altul, cât îi datora de mult şi câte învăţase din exemplul şi sfaturile ei. Îl distra însă s-o necăjească.

— Ştii bine că nu e adevărat, spuse Mary foarte indignată.

— Te asigur că e adevărat.

— Minciuni. Şi ca să-ţi dovedesc, adăugă ea, să ştii că am să plec cu copiii şi am să te las câteva luni să te descurci singur. Să văd cum ai s-o faci fără mine.

— Perfect, o asigură el cu un calm exasperant.

Mary se înroşi; începea să se supere cu adevărat.

— Foarte bine, îi răspunsese ea, îţi promit c-am să plec. De data asta îşi promit solemn.

Îl ameninţase şi altădată; se certau deseori, căci erau amândoi iuţi la mânie.

— N-ai decât. Nu uita însă că jocul ăsta cu plecatul se poate juca în doi. Dacă mă părăseşti, am să te părăsesc şi eu.

— Să vedem cum ai să te descurci fără mine, continuă ea ameninţătoare.

— Şi tu cum ai să te descurci!

— Ce-ţi pasă?

— Îţi închipui c-ai s-o duci mai bine fără mine, decât pot s-o duc eu fără tine?

Se priviră, fără să-şi răspundă, şi, deodată, izbucniră în râs.

Capitolul X

— Îţi trebuie o adevărată tehnică, repetă Spandrell. Le alegi nefericite, nesatisfăcute, cu ambiţii de actriţă sau încercând, fără succes, să colaboreze la reviste – închipuindu-şi prin urmare că sunt *des âmes incomprises*[57].

Se lăuda generalizând cazul micuţei şi sărmanei Harriet Watkins. Dacă ar fi povestit sincer aventura lui cu Harriet, n-ar fi făcut cine ştie ce impresie. Harriet era o creatură micuţă, demnă de milă, timidă; oricine ar fi putut să-şi bată joc de ea. Generalizând însă astfel, ca şi cum cazul ei n-ar fi fost decât unul dintre câteva sute, şi povestind pe tonul cu care sunt scrise cărţile de bucate („Le alegi nefericite…" aducea cu reţetele doamnei Beaton), istoria suna, după părerea lui Spandrell, mai cinic şi mai impresionant.

— La început te arăţi foarte amabil, foarte înţelegător şi de o puritate perfectă, un fel de frate mai mare. Îşi închipuie că ai un suflet absolut minunat, deoarece, evident, n-au cunoscut decât oameni de afaceri cu idei şi ambiţii meschine. Te cred o fiinţă minunată, fiindcă ştii totul despre artă, ai întâlnit toate celebrităţile, nu te preocupă doar banii şi nici nu-ţi împrumuţi ideile din jurnalele de dimineaţă. Se tem puţin, adăugă el, amintindu-şi expresia de admiraţie şi spaimă a micuţei Harriet. Deşi nu pari foarte respectabil, ai totuşi un aer aristocratic şi vorbeşti degajat şi familiar de marile opere şi de oamenii celebri; ştiu că eşti răutăcios, şi totuşi te consideră extraordinar de bun la suflet, cult, voiajat; văd în tine un cosmopolit extrem de rafinat, ceva gen West End[58] (aţi auzit vreodată ce cred cei de la mahala despre West End?); semeni în ochii lor cu *gentleman-ul* decorat cu ordinul

„Lânii de aur”, de pe reclamele de ţigări. „De Reszke”. Ei bine, femeile de tipul lui Harriet se tem de tine, dar te şi adoră. Cât eşti de înţelegător, ce bine cunoşti viaţa în general şi sufletele lor în special, fără să fii un crai sau un tip obraznic ca majoritatea bărbaţilor. Simt că se pot încrede în tine, o simt din primele săptămâni. Le obişnuieşti cu această cursă; să fie blânde şi încrezătoare, dresate, să nu se ferească când le mângâi uneori frăţeşte pe umeri sau le săruţi alteori cast pe frunte. Între timp le smulgi mici mărturisiri, le faci să vorbească despre dragoste, le vorbeşti şi tu ca între bărbaţi, ca şi cum ar fi de vârsta ta, cu decepţii şi experienţe de viaţă la fel de amare ca ale tale. Mărturisirile le scandalizează îngrozitor (deşi, fireşte, nu recunosc) dar, vai, cât sunt de captivante, şi ce colosal le măguleşte. Iată de ce te iubesc. În fine, când se iveşte prilejul, după ce le-ai domesticit complet, şi nu se mai tem, pui la cale *le dénouement*[59]. Le inviţi acasă, la un ceai – vin din obişnuinţă, fără să se mai teamă – şi le promiţi c-o să luaţi masa de seară în oraş, aşa că nu-i nicio grabă. Amurgul se lasă; dezamăgit începi o discuţie pasionantă despre tainele amorului, serveşti nişte cocteiluri foarte tari, şi în toiul conversaţiei ai grijă să bea, distrate, mai multe pahare. Te aşezi pe duşumea, la picioarele lor, le mângâi uşor gleznele, cu totul platonic, le vorbeşti despre filosofia amorului, ca şi cum n-ai şti ce face mâna ta. Dacă nu se opun şi cocteilurile şi-au făcut efectul, restul e simplu. Aşa, cel puţin, am descoperit eu. Spandrell îşi mai turnă puţin coniac şi îl bău. — Dar numai când ţi-au devenit amante poţi spune că începe adevărata distracţie. Atunci trebuie să-ţi desfăşori toate talentele socratice. Le dezvolţi micile temperamente, le îmblânzeşti – cu multă înţelepciune, dragoste şi răbdare – şi le înveţi toate ororile senzualităţii. Ştiţi bine că-i foarte posibil. Cu cât sunt mai nevinovate, cu atât merge mai repede. Poţi să le aduci, cu toată marea

lor ingenuitate, până la cele mai uimitoare stadii ale depravării.

— Nici nu mă îndoiesc, spuse Mary indignată, dar la ce foloseşte?

— Ca distracţie, răspunse Spandrell cu un cinism teatral. Face să treacă timpul şi înlătură plictiseala.

— Şi mai ales, continuă Mark Rampion, fără să-şi ridice privirea din ceaşca de cafea, mai ales te răzbuni. E un fel de-a te răzbuna pe femei; fiindcă sunt femei şi încă foarte atrăgătoare, un fel de a-ţi exprima ura împotriva lor şi a ceea ce reprezintă ele, un fel de a-ţi exprima ura faţă de tine însuţi. Nenorocirea ta, Spandrell, continuă el, ridicând deodată cu un aer acuzator ochii strălucitori şi trişti spre celălalt, e că te urăşti cu adevărat. Urăşti însăşi izvorul vieţii tale, şi ultima ei raţiune – căci nu poţi să negi că atracţia sexuală e elementul fundamental al vieţii. Iar tu o urăşti, o urăşti din răsputeri.

— Eu?

Era o acuzaţie cu totul nouă. Spandrell se obişnuise să se audă criticat pentru excesul în dragoste şi în plăcerile simţurilor.

— Nu numai tu, ci toţi ăştia. Cu o mişcare a capului indică pe ceilalţi meseni. Toţi oamenii respectabili. De fapt, aproape toată lumea. E o boală a omului modern. Am numit-o boala lui Iisus, prin analogie cu boala lui Bright[60]. Sau mai degrabă boala lui Iisus şi a lui Newton, căci oamenii de ştiinţă sunt la fel de vinovaţi ca şi creştinii. Ca, de altfel, şi marii oameni de afaceri. E boala lui Iisus, a lui Newton şi a lui Henry Ford[61]. Ei trei aproape că ne-au omorât. Ne-au smuls viaţa din trup şi ne-au umplut cu ură.

Pe Rampion îl pasiona acest subiect. Îşi petrecea timpul lucrând la un desen care ilustra simbolic teoria lui. Iisus, îmbrăcat sumar în zdrenţele din ziua răstignirii, şi un chirurg în halat şi cu scalpelul în mână stăteau în picioare de fiecare parte a unei

mese de operaţie pe care se afla culcat, micşorat din cauza perspectivei şi cu tălpile îndreptate spre spectatori, un om crucificat şi pe jumătate disecat. Din rana groaznică ce i se deschidea în pântece se revărsa un colac de maţe care se amesteca jos cu maţele unei femei spintecate, ce sângera profund şi zăcea în prim plan; printr-o metamorfoză alegorică, maţele se transformau într-un imens ghem de şerpi vii. Fundalul desenului reprezenta un peisaj cu dealuri presărate cu coşuri de case şi mine negre de cărbuni. Într-o parte, în spatele figurii lui Iisus, doi îngeri – produsul spiritual al mutilărilor săvârşite de cei ce făcuseră vivisecţia – încercau să se înalţe cu aripile larg deschise. Zadarnic însă, căci picioarele li se încurcaseră printre şerpii încolăciţi. Cu toate sforţările, nu reuşeau să se ridice de la pământ.

— Iisus şi oamenii de ştiinţă fac vivisecţiune pe noi, continuă el gândindu-se la tablou. Ne ciopârţesc trupurile.

— De ce nu, în fond? se împotrivi Spandrell. Poate că trupurile noastre sunt destinate vivisecţiunii. Sentimentul de ruşine e semnificativ. Ne e brusc ruşine de trupul nostru şi de activităţile lui. E un semn al inferiorităţii absolute şi fireşti a trupului.

— O prostie absolută şi firească! spuse Rampion indignat. În primul rând, ruşinea nu-i un sentiment spontan. E ceva artificial, ceva care se învaţă. Poţi face ca oamenilor să le fie ruşine de orice. Să le fie îngrozitor de ruşine fiindcă poartă pantofi maro la o haină neagră, fiindcă vorbesc cu un accent greşit, sau fiindcă le curge nasul. Poate să le fie ruşine de absolut orice, inclusiv de trup şi de funcţiile lui. Dar acest fel de ruşine e tot atât de artificial ca şi celelalte. Creştinii au inventat ruşinea, aşa cum croitorii din *Savile Row*[62] au inventat interdicţia de a purta pantofi maro la o haină neagră. Înainte de creştinism acest sentiment

aproape că nu exista. Gândiţi-vă la vechii greci, la etrusci.

Numele acestor popoare antice îi reaminti lui Mary plimbările lor prin landa de lângă Stanton. Mark rămăsese neschimbat. Atâta doar că se mai întremase. Ce rău arăta pe atunci! Se simţise ruşinată de sănătatea şi bogăţia ei. Îl iubise oare tot atât de mult ca acum?

Spandrell ridică un deget lung şi osos.

— Ştiu, ştiu. Oamenii erau nobili, goi şi antici. Părerea mea e că aceşti păgâni ai noştri, adepţi a exerciţiilor fizice, sunt o invenţie modernă. Îi scoatem la iveală de fiecare dată când voim să-i întărâtăm pe creştini. Au existat însă cu adevărat? Mă îndoiesc.

— Dar uită-te la arta lor, interveni Mary, gândindu-se la picturile din Tarquinia.

Le văzuse a doua oară împreună cu Mark, şi de data asta într-adevăr le văzuse.

— Mă uit, dar uitaţi-vă şi la arta noastră, replică Spandrell. Când peste trei mii de ani sala cu sculpturi a Academiei Regale o să fie dezgropată, o să se spună că londonezii din secolul douăzeci purtau frunze de viţă în loc de haine. Îşi alăptau copiii în public şi se îmbrăţişau goi-goluţi în parcuri.

— Măcar de-ar fi aşa, spuse Rampion.

— Dar nu e aşa. Şi pe urmă – lăsând la o parte pentru un moment această problemă a ruşinii – ce părere aveţi de ascetism ca fiind condiţia preliminară a unei experienţe mistice?

Rampion bătu din palme şi se lăsă pe spatele scaunului, uitându-se în sus.

— Sfinte Sisoe! spuse el, vasăzică am ajuns şi aici? Experienţele mistice şi ascetismul. Ura de viaţă a specialistului în contact sexual, sub o nouă formă.

— Vorbesc serios… începu Spandrell.

— Ascultă, serios vorbind, ai citit *Thaïs* de Anatole France?

Spandrell răspunse negativ.

— Citeşte-o, spuse Rampion. Citeşte-o. E o carte elementară, nici vorbă. O carte pentru copii. Dar nu-i bine să creşti fără să fi citit toate cărţile pentru copii. Citeşte-o şi vino să discutăm din nou despre ascetism şi experienţe mistice.

— Am s-o citesc, spuse Spandrell. Între timp am vrut să spun că există unele stări de conştiinţă cunoscute doar asceţilor.

— Fără îndoială. Dacă însă îţi tratezi corpul, cum e şi firesc de la natură, ca pe un egal, ajungi la o stare a conştiinţei necunoscută asceţilor care practică vivisecţiunea.

— Stările de conştiinţă ale celor care practică vivisecţiunea sunt preferabile celor ale oamenilor prea indulgenţi.

— Cu alte cuvinte, un nebun e preferabil unui om sănătos. Nu sunt de acord. Omul grec, sănătos şi armonios, profită de pe urma ambelor stări. Nu-i atât de prost încât să-şi ucidă o parte din el. Menţine un echilibru. Desigur nu-i uşor, e chiar ai dracului de greu. Forţele ce trebuie împăcate se opun prin esenţă una alteia. Sufletul conştient nu admite activităţile părţii inconştiente, fizice şi instinctive a întregii fiinţe. Existenţa uneia reprezintă moartea celeilalte, şi invers. Omul cu mintea clară încearcă cel puţin să stabilească un echilibru. Creştinii, care nu erau chiar în toate minţile, învăţau pe oameni că trebuie să scape de jumătate din fiinţa lor, aruncând-o la lada de gunoi. Iar astăzi oamenii de ştiinţă şi de afaceri ne spun că trebuie să ne lepădăm şi de jumătatea pe care ne-au lăsat-o creştinii. Eu n-am chef să fiu pe trei sferturi mort. Prefer să fiu viu, complet viu. E timpul să aibă loc o revoltă în favoarea vieţii şi a fiinţei întregi.

— Dar din punctul tău de vedere, spuse Spandrell, credeam că epoca noastră n-are nevoie de reforme. E epoca de aur a băuturii, a sporturilor şi a promiscuităţii amoroase.

— Dac-ai şti cât era de puritan Mark! spuse Mary şi râse. Un puritan înrăit!

— Nu eram puritan, spuse soţul ei. Eram doar un om normal. Tu eşti ca toţi ceilalţi, continuă el, adresându-se lui Spandrell. Îţi închipui probabil că lascivitatea rece, modernă şi civilizată e totuna cu – cum să-l numesc – cultul sănătos al falusului (în asta constă trăsătura religioasă a vechiului mod de viaţă; ai citit *Acharnianii*[63]*)*, un cult al falusului, aşadar, al epocilor antice.

Spandrell mârâi şi dădu din cap.

— Scuteşte-ne de gimnastica ta mintală.

— Nu e câtuşi de puţin acelaşi lucru, continuă Mark. E doar creştinismul văzut de-a-ndoaselea. Dispreţul ascetic pentru corp, altfel exprimat. Dispreţ şi ură. La asta mă refeream. Vă urâţi pe voi, urâţi viaţa. Singurele voastre alternative sunt promiscuitatea sau ascetismul. Două feluri de moarte. Creştinii înţelegeau cultul falusului mai bine decât această generaţie de atei. Cum e paragraful ăla din slujba religioasă la căsătorie: „Te ador cu corpul meu”. Adoraţia cu corpul, iată adevăratul cult al falusului. Dacă îţi închipui că asta are ceva de-a face cu promiscuitatea rece şi civilizată a tinerilor noştri cu vederi înaintate, te înşeli amarnic.

— Sunt gata să recunosc că distracţiile civilizate mă plictisesc de moarte, răspunse Spandrell. Există un anume miros, continuă el în pauzele când nu trăgea din ţigara de foi pe jumătate fumată, şi pe care încerca s-o aprindă din nou, un miros de parfum ieftin… şi de jeg stătut… Mă gândesc deseori… că iadul… aşa trebuie să miroasă. Zvârli chibritul. — În privinţa celeilalte alternative, însă, nu poate fi vorba de moarte. Iisus sau Sfântul Francisc, de pildă, n-aveau nimic mortal.

— Erau morţi „pe alocuri”, spuse Rampion. Morţi ici şi colo. Recunosc că în alte părţi au rămas foarte vii. Pe ei însă nu i-a preocupat jumătate din existenţă. Nu, nu merită să-i luăm în

consideraţie. A venit vremea ca oamenii să înceteze să mai vorbească despre ei. M-am săturat de Iisus Cristos şi de Sfântul Francisc, m-am săturat până peste cap.

— Să luăm atunci poeţii, spuse Spandrell. Nu poţi să afirmi că Shelley e un cadavru.

— Shelley? exclamă Rampion. Nu-mi pomeni de Shelley. Dădu din cap cu convingere. Nu, nu, cu Shelley e ceva absolut îngrozitor. N-are nimic omenesc, nu e un om, e o corcitură dintre o zână şi o moluscă albă.

— Ei lasă, fii serios, protestă Spandrell.

— O fi foarte delicat, mă rog, tot ce vreţi. Dar în fond, ce mucozitate vâscoasă şi anemică! N-are sânge. N-are oase adevărate. N-are maţe! Doar un fel de pastă zemoasă şi albă. Şi în sufletul lui ce minciună îngrozitoare! Şi cu ce artă pretindea întotdeauna, atât în avantajul lui cât şi al celorlalţi, că lumea nu există de fapt, că e ori un rai, ori un iad. Pentru el dragostea nu înseamnă să te culci cu o femeie, ci doar s-o ţii de mână cum se ţin de mână îngeraşii. Puah! Aminteşte-ţi cum se purta cu femeile. Scandalos, absolut scandalos! Femeile erau încântate, fireşte, un timp, fiindcă le făcea să se simtă foarte spirituale, până ce într-o bună zi le venea să se sinucidă. Foarte spiritual, nu? Făcea tot timpul pe şcolarul cu porniri sexuale fireşti, care încearcă să se convingă, pe sine şi pe alţii, că era Dante şi Beatrice la un loc, dacă nu mai mult. Groaznic, groaznic! Bănuiesc că singura lui scuză e că n-avea de ales. Nu se născuse bărbat, ci un fel de zână cu trupul unei moluşte, şi apetitul sexual al unui şcolar. Gândiţi-vă pe urmă la oribila lui neputinţă de-a spune lucrurilor pe nume. Trebuia să pretindă întotdeauna că… e ori harfa unui înger, ori o imagine platonică. Ţii minte *Odă ciocârliei?* „Te salut, spirit fericit! Pasăre niciodată n-ai fost”. Rampion o recită ca pe o parodie ridicolă şi cu un patos de artist cabotin. Shelley se prefăcea, se minţea singur, ca de obicei. Ciocârlia n-avea voie

să fie o pasăre cu pene, cu sânge în vine, cu un cuib şi vânând rime. O, nu! Asta nu era destul de poetic, era prea grosolan. Trebuia să fie un spirit lipsit de trup. Fără sânge, fără oase. Un fel de moluscă eterică şi zburătoare. Nu-i de mirare. Shelley însuşi era un fel de moluscă zburătoare; şi, în definitiv, cine putea să scrie mai bine ca el despre un asemenea subiect? Dacă eşti o moluscă trebuie să scrii despre moluşte, chiar dacă subiectul pe care ţi l-ai ales se presupune că e ciocârlia. Aş fi dorit însă din toată inima, adăugă Rampion, într-o izbucnire de furie comică prin extravaganţa ei, ca pasărea să aibă atâta bun-simţ şi, ca vrăbiile alea din cartea Tobi[64], să-i lase un găinaţ mare drept în ochi. Bine i-ar fi făcut, fiindcă a spus despre ea că nu-i pasăre. „Spirit fericit”, asta-bună! Auzi, „spirit fericit”!

Capitolul XI

Lucy avea darul să atragă întotdeauna multă lume în jurul ei. „Cu cât sunt mai mulţi cu atât e distracţia mai mare”; acesta era principiul ei; iar dacă „distracţia mai mare” era prea mult spus, atunci cel puţin mai mult zgomot, mai multă mişcare şi agitaţie. Cinci minute de la sosirea lor, colţul intim unde Spandrell şi soţii Rampion discutaseră liniştiţi toată seara fu invadat, umplându-se într-o clipă până la refuz, de un grup gălăgios de oameni beţi, veniţi din fundul restaurantului. Cuthbert Arkwright era cel mai zgomotos şi cel mai beat, ca de obicei, atât din dragoste pentru artă cât şi din dragoste pentru băutură. Avea convingerea că urletele şi impertinenţele lui apărau arta de filistini. Când era afumat avea sentimentul că devine nemuritor – ca Baudelaire, Edgar Allan Poe sau De Quincey[65] – şi că lupta împotriva gloatei stupide şi lipstă de spirit. Se lăuda cu excesele lui sexuale, convins că oamenii respectabili îl consideraseră pe Blake nebun, ca de altfel şi pe Bowdler[66] când editase pe Shakespeare; ei îl dăduseră în judecată pe autorul lui *Madame Bovary* şi tot datorită lor dacă cereai volumul *Sodom* de contele de Rochester[67] la biblioteca Bodleiană de la Universitatea din Oxford, bibliotecarii nu-ţi dădeau cartea decât dacă arătai o adeverinţă oficială prin care dovedeai *bona fide* a cercetărilor literare. Arkwright îşi câştiga existenţa – în decursul căreia se convinseseră că serveşte arta – tipărind ediţii limitate şi scumpe ale celor mai scabroase cărţi din literatura străină şi engleză. Era blond, cu obrajii congestionaţi, cu ochi verzi şi bulbucaţi, şi cu o voce stridentă. Willie Weaver – un omuleţ veşnic

zâmbitor, cu ochelarii călare pe nasul lung, bâlbâindu-se, binedispus şi trăncănind la nesfârşit – îl urma cu un aer plin de ifose. În spatele lui, la fel de mărunt şi de asemenea cu ochelari, dar cenuşiu, posomorât, sfrijit şi tăcut, venea Peter Slipe.

— Parcă sunt reclama unei doctorii, spuse Spandrell, în timp ce se apropiau. Slipe ar fi pacientul înaintea tratamentului, Weaver, pacientul după ce-a luat prima sticlă, iar Cuthbert Arkwright ar ilustra dezastrul provocat de urmările unui tratament complet.

Lucy mai râdea încă de glumă, când Cuthbert îi strânse mâna.

— Lucy! strigă el. Îngeraşule! De ce-mi scrii totdeauna cu creionul, pentru numele lui Dumnezeu? Nu-nţeleg ce scrii! Astă-seară sunt aici dintr-o pură întâmplare.

„Vasăzică i-a scris să se întâlnească cu ea aici, îşi spuse Walter. Cu mitocanul ăsta stupid şi vulgar.”

Willie Weaver dădu mâna cu Mary şi Mark Rampion.

— Nici nu mi-a trecut prin cap c-o să întâlnesc celebrităţi, spuse el. Ca să nu mai pomenesc de femeile frumoase.

Făcu o plecăciune spre Mary, care izbucni într-un râs puternic şi masculin. Willie Weaver se simţi mai degrabă flatat decât jignit.

— Ai putea să juri că-i Mermaid Tavern[68], continuă el.

— Te mai ocupi cu *bric-à-brac*[69]-ul? i se adresă Spandrell, aplecându-se peste masă, lui Peter Slipe care se aşezase alături de Walter.

Peter era asiriolog şi lucra la British Museum.

— De ce scrii cu creionul? De ce? răcnea Cuthbert.

— Mă murdăresc pe degete când scriu cu tocul.

— Am să şterg petele de cerneală cu săruturi, protestă Cuthbert şi, aplecându-se peste mâna pe

care o mai ţinea încă, începu să-i sărute degetele subţiri.

Lucy râse.

— Prefer să-mi cumpăr un stilou, spuse ea.

Walter îi privea nefericit. Cum era cu putinţă? Un farsor ordinar şi odios ca ăsta?

— Ce nerecunoştinţa! spuse Cuthbert. Am ceva neapărat de discutat cu Rampion, spuse el şi, întorcându-se, îl bătu pe umăr, salutând-o în acelaşi timp pe Mary.

— Ce agapă! continuă Willie Weaver să susure ca un ceainic pus la fiert. Se îndrepta spre Lucy. — Ce simpozion! Cum să zic… — ezită o clipă căutând comparaţia cea mai potrivită şi mai evident izbitoare – mai ceva ca la Atena! Ce orgie, mai mult decât platonică!

— Ce înseamnă „mai ceva ca la Atena”? întrebă Lucy. Willie se aşeză pe scaun şi începu să explice.

— „Mai ceva ca la Atena”, adică, prin contrast cu meschinăriile noastre burgheze.

— De ce nu-mi dai ceva să-ţi publici? îl întrebă Cuthbert pe Rampion, încercând să-l convingă.

Pictorul îl privi cu scârbă.

— Crezi că am ambiţia să-mi văd cărţile în prăvăliile unde se vând prezervative?

— Ar fi într-o bună companie, spuse Spandrell. Operele lui Aristotel…

Cuthbert protestă, izbucnind într-un hohot de râs.

— Compari un scriitor important din epoca victoriană cu un altul din epoca lui Pericle, spuse Willie Weaver.

Zâmbi, fermecat de elocinţa lui.

Asupra lui Peter Slipe vinul de Burgundia avusese un efect deprimant. Departe de a-l stimula, băutura îi accentuase apatia congenitală şi melancolia.

— Ce mai face Beatrice? îl întrebă pe Walter. Beatrice Gilray, spuse el, sughiţând şi prefăcându-

se că tuşeşte. Presupun că o vezi deseori acum, de când lucrează la *Literary World?*

Walter o vedea de trei ori pe săptămână şi găsea că o duce întotdeauna bine.

— Salut-o din partea mea, când o mai vezi, spuse Slipe.

— Chiorăiturile sforăitoare ale unui Carlyle dispeptic, declamă Willie Weaver, şi ochii îi luciră prin lentilele ochelarilor.

Se gândi flatat că *le mot* suna delicios de *juste.* Tuşi discret, ceea ce constituia comentariul său invariabil asupra celor mai bune găselniţe. „Aş vrea să râd, să aplaud, iată cum se putea interpreta tuşea lui discretă, dar mă opreşte modestia".

— Ce e sforăitor? întrebă Lucy. Nu uita că n-am mers la şcoală.

— Cânţi ca o păsărică melodia din pădurea ta de baştină, spuse Willie. Pot să-mi torn puţin din acest nobil coniac? Te mânie această băutură, venerată fântână a Muzelor?

— S-a purtat rău cu mine, extrem de rău, se plângea Peter Slipe. Nu vreau însă să-şi închipuie că-i port pică.

Willie Weaver plescăi din buze, în vreme ce sorbea coniacul.

— „Bucuriile solide şi plăcerile lichide nu le cunosc decât copiii Sionului", cită el greşit şi tuşi iar discret, încântat de sine.

— Nenorocirea lui Cuthbert, spunea Spandrell, e că n-a învăţat niciodată să deosebească arta de pornografie.

— Desigur, continuă Peter Slipe, avea tot dreptul să facă ce-i place cu propria ei casă. Da' ca să mă dea afară cu un preaviz atât de scurt!…

Cu altă ocazie, Walter ar fi fost încântat să-l asculte pe sărmanul Slipe povestind versiunea acestei istorii ciudate. Fiind însă preocupat de Lucy, îi era greu să manifeste un interes deosebit.

— Mă întreb câteodată dacă victorienii nu se distrau mai bine decât noi, spuse Lucy. Cu cât sunt

mai mari opreliştile, cu atât e distracţia mai grozavă. Dacă vreţi să vedeţi oameni care beau cu o reală plăcere, duceţi-vă în America. În Anglia reginei Victoria existau interdicţii în toate domeniile. De pildă, un al nouăsprezecelea amendament la legea asupra dragostei. Sunt sigură că l-au redactat cu entuziasmul cu care americanii beau whisky. Nu cred că i-am întrecut pe atenieni – nu suntem mai perverşi decât ei.

— Îl preferi pe Pecksniff[70] lui Alcibiade[71], trase concluzia Willie Weaver.

Lucy dădu indiferentă din cap.

— N-am încercat experienţele lui Pecksniff.

— Nu ştiu, spuse Peter Slipe, dacă v-a ciupit vreodată o gâscă.

— Ce anume? întrebă Walter, îndreptându-şi din nou atenţia spre el.

— Dacă v-a ciupit o gâscă.

— Niciodată, după câte îmi amintesc.

— E o senzaţie puternică, uscată. Slipe tăie aerul cu degetul arătător, pătat de nicotină. Aşa e şi Beatrice. Ciupeşte. Îi place să ciupească. Poate fi însă şi foarte bună. Insistă chiar să fie bună în felul ei, aparte, iar dacă nu-ţi place te ciupeşte. Ciupitul face parte din bunătatea ei, sunt convins. N-am avut nimic împotrivă. Dar de ce să mă dea afară din casă, de parcă aş fi fost un criminal? Iar camere se găsesc atât de greu astăzi. A trebuit să stau trei săptămâni la o pensiune. Ce mâncare… Se cutremură.

Walter zâmbi, nemaiputându-se stăpâni.

— Probabil că era foarte grăbită să-l instaleze pe Burlap în locul tău.

— Dar de ce atâta grabă?

— Pentru că vrea să scape de-o fostă dragoste şi s-o ia de-a capul cu una nouă.

— Ce-are a face dragostea cu evacuarea mea din casă? întrebă Slipe. Vreau să spun, în cazul lui Beatrice.

— Are foarte mult de-a face, interveni Willie Weaver. Contează imens. Fecioarele astea prea coapte sunt cele mai pline de pasiune.

— Dar n-a avut în viaţa ei o aventură amoroasă.

— Din cauza asta pasiunea ei e atât de violentă, încheie Willie triumfător. Beatrice are un negrişor aşezat pe o supapă de siguranţă, iar nevastă-mea m-a asigurat că lenjeria ei e ca a lui Phryne[72]. Un lucru absolut sinistru.

— Poate că-i place să fie bine îmbrăcată, sugeră Lucy.

Willier Weaver clătină din cap. Ipoteza era prea simplă.

— Femeia asta e misterioasă ca o groapă întunecoasă. Willie ezită un moment. O groapă plină de broaşte încârligate în beznă, încheie el, şi tuşi modest ca pentru a-şi sărbători performanţa.

*

Beatrice Gibray îşi cârpea un combinezon roz de mătase. Avea treizeci şi cinci de ani, dar arăta mai tânără, sau, mai degrabă, părea fără nicio vârstă. Avea pielea netedă şi delicată. Din orbitele nu prea adânci şi fără riduri, ochii îi străluceau. Faţa osoasă, nu lipsită de frumuseţe, trăda hotărâre; nasul ei obraznic îi dădea totuşi un aer cam ridicol; avea un aer cam absurd din pricina luciului sticlos al ochilor, a gurii cu buze răsfrânte şi a bărbiei rotunde şi semeţe. Când o vedeai îţi venea să râzi de ea şi să râzi cu ea, căci forma buzelor predispunea la haz, iar expresia ochilor ei rotunzi şi miraţi trăda ironie şi o curiozitate răutăcioasă.

Îşi petrecea timpul cosind. Se auzea tic-tacul pendulei. Clipa mişcătoare, care, după Sir Isaac Newton, desparte trecutul infinit de viitorul infinit, se apropia inexorabil prin dimensiunea timpului. Sau, dacă Aristotel avea dreptate, încă puţin din ceea ce e posibil devenea real cu fiecare clipă;

prezentul stătea pe loc şi se contopea cu viitorul, aşa cum un om ar putea să-şi petreacă toată viaţa sugând capătul nesfârşit al unei spaghete. Din când în când, Beatrice căsca din răsputeri. Lângă cămin, într-un coş, se afla o pisică neagră culcată pe o parte; torcea şi da să sugă la patru pisoi de culori diferite, care nu făcuseră încă ochi. Pereţii odăii aveau o culoare gălbuie ca ciuboţica-cucului. Pe raftul de sus al bibliotecii, praful creştea pe manualele de asiriologie, cumpărate pe vremea când Peter Slipe locuise la etaj. Volumul din *Pensees* de Pascal, cu observaţii în creion, făcute pe margine de Burlap, stătea deschis pe masă. Tic-tacul pendulei continua.

Deodată, uşa de la intrare se deschise cu zgomot. Beatrice lăsă din mână combinezonul de mătase roz şi sări în picioare.

— Denis, nu uita să-ţi bei laptele fierbinte, spuse ea, căutându-l cu privirea prin hol.

Vocea ei răsună limpede, tăios şi poruncitor.

Burlap îşi atârnă haina în cuier şi se apropie de uşă.

— Nu era cazul să mă aştepţi, îi reproşa tandru, fixând-o cu zâmbetul lui grav şi subtil, copiat după portretele lui Sodoma.

— Am avut ceva de terminat, minţi Beatrice.

— Eşti fioros de amabilă.

Aceste expresii colorate şi amuzante, folosite de Burlap ca să dea savoare conversaţiei, sunau foarte ciudat unei urechi fine.

— Vorbeşte în argou, spusese odată Mark Rampion despre el, de parc-ar fi un străin care ştie perfect engleza – totuşi engleza unui străin. Nu ştiu dacă aţi auzit vreodată un indian spunând cuiva că este un „tip pe cinste”. Asta îmi aminteşte de argoul lui Burlap.

Lui Beatrice, acel „fioros de amabilă” i se păru cât se poate de firesc şi de obişnuit. Se înroşi de o plăcere timidă şi feciorelnică. Răspunse însă scurt şi poruncitor.

— Intră şi închide uşa.

Timiditatea ei delicată şi proaspătă era acoperită de o carapace dură; o parte a fiinţei ei te ciupea ca o gâscă, arătând că îşi cunoştea atribuţiile.

— Stai jos, porunci Beatrice şi, în timp ce se agita cu o cană de lapte şi o tingire la plita de aragaz, îl întrebă cum se distrase la serată.

Burlap clătină din cap.

— *Fascinatio nugacitatis,* spus el. *Fascânatio nugacitatis.* Rumegase la fascinaţia fleacurilor de când plecase din Piccadilly Circus.

Beatrice nu ştia latineşte, dar putea citi pe faţa lui că opinia era negativă.

— Nu găseşti că seratele sunt un fel de pierdere de timp? întrebă ea.

Burlap îi dădu dreptate.

— O pierdere de timp, repetă el încet şi căzu pe gânduri; îşi aţinti privirea impenetrabilă şi preocupată asupra micului demon invizibil aflat puţin mai la stânga lui Beatrice. La patruzeci de ani ţi-ai trăit mai mult de jumătate din viaţă şi lumea e plină de minuni şi taine. Şi totuşi, îţi petreci patru ore flecărind în palatul Tantamount. De ce trivialitatea e atât de fascinantă? Sau mai există ceva, în afara trivialităţii, care te atrage? Oare vreo speranţă fantastică şi vagă c-ai putea să întâlneşti acea persoană mesianică pe care ai căutat-o veşnic, sau că ai putea să auzi cuvântul revelator?

În timp ce vorbea, Burlap dădea din cap cu o mişcare ciudat de dezarticulată, ca şi cum muşchii gâtului ar fi fost moi. Beatrice era atât de familiarizată cu gestul lui, încât nu i se păru deloc straniu. Aşteptând să fiarbă laptele, îl asculta pe Burlap cu admiraţie şi îl privea cu religiozitate. Conversaţia unui om ale cărui incursiuni în saloanele celor bogaţi reprezentau simple episoade într-o cercetare spirituală de-o viaţă întreagă putea fi pe bună dreptate considerată egală ca importanţă

cu participarea la serviciul divin de duminică dimineaţa.

— Cu toate acestea, adăugă Burlap, uitându-se deodată la ea cu un rânjet răutăcios şi ştrengăresc, complet deosebit de zâmbetul de mai înainte copiat după personajele lui Sodoma, şampania şi icrele negre au fost formidabile. Demonul din el întrerupsese reflecţiile filosofice ale îngerului. Burlap îi îngăduise să vorbească cu voce tare. De ce nu? îl distra să fie enigmatic. Aruncă o privire spre Beatrice, care rămăsese descumpănită.

— Sunt convinsă c-au fost formidabile, răspunse ea, reluându-şi expresia bisericească pentru a se armoniza cu rânjetul lui. Începu să râdă cam nervos şi se întoarse să toarne laptele într-o ceaşcă. — Uite-ţi laptele, vorbi ea scurt, încercând să-şi ascundă încurcătura printr-un ton poruncitor. Nu uita să-l bei fierbinte.

Se lăsă o lungă tăcere. Burlap îşi sorbea încet laptele fierbinte, iar Beatrice aşezată pe un taburet în faţa căminului gol aştepta, aproape cu respiraţia tăiată, să se întâmple ceva, fără să ştie însă ce.

— Parcă eşti micuţa domnişoară Muffet[73] stând pe taburetul ei, spuse Burlad, rupând tăcerea.

Beatrice zâmbi.

— Noroc că nu-i pe-aici niciun păianjen mare.

— Mulţumesc pentru compliment, dac-ai avut această intenţie.

— Da, am avut-o, spuse Beatrice.

Asta era una dintre calităţile splendide ale lui Denis, îşi spuse ea; puteai să ai încredere în el. Alţi bărbaţi erau în stare să se arunce asupra ta, să încerce să te pipăie, să te sărute. Îngrozitor, de-a dreptul îngrozitor. Beatrice nu îşi revenise niciodată complet după şocul suferit în tinereţe când cumnatul mătuşii Maggie, pe care-l considerase întotdeauna ca un unchi, începuse s-o pipăie într-o birjă; întâmplarea o speriase şi o dezgustase atât de rău, încât atunci când Tom Field, care îi plăcea cu adevărat, o ceruse în

căsătorie, îl refuzase, tocmai fiindcă era bărbat, ca acel oribil unchi Ben. Se temea de orice apropiere amoroasă din partea unui bărbat iar contactul fizic îi provoca o frică de moarte. Trecuse de treizeci de ani şi nu îngăduise nimănui să o atingă. Fetiţa delicată şi tremurătoare, ascunsă sub carapacea rezistentă, se îndrăgostise deseori. Groaza însă de-a fi pipăită, chiar de-a fi vreodată atinsă, se dovedise întotdeauna mai puternică decât dragostea. La primul semnal de pericol, Beatrice începea disperată să dea cu ciocul ca o gâscă, să-şi îngroaşe carapacea şi să fugă. Odată în siguranţă, fetiţa îngrozită răsufla uşurată. Slavă Domnului! Un suspin de dezamăgire se amesteca însă tot timpul în suspinul ei de mare uşurare sufletească. Ar fi vrut să nu se fi speriat, iar fericirea simţită înainte de a o fi pipăit unchiul Ben să fi continuat mereu, veşnic. Uneori se înfuria pe sine; de cele mai multe ori însă îşi închipuia că dragostea e un sentiment profund condamnabil, iar bărbaţii sunt nişte fiinţe extrem de îngrozitoare. Denis Burlap o încântase; avea certitudinea că n-o să se arunce asupra ei şi nici n-are să o pipăie. Beatrice îl adora fără nicio reţinere.

— Suzan avea şi ea obiceiul să stea pe taburet, întocmai ca micuţa domnişoară Muffet, reluă Burlap după o clipă.

Vocea îi deveni melancolică. În ultimele minute se gândise la soţia lui moartă. Trecuseră aproape doi ani de când Susan se prăpădise în timpul unei epidemii de gripă. Aproape doi ani, dar durerea, se încredinţa el, nu se micşorase; mai mult, îi resimţea lipsa la fel de covârşitor ca la început. Susan, Susan, Susan, îi repeta el necontenit numele. N-avea s-o mai vadă, chiar dacă i-ar fi fost dat să trăiască un milion de ani. Un milion de ani, un milion de ani.

— Sau stătea pe jos, continuă Burlap, reconstituindu-i cât se putea de fidel imaginea. Cred că cel mai mult îi plăcea să stea pe jos. Ca un

copil „Un copil, un copil”, îşi repetă el. Şi ce tânără era.

Beatrice rămase tăcută, cu ochii la căminul gol. Dacă s-ar fi uitat la Burlap, ar fi săvârşit un gest indiscret, aproape indecent.

Sărmanul! Când, în sfârşit, se întoarse spre el, îl văzu cu ochii plini de lacrimi. Scena îi provocă o milă neaşteptată şi maternă. Un biet copil nefericit. Beatrice se aplecă şi îi mângâie mâna inertă.

*

— „Broaşte încârligate”, repetă Lucy şi râse. Ai avut o idee genială, Willie.

— Toate ideile mele sunt geniale, răspunse Willie cu modestie.

Juca rolul lui Willie Weaver, în faimosul rol al lui Willie Weaver. Îşi exploata artistic pasiunea pentru elocinţă, pentru fraza rotundă şi cu ecou prelung – veleitate cu care se născuse, trei secole prea târziu. Pe vremea tinereţii lui Shakespeare ar fi devenit o celebritate literară. Printre contemporanii săi, euforismele lui stârneau însă râsul. Complimentele îi făceau plăcere, chiar dacă erau ironice, căci Willie Weaver era atât de cumsecade şi de săritor, încât toată lumea ţinea la el. Îşi juca rolul în faţa unui auditoriu care îl aproba prin râs, şi atunci scotea tot ce putea din rol.

— Toate ideile mele sunt geniale. Observaţia era admirabilă în ce-l privea. Şi poate adevărată. Willie glumea, cu o seriozitate ascunsă. Fiţi atenţi la ce vă spun, continuă el, într-o bună zi batracienele au să irumpă, au să iasă la suprafaţă.

— Da’ de ce tocmai batracienele? întrebă Slipe. Beatrice n-are nimic de batraciană.

— Şi de ce să iasă la suprafaţă? interveni Spandrell.

— Broaştele nu dau cu ciocul.

Vocea subţire a lui Slipe fu acoperită de cea a lui Mary Rampion.

— Fiindcă totul iese la suprafaţă, strigă ea. Iese sigur.

— Morala, încheie Cuthbert, nu ascundeţi nimic. Eu n-o fac niciodată.

— Poate că toată nostimada e să iasă la suprafaţă, speculă Lucy.

— Prohibiţionistă perversă şi paradoxală!

— E evident, spunea Rampion, revoluţiile se petrec atât în interior cât şi în exterior. În stat se revoltă săracii împotriva celor bogaţi. În om, corpul şi instinctele oprimate se revoltă contra intelectului. Intelectul a fost exaltat, cum s-a întâmplat de altfel şi cu clasele superioare din punct de vedere spiritual; clasele inferioare din punct de vedere spiritual se revoltă.

— Asta-i bună! strigă Cuthbert şi bătu cu pumnul în masă.

Rampion se încruntă. Aprobarea lui Cuthbert îi păru o insultă personală.

— Eu sunt contrarevoluţionar, spuse Spandrell. Vreau să pun la locul lor clasele inferioare din punct de vedere spiritual.

— Cu excepţia persoanei tale? zise Cuthbert rânjind. N-am voie să teoretizez?

— De secole, oamenii le-au pus cu forţa la locul lor, spuse Rampion, şi uite rezultatele; apariţia unui tip ca tine, printre altele. Se uită la Spandrell care îşi aruncase capul pe spate şi rânjea. — Iată rezultatul, repetă el. O revoluţie interioară şi personală, având ca urmări o revoluţie exterioară şi socială.

— Lasă, lasă, zise Willie Weaver. Vorbeşti de parcă s-ar auzi huruitul căruţelor cu condamnaţi la moarte din Thermidor[74]. Anglia mai stă încă pe vechile ei temelii.

— Ce ştii tu despre Anglia şi despre englezi?! replică Rampion. N-ai ieşit niciodată din Londra şi nici din clasa ta. Du-te în nordul ţării.

— Ferească Dumnezeu! răspunse cu pioşenie Willie.

— Du-te într-o regiune siderurgică, vorbeşte cu un siderurgist. Ai să vezi că revoluţiile nu se fac pentru o cauză, ci de dragul de a le face. Distrugere de dragul distrugerii.

— Frumoasă perspectivă, spuse Lucy.

— E înspăimântător. Inuman. Umanitatea le-a fost stoarsă de greutatea cărbunelui şi a fierului. N-o să fie o revoluţie a oamenilor. O să fie o revoluţie a fiinţelor elementare, a monştrilor, a monştrilor dinaintea apariţiei omului. Iar voi o să închideţi ochii şi o să vă prefaceţi că totul merge de minune.

*

— Gândeşte-te la disproporţie, spuse Lordul Edward, fumându-şi pipa. E sigur… Vocea i se stinse. Să luăm de pildă cărbunele. Oamenii folosesc de o sută şi zece ori mai mult cărbune ca în 1800. Populaţia nu a crescut însă decât de două ori şi jumătate faţă de cea de atunci. În timp ce cu alte animale… situaţia e complet diferită. Consumul e proporţional cu numărul lor.

Illidge se opuse.

— Dacă animalele ar putea obţine mai mult decât au nevoie pentru a subzista, nu s-ar da în lături, nu-i aşa? După o luptă sau o epidemie, hienele şi vulturii profită de abundenţa de stârvuri pentru a se îndopa cât pot. Cu oamenii e la fel. Acum câteva milioane de ani pădurile au murit în masă. Oamenii le-au dezgropat cadavrele, au descoperit că le pot folosi şi şi-au oferit luxul să risipească cărbunii nebuneşte, atât timp cât mai aveau la dispoziţie stârvul lor. Când rezervele se vor epuiza, oamenii se vor întoarce la raţiile mici, ca hienele în perioadele dintre războaie şi epidemii.

Illidge avea chef de vorbă. Discuţia despre fiinţele omeneşti pe care le vedea ca pe nişte larve îi producea o satisfacţie ciudată.

— Se descoperă o regiune carboniferă sau se găseşte petrol. Se ridică oraşe întregi, se instalează căi ferate, începe un trafic maritim. Unui observator ajuns la adânci bătrâneţi şi stabilit pe lună, forfota şi opinteala oamenilor îi apare desigur ca agitaţia unor furnici şi a unor muşte în jurul unui câine mort. Sodiul din Chili, petrolul din Mexic, fosfatul din Tunisia, de fiecare dată când se descoperă ceva, forfota insectelor reîncepe. Vă puteţi închipui comentariul astronomilor de pe lună: „Aceste creaturi dovedesc un tropism remarcabil şi poate unic faţă de stârvurile fosilizate”.

*

— Ca struţii, spuse Mary Rampion. Trăiţi ca struţii.

— Dar nu numai revoluţiile, spune Spandrelll în timp ce Willie Weaver plasa ceva în legătură cu „Filosofiile struţo-cameliene”, ci şi toate lucrurile importante care se întâmplă să fie neplăcute. Odinioară oamenii nu aveau obiceiul să pretindă că moartea şi păcatul nu există: *„Au détour d’un sentier une charogne infâme”*[75], cită el. Baudelaire a fost ultimul poet modern. *„Et pourtant”*[76] continuă el privind cu un zâmbet spre Lucy şi ridicându-şi paharul.

„Et pourtant vous serez semblable à cette ordure
A cette horrible infection,
Etoile de mes yeu, solei de ma nature,
Vous, mon ange et ma passion!
…
Alors, ô ma beauté, dites à la vermine
Qui vous mangera de baisers…[77]

— Dragă Spandrell! Lucy ridică mâna într-un gest de protest.

— Eşti prea necrofil! spuse Willie Weaver.

„Veşnic aceeaşi ură de viaţă”, îşi spunea Rampion. Singura alternativă e alegerea modului în care vei muri. Privi cu atenţie faţa lui Spandrell.

— Când stai şi te gândeşti, spunea Illidge, că timpul care a fost necesar la formarea straturilor de cărbuni, împărţit la lungimea unei vieţi omeneşti, nu se deosebeşte atât de colosal de viaţa unui arbore sequoia împărţită la viaţa unei generaţii de bacterii ale putreziciunii.

*

Cuthbert se uită la ceas.

— Doamne sfinte! strigă el, e unu fără douăzeci şi cinci. Sări în picioare. Şi-am promis c-am să trec pe la serata soţilor Widdicombe. Peter, Willie! Hai, repede!

— Dar nu puteţi pleca, protestă Lucy. E absurd de devreme.

— Chemarea datoriei, explică Willie Weaver. Fiica severă a vocii lui Dumnezeu.

Tuşi discret, în semn de aprobare.

— Dar e ridicol, nu-i voie aşa ceva. Lucy îi privi pe rând cu un fel de nelinişte amestecată cu furie.

Spaima singurătăţii devenise pentru ea cronică. Era întotdeauna posibil, dacă cineva mai rămânea cinci minute, să se întâmple ceva foarte amuzant. Pe deasupra, nu putea suporta ideea ca cineva să i se opună.

— Mă tem că va trebui să plecăm şi noi, zise Mary Rampion, ridicându-se.

„Slavă Domnului”, îşi spuse Walter, cu speranţa că Spandrell va urma şi el exemplul celorlalţi.

— Nu se poate! strigă Lucy. Mark, pur şi simplu, nu-ţi dau voie!

Mark Rampion se mulţumi să râdă. „Ce sirenă profesionistă!” reflectă el. Lucy îl lăsa complet rece, îl dezgusta. Cuprinsă de disperare, Lucy făcu apel la Mary Rampion, singura femeie prezentă, în afară de ea.

— Doamnă Rampion, trebuie să mai rămâneţi. Măcar cinci minute. Cinci minute, stărui ea.

Zadarnic. Chelnerul deschise uşa laterală. Grupul se strecură în beznă.

— De ce ţin cu atâta încăpăţânare să plece? întrebă Lucy dezolată.

— De ce ţinem cu atâta încăpăţânare să rămânem? replică Spandrell.

Lui Walter i se strânse inima; răspunsul însemna că Spandrell n-avea de gând să plece.

— Asta, evident, mi se pare mult mai de neînţeles, continuă el. Absolut de neînţeles! Căldura mare şi alcoolul îşi făcuseră asupra lui Walter efectul obişnuit. Se simţea rău şi foarte nefericit. Ce sens avea să stea mai departe, prosteşte, în aerul greu al localului? Mai bine s-ar întoarce acasă imediat. Marjorie s-ar fi bucurat.

— Tu cel puţin îmi eşti devotat, Walter, spuse Lucy zâmbindu-i.

Walter se hotărî să-şi amâne plecarea. Se aşternu tăcere.

*

Cuthbert şi însoţitorii luaseră un taxi; refuzând toate invitaţiile, soţii Rampion preferaseră să meargă pe jos.

— Slavă Domnului, spuse Mary, în timp ce taxiul se îndepărta. Acest Arkwright e îngrozitor!

— Femeia e însă şi mai îngrozitoare! spuse Rampion. Mă înfioară. Vai de capul blegului de Bidlake junior. Parcă-i un iepure în faţa unei nevăstuici.

— Aşa se apără bărbaţii unii pe alţii. Mie, într-un fel, îmi place Lucy. În faţa ei aveţi sentimentul

inferiorităţii. Asta vă trebuie.

— Ar trebui să-ţi placă şi cobrele. Zoologia lui Rampion era pur simbolică.

— Apropo de înfiorare, ce părere ai despre Spandrell! Parcă-i un monstru, un demon.

— Un elev prostuţ, spuse Rampion apăsat. N-a evoluat niciodată, nu pricepi? E un veşnic adolescent. Îşi bate capul cu fleacurile interesante doar pentru adolescenţi. Nu e capabil să trăiască fiindcă îl absoarbe prea mult gândul morţii, Dumnezeu, adevărul, misticismul şi celelalte prostii; se gândeşte prea mult la păcate, încearcă să le săvârşească şi e dezamăgit că nu reuşeşte. E jalnic. Un fel de Peter Pan – mai rău decât monstrul mic şi dezgustător creat de Barrie, fiindcă Spandrell n-a mai evoluat de la o vârstă ridicol de înaintată. Un fel de Peter Pan *à la* Dostoievski, amestecat cu Musset, cu scriitorii de la sfârşitul secolului trecut, cu Bunyan[78], Byron şi Marchizul de Sade. Extrem de jalnic. Cu atât mai jalnic cu cât, în fond, e o fiinţă umană foarte cumsecade.

Mary râse

— Mi se pare că trebuie să te cred pe cuvânt, spuse ea.

*

— Să nu uit, îi spuse Lucy lui Spandrell, am un mesaj de la mama ta. I-l transmise.

Spandrell dădu înţelegător din cap şi nu făcu niciun comentariu.

— Ce face generalul? întrebă el în clipa când Lucy termină. Nu mai voia să audă nimic despre mama lui.

— Ah, generalul! Lucy se strâmbă. Astă-seară am suportat cel puţin o jumătate de oră de „inteligenţă” militară. Un asemenea om n-ar trebui să existe. Ce părere ai avea de o societate pentru stârpirea generalilor?

— Aş fi membru fondator şi onorific.

— De ce nu se creează o societate pentru stârpirea bătrânilor, fiindcă tot veni vorba? continuă Lucy, Au devenit cu totul insuportabili. Cu excepţia tatălui tău, Walter. El e perfect. Absolut perfect. E singurul bătrân suportabil.

— Eu cred că e unul dintre puţinii bătrâni absolut insuportabili, dacă vrei să ştii. Pentru membrii familiei Bidlake, ajunşi la vârsta lui Walter, caracterul insuportabil al bătrânului John devenise aproape proverbial. Nu l-ai mai găsi atât de perfect dacă i-ai fi soţie sau fiică.

În timp ce vorbea, Walter îşi aminti deodată de Marjorie. Sângele îi năvăli în obraji.

— Fireşte, dacă-l iei ca soţ sau ca tată, spuse Lucy, la ce te poţi aştepta? E un bătrân suportabil, tocmai fiindcă a fost un tată şi un soţ atât de insuportabil. Celor mai mulţi bătrâni răspunderile le-au strivit viaţa. Tatăl tău nu s-a lăsat niciodată strivit. A avut neveste, copii etc., dar a trăit aşa cum i-a plăcut. Recunosc, nu-i foarte agreabil pentru soţie şi copii. Dar e splendid pentru noi ceilalţi!

— Probabil, spuse Walter.

Se crezuse întotdeauna total deosebit de tatăl său, deşi se comporta întocmai ca el.

— Nu-l judeca din punctul de vedere al unui fiu.

— Am să încerc. Şi ce părere crezi că are despre el?

— Încearcă să-l judeci cum îţi spun eu şi-ai să vezi că am dreptate. Unul dintre puţinii bătrâni suportabili. Compară-l cu ceilalţi. Lucy dădu sceptică din cap. Nu-s buni de nimic; nu te poţi înţelege cu ei.

Spandrell râse.

— Vorbeşti despre bătrâni de parcă ar fi kafri sau eschimoşi.

— Păi asta şi sunt. Au o inimă de aur etc. Sunt colosal de inteligenţi, în felul lor, dacă te gândeşti bine. Dar nu ştiu cum se face că nu mai ţin de civilizaţia noastră. Sunt străini de ea. N-am să uit

niciodată ce-am păţit când am fost invitată la ceai de nişte doamne arabe la Tunis. Erau foarte gentile şi ospitaliere. M-au obligat să mănânc nişte prăjituri foarte greţoase, vorbeau mizerabil franţuzeşte, nu găseau nimic de discutat, iar fustele mele scurte şi faptul că n-aveam copii le-au îngrozit. Bătrânii îmi amintesc întotdeauna de o invitaţie la un ceai într-o familie arabă. Credeţi că atunci când o să îmbătrânim o să ne transformăm în nişte bătrâne arabe care beau ceai împreună?

— Desigur, şi probabil pline de riduri, spuse Spandrell. E o problemă de îngroşare a arterelor.

— Ideile îi fac pe bătrâni. să semene cu o reuniune de bătrâne arabe care beau ceai. Eu una nu pot să cred că arterele groase au să mă facă vreodată să cred în Dumnezeu, în morală etc. Am ieşit din crisalidă în timpul războiului, când toate temeliile fuseseră răsturnate. Nu cred că nepoţii noştri le-ar putea răsturna mai rău decât au fost răsturnate atunci. Aşa că nu văd în ce constă neînţelegerea.

— Ar fi în stare să pună temeliile la loc, sugeră Spandrell. Lucy tăcu un moment.

— Nu m-am gândit niciodată la asta.

— Pe de altă parte, ai putea să le pui chiar tu la loc. Aşadar temeliilor pe vechile locuri e o ocupaţie tradiţională a bătrânilor.

*

— Pendula bătu ora unu, şi ca un cuc eliberat de clopoţel, Simmons apăru deodată în bibliotecă, ducând o tavă. De o vârstă mijlocie, avea o atitudine demnă, de om de stat, obligat să-şi controleze vorbele şi nervii, să nu declare niciodată ce gândeşte sincer, şi să respecte aparenţele, atitudine cum se putea întâlni la diplomaţi, la membrii familiilor regale, la înalţii funcţionari guvernamentali şi la majordomi. Aşează pe tăcute masa pentru două persoane şi, după ce

aminti că cina Excelenţei Sale e servită, se retrase. Ziua care abia trecuse fusese o miercuri; ridicând capacul de argint, Lordul Edward văzu două cotlete de oaie. Lunea, miercurea şi vinerea se serveau cotlete. Marţea şi joia, muşchi de vacă cu cartofi prăjiţi. Sâmbăta, Simmons prefera un grătar din mai multe feluri de friptură. Duminica avea liber, iar lordul Edward trebuia să se mulţumească cu şuncă sau limbă rece şi salată.

— Ciudat, spuse Lordul Edward, întinzându-i lui Illidge cotletul, ciudat că numărul oilor nu creşte în aceeaşi proporţie cu populaţia. Te-ai fi aşteptat… ţinând seama că simbioza e atât de apropiată… Mestecă în tăcere.

— Probabil că nu mai e la modă carnea de oaie, spuse Illidge. Ca şi Dumnezeu, adăugă el pe un ton provocator, ca şi sufletul nemuritor.

Lordul Edward nu căzu în cursă.

— Ca să nu mai pomenesc de romancierii victorieni, continuă Illidge. Alunecase pe scări, iar singurele cărţi citite vreodată de Lordul Edward erau operele lui Dickens şi Thackeray. Bătrânul lord continua însă să mestece friptura. Ca şi fetele nevinovate, spuse Illidge. Lordul Edward era preocupat în mod ştiinţific de activitatea sexuală a salamandrelor, a puilor de găină, a cobailor şi broaştelor; orice referinţă însă la activităţile corespunzătoare ale oamenilor îl stânjenea penibil. Ca şi puritatea, continuă Illidge, privindu-l pe bătrânul lor drept în faţă, virginitatea şi…

Sunetul telefonului îl întrerupse, iar bătrânul Edward scăpă de persecuţii suplimentare.

— Răspund eu, spuse Illidge, sărind de pe locul lui. Duse receptorul la ureche. Alo?

— Tu eşti, Edward? întrebă o voce profundă, nu prea deosebită de cea a Lordului Edward. Eu sunt. Ascultă, Edward, chiar în clipa asta am descoperit o dovadă matematică, de-a dreptul extraordinară, a existenţei lui Dumnezeu, sau mai degrabă a…

— Nu-i Lordul Edward la telefon, strigă Illidge. Aşteptaţi să-l chem. Se întoarse spre bătrânul lord. E Lordul Gattenden, spuse el. Tocmai a descoperit o nouă dovadă a existenţei lui Dumnezeu. Nu zâmbea, iar vocea îi era gravă. A fi grav în astfel de împrejurări constituie cea mai mare bătaie de joc. Afirmaţia era comică prin însăşi conţinutul ei. Un comentariu ironic o făcea mai puţin comică şi mai puţin ridicolă. Ce bătrân fantastic de idiot! Illidge se simţi răzbunat pentru toate umilinţele din seara aceea. O dovadă matematică, adăugă el mai serios ca niciodată.

— Vai de mine! exclamă Lordul Edward, ca şi cum s-ar fi întâmplat o nenorocire.

Chemările telefonice îl scoteau din sărite. Se repezi la aparat.

— Charles, e…

— A, Edward, se auzi ţipând de la Gattenden, la patruzeci de mile de Londra, vocea dezarticulată a şefului familiei. O astfel de descoperire e cu totul remarcabilă. Voiam să aflu părerea ta asupra ei. E vorba de Dumnezeu. Cunoşti formula: *m* împărţit la zero e egal cu infinitul, *m* fiind orice număr pozitiv? De ce să nu simplificăm ecuaţia înmulţind ambii termeni cu zero? În acest caz *m* e egal cu zero ori infinit. Adică un număr pozitiv e produsul dintre zero şi infinit. Nu demonstrează asta crearea universului din nimic, de către o putere infinită? N-am dreptate?

Diafragma telefonului se contaminase de nervozitatea Lordului Gattenden, aflat la patruzeci de mile depărtare. Vorbea cu o viteză ameţitoare, iar întrebările erau serioase şi insistente.

— Nu-i aşa, Edward? Toată viaţa, cel de al cincilea marchiz vânase absolutul. Era singura vânătoare posibilă pentru un infirm. De cincizeci de ani urmărise, din scaunul său cu rotile, acest vânat iluzoriu. Îl descoperise oare acum, atât de uşor, şi într-un loc atât de neverosimil ca un manual de şcoală despre teoria limitelor?

Nervozitatea lui avea o justificare. Ce părere ai, Edward?

— Ştiu eu? începu Lordul Edward, şi la celălalt capăt al firului, la patruzeci de mile distanţă, fratele său înţelese după tonul pe care fuseseră rostite aceste cuvinte că teoria nu făcea doi bani.

Coada Absolutului, pe care îl vâna de atâta vreme, rămase nesărată.

*

— Apropo de bătrâni, spuse Lucy, v-am povestit vreodată istoria aia, absolut grozavă, cu tata?

— Care istorie?

— Aceea cu sera.

Doar gândul la întâmplare şi o făcea să zâmbească.

— Nu-mi amintesc să fi auzit ceva despre seră, spuse Spandrell, în vreme ce Walter clătina şi el din cap.

— Întâmplarea a avut loc în timpul războiului mondial, începu Lucy. Cred că aveam vreo optsprezece ani. Tocmai îmi făcusem debutul în societate, şi cu această ocazie cineva a spart o sticlă de şampanie şi a turnat-o pe mine. Seratele erau cam agitate pe atunci, dacă ţineţi minte.

Spandrell dădu afirmativ din cap, deşi el fusese de fapt la şcoală în timpul războiului mondial; Walter făcu acelaşi gest ca Spandrell.

— Într-o zi, continuă Lucy, primesc un mesaj să urc la Excelenţa Sa. Aşa ceva nu se mai pomenise. Eram puţin neliniştită. Ştiţi ce-şi închipuie bătrânii despre viaţă, şi cât sunt de tulburaţi când îşi dau seama că s-au înşelat. Obişnuita reuniune a doamnelor arabe.

Lucy râse şi Walter avu senzaţia că râsul ei anulează toţi anii dinainte de a o cunoaşte. Elaborarea istoriei iubirii lor tinere şi nevinovate fusese una dintre consolările lui permanente. Râsese, iar Walter nu se mai putea bucura de acel

amor romantic şi reconfortant nici măcar în imaginaţie.

Spandrell fu de acord.

— Aşa că te-ai dus, cu sentimentul că urci treptele eşafodului…

— Şi l-am găsit pe tata în bibliotecă, prefăcându-se că citeşte. Prezenţa mea l-a speriat foarte tare. Sărmanul! N-am văzut în viaţa mea pe cineva atât de îngrozitor de jenat şi de amărât. Vă puteţi închipui că spaimele lui le-au făcut să crească pe-ale mele. Astfel de sentimente puternice au sigur o cauză corespunzătoare. Care anume? Între timp, tata suferea îngrozitor. Dacă sentimentul datoriei nu l-ar fi stăpânit atât de puternic, cred că mi-ar fi spus să plec imediat. Ar fi trebuit să-i vedeţi faţa!

Amintirile caraghioase se dovediră prea tari pentru ea. Începu să râdă.

Cu cotul pe masă, cu capul în mână, Walter se uita fix în pahar. Bule mici şi strălucitoare urcau repede la suprafaţă, rând pe rând, parcă hotărâte să se elibereze şi să fie fericite. Nu îndrăznea să ridice privirea. Se temea ca nu cumva faţa schimonosită de râs a lui Lucy să nu-l silească să facă vreo prostie – să strige sau să izbucnească în lacrimi.

— Sărmanul, repetă Lucy, şi cuvintele ei sunară ca o explozie de veselie. De-abia putea să vorbească de spaimă. Deodată, schimbându-şi tonul, începu să mimeze vocea adâncă şi voalată a Lordului Edward, invitând-o să ia loc şi spunându-i (bâlbâit şi cu ezitări penibile) că aveau ceva de discutat.

Imitaţia burlescă era admirabilă. Fantoma jenată a Lordului Edward luase loc la masa lor.

— Splendid! aplaudă Spandrell.

Până şi Walter trebui să râdă, deşi în sufletul său nefericirea stăruia.

— I-au trebuit mai mult de cinci minute de sforţări, continuă Lucy, ca să ajungă la subiect.

Muream de emoţie, după cum vă închipuiţi. Ia ghiciţi ce voia să-mi spună?

— Ce?

— Ghiciţi.

Pe neaşteptate, Lucy începu din nou să râdă cu hohote. Îşi acoperi faţa cu mâinile, iar corpul întreg i se cutremură de parcă ar fi fost zguduit de plâns.

— E prea grozav, spuse ea înăbuşindu-se, şi luându-şi mâinile de pe faţă se lăsă pe spatele scaunului. Continuă să râdă, iar pe obraji i se rostogoliră lacrimi. E prea grozav.

Îşi deschise mica poşetă de mărgele care se afla în faţa ei pe masă şi după ce scoase o batistă începu să-şi şteargă ochii. Un val de parfum se răspândi din batistă, întărind slaba mireasmă de gardenie care plutea în jurul ei şi se deplasa cu ea pretutindeni, asemenea unei a doua personalităţi fantomă. Walter ridică ochii spre Lucy; parfumul violent de gardenie îi pătrundea în nări; trase în piept ceea ce pentru el constituia esenţa intimă a fiinţei ei, simbolul puterii ei şi al propriilor lui dorinţe nebuneşti; o privi cu un fel de spaimă.

— Mi-a spus, continuă Lucy, râzând convulsiv şi tamponându-se cu batista la ochi, mi-a spus că a auzit că, uneori, la serate mă las sărutată de tineri în seră. În seră! repetă ea. Ce colosal sună! Ce aer colosal de epocă are cuvântul! Anii după 1880… Bătrânul prinţ de Walles, romanele lui Zola. Soarele! Sărmanul meu tată! Spera, mi-a spus el, că nu voi permite să se repete… Mama ar fi fost îngrozitor de supărată dacă ar fi aflat. Vai de mine!

Răsuflă adânc. În cele din urmă, râsul i se potoli.

Walter o privi şi-i respiră parfumul, respiră propriile lui dorinţe şi teribila ei putere de atracţie, şi i se păru că o vede pentru prima dată. Tot pentru prima dată vedea şi paharul pe jumătate gol din faţa sa, sticla, scrumiera plină cu o grămadă de mucuri. Sprijinindu-se de spatele scaunului şi

epuizată de hohotele de râs, Lucy îşi ştergea lacrimile.

— Sere, repetă Spandrell. Sere. Da, e grozav. E într-adevăr, grozav.

— Formidabil, spuse Lucy. Bătrânii sunt minunaţi, dar greu de suportat, trebuie să recunoşti. Afară, fireşte, de tatăl lui Walter.

*

John Bidlake urca încet scările. Se simţea foarte obosit. „Seratele astea îngrozitoare", îşi spuse el. Aprinse lumina în dormitor. Deasupra consolei una dintre femeile realist de urâte ale lui Degas şedea în cada ei rotundă de tinichea şi încerca să se spele pe spate. Pe peretele opus, o fetiţă pictată de Renoir cânta la pian. Tabloul se afla între un peisaj pictat de Bidlake şi una dintre viziunile despre Dieppe ale lui Walter Sickert[79]. Deasupra patului atârnau două caricaturi ale bătrânului Bidlake, făcute una de Max Beerbohm[80] şi alta de Rouveyre[81]. Pe masă se afla o sticlă de coniac, un sifon şi un pahar. Două scrisori puse la vedere se sprijineau de marginea tăvii. Le deschise. Prima conţinea tăieturi din ziare ale unor articole despre ultima lui expoziţie. Ziarul *Daily Mail* îl numea: „veteranul Artei Britanice" şi îşi asigura cititorii că „mâna lui nu-şi pierduse dibăcia." Făcu hârtia mototol şi o aruncă furios în cămin. Tăietura următoare era dintr-o revistă săptămânală de mare autoritate. Tonul articolului era aproape dispreţuitor; îl judeca după reuşitele sale mai vechi, şi îl condamna definitiv. „E greu de crezut că lucrări atât de ieftine şi de bătătoare la ochi – şi încă bătătoare la ochi fără a produce niciun efect – ca acelea adunate în expoziţia actuală, sunt creaţia maestrului care a pictat *Cosaşii* de la Tate Gallery sau acea pânză şi mai magnifică, *Naiadele,* din palatul Tantamount. În tablourile expuse, banale şi lipsite de conţinut, zadarnic am căuta acele calităţi

care sunt armonia, echilibrul, caligrafia ritmică, plasticitatea tridimensională…” Ce absurdităţi! Ce fleacuri! Zvârli în cămin întregul teanc de tăieturi. Dispreţul pentru critici nu putea neutraliza pe de-a-ntregul efectul produs de părerile lor. „Veteranul Artei Britanice” echivala cu „sărmanul moş Bidlake”. Iar atunci când i se adresau complimente pentru mâna lui care nu îşi pierduse dibăcia, de fapt îl asigurau cu condescendenţă că pictează colosal de bine pentru un bătrân ramolit, căzut în a doua copilărie. Singura deosebire între criticul ostil şi cel favorabil era că primul spunea brutal şi concis ceea ce al doilea sugera prin complimente amabile. Aproape că dorea să nu fi pictat niciodată *Naiadele.*

Deschise celălalt plic, care conţinea o scrisoare de la fiica sa Elinor. Scrisoarea era trimisă din Lahore.

„Bazarurile sunt singurul lucru autentic – o adevărată maimuţăreală. Din cauza mirosului şi a senzaţiei că totul fermentează, ai impresia că-ţi croieşti drumul printr-o bucată de brânză. Din punct de vedere artistic, e trist că această combinaţie orientală seamănă leit cu tablourile pictate în Franţa pe la mijlocul secolului trecut şi reprezentând scene orientale. Cunoşti genul, ceva neted şi lucios, ca vechile desene de pe cutiile mari de ceai. Când te afli. aici, îţi dai seama că stilul e necesar. Pielea cafenie uniformizează feţele, iar transpiraţia dă lustru pielii. Ar trebui să pictezi pe un material cel puţin la fel de neted ca acel folosit de Ingres.”

Continuă lectura cu plăcere. Fata avea întotdeauna ceva nostim de spus în scrisorile ei. Vedea totul cu un ochi atent. Deodată de încruntă.

„Cine crezi c-a venit ieri să ne vadă? John Bidlake-junior. Îl credeam la Washington, dar se află aici în concediu. Nu l-am văzut de când eram mică. Poţi să-ţi închipui surpriza mea când un *gentleman* uriaş, în uniformă militară şi cu o

mustaţă cenuşie, se apropie cu paşi mari şi mă strigă pe numele de botez. Fireşte, nu-l văzuse niciodată pe Phil. Am tăiat în cinstea fratelui risipitor cel mai gras viţel pe care ni l-a oferit hotelul."

John Bidlake se lăsă pe scaun şi închise ochii. Militarul gigantic, cu mustaţă cenuşie era fiul său. Tânărul John avea cincizeci de ani. Cincizeci. într-o vreme, cincizeci de ani i se părea o vârstă matusalemică. „Dacă Manet n-ar fi murit prematur…" îşi aminti cuvintele bătrânului său profesor de la şcoala de artă din Paris. „A murit oare Manet atât de tânăr?" Bătrânul clătinase sceptic din cap. (Bătrân? se gândi John Bidlake. Atunci părea foarte bătrân. Nu avea însă probabil mai mult de şaizeci de ani.) „Manet avea numai cincizeci şi unu de ani", răspunsese profesorul. Se abţinuse cu greu să nu râdă. Iar acum propriul său fiu avea vârsta la care murise Manet. Un *gentleman* uriaş, în uniformă militară şi cu mustaţă cenuşie. Iar fratele lui murise şi se afla îngropat în cealaltă parte a lumii, în California. Cancer la intestine. Elinor îl întâlnise la Santa Barbara – un june cu o nevastă tânără şi bogată. Fugind de legile prohibiţiei şi consumând amândoi o sticlă de gin pe zi.

John Bidlake se gândi la prima lui soţie, mama *gentleman*-ului în uniforma militară şi a californianului mort de cancer la intestine. John Bidlake avusese doar douăzeci şi doi de ani când se căsătorise prima dată. Rose nu împlinise nici douăzeci. Se iubiseră cu frenezie, cu o pasiune sălbatică. Şi se certau, la început cearta făcându-le plăcere, pentru că se puteau împăca prin revărsări de senzualitate, la fel de violente ca şi crizele de furie pe care le potoleau astfel. O dată cu naşterea copiilor, doi în douăzeci şi cinci de luni, farmecul începu să se destrame. Nu aveau destui bani ca să nu fie obligaţi să stea tot timpul cu copiii, sau să angajeze persoane calificate pentru a se ocupa de

această muncă obositoare şi neplăcută. Paternitatea nu reprezenta o sinecură pentru John Bidlake. Atelierul de pictură se transformase într-o cameră a copiilor. Foarte repede, rezultatele dragostei sale fierbinţi – urletele, scutecele ude, somnul întrerupt, mirosul – îl dezgustară de pasiunea lui. Mai mult încă, obiectul iubirii se schimbase. După ce născuse băieţii, Rose începuse să se îngraşe. Faţa i se buhăise, corpul se umflase şi se urâţise. Certurile nu se mai terminau atât de uşor şi deveneau tot mai dese. Paternitatea îl scotea din sărite pe John Bidlake. Arta îi oferise pretextul să se ducă la Paris. Plecase pentru două săptămâni şi rămăsese patru luni. La întoarcere certurile reîncepuseră. Rose îl dezgusta complet. Modelele îi ofereau consolări facile; avusese o aventură mai serioasă cu o femeie măritată, care venise la el să-i facă portretul. Viaţa familială se dovedise exasperant de plictisitoare; scandalurile se ţineau lanţ. După o ceartă extrem de violentă, Rose îşi strânsese catrafusele şi plecase la părinţii ei. Luase copiii cu ea; John Bidlake fusese încântat că scăpase de ei. Cel mai mare, care zbiera şi îşi uda scutecele, se transformase în enormul *gentleman* în uniformă militară şi cu mustaţa cenuşie, iar celălalt murise de cancer la intestine. Nu-i văzuse pe niciunul de când aveau douăzeci şi cinci de ani. Fiii lui rămăseseră cu mama lor. Murise şi ea, de vreo cincisprezece ani.

Cine s-a fript cu ciorbă suflă şi în iaurt. După divorţ, John Bidlake jurase să nu se mai căsătorească. Dar când te îndrăgosteşti la nebunie de o tânără onestă şi de bună familie, ce poţi face? Se căsătorise, şi cei doi ani scurţi petrecuţi împreună cu Isabel fuseseră cei mai frumoşi, cei mai extraordinari şi cei mai fericiţi din viaţă. Apoi Isabel murise, absurd, din naştere. Bidlake se străduise din răsputeri să nu se mai gândească la ea. Amintirile erau prea dureroase. Între imaginea Isabelei rămasă în mintea lui şi imaginea ei când

începea să-şi depene amintirile, prăpastia timpului şi a despărţirii era mai adâncă decât orice altă breşă între prezent şi trecut. În comparaţie cu clipele petrecute alături de Isabel, fiecare moment al prezentului i se părea întunecat; moartea ei îi reaminti îngrozitor de perspectivele, care îl aşteptau. Nu pomenea niciodată de ea, şi tot ce-ar fi putut să-i amintească de Isabel – scrisorile, cărţile ei, mobila din odaia ei – le distrusese sau le vânduse. Nu voia să ştie de nimic în afara clipei prezente, ca şi cum s-ar fi născut chiar acum şi urma să rămână nemuritor. Memoria, îi supravieţuia însă chiar dacă încercase să facă abstracţie de ea şi, deşi lucrurile care-i aparţinuseră lui Isabel fuseseră distruse, nu se putea apăra de amintirile întâmplătoare. În seara aceasta hazardul găsise multe puncte vulnerabile în armura lui. Rana cea mai adâncă i-o pricinuise scrisoarea lui Elinor. Scufundat în fotoliu, John Bidlake rămase mult timp nemişcat.

*

Polly Logan stătea în faţa oglinzii, în timp ce se pieptăna se auzeau uşoare şi fine pârâituri de scântei electrice.

— Scântei micuţe, ca o mică luptă, fantome minuscule trăgând cu arma. O mică luptă, ecoul fantomatic al unui zăngănit de arme.

Polly pronunţa cuvintele pe un ton egal şi cu o voce sonoră, ca şi cum ar fi recitat în faţa unui auditoriu. Apăsa rar şi cu plăcere pe cuvinte, rostogolind *r*-urile, sâsâind, bâzâind *m*-urile ca o albină, lungind vocalele deschise, rostogolindu-le şi purificându-le.

— O zăngăneală fantomatică de puşti fantomatice, o canonadă fantomatică in-fi-ni-te-zi-mală.

Ce cuvinte frumoase! Simţea o satisfacţie deosebită când le pronunţa, ascultând cu o ureche

lacomă de cunoscător rostogolirea silabelor, în timp ce tăcerea le absorbea. Lui Polly îi plăcuse întotdeauna să vorbească singură. Un obicei copilăresc la care nu voia să renunţe. „Da, mă amuză, protestă ea, când oamenii râdeau din pricina asta, de ce nu? Nu supăr pe nimeni."

În ciuda ironiilor, refuza să renunţe la acest obicei.

— Electric, electric, continuă ea, vorbind mai încet, aproape în şoaptă, ca pe scenă. Muschete electrice, biscuiţi metrici. Oh! Pieptenele se opri într-un smoc de păr. Se aplecă să vadă mai bine ce face. Faţa reflectată în oglindă se apropie de ea. *Ma chere,* exclamă Polly cu voce schimbată, *tu as l'air fatigué. Tu es vieille.*[82] Ar trebui să-ţi fie ruşine. La vârsta ta. Ţţţ, ţţţ. Nemulţumită, plescăi şi îşi clătină capul. Nu mai merge, nu mai merge. Totuşi astă-seară ai fost superbă. „Draga mea, ce bine îţi stă în alb." Imita vocea apăsată a doamnei Betterton. Am să am un aer la fel de ridicol ca al ei? La 60 de ani am s-arăt oare ca un elefant? Bănuiesc totuşi că trebuie să fii recunoscătoare chiar dacă primeşti complimente de la un elefant. „Numără-ţi calităţile, numără-le una câte una", fredona ea încet. „Şi ai să fii surprinsă de opera lui Dumnezeu. Oh, Dumnezeule! Dumnezeule!" Lăsă jos pieptenele, începu să tremure violent şi îşi acoperi faţa cu mâinile. „Dumnezeule!" Simţi că-i năvăleşte sângele în obraji. „Gafa! Gafa aceea imensă şi înfiorătoare!" Nici vorbă că auzise ce discutaseră. „Cum am putut să risc şi să spun despre ea că e canadiană?" Polly plângea, copleşită de ruşine şi jenă amintindu-şi clipa aceea. Iată ce se întâmplă când vrei să spui ceva inteligent, cu orice preţ. Şi apoi, ce să mai vorbim de efortul inutil de a încerca să faci pe deşteaptă tocmai cu Norah! „Cu Norah! O, Doamne sfinte!" Sări de pe scaun şi strângându-şi în mers capotul pe ea, o luă grăbită pe coridor, spre camera mamei ei. Doamna

Logan se culcase şi stinsese lumina. Polly deschise uşa şi păşi în întuneric.

— Mamă! Mamă! strigă Polly cu o voce alarmată şi îndurerată.

— Ce s-a întâmplat? întrebă neliniştită din întuneric doamna Logan. Se ridică în capul oaselor şi căuta furioasă întrerupătorul de lângă pat. Ce s-a întâmplat? Lumina se aprinse cu un declic. Ce s-a întâmplat, draga mea?

Polly se aruncă pe pat şi îşi lipi faţa de genunchii mamei.

— Mamă, dac-ai şti ce gafă teribilă am făcut faţă de Lady Edward! Dac-ai şti! Am uitat să-ţi spun.

Doamna Logan aproape că se enervă la gândul că se neliniştise degeaba. Când depui mari sforţări ca să ridici o greutate aparent imensă, e iritant să descoperi că halterele sunt din carton şi puteau fi ridicate cu două degete.

— Era nevoie să mă scoli din somn ca să-mi spui asta? întrebă ea supărată.

Polly îşi ridică privirea spre ea.

— Îmi pare rău, mamă, repetă ea căindu-se. Dac-ai şti ce gafă *oribilă* am făcut!

Doamna Logan nu se putut stăpâni să nu râdă.

— N-aş fi putut dormi dacă nu ţi-aş fi spus, continuă Polly.

— Şi nici eu n-aş fi putut să dorm, dacă nu mi-ai fi povestit. Doamna Logan încercă să fie severă şi sarcastică. Dar privirea şi surâsul o trădau.

Polly îi luă mâna şi o sărută.

— Ştiam că n-ai să te superi, spuse ea.

— Ba mă supăr, şi încă foarte tare.

— N-are sens să mă duci pe mine, spuse Polly. Trebuie să-ţi povestesc despre gafă.

Doamna Logan mimă parodia unui suspin de adâncă resemnare, şi prefăcându-se că e cuprinsă de somn închise ochii. Polly îi relată întâmplarea. Trecuse de două şi jumătate când se întoarse în

camera ei. Discutaseră nu numai despre gafă şi despre Lady Edward, dar trecuseră în revistă întreaga serată, şi pe toţi invitaţii. Sau, mai exact, Polly discutase, iar doamna Logan ascultase, zâmbise şi protestase râzând atunci când comentariile fiicei ei deveneau exagerat de ironice.

— Ascultă, Polly, zise ea, nu trebuie niciodată să spui că unii oameni seamănă cu elefanţii.

— Dar doamna Betterton seamănă leit cu un elefant, replică Polly. Ăsta-i adevărul. Şi cu o voce şoptită, ca pe scenă, adăugă, depăşindu-şi fantezia cu o fantezie şi mai absurdă: Are şi un nas ca o trompă.

— Dar are un nas scurt.

Şoapta lui Polly deveni mai sinistră.

— O trompă amputată. I-au tăiat o parte din ea când era mică, aşa cum se taie coada la căţei.

Capitolul XII

Sbisa nu-şi închidea niciodată restaurantul pentru clienţii preţioşi, care puteau rămâne cât voiau, în ciuda legii, consumând până târziu otrăvuri ameţitoare. Un chelner angajat special sosea la miezul nopţii pentru aceşti clienţi preţioşi care voiau să calce legea. Bătrânul Sbisa avea grijă să profite din plin de pe urma lor. La Ritz băuturile alcoolice erau mai ieftine decât la Sbisa.

Pe la unu şi jumătate – „e numai unu şi jumătate", se plânse Lucy – împreună cu Walter şi Spandrell, părăsi restaurantul.

— Noaptea e încă tânără, comentă Spandrell. Tânără şi cam insipidă. Nopţile sunt fiinţe omeneşti – devin interesante doar după ce s-au maturizat. La miezul nopţii ajung la pubertate. Puţin după ora unu, la majorat. Între două şi două şi jumătate sunt în floarea vârstei. Peste o oră devin disperate, ca femeile care devorează bărbaţii sau ca bărbaţii cărunţi care se agită mai tare ca înainte, sperând să se convingă astfel că n-au îmbătrânit. După ora patru, nopţile intră într-o descompunere totală, iar moartea lor e fioroasă. Mai ales la răsăritul soarelui, când sticlele s-au golit, oamenii au un aer de cadavru, iar dorinţa epuizată s-a transformat în scârbă. Trebuie să recunosc, am un fel de slăbiciune pentru scenele macabre, adăugă Spandrell.

— Sunt convinsă, spuse Lucy.

— Numai în lumina sfârşitului poţi să judeci începutul şi mijlocul. Noaptea tocmai a ajuns la majorat. Rămâne de văzut cum va muri. Până atunci n-o putem judeca.

Walter ştia cum va muri noaptea pentru el – Marjorie va plânge, el se va enerva de toate aceste

complicaţii şi se va simţi nenorocit, iar ura faţă de sine şi de femeia cu care fusese atât de crud va izbucni din nou. Ştia, dar nu voia s-o recunoască; pe de altă parte, nu-i venea să recunoască nici faptul că trecuse de unu şi jumătate şi că Majorie îl aştepta, întrebându-se neliniştită ce s-a întâmplat cu el de nu mai vine.

La unu fără cinci, Walter se uită la ceas şi declară că trebuie să plece. Ce sens mai avea să stea? Spandrell nici nu se clintea, iar Walter nu întrezărea nicio perspectivă de a rămâne o clipă singur cu Lucy. Nu avea nici măcar această justificare pentru faptul că o făcea pe Marjorie să sufere. O chinuia şi totuşi nu se simţea fericit, ci plictisit, sătul, exasperat şi nerăbdător în nefericirea lui.

— Trebuie neapărat să plec, spuse el ridicându-se. Lucy protestă, îl tachina şi îi porunci să rămână. În cele din urmă se aşeză din nou pe scaun. Asta se petrecuse în Soho Square, iar seara, după părerea lui Lucy şi a lui Spandrell, abia începuse.

— Cred c-a venit vremea, îi spuse Spandrell lui Lucy, să vezi cum arată un revoluţionar.

Lucy nici nu dorea altceva.

— Sunt membrul unui fel de club, explică Spandrell şi se oferi să-i ia cu el.

— Probabil c-o să întâlniţi acolo câţiva duşmani ai societăţii, continuă el, în timp ce ieşeau din restaurant şi se cufundau în întunericul şi aerul proaspăt al nopţii. Majoritatea sunt băieţi cumsecade, însă absurd de copilăroşi. Unii par convinşi cu adevărat că o revoluţie o să-i facă de-a dreptul oameni fericiţi. E încântător, e de-a dreptul emoţionant. Începu să rânjească. În aceste probleme sunt un estet. Dinamita, de dragul dinamitei.

— Dar la ce foloseşte dinamita, dacă nu crezi în utopii? întrebă Lucy.

— La ce foloseşte? Nu vezi la ce? Lucy se uită împrejur.

— Nu văd nimic deosebit de îngrozitor.

— „Au ochi şi nu văd.” Spandrell se opri, o apucă de braţ şi cu mâna liberă făcu un gest în care cuprinse toată piaţa Soho. Fabrica de murături pustie, transformată în sală de bal; maternitatea; restaurantul Sbisa; editura care scoate almanahul *Who's Who*. Şi odinioară, adăugă el, palatul ducelui de Monmouth[83]. Poţi să-ţi închipui fantomele:

„Inspirat poate de o poftă divină,
Tatăl său l-a procreat cu o mai mare pasiune”.

Şi aşa mai departe. Cunoşti portretul ducelui după execuţie? Îl reprezintă aşezat în pat, acoperit până la bărbie cu un cearşaf, ca să nu se vadă locul unde i-au tăiat gâtul? Pictat de Kneller[84]. Sau, mi se pare, de Dely. Monmouth şi murături, maternitatea şi şampania lui Sbisa – gândeşte-te puţin la ele, te rog.

— Mă gândesc, spuse Lucy, cu toată atenţia.

— Şi te mai întrebi la ce slujeşte dinamita?

Merseră mai departe. La uşa unei căsuţe de pe strada St. Giles. Spandrell le spuse să se oprească.

— Aşteptaţi o clipă, zise el, făcându-le semn să se tragă în întuneric.

Sună. Uşa se deschise imediat. În umbră se ţinu un scurt conciliabul, apoi Spandrell se întoarse şi îşi chemă însoţitorii. Îl urmară într-un hol întunecos, urcară nişte scări şi intrară într-o cameră viu luminată, la primul etaj. Lângă cămin stăteau în picioare doi oameni: un indian cu turban şi un omuleţ cu păr roşcat. Auzind paşi, se întoarseră. Omul cu păr roşcat era Illidge.

— Spandrell? Bidlake? spuse el ridicându-şi cu o mişcare de uimire sprâncenele incolore, aproape invizibile.

Lucy înainta cu mâna întinsă.

— Suntem cunoştinţe vechi, spuse ea prietenoasă, şi îi zâmbi recunoscându-l.

Illidge, care era pe punctul de a-şi compune o expresie rece şi ostilă, se trezi zâmbindu-i la rândul lui.

*

Taxiul intră pe stradă, rupând brusc tăcerea. Marjorie se ridică în capul oaselor în pat şi trase cu urechea. Motorul se auzea din ce în ce mai tare. Se întorcea Walter. De data asta era sigură, ştia. Maşina se apropia tot mai mult. Ajuns la poalele micului deal din dreapta casei, şoferul trecu în viteza a doua, iar motorul se auzi cam strident, ca bâzâitul unei viespi furioase. Din ce în ce mai aproape. O cuprinse o nelinişte fizică şi psihică. Simţea că se sufocă, inima îi bătea puternic şi neregulat – bătea, bătea, bătea; apoi părea că se opreşte. Pulsaţia obişnuită dispăru, iar Marjorie simţi că se deschide sub ea o trapă, un gol. Cunoştea spaima spaţiilor pustii, a căderii, căderii… pulsaţia următoare, venită cu întârziere, o resimţi prin contactul violent al trupului cu pământul. Mai aproape, mai aproape. Se temea parcă de întoarcerea lui, deşi o dorise cu atâta disperare. Se temea până şi de emoţia ce o va cuprinde văzându-l, de lacrimile pe care avea să le verse, de reproşurile pe care, în ciuda hotărârii ei, i le va face. Iar el, ce-are să spună, ce-are să facă, ce-are să gândească? Se temea să-şi închipuie urmarea. Zgomotul se auzea mai aproape, chiar sub ferestre; apoi se îndepărtă, se stinse. Şi fusese atât de sigură că era taxiul lui Walter. Se culcă din nou.

Dacă cel puţin ar fi putut să doarmă. Neliniştea fizică n-o lăsa să aţipească. Sângele îi zvâcnea în urechi. Pielea îi ardea şi se uscase. Ochii o dureau. Zăcea nemişcată pe spate, cu braţele încrucişate pe

piept, ca o moartă aranjată pentru înmormântare. „Dormi, dormi”, şopti ea. Se vedea relaxată, calmă, adormită. Deodată, o mână răutăcioasă începu să tragă de nervii ei încordaţi. Un junghi violent îi contractă muşchii picioarelor; tresări de spaimă. Reacţia fizică de teamă îi trezi în minte un sentiment de spaimă, accelerându-i şi intensificându-i astfel neliniştea şi nefericirea care îi minaseră tot timpul eforturile conştiente de a se calma. „Dormi, dormi, destinde-te!” Zadarnic încerca să se liniştească, să uite, să doarmă. Scăpat de sub control, sentimentul nefericirii pusese stăpânire pe ea. „De ce m-o fi chinuind atât?” întoarse capul. Arătătoarele luminoase ale pendulei de pe noptieră arătau ora trei fără un sfert. Trei fără un sfert – iar Walter ştia că nu poate să adoarmă până la întoarcerea lui.

— Ştie că mi-e rău, spuse ea cu voce tare. Ce-i pasă? Un alt gând îi veni în minte. „Poate că vrea să mor. Să mor, să nu mai exist, să nu-i mai văd niciodată chipul, să-l las cu cealaltă femeie.” O podidiră lacrimile. Poate că încerca s-o omoare cu premeditare. Atitudinea lui nu se datora ignoranţei; ştia bine că e bolnavă şi că suferă atât de mult. Cruzimea lui urmărea un scop precis. Spera, aştepta ca ea să moară; să moară şi să rămână liniştit cu cealaltă femeie. Îşi vâri capul în pernă şi începu să hohotească. Să nu-l mai vadă niciodată, niciodată! Mai bine bezna, singurătatea şi moartea veşnică. Şi pe deasupra, toate erau împotriva ei. Ce vină avea că nu se poate îmbrăca bine?

„Dac-aş putea să-mi permit luxul de a-mi cumpăra rochiile pe care şi le cumpără ea.” Chanel, Lanvin, pagini din *Vogue* îi trecură pe dinaintea ochilor, Molyneux, Groult[85]… La unul dintre acele magazine ieftine dar pretenţioase, de pe bulevardele Schaftesburg, de unde-şi cumpără cocotele rochiile, văzuse un model care costa şaisprezece guinee. „Îi place Lucy fiindcă e atrăgătoare. Să am eu banii ei…” Nu era drept.

Walter se răzbuna pe ea fiindcă nu avea bani. Trebuia să sufere deoarece el nu câştiga destul ca să-i cumpere rochii frumoase.

Pe urmă mai era şi copilul. Un alt motiv de răzbunare. Copilul lui. Se plictisise de ea fiindcă arată veşnic obosită şi bolnavă: nu o mai iubea deloc. Asta era cea mai mare nedreptate.

O celulă se înmulţise şi devenise un vierme, viermele se transformase într-un peşte, iar peştele într-un fetus de mamifer. Marjorie se simţi bolnavă şi sfârşită. Peste cincisprezece ani un băiat va primi la biserică confirmarea. Enorm în hainele sale preoţeşti, ca o corabie cu pânzele întinse, episcopul are să-l întrebe: „Aici, în prezenţa lui Dumnezeu şi a acestei congregaţii de credincioşi, reînnoieşti promisiunea solemnă făcută în numele tău. la botez?" Şi fostul vierme va răspunde cu o convingere fierbinte: „Da, o reînnoiesc".

A mia oară dori să nu fi rămas însărcinată. Walter poate că nu va reuşi s-o omoare, deşi va avea ocazia s-o facă oricând, după naşterea copilului. Doctorul îi spuse că va naşte greu. Pelvisul era strâmt. Moartea îi reapăru ca o prăpastie imensă căscată în faţă.

Un zgomot o făcu să tresară violent. Cineva deschidea pe furiş uşa de la intrarea apartamentului. Balamalele scârţâiră. Se auziră paşi tiptili. O altă scârţâitură, zgomotul abia perceptibil al clanţei lăsate la loc cu grijă, apoi din nou paşi. Alt zgomot şi, deodată, sub uşa care dădea spre camera lui Walter apăru o dâră galbenă. Avea de gând să se culce fără ca măcar să-i spună, la întoarcere, noapte bună? Rămase perfect liniştită, trează, tremurând, cu ochii larg deschişi, ascultând zgomotele de dincolo, şi bătăile repezi şi speriate ale inimii.

Walter se aşează pe pat şi începu să-şi desfacă şireturile. Se întreba de ce nu s-a întors acum trei ore şi, în definitiv, de ce se dusese la serată. Ura înghesuiala; alcoolul nu-i făcea bine. iar aerul

stătut, mirosul şi fumul din restaurant aveau asupra lui un efect nociv, deprimant. Suferise prosteşte, şi, cu excepţia celor câtorva clipe penibile şi enervante din taxi, nu rămăsese un moment singur cu Lucy. Orele petrecute împreună îl plictisiseră şi îl scoseseră din sărite, ore nesfârşite, fiecare minut un nou chin. Zbuciumul datorat poftelor trupeşti şi geloziei crescuse şi ca urmare a sentimentului de vinovăţie faţă de Marjorie. Fiecare minut pierdut la restaurant, fiecare minut pierdut printre „revoluţionari". Îl îndepărtase de la satisfacerea poftelor trupeşti, intensificând în schimb nefericirea lui Marjorie. ca şi ruşinea şi remuşcările lui. Trecuse de ora trei când plecaseră de la club. Poate că Lucy îşi va lua rămas-bun de la Spandrell şi-l va lăsa pe el s-o conducă acasă cu maşina? îi aruncase lui Lucy o privire elocventă. Ochii lui impuneau, comandau.

— O să găsim sandvişuri şi băutură la mine acasă, spusese ea când ajunseseră în stradă.

— O veste foarte bună, spusese Spandrell.

— Hai, Walter dragă.

Îl apucase de mână şi i-o strânse drăgăstos. Walter clătinase din cap.

— Trebuie să mă duc acasă.

Dacă nefericirea ar fi putut să ucidă, ar fi murit în stradă.

— Dar nu ne poţi părăsi tocmai acum, protestă ea. Dac-ai stat până la ora asta, trebuie să rămâi până la capăt. Hai, vino! Îl trase de mână.

— Nu, nu vin.

Cuvintele ei erau adevărate. Cu greu ar fi putut s-o facă pe Marjorie să se simtă mai nenorocită ca până acum. „Dacă Marjorie n-ar exista, îşi spuse el, dac-ar fi să moară – un avort, o septicemie…"

Spandrell se uită la ceas. Trei şi jumătate.

— Noaptea a început să horcăie.

Walter îl ascultă îngrozit; oare Spandrell îi citea gândurile?

— *Munie des contorts de notre sainte religion.*[86] Locul tău, Walter, e la patul de agonie al nopţii. Nu poţi să pleci şi s-o Iaşi să moară ca un câine într-un şanţ.

Ca un câine într-un şanţ. Cuvintele sunau teribil, ca un rechizitoriu.

— Trebuie să plec cu orice preţ.

Luase hotărârea, dar cu trei ore prea târziu. Plecase. Pe Oxford Street găsise un taxi. Sperând zadarnic să se întoarcă neobservat, plătise taxiul la staţia Chalk Farm şi merse pe jos până la uşa casei; împreună cu Marjorie, ocupau două etaje. Se strecurase pe scări şi deschisese uşa cu precauţiile unui criminal. Din camera lui Marjorie nu răzbătea niciun sunet.

Se dezbrăcase şi se spălase, de parcă ar fi îndeplinit _o operaţie primejdioasă. Stinsese lumina şi se suise în pat. În întuneric, liniştea era deplină. Scăpase.

— Walter!

Cu sentimentul condamnatului trezit de gardieni în dimineaţa execuţiei, Walter îi răspunse, prefăcându-se mirat:

— Eşti trează, Marjorie?

Se sculă şi se îndreptă spre camera ei, de data asta cu sentimentul ucigaşului care părăseşte celula condamnaţilor la moarte ca să urce treptele eşafodului.

— Walter, vrei să mă omori?

Singură, ca un câine într-un şanţ. Schiţă gestul de a o îmbrăţişa. Marjorie îl respinse. Nefericirea ei se transformase în furie, iar dragostea în ură şi răzbunare.

— Nu mai fi ipocrit pe deasupra. De ce nu-mi spui sincer că mă urăşti, c-ai vrea să scapi de mine, c-ai fi fericit dac-aş muri? De ce nu eşti cinstit să-mi spui?

— De ce să-ţi spun dacă nu este adevărat? protestă el.

— Atunci poate că ai de gând să-mi spui că mă iubeşti? întrebă ea sarcastic.

Walter era gata să creadă în propriile lui cuvinte; pe de altă parte, într-un fel, o iubea.

— Te iubesc, îţi jur. Cealaltă chestiune e un fel de nebunie. Mă depăşeşte. Nu mă pot stăpâni. Dac-ai şti cât mă simt de nefericit. Sunt o brută dezgustătoare.

Tot ce suferise de pe urma dorinţelor reprimate, a remuşcărilor, a ruşinii şi a dezgustului de sânge părea că se concentrează prin cuvinte într-o singură, mare durere. Suferea şi i se (acea milă de propriile lui suferinţe.

— Dac-ai şti, Marjorie.

Deodată, simţi că se frânge ceva în el. O mână invizibilă îl strângea de gât, lacrimile îl orbeau, iar o forţă necunoscută îl zgudui din cap până-n picioare, smulgându-i. În ciuda voinţei, un ţipăt înăbuşit şi aproape inuman.

În întuneric, lângă patul ei, hohotele lui îngrozitoare spulberară mânia lui Marjorie. Era atât de nefericit, iar ea îl iubea atu de mult. Se căi de furia ei, de cuvintele amare rostite.

— Walter, dragul meu.

Întinse mâinile şi-l trase spre ea. Walter se simţi îmbunat ca un copil de îmbrăţişările ei.

*

— Îţi face plăcere să-l chinui? se interesă Spandrell în timp ce mergeau pe jos spre Charing Cross Road.

— Pe cine? spuse Lucy. Pe Walter? Dar nu-l chinui.

— De ce nu-l laşi atunci să facă dragoste cu tine? spuse Spandrell. Lucy clătina din cap. – Şi mai spui că nu-l chinui! Nenorocitul!

— De ce să fac dragoste cu el, dacă nu vreau?

— Într-adevăr, de ce? Cu toate astea, a-l încuraja tot timpul e curată tortură.

— Îmi place Walter, spuse Lucy. E un prieten foarte agreabil. Desigur, prea tânăr, deşi, îţi jur, n-am nimic să-i reproşez. Şi te încredinţez că nu-l chinui. Se chinuie singur.

Spandrell îşi stăpâni râsul; fluieră după un taxi pe care-l zărise în capătul străzii. Maşina se întoarse şi se opri în faţa lor. Spandrell continua să rânjească, în timp ce urcau în vehicul.

— Nu se alege decât cu ce merită, urmă el din colţul întunecat unde se aşezase. E prototipul victimei.

— Al victimei?

— Pentru a face o crimă e nevoie de două persoane. Unii se nasc victime, şi sunt omorâţi, aşa după cum cei care îi omoară se nasc ca să fie spânzuraţi. Se citeşte pe faţa lor. Există un tip de victimă şi unul de criminal. Walter e o victimă evidentă, aproape că cere să fie maltratat.

— Sărmanul Walter!

— E datoria noastră, continuă Spandrell, să ne îngrijim ca să obţină ceea ce solicită.

— Nu-i mai bine să ne îngrijim ca să nu obţină? Sărmanul de el.

— Trebuie să fii întotdeauna de partea destinului. Walter e evident născut să fie victimă. E datoria noastră să ajutăm destinul. Mă bucur să văd c-ai şi început s-o faci.

— Ascultă-mă, eu nu-l chinui. Ai un foc?

Spandrell aprinse chibritul. Cu ţigara între buze, Lucy se aplecă să soarbă flacăra. O văzuse astfel, cu aceeaşi mişcare rapidă, graţioasă şi lacomă, aplecându-se pentru a-i sorbi sărutările. Figura ei se concentra asupra flăcării, cu gestul cu care odinioară anticipa voluptatea iminentă. Există numeroase gânduri şi sentimente; gesturile sunt însă puţine la număr, iar o mască poate exprima o mie de stări, doar prin câteva strâmbături. Lucy îşi reluă locul. Spandrell aruncă pe geam chibritul. Vârful roşu al ţigării ardea inegal în întuneric.

— Ţii minte aventura noastră ciudată la Paris? întrebă el, cu gândul încă la concentrarea şi pasiunea de pe chipul ei.

Acum trei ani fusese amantul ei cam o lună.

— Îmi amintesc. A fost grozav, deşi a ţinut puţin. Erai oribil de instabil.

— Cu alte cuvinte, n-am protestat atât de vehement cum sperai tu când ai fugit cu Tom Trivet.

— Ce minciună! Lucy se indignă. Începuseşi să dispari din viaţa mea cu mult înainte ca eu să fi visat măcar de Tom.

— Bine, fie cum spui tu. De fapt nu reprezentai suficient o victimă pe gustul meu.

Lucy n-avea nimic dintr-o victimă, şi nici măcar, reflectase el deseori, nimic dintr-o femeie obişnuită. Îşi putea satisface plăcerile cu un bărbat, fără remuşcări, ştiind ce urmăreşte, şi fără să îngăduie gândurilor şi sentimentelor ei să participe la plăcere. Lui Spandrell nu-i convenea să fie folosit şi exploatat pentru distracţia altuia. Dorea să fie el beneficiarul. Pe Lucy era exclus s-o facă sclava lui.

— Şi eu sunt la fel, adăugă el. Am nevoie de victime.

— Vrei să spui că m-am născut o criminală?

— Credeam că am căzut de acord de mult asupra acestui lucru, dragă Lucy.

— Niciodată n-am căzut de acord asupra vreunui lucru, protestă ea, şi nici n-am să cad vreodată. Cel mult, timp de o jumătate de oră, când se iveşte ocazia.

— Ţii minte, la Paris? La restaurantul „Chaumiere”. La masa de alături stătea un tânăr care-şi făcea buzele.

— Şi care avea o brăţară de platină cu diamante. Dădu din cap, surâzând. Iar tu ai spus că sunt un înger, dacă nu mă înşel.

— Un înger rău, preciza el, congenital rău.

— Ţinând seama că eşti un om inteligent, Maurice, spui o mulţime de prostii. Crezi sincer că există lucruri drepte şi nedrepte?

Spandrell îi luă mâna şi i-o sărută.

— Dragă Lucy, spuse el, eşti magnifică. Să nu-ţi ascunzi niciodată talentele. Bine ai făcut, sucub fidel şi bun! Îi sărută mâna din nou. Fă-ţi datoria mai departe, aşa cum ţi-ai făcut-o. Asta-i tot ce aşteaptă de la tine cerul.

— Încerc doar să mă distrez.

Taxiul trase în faţa căsuţei ei din Bruton Street.

— Dumnezeu mi-e martor, adăugă ea pe când ieşea din taxi, că nu prea reuşesc. Uite, am găsit banii.

Întinse şoferului o bancnotă de zece şilingi. Lucy insista, când se afla în compania bărbaţilor, să achite o cotă cât mai mare din cheltuieli. Plătind, se simţea independentă şi putea să facă ce voia.

— Nimeni nu mă ajută, continuă ea încercând să deschidă uşa de la intrare. Sunteţi cu toţii uimitor de anoşti.

În sufragerie îi aştepta o copioasă natură moartă compusă din sticle de băutură, fructe şi sandviciuri; reflectate de pereţii lucioşi ai termostatului, siluetele lor fantastice păreau că păşesc printr-un univers noneuclidian. Profesorul Dewar[87] lichefiase hidrogen pentru ca supa lui Lucy să rămână fierbinte până în zori. Deasupra bufetului atârna una dintre picturile lui John Bidlake, înfăţişând un interior de teatru. O curbă a galeriei, câteva rânduri de feţe, unele peste altele, şi un colţ luminos al avanscenei.

— E foarte reuşit! spuse Spandrell, protejându-şi ochii cu mâna pentru a vedea mai bine.

Lucy nu-i răspunse. Se privea într-o veche oglindă cu sticla înverzită.

— Ce-am să mă fac când îmbătrânesc? întrebă ea deodată.

— Ai putea eventual să mori, spuse Spandrell cu gura plină de pâine şi de pateu de gâscă.

— Cred c-am să mă apuc de ştiinţă, ca bătrânul. Există oare o zoologie umană? De broaşte m-aş plictisi repede. Apropo de broaşte, adăugă ea, îmi place destul de mult tânărul scund cu păr roşcat – cum îl cheamă? – ah, Illidge. Ne urăşte de moarte fiindcă suntem bogaţi.

— Nu mă vârî la un loc cu cei bogaţi. Dac-ai şti… Spandrell dădu din cap. „Să sperăm că-mi aduce bani mâine după-masă", îşi spuse el, gândindu-se la mesajul pe care i-l comunicase Lucy. Îi scrisese mamei lui că stă prost cu banii.

— Îmi plac oamenii care pot să urască, continuă Lucy.

— Illdge ştie să urască. E plin de teorii, de venin şi de invidie. Doreşte din răsputeri să vă arunce pe toţi în aer.

— Şi de ce n-o face? De ce n-o faci şi tu? Nu-i ăsta scopul clubului tău?

Spandrell ridică indiferent din umeri.

— Ştii, între teorie şi practică e o mică diferenţă. Iar când te consideri un comunist activ, un adept al materialismului ştiinţific şi un admirator al revoluţiei ruse, teoria asta sună neaşteptat de bizar. Ar trebui să-l auzi pe tânărul nostru prieten discutând despre asasinate. Cele politice îl interesează, firește, în mod deosebit. El însă nu face o mare deosebire între diferitele ramuri ale acestei profesiuni. După el, toate sunt la fel de primejdioase şi de neînsemnate din punct de vedere moral. Vanitatea ne face să exagerăm importanţa vieţii omeneşti, individul nu reprezintă nimic. Natura se îngrijeşte numai de specii. Şi-aşa mai departe. Ciudat, confirmă Spandrell, deschizând o paranteză, cât sunt, în general, de demodate şi chiar de primitive ultimele manifestări ale artei şi ale politicii. Limbajul junelui Illidge pare un amestec între poemul *În Memoham*[88] şi delirul unui indian, mexican sau malaez, pe cale

să-l cuprindă amokul. Încearcă să justifice cu ajutorul unor argumente ştiinţifice depăşite cea mai primitivă, mai sălbatică şi mai animală indiferenţă faţă de viaţă şi de individ. E într-adevăr foarte ciudat.

— Dar de ce este depăşită ştiinţa? întrebă Lucy. Ţinând seama că şi el e un om de ştiinţă…

— Da, dar se consideră comunist, crede, cu alte cuvinte, în materialismul secolului al nouăsprezecelea. Nu poţi fi un adevărat comunist fără să fii şi mecanicist. Trebuie să crezi că singurele realităţi fundamentale sunt spaţiul, timpul şi masa. iar restul sunt prostii, simple iluzii burgheze. Sărmanul Illidge! Einstein şi Eddington[89] îl scot din sărite. Şi ce ură trebuie să nutrească pentru Henry Poincaré[90]! Ce furios trebuie să fie pe bătrânul Mach[91]. I-au zdruncinat convingerile lui naive, afirmând că legile naturii sunt convenţii folositoare, de provenienţă strict umană, şi că spaţiul, timpul şi masa, adică întreg universul lui Newton şi al urmaşilor săi, nu sunt decât invenţiile noastre. Această idee îi apare la fer de revoltătoare şi de penibilă, ca şi cea a inexistenţei lui Cristos unui creştin. E un om de ştiinţă, dar principiile îl fac să lupte împotriva oricărei teorii ştiinţifice care nu are cel puţin cincizeci de ani vechime. E delicios de comic.

— Sunt convinsă, spuse Lucy căscând; trebuie însă să te intereseze teoriile, şi pe mine mă lasă rece.

— Dar pe mine mă interesează, protestă Spandrell, aşa că nu mă scuz. Dacă preferi pot să-ţi dau câteva exemple de inconsecvenţele lui practice. Cu totul întâmplător, am descoperit, nu demult, că Illidge manifestă faţă de familia lui cel mai emoţionant simţ al răspunderii. Îşi ajută mama, plăteşte taxele fratelui mai mic la şcoală şi i-a dat surorii lui, la căsătoria ei, cincizeci de lire.

— Şi ce găseşti rău în asta?

— Ce găsesc rău? E o atitudine dezgustător de burgheză! Din punct de vedere teoretic nu face nicio diferenţă între mama lui şi orice femeie în vârstă. Ştie că într-o societate organizată cum trebuie, mama lui va fi dusă în camera de execuţie, din cauza artritei. Şi cu toate astea îi trimite nu ştiu cât pe săptămână ca să-şi ducă o existenţă inutilă! L-am înţepat pe tema asta acum câteva zile. S-a înroşit şi s-a enervat foarte tare, de parcă l-aş fi prins trişând la cărţi. Aşa că pentru a-şi reface prestigiul, a fost silit să schimbe subiectul şi a început cu o ferocitate extrem de calmă, de obiectivă şi de ştiinţifică, o discuţie despre asasinatul politic şi avantajele care rezultă de pe Urma lui. M-am mulţumit să-i râd în nas. Zilele astea l-am ameninţat şi i-am spus: „Am să te cred pe cuvânt şi-am să te invit la o serată ca să împuşti oamenii”. Şi unde mai pui, c-am să-l invit.

— Nu te cred. Eşti bun doar să trăncăneşti, ca toată lumea.

— E adevărat, recunoscu Spandrell.

— Anunţă-mă şi pe mine dacă ai să încetezi vreodată cu trăncăneala şi dacă intenţionezi să întreprinzi ceva. Cine ştie ce-ai putea crea.

— Cine ştie mai degrabă ce-aş putea ucide.

— Exact, această energie vitală care ucide e, de fapt, cea mai vie. Lucy se încruntă, Sunt sătulă de tipurile comune şi convenţionale ale energiei vitale. Tinereţea la prora vasului, plăcerea la cârmă, ştii tu. E idiot şi monoton. Energia pare să aibă astăzi puţine posibilităţi de manifestare. Am impresia că pe vremuri era altfel.

— Există o violenţă şi o artă de-a face dragoste. La ele te referi?

— Da. Făcu un gest afirmativ: Mai înainte, energia vitală nu era atât de exclusiv… atât de exclusiv ticăloasă, ca s-o spun pe şleau.

— A fost călcată şi cea de-a şasea poruncă, iar pe de altă parte sunt prea mulţi poliţişti astăzi.

— Mult prea mulţi. Nu te lasă nici să clipeşti. Ar fi trebuit să încerci până acum toate experienţele.

— Dar dacă niciuna nu face doi bani aşa cum crezi tu – ce sens mai are?

— Ce sens? Ar putea să fie amuzant, interesant.

— Dar nu pot fi niciodată foarte interesante dacă nu eşti convins că sunt greşite.

Timpul şi obişnuinţa extirpaseră greşelile din mai toate manifestările pe care Spandrell le considerase reprobabile. Le îndeplinea cu lipsa de zel a celui ce ia tramvaiul dimineaţa, când se ducea la slujbă. „Unii, continuă el să reflecteze, încercând să formuleze obscurităţile vagi ale propriilor lui sentimente, nu pot săvârşi o faptă bună decât încălcând-o. Dar ce te faci când vechile delicte au încetat de-a mai fi considerate ca atare? Argumentaţia continuă la nesfârşit. Singura soluţie pare a fi comiterea unor delicte noi şi din ce în ce mai grave, încercarea tuturor experienţelor, cum ar spune Lucy în jargonul ei”.

— O cale de-al cunoaşte pe Dumnezeu, încheie el rar, este de a-i nega existenţa.

— Maurice dragă! protestă Lucy.

— Mă opresc. Râse. Dar spune-mi, de vreme ce mă iei cu „Maurice dragă!” (îi imită intonaţia), dacă nu-ţi dai seama ce înseamnă bunătatea şi nici ce înseamnă s-o batjocoreşti, ce sens are să încerci experienţe care te pot duce la comisariatul de poliţie?

Lucy dădu nepăsătoare din umeri.

— Curiozitatea. Plictiseala.

— Din nefericire e adevărat, suntem plictisiţi cu toţii. Râse din nou. Cred totuşi că fiecare dintre noi ar face bine să-şi vadă de treburi.

— Şi care sunt treburile mele? Spandrell rânji:

— Modestia, începu el, mă împiedică…

Capitolul XIII

Walter luă autobuzul spre Fleet Street[92]; nu se simţea foarte fericit, dar, cel puţin, se liniştise – se liniştise căci ştia că totul se aranjase. Da, totul se aranjase; totul – căci în zbuciumul din noaptea trecută totul ieşise la iveală. Mai întâi n-avea s-o mai vadă pe Lucy; hotărâse definitiv, o făgăduise, atât spre binele lui cât şi al lui Marjorie. Urma apoi să-şi petreacă serile acasă. În sfârşit, avea să-i ceară lui Burlap o majorare a salariului. Totul se aranjase. Până şi vremea părea să se bucure de hotărârile lui. Era o zi cu ceaţă albă şi deasă, o zi atât de calmă încât aveai impresia că toate zgomotele din Londra erau nefireşti. Vuietul traficului intens ni afecta liniştea şi tăcerea zilei. Totul se aranjase; lumea o lua de la început – poate puţin triumfătoare şi complet lipsită de strălucire, dar cu o resemnare şi o linişte fermă, pe care nimic nu putea să le tulbure.

Amintindu-şi întâmplarea din seara trecută, Walter se aştepta să fie primit cu răceală la birou. Burlap însă se afla într-o dispoziţie excelentă. Şi el îşi reamintea noaptea trecută şi dorea cu orice preţ ca Walter s-o uite. Îl salută cordial, îi strânse afectuos braţul, şi îl fixă de pe scaun cu o privire inexpresivă; ochii lui păreau nişte găuri în bezna din fundul craniului. Buzele zâmbeau însă subtil şi încântător. Walter îi întoarse salutul şi zâmbetul, cu sentimentul penibil al ipocriziei. Burlap îi provoca întotdeauna această senzaţie, căci, alături de el, nu se simţea perfect cinstit sau sincer. Era foarte neplăcut. Avea impresia vagă că în prezenţa lui Burlap devenea mincinos şi farsor. Tot ce spunea, chiar şi atunci când îşi dezvăluia convingerile cele mai intime, suna fals.

— Mi-a plăcut articolul tău despre Rimbaud, declară Burlap, continuând să strângă braţul lui Walter şi zâmbindu-i de pe scaunul turnant, lăsat pe picioarele din spate.

— Mă bucur, răspunse Walter jenat totuşi că remarca nu i se adresa numai lui, ci şi unui anumit sector din mintea lui Burlap, care-i şoptise: „Spune-i neapărat ceva amabil despre articol". Exigenţele acestui sector erau îndeplinite conştiincios de un alt sector din mintea lui Burlap.

— Ce tip! exclamă Burlap. Iată un om care într-adevăr credea în viaţă!

Din clipa când preluase conducerea revistei *Literary World,* ca şi redactarea articolelor de fond, Burlap proclama aproape săptămânal necesitatea de a crede în viaţă. Încrederea în viaţă era unul dintre cele mai neplăcute lucruri, găsea Walter. Ce însemau aceste cuvinte? Nici măcar acum nu avea cea mai vagă idee despre sensul lor. Burlap nu-i explicase niciodată. Trebuia să înţelegi intuitiv; dacă nu reuşeai, erai pierdut. Walter îşi închipuia că se număra printre cei pierduţi. N-avea să uite niciodată prima lui discuţie cu viitorul şef.

— Am auzit că aveţi nevoie de un redactor-adjunct, începuse el cu timiditate.

Burlap dăduse afirmativ din cap.

— Da, am nevoie.

După o imensă şi îngrozitoare tăcere, îl fixase cu privirea lui inexpresivă, şi-l întrebase:

— Crezi în viaţă?

Walter roşise până în vârful urechilor.

— Da.

Era singurul răspuns posibil. Urmase altă perioadă de muţenie, apoi Burlap îl privise din nou.

— Eşti virgin? se interesă el.

Walter se roşise şi mai violent, ezitase şi, în cele din urmă, clătinase din cap. Tocmai târziu descoperise, citindu-i unul dintre articole, că Burlap îl imita pe Tolstoi. „Accesul direct la

lucrurile fundamentale, măreţe şi simple”, cum descria însuşi Burlap impertinenţele psihologice ale bătrânului salvator de suflete.

Da, Rimbaud credea cert în viaţă, recunoscu Walter cu o voce slabă, cu sentimentul că scrie o scrisoare oficială de condoleanţe.

Discuţia despre credinţa în viaţă eră la fel de ridicolă ca şi afirmaţia că împărtăşea marea durere a unei cunoştinţe.

— Credea atât de mult în viaţă, continuă Burlap lăsându-şi ochii în jos (spre marea uşurare a lui Walter) şi clătinând gânditor capul, credea atât de adânc în viaţă încât era gata să renunţe la ea. După mine, abandonarea literaturii de către Rimbaud a fost un sacrificiu premeditat. („Foloseşte prea uşor vorbe mari”, îşi spuse Walter). Acel ce vrea să-şi salveze viaţa, trebuie să şi-o piardă. („Vai, vai!”) Să fii cel mai înzestrat poet al generaţiei tale şi, conştient de asta, să renunţi la poezie – iată ce înseamnă să-ţi dai viaţa pentru a ţi-o salva. Un exemplu sigur de încredere în viaţă. Credinţa lui era atât de puternică încât nu ezita să renunţe la viaţă, cu certitudinea că va câştiga astfel o altă viaţă, mai bună. („Mult prea facil!” Walter se simţea jenat.) O viaţă de contemplaţie mistică şi intuiţie. Ah, dac-am şti ce-a făcut şi ce-a gândit în Africa?! Dac-am şti?!

— A adus prin contrabandă arme pentru împăratul Menelik[93], avu Walter curajul să răspundă. Şi judecând după scrisorile lui, păreau să-l fi preocupat mai ales banii şi dorinţa de a-şi face un rost în viaţă. Avea patruzeci de mii de franci sub centură, adică vreo zece kilograme de aur, prinse la şold. „Apropo de aur, îşi spuse el, ar trebui neapărat să aduc vorba despre mărirea mea de salariu.”

Puştile pentru Menelik şi cei patruzeci de mii de franci îl făcură pe Burlap să zâmbească cu o expresie de iertare creştină.

— Îţi închipui cu adevărat, întrebă el, că acea contrabandă de arme şi bani era subiectul care-l preocupa în timp ce se alia în deşert? Pe el, care a scris *Les Illuminations?*

Walter roşi ca şi cum s-ar fi făcut vinovat de un solicism îngrozitor.

— Astea sunt singurele date pe care le cunoaştem, spuse el scuzându-se.

— Dar există o intuiţie mai adâncă decât simplele date. „O intuiţie mai adâncă" era formula preferată a lui Burlap pentru propriile lui păreri. Rimbaud îşi realiza o nouă viaţă; ca să ajungă în împărăţia Cerurilor.

— E o simplă presupunere, spuse Walter jenat. Ce bine ar fi fost dacă Burlap n-ar fi citit *Noul Testament.*

— Pentru mine, replică Burlap, e o certitudine. O certitudine absolută. Vorbea foarte apăsat şi clătina violent din cap. O certitudine completă şi absolută, repetă el; se autosugestiona ajungând într-o stare de convingere falsă dar îndârjită, prin repetiţia aceleiaşi fraze. Completă şi absolută.

Tăcu, dar în suflet continua să îşi excite furia mistică. Se gândea la Rimbaud până devenea Rimbaud. Apoi, pe neaşteptate, diavolul dinlăuntrul lui îşi scotea capul, rânjind şi îi şoptea: „Ducea vreo zece kilograme de aur la şold". Burlap izgoni diavolul, schimbând subiectul discuţiei.

— Ai văzut noile cărţi de recenzat? spuse el arătând spre două teancuri de volume aşezate pe un colţ al mesei. Kilometri de literatură contemporană. De enervare, începu să facă haz. De ce oare nu se mai opresc autorii din scris? E o boală. O dizenterie blestemată, ca aceea de care suferă sărmana doamnă din *Biblie,* dacă îţi aminteşti.

Walter îşi amintea în primul rând că spiritul aparţinea lui Philip Quarles.

Burlap se ridică şi începu să răsfoiască unele cărţi.

— Vai de capul bietului recenzent! spuse el suspinând.

Bietului recenzent i se oferea oare acum ocazia să-şi plaseze micul discurs în vederea măririi salariului? Walter se încorda şi îşi concentra voinţa.

— Mă întrebam…

Burlap însă începuse şi el să vorbească aproape simultan.

— S-o chem pe Beatrice, spuse el şi apăsă de trei ori pe sonerie. Iartă-mă, ce spuneai?

— Nimic.

Cererea trebuia amânată. Nu putea fi formulată în public, mai ales când acest public era Beatrice. „S-o ia dracu pe Beatrice!" îşi spuse el pe nedrept. Cine-o obliga să scrie pe gratis scurte recenzii şi să-l mai şi ajute pe Burlap? Asta fiindcă avea venitul ei particular şi-l adora pe redactorul-şef.

Odată, Walter i se plânsese lui Beatrice, în glumă, de cele şase lire mizerabile pe care le primea săptămânal.

— Dar merită să faci sacrificii pentru revista *Literary World, î*i răspunse ea bătăios. În definitiv, ai o răspundere în faţa oamenilor şi *trebuie* să faci ceva pentru ei. Repetate cu vocea ei limpede şi băţoasă, sentimentele creştine ale lui Burlap i se părură lui Walter extrem de ciudate. Revista *Lumea,* continuase ea, realizează într-adevăr ceva şi trebuie s-o ajuţi.

Ar fi trebuit să-i răspundă că venitul său particular era foarte mic iar pe de altă parte *el* nu se îndrăgostise de Burlap. Nu-i răspunse totuşi, şi se lăsase cicălit. „S-o ia dracu!"

Beatrice intră – o creatură micuţă, îngrijită, grăsuţă, foarte ţeapănă şi cu un aer eficient.

— Bună, Walter spuse ea şi la fiecare cuvânt Walter simţi că îl loveşte peste degete cu un ciocănel de fildeş. Îl cercetă cu ochii ei strălucitori,

cafenii şi cam bulbucaţi. Arăţi obosit, urmă ea. Stors, de parcă ai făcut dragoste toată noaptea. Îl ironiza permanent. Nu-i aşa?

Walter se înroşi.

— Am dormit prost, se bâlbâi el şi se cufundă în lectura unei cărţi.

Triară cărţile pentru diverşi recenzenţi. Un teanc mic pentru expertul ştiinţific, un altul pentru metafizicianul revistei şi o grămadă întreagă pentru specialistul în literatură. Vraful cel mai voluminos cuprindea cărţile proaste, care nu erau recenzate sau nu meritau decât o scurtă notă.

— Uite o carte despre Polinezia, pentru tine, Walter, spuse Burlap generos. Şi o nouă antologie de versuri franţuzeşti. Nu. dacă mă gândesc mai bine, cred că pe-asta am s-o recenzez eu.

Când se gândea „mai bine" reţinea pentru el cărţile cele mai interesante.

— *Viaţa Sfântului Francisc repovestită pentru copii de Bella Jukes.* Teologie sau prostii? întrebă Beatrice.

— Prostii, spuse Walter uitându-se peste umărul ei.

— Mi-ar plăcea însă, ca un pretext, să scriu un mic articol despre Sfântul Francisc, spuse Burlap.

Când nu era ocupat cu publicarea revistei se dedica unui lung studiu asupra sfântului Francisc, ce urma să fie intitulat *Sfântul Francisc şi sufletul modern.* Luă cartea din mâinile lui Beatrice şi o frunzări.

— Prostii, admise el. Dar ce om extraordinar! Într-adevăr extraordinar!

Începu să se autosugestioneze, încercând să se pătrundă de spiritul sfântului Francisc.

— Ex-tra-or-di-nar! răpăi Beatrice, cu privirea fixată asupra lui Burlap.

Walter se uită la ea curios. Ideile, ca şi atitudinea ei agasantă păreau a emana de la doi oameni diferiţi, între care singura legătură

perceptibilă era Burlap. Exista oare şi vreo legătură internă şi organică?

— Ce integritate nimicitoare! continuă Burlap îmbătat de propriile lui cuvinte.

Clătină din cap, oftă şi se linişti suficient ca să-şi vadă mai departe de treburile din acea dimineaţă.

Când lui Walter i se ivi prilejul să vorbească (dar cu timiditate, şi cu ce aversiune penibilă!) despre salariu, Burlap dădu dovada de o înţelegere nemaipomenită.

— Ştiu, amice, spuse el, lăsându-şi mâna pe umărul lui, cu un gest care-l tulbură pe Walter, amintindu-i de vremea când, şcolar fiind, jucase rolul lui Antoniu în *Neguţătorul din Veneţia.* Nesuferitul de Porter, un elev mai mare, în rolul lui Bassanio trebuia să manifeste prin gesturile lui prietenie. Ştiu ce înseamnă s-o duci greu.

Râse scurt, lăsând să se subînţeleagă că era un specialist franciscan în materie de sărăcie, dar din prea multă modestie nu insista asupra acestui lucru.

— Ştiu, amice, continuă el cu aerul că nu învestise un sfanţ în revistă, că de ani de zile trăia din două lire pe săptămână, ca şi cum n-ar fi fost coproprietarul şi redactorul bine plătit al publicaţiei. Aş dori să putem să-ţi dăm de trei ori mai mult. O meriţi, amice. Îl bătu pe umeri discret.

Walter bolborosi ceva neclar, în chip de scuze. Bătutul discret pe umăr, crezu el, era semnalul pentru a începe:

„Sunt cel mai jigărit batal,
Cel mai nimerit să fie tăiat.”

— Aş dori de dragul tău, continuă Burlap, ca şi de dragul meu, adăugă el situându-se, cu un zâmbet vag şi pocăit, în aceeaşi situaţie financiară cu Walter, ca revista să aducă mai mulţi bani. Dac-ai scrie mai prost, poate că s-ar întâmpla.

Complimentul era amabil. Burlap îl sublinie bătându-l pe Walter din nou pe umăr şi zâmbindu-i. Privirea lui nu exprima însă nimic. Întâlnindu-i-o pentru o secundă, Walter avu impresia ciudată că ochii lui Burlap nici nu-l priveau, ci se uitau în gol.

— Revista e prea bună. În mare măsură e din vina ta. Nu poţi servi şi pe Dumnezeu şi pe Mamon.

— Fireşte, recunoscu Walter; avu iarăşi sentimentul că vorbele mari se rosteau prea uşor.

— Aş dori să-i putem servi pe amândoi.

Semăna cu un sfânt Francisc binedispus, care se prefăcea că-şi bate joc de propriile. sale principii.

Walter începu şi el să râdă, dar fără chef. Dorea să nu fi pomenit niciodată cuvântul salariu.

— Mă duc să vorbesc cu domnul Chivers, spuse Burlap. Domnul Chivers era administratorul revistei. Burlap îl folosea, aşa cum oamenii de stat romani se slujeau de oracole şi auguri pentru a-şi duce la îndeplinire politica. Hotărârile care nu erau pe placul nimănui puteau fi veşnic atribuite domnului Chivers. În schimb, orice hotărâre agreabilă luată de Burlap părea întotdeauna rezultatul unei lupte cu tirania nemiloasă a administratorului. Domnul Chivers reprezenta o ficţiune convenabilă.

— Mă duc chiar azi-dimineaţă.

— Nu te deranja, spuse Walter.

— Dacă are să fie omeneşte posibil să-i smulg ceva pentru tine…

— Nu, te rog. Walter îl rugă insistent să nu i se dea mai mult. Cunosc greutăţile. Să nu crezi că vreau…

— Dar te exploatăm, Walter, te exploatăm sângeros.

Cu cât Walter protesta mai mult, cu atât Burlap devenea mai generos.

— Să nu-ţi închipui că nu-mi dau seama. Mă preocupă de mult timp.

Mărinimia lui era contagioasă. Walter se decise să nu primească bani în plus; se decise ferm, chiar dacă era sigur că revista putea să-i dea mai mult.

— Te rog, Burlap, aproape că îl rugă el, aş prefera ca lucrurile să rămână cum sunt.

Îşi aminti brusc de Marjorie. Ce nedrept era cu ea! O sacrifica de dragul comodităţii lui. Fiindcă tocmeala i se părea dezgustătoare şi refuza să lupte sau să accepte favoruri, sărmana Marjorie nu-şi va putea comanda niciodată rochii noi şi va trebui să renunţe să mai angajeze o servitoare.

Burlap înlătură cu un gest al mâinii obiecţiile lui Walter. Insista să fie generos.

— Mă duc să vorbesc imediat cu Chivers. Cred că voi reuşi să-l conving să-ţi mai dea douăzeci şi cinci de lire pe an.

Douăzeci şi cinci de lire pe an! Adică zece şilingi pe săptămână. Mai nimic. Marjorie spusese că trebuie să pretindă cel puţin o sută de lire.

— Mulţumesc, spuse el, şi se dispreţui pentru cuvintele rostite.

— Mă tem că e ridicol de puţin. Extrem de puţin.

„Asta ar fi trebuit să spun”, îşi zise Walter.

— Mi-e ruşine să ţi le ofer. Dar ce se poate face?

Evident nu se putea face nimic, pentru simplul motiv că acest „ce se poate” reprezenta de fapt ceva impersonal şi inexistent.

Walter bâlbâi. câteva cuvinte în chip de mulţumire. Se simţea umilit şi dădea vina pe Marjorie.

Când venea la serviciu, de trei ori pe săptămână, Walter lucra în acelaşi birou cu Beatrice. Burlap, în izolarea lui redacţională, stătea singur. În acea zi trebuiau scrise recenziile scurte. Între ei, pe masă, se aflau teancurile de cărţi proaste. Se serviră singuri. Un banchet literar – un banchet de deşeuri. Romane proaste şi versuri fără valoare, sisteme filosofice idioate şi cărţi moralizatoare plate,

biografii fără însemnătate şi cărţi plicticoase de călătorie, volume religioase de-a dreptul greţoase şi cărţi pentru copii atât de vulgare şi de tâmpite încât dacă le citeai ţi se făcea ruşine pentru întreaga rasă umană – teancul era înalt, şi în fiecare săptămână se înălţa tot mai mult. Capacitatea de muncă a lui Beatrice, discernământul rapid şi acea uşurinţă a lui Walter se dovedeau neputincioase în faţa acestei avalanşe, începură să lucreze „ca nişte vulturi în Turnurile Tăcerii”[94], cum spunea Walter. Recenziile din acea dimineaţă erau extrem de virulente.

În scris Walter reuşea ceea ce în viaţă nu izbutise niciodată. Articolele lui constituiau o bătaie de joc nemiloasă. Bietele fete bătrâne şi serioase se simţeau profund rănite în amorul lor propriu, când citeau aprecierile lui brutal de dispreţuitoare asupra poeziilor pe care le scriseseră din inimă despre Dumnezeu, Pasiune şi Frumuseţile Naturii. Vânătorii de animale mari, care se bucuraseră atât de mult de călătoriile lor în Africa se mirau că relatările atât de interesante făcute de ei erau considerate plictisitoare. Tinerii romancieri care împrumutaseră stilul şi concepţiile epice ale autorilor celebri, dezvăluind cu îndrăzneală cele mai intime secrete ale vieţii lor sexuale, se simţeau jigniţi, uimiţi, indignaţi, când aflau că stilul lor era pompos, construcţia inexistentă, psihologia personajelor falsă, iar conflictul artificios şi melodramatic. O carte proastă e la fel de greu de scris ca şi una bună; ea se naşte la fel de sincer în sufletul scriitorului. Sufletul autorului prost fiind însă, din punct de vedere artistic cel puţin, de calitate inferioară, această sinceritate, dacă nu va fi întotdeauna neinteresantă în fond, îşi va găsi în orice caz o expresie neinteresantă, iar efortul cheltuit pentru compunerea ei rămâne o pierdere de timp. Natura e monstruos de nedreaptă. Nimic nu poate înlocui talentul. Migala şi toate calităţile sufleteşti nu fac

doi bani. Scufundat în teancul său de cărţi proaste, Walter comenta cu ferocitate lipsa de talent. Conştienţi de răbdarea depusă, de sinceritatea şi bunele lor intenţii artistice, autorii de cărţi proaste se simţeau trataţi nedrept şi revoltător.

Metodele critice ale lui Beatrice erau simple; încerca de fiecare dată să scrie în sensul părerilor lui Burlap. De fapt, lăuda toate cărţile care după ea tratau serios viaţa şi problemele ei, şi le condamna pe celelalte. Ar fi fost în stare să susţină că *Festus* a lui Bailey[95] era mai valoros decât *Candide,* presupunând că Burlap sau vreo altă autoritate în materie nu i-ar fi spus dinainte că era de datoria ei să prefere pe *Candide.* Întrucât nu i se îngăduia decât să critice cărţile proaste, lipsa ei de intuiţie critică nu avea mare importanţă.

Îşi văzură mai departe de lucru; la prânz luară dejunul la un restaurant. După aceea se. Întoarseră şi se aşezară din nou la treabă. Între timp sosiseră unsprezece cărţi.

— Mă simt, spuse Walter, ca vulturii din Bombay în timpul unei epidemii printre parşi.

Bombay-ul şi parşii îi amintiră de sora lui, Elinor. Se îmbarca astăzi, împreună cu Philip. Walter se bucura de întoarcerea lor. Erau aproape singurele persoane cu care putea discuta deschis despre necazurile lui. O să se poată consulta cu ei.

Graţie lor se va. simţi reconfortat, iar răspunderile proprii îi vor părea mai uşoare. Deodată, îşi aminti că totul fusese hotărât şi nu mai existau probleme. Niciuna. Sună telefonul. Ridică receptorul.

— Tu eşti, dragă Walter? Era vocea lui Lucy.

Simţi o strângere de inimă, căci ştia ce avea să urmeze.

— Tocmai m-am sculat, explică ea. Sunt singură de tot. Voia ca Walter să vină să ia ceaiul cu ea. Walter refuză. Atunci, după ceai.

— Nu pot, insistă el.

— Prostii! Fireşte că poţi.

— Cu neputinţă.

— Dar de ce?

— Am treabă.

— Dar nu după şase. Vino neapărat.

La urma urmei, se gândi el, poate c-ar fi mai bine s-o vadă şi să-i explice ce hotărâse.

— N-am să te iert niciodată dacă nu vii.

— Bine, spuse el. Am să fac un efort. Dac-o să fie cu putinţă, am să vin.

— Îţi place să flirtezi, îl persifla Beatrice când Walter puse receptorul în furcă. Refuzi, numai pentru plăcerea de a fi rugat!

Când pe la cinci şi ceva plecă, părăsindu-şi biroul sub pretextul că trebuia să se ducă la London Library înainte de ora de închidere, Beatrice îl salută ironic. *Bon amusement!* fură ultimele ei cuvinte.

*

În biroul său redacţional, Burlap dicta scrisori secretarei sale.

— „Al dumneavoastră", etc… încheie el şi ridică un alt teanc de hârtii. „Dragă Miss Saville", începu el uitându-se o clipă la scrisori. Nu, se corectă el. „Dragă Miss Romola Saville. Vă mulţumesc pentru nota dvs. şi pentru manuscrisele trimise." Se opri apoi, lăsându-se pe scaun, închise ochii, gândindu-se puţin. „N-am obiceiul, continuă el în cele din urmă cu o voce moale şi distantă, n-am obiceiul să scriu scrisori personale unor necunoscuţi care-mi trimit manuscrise". Redeschise ochii şi întâlni de cealaltă parte a mesei privirea întunecată dar vie a secretarei. Ochii domnişoarei Cobbett aveau o expresie sarcastică; un zâmbet slab i se înfiripase aproape imperceptibil în colţul gurii. Burlap se irită, dar îşi ascunse sentimentele şi continuă să se uite fix înainte, ca şi cum domnişoara Cobbett nu ar fi existat, iar el s-ar fi uitat distrat la o mobilă.

Domnişoara Cobbett îşi coborî din nou privirea pe blocnotesul ei.

„Ce jalnic, îşi spuse ea. E de o vulgaritate indescriptibilă”. Domnişoara Cobbett era o femeie micuţă, brunetă, cu un început de mustaţă în colţul buzei superioare, cu ochii căprui, disproporţionat de mari în comparaţie cu faţa subţire şi cam bolnăvicioasă. Ochii adânci şi vii aveau aproape în permanenţă o expresie de reproş, care se putea transforma imediat în mânie sau, ca acum, în bătaie de joc. Era dreptul ei să privească lumea cu reproş. Soarta o tratase rău. De fapt. foarte rău. Născută şi crescută într-o familie suficient de înstărită, se trezise, la moartea tatălui, săracă lipită pământului şi nevoită să trăiască de pe o zi pe alta. Se logodise cu Harry Markhani. Viaţa promitea să reînceapă. Apoi venise războiul. Harry se înrolase şi murise în luptă. Moartea lui o silise să facă stenografie şi dactilografie până la sfârşitul vieţii. Harry fusese singurul bărbat care o iubise, singurul gata să-şi asume riscul de a o iubi. Alţi bărbaţi o considerau alarmant de violentă, de pasionată şi de serioasă. În compania ei tinerii se simţeau proşti şi caraghioşi. Se răzbunau, bătându-şi joc de ea şi spunând că n-are „simţul umorului”, că e pedantă şi, cu timpul, că e fată bătrână şi că tânjeşte după un bărbat. Mai spuneau că seamănă cu o vrăjitoare. Domnişoara Cobbett se îndrăgostise adeseori nebuneşte, cu o violenţă disperată. Bărbaţii, însă, o ignoraseră sau, dându-şi seama cu cine au de-a face, dăduseră bir cu fugiţii; alţii îşi bătuseră joc de ea sau, şi mai rău, se arătaseră condescendenţi şi amabili, văzând în ea o sărmană fiinţă rătăcită, o pacoste cu care trebuie totuşi să te porţi milos. Ethel Cobbett avea tot dreptul să fie nemulţumită.

Pe Burlap îl întâlnise datorită faptului că pe vremea prosperităţii ei materiale învăţase la aceeaşi şcoală cu Susan Paley, viitoarea nevastă a lui Burlap. La moartea lui Susan, Burlap exploatase durerea resimţită, grăbindu-se să se

destăinuie în scris, într-o serie extrem de penibilă de articole personale, concepute la modul său veşnic penibil şi care constituia secretul succesului său în gazetărie (căci marelui public îi place întotdeauna să dezvolte indiscreţiile personale). Ethel îi trimisese o scrisoare de condoleanţe, împreună cu o lungă relatare despre Susan, de pe vremea când era tânără. Un răspuns emoţionat şi emoţionant îi parvenise cu prima poştă: „Vă mulţumesc, vă mulţumesc pentru amintirile dumneavoastră despre fiinţa care am simţit că e Susan cea adevărată, fetiţa care a supravieţuit în femeia matură atât de frumos, atât de pur până în ultima clipă; copilul minunat care, în ciuda scurgerii timpului „a rămas acelaşi, trăind în persoana fizică a lui Susan. În adâncul sufletului ei, sunt sigur, Susan n-a crezut niciodată cu adevărat în fiinţa ei adultă şi cronologică, n-a reuşit niciodată cu adevărat să-şi scoată din cap că era fetiţă care făcea pe adultul.” Şi aşa mai departe – pagini de un lirism cam isteric despre copilul-femeie. O mare parte din conţinutul scrisorii îl vârâse în articolul din săptămână următoare intitulat: „Unor astfel de oameni le e hărăzită împărăţia Cerurilor”. Peste câteva zile plecase la Birmingham să discute personal cu femeia care o cunoscuse pe „Susan cea adevărată”, pe vremea când era o copilă atât din punct de vedere cronologic cât şi spiritual. Impresia reciprocă se dovedise favorabilă. Pentru Ethel, care ducea o existenţă amară şi nemulţumită între locuinţa ei tristă şi oribila societate de asigurări unde lucra, sosirea mai întâi a scrisorii şi apoi a lui Burlap în persoană constituiseră evenimente importante şi minunate. Un scriitor adevărat, un om inteligent şi inimos. În starea lui de spirit, lui Burlap i-ar fi plăcut orice femeie care putea să-i vorbească despre copilăria lui Susan, orice femeie, în a cărei compasiune caldă şi maternă, el însuşi fiind copil, se putea cufunda voluptuos, ca într-un pat cu fulgi.

Ethel Cobbett se dovedise nu numai plină de simpatie şi o prietenă devotată a lui Susan, dar mai ales inteligentă, serios cultivată şi plină de admiraţie faţă de el. Primele impresii fuseseră favorabile.

Burlap plânsese cuprins de disperare. Se zbuciumase la gândul că niciodată, da, niciodată nu va putea să ceară iertare lui Susan pentru tot răul ce i-l făcuse, pentru toate cuvintele crude pe care le rostise. Chinuit de remuşcări, îi mărturisise lui Ethel că o dată îşi înşelase soţia. Îi povestise amănunţit certurile dintre ei. Susan murise şi nu mai avea cum să-i ceară iertare. Niciodată, niciodată. Ethel, înduioşată, reflectase că pe ea n-avea s-o regrete nimeni. A fi obiectul unei compasiuni postume e mai puţin plăcut decât să te bucuri de aceeaşi afecţiune cât trăieşti. Chinurile pe care Burlap, printr-un proces de concentrare puternică asupra ideii pierderii şi durerii suferite, reuşise să şi le dezlănţuie în suflet, erau cu totul disproporţionate şi departe de sentimentele sale reale pentru Susan. Loyola prescria fiecărui novice iezuit o serie de meditaţii solitare asupra suferinţelor lui Cristos; câteva zile petrecute într-un astfel de exerciţiu, întovărăşit de post negru, erau în general suficiente pentru a zămisli în mintea novicilor o înţelegere vie, mistică şi personală a adevăratei existenţe a Mânuitorului şi a suferinţelor lui. Burlap folosea acelaşi procedeu; dar în loc să se gândească la Iisus, sau măcar la Susan, se gândea la sine, la propriile lui chinuri, la propria lui singurătate, la propriile lui remuşcări. Şi evident, câteva zile de continuă masturbaţie spirituală îl aduceau la o înţelegere mistică a propriei sale stări jalnice, unice şi incomparabile. Se închipuia, într-o viziune apocaliptică, copleşit de toate durerile. (Burlap cita întotdeauna oral sau în scris frazele din *Noul Testament.* „Fiecare dintre noi, scria el, fie că este bărbat sau femeie, duce o cruce după putinţa sa de a îndura şi după

capacităţile de autoperfecţionare.” Vorbea în cunoştinţă de cauză despre suferinţele din grădina măslinilor şi cupele cu oţet.) Viziunea îi sfâşia inima; îl copleşea mila faţă de propria lui persoană. Sărmana Susan n-avea multe lucruri în comun cu suferinţele acestui Burlap, gen Iisus Cristos. Dragostea pentru Susan, pe vremea când ea trăia, şi-o sugerase şi o amplificase singur, manifestările de durere la moartea ei urmăriseră acelaşi proces. Nu o iubise pe Susan, ci imaginea ei, pe care o zămislise în mintea lui; îi plăcea ideea dragostei. Se concentrase puternic, în cea mai bună manieră iezuită, până ce imaginile şi sentimentele deveniseră halucinant de reale. Dragostea lui pentru această fantomă, iubirea de dragul iubirii, pasiunea de dragul pasiunii, pe care izbutise să le stoarcă din conştiinţa lui, o cuceriseră pe Susan, care îşi închipuise că au o legătură cu persoana ei. O impresionase mai ales faptul că sentimentele lui aveau o notă „pură”, lipsită de virilitate. Părea un copil îndrăgostit de mama lui (un copil cu unele porniri incestuoase, e adevărat; dar cu ce tact şi cu ce delicateţe juca rolul unui mic Oedip!). Dragostea lui Burlap era copilărească şi maternă: plin de pasiune şi făcând mici nebunii, căuta parcă un refugiu în braţele mamei. Slăbuţă, extrem de delicată, parţial vie şi de aceea doar parţial maturizată, şi rămasă în stadiul unei copilării veşnice, Ethel Cobbett îl adorase ca pe un iubit de o factură superioară, ca pe un sfânt. Burlap, în schimb adora propria sa fantomă, adora frumoasa sa concepţie creştină asupra căsătoriei, şi în fine adora felul încântător cum se purtase ca soţ.

Articolele sale periodice exaltau pe un ton liric căsătoria. Cu toate acestea, fusese deseori necredincios soţiei sale. Avea un sistem atât de pur, de copilăresc şi de platonic de a face dragoste, încât nici femeile şi nici el nu considerau manifestările lui ca reprezentând efectiv dragostea. Viaţa împreună cu Susan fusese o succesiune de

scene pe întreaga varietate a tonalităţilor emotive. Obişnuia să-şi rumege nemulţumirile, otrăvindu-şi mintea, până ce izbucnea într-un acces de furie sau de gelozie. Alteori, reflecta la propriile sale lipsuri, se pocăia, devenea dezgustător, abject, şi se târa la picioarele ei într-un extaz de adoraţie incestuoasă faţă de o soţie – o imaginară mamă-copil – pe care o alesese pentru a o identifica cu Susan cea în carne şi oase. Uneori îşi întrerupea brusc emoţiile, începând să râdă, un râs ciudat de scurt şi cinic, făcând-o pe Susan să se simtă foarte prost şi un timp se transforma complet, ajungând să semene cu Morarul vesel din liedul lui Schubert. „Nu ţin la nimeni, nu, nu ţin la nimeni şi nimeni nu ţine la mine”. „Diavolul din noi”, aşa descria el aceste stări, când îşi revenea la starea de spirit obişnuită; cita cuvintele Bătrânului marinar[96] despre şoapta blestemată care îi uscase inima, ca un praf. „Diavolul din suflet”, sau adevărata, fundamentala sa fiinţă, sătulă de a mai juca un rol străin şi de a-şi exterioriza emoţii pe care nu le resimţea spontan, îşi luase oare o scurtă vacanţă?

Susan murise; Burlap ar fi putut la fel de uşor să simuleze durerea puternică şi statornică încercată cu această ocazie, dacă i-ar fi venit ideea, pe vremea când ea trăia, că Susan a murit, iar el a rămas dezolat şi singur.

Pe Ethel o emoţionase intensitatea sentimentelor lui, sau mai degrabă insistenţa şi violenţa lor. Burlap păruse complet zdrobit de durere, atât fizic cât şi spiritual. Inima lui Ethel sângerase pentru el. Încurajat de simpatia ei, Burlap se scufundase într-o orgie de regrete, atât de ieftine încât durerea simulată te scotea din sărite, într-o orgie de căinţe pe cât de jalnice pe atât de tardive, şi într-o orgie de mărturisiri şi înjosiri inutile. Sentimentele nu sunt lucruri de sine stătătoare, care să poată fi izolate de restul gândurilor. Când cineva încearcă o emoţie puternică într-un domeniu, nu e exclus să se emoţioneze şi în altul. Durerea îl făcea pe

Burlap nobil şi generos; mila faţă de sine îi uşura sentimentul creştin faţă de alţi oameni.

— Îmi dau seama că şi dumneata eşti nefericită, îi spusese lui Ethel.

Ethel recunoscuse şi îi mărturisise cât de mult ura serviciul, localul unde lucra şi pe cei de acolo; îi povestise viaţa ei distrusă. Burlap o încredinţase de simpatia lui.

— Ce înseamnă micile mele nefericiri în comparaţie cu ale dumneavoastră? protestase ea, amintindu-şi violenţa durerii lui.

Burlap îi vorbise despre francmasoneria suferinţei, apoi, orbit de viziunea propriei sale fiinţe generoase, oferise domnişoarei Cobbett postul de secretară la redacţia revistei *Literary World.* Cu toate că Londra şi *Literary World* păreau infinit mai atrăgătoare decât Birmingham-ul şi Societatea de asigurări, Ethel ezitase. Slujba ei era; plicticoasă, dar sigură, permanentă şi îi garanta o pensie. Într-o nouă explozie de generozitate, Burlap o asigurase că noua ei situaţie va fi cât doreşte ea de permanentă. De atâta bunătate, inima lui Burlap bătuse mai tare!

Domnişoara Cobbett se lăsase convinsă. Venise la Londra.

Burlap, care sperase să se strecoare treptat şi aproape pe nesimţite în patul ei, suferise o mare dezamăgire. Făcând pe copilul cu inima sfărâmată. căutând înţelegere şi afecţiune, încercase s-o corupă într-un mod cât mai spiritual şi platonic şi s-o atragă, profitând de compătimirea ei, într-un incest tandru şi delicios. Lui Ethel Cobbett însă ideea îi păruse inacceptabilă; nici măcar nu-i trecuse vreodată prin cap. Avea principii solide, dovedindu-se în convingerile ei morale la fel de pasionată şi violentă ca şi în dragoste. Luase prea în serios şi prea literal durerea lui Burlap. Căzuseră de acord cu ochii plini de lacrimi, să iniţieze un fel de cult, numai al lor, pentru sărmana Susan, să ridice în memoria ei şi să păstreze în

suflet un altar veşnic luminat şi împodobit cu ofrande. Ethel îşi închipuise că Burlap nu va renunţa la această intenţie. Ea una, în orice caz, avea de gând s-o ducă la îndeplinire. Nici nu visase că Burlap urmărea altceva. Purtarea lui ulterioară o uimise şi o revoltase. Cum, acesta era omul care promisese că va ţine veşnic aprinse lumânările din faţa altarului sărmanei Susan? se întrebase ea privindu-l cum îşi duce viaţa de promiscuităţi ascunse. Îşi arătase şi îşi manifestase dezaprobarea şi prin cuvinte. Burlap se blestemase pentru prostia pe care o săvârşise convingând-o să-şi lase serviciul la societatea de asigurări, se blestemase pentru idioţenia lui crasă promiţându-i o slujbă sigură. De-ar da Dumnezeu să plece din proprie iniţiativă! Începuse să-i facă mizerii tratând-o impersonal, cu răceală şi superioritate, ca pe o maşină de scris sau un dictafon. Ethel Cobbett se cramponase însă cu sălbăticie de slujba ei.

Se împliniseră vreo optsprezece luni de când era angajată şi nu dădea niciun semn că avea de gând să demisioneze. Situaţia devenise insuportabilă: nu mai mergea. Dar cum să-i pună capăt? Evident, nu se angajase legal s-o ţină la infinit. Nu hotărâse nimic în scris. Dacă într-o bună zi va deveni insuportabilă, atunci…

Ignorând cu desăvârşire privirea şi surâsul ei ironic aproape imperceptibil, Burlap continuă să dicteze. Te înjoseşti dacă dai atenţie unei maşini; e de-ajuns s-o foloseşti. Şi totuşi, mult timp n-o s-o mai ţină.

— „N-am obiceiul să scriu unor necunoscuţi care-mi trimit manuscrisele”, repetă el cu o voce fermă, hotărâtă. „Nu mă pot reţine însă să nu vă spun”, nu, „să nu vă mulţumesc pentru marea plăcere pe care mi-au prilejuit-o poemele dumneavoastră. Prospeţimea lirică a operei dumneavoastră, sinceritatea ei emoţionantă, strălucirea ei vie, aproape sălbatică au constituit pentru mine o revelaţie, o adiere de aer curat. Un

redactor e silit să citească atâta literatură proastă încât se simte aproape mişcat şi rămâne recunoscător acelora care” – nu, scrie mai bine – „acelor spirite rare, preţioase care îi oferă aur în locul zgurei obişnuite. Vă mulţumesc pentru că mi-aţi dăruit”, se uită din nou prin hârtii, *Dragostea în pădure* şi *Florile pasiunii.* Vă mulţumesc pentru suprafaţa lor verbală, vie şi dezordonată. Vă mulţumesc pentru sensibilitatea… – nu – pentru sentimentele delicate, pentru experienţa suferinţei, pentru spiritualitatea arzătoare pe care o intuiţie mai adâncă le descoperă sub această suprafaţă. Am dat dispoziţie ca ambele poeme să fie culese imediat, sperând ca ele să apară la începutul lunii viitoare.

Între timp, dacă aveţi un drum pe Fleet Street, m-aş considera foarte onorat să aud personal de la dumneavoastră ceva în legătură cu proiectele poetice. Aspirantul literar, chiar şi cel talentat, se loveşte deseori de greutăţi materiale, pe care scriitorul profesionist ştie cum să le evite. Am considerat întotdeauna un mare privilegiu şi o mare datorie ca, în calitatea mea de critic şi redactor, să facilitez drumul celor talentaţi. Iată de ce, vă rog să iertaţi această scrisoare interminabilă. Primiţi, vă rog, încredinţarea stimei mele deosebite.”

Se uită din nou la poemele bătute la maşină şi citi câteva versuri. „Un autentic talent, îşi spuse el de câteva ori, un autentic talent”. Diavolul din el reflecta însă că autoarea acestor poeme, remarcabil de sincere şi pline de temperament, părea să fie o fată cu oarecare „experienţă”. Aruncă poemele în coşul de hârtii din dreapta şi luă o nouă scrisoare din coşul din stânga.

— „Reverendului James Hitchcock”, dictă el. „Casa Parohială din Tuttleford, în Wiltshire. Stimate domn, regretăm extrem de mult că nu avem posibilitatea să folosim amplul şi foarte interesantul dumneavoastră articol asupra legăturii

dintre limbile aglutinante şi formele aglutinante ale himerelor în arta simbolică. Lipsa de spaţiu…”

*

În capotul ei roz, ca lalelele din vaze, Lucy citea sprijinită în coate. Divanul cenuşiu avea aceeaşi culoare cu pereţii îmbrăcaţi în mătase; covorul era roz. Până şi papagalul din colivia lui aurită era gri şi roz. *Uşa* se deschise.

— Dragă Walter! În sfârşit!

Lucy zvârli cartea.

— Am şi sosit. Dac-ai şti câte lucruri am lăsat baltă ca să vin aici. („Îmi promiţi?” îl întrebase Marjorie. Iar el răspunsese: „Îţi promit”. Această ultimă vizită de explicaţii nu mai conta.)

Divanul era larg. Lucy îşi trase picioarele la perete, făcându-i loc. Unul dintre papucii ei roşii, model turcesc, căzu pe covor

— Mă enervează manichiurista, spuse ea, ridicându-şi puţin piciorul gol spre el. Se încăpăţânează să-mi dea cu mizeria asta roşie pe unghiile de la picioare. Parcă-s nişte răni.

Walter tăcea. Inima îi bătea puternic. Parfumul gardeniilor îl învălui, precum căldura unui trup, transpusă într-o altă gamă senzuală. Există parfumuri fierbinţi sau reci, înăbuşitoare ori proaspete. Gardeniile lui Lucy îi umpleau gâtul şi plămânii cu un parfum tropical, suav, apăsător. Pe mătasea cenuşie a divanului, piciorul ei alb semăna cu mugurii de lotus, cărnoşi şi albi. Picioarele zeiţelor indiene, călcând printre florile de lotus, devin şi ele flori. Timpul se scurgea în tăcere, dar nu inutil, ca de obicei. De data asta inima nerăbdătoare a lui Walter îi pompa, cu fiecare bătaie, în rezervorul ermetic al experienţei, unde timpul continua să urce în spatele digului, până când, în cele din urmă, pe neaşteptate… Walter întinse brusc mâna şi-i apucă piciorul gol. Sub presiunea secundelor acumulate în tăcere, digul

cedă. Piciorul era lung, lung şi subţire. Îşi încleşta mâna pe el. Se aplecă şi îi sărută laba. piciorului.

— Vai, dragă Walter, râse Lucy. Ai început să ai gusturi cu totul orientale.

Waher nu spuse nimic; îngenunche jos, lângă divan şi se lăsă peste ea. Faţa lui, aplecată pentru a o săruta, exprima disperare şi nebunie. În contact cu trupul ei, mâinile lui tremurau. Lucy clătină din cap şi îşi feri faţa cu mâna.

— Nu, nu vreau.

— De ce?

— Nu-i bine.

— De ce nu?

— În primul tând ai să-ţi complici şi mai rău situaţia.

— Nu-i adevărat, spuse Walter.

Nu mai existau complicaţii. Marjorie dispăruse din mintea lui.

— În afară de asta, continuă Lucy, am impresia că m-ai uitat, şi nu vreau.

Buzele lui Walter erau însă catifelate iar mâinile lui o atingeau uşor. Săruturile şi mângâierile trezeau tremurător la viaţă anticipări ale plăcerii. Lucy închise ochii. Mângâierile acţionau ca un drog ameţitor şi calmant. Trebuia doar să-şi relaxeze voinţa şi drogul va pune complet stăpânire pe ea. Va înceta să mai existe şi va deveni o epidermă fremătând de plăcere şi acoperind un vid, o beznă abisală şi caldă.

— Lucy! Pleoapele ei se zbătură şi tremurară sub săruturile lui. Walter îşi lăsă mâna pe sânii ei. — Iubito!

Lucy rămăsese perfect nemişcată, cu ochii încă închişi.

Un ţipăt ascuţit, brusc şi sfâşietor Ti făcu pe amândoi să tresară, trezindu-se de-a binelea. din uitarea timpului. Parcă s-ar fi comis o crimă alături, iar victima ar fi considerat uciderea ei o glumă şi o operaţie dureroasă.

Lucy izbucni în râs.

— E Polly.

Se uitară peste umăr la colivie. Cu capul lăsat puţin pe o parte, pasărea îi cerceta cu un ochi negru şi rotund. În timp ce-l priveau, un oblon de piele, de culoarea pergamentului, coborî rapid peste ochii strălucitori şi inexpresivi ai papagalului, iar apoi se ridică. Ţipătul de martir muribund dar vesel se repetă.

— Va trebui să-i acoperi colivia cu husa, spuse Lucy.

Walter se întoarse spre ea şi, furios, începu s-o sărute. Papagalul ţipă iar, Lucy începu să râdă mai tare.

— E inutil, spuse ea, răsuflând greu. Nu tace până nu acoperi colivia.

Pasărea îi confirmă cuvintele, scoţând un alt urlet de agonie veselă. Exasperat, jignit şi simţindu-se ridicol, Walter se ridică şi traversă încăperea. Văzându-l că se apropie, pasărea începu să ţopăie neastâmpărată pe trapezul ei. Creasta i se zbârli, iar penele de pe cap şi gât i se înfoiară ca solzii unui con de molift, ajuns la maturitate.

— Bună dimineaţa, spuse papagalul cu o voce guturală de ventrilog, bună dimineaţa, mătuşico, bună dimineaţa, mătuşico…

Walter desfăcu husa de brocat roz ce se afla împăturită alături pe o masă şi acoperi colivia cu ea, înăbuşind astfel strigătele. De sub husă se auzi un ultim: „Bună dimineaţa, mătuşica”, apoi se făcu tăcere.”

— Îi place să facă glume, spuse Lucy când papagalul dispăru subA husă. *

Îşi aprinse o ţigară.

Walter străbătu din nou încăperea cu paşi mari şi, fără să spună un cuvânt, îi luă ţigara dintre degete şi o aruncă în cămin. Lucy ridică mirată din sprâncene; el nu-i dădu răgazul să vorbească. Îngenunche din nou la marginea divanului şi începu s-o sărute pătimaş.

— Walter! protestă ea. Nu! Ce te-a apucat?

Încercă să se desfacă din braţele lui, dar descoperi că era neaşteptat de puternic.

— Eşti o fiară.

Walter se simţi cuprins de o dorinţă şi sălbatică.

— Walter! Îţi repet! Îi veni o idee absurdă, care o făcu deodată să râdă. Parc-ai fi un artist de cinema. Văzut de aproape, când rânjeşte.

Încercarea de a-l ridiculiza se dovedi la fel de ineficace ca şi protestul. De fapt, nu dorea ca el să înceteze. De ce să nu-i cedeze? Era totuşi oarecum umilitor să fie dominată, să i se impună dragostea, în loc ca ea să aleagă. Mândria şi voinţa ei se impuseră, înfrânându-i propria dorinţă. Dar de ce nu, în definitiv? Stupefiantul era puternic şi îmbătător. De ce nu? închise ochii, în timp ce ezita încă, împrejurările hotărâră subit în locul ei. Cineva bătu la uşă. Lucy redeschise ochii.

— Am de gând să-i spun să intre, şopti ea.

Walter se ridică grăbit în picioare; între timp bătaia în uşă se repetă.

— Intră!

Uşa se deschise.

— A venit domnul Illidge, doamnă! spuse servitoarea.

Walter rămase lângă fereastră, ca şi cum l-ar fi interesat foarte mult camionul staţionat în faţa casei de peste drum.

— Condu-l aici, spuse Lucy.

Când uşa se închise, Walter se întoarse. Faţa i se acoperise cu o paloare puternică, iar buzele îi tremurau.

— Am uitat cu desăvârşire, explică ea. L-am invitat aseară, sau mai degrabă azi-dimineaţă.

Walter privi în altă direcţie şi fără să rostească o vorbă traversă odaia, deschise uşa şi plecă.

— Walter! îl strigă ea, Walter! dar el nu se întoarse.

Pe scară se întâlni cu Illidge care urca în urma servitoarei. Walter îi răspunse la salut cu un gest

neglijent şi se grăbi să treacă pe lângă el. Nu era destul de calm pentru a-i vorbi.

— Prietenul nostru Bidlake părea foarte grăbit, spuse Illidge după ce se salutară.

Se simţea încântat, fiind convins că Walter plecase din cauza lui.

Lucy îi observă expresia satisfăcută. „Parcă-i un cocoşel roşu", îşi spuse ea.

— A uitat ceva, explică ea vag.

— Sper că nu s-a uitat pe sine, se interesă Illidge pe un ton glumeţ.

Lucy începu să râdă, mai mult din cauza pozei lui de mascul îngâmfat, decât de glumă. Illidge se umflă în pene, plin de încredere şi satisfacţie. Manierele mondene se dovedeau simple ca un joc de popice. Simţindu-se ca la el acasă, îşi întinse picioarele şi se uită prin cameră. Eleganţa sobră şi costisitoare îl impresiona imediat, ca fiind de bun gust. Trase pe nări, încântat, parfumul din aer.

— Ce-i sub husa aceea roşie şi misterioasă? întrebă el arătând spre colivia acoperită.

— Un papagal, răspunse Lucy, un papagal care face cucurigu, rectifică ea, izbucnind brusc într-un hohot de râs neliniştitor şi inexplicabil.

Există dureri ce pot fi mărturisite şi suferinţe cu care te poţi mândri pe drept. Despre moartea unei fiinţe iubite, despre despărţire, despre remuşcări şi teama de moarte au vorbit elocvent poeţii. Durerile solicită simpatia lumii. Există însă şi dureri compromiţătoare, nu mai puţin sfâşiitoare decât celelalte, dar despre care cei ce le îndură nu îndrăznesc, sau nu pot să vorbească. De pildă, durerea pricinuită de o dorinţă nesatisfăcută. Iată sentimentul lui Walter când ajunse în stradă. Simţea în acelaşi timp durere, furie, dezamăgire, ruşine şi nefericire. Avea senzaţia că sufletul i se năruie de atâta durere. Totuşi, nu putea mărturisi nimănui adevărata cauză a suferinţelor sale, dat fiind caracterul lor josnic şi chiar ridicol. Să

presupunem că s-ar fi întâlnit cu un prieten care l-ar fi întrebat de ce este atât de nefericit.

„Eram cu o femeie în pat şi am fost întrerupt, la început, de ţipetele unui papagal, apoi de sosirea unui invitat.”

Răspunsul ar fi fost un imens şi batjocoritor hohot de râs.

Mărturisirea ar fi făcut ocolul cluburilor, ca o glumă straşnică. Şi totuşi Walter n-ar fi suferit mai cumplit nici dacă i-ar fi murit mama.

Rătăci cam o oră pe străzi şi prin Regent Park. Lumina descreştea treptat în după-amiaza albă şi ceţoasă. Se mai linişti. „E o lecţie, îşi zise el, o pedeapsă”; îşi călcase promisiunea. Atât pentru binele lui cât şi pentru al lui Marjorie, jură că lucrul nu avea să se mai repete. Se uită la ceas şi văzând că e trecut de şapte o luă spre casă. Ajunse obosit şi decis să se pocăiască.

Marjorie cosea. Faţa ei subţire şi obosită strălucea în lumina lămpii. Purta şi ea capot. Mov, oribil. „Întotdeauna a fost lipsită de bun gust”, îşi spuse Walter. Mirosul de mâncare se răspândise în tot apartamentul. Nu putea să suporte mirosul de bucătărie; un motiv în plus pentru care trebuia să-i rămână credincios lui Marjorie. O problemă de onoare şi o datorie. Faptul că prefera parfumul de gardenie mirosului de varză nu-i dădea dreptul s-o facă pe Marjorie să sufere.

— Ai întârziat, spuse ea.

— Am avut o groază de treabă, explică Walter. Şi m-am întors acasă pe jos. Asta, cel puţin, era adevărat. Cum te simţi?

Îi cuprinse umerii cu mâinile şi se aplecă spre ea. Marjorie dădu drumul la cusătură şi îşi încolăci braţele în jurul gâtului lui Walter. „Ce fericită sunt, îşi spuse ea, că e iar al meu!” Din nou al ei. Ce bucurie! Dar, chiar în clipa când îl îmbrăţişa, îşi dădu seama că fusese din nou trădată. Se smulse de lângă el.

— Walter, cum ai fost în stare?

Sângele îi năvăli în faţă; încercă se joace teatru mai departe.

— Ce să fiu în stare? întrebă el.

— Iar ai fost la femeia aceea.

— Nu ştiu ce spui.

Înţelese că partida era pierdută, dar continuă să se prefacă.

— E inutil să mă minţi.

Marjorie se ridică, brusc, răsturnând coşul de lucru; conţinutul se răspândi pe jos. Fără să-i pese, traversă odaia.

— Lasă-mă în pace! strigă ea când Walter încercă s-o urmeze.

Cu o mişcare resemnată, o ascultă.

— Cum ai fost în stare? continuă ea. Să vii acasă duhnind a parfumul ei. Aşadar, gardeniile îl trădaseră. Ce prost fusese; ar îi trebuit să se gândească mai dinainte… – după tot ce-ai spus azi-noapte. Cum ai fost în stare?

— Dă-mi voie să-ţi explic, protestă el cu vocea unei victime, a unei victime exasperate.

— Explică-mi de ce-ai minţit, spuse ea cu amărăciune. Explică-mi de ce ţi-ai călcat promisiunea.

Furia şi dispreţul ei treziră un ecou corespunzător în sufletul lui Walter.

— Am să mă mulţumesc să-ţi explic, spuse el cu o politeţe rigidă şi primejdioasă. „O adevărată caţă cu scenele, şi cu gelozia ei! O caţă insuportabilă, exasperantă.”

— Mulţumeşte-te să minţi mai departe, îl ironiza ea, Walter dădu din nou indiferent din umeri.

— Dacă aşa iei lucrurile, spuse el politicos.

— Eşti un mincinos neruşinat, asta eşti, spuse Marjorie, întorcându-i spatele.

Îşi acoperi faţa cu mâinile şi începu să plângă.

Walter rămase nepăsător. Spectacolul pe care-l ofereau umerii ei zguduiţi de plâns îl scotea din

sărite şi îl plictisea. O privi cu o furie rece şi obosită.

— Pleacă! strigă ea printre lacrimi, pleacă!

Nu mai voia să-l vadă, stând acolo cu un aer triumfător, în timp ce ea plângea.

— Pleacă!

— Vrei într-adevăr să plec? O întrebă el cu aceeaşi politeţe rece şi gravă.

— Da, du-te, pleacă!

— Foarte bine, spuse el.

Deschise uşa şi plecă.

La Camden Town luă un taxi şi ajunse în Bruton Street exact în momentul când Lucy se pregătea să plece în oraş ca să ia masa.

— Vii cu mine, o anunţă el foarte calm.

— Regret.

— Vii, când îţi spun.

Lucy îl privi curioasă. Walter o fixa, zâmbind, cu o expresie ciudată de satisfacţie şi amuzament, o expresie de forţă încăpăţânată şi invincibilă, cum nu văzuse niciodată pe faţa lui.

— De acord, spuse ea în cele din urmă şi sună servitoarea. Telefonează-i, te rog, lui Lady Sturlett, ordonă ea, şi spune-i că regret, dar am o migrenă teribilă şi nu pot să mai vin astă-seară. Servitoarea se retrase. Ei, acum eşti mulţumit?

— Încep să fiu, răspunse el.

— „Începi”? Lucy se prefăcu indignată. Îmi place obrăznicia ta nemaipomenită.

— Ştiu că-ţi place, spuse Walter râzând.

Şi ei îi plăcu.

În noaptea aceea Lucy deveni amanta lui.

*

Era între ora trei şi patru după-amiază. Spandrell tocmai se dăduse jos din pat. Nu se bărbierise încă; peste pijama purta un halat din postav cafeniu, ca un anteriu de călugăr. (Aerul lui monastic era studiat; îi plăcea să semene cu asceţii. În copilărie

juca cu mare plăcere rolul unui anahoret al cultului diavolului.) Umplu ceainicul cu apă şi aşteptă să fiarbă pe aragaz. I se păru că ţine o veşnicie. În gura uscată îi stăruia un gust ce-i amintea mirosul de alamă încinsă. Erau urmările obişnuite ale coniacului.

„Aşa cum cerbul tânjeşte după apa pâraielor, îşi spunea el, tot astfel şi sufletul meu… Setea de a doua zi după chef. Dacă s-ar putea îmbutelia graţia divină ca apa minerală."

Se îndreptă spre fereastră. Dincolo de o rază de cincizeci de metri, întreg universul fusese anulat de o ceaţă albă. Cât de insistent şi de semnificativ se profila un felinar în faţa casei de alături, pe partea dreaptă a străzii! Lumea fusese distrusă şi rămăsese doar felinarul, ca barca lui Noe în cataclismul universal. Niciodată nu observase felinarul; mai înainte nici nu existase. Acum însă era singurul lucru existent. Spandrell îl fixă cu toată atenţia; simţi că i se taie respiraţia. Un felinar singur în ceaţă – unde mai văzuse aşa ceva? Senzaţia bizară că a rămas singurul supravieţuitor al diluviului îi era oarecum familiară. Cu privirea aţintită asupra felinarului, încercă să îşi aducă aminte. După un timp, gâtuit de emoţie, renunţă; îşi ţinea în frâu voinţa şi gândurile conştiente, aşa cum un poliţist ţine piept mulţimii care înconjoară o femeie leşinată pe stradă. Îşi ţinea în frâu gândurile conştiente, pentru a îngădui memoriei ameţite să-şi facă loc pentru a se întinde, a respira şi a reveni la viaţă. Cu ochii pironiţi asupra felinarului, Spandrell aştepta frământat dar cu răbdare, ca un om gata să strănute, clipa când avea să izbucnească criza; aştepta ca memoria, de mult moartă, să învie. Deodată memoria învie, se trezi complet din catalepsia ei şi, cu un sentiment de mare uşurare sufletească, Spandrell se văzu urcând drumul abrupt, acoperit cu zăpadă bătătorită, ce ducea de la Cortina spre trecătoarea Falzarfego. Un nor alb şi rece coborâse asupra văii. Munţii

dispăruseră. Vârfurile fantastice, de un roş de coral, ale Dolomiţilor nu se mai vedeau. Nu mai existau culmi şi prăpăstii. Lumea avea doar cincizeci de paşi lăţime: pe jos zăpada albă; În jur şi deasupra, nori albi. Iar, uneori, proiectat pe albeaţa zăpezii, conturul întunecat al unei case, al unui stâlp de telefon, al unui pom, al unui om, sau al unei sănii, semnificative în izolarea şi singurătatea lor, fiecare un supravieţuitor al dezastrului general. Spectacolul avea ceva lugubru, dar cât era de captivant, de nou, de frumos prin ciudăţenia lui. Plimbarea se dovedea o aventură. II cuprinsese un neastâmpăr, un fel de nelinişte îi amplificase fericirea, făcând-o insuportabilă.

— Uită-te la cabana aceea micuţă din dreapta, îi strigase mamei lui. Când am urcat ultima oară nu se afla aici. Îţi jur că nu.

Cunoştea perfect drumul, îl urcase şi îl coborâse de sute de ori; niciodată nu văzuse cabana care acum se detaşa aproape înfricoşător, singurul obiect precis şi întunecat, într-un univers vag şi alb.

— Nici eu n-am observat-o spusese mama lui. Ceea ce dovedeşte, adăugase ea cu acea notă de tandreţe pe care o căpăta vocea ei ori de câte ori pomenea de soţul mort, ce dreptate avea tatăl tău. „Îndoieşte-te de tot ce pare evident, spunea el, chiar dacă îţi pare evident şi ţie.”

Îl apucase de mână şi merseră împreună, trăgând săniile după ei.

Spandrell se întoarse de la fereastră. Ibricul fierbea. Umplu ceainicul, îşi turnă o ceaşcă şi bău. Simbolic setea nu i se domoli. Continuă să soarbă ceaiul, gânditor, amintindu-şi şi analizând acele clipe de fericire, aproape incredibile, din copilărie. Iarna în munţii Dolomiţi; primăvara, în Toscana, în Provenţa sau în Bavaria; vara, pe malul Mediteranei sau în Savoya. După moartea tatălui său, şi mai înainte de a se duce la liceu, trăiseră

aproape toată vremea în străinătate, căci era mai ieftin. Mai toate vacanţele şi le petrecuse pe continent. De la şapte la cincisprezece ani, ca un Childe Harold precoce, se deplasase prin tot felul de localităţi europene celebre pentru frumuseţea lor, apreciindu-le sincer farmecul, lucru rar la vârsta lui. Anglia îi păruse după aceea cam searbădă. Îi veni în minte altă zi de iarnă. Fără ceaţă, de data asta, o zi strălucitoare, cu un soare fierbinte şi un cer fără pată; deasupra pădurilor şi coastelor acoperite cu zăpadă, pereţii prăpăstioşi ai Dolomiţilor, de culoarea mărgăritarului, sclipeau în roz, portocaliu şi alb.

Alunecau pe schiuri printr-o pădurice desfrunzită. Umbrele pomilor se aliniau pe zăpada ce semăna, sub schiuri, cu o imensă blană de tigru vărgată în alb şi albastru. Printre ramurile desfrunzite soarele se vedea portocaliu, iar printre muşchii ce atârnau pe stânci căpăta o culoare verde ca marea. Zăpada prăfuită sfârâia sub schiuri, iar aerul era cald şi tare în acelaşi timp. Când ieşise din pădure, pantele întinse i se desfăşuraseră în faţă ca liniile unui corp minunat; zăpada virgină, netedă ca pielea şi fin granulată în lumina joasă a soarelui de după-amiază, scânteia ca presărată cu diamante şi paiete. Schiase mai departe. La marginea pădurii se oprise s-o aştepte pe mama lui. Uitându-se în urmă, o văzuse venind printre copaci. O siluetă înaltă şi energică, încă tânără şi sprintenă, zâmbind cu toată faţa. Cobora spre el; i se păruse cea mai frumoasă, cea mai simplă, cea mai reconfortabilă şi mai cunoscută fiinţă omenească.

— Aşa! spusese ea râzând, şi se oprise alături.

— Aşa!

Se uitase la ea, apoi la zăpadă, la umbrele pomilor, la uriaşele stânci golaşe, la cerul albastru şi din nou la ea. Deodată îl cuprinsese o fericire puternică, inexplicabilă.

— N-am să mai fiu niciodată atât de fericit, îi spusese când porniseră din nou. Niciodată, nici dacă am să trăiesc o sută de ani.

Avea numai cincisprezece ani, dar aşa gândea şi simţea pe atunci.

Cuvintele se adeveriseră. Fusese ultima fericire. Mai târziu… Nu, nu. Prefera să nu se mai gândească la ce a urmat. Cel puţin nu acum. Îşi mai turnă o ceaşcă de ceai.

Soneria sună brusc. Se duse la uşa apartamentului şi deschise. Era mama lui.

— Tu eşti?

Deodată îşi aminti că Lucy îi spusese ceva.

— Am rugat-o să te anunţe, spuse doamna Knoyle nelinişitită.

— M-a anunţat, dar am uitat imediat.

— Credeam că ai nevoie… începu ea.

Se temea că l-a deranjat; Spanderll nu părea bucuros de vizită.

Colţurile buzelor i se strâmbaseră ironic.

— Am mare nevoie, spus el.

Era veşnic fără bani. Trecură în camera cealaltă. Dintr-o privire, doamna Knoyle observă geamurile opace de murdărie. Pe rafturi şi pe consola căminului praful se depusese în straturi groase. Fire de păianjen, înnegrite de funingine, atârnau din tavan. Încercase o dată să-l convingă că ar fi bine să primească o femeie care să-i deretice de două-trei ori pe săptămână.

— Nu-mi face vizite de filantropie, îi spusese el. Prefer să mă tăvălesc în murdărie. Jegul e elementul meu natural. În afară de asta, nu-s obligat să păstrez faţada ca un ofiţer superior.

Rânjise, arătându-şi dinţii mari şi puternici. N-avusese ce să-i răspundă; de atunci, doamna Knoyle nu mai îndrăznise să repete oferta. Odaia trebuia totuşi neapărat dereticată.

— Vrei puţin ceai? o întrebă el. E gata. Tocmai îmi luam micul dejun, adăugă, atrăgând intenţionat atenţia asupra neregularităţii modului său de viaţă.

Din când în când, doamna Knoyle se uita pe furiş la fiul ei. Maurice privea fix căminul gol. „Arată îmbătrânit îi spuse ea, cam bolnav şi groaznic de neglijent.” încercă să recunoască în el pe băiatul, pe şcolarul înalt de odinioară; pe atunci, fuseseră amândoi fericiţi. Îşi aminti supărarea lui când ea nu se îmbrăca cu ceea ce el îşi închipuia a fi rochiile cele mai potrivite, când nu era elegantă sau nu reuşea să arate foarte bine. Era ca şi ea: mândru şi gelos.

Răspunderea creşterii lui o apăsase din greu. Viitorul o înspăimântase; se temuse tot timpul să ia hotărâri. Nu avea încredere în propriile ei puteri. Pe deasupra, după moartea soţului ei, nu le rămăseseră mulţi bani; nu se descurca în afaceri şi nici nu se pricepea să-şi administreze fondurile. Cu ce bani să-l trimită la Universitate, cu ce să-l ajute să pornească în viaţă? întrebările o frământau. Noaptea stătea trează în pat, căutând o soluţie. Viaţa o îngrozea. Putea fi fericită, dar şi speriată, ca un copil. Când viaţa era o sărbătoare nimeni nu putea fi mai colosal de fericit decât ea; când trebuiau însă să muncească, să facă planuri, să ia hotărâri, se pierdea cu totul şi se înspăimântă. Iar culmea nefericirii, când Maurice plecase la şcoală, rămăsese singură. Băiatul venea acasă numai în vacanţă. Nouă luni pe ani trăia singură fără nicio fiinţă dragă alături, cu excepţia bătrânului ci baset. În cele din urmă, câinele o trădase şi el – sărmanul şi bătrânul animal se îmbolnăvise – aşa că trebuise să-i scurteze chinurile. Curând după moartea bietului Fritz. Îl întâlnise pe Knoyle, pe atunci maior.

— Spui că mi-ai adus bani? întrebă Spandrell întrerupând tăcerea îndelungată.

Doamna Knoyle se înroşi.

— Da, iată-i, spuse ea, şi îşi deschise poşeta.

Venise momentul să vorbească. Era datoria ei să-i facă observaţie, iar teancul de bancnote îi dădea acest drept, această putere. Datoria însă i se

părea odioasă şi nu dorea să facă uz de putere. Ridică ochii spre el şi-l imploră din priviri.

— Maurice, îl rugă ea, de ce nu vrei să fii înţelegător? E curată nebunie, e o prostie.

Spandrell o privi mirat.

— Ce e o nebunie? întrebă el, prefăcându-se că nu ştie despre ce-i vorba.

Jenată, fiindcă se vedea silită să precizeze obiectul reproşurilor ei vagi, doamna Knoyle roşi din nou.

— Ştii la ce mă refer, spuse ea. La felul tău de viaţă, rău şi stupid. Te ratezi, te sinucizi. Îmi dau seama că nici măcar nu eşti fericit.

— N-am voie să fiu nefericit, dacă aşa îmi place? întrebă el ironic.

— Vrei să mă faci şi pe mine nefericită. Fiindcă dacă asta urmăreşti, ai să reuşeşti. Maurice, ai să reuşeşti. Ai să mă faci să sufăr îngrozitor.

Ochii i se umplură de lacrimi Căută o batistă în poşetă. Spandrell se sculă de pe scaun şi începu să se plimbe agitat prin odaie.

— În trecut nu te-ai gândit prea mult la fericirea mea, spuse el.

Mama sa nu-i răspunse şi continuă să plângă încet.

— Când te-ai măritat cu acel om, urmă el, te-ai gândit la fericirea mea?

— Ştii că mi-am închipuit că o să fie bine pentru amândoi, răspunse ea cu inima frântă. Îi explicase de atâtea ori. Nu putea s-o ia de la început. Ştii de ce, repetă ea.

— Ştii numai ce-am simţit şi ce ţi-am spus atunci. Nu m-ai ascultat, iar acum îmi spui că voiai să mă faci fericit.

— Dar erai atât de neînţelegător, protestă ea. Dacă mi-ai fi mărturisit vreun motiv…

— Motiv, repetă el rar. Ţi-ai închipuit sincer că un băieţel de cincisprezece ani o să-i spună mamei lui motivele pentru care nu doreşte ca ea să doarmă alături de un străin?

Se gândea la cartea care circulase clandestin printre colegii de şcoală. Dezgustat şi ruşinat, dar incapabil să reziste fascinaţiei, o citise noaptea sub plapumă la lumina lanternei. Avea un titlu destul de nevinovat: *Un pension la Paris,* dar conţinutul era pornografie curată. Performanţele sexuale ale unor militari erau exaltate pindaric. Peste câtva timp mama lui îi scrisese că se va mărita cu maiorul Knoyle.

— E inutil, mamă, spuse el cu voce tare. Hai mai bine să discutăm despre altceva.

Văzând care este situaţia, doamna Knoyle respiră adânc, se mai şterse o ultimă dată la ochi şi puse batista la loc.

— Îmi pare rău. A fost o prostie din partea mea. Mai bine plec.

Spera în ascuns ca el să protesteze, s-o roage să rămână.. Maurice tăcu.

— Uite banii, spuse ea.

Spandrell luă bancnotele împăturite şi le îndesă în buzunarul halatului.

— Îmi pare rău c-a trebuit să ţi-i cer. Am intrat într-o mare încurcătură. Am să încerc s-o evit pe viitor.

O privi o clipă, îi zâmbi şi, deodată, doamnei Knoyle i se păru că prin masca obosită de pe faţa lui îl vede ca în copilărie, încet, dar nestăvilit, dragostea pentru el i se revărsă în suflet. Valul nu putea fi zăgăzuit. Îl prinse pe Maurice de umeri.

— La revedere, dragul meu băiat.

Spandrell recunoscu inflexiunea pe care o căpăta vocea ei când vorbea despre tatăl lui mort. Mama lui se aplecă şi-l sărută. Ferindu-şi faţa, Spandrell acceptă pasiv ca buzele ei să-i atingă obrazul.

Capitolul XIV

Domnişoara Fulkes învârti globul pământesc până ce triunghiul stacojiu al Indiei le ajunse în faţa ochilor.

— Asta-i oraşul Bombay, spuse ea, arătând cu creionul. Aici s-au îmbarcat tăticu' şi mămica. Bombay e un oraş mare din India, continuă ea, cu intenţie pedagogică. Toată asta e India.

— Da de ce-i roşie? întrebă micuţul Phil.

— Ţi-am mai spus. Încearcă să-ţi aduci aminte.

— Fiindcă-i dominion englez?

Evident, Phil îşi reamintea, dar explicaţia i se părea nepotrivită. Sperase să audă alta mai satisfăcătoare.

— Vezi că poţi să-ţi aduci aminte dacă încerci, spuse domnişoara Fulkes, încercând o mică satisfacţie.

— De ce lucrurile englezeşti sunt neapărat roşii?

— Fiindcă roşul e culoarea Angliei. Uite, aici e mica noastră Anglie. Învârti globul. Şi ea e roşie.

— Noi locuim în Anglia, nu-i aşa?

Phil se uită pe fereastră. Pajiştea presărată cu Wellingtonia şi ulmii curăţaţi de crăcile uscate îl priveau.

— Da, locuim cam pe aici, şi domnişoara Fulkes împunse în stomac insula roşie.

— Dar aici, unde locuim noi e verde, nu roşu, spuse Phil.

Domnişoara Fulkes încerca să-i explice, cum făcuse deseori, ce înseamnă exact o hartă.

În grădină, doamna Bidlake se plimba printre fiori, smulgând buruienile şi meditând. Bastonul ei avea la capăt o mică lamă despicată; putea să culeagă buruienile fără să se aplece. În straturile de flori buruienile crescuseră mici şi fragile; cedau

fără luptă sub lama despicată. Păpădiile şi troscotul de pe pajişte se dovedeau însă nişte duşmani formidabili: rădăcinile păpădiilor, mai subţiri la capăt, semănau cu nişte şerpi albi, iar troscotul, când încerca să-l smulgă, se agăţa cu disperare de pământ.

Înfloriseră lalelele. Speciile Duc van Thol şi Keisers Kroon. Proserpina şi Thomas Moore străluceau în lumina soarelui, şi făceau drepţi în toate straturile. Atomii vibrau în soare, iar tremurul lor umplea tot spaţiul. Pentru ochi, pulsaţia atomilor reprezenta lumină; atomii din lalele absorbeau sau reverberau mişcările atomilor, creând culori, de dragul cărora oamenii înstăriţi din Haarlemul[97] secolului al XVIII-lea se despărţiseră de guldenii lor agonisiţi cu greu. Doamna Bidlake privea fericită lalelele roşii, galbene, albe ori multicolore, lucioase sau păroase. Semănau cu tinerii veseli, şi de o mare frumuseţe din frescele lui Pinturicchio[98], de la Siena, reflectă ea. Se opri ca să-şi închidă ochii şi să se concentreze asupra lui Pinturicchio. Doamna Bidlake nu se putea gândi profund decât dacă îşi închidea ochii, îşi ridică spre cer faţa cu pleoapele grele şi albe ca ceara, închise în faţa soarelui; rămase aşa, cu gândurile învălmăşite, încercând să-şi amintească, Pinturicchio., Siena. imensa şi solemna catedrală. Toscana în Evul Mediu defilau prin faţa ei într-o procesiune dezordonată şi plină de culoare. Crescuse în cultul lui John Ruskin[99]. Când fusese mică, Watts[100] îi pictase portretul. Revoltându-se împotriva prerafaeliţilor, se înfiorase de o admiraţie, amplificată la început de sentimentul unui sacrilegiu, faţă de pictorii impresionişti. Se măritase cu John Bidlake fiindcă iubea arta. Plăcându-i tablourile lui, îşi închipuise, atunci când creatorul pânzei *Ţăranii strângând fânul î*i făcuse curte, că îl adoră. John Bidlake avea douăzeci de ani mai mult ca ea şi o proastă

reputaţie ca soţ; familia ei se opusese din răsputeri la căsătorie. Janet nu se sinchisise. John Bidlake întruchipa arta. Vocaţia lui era sfântă, şi prin această vocaţie răspundea la idealismul ei vag, dar înflăcărat.

Motivele pentru care John Bidlake voise să se recăsătorească nu aveau nimic romantic. Călătorind prin Provenţa se îmbolnăvise de febră tifoidă. („Uite ce păţeşti când bei apă, obişnuia să spună mai târziu. De ce n-am băut doar vin de Burgundia şi coniac?"). După ce zăcuse o lună în spital la Avignon, se întorsese în Anglia. Un convalescent slăbit, de-abia ţinându-se pe picioare. Trei săptămâni mai târziu. o gripă, urmată de pneumonie, îl adusese în pragul morţii. Se întremase anevoie. Doctorul îl felicitase pentru vindecarea lui miraculoasă.

— Asta-i vindecare? mormăise John Bidlake. Mă simt de parcă aş fi mort şi îngropat pe trei sferturi!

Obişnuit cu sănătatea, boala îl băgase în sperieţi. Se văzuse ducând o viaţă mizerabilă, de infirm rămas singur. Căsătoria i-ar fi putut aduce o alinare. Se hotărâse să se căsătorească. Fata trebuia să fie frumoasă – asta se subînţelegea. O fată serioasă, nu una superficială, devotată şi gospodină.

Găsise tot ce căutase în persoana lui Janet Paston, care avea o figură de sfântă şi era excesiv de serioasă; adoraţia ei îl măgulea.

Se căsătoriseră. Dacă John Bidlake ar fi rămas un invalid aşa cum îşi închipuise că era condamnat, căsătoria s-ar fi putut dovedi reuşită. Devotamentul tinerei femei ar fi compensat lipsa ei de pricepere ca infirmieră; slăbiciunea lui fizică ar fi făcut din Janet un factor indispensabil fericirii. Se înzdrăveni însă, şi la şase luni de la căsătorie era exact ca mai înainte. Începu să-şi dea în petec. Doamna Bidlake se refugie din nenorocirea ei într-o nesfârşită meditaţie

imaginară, pe care nici cei doi copii pe care îi avu cu John nu reuşiră s-o spulbere.

Meditaţia ei ţinea de un pătrar de secol. O doamnă de cincizeci de ani, înaltă şi impunătoare, îmbrăcată toată în alb, cu un văl alb atârnându-i la pălărie; Janet Bidlake stătea printre lalele, cu ochii închişi, gândindu-se la Pinturicchio, la Evul Mediu, la scurgerea neîntreruptă a timpului şi la Dumnezeu, nemişcat pe stratul său etern de nori.

Un lătrat furios o făcu să se rostogolească din înalta ei eternitate. Deschise cu regret ochii şi se uită în jur. Micul ei pechinez, o parodie delicată de mătase, miniatura unui monstru oriental, lătra la pisica din bucătărie. Ţopăind în jurul unei circumferinţe, a cărei rază era direct proporţională cu frica pe care i-o inspira cotoiul tărcat, zbârlit şi scuipând, căţelul schelălăia isteric. Coada i se agita ca un penaj în vânt, iar sub fruntea neagră ochii i se bulbucaseră şi mai tare.

— T’ang! strigă doamna Bidlake. T’ang!

Toţi pechinezii ei din ultimii treizeci de ani purtaseră numele de dinastii chinezeşti. T’ang Întâiul trăise fericit înainte de naşterea copiilor. Împreună cu T’ang al Doilea îl vizitase eu Walter la patul de moarte pe Wetherington. Pisica bucătăriei îl scuipa acum pe T’ang al treilea. Între pechinezii botezaţi T’ang, doamna Bidlake mai crescuse şi alţi câini, numiţi după dinastiile Ming şi Sung, şi care trăiseră, îmbătrâniseră şi ajunseseră la decrepitudine; o injecţie le curmase suferinţa, luând apoi calea tuturor căţeilor de casă.

— T’ang, vino aici!

Chiar în acest caz extrem, doamna Bidlake avea grijă să pronunţe apostroful, deşi nu depunea un efort special; îl pronunţa dintr-un instinct de fiinţă cultivată. Fiind creaţia naturii şi a educaţiei, nu concepea să pronunţe cuvântul fără apostrof, chiar dacă pechinezul ar fi fost jupuit de viu.

În cele din urmă, căţelul o ascultă. Pisica încetă să-l mai scuipe, blana i se netezi; se îndepărtă cu

un aer maiestuos. Doamna Bidlake continua să stârpească bălăriile şi să mediteze absentă şi la nesfârşit printre flori. Dumnezeu, Pinturicchio, păpădiile, eternitatea, cerul, norii, pictorii primitivi de la Veneţia, păpădiile…

La etaj, lecţiile în sala de studii se terminaseră. Cel puţin, în ce-l privea pe Phil; acum desena, operaţie care constituia pentru el cea mai mare plăcere din lume. E adevărat, domnişoara Fulkes numea această preocupare *Artă* şi *Exerciţiu de imaginaţie* şi-i îngăduia să-şi petreacă, desenând, o jumătate de oră, în fiecare zi, de la douăsprezece la douăsprezece şi jumătate. Pentru Phil desenul era o simplă distracţie. Stătea aplecat peste hârtie, cu vârful limbii între dinţi, cu faţa concentrată şi serioasă, desenând tot timpul, cu un fel de inspiraţie violentă. Mâna mică şi cafenie lucra neobosită cu un creion disproporţionat de mare, Rigide şi neregulate, liniile compoziţiei copilăreşti se aşterneau pe hârtie.

Domnişoara Fulkes stătea lângă fereastră, privind grădina însorită, dar fără s-o vadă cu adevărat. Obiectul contemplaţiei ei se afla în dosul ochilor, într-o lume imaginară. Se închipuia în acea splendidă rochie de la Lanvin, a cărei fotografie apăruse luna trecută în revista *Vogue;* se vedea cu perle la gât, dansând la clubul de noapte Ciro, ce părea (căci nu călcase niciodată pe acolo) ciudat de asemănător cu Palais de Danse din Hammersmith, pe care îl frecventase. „Ce frumoasă el” spuneau oamenii. Mergea legănându-se ca actriţa pe care o văzuse la London Pavilion – cum o chema? Îşi întinse mâna albă; tânărul Lord Wonersh i-o sărută; Lordul Wonersh care semăna cu Shelley trăia ca Byron, era proprietarul a jumătate din casele de pe Strada Oxford, venise aici anul trecut, în februarie, împreună cu domnul Bidlake şi vorbise, cel mult, de două ori cu ea. Apoi, deodată, se imaginã călărind în Hyde Park. Câteva secunde mai târziu se afla pe un iacht pe

Mediterana. Apoi într-o limuzină. Lordul Wonersh tocmai luase loc alături de ea, când lătrăturile stridente ale lui T'Ang o treziră la realitate; văzu pajiştea, lalelele vesele, Wellingtonia, iar în jur camera de studiu. Domnişoara Fulkes se simţi vinovată; îşi neglijase obligaţiile.

— Ei, Phil? întrebă ea, întorcându-se pe neaşteptate spre elevul ei, ce desenezi?

— Pe domnule Stokes şi pe Albert trăgând de iarba de tăiat maşina, răspunse Phil, tară să-şi ridice ochii de pe desen.

— Maşina de tăiat iarba, îl corectă domnişoara Fulkes.

— Maşina de tăiat iarbă, repetă Phil ascultător.

— Nu spui niciodată corect unele cuvinte compuse, continuă domnişoara Fulkes: Maşina de tăiat iarbă, calul dracului, cleştele de spart nuci.

Era un fel de deficienţă mintală, ca scrisul de-a-ndoaselea. Domnişoara Fulkes urmase un curs de psihologie a educaţiei.

— Încearcă să te îndrepţi, Phil, adăugă ea cu seriozitate. După ce îşi călcase îndatoririle atâta timp şi în mod atât de izbitor (vizita la clubul de noapte Ciro, călăritul, plimbatul în limuzină, împreună cu Lordul Wonersh), domnişoara Fulkes îşi dădu seama că-i revine sarcina să fie deosebit de atentă şi la un nivel ştiinţific; era o tânără extrem de conştiincioasă.

— Vrei să încerci? insistă ea.

— Am să încerc, domnişoară Fulkes, răspunse copilul. Nu avea nici cea mai vagă idee ce îi cerea să încerce. Dacă răspundea afirmativ, domnişoara Fulkes îl lăsa în pace. ÎI preocupa un amănunt extrem de dificil ai desenului.

Domnişoara Fulkes suspină şi se uită din nou pe fereastră. De data asta observă spectacolul din grădină. Doamna Bidlake se plimba printre lalele, îmbrăcată din cap până în picioare în alb, cu un voal alb atârnându-i la pălărie; părea o fantomă preraphaelită. Din când în când se oprea şi se uita

la cer. Bătrânul domn Stokes, grădinarul, trecu cu o greblă în mână; vârfurile bărbii albe îi fluturau uşor în vântul slab. Ceasul din turnul satului bătu jumătatea de oră. Grădina, pomii, câmpiile şi dealurile împăturite din depărtare erau întotdeauna aceleaşi. Deodată, pe domnişoara Fulkes o cuprinse o disperare atât de mare încât aproape că-i veni să plângă.

— Iarba de tăiat maşina, vreau să zic maşina de tăiat iarba, are roţi? întrebă micuţul Phil uitându-se la domnişoara Fulkes; îşi încreţise fruntea ca urmare a efortului şi a încurcăturii. Nu-mi aduc aminte.

— Da, are. Sau, stai să mă gândesc… Domnişoara Fulkes îşi încreţi şi ea fruntea. Nu are roţi, ci şenile.

— Şenile! strigă Phil. Asta-i! îşi reluă desenul cu mai mare îndârjire.

Mereu acelaşi lucru. Nu întrezărea nicio posibilitate de evadare sau vreo perspectivă de eliberare. „Să am o mie de lire sterline, îşi spunea domnişoara Fulkes, o mie de lire sterline”. Cuvintele aveau ceva magic. „O mie de lire sterline.”

— Gata! strigă Phil. Veniţi să vedeţi! Îşi ridică desenul. Domnişoara Fulkes se sculă şi traversă camera. Îndreptându-se spre masă.

— Splendid! spuse ea.

— Astea sunt fire mici de iarbă z. burând prin aer, spuse Phil, arătând cu mâna în centrul desenului un nor de pete mici şi liniuţe. Se simţea foarte mândru de felul cum desenase iarba.

— Înţeleg, spuse domnişoara Fulkes.

— Şi priviţi-l pe Albert cum trage din greu!

Era adevărat; Albert trăgea anevoie maşina. Bătrânul domn Stokes, uşor de recunoscut prin cele patru linii paralele ce-i porneau din bărbie, împingea şi el din răsputeri maşina la celălalt capăt.

Pentru vârsta lui, micuţul Phil avea simţ de observaţie şi un talent ciudat de a reda pe hârtie ceea ce văzuse – fireşte nu realist, ci cu mijloacele de expresie ale simbolului. Atât Albert cât şi domnul Stokes, în ciuda liniilor nesigure şi tremurătoare, palpitau de viaţă.

— Piciorul stâng al lui Albert e cam caraghios, nu găseşti? spuse domnişoara Fulkes. Cam lung, subţire şi…

Se reţinu, amintindu-şi ce-i spusese bătrânul domn Bidlake. „pentru nimic în lume nu trebuie învăţat copilul cum să deseneze, vreau să spun în sensul în care ar fi învăţat la o şcoală de arte. Pentru nimic în lume. Nu vreau să se nenorocească."

Phil îi smulse desenul din mână.

— Nu, nu-i aşa, spuse el supărat. Mândria îi fusese rănită, căci nu putea să sufere critica şi refuza să-şi recunoască greşelile.

— Poate că ai dreptate. Domnişoara Fulkes se grăbi să aplaneze conflictul. Poate m-am înşelat. Phil surâse din nou. „Nu înţeleg deloc de ce nu trebuie, reflecta ea. să atragi atenţia unui copil când desenează un picior imposibil de lung, de subţire şi de tremurat. Nu înţeleg şi pace." Bătrânul Bidlake ştie desigur ce spune. Un om cu situaţia lui, cu reputaţia lui, un mare picior – auzise adeseori lumea afirmând că este un mare pictor, citise şi în ziar şi chiar în cărţi. Domnişoara Fulkes avea un respect adânc pentru celebrităţi. Milton, Shakespeare, Michelangelo… Da, domnul Bidlake. Marele John Bidlake ştia mai bine decât orişicine. Făcuse o gafa pomenind de acel picior stâng.

— A trecut de douăsprezece şi jumătate, continuă ea cu o voce hotărâtă şi autoritară. E timpul să te culci puţin.

Înaintea mesei de prânz, micul Phil se întindea întotdeauna o jumătate de oră.

— Nu vreau!

Phil dădu violent din cap, se schimonosi feroce şi făcu un gest de furie, încleştându-şi pumnii.

— Ba da, spuse calm domnişoara Fulkes. Şi nu te mai strâmba aşa prosteşte.

Ştia din experienţă că băieţelul nu era cu adevărat supărat şi că juca teatru în speranţa vagă că va ieşi învingător speriindu-şi adversarul şi făcându-l să cedeze – aşa cum se spune că procedau soldaţii chinezi care purtau pe faţă măşti cu chipuri de diavoli şi scoteau răcnete înfiorătoare când se apropiau de duşmani, nădăjduind să-i îngrozească în felul acesta.

— Da de ce? Vocea lui Phil se calmase între timp.

— Fiindcă aşa trebuie.

Copilul se sculă ascultător. Dacă masca şi răcnetul nu-şi făceau efectul, soldatul chinez, fiind un om de bun-simţ, şi neavând câtuşi de puţin intenţia să fie rănit, se preda.

— Am să viu să trag perdelele în cameră, spuse domnişoara Fulkes.

Parcurseră împreună coridorul care ducea la dormitorul lui Phil. Băieţelul îşi scoase pantofii şi se întinse pe pat. Domnişoara Fulkes trase la geam perdelele din creton portocaliu.

— Să nu fie prea întuneric, spuse Phil, pândindu-i mişcările prin lumina crepusculară, bogat colorată.

— Te odihneşti mai bine pe întuneric.

— Dar mi-e frică, protestă Phil.

— Nu ţi-e frică deloc. În afară de asta nu-i deloc întuneric. Domnişoara Fulkes se îndreptă spre uşă.

— Domnişoară Fulkes! Ea nu-i dădu atenţie. Domnişoară Fulkes!

Din pragul odăii, domnişoara Fulkes se întoarse.

— Dacă mai ţipi, spuse ea cu severitate, mă supăr foarte tare. Ai înţeles? Se întoarse, ieşi şi închise uşa.

— Domnişoară Fulkes! continuă Phil să strige dar în şoaptă, cu voce stinsă. Domnişoară Fulkes!

Domnişoară Fulkes!

Fireşte, nu trebuie să-l audă, căci atunci s-ar fi supărat de-a binelea. Pe de altă parte n-avea de gând să se supună docil şi fără proteste. Şoptindu-i numele, se răzvrătea, îşi afirma personalitatea, dar într-o siguranţă deplină.

În camera ei, domnişoara Fulkes luă loc şi începu să citească – pentru a-şi îmbogăţi cunoştinţele. Cartea se numea *Avuţia naţiunilor.* Ştia că Adam Smith e celebru. O carte pe care trebuia s-o citeşti. O culme a gândirii şi a scrisului. Familia domnişoarei Fulkes era săracă, dar instruită. Trebuie să iubim lucrurile înălţătoare când le întâlnim. Dar când aceste lucruri înălţătoare seamănă cu un capitol care începe astfel: „După cum posibilitatea de a schimba prilejuieşte diviziunea muncii, tot astfel întinderea acestei diviziuni este întotdeauna limitată de întinderea acelei posibilităţi, sau, cu alte cuvinte, de întinderea pieţii", atunci, orice s-ar spune, e greu să-ţi placă cu atâta pasiune cum ai vrea, „Când piaţa comercială este foarte mică, nimeni nu are curajul să se consacre cu totul unei singure ocupaţii, din lipsa posibilităţii de schimb a întregului surplus din produsul muncii sale, care întrece propriul său consum cu excedentul din produsul muncii celorlalţi oameni de care el are nevoie."[101]

Domnişoara Fulkes citi toată fraza; mai înainte de a ajunge la capul ei uitase despre ce era vorba la început. Reluă lectura: „din lipsa posibilităţii de schimb a întregului surplus… („Aş putea să dau jos mânecile rochiei mele maro, îşi spuse ea, fiindcă nu s-a ros decât la subsuoară şi am s-o port doar ca fustă, cu un pulover fără mâneci pe deasupra.")… care întrece propriul său consum, cu excedentul… („poate cu un pulover portocaliu"), încercă pentru a trei oară, citind fraza cu voce tare. „Când piaţa comercială este foarte mică"… O imagine a târgului de vite[102] de la Oxford îi pluti în

minte. Era o piaţă mare. „Nimeni nu are curajul să se consacre cu totul…” Despre ce era vorba? Domnişoara Fulkes se răzvrăti deodată împotriva propriei ei conştiinciozităţi. Ura capodoperele când dădea cu ochii de ele. Se sculă şi puse la loc în raft *Avuţia naţiunilor.* Era un raft de cărţi celebre. „Comorile mele”, cum le spunea ea. Poeziile lui Wordsworth, Longfellow şi Tennyson, legate în piele moale şi semănând, din cauza colţurilor rotunjite şi a literelor gotice, cu nişte Biblii, *Sartor Resartus*[103], ca şi *Eseurile* lui Emerson, Marcus Aurelius într-una dintre acele ediţii format mic, legate în piele suplă şi lucrată artistic, pe care din pură disperare o faci cadou la Crăciun, celor cărora nu găseşti nimic mai bun să le oferi. *Istoria* lui Macaulay. Thomas a Kempis[104] şi Doamna Browning[105]. Domnişoara Fulkes nu luă niciuna dintre ele. Îşi vârî mâna în spatele cărţilor care reprezentau culmea a tot ce s-a spus şi gândit şi scoase din acel lăcaş tainic volumul *Misterul smaraldelor familiei Castlemaine.* O panglică marca locul unde rămăsese cu lectura. Deschise cartea şi începu să citească. „Lucy Kitty aprinse lumina şi intră în odaie. De pe buzele ei izbucni un ţipăt de groază şi fu gata să leşine. În mijlocul camerei se afla cadavrul unui bărbat îmbrăcat într-un frac impecabil. Era atât de desfigurat încât devenise de nerecunoscut. Pe plastronul alb se vedea o gaură roşie. Covorul turcesc, în culori vii, era îmbibat de sânge..” Domnişoara Fulkes citi cu aviditate mai departe. Bătaia gongului o trezi din lumea smaraldelor şi a crimei, aducând-o la realitate. Sări brusc în picioare. „Ar fi trebuit să mă uit la ceas, îşi spuse ea simţindu-se vinovată. O să întârziem.” Vârând la loc în dosul culmii a tot ce s-a scris şi gândit *Misterul smaraldelor familiei Castlemaine,* se îndreptă grăbită spre dormitorul copiilor. Micuţul Phil trebuia spălat iar hainele lui periate.

*

Nu adia nicio briză, afară de cea provocată de înaintarea vaporului, iar aceasta părea că provine din camera maşinilor, întinşi pe scaune de plaje, Philip şi Elinor priveau conturul neregulat al unei insule de stâncă goală şi roşcată pierzându-se încet. Plimbându-se din principiu, sau pentru a-şi face poftă de mâncare, ceilalţi pasageri parcurgeau puntea cu regularitatea previzibilă a cometelor.

— Uită-te la ei cum fac mişcare, până şi aici pe Marea Roşie, spuse Elinor enervată; i se făcea cald numai văzându-i.

— Aşa se explică imperiul britanic.

Se lăsă tăcere. Patru tineri aflaţi în concediu, bronzaţi sau arşi de soare, trecură râzând prin faţa lor, întovărăşind o fată. Veterani ai răsăritului, uscaţi de soare şi îndopaţi cu *curry,* se plimbau discutând pe un ton acru despre reformele şi costul vieţii în India. Două misionare păşiră greu într-o tăcere aproape desăvârşită. *Globe-trotter-ii* francezi reacţionau la atmosfera apăsător de imperialistă, vorbind foarte tare. Studenţii indieni se băteau reciproc pe spate ca ofiţerii subalternii pe vremuri în comedia *Mătuşa lui Charley,* iar expresiile lor argotice ar fi sunat demodat şi într-o şcoală primară.

Timpul se scurgea. Insula dispăru; aerul deveni şi mai fierbinte dacă era cu putinţă.

— Sunt necăjită din pricina lui Walter, spuse Elinor, care se gândea la conţinutul ultimului teanc de scrisori pe care le primise chiar în ajunul plecării din Bombay.

— E un nătărău, răspunse Philip. După ce a făcut o prostie cu Marjorie Carling, ar trebui să aibă atâta minte încât să n-o ia de la cap cu Lucy.

— Evident, spuse Elinor iritată. N-are însă atâta cap. Trebuie să ne gândim la o soluţie.

— N-are niciun sens să căutăm o soluţie la cinci mii de mile depărtare.

— Mă tem că e în stare să plece pe neaşteptate şi s-o lase pe sărmana Marjorie într-o situaţie grea. Mai e şi însărcinată. E jalnică, dar n-ar trebui să i se dea voie să se poarte astfel cu ea.

— Nu, n-ar trebui, recunoscu Philip. Urmă o pauză. Convoiul rar al amatorilor de mişcare continua să defileze prin faţa lor. Cred, urmă el gânditor, c-ar fi un subiect excelent.

— Ce-ar fi un subiect excelent?

— Povestea asta cu Walter.

— Sper că n-ai intenţia să-l foloseşti pe bietul Walter în romanul tău? pe Elinor o cuprinse indignarea. Mă opun categoric. Să-i speculezi nenorocirea lui, sentimentele, pentru romanul tău!

— Evident că nu! protestă Philip.

— *Mais je vous assure,* strigă atât de tare una dintre franţuzoaice, încât Philip se văzu silit să abandoneze tentativa de a continua, *au Galeries Lafayette les camisoles en flanelle pour enfants ne coûtent que…*[106]

— *Camisoles, en flanelle,* repeta Philip. Pauah!

— Vorbesc serios, Phil…

— Dar, draga mea, n-am intenţionat să folosesc decât conflictul. Un tânăr încearcă să-şi organizeze viaţa în conformitate cu lecturile lui optimiste, închipuindu-şi că trăieşte o mare dragoste spirituală, ca să descopere că s-a întâlnit cu o femeie plicticoasă, pe care n-o iubeşte deloc…

— Sărmana Marjorie! de ce nu s-o fi purtând cu mai multă grijă? Ca să nu mai vorbesc de mărgelele ei pretenţioase şi de cerceii pe care-i poartă…

— …şi cade apoi ca un bleg, urmă Philip, la prima vedere, în braţele unei vampe. Conflictul mă atrage, nu eroii. La urma urmei, există o droaie de alţi tineri simpatici, în afară de Walter. Iar Marjorie nu-i nici ea singura femeie plicticoasă, după cum nici Lucy nu-i singura vampă.

— Bine, dacă e vorba decât de un conflict, acceptă Elinor bombănind.

— Şi pe lângă asta, continuă el, cartea nici măcar nu-i scrisă şi probabil nici nu va fi vreodată. Aşa că fii sigură că n-ai motive să te nelinişteşti.

— Foarte bine. Nu mai spun nimic până nu văd cartea… Urmă altă pauză.

— …ne-am distrat grozav vara trecută la Gulmerg, spunea tânăra unuia dintre cei patru cavaleri, plini de atenţie faţă de ea. Golf, dans în fiecare seară, şi…

— Şi în orice caz, continuă Philip pe un ton gânditor. situaţia n-ar fi decât un fel de…

— *Mais je lui ai dit, les hommes sont comme ca. Une jeune fille bien éleveée doit…*[107]

— …un fel de pretext, urlă Philip. Parc-am vorbi printre coliviile papagalilor, la grădina zoologică, adăugă el iritat. Un fel de pretext, după cum spuneam, pentru o nouă optică pe care vreau s-o experimentez.

— Aş vrea să începi prin a avea altă optică în ceea ce priveşte, spuse Elinor râzând scurt. O optică mai umană.

— Fii serioasă, Elinor…

— Serios, îl tachina ea. A fi uman n-are importanţă, pe când a fi inteligent are importanţă.

— Bine, spuse el, dând indiferent din umeri, dacă nu vrei să mă asculţi, am să tac.

— Nu, nu, Philip. Te rog. Îl apucă de braţ. Te rog.

— Nu vreau să te plictisesc. Era posac şi înţepat.

— Iartă-mă, Phil. Ai un aer mult mai nostim, când eşti trist decât atunci când eşti furios. Ţii minte cămilele de la Bikaner, ce expresie extraordinar de superioară aveau! Continuă, însă, te rog.

— Anul ăsta, vorbeau două misionare în timp ce treceau prin faţa lor, episcopul de Kuala Lumpur a hirotonisit şase diaconi chinezi şi doi malaezieni. Iar episcopul din Nordul Borneoului Britanic… Vocile lor liniştite se stinseră cu totul.

Philip îşi uită demnitatea şi izbucni în râs.

— Poate a hirotonisit şi nişte urangutani.

— Îţi aminteşti de nevasta episcopului de pe Insula Joii? întrebă. Elinor. Femeia pe care am întâlnit-o pe vaporul acela australian, îngrozitor şi plin de gândaci.

— Cea care avea obiceiul să mănânce murături la micul dejun?

— Şi ce murături! ceapă murată, preciza ea în silă. Dar ce se întâmplă cu noua ta optică asupra lumii? Se pare că ne-am cam îndepărtat de la subiect.

— De fapt, spuse Philip, nu ne-am îndepărtat. Toate aceste *camisoles en flanelle,* toate aceste cepe murate şi toţi aceşti episcopi de pe insulele cu canibali ilustrează perfect punctul meu de vedere. Esenţa unei optici noi o constituie diversitatea. Diversitatea de optică şi diversitatea aspectelor. Cineva, de exemplu, interpretează evenimentele cu optica unui episcop; altul le judecă după preţul combinezoanelor din flanel, iar altul, ca tânără din Gulmerg – Philip făcu un semn cu capul spre grupul care se îndepărta – după felul cum s-a distrat. Nu uita biologii, chimiştii, fizicienii şi istoricii. Fiecare vede din punctul lui de vedere profesional un alt aspect al evenimentului, un alt domeniu al realităţii. Eu vreau să privesc cu toţi ochii lor, în acelaşi timp. Cu ochiul unui preot, al omului de ştiinţă, al economistului, al unui *homme moyen sensuel.*[108]

— Şi cu ochii unui îndrăgostit.

Philip îi zâmbi şi-i mângâie mâna.

— Rezultatul… ezită el.

— Ei bine, care ar fi rezultatul?

— Rezultatul ar fi ciudat. Foarte ciudat, de fapt.

— Poate prea ciudat, după părerea mea.

— Nu poate fi prea ciudat, spuse Philip, oricât de ciudat ar fi tabloul, el nu va fi niciodată nici pe jumătate atât de ciudat ca realitatea care l-a inspirat. Noi considerăm toate lucrurile ca fiind

fireşti; în momentul însă când începi să reflectezi la ele, devin ciudate. Şi cu cât reflectezi mai adânc, cu atât devin şi mai ciudate. Asta vreau să realizez în carte – uimirea pe care ţi-o provoacă lucrurile cele mai obişnuite. Sunt sigur că orice conflict sau întâmplare s-ar potrivi. Fiindcă orice întâmplare are în ea toate implicaţiile posibile. Întreaga carte ar putea descrie o plimbare de la Piccadilly Circus până la staţia Charing Cross. Sau despre noi doi, pe acest vas enorm, pe Marea Roşie. Ascultă-mă, ce-ar putea fi mai ciudat? Dacă te gândeşti la procesele evolutive, la răbdarea şi geniul uman, la organizarea socială care a făcut posibilă prezenţa noastră aici, la fochiştii care pentru comoditatea noastră sunt loviţi de crize cardiace, stând în căldura cazanelor, la turbinele ce se învârtesc cu cinci mii de turaţii pe minut, la marea albastră, la faptul că razele de lumină nu pot ocoli obstacolele, permiţând astfel să se formeze umbra, la soarele care ne oferă permanent energie pentru a trăi şi gândi – când te gândeşti la toate astea şi la un milion de alte lucruri, trebuie să înţelegi că nimic nu poate fi mai ciudat, că niciun tablou nu poate fi destul de ciudat, pentru a reda fidel faptele.

— Aş vrea, răspunse Elinor după o lungă tăcere, ca într-o bună zi să scrii o poveste simplă şi directă, fără complicaţii, despre doi tineri care s-au îndrăgostit unul de altul, s-au căsătorit şi au greutăţi, dar le învinge şi în cele din urmă îşi întemeiază un cămin.

— De ce să nu scriu mai bine un roman poliţist? începu să râdă. „Nu scriu acest gen de povestire, reflectă el pentru că n-aş putea. În artă există lucruri simple mai greu de descris decât cele extrem de complicate. Cu lucrurile complicate mă descurc la fel de uşor ca toată lumea. Când ajung însă la cele simple, îmi lipseşte talentul – acel talent care izvorăşte din inimă, din minte, din sentimente, simpatii, intenţii, ca şi dintr-o înţelegere analitică. Inima, inima, îşi spuse el. Nu

pricepi, nu-ţi dai seama? Nu ţi s-a împietrit încă inima? Dacă n-ai inimă, nu poţi înţelege nimic.”

— …o frivolă îngrozitoare! strigă unul dintre cei patru cavaleri în timp ce grupul cotea şi putea fi auzit.

— Nu-i adevărat! protestă indignată tânăra fată.

— Ba da! strigară toţi. Îi făceau curte în cor, tachinând-o.

— E o minciună! De fapt însă se vedea că acuzaţia impertinentă o încânta.

„Parc-ar fi câini, îşi spuse el. Dar inima, inima…” Inima era specialitatea lui Burlap.

„N-ai să scrii niciodată o carte bună, îl avertizase el, dacă n-ai s-o scrii din toată inima.”

„Aşa e”, îşi spuse Philip. Avea însă Burlap dreptul să facă această afirmaţie când cărţile lui erau atât de violent sentimentale încât păreau concepute cu stomacul după ce luase un purgativ? Dacă s-ar fi dedicat marilor probleme simple, rezultatele ar fi fost la fel de dezgustătoare. E preferabil să-ţi cultivi cât se poate de bine propria-ţi grădină. Mai bine să rămâi în mod rigid şi loial fidel ţie însuţi. Ţie însuţi? Această problemă a identităţii devenise una dintre problemele cronice ale lui Philip. Teoretic, datorită inteligenţei, îi venea foarte uşor să se transforme în aproape oricine. Avea o mare forţă de asimilare, astfel încât deseori se afla în primejdia de a nu mai deosebi pe cel ce asimila de cel ce era asimilat, sau de a nu mai şti, printre numeroasele sale roluri, cine era actorul. Amoeba când găseşte o pradă se apropie de ea, o asimilează şi îşi continuă drumul, eliminând o secreţie. Mintea lui Philip Quarles lucra ca o amoebă. Un ocean din protoplasma spirituală, capabil să curgă în toate direcţiile, să înghită orice obiect întâlnit în cale, să se infiltreze în orice spărtură, să umple orice formă, apoi să îşi continue drumul spre alte piedici, spre alte receptacole, lăsând în urmă terenul gol şi secat. În diferite clipe din viaţa sa şi uneori chiar simultan,

mintea lui se mulase pe cele mai diverse tipare. Fusese un cinic, un mistic, un umanitar, dar şi un mizantrop dispreţuitor; încercase să aplice în viaţă o raţiune obiectivă şi stoică; alteori aspirase spre lipsa de raţiune a unei existenţe rudimentare şi necivilizate. Alegerea, formelor depindea în orice clipă de cărţile pe care le citea şi de oamenii pe care îi frecventa. Burlap, de pildă, îndreptase din nou cursul minţii lui Philip spre canalele mistice prin care nu mai circulase de când îl descoperise pe Boehme[109] în zilele de studenţie. Apoi înţelesese că Burlap e un şarlatan şi abandonase misticismul, gata însă să revină la el, cu prima ocazie oferită de împrejurări. Acum, mintea lui se strecura înapoi şi tiparul pe care se mula semăna cu o inimă. Unde era fiinţa cea adevărată căreia să-i rămână credincios?

Misionarele trecură în tăcere. Privind peste umărul lui Elinor, o văzu că citeşte *O mie şi una de nopţi* în traducerea lui Mardrus. *Bazele metafizice ale ştiinţei moderne* de Burtt se afla pe genunchii lui. Ridică volumul şi începu să caute locul unde rămăsese cu lectura. Poate că nu exista o astfel de fiinţă? se întrebă el. Nu, asta era exclus, căci contrazicea o experienţă la îndemâna oricui. Privi peste marginea cărţii sclipirea nesfârşită şi albastră a mării. Trăsătura esenţială a sufletului constă tocmai în ubicuitatea lichidă şi nedeformabilă, în capacitatea de a se mula pe toate formele şi de a rămâne totuşi nefixat pe niciuna dintre ele, acceptând impresii şi renunţând la ele cu aceeaşi uşurinţă. Nu se simţea dator să manifeste o lealitate permanentă unor astfel de tipare, pe care spiritul său le-ar fi putut ocupa uneori, unor astfel de obstacole dure şi arzătoare, pe care le-ar fi putut evita, le-ar fi putut scufunda sau pătrunde cu spiritul său rece, ajungând până în centrul lor fierbinte. Tiparele se goleau la fel de uşor cum se umpluseră, iar obstacolele rămâneau în urmă. Dar masa lichidă esenţială a spiritului său, curgând

liber, ca şi fluxul rece şi indiferent al curiozităţii lui intelectuale, persista, iar el trebuia să le rămână credincios. Dacă exista un fel de viaţă în care se putea încrede permanent, acesta era amestecul de pironism şi stoicism care-i făcuse impresia, ca şcolar curios să cerceteze filosofii, că reprezintă culmea înţelepciunii omeneşti, şi în al cărui tipar de indiferenţă sceptică îşi turnase adolescenţa lipsită de pasiune. Se răzvrătise deseori împotriva nesiguranţei în judecată a filosofiei lui Piron, cât şi împotriva nepăsării stoicilor. Se răzvrătise însă vreodată cu adevărat? Pascal făcuse din el un catolic, dar numai atât timp cât avea în faţă volumul de *Pensees.* Uneori în compania lui Carlyle, a lui Whitman sau a năvalnicului Browning crezuse în perseverenţă de dragul perseverenţei. Apoi exista Mark Rampion. După câteva ceasuri alături de Mark Rampion ajungea să creadă sincer în caracterul nobil al sălbăticiei; era convins că intelectul mândru de conştiinţa sa trebuie să se umilească puţin şi să admită că inima, intestinele, şalele, oasele, pielea şi muşchii aveau şi ele dreptul să se bucure de viaţă. Din nou inima! Burlap avusese dreptate, chiar dacă era un şarlatan, un fel de scamator, trişând cu emoţiile. Inima! În adâncul secret al sufletului, Philip avea convingerea tenace că nu e nici catolic, niciun om cu viaţă agitată, nici mistic şi niciun sălbatic nobil. Deşi uneori dorea cu nostalgie să devină una dintre aceste fiinţe, sau toate la un loc, în ascuns era veşnic fericit că nu-i niciuna dintre ele, că e liber, chiar dacă libertatea reprezenta, într-un fel ciudat şi paradoxal, un handicap şi o piedică pentru spiritul său.

— Acea simplă povestire a ta, spuse el cu voce tare, nu merge.

Elinor îşi ridică privirea de pe *O mie şi una de nopţi.*

— Care simplă povestire?

— Aceea pe care voiai s-o scriu eu.

— Oh, de aceea vorbeai? Râse. Ai reflectat mult asupra ei.

— Nu mi-ar servi ţelul, explică el. Ar trebui să fie solidă şi adâncă. Pe când eu sunt larg; larg şi lichid. N-ar fi în genul meu.

— Aş fi putut să-ţi spun asta din prima zi când te-am întâlnit, spuse Elinor şi se întoarse la Şeherezada.

„Cu toate astea, îşi spuse Philip, Mark Rampion are dreptate până şi în practică, ceea ce e mult mai impresionant. În artă, în viaţă şi în teoriile lui are de asemenea dreptate. Nu ca Burlap.” Se gândi cu scârbă la articolele de fond ale lui Burlap, publicate în *Literary World;* adevărate vomitive. Parcă spiritul ar traversa Canalul Mânecii pe o vreme furtunoasă. Şi ce viaţă vâscoasă şi dezgustătoare! Rampion însă ilustra propriile sale teorii. „Dac-aş putea prinde ceva din secretul lui!” Philip suspină. „Cum ajung acasă, mă duc să-l văd.”

Capitolul XV

În săptămânile care urmară după ultima lor ceartă, legăturile dintre Walter şi Marjorie deveniră deosebit şi neplăcut de false. Erau plini de atenţie unul faţă de celălalt, extrem de curtenitori şi, când rămâneau singuri, discutau îndelung şi politicos, dar fără intimităţi. Numele lui Lucy Tantamount nu era pomenit niciodată şi nici nu se făcea vreo aluzie, cât de mică, la faptul că Walter lipsea de acasă noapte de noapte. Exista o înţelegere tacită; se prefăceau că nu s-a întâmplat nimic şi că totul merge de minune în această splendidă lume.

La prima izbucnire de mânie, Marjorie începuse de-a binelea să-şi facă bagajul. Voise să plece imediat, chiar în acea noapte, înainte de înapoierea lui. Voise să-i arate că există o limită la ticăloşiile şi insultele pe care trebuia să le îndure. Să vină acasă mirosind a parfumul acelei femei! Dezgustător! Îşi închipuia poate că-i e atât de extraordinar de devotată şi că depinde din punct de vedere material atât de mult de el, încât îşi putea permite s-o insulte, fără să se teamă de revolta ei. Făcuse o greşeală; ar fi trebuit să se fi arătat mai energică faţă de el. Noaptea trecută n-ar fi trebuit să se lase înduioşată de nefericirea lui. Mai bine să rupă legăturile cu el mai târziu decât niciodată. De data asta totul se terminase. Era vorba de respectul faţă de ea însăşi, îşi scosese cuferele din boxă şi începuse să împacheteze.

Dar unde să se ducă? Ce să facă? Din ce să trăiască? Treptat, întrebările o asaltaseră tot mai stăruitor. Singura ei rudă era o soră măritată, săracă şi cu un soţ care îi condamna legătura cu Walter. Doamna Cole se certase cu ea. Alţi prieteni, care să poată sau să vrea s-o ajute nu

avea. Fusese crescută astfel încât nu-şi putea găsi o slujbă, şi nici n-avea calităţi deosebite. Pe deasupra mai era şi însărcinată; aşa n-o să găsească niciodată un serviciu. În definitiv, şi în ciuda a tot ce se întâmplase, ţinea foarte mult la Walter, îl iubea şi nu ştia cum s-ar fi descurcat fără el. Era sigură că şi el o iubise, şi că o mai iubea încă într-o oarecare măsură. Şi poate că nebunia asta a lui are să dispară de la sine şi cu vremea are să reuşească să-l atragă din nou alături de ea. În orice caz, nu era bine să acţioneze pripit.

În cele din urmă, golise cuferele şi le cărase din nou la boxă. A doua zi începuse farsa prefăcătoriei şi a ignoranţei simulată cu premeditare. Walter era şi el foarte încântat de rolul ce-i revenea în această farsă. Îi convenea perfect să nu spună o vorbă şi să se comporte de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic. Dispariţia supărării, ca şi satisfacerea poftelor în braţele lui Lucy îl readuseră de la tensiunea şi cruzimea de moment la starea lui firească de timiditate blândă şi mustrări de conştiinţă. Oboseala trupului are un efect calmant asupra febrelor spiritului.

Se întorsese de la Lucy, simţindu-se şi mai vinovat faţă de Marjorie şi aşteptase cu spaimă scandalul ce avea să se dezlănţuie cu siguranţă. Când se strecurase în camera lui, Marjorie dormea. Sau se prefăcea că doarme, căci nu-l strigase. A doua zi, doar amabilitatea ei neobişnuită şi felul oficial de a-l asculta îi dădură de înţeles că se petrecea ceva oarecum neobişnuit. Extraordinar de uşurat, Walter răspunse la tăcerea ei semnificativă tot cu tăcere, iar la amabilităţile ei banale şi politicoase cu amabilităţi, care, în ce-l priveau, erau mai mult decât o formalitate, căci porneau din inimă, fiind o încercare sinceră (atât de tare îl mustra conştiinţa) de a-i face servicii, de a-şi răscumpăra prin gesturi prevenitoare şi frumoase faptele urâte săvârşite şi a-i cere iertare dinainte pentru cele pe care le va săvârşi desigur în viitor.

Marjorie nu făcuse nici scandal, nici nu-l reproşase ceva, ci adoptase o tăcere politicoasă şi nepăsătoare. Ce uşurare sufletească! Cu timpul, Walter începu să-şi dea seama că falsitatea legăturii dintre ei devine tot mai obositoare. Farsa îi călca pe nervi, iar tăcerea părea să-l acuze. Deveni din ce în ce mai politicos, mai prevenitor, mai drăguţ; deşi Marjorie îi plăcea sincer, şi dorea sincer s-o vadă fericită, vizitele la Lucy, seară de seară, făceau ca afecţiunea reală pe care o avea pentru Marjorie să-i pară o minciună, iar bunăvoinţa o ipocrizie. Între crizele de amabilitate continua să săvârşească exact acele lucruri care ştia c-o vor face nefericită. „Marjorie, îşi spunea el, jeluindu-se cu furie neputincioasă, ar trebui să se mulţumească cu ce pot să-i ofer şi să nu mai sufere pentru ce nu pot să-i ofer.” (Era izbitor faptul că în ciuda farsei cu tăcerea şi amabilitatea, Marjorie suferea. Chipul ofilit şi privirea fixă erau de-ajuns ca să dezmintă indiferenţa studiată a purtării.) „Pot să-i ofer foarte multe. Ce nu pot să-i ofer nu are importanţă. În orice caz nu are importanţă pentru ea”, adăugă el în gând. Nu avea intenţia să anuleze o întâlnire lipsită de importanţă pe care o avea cu Lucy în acea seară.

„Abia se bucurase de ea, şi o şi dispreţuise;
Alergase după ea ca un nebun, abia o ţinuse în braţe
Şi o urâse dementţial.”

Literatura, ca de obicei, îl condusese pe un drum greşit. Nu numai că n-o urâse şi n-o dispreţuise pe Lucy, dar faptul că fusese a lui şi îi permisese să se bucure de favorurile ei îl făcuse să tânjească şi mai mult după aceste favoruri. E adevărat, se mai ruşina oarecum de dorinţele lui, şi dorea să le găsească o justificare mai nobilă – cum ar fi dragostea. („La urma urmei, argumenta el, nu-i

nimic imposibil sau nefiresc în a fi îndrăgostit de două femei în acelaşi timp. Sincer îndrăgostit.")

Îşi întovărăşea pasiunea cu gesturile tandre, delicate şi încântătoare ale firii lui cam slabe şi încă adolescente. O trata pe Lucy nu ca pe o amatoare de distracţii, înrăită şi crudă, aşa cum o considerase încă dinainte de a deveni amantul ei, ci ca pe o fiinţă ideală, plină de graţie şi sensibilitate, o fiinţă care merita să fie adorată şi dorită, un fel de copil, mamă şi amantă la un loc, ce trebuia, pe de o parte, apărată ca o mamă fiindcă te apăra ca o mamă, iar pe de altă parte, iubită bărbăteşte şi, de ce nu? ca un faun. Senzualitatea şi sentimentul, dorinţa şi tandreţea sunt nu numai prieteni ci şi duşmani. Unii oameni, după ce fac dragoste, dispreţuiesc femeia, în timp ce alţii o copleşesc cu amabilitate şi afecţiune. Walter simţea nevoia de a-şi justifica dorinţele prin dragoste, care reprezenta clar, în ultimă analiză, expresia morală a tendinţei sale fireşti de a asocia satisfacţia actului sexual unui sentiment tandru, apărând cavalereşte fiinţa iubită şi umilindu-se copilăreşte în acelaşi timp. În cazul lui, senzualitatea dădea naştere tandreţei; pe de altă parte, acolo unde nu există senzualitate, tandreţea rămâne nedezvoltată. Legăturile cu Marjorie erau prea asexuale şi platonice pentru a fi în întregime tandre. Pe Lucy, Walter o cucerise cu aerul său senzual, dur şi cinic. Senzualitatea îl făcea sentimental. Acel Walter care o ţinuse pe Lucy goală în braţe era complet diferit de cel care dorise să facă acest lucru; noul Walter voia să creadă, din simplu instinct de conservare, că sub efectul sărutărilor Lucy se simţea şi ea la fel de fericită ca el. Tandreţea nu se poate înfiripa decât într-o atmosferă de tandreţe. A continua să creadă, aşa cum făcuse Walter mai înainte, că Lucy e o fiinţă rea, egoistă, frigidă, însemna să ucidă sentimentul plăcut ce-l stăpânea. Convingerea că Lucy e o fiinţă tandră devenise esenţială. Făcea tot ce-i

stătea în puteri ca să se amăgească. Fiecare gest languros sau de abandon al lui Lucy era imediat interpretat ca un simptom de îmblânzire sufletească, de încredere, de capitulare. Fiecare cuvânt de dragoste – iar Lucy îi dădea zor, cum era şic, cu „dragul meu", „îngeraşule". „iubitule", acestea fiind expresiile ei curente pentru a complimenta pe cineva sau a-şi exterioriza pasiunea – era reţinut cu sfinţenie, ca izvorând din adâncul inimii. La aceste dovezi imaginare de îmblânzire şi pasiune, Walter răspundea dublându-şi recunoscător manifestările de dragoste; iar aceste manifestări duble solicitau din partea lui Lucy un răspuns corespunzător. Dragostea naşte dorinţa de a fi iubit. Dorinţa de a fi iubit dă naştere la rândul ei credinţei apăsătoare şi nesigure că eşti iubit. Credinţa că eşti iubit îţi întăreşte dragostea. Şi astfel, prin acest proces de autoconsolidare ciclul reîncepe.

Lucy era emoţionată de dragostea şi adoraţia lui, emoţionată şi surprinsă. Îl acceptase fiindcă se plictisea, fiindcă buzele lui erau catifelate, iar mâinile lui ştiau s-o mângâie, şi fiindcă în ultimul moment se amuzase şi fusese încântată de trecerea lui neaşteptată de la starea de abjecţiune la o obrăznicie cuceritoare. Ce seară stranie petrecuseră împreună! În faţa ei, la masă, Walter avusese o expresie dură, de parcă ar fi fost îngrozitor de supărat şi ar fi avut chef să scrâşnească din dinţi; cu toate acestea, fusese foarte nostim, relatase cele mai răutăcioase istorii pe seama tuturor şi scosese la iveală cele mai fantastice şi mai groteşti amănunte istorice, şi cele mai uimitoare citate din cărţi vechi. Când dineul se terminase, îi spusese: „Ne întoarcem la tine acasă". Lucy însă voia s-o vadă pe Nellie Wallace la varieteul „Victoria Palace", să ia o gustare şi să danseze niţel la clubul de noapte „Embassy", apoi să meargă cu maşina până la apartamentul lui Cuthbert Arkwright, în speranţa că… Nu ţinuse morţiş să meargă la

varieteu, să danseze sau să asculte conversaţia lui Cuthbert. Voise numai să-şi impună voinţa faţă de Walter. Voise să domine, să conducă şi să-l oblige s-o urmeze. Walter nu putuse fi convins. Nu spusese nimic şi se mulţumise să zâmbească. Când taxiul trăsese la uşa restaurantului, dăduse şoferului adresa ei din Bruton Street.

— Da ăsta-i curat viol, protestase ea.

Walter râsese.

— Nu încă, răspunsese el. Dar o să fie.

În dormitorul ei roz şi cenuşiu, violul aproape că avusese loc. Lucy provocase şi se supusese tuturor violenţelor senzuale. La ce nu se aşteptase însă era dragostea pasionată şi adoraţia care urmaseră primelor violenţe. Expresia aspră de supărare dispăruse de pe faţa lui Walter, ca şi cum o haină protectoare i-ar fi fost smulsă de pe umeri, despuindu-l şi lăsându-l în goliciunea tremurătoare şi vulnerabilă a dragostei şi adoraţiei. Săruturile lui fuseseră o alinare a durerii, a spaimei, o potolire a urii, o împăcare delicată. Cuvintele lui păruseră uneori şoapte sau fragmente de rugăciuni adresate unui zeu, iar altădată încurajări şoptite unui copil bolnav. Lucy fusese surprinsă, emoţionată, aproape ruşinată de înflăcărarea pasiunii lui.

— Nu, nu sunt aşa, nu sunt aşa, protestase ea, ca răspuns la şoaptele lui de adoraţie.

Nu putea accepta sub masca prefăcătoriei o asemenea dragoste. Buzele lui catifelate îi atingeau pielea, vârfurile degetelor lui se plimbau uşor pe corpul ei, o alinau, o mângâiau până ce Lucy devenea drăgăstoasă, o transformau în chip magic în făptura bună, iubitoare şi sensibilă a adoraţiei lui, o încărcau electric cu toate acele calităţi pe care şoaptele lui i le atribuiseră, şi pe care ea le nega.

Lucy îi trase capul spre sânul ei şi îşi plimbă degetele prin părul lui

— Iubitul meu, şopti ea, iubitul meu Walter.

Urmă o tăcere îndelungată, o fericire caldă şi liniştită. Apoi, deodată, fiindcă această fericire tăcută era atât de adâncă, de perfectă, şi prin urmare, după ea, în fond cam absurdă şi chiar primejdioasă prin completa ei lipsă de personalitate, şi cam ameninţătoare în ce priveşte liberul ei arbitru, Lucy îl ciupi de urechi şi îl întrebă:

— Ai adormit, Walter?

În zilele următoare Walter încercă cu disperare s-o crediteze cu emoţiile lui. Lucy nu-l ajută. Nu voia să simtă acea tandreţe adâncă, care echivalează cu o capitulare a voinţei, cu o anihilare a individualităţii. Voia să fie ea însăşi, Lucy Tantamount, stăpână pe situaţie, încercând lucidă toate satisfacţiile până la limită, şi distrându-se fără să-i pese; liberă nu numai din punct de vedere financiar şi legal, dar şi sentimental – liberă deci să-l accepte sau să-l refuze. Să-l poată abandona oricând. N-avea intenţia să capituleze. Tandreţea lui era, nici vorbă, emoţionantă, măgulitoare, chiar încântătoare, dar şi cam absurdă, iar prin pretenţiile ei nestăpânite ca ea să răspundă la fel, devenise absolut obositoare. Lucy era uneori gata să capituleze, să accepte prin mângâieri o parte din dragostea lui; brusc însă se smulgea de lângă el, rămânând într-o izolare ironică şi arogantă. Atunci Walter se trezea din visul de dragoste la realitatea pe care Lucy o numea „distracţie”. Îl trezea lumina rece a unei senzualităţi acut de lucidă şi premeditat batjocoritoare. Îl lăsa fără nicio justificare şi cu sentimentul unei vinovăţii imposibil de iertat.

— Mă iubeşti? o întrebă Walter într-o noapte.

Ştia că ea nu-i putea răspunde. Din perversitate însă dorea să i se confirme convingerea, să i se spună pe şleau.

— Eşti un înger, răspunse Lucy.

Îi zâmbi, ridicându-şi capul spre el. Privirea lui Walter rămase întunecată şi disperată; nu-i putea răspunde printr-un zâmbet..

— Mă iubeşti cu adevărat? insistă el.

Sprijinit într-un cot. stătea aplecat asupra ei, cu un aer aproape ameninţător. Lucy era culcată în pat, pe spate, cu mâinile sub cap. Sânii ei turtiţi i se reliefau datorită muşchilor pectorali. Walter o privi; sub degetele lui simţea căldura, elasticitatea şi linia curbă a corpului ei; acest corp pe care îl stăpânise în întregime. Distantă şi intangibilă, proprietara corpului îi zâmbi printre pleoapele întredeschise.

— Mă iubeşti?

— Eşti încântător.

Genele ei negre filtrară un fel de ironie.

— Dar ăsta nu-i un răspuns la întrebarea mea. Mă iubeşti? Lucy dădu indiferentă din umeri şi făcu o mică strâmbătură.

— Dacă te iubesc? repetă ea. E un cuvânt cam mare, nu crezi?

Scoţându-şi o mână de sub cap, o ridică şi-l trase uşor de mica meşă de păr castaniu care-i căzuse pe frunte.

— Ai părul prea lung, spuse ea.

— Atunci de ce m-ai acceptat? întrebă Walter.

— Dac-ai şti cât de absurd arăţi cu mutra ta solemnă şi cu părul pe ochi! Râse. Parc-ai fi un câine ciobănesc[110], constipat.

Walter dădu peste cap meşa căzută pe frunte.

— Vreau un răspuns, continuă el cu încăpăţânare. De ce m-ai acceptat?

— De ce? Fiindcă m-a amuzat. Fiindcă aşa am vrut. Nu-i destul de limpede?

— Fără să mă iubeşti?

— De ce trebuie să aduci întotdeauna în discuţie dragostea? îl întrebă ea enervată.

— De ce? repetă el. Dar cum poţi să te lipseşti de ea?

— Dacă pot să obţin ceea ce vreau fără să apelez la dragoste, de ce s-o fac? Pe deasupra, dragostea nici nit poate fi chemată. Vine din senin. Dar cât de rar! Poate niciodată. Nu ştiu. Şi,

oricum, ce-aş face când nu sunt îndrăgostită? îl apucă din nou de meşă şi-i trase faţa spre ea. Atunci, dragă Walter, te am pe tine.

Buzele lui se apropiaseră de ale ei. Walter îşi încorda gâtul şi n-o lăsă să-i tragă capul mai jos.

— Ca să nu mai pomenesc de toţi ceilalţi, spuse el. Lucy îl trase mai tare de păr.

— Prostule! spuse ea încruntându-se. În loc să-mi fii recunoscător pentru ce-ai primit.

— Dar ce-am primit?

Corpul ei se îndepărtă, mătăsos şi cald încă, sub mâinile lui; vedea privirea ei ironică.

— Ce-am primit?

Lucy rămase încruntată.

— Sărută-mă, îi ordonă ea, ca şi cum i-ar fi dat un ultimatum. Walter nu-i răspunse; stătea nemişcat. Aşa, foarte bine. Îl împinse de lângă ea. — Jocul ăsta trebuie jucat în doi.

Respins, Walter se aplecă, dorind s-o sărute. Din cauza ameninţărilor, vocea lui Lucy se înăsprise. Walter se temea să n-o piardă.

— Sunt un prost, spuse el.

— E adevărat. Lucy îşi feri faţa.

— Îmi pare rău.

Nu voia să se împace.

— Nu, nu, spuse ea, când Walter îşi strecură o mână pe sub obrazul ei şi încercă să-i întoarcă faţa pentru a i-o săruta.

Cu o mişcare neaşteptată şi sălbatică, Lucy îl muşcă de vârful degetului mare. Într-o izbucnire de ură şi pasiune, Walter o posedă cu forţa.

— Te mai preocupă dragostea? îl întrebă ea în cele din urmă, rupând tăcerea convalescenţei indolente care urmează după febra dorinţelor satisfăcute.

Cu regret şi aproape cu durere, Walter avu curajul să-i răspundă. Întrebarea ei, în acea linişte adâncă, scapără ca un chibrit în bezna nopţii. Noaptea nu are hotare, e imensă şi înstelată. Aprinzi chibritul şi toate stelele dispar imediat; nu

mai există distanţe şi adâncimi. Universul se reduce la o mică scobitură luminoasă, săpată în bezna solidă şi populată cu feţe. luminate strălucitor, cu mâini, trupuri şi obiectele apropiate şi familiare ale vieţii de toate zilele. În noaptea adâncă a tăcerii, Walter fusese fericit. În convalescenţă, după febră, o ţinuse în braţe, incapabil s-o mai urască şi ameţit de dragoste. Spiritul părea să-i plutească în seninul cald dintre existenţă şi anihilare.

Lucy se agită în braţele lui, vorbi, iar seninul minunat şi divin vibra şi se sparse ca oglinda netedă a unei suprafeţe lichide, turburată pe neaşteptate.

— Nu, nu mă gândeam la nimic.

Deschizând ochii, o văzu că-l priveşte amuzată şi curioasă. Walter se încruntă.

— De ce te uiţi fix la mine? o întrebă el.

— Nu ştiam că nu e voie.

— Te-ai uitat aşa la mine tot timpul?

Ideea îi era ciudat de neplăcută.

— Ore întregi, răspunse Lucy. Te-am admirat, ţin să te încredinţez. Găseam că ai un aer încântător. Parc-ai fi frumoasa adormită.

Îi zâmbi răutăcios; spunea însă adevărul. Din punct de vedere estetic, îl apreciase ca o expertă şi îl admirase sincer în timp ce stătea culcat alături de ea, palid, cu ochii închişi, ca un mort.

Walter nu se simţi îmbunat de complimentul ei.

— Nu vreau să triumfi, spuse el, încă încruntat.

— Să triumf?

— Da, de parcă m-ai fi omorât.

— Eşti un romantic incorigibil!

Râse. Cu toate acestea, Lucy avea dreptate. Arătase, într-adevăr, mort, iar moartea, în aceste împrejurări, avea un aer cam ridicol şi umilitor. Vie, trează, şi conştientă de vitalitatea ei, Lucy îl studiase în splendoarea morţii. Privise cu admiraţie, dar distantă şi amuzată, această creatură palidă şi delicată, pe care o folosise pentru

plăcerea ei şi care acum murise. „Ce băiat prostuţ, îşi spusese ea. De ce se chinuie oamenii, în loc să se bucure de satisfacţiile ce li se oferă?” îşi exprimase gândurile în întrebarea ironică cu care îl trezise pe Walter din eternitatea lui. Îşi bătea capul cu dragostea – ce băiat prost!

— Cu toate astea, insistă Walter, triumfai.

— Eşti un romantic, un romantic! spuse ea râzând. Ai o concepţie atât de absurdă şi demodată. Omoruri, triumf în faţa cadavrelor, dragoste etc. E absurd. Parcă te-ai plimba cu o cravată lată la gât, şi în frac. Încearcă să fii mai modern.

— Prefer să fiu uman.

— Viaţa modernă e o viaţă rapidă, continuă ea. Astăzi nu mai poţi să tragi după tine un vagon de idealuri şi romantisme. Când călătoreşti cu avionul trebuie să-ţi laşi bagajele grele acasă. Sufletul bun şi demodat mergea pe vremea când oamenii trăiau încet. Astăzi e o povară. Nu mai e loc pentru el în avion.

— Nu mai e loc nici măcar pentru inimă? întrebă Walter. Sufletul nu mă interesează prea mult. Odinioară sufletul îl interesase considerabil. Acum însă, de când nu mai trăia decât pentru a citi filosofie, sufletul îl interesa mai puţin. — Inima însă, adăugă el, inima… Lucy clătină din cap.

— Poate că e păcat, recunoscu ea. Dar nu poţi primi nimic dacă nu dai nimic. Dacă îţi place viteza, dacă vrei să parcurgi repede o distanţă, nu poţi să cari cu tine bagaje. Important e să ştii ce vrei şi să fii gata să plăteşti pentru asta. Eu una ştiu precis ce vreau, aşa încât renunţ la bagaje. Poţi să ţi le păstrezi dacă te decizi să călătoreşti cu un camion de transportat mobilă. Dar să n-ai pretenţia să te întovărăşesc, dragă Walter. Şi nici să n-ai pretenţia să iau pianul tău cu coadă în avionul meu cu două locuri.

Se lăsă o lungă tăcere. Walter închise ochii. Ar fi vrut să moară. Mâna lui Lucy îi atinse faţa. Tresări.

Simţi cum îi prinde între degete buza de jos şi i-o ciupeşte uşor.

— Ai cele mai delicioase buze, spuse ea.

Capitolul XVI

Soţii Rampion locuiau în Chelsea. Casa lor se compunea dintr-un mare atelier de pictor, care dădea în trei sau patru cămăruţe. În timp ce suna la uşa lor, într-o sâmbătă după-amiază, Burlap îşi spuse că mica lor locuinţă, cu tot aspectul ei cam dărăpănat, era foarte drăguţă. Mark Rampion o cumpărase pe nimic, absolut pe nimic, exact înainte de războiul mondial. Nu avea de plătit marile chirii de după război. Economisea astfel vreo sută cinzeci de lire pe an. „Ce tip norocos”, reflectă Burlap, uitând pentru o clipă că şi el locuia fără să plătească chirie lui Beatrice, dar amintindu-şi în schimb că tocmai cheltuise douăzeci şi patru de şilingi şi nouă pence la restaurantul unde o invitase la prânz pe Molly d’Exergillod.

Mary Rampion deschise uşa.

— Mark te-aşteaptă în atelier, spuse ea după ce se salutară. Mary se întreba fără să găsească un răspuns de ce-o fi continuând soţul ei să fie prieten cu acest individ. Ea una îl detesta pe Burlap.

— E un fel de vultur, îi spusese soţului ei după ultima vizită a jurnalistului. Nu, nu un vultur, fiindcă vulturii se hrănesc cu stârvuri, pe când Burlap e un parazit care trăieşte de pe urma oamenilor vii, şi încă de pe urma celor mai distinşi. Trebuie recunoscut că are un nas fin în acest domeniu. O lipitoare a spiritului, asta e. De ce-l laşi să-ţi sugă sângele?

— De ce să nu-l sugă? răspunse Mark. Burlap nu-mi face niciun rău şi mă amuză.

— Cred că-ţi gâdilă vanitatea. E măgulitor să ai paraziţi. E un compliment la adresa calităţii sângelui tău.

— Şi pe deasupra, continuase Rampion, are ceva în el.

— Cred şi eu, răspunse Mary, are printre altele sângele tău. Şi sângele tuturor celor de pe urma cărora trăieşte.

— Hai, nu exagera, nu deveni romanţioasă. Rampion se opunea tuturor hiperbolelor care nu-i aparţineau.

— Ei bine, mie, îţi spun drept, nu-mi plac paraziţii. Mary vorbea decis. Iar cu prima ocazie am să dau pe el cu puţin insecticid, să vedem ce se întâmplă. Îţi promit.

Cu ocazia vizitei următoare, Mary îi deschise uşa şi-l invită să se ducă singur în atelier, ca şi cum ar fi fost un oaspete binevenit. Cu toate atavismele, forţa politeţei se dovedea mai puternică decât dorinţa de a-l stropi cu insecticide.

În timp ce se îndrepta spre atelier, Burlap se gândea încă la probleme financiare. Amintirea sumei cheltuite pentru dejun îl rodea.

„Nu numai că Rampion nu plăteşte chirie, îşi spuse el, dar aproape că nu cheltuieşte un ban. Felul lor de viaţă, faptul că ţin o singură servitoare, că fac ei singuri menajul şi n-au automobil reduce desigur substanţial cheltuielile. E adevărat, au doi copii care trebuiesc daţi la şcoală". Cu ajutorul unei speculaţii, la care se dovedea foarte abil, Burlap reuşi să elimine de pe ecranul conştiinţei cei doi copii. „Şi totuşi, Rampion trebuie să câştige bine. Îşi vinde tablourile şi desenele la un preţ foarte bun. Şi orice scrie se vinde sigur. Ce face cu banii?" se întreba Burlap plin de invidie, în timp ce bătea la uşa atelierului, „Îi economiseşte?"

— Intră, se auzi vocea lui Rampion din dosul uşii. Burlap îşi potrivi un surâs şi deschise uşa. Ah, tu erai, spuse Rampion. Mă tem că nu pot să-ţi dau mâna. Îşi spăla pensulele. Ce mai faci?

Burlap schiţă un gest de plictiseală şi răspunse că simţea nevoia unei vacanţe, pe care însă, nu şi-o putea îngădui. Se plimbă prin atelier, privind cu

respect tablourile. Sfântului Francisc cu greu i-ar fi plăcut cele mai multe dintre ele. Dar ce viaţă, ce energie, ce imaginaţie pulsau în aceste pânze! În definitiv, viaţa era lucrul cel mai important. „Cred în viaţă”. Acesta era primul paragraf din profesiunea de credinţă a lui Burlap.

— Cum se numeşte tabloul acesta? spuse el oprindu-se în faţa unei pânze de pe şevalet.

Ştergându-şi mâinile din mers. Rampion traversă încăperea şi se opri lângă Burlap.

— Acesta? spuse el. Cred că titlul pe care i l-ai da tu ar fi *Dragoste.* Râse. Lucrase cu chef în acea după-amiază şi se afla într-o dispoziţie excelentă. Oamenii mai puţini rafinaţi, şi care nu prea fac caz de suflet, ar putea să prefere un titlu mai greu de tipărit.

Râzând, îi sugeră câteva dintre titlurile mai greu de tipărit. Burlap zâmbi cam forţat.

— Nu ştiu dacă mai poţi găsi şi alte titluri, încheie Rampion răutăcios.

Prezenţa lui Burlap îl distra; avea sentimentul că îi revine datoria să-l scandalizeze.

Tabloul, format mic, era o pictură în ulei. Jos, în colţul din stânga, plasaţi într-un fel de adâncitură, între un prim plan de stânci negre, trunchiuri de pomi şi un fundal de prăpăstii stâncoase. un bărbat şi o femeie se îmbrăţişau sub o arcă compactă de frunziş. Cele două trupuri goale, al femeii alb iar al bărbatului de un cafeniu roşcat, constituiau izvorul întregii lumini din tablou. Stâncile şi trunchiurile de pomi din prim-plan îşi proiectau siluetele, datorită luminii răspândite de cele două trupuri. Lumina ajungea la frunzele de deasupra trupurilor şi arunca umbre în bezna groasă a frunzişului. Prelungindu-se din adâncitură în care se aflau ce doi, ea traversa tabloul, lăsând impresia că iluminează şi dă naştere prin radiaţie unei flore uluitoare de trandafiri, crini} şi lalele uriaşe. Cai, leoparzi şi mici antilope se plimbau printre flori gigantice. În fund, un peisaj se transforma treptat

din verde în albastru: marea sclipea printre dealuri, iar deasupra se desenau pe un cer albastru formele imense şi grandioase ale norilor.

— E splendid, spuse Burlap încet, dând din cap în faţa tabloului.

— Îmi dau totuşi seama că nu-ţi place deloc.

Mark Rampion rânjea, parcă satisfăcut.

— De ce vorbeşti aşa? protestă Burlap cu o tristeţe blândă de martir.

— Fiindcă se întâmplă să fie adevărat. Pentru tine, tabloul nu e destul de pătruns de spiritul blândului Iisus. Dragostea, dragostea *fizică* – ca izvor de lumină, viaţă şi frumuseţe. Oh, nu! nu! Asta-i ceva mult prea vulgar şi carnal, un realism revoltător.

— Îţi închipui că sunt doamna Gundy[111]?

— Nu, nu chiar doamna Grundy. Buna dispoziţie a lui Mark Rampion se transformase într-o ironie caustică. Mai degrabă eşti Sfântul Francisc. Apropo, cum înaintează studiul tău asupra *Vieţii* lui? Sper c-ai făcut o descriere savuroasă a momentelor când îi lingea pe leproşi?

Burlap protestă. Rampion rânji.

— De fapt, şi Sfântul Francis e prea evoluat pentru tine. Copiii nu ling rănile leproşilor. Numai adolescenţii perverşi fac aşa ceva. Parc-ai fi Sfântul Hugh, din Lincoln. Asta era un copil, ascultă-mă pe mine, o scumpete de copil. Un copilaş nevinovat. Ce ochi mari avea, ce curtenitor se purta cu femeile, de parcă toate ar fi fost madone. Se ducea la ele ca să-l mângâie, să-i calmeze durerile cu sărutări şi să-i povestească despre bietul Iisus Cristos, şi eventual să bea şi nişte lapte, dacă se ivea prilejul.

— Fii serios! protestă Burlap.

— Serios, îi parodie Mark cuvintele.

Îi plăcea să-l aţâţe, făcându-l să semene cu un martir creştin plin de milă. Aşa merita, din cauza aerului de discipol preferat al lui Iisus, şi a veneraţiei şi admiraţiei lui dezgustătoare.

— Micuţul Sfânt Hugh, cu ochii lui mari şi cu paşii lui mărunţi, continuă Mark cu vocea tare, se apropia de femei cu paşii lui mărunţi şi nesiguri, de copilaş, atât de respectuos, de parcă toate femeile ar fi fost madone. Îşi vâra totuşi mânuţa lui scumpă pe sub fustele lor. Venea să se roage, dar rămânea să împartă patul cu drăguţa de madonă.

Rampion cunoştea multe dintre aventurile amoroase ale lui Burlap şi le ghicea pe celelalte.

— Drăguţul şi mititelul Sfânt Hugh! Ce frumos se îndrepta el tiptil spre dormitor şi cum se strecura scumpetea, mititelul, în pat! Asta-i ceva mult prea grosolan şi lipsit de spirit pentru ţâncul nostru, Hugh!

Rampion îşi zvârli capul pe spate şi începu să râdă.

— Continuă, te rog, spuse Burlap. Nu te jena de mine. Văzându-i zâmbetul de martir, zâmbetul lui spiritual, Rampion râse şi mai tare.

— Doamne, Dumnezeule! spuse el, înăbuşit de hohote. Când ai să mai vii am să-ţi dau o copie după tabloul *Sfânta Monica şi Sfântul Augustin* de Ary Scheffer[112]. O să te facă sigur fericit. Vrei să vezi câteva dintre desenele mele? îl întrebă el, schimbând tonul. Burlap dădu afirmativ din cap. Cele mai multe sunt groteşti. Caricaturi. Cam deşănţate, te previn. Dacă ţii morţiş să le vezi, trebuie să te aştepţi la ce urmează.

Deschise o mapă de pe masă.

— De ce îţi închipui că nu-mi plac picturile tale? întrebă Burlap. În fond, amândoi credem în viaţă. Există şi deosebiri între noi, dar în majoritatea problemelor avem aceleaşi opinii.

Rampion îşi ridică privirea asupra lui.

— Sunt convins, o ştiu, spuse el şi rânji.

— Dacă ştii, zise Burlap, care, ferindu-şi privirea, nu văzuse rânjetul de pe faţa lui Mark, de ce-ţi închipui că n-am să fiu de acord cu desenele tale?

— Într-adevăr, de ce? îl persifla Mark.

— Ţinând seama de faptul că avem aceleaşi opinii…

— E firesc ca oamenii ce privesc o vedere din acelaşi punct să aibă aceleaşi opinii. Rampion rânji din nou. *Quod erat demonstrandum.* Se întoarse pentru a scoate din mapă unul dintre desene. Pe ăsta l-am intitulat: *Fosilele trecutului şi fosilele viitorului.*

Îl înmână lui Burlap. Desenul, în cerneală şi acuarelă, avea o strălucire şi o viaţă extraordinară. Urmărind o magnifică linie sinuoasă în formă de S, o procesiune grotescă de monştri cobora în marş şi traversa cartonul. Dinozauri, pterodactili, titanotheriumi, diplodoci, ichtyosauri mergeau, înotau sau zburau în trena procesiunii; capul coloanei era format din monştri umani, creaturi cu capete uriaşe, fără membre sau corp, alunecând ca nişte viermi pe nişte vagi prelungiri vâscoase ale bărbiei şi gâtului. Cele mai multe dintre figuri aparţineau unor contemporani eminenţi. Prin mulţimea lor Burlap recunoscu pe J. J. Thomson[113], şi pe Lordul Edward Tantamount, pe Bernard Shaw servit de eunuci şi fete bătrâne, pe Sir Oliver Lodge[114] având alături o fantomă cu cap de gulie, drapată în cearceafuri, şi un tub catodic ambulant, pe Sir Alfred Mond[115], şi capul lui John D. Rockefeller, purtata pe o tavă de către doamna Eddy[116], cu aureole în jurul capului, şi pe mulţi alţii.

— Şopârlele uriaşe au murit fiindcă au avut corpul prea mare şi capul prea mic, explică Rampion. Aşa cel puţin susţin oamenii de ştiinţă. De la un anumit punct, dimensiunea fizică e un handicap. Dar ce părere ai de cea mintală? Proştii parc-au uitat că ei sunt la fel de dezechilibraţi, de neîndemânatici şi de disproporţionaţi ca orice diplodocus. Sacrifică viaţa fizică şi afectivă vieţii mintale. Ce-şi închipuie c-are să se întâmple?

Burlap îi dădu dreptate.

— Asta m-am întrebat şi eu. Omul nu poate trăi fără inimă.

— Ca să nu mai vorbesc de maţe, piele, oase şi carne, spuse Rampion. Aceşti idioţi se îndreptă spre dispariţie. Şi asta-i un lucru excelent. Singura nenorocire e că obligă restul lumii să meargă în pas cu ei. Blestemaţii! Trebuie să-ţi spun că mă opun să fiu condamnat la dispariţie fiindcă aceşti imbecili de oameni de ştiinţă, moralişti şi oameni ai spiritului, tehnicieni şi oameni de litere, parveniţi politici, şi atâţia alţii nu pot să înţeleagă că omul trebuie să trăiască aşa cum se cuvine unui om şi nu ca un monstru cu conştiinţa cerebralităţii şi a existenţei sufletului. Brr! Mi-ar plăcea să-i omor pe toţi. Puse desenul la loc în mapă şi scoase un altul. Aici sunt cele două perspective ale istoriei, cea din stânga, după părerea lui H. G. Wells, cea din dreapta, după părerea mea.

Burlap se uită, zâmbi şi apoi izbucni în râs.

— Excelent! spuse el.

Desenul din stânga era compus pe liniile unui crescendo simplu. O maimuţă foarte mică era urmată de un pitecantrop puţin mai mare, urmat la rândul lui de omul de Neanderthal, şi el ceva mai mare. Omul paleolitic, omul neolitic, egipteanul şi babilonianul epocii de bronz, grecul şi romanul epocii de fier. – Toate aceste siluete creşteau treptat. În momentul când Galileo şi Newton apăreau pe scenă, omenirea lua dimensiuni foarte respectabile. Crescendendoul continua neîntrerupt cu Watt[117] şi Stephenson[118], Faraday[119] şi Drawin, Bessemer[120] şi Edison, Rockefeller şi Wanamaker[121], pentru a atinge desăvârşirea în figurile contemporanilor, domnul H.G. Wells în persoană şi Sir Alfred Mond. Nici viitorul nu era neglijat. Prin ceaţa strălucitoare a profeţiei, formele lui Wells şi Mond, crescând tot mai mult, cu fiecare nouă repetiţie, se îndepărtau pe o spirală triumfală, depăşind marginea cartonului, spre un infinit utopic. Desenul din dreapta avea o

compoziţie mai puţin optimistă, reprezentând creste şi văi. Mica maimuţă se transforma rapid în omul bine proporţionat al epocii de bronz, al cărui loc era luat apoi de un grec foarte înalt şi de un etrusc ceva mai mic. Romanii deveneau din nou mici. Călugării Thebaidei[122] se deosebeau greu de micile maimuţe de la origine. Urmau câţiva florentini, englezi, şi francezi, de dimensiuni mari. După ei veneau monştrii dezgustători, etichetaţi Calvin şi Knox[123], Baxter[124] şi Wesley[125]. Statura figurilor reprezentative descreştea. Victorienii începuseră să semene cu nişte pitici diformi. Urmaşii lor, din secolul al douăzecilea, erau nişte avortoni. Prin ceţurile viitorului se vedea un grup în descreştere de mici gorgone şi fetuşi cu capete prea mari pentru trupurile lor sfrijite, cozi de maimuţe şi chipuri de-ale celor mai eminenţi contemporani, toţi muşcându-se, zgâriindu-se şi scoţându-şi reciproc maţele cu energia metodică şi sistematică caracteristică exclusiv oamenilor cei mai civilizaţi.

— Aş vrea să am câteva desene de-astea pentru revistă, spuse Burlap, după ce privise întreaga mapă. De obicei nu reproducem desene. Suntem misionari curaţi şi nu facem artă pentru artă. Desenele tale sunt atât parabole cât şi desene. Trebuie să spun, adaugă el, că-ţi invidiez forţa de a exprima lucrurile atât de pregnant şi de concis. Mi-ar trebui sute şi mii de cuvinte într-un eseu ca să exprim, mai puţin convingător, acelaşi lucru.

Rampion îi dădu dreptate.

— Ăsta-i motivul pentru care, momentan, am renunţat să mai scriu. Scrisul nu este un mijloc prea indicat pentru a exprima ceea ce-mi dau seama că vreau să spun. Şi ce uşurat mă simt că am scăpat de cuvinte! Cuvinte, cuvinte, cuvinte! Ele te izolează de univers. Trei pătrimi din timp n-ai niciodată contact direct cu lucrurile, ci numai cu blestematele de cuvinte care le reprezintă. Şi deseori nici măcar cu ele – ci doar cu metafore

incoerente şi idioate ale unui poet despre un lucru. „Şi ce parfum dulce atârnă de o cracă”, de exemplu. Sau „fiecare cădere calmează aripa neagră a beznei până ce zâmbeşte”. Şi chiar „atunci am să vizitez cu un sărut hoinar valea crinilor şi alcovul de frunze al fericirii”. Se uită la Burlap şi rânji. Până şi arca fericirii a fost transformată într-o abstracţie metaforică. Valea crinilor, asta-i bună! Ah, cuvintele astea! Sunt încântat că am scăpat de ele. Parcă ieşi din puşcărie – oh, un fel de închisoare foarte elegantă şi fantastică, plină de fresce, tapiserii şi tot ce vrei. Dar e de preferat câmpia autentică. Pictatul, după părerea mea, stabileşte o adevărată legătură cu lumea. Pot să exprim ceea ce vreau.

— Ei bine, tot ce pot să fac, spuse Burlap, e să-ţi procur un auditoriu pentru ce-ai de spus.

— Nefericiţii! spuse Rampion râzând.

— Părerea mea e că oamenii *ar trebui* să te asculte. Avem răspunderi. Iată de ce aş vrea să reproduc câteva dintre desene în *Literary World.* Am sentimentul unei adevărate datorii.

— Oh, dacă-i vorba de un imperativ categoric, spuse Rampion râzând, atunci, evident că trebuie. Alege ce vrei. Cu cât vor fi mai scandaloase desenele publicate, cu atât am să fiu mai încântat.

Burlap dădu sceptic din cap.

— La început trebuie să fim mai prudenţi, spuse el.

Nu credea atât de mult în viaţă încât să rişte să-şi piardă unii abonaţi.

— Mai prudenţi, mai prudenţi, îi repetă batjocoritor Rampion. Voi ziariştii sunteţi la fel. Evitaţi emoţiile. Literatura fără dureri. Nu exageraţi prejudecăţi şi nici nu vârâţi idei în cap fără anestezic. Ţineţi cititorii permanent sub anestezic. Nu-i nimic de făcut cu voi.

— Nimic, repetă Burlap penitent. Ştiu. Din păcate, trebuie să ajungem la un mic compromis cu lumea, cu carnea şi cu diavolul.

— Nu asta mă supără, răspunse Rampion. Îmi pare rău însă de compromisurile dezgustătoare pe care le-ai încheiat cu cerul, cu respectabilitatea şi cu Iehova. Totuşi, cred că, date fiind împrejurările, n-ai ce face. Alege ce desene vrei.

Burlap luă câteva.

— Le-am ales pe-astea, spuse el în sfârşit, ţinând trei desene dintre cele mai puţin polemice şi scandaloase. Ne-am înţeles?

Rampion aruncă o privire peste desene.

— Dacă ai mai fi aşteptat o săptămână, bombăni el, ţi-aş fi dat copia tabloului lui Ary Scheffer.

— Mă tem, spuse Burlap cu acea expresie de spiritualitate tristă care i se întipărea pe figură ori de câte ori începea să vorbească despre bani, mă tem că n-am să-ţi pot plăti prea mult pentru ele.

— Lasă, sunt obişnuit.

Ridică nepăsător din umeri.

Burlap era bucuros de răspunsul lui Rampion. „La urma urmei, îşi spuse el, pictorul are dreptate. Nu e obişnuit să fie plătit bine. Şi cu felul lui de viaţă nici nu are nevoie de mulţi bani. Fără maşină, fără servitori…”

— Aş fi vrut să-ţi pot plăti mai mult, continuă el aproape impersonal. Revista însă… Clătină capul. Încercarea de-a convinge oamenii să aprecieze capodoperele când li se pun la dispoziţie nu rentează. Am putea oferi patru guinee pentru un desen.

Rampion râse.

— Nu-i prea regeşte plătit. Ia-le totuşi. Ia-le pe gratis, dacă vrei.

— Asta nu, protestă Burlap. Nici nu mă gândesc. Revista nu trăieşte din pomeni. Plăteşte materialele publicate, nu mult din păcate, dar ceva tot dă, în orice caz. Am un principiu, continuă el dând din cap, să plătesc chiar dac-o fac din buzunarul meu. E o chestie de principiu. Absolut de principiu, insistă el, contemplând cu un fior de satisfacţie justificată pe cinstitul Denis Burlap, cel

ce se sacrifică şi plăteşte colaboratorii din propriul său buzunar şi în cărui existenţă aproape că începuse, în timp ce vorbea, să creadă în mod sincer. Continuă să vorbească, şi, cu fiecare cuvânt, conturul acestui grozav de sărac dar onest Burlap i se profila tot mai clar în faţa ochilor minţii; în timp ce revista se apropia cu paşi mari de pragul falimentului, nota de la masa de prânz creştea ameninţător, iar venitul lui descreştea corespunzător. Rampion îl examina curios. „De ce dracu s-o fi excitând aşa?" se întrebă el.

Deodată, găsi o explicaţie posibilă. Când Burlap se opri să-şi tragă respiraţia, Rampion îl încuraja plin de simpatie.

— Ai nevoie de un capitalist, spuse el. Dacă aş avea o rezervă de câteva sute sau mii de lire, le-aş investi în revistă. Din păcate, nu o am. N-am nici măcar doi bani, încheie el, aproape triumfător, iar expresia lui de înţelegere se transformă brusc într-un rânjet.

*

În aceeaşi seară, Burlap atacă problema sărăciei predicate de Sfântul Francisc. „În picioarele goale, doamna Sărăcie se plimbă printre dealurile din Umbria." Aşa începea capitolul. Proza lui în clipele de exaltare avea tendinţa să devină vers alb. „Picioarele ei calcă pe drumurile albe de praf, care par, celor ce privesc de pe zidurile înconjurătoare ale micilor oraşe, panglici albe, bine întinse, pe câmpiile de la picioare…"

Urmau referinţe la lămâi cu trunchiul răsucit, la vii, la câmpiile în terase, la „boii mari şi albi cu coarnele întoarse", la măgăruşii ce urcau răbdători cu poverile în spate pe cărările stâncoase, la munţii albaştri, la oraşele de pe dealuri, pierdute în depărtare şi semănând cu miniatura unui Nou Ierusalim, dintr-o carte poştală ilustrată, la apele lacului Clitumnus renumite în antichitate şi chiar şi

la cele şi mai venerabile ale lacului Transmene. „Într-o ţară, continuă Burlap, la un moment dat, sărăcia era un ideal practic şi realizabil. Pământul satisfăcea toate nevoile locuitorilor; specializarea profesională era redusă, fiecare ţăran era în mare măsură propriul său meşteşugar, propriul său măcelar, brutar, vânzător de legume şi de vin. O societate în care banii nu aveau, comparativ, mare importanţă. Cei mai mulţi trăiau aproape fără să simtă nevoia banilor. Făceau comerţ direct cu lucrurile – obiecte de gospodărie create de ei, sau fructele bogate ale pământului – aşa că nu se foloseau deloc de metalul preţios care slujeşte la cumpărare. Idealul de sărăcie al Sfântului Francisc se putea aplica, pentru că propunea stimei generale un mod de viaţă care nu se deosebea atât de mult de adevăratul mod de viaţă al contemporanilor mai umili. Sfântul Francisc sfătuia pe cei avuţi şi pe membrii societăţii cu o specializare profesională – pe acei care trăiau mai ales de pe urma banilor – să se declare mulţumiţi cu ceea ce le oferea natura, aşa cum făceau inferiorii lor pe plan social. Cât de mult s-au schimbat astăzi lucrurile!” Burlap recăzu în versul alb, înfiorat, de astă dată, mai mult de un sentiment de indignare decât de o pasiune lirică. „Suntem cu toţii specialişti; trăim numai de pe urma banilor, şi nu a adevăratelor valori; trăim printre abstracţii îndepărtate şi nu în lumea prezentă, în dezvoltare şi perfecţionare.” Protestă apoi împotriva „marilor maşini care după ce-au fost sclavii omului au devenit acum stăpânii lui”, împotriva standardizării, împotriva vieţii industriale şi comerciale şi împotriva efectului ei deprimant asupra sufletului omenesc (pentru care, în cele din urmă, împrumută câteva dintre remarcele preferate ale lui Rampion). „Banii, conchise el, iată sursa tuturor relelor, necesitatea fatală care îi sileşte pe oameni să lucreze din greu pentru a trăi de pe urma lor şi nu a valorilor adevărate. Unui om modern, idealul Sfântului

Francisc îi apare fantastic şi complet demenţial. Doamna Sărăcie a fost redusă în condiţiile societăţii moderne la o stare de decădere, ajungând să semene cu o servitoare, îmbrăcată cu un şorţ mizerabil şi cu pantofii găuriţi… Niciun om în toate minţile n-ar mai visa s-o urmeze. Ca să idealizezi o Dulcinee atât de respingătoare ar trebui să fii mai ţicnit decât Don Quichote. În societatea noastră modernă idealul Sfântului Francisc e irealizabil. Am făcut ca sărăcia să fie detestată. Asta nu înseamnă însă că îl putem ignora pe Sfântul Francisc, socotindu-l un visător nebun. Nu. dimpotrivă, noi suntem nebuni, nu el. El e doctorul acestui balamuc. Nebunilor, doctorul le apare ca singurul nebun. Când ne vom reveni, vom înţelege că doctorul fusese tot timpul singurul om sănătos. În situaţia de faţă, idealul Sfântului Francisc e irealizabil. Concluzia: lucrurile trebuiesc schimbate radical. Noi tindem spre crearea unei alte societăţi, în care Doamna Sărăcie să nu fie o nenorocită de servitoare, ci o splendidă întruchipare a luminii, a graţiei şi a frumuseţii. Oh, Sărăcie. Sărăcie, splendidă Doamnă Sărăcie!…”.

Beatrice intră odaie şi îi spuse că cina e pe masă.

— Mănânci două ouă, porunci ea, exprimându-şi solicitudinea pe un ton răstit. Trebuie să le mănânci pe amândouă. Le-am făcut special pentru tine.

— Te porţi cu mine de parc-aş fi fiul risipitor sau viţelul gras pus la îngrăşat, spuse Burlap.

Clătină din cap, zâmbi ca personajele din tablourile lui Sodoma, şi atacă şi al doilea ou.

— Am nişte acţiuni la o societate de gramofoane, spuse Beatrice. Aş vrea să-ţi cer părerea asupra lor. Au crescut atât de brusc.

— Gramofoane! exclamă Burlap. Stai puţin…

Îşi dădu părerea.

Capitolul XVII

Ploua necontenit. Spandrell simţea că bureţii şi mucegaiul îi năpădesc sufletul. Culcat în pat, închis în camera lui tristă sau sprijinindu-se de tejgheaua unei cârciumi. avea tot timpul senzaţia acestei excrescenţe vâscoase, pe care o observa cu un ochi lăuntric.

„Fă măcar ceva, îl implorase deseori mama lui. Orice."

Toţi prietenii îi spuseseră acelaşi lucru, repetându-l stăruitor ani de zile.

Să-l ia dracu dacă avea de gând să facă ceva. Munca, evanghelia muncii, sfinţenia muncii, *laborare est orare*[126] – ce tâmpenii!

— Munca! izbucnise el odată plin de dispreţ împotriva acuzaţiilor logice ale lui Philip Quarles, munca nu-i cu nimic mai respectabilă decât alcoolul şi slujeşte exact acelaşi scop: îţi distrage atenţia, te face să-ţi uiţi grijile. Munca nu-i decât un stupefiant! E umilitor că oamenii nu pot trăi treji, fără stupefiante. F umilitor că n-au curajul să vadă lumea şi să se vadă pe ei înşişi cum sunt în realitate. Trebuie să se drogheze muncind. E idiot. Evanghelia muncii e evanghelia prostiei şi a fricii. Munca poate fi o rugăciune; dar poate fi şi politica struţului, sau o bătaie de cap nemaipomenită. Munca înseamnă să te ascunzi de tine însuţi. Nu-i de mirare că adepţii lui Samuel Smiles[127] şi marii afacerişti fac apologia muncii, căci îşi întăresc astfel iluzia existenţei şi chiar a importanţei. Dacă n-ar mai munci, majoritatea ar avea revelaţia că, de fapt, nici nu există. Nişte găuri cu aer, nimic mai mult. Nişte găuri care emană o duhoare cam împuţită. Am impresia că cele mai multe suflete gen Smiles put urât. Nu mă miră că n-au curajul să

înceteze de-a mai munci. Ar putea să descopere ce sunt, sau mai degrabă ce *nu sunt.* N-au curajul să rişte.

— Şi ce-ai descoperit despre tine, datorită curajului *tău?* îl întrebase Philip Quarles.

Spandrell rânjise cam melodramatic.

— Mi-a trebuit mult curaj, spusese el, ca să mă pot uita la ce-am descoperit. Dacă n-aş fi fost atât de temerar, m-aş fi apucat de muncă sau aş fi devenit de mult morfinoman.

Spandrell juca puţin teatru, pentru ca purtarea lui să apară mai logică şi mai romantică decât era în realitate. Inactivitatea lui se datora unei lenevii cronice şi unor principii morale perverse şi aiurite. În fond, trândăvia îi consolida şi alimenta principiile. Spandrell n-ar fi descoperit niciodată că munca e un narcotic primejdios, dacă n-ar îi fost de o lene incurabilă, pentru care căuta o justificare şi un motiv. E adevărat că avusese nevoie de mult curaj ca să nu facă nimic; era leneş, în ciuda urmărilor nefaste pricinuite de plictiseala cronică, ce putea deveni, ca acum, aproape insuportabil de acută. Obişnuinţa lenei era însă atât de adâncă, încât, pentru a o înlătura, ar fi avut nevoie de un curaj mai mare decât acela necesar pentru a suporta tortura plictiselii, provocată tot de lene. Mândria îi consolidase lenea, congenitală – mândria unui om capabil, conştient că nu e destul de înzestrat, mândria unui admirator al înfăptuirilor grandioase, incapabil să depună însă o muncă originală şi care nu voia cu niciun preţ să se umilească în încercări sortite dinainte eşecului sau să se înjosească depunând un efort mai mic, chiar dacă aceasta i-ar fi putut oferi satisfacţii,

— Îţi vine uşor să vorbeşti despre muncă, îi spusese el lui Philip. *Tu* poţi să realizezi ceva, pe când *eu*... Ce vrei să mă fac? Funcţionar de bancă? Comis-voiajor?

— Mai există şi alte meserii, spusese Philip. Şi cum ai ceva bani, ai putea să studiezi, să te ocupi

de istoria naturală…

— Aha, ai vrea să devin un colecţionar de furnici, nu-i aşa? Sau să scriu, ca unii, lucrări despre cum foloseau Angevinii săpunul. Un unchi bătrân şi maniac. Ascultă-mă pe mine, n-am chef să devin un unchi maniac. Dacă, într-adevăr, nu-s bun de nimic, prefer sincer să rămân cum sunt. Nu vreau să fac pe savantul, şi nici pe colecţionarul maniac. Vreau să rămân ceea ce m-a făcut natura – o nulitate.

De la cea de a doua căsătorie a mamei sale, Spandrell înfăptuise tot timpul, cu premeditare, lucrurile cele mai îngrozitoare, dusese viaţa cea mai ticăloasă şi îşi încurajase dinadins cele mai detestabile apucături. Ceasurile nesfârşite de răgaz şi le petrecea în desfrâu. Se răzbuna pe mama lui, ca şi pe el, fiindcă fuseseră buni şi fericiţi în mod prostesc. Din ciudă faţă de ea, din ciudă faţă de sine, din ciudă faţă de Dumnezeu. Spera în existenţa unui iad în care să ajungă, dar regreta în acelaşi timp că nu poate crede cu adevărat în existenţa iadului. Indiferent dacă iadul exista sau nu, simţise, încă de pe vremea când era tânăr, o satisfacţie, şi chiar un fior, ştiind că săvârşeşte un lucru rău şi condamnabil. Desfrâul are în el ceva atât de monoton, o tristeţe atât de absolută şi de disperată, încât numai foarte puţini oameni, dotaţi cu o inteligenţă submediocră, sau predispuşi la viciu în mod cu totul neobişnuit, pot să se bucure sincer şi neîntrerupt de practicarea regulată a viciului, sau să creadă în continuare, cu convingere, în caracterul lui infam. Desfrânaţii din obişnuinţă nu se simt bine când nu-l pot practica. Obişnuinţa transformă plăcerile desfrânate în necesităţi terne şi zilnice. Bărbatului care s-a obişnuit cu femeile uşoare sau cu ginul, cu opiumul sau cu flagelarea, îi este tot atât de greu să trăiască tară viciul lui, pe cât de greu i-ar fi să trăiască fără pâine şi apă, deşi poate practicarea constantă a viciului a devenit în sine la fel de

monotonă ca şi morfolitul unei coji de pâine sau băutul unui pahar cu apă de la robinetul din bucătărie. Obişnuinţa se dovedeşte fatală atât sentimentului că faci un rău, cât şi bucuriei reale. După câţiva ani, evreul convertit sau sceptic, ca şi hindusul cu concepţii moderne ajung să mănânce carnea de porc sau de vacă cu o indiferenţă care, în ochii confraţilor credincioşi dogmei, trece drept cinism brutal. Acelaşi proces are loc şi cu desfrânatul obişnuit. Actele, care la început păreau pasionante prin caracterul lor profund josnic, devin, prin repetiţie, neutre din punct de vedere moral. Cel mult, puţin dezgustătoare, căci practicarea celor mai multe vicii e urmată de reacţii fiziologice deprimante, care însă şi-au pierdut nota josnică, ajungând comune. E greu ca rutina să pară un lucru josnic.

Frustrat treptat, datorită obişnuinţei, atât de satisfacţiile puternice, cât şi de sentimentul sigur că săvârşeşte un păcat (care constituiseră întotdeauna o parte din plăcerea lui), Spandrell se îndreptase, cu un fel de disperare, spre rafinamentele viciului. Dar aceste rafinamente nu produc la rândul lor rafinamente ale senzaţiilor. Din contră; cu cât viciul e mai rafinat prin bizareriile lui exagerate, mai neobişnuit şi mai anormal, cu atât mai ternă, mai disperată şi mai lipsită de emoţie devine şi practicarea lui. Imaginaţia se poate exersa inventând cele mai improbabile variaţii pe o temă sexuală normală; produsul emotiv al tuturor varietăţilor de orgii e însă veşnic acelaşi – o senzaţie monotonă de umilire şi degradare. E adevărat, mulţi oameni (şi în general aceştia sunt cei mai civilizaţi, cei mai rafinaţi şi mai sofisticaţi din punct de vedere intelectual) tânjesc după acte josnice, şi îşi urmăresc cu pasiune propria decădere, complăcându-se în orgii nesfârşite, în prostituări masochiste, în contacte sexuale indiferente şi aproape bestiale cu necunoscuţi, şi în legături cu

persoane vulgare şi lipsite de educaţie din sânul claselor de jos. Un rafinament intelectual şi estetic excesiv implică riscul de a te costa scump, putând să ducă la o degenerare emotivă stranie; chinezul perfect civilizat, cu pasiunea lui pentru artă şi cruzime, suferă de o altă formă a aceleiaşi boli care-l face pe estetul modern şi perfect civilizat să prefere soldaţii din gardă, apaşii, promiscuitatea umilitoare şi violenţele. „Din punct de vedere intelectual e un rafinat, din punct de vedere sexual e un decăzut", aşa îl caracterizase odată Rampion pe Spandrell, chiar în prezenţa acestuia. „Cu cât e mai rafinat, cu atât e mai decăzut." Lui Spandrell, pe de altă parte, nu-i plăcea să se umilească. Urmările pe plan emotiv ale tuturor rafinamentelor posibile ale viciului îi păreau uniforme şi monotone. Lipsite de orice emoţie caracteristică, indiferent dacă trezesc satisfacţii sau remuşcări, simplele senzaţii de excitare şi plăcere fizică devin fade. Corupţia tineretului constituia singura formă de desfrâu care-i mai producea o emoţie vie. Animat, aşa cum ghicise Rampion, de ciudata lui ură, cât şi de dorinţa de răzbunare împotriva legăturilor sexuale – sentiment datorat şocului avut la cea de-a doua căsătorie a mamei sale şi survenit într-un moment de nelinişte din adolescenţă, când în procesul normal de educaţie ca odraslă a marii burghezii învăţase să fie rafinat şi să îşi refuleze ca un *gentleman î*nclinările josnice – Spandrell simţea încă o satisfacţie deosebită de a perverti, prin ceea ce el considera ca o umilire a plăcerii senzuale, pe surorile nevinovate ale femeilor prea mult iubite şi de aceea detestate, care personificau în ochii lui acel instinct nesuferit. Cu ura unui om din evul mediu, Spandrell se răzbuna, nu ca asceţii şi puritanii, mortificând trupul detestat al femeilor, ci învăţându-l să se abandoneze plăcerilor pe care el le considera funeste, tentându-l şi mângâindu-l pentru a-l face să se răzvrătească definitiv şi să câştige lupta cu sufletul conştient. În etapa finală a

răzbunării, Spandrell insinua treptat în sufletul victimei sentimentul puternic că a săvârşit un lucru rău şi josnic, complăcându-se în delirul pe care chiar el i-l provocase. Micuţa şi sărmana Harriet fusese singura fiinţă nevinovată asupra căreia, deocamdată, reuşise să-şi pună în aplicare întregul program. Cu cele dinaintea ei nu mersese atât de departe, iar după Harriet nu mai urmase nimeni. Sedusă conform planului descris de el soţilor Rampion, Harriet îl adorase şi îşi închipuise că e adorată. Şi aproape că nu se înşelase, căci Spandrell ţinuse sincer la ea, chiar şi atunci când o făcuse dinadins să sufere. Profanarea sentimentelor lui ca şi alor ei adăugase o savoare perversă acestei operaţii. Plin de răbdare, cu tactul, blândeţea şi înţelegerea celui mai delicat, mai drăguţ şi mai afectuos amant, el îi spulberase temerile de fecioară, îi topise treptat răceala tinereţii, dărâmase barierele ridicate de educaţia ei, exclusiv cu scopul de a o sili, profitând de lipsa ei de experienţă, să accepte cu ingenuitate cele mai fantastice acte lubrice. Faptul că Harriet le acceptase, considerându-le dovezi obişnuite de dragoste, reprezentase pentru Spandrell, cu sufletul lui de fals ascet, o răzbunare admirabilă împotriva ei, împotriva femeilor. Dar asta nu ajungea; începuse să simuleze scrupule, să se ferească cu un aer mâhnit de gesturile ei înflăcărate sau, dacă le accepta, să o facă pasiv, ca şi cum ar fi fost ultragiat şi violat. Harriet devenise deodată neliniştită şi nefericită, se ruşinase, ca persoanele sensibile, ale căror pasiuni nu primesc răspuns. Îşi dăduse brusc seama că e puţin ridicolă – ca un actor care, jucând împreună cu alţi actori, e părăsit de ei şi se trezeşte pe neaşteptate singur pe scenă – ridicolă şi chiar dezgustătoare. Oare Spandrell n-o mai iubea? O iubea foarte mult, răspunsese el. Atunci de ce se purta astfel cu ea? Tocmai fiindcă o iubea mult; începuse să-i vorbească despre suflet. Trupul e o fiară ce devoră sufletul,

anihilează conştiinţa şi anulează personalitatea reală. Şi, ca din întâmplare, chiar în seara aceea, cineva trimisese un pachet misterios care, odată desfăcut, scosese la iveală o mapă cu gravuri franţuzeşti pornografice. Cu un sentiment crescând de groază şi silă, sărmana Harriet văzuse reproduse pe gravuri toate gesturile pe care în nevinovăţia şi entuziasmul ei le luase drept dragoste. Gesturile erau conturate în linii atât de reci, de lucide şi intenţionate, să pară atât de hidoase, de josnice şi imens de vulgare, încât ajungea să le priveşti o singură dată pentru a urî şi dispreţui întreaga rasă umană. Câteva zile la rând Spandrell îi insuflase cu abilitate această groază, iar când sentimentul de vinovăţie pusese complet stăpânire pe ea şi tremura de scârbă gândindu-se la ce făcuse, el îşi reluase cu cinism şi violenţă manifestările de dragoste obscenă.

În cele din urmă, Harriet îl părăsise, urându-l, şi urându-se şi pe ea. Asta se petrecuse acum trei luni. Spandrell nu încercase s-o convingă să se întoarcă, şi nici nu reîncepuse experienţele cu o nouă victimă. Nu merita efortul. Nimic nu merita un efort. Se mulţumea să discute despre fiorii cultului Satanei, iar în practică rămăsese cufundat apatic în trista obişnuinţă de a bea coniac şi de a face dragoste cu prostituatele. Momentan discuţia îl însufleţea; însă odată încheiată, recădea mai adânc în plictiseală şi marasm. Uneori se simţea cuprins de un fel de paralizie interioară, iar sufletul îi amorţea treptat. Printr-un efort de voinţă reuşea să scape de această paralizie. Dar nu putea, nu voia să facă acest efort.

— Dar dacă viaţa te plictiseşte, dacă n-o poţi suferi, îl întrebase Philip Quarles, concentrându-şi asupra lui Spandrell curiozitatea sa vie şi inteligentă, de ce dracu mai duci o astfel de existenţă?

Se împlinise aproape un an de când îi pusese această întrebare; pe atunci paralizia nu se

înrădăcinase atât de adânc în sufletul lui Spandrell. Dar chiar şi în acea vreme Philip găsise foarte enigmatic cazul lui. Cum Spandrell se arăta dispus să se destăinuie, tară să ceară în schimb niciun fel de amănunte personale, şi întrucât nu părea să-l deranjeze faptul că e obiectul unei curiozităţi ştiinţifice, lăudându-se mai degrabă cu slăbiciunile lui decât simţindu-se jenat de ele, Philip profitase de prilej pentru a-l supune unui contrainterogatoriu.

— Nu înţeleg ce motive ai, insistase el.

Spandrell ridicase nepăsător din umeri.

— Sunt condamnat să fiu aşa. Pentru că, într-un fel, acesta e destinul meu. Pentru că, la urma urmei, aşa e viaţa – scârboasă şi plictisitoare; de altminteri, şi fiinţele omeneşti când sunt lăsate de capul lor sunt la fel de scârboase şi de plictisitoare. Pentru că o dată ce eşti blestemat trebuie să te blestemi singur de două ori. Pentru că… da, pentru că îmi place sincer să urăsc şi să fiu plictisit.

Îi plăcea. Afară continua să plouă; bureţii îi năpădeau sufletul, iar el îi ajuta să se dezvolte. Ar fi putut să se ducă să-şi viziteze prietenii, dar prefera să rămână singur şi plictisit. Sezonul concertelor era în toi: la Covent Garden se deschisese opera, iar toate teatrele dădeau spectacole. Spandrell însă se mulţumea să citească cu mare atenţie anunţurile – la Queen's Hall se cânta *Eroica,* la sala Wigmone, Schnabel executa la pian *Opus 106,* la Covent Garden se juca *Don Giovanni,* la Alhambra revista *Little Tich,* la teatrul Old Vic *Othello,* pe ecranul cinematografic Marble Arch rula un film cu Charlie Chaplin –, iar după ce le citea cu atenţie, să rămână acasă. Pe pian se afla un teanc de note muzicale, rafturile gemeau de cărţi şi avea la dispoziţie Biblioteca din Londra; Spandrell nu citea decât revistele, săptămânalele ilustrate şi ziarele de dimineaţă şi seară. Ploaia continua să se scurgă neîncetat pe geamurile murdare ale ferestrelor; Spandrell întoarse paginile

imense şi foşnitoare ale ziarului *Times.* „Ducele de York”, citi el, după ce, întocmai ca larva unui cărăbuş ce îşi devoră substanţa ce-i dăduse naştere, parcurse rubricile de naşteri, morţi, coloana de anunţuri speciale din prima pagină, cererile de angajare de servitori, ofertele de vânzare şi cumpărare de terenuri şi case, rapoartele legale, ştirile din imperiul britanic şi informaţiile externe, dările de seamă asupra dezbaterilor din Parlament, întâmplările de dimineaţă, cele cinci articole de fond, rubrica „Scrisori către Redacţie” şi ajunse la anunţurile de la Curtea Regală, informaţiile din societate şi micul eseu clerical *Biblia în vremea proastă,* „Ducele de York îşi continuă el lectura articolului, va primi luni brevetul de Membru Onorofic al «Companiei Fabricanţilor de sârmă de aur şi argint». După solemnitate, Alteţa Sa Regală va lua masa cu directorul şi administratorii companiei.” Pe raft, Spandrell avea la îndemână pe Pascal şi pe Blake. Preferă însă să citească: „Lady Augusta Crippen a părăsit Anglia pe bordul «Berengariei», îndreptându-se spre Statele Unite pentru a-şi vizita cumnatul, guvernatorul general al Melanesiei de Sud, şi pe sora ei, Lady Ethelberta Todhunter”. Spandrell începu să râdă, râsul fiind o descătuşare, un izvor de energie. Se ridică în picioare, îşi îmbrăcă impermeabilul şi plecă de acasă. „Guvernatorul general al Melanesiei de Sud şi Lady Ethelberta Todhunter.” Zâmbind încă, dădu colţul străzii şi intră într-o cârciumă. Era devreme. La bar nu se afla decât un singur consumator.

— De ce trebuie ca doi oameni să convieţuiască nefericiţi? întreba fata de la bar. De ce, dacă pot să divorţeze şi să fie fericiţi?

— Fiindcă legile căsătoriei sunt sfinte, răspunse străinul.

— Sfinte, pe dracu! replică dispreţuitor fata de la bar. Observându-l pe Spandrell, îi făcu un semn

cu capul şi îi zâmbi. Spandrell era un client fidel al localului.

— Un coniac dublu, comandă el şi, sprijinindu-se de marginea barului, îl cercetă cu privirea pe străin. Acesta avea un aer de heruvim, dar de heruvim maturizat brusc, cu obrajii bucălaţi. frumuşel ca o păpuşă, dar ofilit. Gura, îngrozitor de mică, părea o minusculă incizie într-un boboc de trandafir. Obrajii heruvimului începuseră să se pungească şi să devină cenuşii, ca şi bărbia nerasă de o zi.

— Deoarece, continuă străinul, şi Spandrell observă că era cuprins de un fel de neastâmpăr, zâmbind forţat tot timpul, încruntându-se, arcuindu-şi sprâncenele, zvârlindu-şi capul dintr-o parte într-alta şi sucindu-şi corpul ea într-un extaz continuu de vanitate, deoarece, zic, un bărbat trebuie să se sudeze de soţia lui, să fie un singur trup. Un singur trup. repetă el, întovărăşindu-şi cuvintele cu o zvârcolire şi mai neobişnuită a corpului şi cu un râs scurt. Întâlnind privirea lui Spandrell, se înroşi şi încercă să-şi păstreze demnitatea. Dădu repede paharul pe gât.

— Dumneavoastră ce părere aveţi, domnule Spandrell? întrebă fata de la bar, în timp ce se întorcea să ia sticla cu coniac.

— Despre ce? Ah, despre problema asta, de-a fi un singur trup? Fata de la bar dădu afirmativ din cap. – Ştiu eu? de fapt, eu tocmai îl invidiam pe guvernatorul general al Melanesiei de Sud şi pe Lady Ethelberta Todhunter că sunt, hotărât, două trupuri. Dacă aţi avea titlul de guvernator general al Melanesiei de Sud, continuă el adresându-se heruvimului ofilit, iar soţia dumneavoastră ar fi Lady Ethelberta Todhunter, v-aţi putea imagina că sunteţi un singur trup? Străinul se zvârcoli ca un vierme de cârligul unei undiţe. — Fireşte că nu. Aţi produce un adevărat scandal dac-aţi fi un singur trup.

Străinul comandă alt whisky.

— Lăsând gluma deoparte, spuse el, legăturile sfinte ale căsătoriei…

— Dar de ce trebuie doi oameni să sufere, persistă fata de la bar, dacă nu-i nevoie?

— De ce să nu sufere? se interesă Spandrell. Poate că aşa le e scris. De unde ştii că pământul nu e iadul altor planete?

Recunoscând numai fenomenele pozitive, fata de la bar râse.

— Ce prostie! spuse ea.

— Biserica anglicană nu consideră sfinte legăturile matrimoniale, urmă Spandrell.

Hertivinul se contorsiona de indignare.

— Vă închipuiţi că sunt anglican?

Ziua de lucru se terminase şi localul începuse să se umple de oameni în căutarea unei destinderi spirituale. Berea curgea în valuri, alcoolul era măsurat cu căni mici, ca un lucru preţios. Consumând bere, lichior amărui şi whisky, oamenii aveau sentimentul că reuşesc să compenseze călătoriile în străinătate, extazele mistice, lectura versurilor, un sfârşit de săptămână petrecut cu Cleopatra, vânătorile de fiare şi audiţiile muzicale. Heruvimul mai comandă un pahar.

— Ce vremuri, spuse el clătinând sceptic din cap. Ce ignoranţă abisală a celor mai simple adevăruri religioase!

— Ca să nu mai pomenim de adevărurile igienei, spuse Spandrell, hainele astea ude put şi nu-i nici măcar o fereastră deschisă. Îşi scoase batista şi o duse la nas.

Heruvimul se cutremură şi îşi ridică mâinile într-un gest de groază.

— Ce batistă! exclamă el. Ce oroare!

Spandrell i-o întinse ca s-o examineze mai bine.

— Mie mi se pare foarte frumoasă. Era o batistă de mătase mare şi roşie cu desene îndrăzneţe în negru şi roz. Trebuie să adaug că e şi extrem de scumpă.

— Dar ce culoare are, dragă domnule, ce culoare!

— Mie îmi place.

— Poate, dar nu-i o batistă s-o foloseşti în această perioadă a anului. În niciun caz între Paşte şi Rusalii. Imposibil! Culoarea liturgică e albul. Îşi scoase batista. Era de o albeaţă imaculată. Priveşte şi ciorapii mei, spuse el şi îşi ridică un picior.

— Mă întrebam de ce ai aerul de parcă te-ai duce să joci tenis.

— Alb, numai alb, spuse heruvimul. E culoarea recomandată. Între Paşte şi Rusalii anteriul să fie alb. Ca să nu mai vorbesc de faptul că astăzi e ziua Sfintei Fecioare Natalia. Iar albul e culoarea tuturor fecioarelor care nu sunt şi martire.

— Eu aveam impresia că sunt toate martire, spuse Spandrell. Adică dacă au rămas fete mari destulă vreme.

Uşa batantă se deschidea tot timpul. Afară era pustiu şi se lăsase un amurg umed; înăuntru se simţea bucuria celor care, strânşi la un loc, puteau flecari. Heruvimul începu să discute despre micul Sfânt Hugh din Lincoln şi despre Sfântul Piran de Perranzabuloe, sfântul patron al minerilor de la minele de alamă din Cornwall. Mai bău un whisky şi îi mărturisi lui Spandrell că scrie o carte în versuri despre vieţile sfinţilor englezi.

— Iar o să se alerge *derby-ul* pe ploaie, prevestiră la bar câţiva pesimişti, fericiţi că fixaseră pronosticul de comun acord şi că aveau în burtă vremea frumoasă, iar în suflete lumina soarelui, izvorâtă din bere. Hainele umede scoteau aburi mai înăbuşitori ca niciodată – aburi de fericire; zgomotul discuţiilor şi râsul deveniseră asurzitoare. Heruvimul ofilit îi trimise lui Spandrell în faţă respiraţia lui, duhnind a băutură, şi începu să declame:

— „De ici-colo, de ici-colo,
Piran de Perranzabuloe…”

Patru pahare de whisky aproape că-l vindecaseră de zvârcolituri şi de strâmbături. Devenise sigur pe sine. Spiritul de autocontrol aţipise. Încă două-trei pahare de whisky şi avea să scape de gânduri.

— *„Călca uşor,*

continuă el,

— Călca uşor pe marea agitată
Printre Cassiteride[128].”

— Asta a fost miracolul cel mai important al sfântului Piran, explică el: a mers pe jos de la Land’s End până la insulele Scily[129].

— Un fel de record mondial, după părerea mea, spuse Spandrell.

Celălalt clătină din cap.

— A existat un sfânt irlandez care a trecut marea pe jos ajungând până în Wales, dar nu-mi mai aduc bine aminte numele lui. Domnişoară, strigă el, mai adu un whisky, te rog.

— Am impresia, zise Spandrell, că religia vă pasionează la fel ca băutura. Şase whisky…

— Numai cinci, protestă heruvimul. Ăsta-i de-abia al cincilea.

— Cinci whisky atunci şi culorile liturgice. Ca să nu mai pomenesc de sfântul Piran de Perranzabuloe. Credeţi într-adevăr că a mers pe jos până în insulele Scilly?

— Sunt convins.

— Whisky-ul ăsta e pentru tânărul adorator al liturghiei, spuse fata de la bar, împingându-i paharul pe tejghea.

Heruvimul clătină iar din cap, în timp ce plătea consumaţia.

— Pretutindeni numai blasfemii, spuse el. Fiecare cuvânt e o rană în inima sfântă a lui Iisus. Bău. O rană nouă, sângerândă şi sfâşietoare.

— Cu ce plăcere vorbiţi despre inima sfântă a lui Iisus!

— Plăcere? spuse indignat heruvimul. Plăcerea de a merge împleticit de la cârciumă la altar şi de la confesional la bordel. E o viaţă ideală. Nu te plictiseşti o clipă. Vă invidiez.

— Bateţi-vă joc de mine cât vreţi, spuse el cu aerul unui martir pe patul de moarte. Dacă aţi şti ce tragedie a fost viaţa mea, n-aţi mai spune că mă invidiaţi.

Uşa batantă de la intrare se deschidea şi se închidea tot timpul. Însetaţi după Dumnezeu, oamenii veneau la local din pustiurile spirituale ale atelierelor şi ale birourilor, ca la un templu. Îmbuteliată sau trasă în butoi pe malul râurilor Clyde şi Liffey, pe cel al Tamisei, al Duroului sau al Trentului, misterioasa divinitate li se releva. Pentru brahmanii care presau şi beau *soma*[130], numele divinităţii era Indra. Pentru yoghiştii care mănâncă haşiş, numele era *Siva*[131]. Zeii din Mexic puteau fi găsiţi în *peyotl*[132]. Secta Sufi, din Persia, a descoperit pe Allah în veninul de Şiraz, iar şamanii[133] din tribul Samoyezilor, mâncând ciuperci, se pătrundeau de spiritul lui Num.

— Mai dă-mi un whisky, domnişoară, spuse heruvimul şi se întoarse către Spandrell; aproape că începuse să plângă de nenorocit ce era. Iubise, se căsătorise, respectând sfintele taine; insista asupra acestui amănunt. Fusese fericit. Fuseseră fericiţi.

Spandrell îşi arcui sprâncenele.

— Nevestei dumitale îi plăcea mirosul de whisky?

Interlocutorul său clătină trist din cap.

— Greşeam şi eu, recunoscu el. Am fost slab. Băutura asta blestemată! Blestemată! Cuprins de un entuziasm neaşteptat pentru abstinenţă, vărsă whisky-ul pe jos. Uitaţi-vă, spuse el triumfător.

— Un gest nobil, spuse Spandrell Făcu un semn cu mâna fetei de la bar. Alt whisky pentru domnul.

Heruvimul protestă, dar fără prea multă convingere. Apoi suspină.

— Acesta a fost viciul care m-a tentat întotdeauna, spuse el. Am regretat de fiecare dată. M-am căit sincer.

— Sunt sigur. Nu voiai să te plictiseşti o clipă.

— Dacă nevastă-mea ar fi rămas lângă mine, m-aş fi vindecat.

— Prin ajutorul unei femei pure, nu? spuse Spandrell.

— Exact, recunoscu celălalt. Chiar aşa. Ea însă m-a lăsat. A fugit. Sau, mai precis, n-a fugit. I-a sucit unul capul. Nu m-ar fi lăsat niciodată dacă n-ar fi fost îndemnată. De acel şarpe mic şi perfid. Acel mic… Trecu în revistă toate înjurăturile unui sergent-major. I-aş suci gâtul dac-ar fi aici, urmă heruvimul. În cel de-al cincilea whisky băut se afla Dumnezeul războaielor. Ah, porcul scârbos! Bătu cu pumnul în tejghea. Îl cunoaşteţi pe-ăla care a pictat tablourile de la galeria Tate? Bidlake îl chemă, nu? Ei bine, de fiul ăluia e vorba. Walter Bidlake.

Spandrell avu un gest de uimire, dar nu spuse nimic. Heruvimul continuă să vorbească.

La restaurantul Sbisa, Walter lua masa împreună cu Lucy.

— De ce nu vii şi tu la Paris? spunea Lucy.

Water clătină din cap.

— Am de lucru.

— Mie mi-e imposibil să stau într-un loc mai mult de două-trei luni. Începi să te blazezi, să te usuci, să te plictiseşti de moarte. Când mă sui în avion la Croydon mă simt de parcă m-aş fi născut din nou, ca cei din Armata Salvării[134].

— Şi cât ţine această nouă viaţă?

Lucy dădu cu indiferenţă din umeri.

— Tot atât cât şi cealaltă. Din fericire însă există o rezervă nelimitată de avioane. Eu lupt din răsputeri pentru progres.

Uşile batante de la templul zeului necunoscut se închiseseră în urma lor. Spandrell şi însoţitorul său ieşiră în frig, în beznă şi în ploaie.

— Uf! spuse heruvimul, tremurând şi ridicându-şi gulerul de la impermeabil. Parc-am fi sărit într-o piscină.

— Parc-am fi citit pe Haeckel[135] după Fenelon[136]. Voi creştinii trăiţi într-un univers vesel şi mic, ca un bar.

Făcură câţiva paşi pe stradă.

— Ascultă, spuse Spandrell, crezi c-ai să poţi să ajungi pe jos acasă? Fiindcă nu prea ai aerul.

Sprijinindu-se de un felinar, heruvimul dădu sceptic din cap.

— Să aşteptăm o maşină.

Aşteptară. Ploua mereu. Spandrell îşi privi însoţitorul cu o scârbă adâncă. Individul îl amuzase cât timp fuseseră în local, căci îl distrase. Acum, deodată, devenise dezgustător.

— Nu ţi-e teamă c-ai să ajungi în iad? întrebă el. Au să te silească să bei numai whisky fierbinte acolo. Ai să ai tot timpul în burtă numai budincă fierbinte. Dac-ai putea să te vezi! Ce spectacol revoltător…

Cel de al şaselea whisky băut de heruvim avusese un efect demoralizant.

— Ştiu, ştiu, gemu el. Sunt dezgustător. Merit să fiu dispreţuit. Dar dacă-ai şti cât m-am zbătut, cât m-am sforţat şi…

— Uite un taxi, strigă Spandrell.

— …cât m-am rugat, continuă heruvimul.

— Unde locuieşti?

— Ossian Gardens numărul 41… M-am luptat… Taxiul trase în faţa lor. Spandrell deschise uşa.

— Suie înăuntru, beţivanule! spuse el şi-i făcu vânt în maşină. Ossian Gardens 41, îi spuse el şoferului. Între timp heruvimul se ghemuise într-un colţ. Spandrell luă loc alături. — Beţiv infect!

— Fă-mă beţiv! merit. Ai tot dreptul să mă dispreţuieşti.

— Ştiu, spuse Spandrell. Dar dacă-ţi închipui c-am să-ţi fac plăcerea să-ţi mai spun ceva te înşeli. Se lăsă pe spate în colţul lui şi închise ochii. Toată oboseala şi dezgustul îngrozitor îi reveniră brusc. „Dumnezeule, îşi spuse el, Dumnezeule, Dumnezeule, Dumnezeule!” Ca un ecou ridicol şi batjocoritor al gândurilor sale, heruvimul se rugă cu voce tare.

— Doamne iartă-mă, repetă vocea lui plângăreaţă.

Spandrell izbucni într-un hohot de râs.

Lăsându-l pe beţiv pe treptele de la intrarea casei lui, Spandrell se întoarse la taxi. Îşi aminti deodată că nu mâncase.

— Restaurantul Sbisa, spuse el şoferului. Dumnezeule, Dumnezeule, repetă el în beznă. Noaptea însă era un vid.

— Uite-l pe Spandrell, strigă Lucy, întrerupându-l pe Walter în mijlocul unei fraze. Ridică mâna şi-i făcu semn.

— Lucy! Spandrell îi luă mâna şi i-o sărută. Se aşeză la masa lor. — Walter, poate te interesează să afli că am făcut pe bunul samaritean cu victima ta.

— Victima mea?

— Soţul încornorat. Carling! nu-l cheamă aşa? Walter se înroşi, cuprins de o mare jenă. Îşi poartă coarnele ca toţi ceilalţi. Absolut tradiţional. Îl privi pe Walter şi se bucură să citească nefericirea pe faţa lui. L-am găsit înecându-şi durerea, continuă el cu răutate. O îneca în whisky. Celebrul remediu romantic. Spandrell simţea o uşurare să se poată răzbuna pe cineva pentru nefericirile lui.

Capitolul XVIII

Debarcară la Port Said. Flancul vaporului părea o prăpastie de fier. La picioarele lui, şalupa juca pe valurile leneşe ale unei mări murdare; între marginea bărcii şi ultima treaptă a scării de pe peretele vaporului se deschidea şi se închidea rând pe rând o mică prăpastie. Pentru nişte picioare sănătoase săritura n-ar fi însemnat nimic. Philip însă ezită. Să sară cu piciorul infirm înainte ar fi însemnat să se prăbuşească în momentul când atingea fundul şalupei; pe de altă parte, dacă se lăsa pe seama piciorului infirm ca să-şi facă vânt cu el, avea toate şansele să se dea în spectacol, căzând grămadă. Un ofiţer care sărise înaintea lui puse capăt situaţiei penibile.

— Luaţi mâna mea, strigă el, observând ezitarea lui Philip şi motivele ei.

— Vă mulţumesc foarte mult, spuse Philip, ajuns cu bine în barcă.

— E un lucru neplăcut, spuse celălalt. Mai ales dacă ai un singur picior sănătos, nu?

— Foarte neplăcut.

— Aţi fost rănit în Războiul Mondial?

Philip dădu din cap negativ.

— Accident când eram copil, explică el, în stil telegrafic, în tip ce sângele îi năvălea în obraji. Uite-o pe soţia mea, mormăi el, fericit că găseşte un pretext ca să scape. Elinor sări şi se sprijini de el pentru a-şi recăpăta echilibrul. Îşi ocupară locurile în celălalt capăt al şalupei.

— De ce nu m-ai lăsat să sar eu prima şi să te ajut? întrebă ea.

— Lasă că m-am descurcat şi singur, răspunse el scurt, şi pe un ton care o făcu să nu mai spună nimic.

Elinor se întrebă ce se întâmplase. Ceva în legătură cu infirmitatea lui? De ce se comporta atât de ciudat când era vorba de piciorul infirm?

Chiar şi lui Philip i-ar fi venit greu să-i explice ce anume din întrebarea ofiţerului îl supărase. La urma urmei, faptul de a fi călcat de o căruţă nu era deloc ruşinos. Iar lăsarea la vatră, ca reformat, nu putea constitui un gest nepatriotic. Şi totuşi, fără să existe vreo raţiune, întrebarea îl tulbura, ca toate întrebările de acest fel sau orice remarcă directă la adresa infirmităţii sale; afară doar dacă o făcea el, dinadins,

Discutând cu Elinor despre Philip, mama lui spusese odată:

— Philip era ultimul om căruia ar fi trebuit să i se întâmple un astfel de accident. De mic, a fost cu gândul aiurea, înţelegi ce vreau să spun. Îi venea întotdeauna foarte uşor să se lipsească de tovărăşia altora. Îi plăcea prea mult să se claustreze în propria-i tăcere. Ar fi reuşit poate să înveţe cum să iasă din această tăcere dacă n-ar fi suferit accidentul acela oribil, care a ridicat între el şi lumea înconjurătoare o barieră artificială. În primul rând n-a mai putut face sport, iar asta a slăbit contactul cu ceilalţi copii; a reuşit, în schimb, să fie mai singur şi să dispună de mai mult timp liber pentru lectură. În plus (sărmanul Phil!), infirmitatea reprezenta noi motive de timiditate şi un sentiment de inferioritate. Copiii pot fi îngrozitor de cruzi; la şcoală îşi băteau uneori joc de el. Iar mai târziu, când a început să dea atenţie fetelor, aş fi vrut foarte mult să meargă la dans sau să joace tenis în campionate. Nu putea însă nici să valseze şi nici să joace tenis. Şi fireşte nici nu voia să se ducă ca spectator sau ca intrus. Bietul lui picior strivit începuse să-l ţină la o distanţă fizică de fetele de vârsta lui. Şi mai ales la o distanţă psihologică. Cred că s-a temut întotdeauna (în secret, fireşte, şi fără s-o mărturisească), că fetele ar putea să râdă de el, aşa cum făceau unii băieţi;

nu voia să rişte să fie respins în favoarea altuia care nu avea acest handicap. Nu-i vorbă, nici aşa n-a manifestat vreodată mare interes pentru fete, adăugase doamna Quarles.

Eljnor râsese.

— Nu mi-aş fi închipuit.

— Altfel n-ar fi căpătat obiceiul să le evite cu tot dinadinsul. Nu s-ar fi sustras atât de sistematic de la orice fel de contact personal – atât cu fetele, cât şi cu băieţii. Nu admite decât legăturile intelectuale.

— Ca şi cum s-ar simţi în siguranţă doar în mijlocul ideilor, spusese Elinor.

— Da, acolo se simte ca la el acasă, e sigur de superioritatea lui. În afara unui cerc de intelectuali, se teme şi e bănuitor. N-ar trebui. Am încercat mereu să-l încurajez şi să-l scot din izolare, dar nu se lasă ademenit şi se retrage în cochilia lui. După o pauză, doamna Quarles adăugase: accidentul n-a avut decât un singur rezultat bun. L-a ferit de front, în timpul Războiului Mondial, şi probabil de moarte; fratele lui a fost ucis în luptă.

Şalupa începu să se îndrepte spre ţărm. Dintr-un zid ameninţător de fier negru, transatlanticul devenea, în timp ce barca se-ndepărta, un vapor uriaş, văzut în ansamblul lui. Nemişcat între mare şi văpaia albastră a cerului, vasul părea reclama unei croaziere tropicale din vitrina unei agenţii de voiaj de pe Cockspur Street.

„Întrebarea lui a fost impertinentă, îşi spunea Philip. Ce-l privea dacă am fost sau nu rănit în Războiul Mondial? Cu câtă satisfacţie se gândesc la războiul lor ofiţerii ăştia de carieră! Ei bine, ar trebui să fiu recunoscător că n-am luat parte la această porcărie. Sărmanul Geoffrey!” Îşi aminti de fratele mort.

— Şi totuşi, încheiase doamna Quarles după o pauză, într-un anumit sens aş fi vrut să ia parte la război. Oh, nu din motive de patriotism înfocat, ci fiindcă, dacă aş fi avut garanţia că n-avea să fie

ucis sau mutilat, războiul l-ar fi vindecat – poate violent sau dureros, dar l-ar fi vindecat. I-ar fi sfărâmat poate cochilia şi l-ar fi eliberat din închisoarea în care s-a vârât singur. L-ar fi eliberat din punct de vedere emotiv, căci intelectul lui e destul de liber. Poate prea liber, după părerea mea demodată. Doamna Quarles zâmbise cam trist. I-ar fi îngăduit să meargă în lumea largă, în loc să stea închis în indiferenţa lui.

— Dar indiferenţa la el e ceva firesc, nu? obiectase Elinor.

— Într-o oarecare măsură. Pe de altă parte e o obişnuinţă. Dacă ar putea să se dezbare de ea ar fi mult mai fericit. Cred că-şi dă seama, dar nu reuşeşte să scape de ea. Dacă cineva ar putea s-o facă pentru el… Războiul a fost totuşi ultima ocazie, iar împrejurările n-au îngăduit să profite de ea.

— Slavă Domnului!

— Da, poate că ai dreptate.

Şalupa ajunse la ţărm, iar ei săriră pe uscat. Căldura devenise năprasnică, pavajul ardea, iar aerul era plin de praf. Un *gentleman* măsliniu, cu fes pe cap, le zâmbi dezvelindu-şi dantura, îi privi cu ochii vii, negri şi lichizi şi făcu o droaie de gesturi de balet, încercând să le vândă covoare. Elinor era de părere că trebuie expediat. Philip însă îi spuse:

— Nu-ţi consuma energia. E prea cald. Opune o rezistenţă pasivă şi fă-te că nu pricepi.

Continuară să înainteze ca nişte martiri într-o arenă, în timp ce *gentleman-ul* cu fes ie dădea târcoale ca un leu flămând. Dacă nu vor covoare, atunci poate îi interesează nişte perle artificiale. Nu vor nici perle? Atunci poate havane autentice, la un *penny* jumătate bucata. Sau un pieptene de celuloid. Sau o imitaţie de chihlimbar. Sau brăţări de aur, aproape curat. Philip continua să-l refuze, dând din cap.

— Nişte mărgean splendid. Amulete splendide şi absolut vechi. Surâsul lui cuceritor începea să semene cu o strâmbătură,

Elinor găsi magazinul de textile pe care-l căuta; trecură strada şi intrară.

— Am scăpat! spuse ca. N-o să îndrăznească să vină. după noi. O cuprinsese o spaimă de moarte ca *gentleman-ul* să nu înceapă pe neaşteptate să muşte. Un nenorocit, cu toate astea. Cred c-ar trebui să cumpărăm ceva de la el, spuse ea. Se întoarse şi se adresă vânzătoarei din dosul tejghelei. Philip, presimţind că Elinor va întârzia cu cumpărăturile, operaţie lungă şi plicticoasă, îi spuse:

— Mă duc să-mi iau nişte ţigări.

Ieşi în lumina orbitoare a soarelui. Omul cu fes îl aştepta. Se repezi la Philip şi-l apucă de mânecă. Încercă să-şi joace cu disperare ultimul atu.

— Am ilustrate frumoase, şopti el confidenţial şi scoase un plic din buzunarul de la piept al hainei. Sunt dinamită. Costă numai zece zilingi.

Philip se holbă la el prefăcându-se că nu-l înţelege.

— Nu englez, spuse el şi-o luă şchiopătând pe stradă. Omul cu fes îl ajunse din urmă grăbit.

— *Très curieuses,* spuse el. *Très amusantes. Moeurs arabes. Pour passer le temps à bord. Soixante francs seulement.*[137] Nu văzu niciun semn care să-i dea de înţeles că a fost priceput. *Molto artistiche,* sugeră el în italiană. *Proprio curiose. Cinquanta franchi.*[138] Aruncă o privire disperată pe faţa lui Philip. *Hübsch,* continuă el, *sehr geschlechtlich. Zehn Mark.*[139] *Pe* chipul lui Philip nu se clinti un muşchi. *Muy hermosas, muy agraciadas, mucho indecorosas.*[140] *Ma*i încearcă o dată. *Skon href kort. Liderlig fotografi bild. Nakna jungfrun. Verkling smutsig.*[141] Era limpede că Philip nu era scandinav. Poate era slav. *Sprosny obraz*[142], îl măguli omul. Inutil. Poate că vorbeşte

portugheza. *Photographia deshonesta,*[143] începu el.

Philip izbucni în râs.

— Uite, spuse el, şi-i dădu o jumătate de coroană, o meriţi.

— Ai descoperit ce căutai? îl întrebă Elinor când se întoarse. Philip dădu afirmativ din cap.

— Şi am mai descoperit şi singura bază pentru Liga Naţiunilor. Interesul comun. Amicul nostru care rânjea mi-a oferit, în şaptesprezece limbi, ilustrate pornografice. Îşi pierde vremea la Port Said. Ar trebui să fie la Geneva.

*

— Vă caută două doamne, domnule redactor-şef, spuse băiatul de serviciu.

— Două? Burlap avu un gest de surprindere. Două? Băiatul repetă cele spuse. Bine. Condu-le aici. Băiatul se retrase. Burlap se enervă. O aştepta pe Romola Saville, pe acea Romola Saville care scrisese:

„Am cunoscut, îmbătrânită în amor,
Amanţii vremei, de la începuturi.
Ca Leda ţinut-am Lebăda de-a pururi
Şi am simţit că pentru Paris mor”…

şi care acum venea cu vreo însoţitoare bătrână. Nu era genul ei. Auzi, două doamne…

Cele două uşi ale sanctuarului se deschiseră simultan. Prin una dintre ele apăru Ethel Cobbett, ţinând în braţe un teanc de corecturi. Pe cealaltă intrară două doamne. Rămaseră pe prag, Ethel le privi. Una era înaltă şi remarcabil de slabă. Cealaltă, aproape la fel de înaltă, era corpolentă. Niciuna nu mai era tânără. Doamna slabă părea o fecioară ofilită, de vreo 43–44 de ani. Cea corpolentă, poate ceva mai în vârstă, îşi păstrase însă o prospeţime de văduvă bine conservată. Cea

slabă avea obrajii subţiri, trăsături osoase şi ascuţite, un păr de un cafeniu şters, ochi gri şi era îmbrăcată în roz şi cenuşiu-deschis, aproape în pas cu moda, dar nu după cea de la Paris, ci după moda mai tinerească şi mai îndrăzneaţă de la Hollywood. Cealaltă doamnă era foarte blondă, cu ochi albaştri, iar din urechi îi atârnau nişte cercei lungi ce se mişcau tot timpul, având asortaţi la ei mărgele de lapis lazuli. Rochia ei avea un stil mai de matroană şi mai european ca al celeilalte; numeroase ornamente de proastă calitate atârnau ici-colo pe întreaga-i persoană, producând un clinchet uşor în timpul mersului.

Cele două vizitatoare traversară camera; Burlap, prefăcându-se adâncit în ceea ce scria, păru că nu auzise uşa deschizându-se. Când doamnele ajunseseră la câţiva paşi de biroul lui, îşi ridică ochii de pe hârtia pe care mâzgălise furios şi le privi tresărind de uimire şi cu un aer încurcat, pentru care părea că-şi cere iertare. Sări în picioare.

— Îmi pare rău. Iertaţi-mă… n-am băgat de seamă. Eram atât de absorbit… Sunetele se încurcară. Era răcit. *Efam roarte plins de ce rucram.*

Ocoli biroul ca să dea mâna cu ele, oferindu-le cel mai subtil şi mai spiritual zâmbet, în stilul lui Sodoma. În sinea sa exclamă: „Dumnezeule! Ce femele îngrozitoare!”

— Îmi permit să întreb care dintre dumneavoastră, continuă el, zâmbindu-le pe rând, e domnişoara Saville?

— Niciuna, spuse doamna corpolentă cu o voce destul de adâncă, dar glumeaţă, şi îi surâse.

— Sau amândouă, dacă vreţi, spuse cealaltă. Avea o voce înaltă şi metalică, vorbind strident şi sacadat, cu o viteză extraordinară şi ameţitoare. Amândouă şi niciuna.

Cele două doamne izbucniră instantaneu în râs. Burlap se uită la ele şi le ascultă pierdut. În ce se

vârâse? Erau năprasnice, îşi suflă nasul şi tuşi. Datorită lor, răceala i se înrăutăţise.

— De fapt, spuse doamna corpolentă, lăsându-şi capul pe umăr cu un gest ştrengăresc şi prefăcându-se că sâsâie, de fapt, noi sssuntem…

Doamna cea slabă o întrerupse.

— De fapt, spuse ea, dând drumul unui torent de cuvinte atât de repede încât era de-a dreptul extraordinar că mai reuşea să le articuleze, suntem o asociaţie, o combinaţie, aproape o conspiraţie. Începu din nou să râdă strident şi ascuţit.

— Aşa e, o conspirassie, spuse cea corpolentă, sâsâind în glumă.

— Noi suntem cele două componente ale personalităţii duble a Romolei Saville.

— Eu fiind dr. Jekyll[144], interveni cea corpolentă, şi amândouă râseră din nou.

„O conspiraţie, îşi spuse Burlap cuprins de un sentiment de groază crescândă. Perfect adevărat!”

— Dr. Jekyll, alias Ruth Goffer. Pot să vă prezint pe doamna Goffer?

— Iar eu vă prezint pe domnul Hyde, alias domnişoara Hignett.

— Iar împreună ne putem prezenta ca Ramola Saville. despre ale cărei modeste poezii ne-aţi scris cuvinte atât de amabile.

Burlap dădu mâna cu cele două doamne şi spuse ceva despre plăcerea de a întâlni pe autoarele unei opere pe care o „armidase” atât de mult. „Cum Dumnezeu scap de ele?” se întrebă el. Debordau de energie, de forţă şi de voinţă! Nu era uşor. În sinea lui se cutremură. „Parcă-s nişte locomotive” fu concluzia lui. Şi au să-l bată la cap ca să publice mai departe versurile lor idioate. Versurile lor obscene – căci aşa erau, considerate în raport cu vârsta, energia şi aspectul acestor femei – pur şi simplu obscene. „Scârbele!” îşi spuse el, furios că obţinuseră ceva de la el uzând de false aparenţe şi că, profitând de nevinovăţia lui, îl escrocaseră. În acel moment o văzu pe domnişoara Cobbett. Ţinea

în braţe teancul de corecturi. Întrebându-l din priviri ce să facă, Burlap clătină din cap.

— Mai târziu, spuse el, cu un aer demn şi editorial.

Domnişoara Cobbett se întoarse, dar nu mai înainte ca Burlap să poată observa expresia de triumf şi batjocură de pe faţa ei. Blestemata! Devenise insuportabilă!

— Am fost atât de mişcate şi de încântate de scrisoarea dumneavoastră amabilă, spuse cea mai voinică dintre doamne.

Burlap scoase un surâs franciscan.

— Mă bucur că pot să fac ceva pentru literatură.

— Sunt *atât* de rari acei care manifestă interes.

— Aşa e, sunt foarte rari, reluă domnişoara Hignett.

Şi, vorbind cu viteza celui ce încearcă să spună: capra crapă piatra – piatra crapă capra, cât se poate de repede şi cu cât mai puţine greşeli, începu să-i povestească viaţa şi necazurile lor. Se părea că locuiau împreună la Wimblendon, conspiraţia cu Romola Saville împlinise şase ani şi că numai o singură dată. din nouă încercări, li se publicase ceva din ce scriseseră. Nu îşi pierduseră însă curajul. Ştiau că într-o zi o să răsară şi steaua lor. Continuaseră să scrie. Scriseseră foarte mult. Domnul Burlap era oare interesat să vadă piesele lor? Domnişoara Hignett deschise o servietă şi puse pe masă vrafuri masive de pagini bătute la maşină. Erau piese istorice, în versuri albe. Se numeau: *Fredegond, Bastardul Normandiei, Semiramida* şi *Gilles de Retz.*

În cele din urmă plecară, luând cu ele promisiunea lui Burlap că le va citi piesele, că le va publica un ciclu de sonete şi că va veni să ia masa la ele la Wimbledon. Burlap suspină. Apoi, recompunându-şi figura nemişcată şi aerul de superioritate, o sună pe domnişoara Cobbett.

— Ai adus corecturile? o întrebă el distant şi fără să se uite la ea.

Domnişoara Cobbett i le înmână.

— Am telefonat şi le-am spus să se grăbească cu restul.

— Bine.

Se lăsă tăcere. Domnişoara Cobbett o întrerupse şi, deşi Burlap nu catadicsi să îşi ridice privirea spre ea, îşi dădu seama din tonul vocii ei că zâmbea.

— Această Romola Saville a dumneavoastră a fost o surpriză cam neplăcută, nu?

Loialitatea domnişoarei Cobbett faţă de memoria lui Susan fusese cu atât mai puternică cu cât sentimentul era forţat şi premeditat. Şi ea se îndrăgostise de Burlap. Loialitatea ei faţă de Susan şi de spiritualitatea platonică care era specialitatea lui Burlap în materie de amor (la început credea că e serios când îi spunea tot timpul cuvinte atât de frumoase) se întărise în lupta continuă împotriva dragostei. Burlap, care avea o mare experienţă în aceste probleme, îşi dăduse în curând seama, după felul cum ea răspunsese la primele lui avansuri platonice, că de data asta, exprimat în limbajul vulgar pe care chiar diavolul din el de abia mai îndrăznea să-l folosească, o feştelise. Persistenţa n-ar fi dus decât la o înrăutăţire a înaltei sale reputaţii spirituale, în ciuda faptului că fata se îndrăgostise de el, şi poate chiar din acea cauză (căci îndrăgostindu-se, domnişoara Cobbett înţelesese cât de uşor ar fi putut să trădeze cauza lui Susan şi a unui spirit pur, şi conştient de primejdie, se opusese), Burlap pricepuse că ea n-o să-i îngăduie niciodată trecerea, chiar treptată, de la spiritualitate la o dragoste carnală, fie ea oricât de rafinată. Nefiind îndrăgostit de ea, căci domnişoara Cobbett nu deşteptase în el decât un sentiment vag şi adolescentin de dorinţă – pe care aproape orice femeie destul de prezentabilă putea să i-l satisfacă – lui Burlap nu-i venise greu să înţeleagă şi să se retragă. Retragerea, calculase el, avea să consolideze admiraţia ei pentru

spiritualitatea lui şi avea să-i sporească dragostea. Burlap ştia de mult că e întotdeauna util să ai funcţionare care să fie îndrăgostite de tine, să muncească din răsputeri şi să aibă mai puţine pretenţii decât cele ce nu sunt îndrăgostite. O scurtă vreme totul mersese ca pe roate. Domnişoara Cobbett efectuase munca a trei secretare şi a unui băiat de serviciu; în acelaşi timp îl adorase. Avuseseră loc şi incidente. Burlap vădea prea mult interes faţă de colaboratoarea feminină ale revistei. Unele, care trăiseră cu el, veniseră să-i facă mărturisiri domnişoarei Cobbett. Încrederea ei se zdruncinase. Indignarea sfântă faţă de ipocrizia lui premeditată şi de ceea ce ea considera ca o trădare a lui Susan şi a idealurilor lui era pătrunsă şi de resentimente personale. O trădase şi pe ea. Mânioasă, îi purta pică. Mânia şi ura făceau să-i crească loialitatea ideală faţă de Susan. Îşi exprima gelozia exclusiv în cuvinte de loialitate în amintirea prietenei moarte şi a spiritului pe care ea îl reprezentase.

Ultima picătură fusese Beatrice Gilray. Cupa amărăciunii domnişoarei Cobbett se revărsase în clipa când Beatrice fusese instalată la birou, în sectorul editorial, şi, culmea, începuse să scrie câte ceva pentru revistă. Domnişoara Cobbett se mai linişti niţel la gândul că Beatrice Gilray scria doar scurte prezentări de cărţi, fără nicio importantă. Cu toate acestea era foarte supărată şi indignată. Primise o educaţie mult mai bună decât proasta de Beatrice şi era mult mai inteligentă. Lui Beatrice i se îngăduia să scrie numai fiindcă avea bani. Când venise, investise în revistă o mie de lire. Lucra pe gratis şi muncea – ceea ce era şi mai insuportabil – ca o nebună; exact aşa cum muncise şi domnişoara Cobbett la început. Acum domnişoara Cobbett lucra cât putea de puţin. Rămânea exact cât se cuvenea – nu venea niciodată un minut mai devreme şi nu stătea niciodată un minut peste orele de serviciu. Lucra pentru cât era plătită. Burlap se

iritase, apoi se enervase, iar la sfârşit o urâse; trebuia ori să lucreze el mai mult, ori să mai angajeze o secretară. Şi atunci, providenţa i-o scosese în cale pe Beatrice, care îşi luase asupra ei toate treburile plictisitoare ale redactării, pe care domnişoara Cobbett nu mai avea acum timp să le facă. Drept compensaţie pentru făptui că îşi asumase această muncă, ca şi pentru mia de lire pe care o investise în revistă, Burlap îi îngăduise să scrie din când în când scurte recenzii. Fireşte. Beatrice habar n-avea cum se scriu, dar asta nu conta. Tot nu le citea nimeni.

Când Burlap începuse să locuiască în casa lui Beatrice Gilray, cupa amărăciunii domnişoarei Cobbett se revărsase din nou. În primul moment de furie făcuse imprudenţa să o prevină solemn pe Beatrice ce fel de om era chiriaşul ei. Bunăvoinţa ei dezinteresată pentru reputaţia şi virginitatea lui Beatrice era însă prea evident şi prea necontrolat dublată de ura împotriva lui Burlap. Singurul rezultat al sfaturilor fusese un răspuns drastic din partea lui Beatrice, pe caţe o scosese din sărite.

— E absolut insuportabilă, se plânsese mai târziu lui Burlap, fără ca totuşi să-i împărtăşească toate motivele pentru care o considera insuportabilă.

Burlap semăna cu Iisus Cristos.

— E foarte dificilă, recunoscuse el, dar şi demnă de compătimit. A dus o viaţă grea.

— Nu-mi dau seama de ce o viaţă grea poate fi o scuză pentru cineva ca să se poarte necorespunzător, vorbise ea sacadat.

— Trebuie să faci unele concesii, spusese Burlap, dând din cap.

— Dac-aş fi în locul tău, replicase Beatrice, n-aş mai ţine-o. Aş da-o afară.

— Nu, n-aş putea să fac una ca asta, răspunsese Burlap, vorbind încet şi gânditor, ca şi cum întreaga discuţie ar fi avut loc în sinea sa. Nu în aceste împrejurări. Îi zâmbise enigmatic, subtil,

spiritual şi dulce, şi clătinase din nou capu-i brunet şi romantic. E o situaţie cam ciudată, spusese el, şi continuase pe un ton vag, fără să explice niciodată limpede în ce consta acea situaţie ciudată. Vorbea, de altfel, cu o oarecare reţinere, ca şi cum i-ar fi venit greu dă se laude singur. Beatrice trebuia să înţeleagă că el o angajase şi o ţinea mai departe în serviciu pe domnişoara Cobbett numai din milă. Beatrice fusese cuprinsă de un sentiment complex de admiraţie şi milă – admiraţie pentru bunătatea lui şi milă pentru faptul că era dezarmat în mijlocul unei lumi ingrate,

— Cu toate astea, răspunsese ea furioasă, în timp ce cuvintele ei loveau tare, ca nişte ciocănele, nu înţeleg de ce trebuie să te laşi terorizat. Eu una nu m-aş lăsa tratată astfel.

De atunci profita de fiecare prilej pentru a o umili pe domnişoara Cobbett, şi pentru a fi grosolană cu ea.

Domnişoara Cobbett la rândul ei, îi vorbea răstit, o sfida şi îi răspundea obraznic. În birourile revistei *Literary World î*ncepuseră ostilităţile.

Distant, fără a fi însă cu totul imparţial, ca un zeu favorabil virtuţii – virtutea fiind reprezentată în acest caz de Beatrice – Burlap privea ostilităţile de sus. făcând pe filosoful.

Întâmplarea cu Romola Saville îi oferi domnişoarei Cobbett ocazia să fie răutăcioasă.

— Aţi văzut pe cele două poetese înfiorătoare, o descusu ea pe Beatrice a doua zi dimineaţă cu un fals aer de prietenie.

Beatrice se uită la ea cu atenţie. Ce urmărea femeia asta?

— Care poetese? întrebă ca bănuitoare.

— Cele două doamne în vârstă, cu un aer formidabil, pe care redactorul-şef le-a invitat să vină şi să-l vadă, fiindcă îşi închipuia că va întâlni o fată tânără. Izbucni în râs. Romola Saville. Aşa sunt semnate poeziile. Ce romantic sună! Iar poemele sunt şi ele romantice. În schimb, cele

două autoare! Dumnezeule! Când l-am văzut pe redactor prins în ghearele lor mi-a părut sincer rău de el. La urma urmei, însă, singur şi-a făcut-o. Dacă ţine morţiş să scrie colaboratoarelor…

În aceeaşi seară Beatrice se plânse din nou lui Burlap de domnişoara Cobbett, care nu devenise numai obositoare şi obraznică, căci te-ai fi putut obişnui cu ea dacă şi-ar fi îndeplinit corect obligaţiile profesionale, dar mai era şi leneşă. Publicarea unei reviste e o afacere ca oricare alta. Cui îi dă mâna să facă afaceri pe o bază sentimentală? Burlap vorbi din nou vag despre situaţia ciudată a acestui caz. Beatrice insistă. Se luară la ceartă.

— Asta înseamnă să fii prea bun, încheie Beatrice, pe un ton tăios.

— A, da? spuse Burlap, iar surâsul său de călugăr franciscan era atât de splendid şi de melancolic, încât Beatrice simţi cum în adâncul sufletului i se înfiripă un sentiment de afecţiune.

— Da, asta înseamnă, vorbi ea sacadat în timp ce duşmănia ei împotriva domnişoarei Cobbett creştea proporţional cu sentimentul de tandreţe şi de protecţie maternă pe care-l nutrea pentru Burlap. Afecţiunea ei era, ca să zicem aşa, căptuşită cu indignare. Când nu voia să-şi exteriorizeze bunătatea, îşi întorcea sentimentele pe dos ca pe o haină, şi se înfuria. „Sărmanul Denis, îşi spuse ea, în ciuda indignării. Are absolută nevoie de cineva care să-l îngrijească. E prea cumsecade”. Apoi, tare: Tuşeşti scandalos, îi reproşa pe un ton de aparentă indiferenţă. Era prea cumsecade, n-avea pe nimeni care să-l îngrijească şi mai şi tuşea – ideile se legau logic una de alta. Ai nevoie, continuă ea sacadat, pe acelaşi ton strident de comandă, de o fricţie bună cu ulei camforat şi de o compresă cu vată termogenă. Pronunţa cuvintele aproape drastic, ca şi cum l-ar fi ameninţat cu o bătaie bună şi o lună de post

negru. Îşi exprima solicitudinea cu brutalitate, deşi, în fond, sufletul îi vibra de o mare afecţiune.

Burlap era absolut încântat s-o lase să-şi pună în aplicare ameninţările ci tandre. La zece şi jumătate se alia în pat, cu o sticlă de apă caldă, suplimentară, la picioare. Băuse un pahar de lapte fierbinte amestecat cu miere, iar acum sugea o pastilă contra tusei. Ce păcat, îşi spunea el, că Beatrice nu e mai tânără. Arată totuşi uimitor de tânără pentru vârsta ei. Faţa şi silueta păreau de douăzeci şi cinci de ani în loc de treizeci şi cinci. Burlap se întrebă cum o să reacţioneze Beatrice după ce-şi va calma spaimele. Aceste spaime copilăreşti la o femeie în toată firea păreau extrem de ciudate. Jumătate din fiinţa ci rămăsese neevoluată, la vârsta când unchiul Ben făcuse acea experienţă prematură. Diavolul din Burlap zâmbi, amintindu-şi de felul cum relatase întâmplarea.

Se auzi o bătaie în uşă; Beatrice intră, aducând uleiul camforat şi vata termogenă.

— Vine călăul, spuse Burlap, râzând. Să mor bărbăteşte. Îşi desfăcu bluza de la pijama. Avea un piept alb şi foarte musculos; coastele de-abia se vedeau. Între piepţi, o dâră de păr negru, buclat, urma linia osului pectoral. Chinuie-mă cât vrei, continuă el în glumă. Sunt gata. Îi zâmbi tandru şi şăgalnic.

Beatrice destupă sticla şi îşi turnă puţin ulei aromatic în palma dreaptă.

— Ţine sticla, îi porunci ea, şi pune-o jos. Burlap făcu cum i se spuse. Aşa, zise ea, şi începu să-l fricţioneze. Denis rămăsese întins şi nemişcat.

Mâna ei alunecă viguros şi expert de sus în jos pe pieptul lui. Când mâna dreaptă obosea, reîncepea cu stânga, în sus şi în jos, în sus şi în jos.

— Parc-ai fi o locomotivă în miniatură, spuse Burlap şi îi surâse iar tandru şi şăgalnic.

— Mă şi simt ca o locomotivă, răspunse ea.

Dar nu era adevărat, căci se simţea, oricum, mai puţin ca o locomotivă. Trebuise să-şi înfrângă un

fel de groază înainte de-ai atinge pieptul alb şi musculos. Nu c-ar fi fost urât sau repulsiv. Din contră, pieptul lui Burlap era destul de frumos, puternic, cu pielea albă şi netedă. Avea frumuseţea bustului unei statui. Da, al unei statui. Atât doar că în cazul de faţă statuia avea pe piept păr negru buclat şi un mic neg cafeniu, care se ridica şi cobora, o dată cu pielea ce palpita deasupra inimii. Statuia era vie şi asta o neliniştea. Pieptul alb şi gol era frumos, dar îi provoca un fel de scârbă, fiindcă era viu. Când îl atingea… Se cutremură cu un uşor spasm de oroare, enervându-se pe sine pentru aceste sentimente prosteşti. Îşi întinse repede mâna şi începu să-l fricţioneze. Peste pielea unsă cu ulei, mâna alunecă uşor. Simţea în palmă căldura corpului, iar sub piele oasele tari. Când îi atinse părul de pe piept, degetele ei întâlniră o asprime; sfârcurile lui mici erau dure şi elastice. Se cutremură din nou, deşi senzaţia de groază şi înfrigurarea ei aveau ceva plăcut. Neliniştea şi repulsia care i se strecurau în suflet şi îi străbăteau trupul îi stârneau o plăcere ciudată. Continuă să fricţioneze cu mişcările energice şi regulate ale unei locomotive, în timp ce sufletul i se zbătea, pradă unor sentimente contrarii.

Burlap stătea culcat, cu ochii închişi şi zâmbea uşor; îi plăcea să se lase pe mâinile ei, să se predea. Se simţea extraordinar de bine. dar şi neputincios ca un copil. Se afla în mâinile ei; un copil care e proprietatea mamei sale, şi nu propriul său stăpân. Îi simţea pe piept răceala mâinilor, dar sub aceste degete puternice şi reci muşchii lui nu tresăreau, ci rămâneau inerţi, ca de lut.

— Ai obosit? o întrebă el, când Beatrice se opri pentru a începe, a treia oară, să-l fricţioneze cu altă mână. Deschise ochii şi o privi. Ea clătină din cap. Îţi dau bătaie de cap ca un copil bolnav.

— Nu-mi dai niciun fel de bătaie de cap.

Burlap insistă; îi spuse că regretă efortul ei şi îşi ceru scuze.

— Biata mea Beatrice! spuse el. Câte trebuie să mai faci pentru mine! Mă simt atât de ruşinat!

Beatrice se mulţumi să-i zâmbească. Spasmul de mai înainte, datorit repulsiei nejustificate, dispăruse. Se simţea grozav de fericită.

— Gata, zise ea, în fine, a venit rândul vatei termogene. Deschise pachetul cu vată şi desfăcu sulul portocaliu. Problema e cum s-o fixez la pieptul tău. M-am gândit s-o prind cu o faşă. Te înfăşor de două-trei ori. Ce părere ai?

— N-am nicio părere, spuse Burlap, care se bucura încă de plăcerile voluptuoase ale copilăriei. Sunt cu totul în mâinile tale!

— Bine, atunci ridică-te în capul oaselor. Ţine vata la piept în timp ce eu îţi trec laşa în jurul pieptului. Pentru această operaţie se văzu silită să se aplece ajungând foarte aproape de el, gata să-l îmbrăţişeze; pe când desfăşura bandajul, mâinile ei se întâlniră o clipă la spatele lui. Burlap lăsă să-i cadă capul şi fruntea i se opri pe sânii ei. Fruntea unui copii obosit, odihnindu-se pe sânul moale al mamei sale.

— Ţine niţel capul fesei până găsesc un ac de siguranţă.

Burlap îşi ridică fruntea şi îşi trase capul înapoi. Cam congestionată, dar încă foarte ocupată şi îndemânatică. Beatrice scotea un ac dintr-un mic carton cu ace de siguranţă.

— Acum o să fie într-adevăr greu, spuse ea râzând.

— Nici gând, spuse Burlap: era sincer, nu i-ar fi păsat. Aproape că i-ar fi făcut plăcere să fie înţepat. Ea însă nu-l înţepă. Fixată bine cu ajutorul acelor, faşă trăda o mare îndemânare profesională.

— Gata!

— Ce trebuie să fac acum? întrebă Burlap, foarte dispus s-o asculte.

— Să te culci la loc. Se culcă la loc. Ea îi încheie nasturii de la bluza pijamalei. Acum trebuie să adormi cât se poate de repede. Îi trase

pledurile până sub bărbie şi îl înfăşură bine în ele. Apoi râse. Parc-ai fi un copil.

— N-ai de gând să-mi dai un sărut, urându-mi noapte bună?

Obrajii lui Beatrice se împurpurară. Se aplecă şi îl sărută pe frunte.

— Noapte bună, spuse ea.

Apoi, deodată, dori să-l ia în braţe, să-i apese capul pe pieptul ei şi să-l mângâie pe păr. Îl mângâie însă uşor pe obraz, şi ieşi grăbită din odaie.

Capitolul XIX

Micuţul Phil stătea în pat. Camera era scăldată într-o penumbră portocalie. Printre perdelele trase se strecura o dâră subţire de lumină. Phil era mai agitat ca de obicei.

— Cât e ceasul? strigă el în cele din urmă, deşi strigase şi mai înainte şi i se spusese să tacă.

— Nu-i încă timpul să te scoli, îi răspunse domnişoara Fulkes de pe coridor. Vocea ei se auzea înăbuşit, căci tocmai îşi trăgea pe cap rochia albastră; capul i se afla într-o beznă mătăsoasă, iar braţele i se zbăteau orbeşte să găsească intrarea în mânecile respective. Astăzi soseau părinţii lui Phil; la prânz aveau să ia masa la Gattenden. Rochia albastră de gală a domnişoarei Fulkes se impunea serios. cu această ocazie.

— Dar spuneţi-mi odată cât e ceasul! îi strigă furios băieţelul. Vreau să spun, cât e după ceasul dumneavoastră.

Capul domnişoarei Fulkes ieşi la lumină.

— Unu fără douăzeci, răspunse ea. Trebuie să stai cuminte.

— De ce nu e încă unu?

— Fiindcă nu e! Ascultă, n-am să-ţi mai răspund la întrebări. Iar dacă ai să mai strigi o dată, am să-i spun mamei tale că ai fost obraznic.

— Eu, obraznic? replică Phil, cu un glas în care furia se amesteca cu lacrimile, dar atât de încet încât domnişoara Fulkes de-abia îl auzi. Te urăsc! Fireşte, n-o ura. Protestase însă, şi onoarea era salvată.

Domnişoara Fulkes îşi vedea mai departe de rochia ei. Era agitată, speriată, penibil de nervoasă. Ce impresie avea să le facă Phil, Phil al ei, Phil pe care ea îl crescuse. „Sper să fie cuminte, îşi spuse

ea. Sper să fie cuminte!” Putea fi un înger, putea fi încântător când avea chef. Iar când nu era cuminte, exista întotdeauna o explicaţie; trebuie însă să-l cunoşti şi să-l înţelegi pentru a găsi această explicaţie. Părinţii lui n-aveau să fie probabil în stare s-o facă. Lipsiseră atât de mult încât ar fi putut să uite şi cum arăta băiatul. Şi, în orice caz, n-aveau de unde să ştie cum arăta acum, cum se dezvoltase în ultimele luni. Doar ea îl cunoştea bine pe Phil. Îl cunoştea şi îl iubea foarte, foarte mult. Doar ea. Într-o zi însă va trebui să-l părăsească. N-avea niciun drept asupra lui, nicio pretenţie; ea doar îl iubea. Părinţii puteau să i-l ia oricând. Imaginea ei tremură în oglindă, se estompă într-o ceaţă irizată şi, pe neaşteptate, o podidiră lacrimile.

Trenul sosi la timp; maşina îi aştepta la gară. Elinor şi Philip se suiră în ea.

— Nu-i minunat să fii acasă? Elinor apucă mâna soţului ei. Ochii îi străluceau. Dar, sfinte Dumnezeule, adăugă ea îngrozită şi, fără să mai aştepte răspunsul lui, continuă: Se ridică. O mulţime de case noi pe dealul de colo. Cum îndrăznesc? Philip se uită la deal.

— Parcă e un cartier plin de grădini, nu? spuse el. E păcat că englezilor le place atât de mult viaţa la ţară. Distrug cadrul natural prin bunătatea lor.

— E încă splendid! Nu eşti foarte nerăbdător?

— Nerăbdător? întrebă el prudent. Ştiu eu…

— Nu-ţi face plăcere să ştii c-ai să-ţi revezi băiatul?

— Desigur!

— Desigur! Elinor repetă cuvântul în bătaie de joc. Şi cu ce voce ai spus-o. Nu mi-am închipuit niciodată că se poate spune „desigur” într-o asemenea situaţie. Am văzut-o şi pe asta. N-am fost în viaţa mea atât de nerăbdătoare ca acum.

Se făcu tăcere. Maşina înainta pe drumul de ţară care urca, cu multe viraje, printr-un crâng de

mesteceni până la un platou împădurit. La capătul unei perspective verzi şi întinse, cel mai colosal monument al grandoarei familiei Tantamount palatul marchizului de Gattenden, se scălda departe în soare. Steagul era ridicat; Înălţimea Sa lordul se afla la reşedinţa sa.

— Trebuie să mergem într-o zi să-i facem o vizită bătrânului nebun, spuse Philip. În parcul din jurul palatului păşteau căprioare cu pielea cafenie.

— De de trebuie să călătoreşti? spuse Elinor, uitându-se la ele.

Domnişoara Fulkes şi micul Phil îi aşteptau pe treptele intrării principale.

— Mi se pare că aud maşina, spuse domnişoara Fulkes. Faţa ei cam plinuţă era foarte palidă; inima îi bătea mai puternic ca de obicei. Nu, adăugă ea, după ce ascultă cu atenţie o clipă. Ceea ce auzise era doar ecoul propriei ei nelinişti.

Micul Phil se plimba neastâmpărat, manifestând o singură dorinţă violentă: „să meargă undeva”. Aşteptarea îi vârâse un arici în intestine.

— Eşti foarte fericit, nu-i aşa? întrebă domnişoara Fulkes. cu un fals entuziasm, decisă să facă orice ca băieţelul să exprime o bucurie grozavă la revederea părinţilor. Nu eşti formidabil de nerăbdător? Dacă ar fi vrut, părinţii lui puteau să i-l ia, fără s-o lase să-l mai vadă vreodată.

— Ba da, răspunse micul Phil, cu un aer cam absent. Singura lui preocupare o constituia apropierea unor evenimente ce se desfăşurau în intestine.

Domnişoara Fulkes fu dezamăgită de platitudinea răspunsului. Îl privi cercetător.

— Phil, vrei afară? Observase mişcările lui nesigure, de parcă ar fi executat nişte paşi de charleston. Copilul dădu din cap. fi apucă de mână şi intrară repede în casă.

Peste un minut, maşina cu Philip şi Elinor trase la treptele goale. Elinor nu-şi ascunse

dezamăgirea. Îşi imaginase atât de limpede scena: Phil, pe treptele de la intrare, făcând semne disperate cu mâna. Îi auzise clar până şi strigătele. Treptele însă erau pustii.

— Nu-i nimeni să ne primească, spuse ea, cu o voce tristă.

— Era greu de presupus c-o să găsim pe cineva la intrare, aşteptându-ne, replică Philip. Detesta orice fel de agitaţie. Pentru el, cea mai frumoasă întoarcere acasă ar fi fost într-o mantie care să-l facă invizibil. Ocazia de faţă era aproape la fel de potrivită.

Se dădură jos din maşină. Uşa de la intrare era deschisă. Intrară. În holul tăcut şi pustiu, trei secole şi jumătate de viaţă adormiseră. Lumina soarelui năvălea prin arcadele turtite ale ferestrelor. Lambriurile fuseseră pictate în verde-deschis în secolul al optsprezecelea. Scara veche, din stejar masiv, bine luminată, se pierdea urcând la etajele superioare. În aer plutea un uşor miros de flori, de petale de trandafiri uscate, amestecate cu miresme; aveai senzaţia că percepi tăcerea îndelungată şi senină cu, ajutorul altui simţ.

Elinor se uită împrejur, respiră adânc, îşi plimbă vârful degetelor pe lemnul de nuc lustruit al mesei şi lovi cu degetul arătător vaza veneţiană rotundă de pe masă; sunetul cristalului vibra lent şi plăcut în aerul parfumat.

— Parcă-i frumoasa din pădurea adormită, spuse ea.

Dar, chiar în timp ce vorbea, vraja se destramă. Deodată, ca şi cum sunetul cristalin ar fi rechemat casa la viaţă, izbucniră zgomote. La etaj se deschise o uşă, se auzi apa trasă la closet, iar apoi vocea pătrunzătoare şi copilărească a lui Phil; paşi mici duduiră pe covorul coridorului, iar apoi răpăiră ca nişte copite mici. pe treptele de stejar, neacoperite cu covor, ale scării. În aceeaşi clipă, o uşă de la parter se dădu în lături şi Dobbs, o servitoare foarte corpolentă, intră grăbită în hol.

— Vai, domnişoară Elinor, nu v-am auzit…

Micul Phil dăduse ultimul colţ al scării. La vederea părinţilor scoase un strigăt şi grăbi pasul, alunecând parcă din treaptă în treaptă.

— Nu fugi! Nu fugi! îi strigă neliniştită mama lui şi porni repede spre el.

— Nu fugi! reluă şi domnişoara Fulkes, coborând iute scările în urma lui. Şi deodată, din salonaşul cu o uşă ce da în grădină, apăru doamna Bidlake, îmbrăcată în alb, tăcută şi înveşmântată în vălurile ei. plutitoare, ca o fantomă impunătoare. Într-un coşuleţ ducea un mănunchi de lalele; foarfecele de grădinărit atârnau la capătul unei panglici galbene. T'ang al treilea o urmă lătrând. Se îmbulziră, îmbrăţişându-se şi strângându-şi mâinile. Salutul doamnei Bidlake avea maiestatea unui ritual şi graţia solemnă a unui dans vechi şi sacru. Domnişoara Fulkes, cuprinsă de o mare timiditate şi nervoasă la culme, nu-şi mai găsea locul; la început se aşeză pe un picior, apoi pe celălalt, în poziţia modelelor din revistele de modă şi a manechinelor şi râse strident tot timpul. Când dădu mâna cu Philip, tresări atât de violent, încât era gata să-şi piardă echilibrul.

„Sărmana de ea! îşi spuse Elinor, în răgazul când nu mai avu nimic de răspuns sau de întrebat. Trebuie să se mărite de urgenţă! Arată mult mai rău ca la plecarea noastră!"

— Cât de mult a crescut! spuse ea cu voce tare. Şi ce mult s-a schimbat! Ţinu copilul la depărtarea braţului, cu gestul unui cunoscător care se trage înapoi pentru a examina un tablou, înainte era leit Philip. Acum însă… Dădu din cap. Faţa lată se alungise, nasul scurt şi drept (nasul de pisică, caraghios, de care râsese, şi care îi plăcuse atât de mult pe faţa lui Philip) devenise mai fin şi uşor acvilin, iar părul se închisese la culoare. Seamănă ca două picături de apă cu Walter, nu crezi? Absentă, doamna Bidlake dădu din cap afirmativ.

Afară de momentele când râde, adăugă Elinor. Râsul lui e exact ca al lui Phil.

— Ce mi-ai adus? întrebă micul Phil, aproape neliniştit. Când părinţii plecau undeva, la întoarcere îi aduceau întotdeauna ceva. Unde e cadoul meu?

— Ce întrebare! protestă domnişoara Fulkes, roşindu-se în locul lui şi tremurând şi mai tare.

Elinor şi Philip se mulţumiră să râdă.

— Când e serios seamănă leit cu Walter, spuse Elinor.

— Sau cu tine.

Philip se uită de la unul la celălalt.

— Să întrebi asta chiar în clipa când au venit tata şi mama! îşi continuă domnişoara Fulkes reproşurile.

— Eşti rea! îi replică băiatul şi îşi azvârli capul pe spate cu un gest uşor de furie şi mândrie.

Lui Elinor, care se uitase tot timpul la el, aproape că-i veni să râdă. Gestul de a ridica brusc bărbia – ei bine! – era parodia gestului de superioritate al bătrânului domn Quarles. O clipă, copilul îi păru miniatura şi caricatura socrului ei, acel socru jalnic şi absurd. Era caraghios, dar în acelaşi timp nu era de glumă. Îi veni să râdă, dar se abţinu, dându-şi seama de misterele şi complexităţile vieţii, de îngrozitoarea imposibilitate de a prevedea viitorul. Acesta era copilul ei – dar în el se aflau şi Philip, şi ea, şi Walter, şi tatăl şi mama ei, iar acum, prin acea ridicare a bărbiei, îl dezvăluise şi pe jalnicul domn Quarles. Ar mai putea fi o sută de alţi oameni. Nu-i aşa? Fireşte. Îl el se întâlneau mătuşi şi verişoare pe care nu le vedea decât foarte rar. bunici şi unchi pe care îi cunoscuse doar când era mică şi-i uitase complet, strămoşi care muriseră de mult. O întreagă armată de străini populau acest trup mic, îl conturaseră, trăiau în mintea lui, îi inspirau dorinţele, îi dictau gândurile şi aveau să continue să i le dicteze şi să i le inspire. Phil, micul Phil,

numele era o abstracţie „un titlu dat arbitrar, ca „Franţa” sau „Anglia” „unei colecţii veşnic schimbătoare, formată din mulţi indivizi, care se năşteau, trăiau şi mureau în el, aşa cum locuitorii unei ţări apar şi dispar, ţinând însă în viaţă, prin trecerea lor pe pământ. identitatea naţiunii căreia îi aparţine. Se uită la copil cu un fel de spaimă. Ce răspundere avea!

— Asta-i o dragoste interesată, după părerea mea, continuă domnişoara Fulkes. Şi nu trebuie să-mi spui că sunt rea.

Elinor suspină uşor. se smulse din reverie şi, ridicând copilul în braţe, îl strânse la piept.

— Nu-i nimic, spuse ea, adresându-se parţial domnişoarei Fulkes, care nu mai contenea cu reproşurile, şi parţial propriilor ei temeri. Nu-i nimic. Îl sărută.

Philip se uită la ceas.

— Poate c-ar trebui să ne spălăm şi să ne periem puţin hainele înainte de masă, spuse el. Îi plăcea să fie punctual.

— Mai întâi, însă, spuse Elinor, căreia i se părea că mesele sunt făcute pentru oameni şi nu oamenii pentru mese, mai întâi trebuie neapărat să mergem în bucătărie şi s-o salutăm pe doamna Inman. Ar fi de neiertat dacă n-am face-o. Veniţi. Cu copilul încă în braţe, îi conduse prin sufragerie. Pe măsură ce înaintau, mirosul de raţă friptă devenea tot mai puternic.

Iritat puţin de faptul că nu va fi punctual şi simţindu-se niţel prost că trebuie să se aventureze, chiar având-o pe Elinor ca tâlmaci, în bucătărie, printre servitori, Philip o urmă cu regret.

La masa de prânz, micul Phil sărbători întoarcerea părinţilor, purtându-se înfiorător.

— S-a agitat prea mult, repeta sărmana domnişoară Fulkes, încercând să scuze copilul şi indirect să se justifice. Îi venea să plângă. O să vedeţi cum se poartă când o să se obişnuiască cu prezenţa dumneavoastră aici, doamnă Quarles,

spuse ea întorcându-se spre Elinor, o să vedeţi; un adevărat înger. Acum e prea nervos.

Ajunsese să iubească copilul atât de mult, încât satisfacţiile şi durerile, calităţile şi defectele lui o făceau să jubileze sau să plângă, să fie mulţumită sau ruşinată, de parc-ar fi fost ea la mijloc. Pe deasupra mai era în joc şi mândria ei profesională. Toate aceste luni răspunsese exclusiv de el, îl învăţase cum să se poarte în lume şi de ce e pictat pe hartă în stacojiu triunghiul Indiei; ea îl formase pe Phil, ea îl modelase. Iar acum, când obiectul dragostei ei fierbinţi, produsul competenţei şi răbdării ei ţipa la masă, scuipa mâncarea pe jumătate mestecată şi vărsa apa, domnişoara Fulkes nu numai că roşea de ruşine, ca şi cum ar fi ţipat, ar fi scuipat şi ar fi vărsat apa, dar mai încerca şi sentimentul penibil al prestidigitatorului, al cărui număr, îndelung pregătit, dă faliment în public, sau sentimentul celui care, punând la punct o maşină ideală de zburat, descoperă că invenţia sa refuză cu încăpăţânare să decoleze.

— La urma urmei, spuse Elinor, consolând-o, trebuia să te aştepţi. Îi părea sincer rău de biata fată. Se uită la copil. Plângea – iar ea spera (cât fusese de lipsită de judecată!) că acum avea să fie altfel, că avea să găsească o fiinţă complet raţională şi maturizată. I se strânse inima. Îl iubea, dar copiii sunt atât de îngrozitori. Iar micul Phil rămăsese un copil.

— Ascultă, Phil, spuse ea severă, trebuie să mănânci. Lasă prostiile!

Copilul zbieră şi mai tare. Ar fi voit să se poarte frumos, dar nu ştia ce să facă pentru a nu se mai purta urât. Îşi provocase singur această stare de nefericire şi revoltă care pusese stăpânire pe el şi se dovedea mai puternică decât voinţa lui. Îi era cu neputinţă să se calmeze, deşi se căznea din răsputeri. Pe deasupra, friptura de raţă nu-i plăcuse niciodată prea mult. Iar acum, după ce se gândise cinci minute cu oroare şi dezgust la friptura de

raţă, ajunsese să n-o mai poată suferi. Vederea ei, mirosul ei. gustul ei îi provocau o greaţă violentă.

Între timp, doamna Bidlake îşi păstra calmul ei metafizic. Sufletul ei părea un imens vapor ce înaintează pe o mare agitată; sau mai degrabă un balon ce se ridică în înaltul cerului, deasupra apelor, în lumea senină şi calmă a fanteziei. Discutase cu Philip despre budism. (Doamna Bidlake avea o adevărată slăbiciune pentru budism.) La primele ţipete nici măcar nu se întorsese să vadă ce s-a întâmplat, mulţumindu-se să ridice vocea ca să poată fi auzită cu tot vacarmul. Răcnetele se repetau continuu. Doamna Bidlake tăcu şi închise ochii. Un Budha aşezat turceşte, senin şi auriu îi apăru pe fondul roşu al pleoapelor închise; văzu în jurul lui preoţi cu robe gălbui, în atitudinea zeului şi adânciţi într-o meditaţie extatică.

— Maya, suspină ea, maya, eterna iluzie. Îşi deschise din nou ochii. Friptura e într-adevăr cam tare, adăugă ea, adresându-se lui Elinor şi domnişoarei Fulkes, care încercau zadarnic să-l facă pe copil să mănânce.

Micul Phil profită de pretextul pe care doamna Bidlake i-l oferise gratuit.

— E tare, strigă el cu ochii plini de lacrimi, dând la o parte furculiţa cu care domnişoara Fulkes, cu mâna tremurând din cauza emoţiilor prea mari, îi oferea o bucăţică de raţă friptă şi jumătatea unui cartof nou.

Doamna Bidlake închisese iar ochii o clipă; apoi se întoarse către Philip şi îşi continuă discuţia despre calea cu cele opt cărări[145].

*

În aceeaşi seară Philip scrise pe larg în carnetul său, în care îşi nota vraişte, gânduri şi întâmplări, discuţii, lucruri auzite şi văzute. Pagina întâi purta titlul: *„Bucătăria din vechea casă.* Poate fi

descrisă cu multă uşurinţă. Ferestrele stil Tudor se reflectă pe fundurile tingirilor de aramă. Soba de gătit, neagră şi imensă, are podoabe de oţel lustruit, iar focul joacă prin ochiul întredeschis, din partea de sus. În pervazurile ferestrelor se află muşcate. Pisoiul, un eunuc enorm cu blana roşcată, stă aţipit în coşul lui de pe bufet. Masa din bucătărie e atât de tocită de timp şi de frecături permanente, încât nodurile au ieşit la suprafaţă acolo unde lemnul era mai moale – ca şi cum un gravor ar fi preparat o matriţă pentru o imensă amprentă digitală. Pe tavanul scund sunt fixate bârne. Scaunele cafenii sunt din lemn de fag. Coca e încă necoaptă şi gata să fie întinsă. Miros de bucătărie. În coloana aplecată a unei raze de soare galbene dansează fire de praf. Şi, în fine, doamna Inman, bucătăreasa, micuţă, delicată, tiranică, autoarea câtorva mii de mese! Imaginaţi-vă puţin toate acestea şi veţi avea în faţa ochilor tabloul bucătăriei. Eu vreau însă ceva, mai mult. O schiţă a bucătăriei în timp şi spaţiu, ceva din semnificaţia ei în cosmosul general uman. Scriu o frază: Vară de vară, de pe vremea copilăriei lui Shakespeare şi până astăzi, zece generaţii de bucătărese au folosit radiaţiile infraroşii pentru a sparge moleculele de proteină ale raţelor la frigare. («Nu te-ai născut să mori, pasăre mortală…»[146]) O singură frază şi iată-ne intraţi în domeniul istoriei, al artei şi al tuturor ştiinţelor. Întreaga istorie a universului este cuprinsă în fiecare dintre părţile lui componente. Ochiul meditativ priveşte prin orice obiect şi vede, ca printr-o fereastră, întregul cosmos. Faceţi ca mirosul de raţă prăjită să plutească diafan într-o veche bucătărie şi veţi avea apariţia fugitivă a oricărui lucru, de la spiralele nebuloase la muzica lui Mozart şi la stigmatele Sfântului Francisc de Assisi. Problema de ordin artistic e cum să desfaci acest element diafan în părţi izolate, alegându-le astfel încât ele să dezvăluie doar perspectivele îndepărtate şi cu cea mai mare semnificaţie umană,

aflate în dosul obiectelor familiare ce ne sunt apropiate. În toate cazurile însă, lucrurile văzute la capătul perspectivei trebuie să fie destul de ciudate ca să facă obiectele familiare să pară fantastic de monstruoase. Întreb: Se poate realiza aceasta fără pedanterie şi fără să întinzi opera la infinit? Trebuie să reflectăm îndelung.

Cât de fermecătoare e totuşi bucătăria! Cât de înţelegători sunt cei ce muncesc aici! Doamna Inman a fost angajată când s-a născut Elinor. E o minune de femeie, frumos maturizată. Şi atât de senină! Şi ce aer impunător şi aristocratic! Când ai domnit timp de treizeci de ani peste tot ce-ai avut în grijă, capeţi un aer aristocratic, chiar dacă singurul domeniu pe care l-ai avut sub supraveghere e doar bucătăria. Şi apoi mai e şi Dobbs servitoarea principală. Dobbs a fost angajată cu puţin timp înainte de Războiul Mondial. Dobbs e o născocire a lui Rabelais. Înaltă de un metru optzeci şi proporţional de grasă. Acest trup gigantic adăposteşte spiritul lui Gargantua. Ce bună dispoziţie, ce sete de viaţă, ce glume, ce râs spontan şi sincer! Râsul lui Dobbs e aproape înspăimântător. Am observat pe un raft al bufetului din cameră, când m-am dus să o salutăm, o sticlă verde, pe jumătate plină cu pilule mari, ca nişte bile, asemănătoare acelora ce sunt suflate printr-un furtun de cauciuc pe gâtul cailor. Ce constipaţie homerică sugerează aceste pastile!

Bucătăria e frumoasă; ca şi salonul. Am intrat în salon după plimbarea noastră de după-masă şi am găsit aici pe vicar şi pe soţia lui, discutând despre Artă, cu ceştile de ceai în mână. Da, despre Artă. Da, fiindcă era prima lor vizită la noi de când văzuseră Salonul Oficial de la Londra.

E un eveniment anual. În fiecare an, a doua zi după înălţare, vicarul şi soţia sa iau trenul de 8 şi 52 spre oraş şi plătesc tributul pe care până şi Religia îl datorează Artei, fireşte. Religia recunoscută şi arta recunoscută. Bat toate colţurile

din Burlington House şi, în timp ce se învârtesc de ici-colo, notează pe un catalog observaţii hazlii, atunci când hazul e îngăduit – căci domnul Truby (care seamănă mai degrabă cu Noe în arca unui copil) e una dintre acele feţe bisericeşti hazlii care fac glume ca să demonstreze că, în ciuda hainei lui negre şi a gulerului închis la spate, e o «fiinţă obişnuită», e un «om cumsecade» etc.

Doamna Truby, drăguţă şi plinuţă, e mai reţinută decât soţul ei, fiind totuşi ceea ce cititorii burghezi ai revistei *Punch* ar numi «un suflet cu totul vesel»; e gata să ia parte la orice amuzament nevinovat şi să facă observaţii nostime. I-am privit şi i-am ascultat fascinat, în timp ce Elinor îi descosea despre Salonul Oficial şi despre Parohie, simţindu-se ca Fabre printre coleoptere. Din când în când, vreun cuvânt al conversaţiei traversa prăpastia spirituală care o despărţea pe mama lui Elinor de lumea înconjurătoare şi pătrundea în reveria ei, stârnind o reacţie curioasă. În timp ce soţii Truby îşi debitau glumele, doamna Bidlake, cu un aer de oracol, cu o mină care-i încurca pe toţi şi cu o seriozitate care părea aproape îngrijorătoare, li se adresa dintr-o altă lume.

Grădina e plină de flori. Bătrânul Stokes, grădinarul, are barbă şi seamănă cu Chronos. Cerul e de un albastru-deschis. Ca să-ţi dai seama cât e de frumos aici trebuie să ocoleşti cu vaporul globul. Nu-i mai bine să rămâi acasă? Să prinzi rădăcini? Rădăcinile devin însă lanţuri. Mă îngrozeşte gândul că aş putea să-mi pierd libertatea. Liber, fără legături, fără să fii stăpânit de ceea ce stăpâneşti, liber să faci ce vrei şi să pleci oriunde îţi vine chef – aşa e bine. Dar şi acasă e bine. N-ar fi mai bine să rămâi acasă? Ca să-ţi câştigi libertatea sacrifici ceva – casa, pe doamna Inman, pe Dobbs, pe glumeţul Truby de la parohie, lalelele din grădină şi tot ceea ce reprezintă aceste lucruri şi aceşti oameni. Merită să sacrifici ceva în schimbul unei cunoaşteri, al unei

înţelegeri mai ample sau al unui mod de viaţă mai intens? Iată ce mă întreb uneori.”

*

Lordul Edward şi fratele său luau aer în parcul Gattenden. Lordul Edward lua aer plimbându-se. Al cincilea marchiz lua aer într-un fotoliu pe rotile, tras de un măgar mare, cenuşiu. Marchizul era infirm. „Asta nu împiedică însă, din fericire, să-mi umble mintea”, îi plăcea lui să spună. Mintea îi umblase haotic, de colo-colo, toată viaţa. Măgarul cenuşiu mergea încet, foarte încet. În faţa şi în spatele celor doi fraţi se întindea larg aleea parcului Gattenden. La o milă înaintea lor, la capătul unei perspective drepte, se ridica o copie a coloanei lui Traian, tăiată în piatră de Portland, având deasupra statuia în bronz a primului marchiz şi o inscripţie cu litere mari în jurul piedestalului, proclamând pretenţiile marchizului la celebritate. Fusese, printre altele, vicerege al Irlandei şi părintele agriculturii ştiinţifice. La celălalt capăt al largii alei, la o milă în spatele fraţilor, se ridicau turnurile fantastice şi turlele castelului Gattenden, clădit pentru cel de-al doilea marchiz de către James Wyatt[147] în cel mai extravagant stil al goticului de tip Strawberry Hill[148], şi arătând mai medieval decât orice ar fi visat vreodată la vremea lor constructorii evului mediu autentic. Marchizul trăia tot timpul la Gattenden. Nu fiindcă i-ar fi plăcut în mod deosebit casa sau decorul înconjurător; aproape că nu le observa. Când nu citea se gândea la ceea ce citise; lumea aparenţelor, aşa cum îi plăcea lui să numească platonic realitatea vizibilă şi tangibilă, nu-l interesa. Această lipsă de interes constituia răzbunarea marchizului împotriva universului care făcuse din el un infirm. Locuia la Gattenden fiindcă doar la Gattenden putea să se plimbe în siguranţă în fotoliul lui cu rotile. Pall Mali nu-i strada potrivită

pentru măgari cenuşii şi domni bătrâni şi paralitici, care citesc şi meditează în timp ce se plimbă în fotoliul lor. Cedase palatul Tantamount fratelui său şi continuase să se plimbe în fotoliul său cu rotile prin crângurile de fagi din parcul Gattemden.

Măgarul se oprise ca să pască iarba de la marginea aleii. Cel de-al cincelea marchiz şi fratele lui erau angajaţi într-o dispută asupra lui Dumnezeu. Timpul trecea. Discutau încă despre Dumnezeu când, peste o jumătate de ceas, Philip şi Elinor, care îşi făcuseră plimbarea de după-masă în parc, apărură din crângul de fagi, dând pe neaşteptate peste fotoliul marchizului.

— Sărmanii bătrâni! comentă Philip când se îndepărtară suficient pentru a nu mai fi auziţi. Ce le-a mai rămas să discute? Sunt prea bătrâni ca să mai vorbească despre dragoste – prea bătrâni şi prea buni. Sunt prea rafinaţi ca să-şi bârfească semenii şi, trăind ca nişte hermiţi, nici nu cunosc pe cineva despre care să discute. Sunt prea timizi ca să vorbească despre ei, şi mult prea lipsiţi de experienţă ca să converseze despre viaţă sau chiar despre literatură. Ce subiect de discuţie le-a mai rămas nefericiţilor de bătrâni? Nimic, în afară de Dumnezeu.

— Judecând după felul cum evoluezi, spuse Elinor, ai să ajungi exact ca ei peste zece ani!

Capitolul XX

Bătrânul Bidlake spunea despre tatăl lui Philip Quarles că seamănă cu una dintre acele biserici italiene în stil baroc, cu o falsă faţadă. Înaltă, impozantă, într-un amestec de stiluri clasice, plină de frontoane şi de grupuri statuare, faţada părea să aparţină unei mari catedrale. Privită însă mai de aproape, descoperi că e numai un paravan. În dosul faţadei imense şi încărcate, se ghemuia un templu mic şi nenorocit, făcut din cărămidă, moloz şi tencuială crăpată. Cucerit de această comparaţie, John Bidlake descria preotul nebărbierit, mormăind slujba religioasă, pe ajutorul lui, un băieţandru îmbrăcat într-un anteriu murdar, tărăncile cu guşe şi cu copii mici, cerşetorul creştin de la intrare, coroanele de tinichea de pe icoane, murdăria de pe jos şi mirosul stătut al unei generaţii de umanitate cuvioasă.

— Cum se explică, continua el, uitând că făcea un comentariu foarte puţin măgulitor chiar la adresa propriilor sale succese, că femeilor le place întotdeauna ce e josnic, mai ales când e vorba de un bărbat. Ciudat. Mai cu seamă în acest caz. N-aş fi crezut că Rachel Quarles, care nu-i proastă deloc, să se lase păcălită de un individ atât de găunos.

Şi alţii gândiseră la fel, şi îşi puseseră aceeaşi întrebare. Rachel Quarles părea incomparabil prea bună pentru soţul ei. Nu te căsătoreşti însă cu o colecţie de virtuţi şi de talente, ci cu o fiinţă omenească. Acel Sidney Quarles, care o ceruse în căsătorie pe Rachel, fusese un tânăr de care orice fată s-ar fi putut îndrăgosti şi în care orice fată s-ar fi putut încrede, iar Rachel, la cei optsprezece ani ai ei. era remarcabil de lipsită de experienţă. Şi era

tânăr (tinereţea în sine e o virtute), tânăr. arătos, lat în umeri şi destul de înalt; corpolent, dacă nu chiar obez, Sidney Quarles păstrase şi astăzi o înfăţişare impunătoare. La douăzeci şi trei de ani fusese înalt, puternic şi atletic; părul cenuşiu care acum îi înconjura o chelie lucioasă şi roză, fusese odinioară şaten, bătând în blond, bogat şi ondulat. Faţa lată. stacojie şi pungită avusese un aspect mai proaspăt, mai ferm, nu semănase atât de mult cu o lună plină. Fruntea, chiar mai înainte de a fi năpădită de chelie, păruse a unui intelectual, fiind înaltă şi netedă. Conversaţia lui Sidney Quarles nu dezminţea nici ea impresia pe care o lăsa fruntea. Vorbea interesant, deşi poate cam prea arogant şi plin de sine, pentru a fi pe placul tuturor. În plus, pe atunci, avea şi o reputaţie: tocmai îşi terminase studiile la Universitate şi căpătase un fel de aureolă de celebritate ca student şi membru al unor societăţi de dezbateri politico-literare. Pe întinderile virgine ale viitorului său, prietenii optimişti întrezăriseră cele mai strălucitoare viziuni. Pe vremea când Rachel îl cunoscuse prima oară, aceste profeţii păreau perfect logice. Şi, în orice caz, logic sau nelogic, ea îl iubea. Se căsătorise cu el la nouăsprezece ani.

Sidney moştenise de la tatăl său o avere frumoasă. Afacerile (bătrânul domn Quarles făcuse afaceri cu zahărul) mergeau excelent. Proprietatea din Essex se susţinea din veniturile proprii. Casa de la oraş se afla la Portman Square, iar cea de la ţară, încăpătoare şi clădită în stil georgian, lângă Chamford. Sidney avea ambiţii politice. După un stagiu în administraţia regiunii, urma să Între în Parlament. Munca grea, cuvântările serioase şi scânteietoare aveau să facă din el un om de viitor. Trebuia să i se ofere un post de subsecretar de stat adjunct, urmat de o promovare rapidă. Te puteai aştepta (sau cel puţin aşa păruse cu treizeci şi cinci ani în urmă) să-şi realizeze cele mai nebuneşti ambiţii.

Sidney însă, aşa cum spusese bătrânul Bidlake, era doar o faţadă, o aparenţă impresionantă, o voce, o inteligenţă superficială şi nimic altceva. În dosul acestei faţade atrăgătoare se afla adevăratul Sidney, molatic, lipsit de orice tenacitate în urmărirea ţelurilor în problemele importante, deşi încăpăţânat când era vorba de fleacuri, entuziasmându-se uşor, plictisindu-se şi mai uşor. Până şi inteligenţa lui se dovedise a nu fi decât îndemânarea elevilor premianţi de a scrie versuri latine în stilul lui Ovidiu sau parodii comice după Herodot. Pusă la încercare, această abilitate de elev din ultima clasă de liceu se dovedise la fel de neputincioasă atât în domeniul pur intelectual, cât şi în cel practic. După ce, datorită neglijenţei, speculaţiilor pripite şi proastei administrări a fondurilor, dusese de râpă jumătate din averea înjghebată de tatăl său (Rachel îl silise să vândă totul, mai înainte de a fi prea târziu) şi îşi ratase perspectivele politice în anii de indolenţă sau, din contră, de activitate fără sens, domnul Quarles ajunsese la concluzia că adevărata lui vocaţie era publicistica. În primele momente de entuziasm al acestei noi convingeri, reuşise să scrie până la capăt o carte despre principiile guvernării. Superficială şi vagă, de o platitudine subliniată de pretenţiile unui stil preţios şi plin de epigrame verbale, cartea trecu pe drept neobservată, fapt atribuit de Sidney Quarles maşinaţiilor inamicilor politici. Sidney avea încredere că posteritatea îl va reabilita.

Chiar de la publicarea acelei prime cărţi, domnul Quarles începuse să scrie, sau cel puţin se presupunea că scrie, o altă carte, mai voluminoasă şi mai importantă, despre democraţie. Dimensiunile şi importanţa ei justificau o întârziere nelimitată în definitivarea ei. Lucra de mai bine de şapte ani, şi până acum, aşa cum răspundea celor care-l întrebau cum merge lucrul (clătinând din cap în timp ce vorbea, cu aerul unui

om ce poartă pe umeri o povară aproape insuportabilă), până acum nici măcar nu terminase strângerea materialului.

— E o muncă de Herchule, spunea el cu un aer de martir, şi în acelaşi timp cu o aroganţă crasă. Când vorbea cu cineva avea un fel de a da capul pe spate şi de a împroşca cuvintele, ca un obuzier, uitându-se între timp la interlocutor, dacă fireşte catadicsea să se uite, cu o privire directă, pe sub pleoapele întredeschise. Avea o voce răsunătoare şi behăită, rostind cuvintele în stilul cu care absolvenţii de la Oxford au obiceiul să pocească limba engleză. „într-adevăr" devenea la Sidney „într-adevăhr", iar „doar" devenea „doahr". Ca şi când o turmă de oi s-ar fi împrăştiat în vocabularul său. O muncă de Hehrcule. Cuvintele îi erau întovărăşite de un suspin. Într-adevăhr îngrozitoahre.

Dacă interlocutorul manifesta destul interes, îl conducea în birou ca să-i arate (mai ales dacă era o femeie) imensa cartotecă şi fişierele din oţel, dispuse în jurul biroului cu capac glisant, aşa cum au scriitorii de profesie. Şi cum timpul trecea şi cartea nu dădea niciun semn că va fi scrisă, domnul Quarles strânse tot mai multe obiecte impunătoare de acest gen. Ele constituiau dovada vizibilă a trudei sale şi simbolizau greutăţile teribile ale sarcinii asumate. Avea nu mai puţin de trei maşini de scris. O maşină „Corona" portabilă îl întovărăşea peste tot, în cazul că la un moment dat s-ar fi simţit inspirat în călătoriile sale. Uneori, când simţea în mod deosebit nevoia de a face impresie, lua cu sine maşina de scris „Hammond", o piesă destul de voluminoasă, la care literele nu erau fixate pe braţe separate, ci pe o bandă de metal deplasabilă, prinsă de un tambur ce se rotea, aşa că putea schimba când voia tipul literelor, pentru a bate în limba greacă, arabă, rusă, sau simboluri matematice, după nevoile clipei; domnul Quarles avea o bogată colecţie de astfel de tipuri

de literă ce puteau fi schimbate şi pe care, fireşte, nu le folosea niciodată; se simţea însă foarte mândru de ele, ca şi cum ar fi reprezentat un talent aparte sau o realizare de-a lui. În fine, mai exista şi o a treia maşină de scris, de ultimul tip, un instrument de birou foarte mare şi foarte costisitor, care nu era numai maşină de scris, ci şi de calculat. Domnul Quarles dădea explicaţia că această piesă îi era foarte utilă pentru compilarea statisticilor necesare marii sale cărţi, cât şi pentru calcularea cheltuielilor de administraţie ale proprietăţii. Arăta cu mândrie micul motor electric ataşat maşinii; îl puneai la priza din perete şi-ţi efectua tot ce doreai – totul, în afară de scrierea, de fapt, a cărţii. Ajungea să atingi claviatura maşinii *astfel* (şi domnul Quarles făcea o demonstraţie), şi electricitatea furniza energia de a duce braţele literelor în contact cu hârtia. Orice efort muscular era eliminat. Puteai să scrii la ea neîntrecut optsprezece ore – iar domnul Quarles îţi dădea de înţeles că pentru el e un lucru obişnuit să-şi petreacă optsprezece ore la birou (ca Balzac sau Isaac Newton); puteai să continui, de fapt, aproape la infinit, fără să simţi cea mai mică oboseală, cel puţin la degete. Maşina era o invenţie americană foarte ingenioasă.

Domnul Quarles îşi cumpărase această maşină de calculat în momentul în care, din motive de ordin practic, încetase să mai aibă ceva de-a face cu administrarea proprietăţii. Căci Rachel lăsase pe seama lui proprietatea. Nu că Sidney ar fi administrat moşia de la ţară mai bine decât afacerile de la oraş, pe care ea, exact la timpul potrivit, îl convinsese să le abandoneze. Cum absenţa câştigului nu conta, pierderile, atunci când se înregistrau adevărate pierderi, erau neînsemnate. Rachel Quarles sperase că proprietatea o să constituie o ocupaţie sănătoasă pentru soţul ei. Merita o cheltuială. Preţul acestor eforturi însă, în anii de depresiune de după

Războiul Mondial, se dovedise foarte ridicat; în timp ce Sidney se îndeletnicea tot mai puţin de administrare, preţul se ridica alarmant, pe când obiectul pentru care era plătit – o ocupaţie sănătoasă pentru Sidney – nu se realiza. E adevărat că uneori lui Sidney îi intra o idee în cap şi dezlănţuia o orgie de „îmbunătăţiri ale proprietăţii", cum le numea el. Odată, după lectura unei cărţi asupra metodelor eficace folosite în Statele Unite, cumpărase un mare număr de maşini costisitoare, pentru ca să descopere că proprietatea nu era destul de întinsă pentru a justifica maşinile. Mai târziu construise o fabrică de dulceaţă care nu adusese niciun câştig. Lipsa lor de succes îl făcuse să piardă repede interesul în aceste „îmbunătăţiri". O muncă perseverentă şi o atenţie constantă le-ar fi făcut poate rentabile cu timpul. Datorită neglijenţei lui Sidney, „îmbunătăţirile" se soldaseră cu o pagubă serioasă. Evident, preţul era mult prea ridicat pentru a fi plătit degeaba. Doamna Quarles hotărâse că venise vremea să ia din mâinile lui Sidney administrarea proprietăţii. Cu tactul obişnuit, căci după treizeci de ani de căsătorie îşi cunoştea prea bine soţul, îl convinsese că va dispune de mai mult timp pentru marea sa operă dacă va lăsa pe seama altora corvoada administrării proprietăţii. Ea împreună cu vătaful erau destul de buni pentru aşa ceva. N-avea sens ca însuşirile lui, care şi-ar fi putut găsi o aplicare mai bună şi mai potrivită, să fie irosite în asemenea munci mecanice. Sidney se lăsase uşor convins. Administrarea proprietăţii îl plictisea; îl jignea şi faptul că, în ciuda îmbunătăţirilor, totul eşuase lamentabil. În acelaşi timp, îşi dăduse seama că, renunţând la orice legătură cu proprietatea, îşi recunoştea implicit eşecul şi aducea un nou tribut superiorităţii inerente a soţiei sale. Primise să-şi dedice mai puţină vreme amănuntelor privind administraţia, dar promisese, sau amenințase, ca un zeu, că va continua să vegheze asupra

proprietăţii, să o supravegheze de la distanţă, cu destulă atenţie totuşi, în răgazurile pe care i le va lăsa truda sa literară. Pentru a-şi găsi o justificare şi pentru a-şi mări importanţa, cumpărase maşina de scris şi de calculat. Aceasta simboliza uriaşa complexitate a muncii literare căreia i se va devota acum în primul rând; totdeodată, ea dovedea că nu abandonase în întregime interesul pentru afacerile practice. Maşina urma să se ocupe nu numai de statistici – domnul Quarles era destul de deştept ca să nu precizeze niciodată prea clar despre ce fel de statistici era vorba – ci şi de contabilitate, sub povara căreia, cum dădea el să se înţeleagă, sărmana Rachel şi vătaful vor fi desigur striviţi fără ajutorul lui competent.

Sidney nu recunoştea, fireşte, superioritatea lui Rachel. Conştiinţa vagă a inferiorităţii lui, supărarea provocată de acest lucru, ca şi dorinţa de a dovedi că în ciuda a tot ce se întâmplase era de fapt la fel de capabil ca şi ea, dacă nu chiar mai capabil, aveau să-l urmărească toată viaţa. Această susceptibilitate, această dorinţă de a-şi afirma superioritatea în treburile casei îl determinaseră să se cramponeze mult timp de o carieră politică lipsită de succese. Lăsat de capul lui, ar fi abandonat probabil şi viaţa politică la primele semne de complicaţii sau de plictiseală; indolenţa lui era însă mai puternică decât voinţa. Încăpăţânarea de a nu recunoaşte eşecul, ca şi sentimentul de inferioritate, inerent eşecului, îl împiedicaseră (datorită eternei şi marii încrederi în viitorul lui) să renunţe la locul din Parlament. Având permanent în faţa ochilor spectacolul iritant al măsurilor eficace luate cu calm de către Rachel, Sidney nu voia să se recunoască învins. Tot ce făcea Rachel ieşea bine, iar lumea o iubea şi o admira. Pentru a rivaliza cu ea şi a o întrece, se încăpăţânase, mai mult de ochii lumii şi din vanitate, să-şi vadă mai departe de politică şi se cufundă într-o activitate fără ţel, tipică pentru

cariera lui parlamentară. Dispreţuind ideea de a se transforma în sclavul partidului său şi dorind să se distingă personal, se făcuse promotorul entuziast al unei succesiuni de Cauze, pe care le abandonase apoi scârbit. Abolirea pedepsei cu moartea, lupta împotriva experienţelor pe animale, reforma închisorilor, ameliorarea condiţiilor de muncă din vestul Africii îi solicitase rând pe rând elocinţa înflăcărată, într-o scurtă izbucnire de energie. Se vedea un reformator victorios, câştigând lupta prin simpla participare la orice problemă ce s-ar fi întâmplat să-l preocupe. Zidurile Ierihonului nu se prăbuşiseră însă niciodată la sunetul trompetei sale, iar domnul Quarles nu era omul asediilor îndelungate. Spânzurătoarea, operaţiile pe câini şi broaşte vii, puşcăriaşii solitari în celulele lor şi negrii maltrataţi îşi pierduseră treptat tot farmecul pentru el. În acest timp Rachel continua să ia măsuri eficace, să fie iubită şi admirată.

Încurajările, ei directe dăduseră un impuls nou şi indirect ambiţiei pe care tot ea i-o insuflase, cu totul neintenţionat, prin simplul fapt că aşa era firea ei, că era soţia lui. La început crezuse sincer în el, şi îşi încurajase eroul. Câţiva ani fuseseră de-ajuns pentru a-i transforma încrederea în reuşita lui finală, într-o speranţă resemnată. Când şi speranţa dispăruse, îl încurajase dintr-un calcul diplomatic, căci eşecul în politică aducea măi puţine pierderi ca cel în afaceri; proasta administrare a fondurilor de către Sidney ameninţa să-i ruineze. Nu îndrăznea să-i spună şi nici să-l sfătuiască să vândă acţiunile care îi mai rămăseseră. Procedând astfel, însemna să-l provoace să se cramponeze cu şi mai multă tenacitate de afaceri. Exprimându-şi unele îndoieli asupra capacităţii lui, n-ar fi făcut altceva decât să-l incite la noi şi mai primejdioase speculaţii. În faţa criticii ostile. Sidney reacţiona violent şi încăpăţânat.. Câştigând experienţă, Rachel Quarles evitase pericolul, încurajându-i din plin ambiţiile politice. Acordase activităţii lui

parlamentare o importanţă grandioasă. Efectua o operă bună şi nobilă! Ce păcat că grija afacerilor îi răpea atâta timp şi energie, când ea ar fi putut fi mai bine folosită! Sidney reacţionase imediat, rămânându-i, în secret, recunoscător. Rutina afacerilor îl plictisea, iar eşecurile, când juca la bursă, începuseră să-l alarmeze. Primise încântat pretextul oferit atât de diplomatic de Rachel de a scăpa de răspunderi. Vânduse totul înainte de a fi prea târziu şi investise din nou banii în acţiuni care păreau absolut sigure. Venitul i se redusese astfel cu o treime, dar cel puţin acum era sigur – şi asta o interesa în primul rând pe Rachel. Sidney mai pomenea uneori de marile sacrificii financiare pe care le făcuse, dedicându-se sărmanilor puşcăriaşi. (Mai târziu, sărmanilor negri; sacrificiile rămăseseră însă aceleaşi.)

Când, în sfârşit, obosit de a mai fi o nulitate politică şi scandalizat de presupusele acţiuni nedrepte, venite din partea conducătorilor partidului său, Sidney renunţase la locul din Parlament, doamna Quarles nu ridicase nicio obiecţie. Nu mai exista acum niciun fel de afacere în care soţul ei s-ar putea ruina, iar în vremurile de prosperitate agricolă, care urmaseră imediat după armistiţiu, proprietatea mai aducea încă venituri. Sidney oferea explicaţia că un om ca el nu era potrivit să ducă o politică practică, care degradează şi scoate toată murdăria la iveală. Se hotărâse (căci conştiinţa superiorităţii lui Rachel nu-i da pace) să se dedice unei sarcini mai importante decât politica, o sarcină la înălţimea capacităţilor sale. Mai bine să fii filosof al politicii decât politician. Ajunsese să scrie şi să publice un prim volum al filosofiei sale politice. Efortul îndelungat cerut de scris îi tocise entuziasmul pentru lucrările filosofice, iar succesul firav al cărţii îl scârbise complet. Rachel continua să fie pricepută şi iubită. Ca o reacţie de autoapărare. Sidney îşi anunţase intenţia de a scrie cea mai mare şi mai

cuprinzătoare operă asupra democraţiei, scrisă vreodată. Rachel n-avea decât să fie foarte activă în comitete, să facă fapte bune, să fie iubită de oamenii din sat şi să aibă o groază de prieteni şi de cunoscuţi, cu care să schimbe scrisori; ce însemnau însă, în definitiv, toate acestea în comparaţie cu scrierea celor mai cuprinzătoare cărţi despre democraţie? Singura nenorocire era că lucrarea nu se scria singură. Cum Rachel se dovedea extrem de pricepută iar oamenii o apreciau tot mai mult, domnul Quarles îşi cumpăra fie un fişier, fie un nou carnet, mai ingenios conceput şi cu foile detaşabile, fie un stilou cu o mare capacitate de a absorbi cerneală – un stilou, explica el, cu care puteai să scrii şase mii de cuvinte fără să fie nevoie să-l umpli iar. Represaliile erau poate nesatisfăcătoare, dar lui Sidney Quarles i se păreau destul de potrivite.

Philip şi Elinor petrecură câteva zile la Gattenden cu doamna Hidiake. Apoi veni rândul părinţilor lui Philip. Când sosiră la Chamford aflară că domnul Quarles îşi cumpărase un dictafon. Sidney îl familiariza repede pe fiul său cu această nouă cucerire. Dictafonul reprezenta realizarea lui cea mai însemnată, de când cumpărase maşina de calculat.

— Tocmai am făcut o achiziţie, spuse el cu vocea lui plină, împroşcând cuvintele peste capul lui Philip. Ceva cahre o să te intehreseze, ca scriitohr. Îl conduse în biroul lui.

Philip îl urmă. Se aşteptase să fie asaltat cu întrebări despre Orient şi tropice. În schimb, tatăl său se interesase superficial dacă voiajul pe vapor fusese agreabil şi continuase, mai înainte ca Philip să-i poată răspunde, cu discuţia despre propriile sale preocupări. În prima clipă, Philip fu surprins şi chiar puţin iritat. Luna însă, reflectă el, pare mai mare decât steaua Sirius fiindcă e mai aproape. Călătoria, călătoria *lui* reprezenta pentru el Luna, iar pentru tatăl său cea mai mică dintre stele.

— Uite, spuse domnul Quarles, ridicând acoperitoarea. Dictafonul le apăru în faţa ochilor. Minunată invenţie! Vorbea cu o adâncă satisfacţie. Ca şi cum Luna *lui* s-ar fi ridicat brusc pe cer în toată strălucirea ei. Îi explică cum funcţiona aparatul. Apoi, dându-şi capul pe spate spuse: E foahrte util când îţi vine o idee. O transfohrmi imediat în cuvinte. Vohrbeşti pentru tine iahr apahratul ţine minte. Am dat dispoziţii să mi se aducă în dohrmitohr în fiecahre seahră. Nu găseşti că-ţi vin idei foahrte preţioase când stai în pat? Făhră un dictafon le poţi piehrde!

— Şi ce faci când ajungi la capătul unui astfel de disc care înregistrează? se interesă Philip.

— Îl trimit secretarei mele să-l bată la maşină.

Philip avu un gest de mirare.

— Ţi-ai angajat şi-o secretară?

Domnul Quarles dădu din cap plin de importanţă.

— Deocamdată numai pentru o jumătate de zi, spuse el adresându-se cornişei de pe zidul din faţă. N-ai idee câte am făcut. Şi cahrtea şi proprietatea şi scrişohrile şi… multe altele… încheie el cam încurcat. Suspină şi îşi clătină capul de martir. Tu eşti fericit, dragul meu băiat, continuă el. Pe tine nu te dehranjeajă nimeni. Poţi să-ţi dedici tot timpul scrisului. Aş dohri să pot face la fel. Dahr am pe cap proprietatea şi toate celelalte. Fleacuhri, dahr trebuie să te ocupi de ele. Suspină din nou. Te invidiez pentru libehrtatea ta.

Philip râse.

— Aproape că mă invidiez şi eu uneori. Dictafonul însă are să-ţi fie de mare ajutor.

— Ah, sunt siguhr, spuse domnul Quarles. Făhră îndoială.

— Cum merge cartea?

— Încet dar siguhr. Cred că am adunat grosul matehrialului.

— Asta e ceva.

— Voi romanciehrii, spuse domnul Quarles cu un aer condescendent, sunteţi fehriciţi. Vă aşezaţi simplu la masă şi începeţi să scrieţi; nu-i nevoie de o muncă preliminară. Nu se compahră. Arătă spre clasoare şi fişier. Erau dovezile superiorităţii lui ca şi ale imenselor greutăţi cu care lupta. Cărţile lui Philip or fi având succes. Dar, în definitiv, ce este un roman? O oră de distracţie, atâta tot; îl iei, îl citeşti şi apoi îl arunci fără să-ţi pese. Pe când cea mai cuprinzătoare carte asupra democraţiei… Oricine poate să scrie un roman. Este doar o problemă de a trăi şi de-a te apuca apoi să pui pe hârtie întâmplările. Pe când, ca să compui cea mai cuprinzătoare carte asupra democraţiei trebuie să iei note, să strângi material din nenumărate surse, să cumperi clasoare şi maşini de scris, portabile, poliglote, de calculat; ai nevoie de un fişier, de carnete cu foi volante şi de un stilou care să scrie şase mii de cuvinte fără să trebuiască să-l umpli iar; ai nevoie de un dictafon şi de o secretară angajată pentru o jumătate de zi, care în curând are să lucreze opt ore. Nu se compahră, insistă el.

— Ah, nu, spuse Philip care se plimba prin cameră examinând aparatele utile literaturii. Nu se compară. Ridică mai multe tăieturi din ziare, ce se aflau sub un *presse-papier,* pe capacul ce acoperea maşina de scris „Corona”. Dezlegi cuvinte încrucişate? întrebă el ridicând diagramele cu pătrate negre, dispuse neregulat. N-am ştiut c-ai devenit un pasionat după cuvintele încrucişate.

Domnul Quarles luă tăieturile de ziar din mâna fiului său şi le puse bine într-un sertar. Era supărat că Philip le văzuse. Cuvintele încrucişate ratau efectul produs de dictafon.

— Fleachuri, spuse el, râzând scurt. Mă distrează însă când mi-e mintea obosită. Îmi place să mă amuz cu ele uneohri.

În realitate, domnul Quarles îşi petrecea aproape toată dimineaţa dezlegând cuvinte încrucişate. Ele se potriveau exact cu tipul lui de inteligenţă. Era

unul dintre cei mai experţi dezlegători de cuvinte încrucişate din epoca sa.

Între timp, în salon, doamna Quarles discuta cu nora ei. Doamna Quarles era o femeie mică de statură şi activă, cu părul cenuşiu, dar conservând netulburate şi aproape nealterate liniile pure ale unei. feţe cu trăsături regulate şi frumos modelate. Chipul ei trăda vioiciune, sensibilitate. Ochii expresivi, albaştri-cenuşii, radiau o energie delicată, o vitalitate puternică, palpitând însă la cea mai mică senzaţie şi desfăşurând neîncetate variaţii de strălucire şi nuanţe. Buzele ei îţi tălmăceau la fel de repede şi de constant gândurile şi sentimentele ca şi privirea ei; grave sau hotărâte, zâmbeau sau erau melancolice, exprimând emoţiile pe o scară cromatică infinitezimală.

— Ce face micul Phil? spuse ea, interesându-se de nepotul ei.

— Splendid!

— Scumpul de el! Căldura răspândită de afecţiunea doamnei Quarles îi făcea vocea mai profundă şi îi lumina privirea. Trebuie să vă fi simţit foarte prost lăsându-l singur atâta timp.

Elinor ridică aproape imperceptibil din umeri.

— Ştiam că domnişoara Fulkes şi mama puteau să-l îngrijească mai bine ca mine. Râse şi clătină din cap. Nu cred că natura m-a destinat să am copii. Ori sunt nerăbdătoare cu ei. ori îi răsfăţ. Desigur, micul Phil e un îngeraş, dar sunt sigură că o familie numeroasă m-ar fi înnebunit.

Expresia de pe chipul doamnei Quarles se schimbă.

— Dar nu te-ai bucurat din tot sufletul să-l vezi din nou după atâtea luni?

Întrebarea ei trăda nelinişte. Spera ca Elinor să-i răspundă afirmativ şi plină de entuziasm, cum ar fi fost şi firesc în aceste împrejurări. În acelaşi timp era obsedată de teama că această fată ciudată ar putea să-i răspundă (cu francheţă, care era o calitate atât de admirabilă deşi foarte neliniştitoare,

căci îi revela stări sufleteşti necunoscute şi de neînţeles lui Rachel Quarles). că nu se bucurase câtuşi de puţin să-şi revadă copilul. Primele cuvinte ale lui Elinor îi luară o piatră de pe inimă.

— M-am bucurat grozav, spuse ea, dar răpi cuvintelor tot efectul, adăugând: Nu-mi închipuiam c-aş fi putut într-adevăr să fiu atât de fericită când am să-l revăd. Te asigur că am fost nemaipomenit de emoţionată.

Se lăsă tăcere. „Ciudată fată", îşi spuse doamna Quarles, iar faţa ei reflecta ceva din uimirea pe care o simţea întotdeauna în prezenţa lui Elinor. Făcuse tot ce-i stătuse în puteri ca s-o iubească şi până la un anumit punct, reuşise. Elinor avea multe calităţi excelente. Părea însă că-i lipseşte ceva, ceva fără care nicio fiinţă omenească nu putea să câştige în întregime simpatia lui Rachel Quarles. Ca şi cum Elinor s-ar fi născut fără unele instincte fireşti. Să nu se fi aşteptat să se simtă fericită la revederea copilului era destul de bizar. Ceea ce însă i se părea lui Rachel şi mai bizar era calmul şi nepăsarea cu care Elinor recunoscuse făptui. Ea ar fi roşit să facă o asemenea afirmaţie, chiar dacă ar fi fost adevărată. I s-ar fi părut ceva ruşinos, un fel de blasfemie, o negare a unui lucru sfânt. Pentru Rachel respectul datorat lucrurilor sfinte reprezenta ceva firesc. Din cauza acestei lipse de respect din partea lui Elinor, cât şi a incapacităţii ei de a înţelege că lucrurile sfinte *sunt* sfinte doamnei Quarles îi era cu neputinţă să-şi iubească nora atât cât ar fi voit.

În ceea ce o privea, Elinor o admira, o respecta şi ţinea sincer la soacra ei. Pentru ea, greutatea principală consta în a stabili un contact afectiv cu o persoană ale cărei*idei şi principii i se păreau ciudate, de neînţeles şi chiar absurde. Doamna Quarles profesa concepţii religioase discrete, dar înfocate, şi îşi ducea viaţa cât mai conform cu convingerile ei religioase. Elinor o admira, deşi îşi dădea seama că totul e cam absurd şi inutil.

Primise educaţia obişnuită, dar nu-şi amintea un moment, chiar din copilărie, când să fi crezut în mod serios ce i se spunea despre lumea de apoi şi locuitorii ei. Lumea de apoi o plictisea; n-o interesa decât lumea de aici. Când primise confirmarea religioasă nu simţise o emoţie mai puternică decât dacă s-ar fi dus la teatru; de fapt emoţia fusese mult mai mică. Adolescenţa ei trecuse fără să lase urma unei crize religioase.

— Totul îmi pare o mare prostie, spunea Elinor când se discuta această problemă în prezenţa ei. Cuvintele nu aveau nimic afectat şi nici nu erau rostite pe un ton de sfidare. Afirma limpede un punct de vedere. Religia, şi o dată cu ea întreaga moralitate transcendentă şi toate speculaţiile metafizice i se păreau prostii, exact aşa cum mirosul brânzei de Gorgonzola i se părea dezgustător. În afara experienţei directe, nimic nu avea sens. Uneori, ca în astfel de ocazii, ar fi vrut ca ceea ce se petrece dincolo de experienţa directă să aibă un sens. I-ar fi plăcut să găsească o punte peste prăpastia ce o despărţea de doamna Quarles. În situaţia existentă, Elinor simţea o oarecare jenă; în prezenţa soacrei ezita să-şi exprime sentimentele sau să spună ce gândeşte. Descoperise deseori că mărturisind sincer ceea ce i se păreau a fi sentimente perfect fireşti şi opinii cu totul logice, puteau s-o supere pe doamna Quarles, care le considera stranii şi scandaloase. Ca acum, de pildă, judecând după expresia fugară de pe faţa ei mobilă şi sensibilă. Ce se petrecuse? Conştientă că nu jignise pe nimeni, Elinor nu putea decât să se mire. Pe viitor, se hotărî ea, n-o să-şi mai spună părerea ci are să fie de acord cu tot ce se afirmă. Şi totuşi, următorul subiect de conversaţie se întâmplă s-o intereseze prea puternic pe Elinor, pentru a-şi mai respecta hotărârea luată. Mai mult, despre acest subiect, cum ştia din experienţă, putea să vorbească liber, fără riscul să jignească neintenţionat. De câte ori venea vorba despre

Philip, sentimentele şi opiniile lui Elinor i se păreau doamnei Quarles perfect întemeiate.

— Ce face Philip cel mare? întrebă ea de data asta.

— Vezi ce bine arată, îi răspunse Elinor, referindu-se la sănătatea lui, deşi ştia că întrebarea nu viza starea lui fizică. Aştepta cu un fel de teamă conversaţia care avea să urmeze în mod sigur. În acelaşi timp, era totuşi bucuroasă că are prilejul să discute ceea ce o preocupa permanent şi constituia pentru ea o amărăciune.

— Da, da, văd asta, spuse doamna Quarles. Dar eu voiam de fapt să întreb altceva. Ce e în sufletul lui? Cum se poartă cu tine?

Tăcură. Elinor se încruntă uşor şi se uită în jos.

— E distant, spuse ea în cele din urmă.

Doamna Quarles suspină.

— Întotdeauna a fost aşa, spuse ea. Întotdeauna a fost distant.

Şi ei i se părea că lui Philip îi lipseşte ceva – ceva legat de dorinţa şi de capacitatea de a se dărui, de a lua din proprie iniţiativă contact cu oamenii, cu cei care-l iubeau, cu cei pe care-i iubea. Geoffrey fusese cu totul altfel. Amintindu-şi de fiul ei mort, doamna Quarles îşi simţi întreaga fiinţă pătrunsă de o tristeţe sfâşietoare. Dacă cineva i-ar fi sugerat că-l iubise pe Geoffrey mai mult decât pe Philip, ar fi protestat. Era convinsă că la început, sentimentele ei faţă de amândoi fuseseră aceleaşi. Geoffrey îi îngăduise însă să-l iubească mai adânc, să fie foarte apropiaţi. Păcat că Philip n-o lăsase să-l iubească mai mult. Ridicase întotdeauna bariere între ei. Geoffrey fusese o fire deschisă, se dăruia pentru că putea şi el primi. Philip însă fusese tot timpul recalcitrant şi avar. Când ea se apropiase de el, Philip îşi închisese uşile sufletului şi îşi încuiase pe cele ale minţii, ca ea să nu-i surprindă nici măcar un crâmpei din tainele lui. Doamna Quarles nu-i aflase niciodată sentimentele şi gândurile.

— Chiar când era mic, spuse ea cu voce tare.

— Acum are lucrările lui, spuse Elinor după o pauză. Ceea ce e şi mai rău. Lucrările lui sunt ca un castel pe vârful unui munte. Se închide înăuntru şi nu poţi să-l cucereşti.

Doamna Quarles zâmbi trist.

— Nu poţi să-l cucereşti. Asta era caracterizarea potrivită. Chiar de mic copil fusese o fire închisă. Poate că în cele din urmă o să se predea de bunăvoie.

— Mie? spuse Elinor. Sau altcuiva? N-aş avea o mare satisfacţie dacă s-ar preda altcuiva, nu-i aşa? Deşi, atunci când nu am sentimente egoiste, adăugă ea, aş dori să se predea oricui, pentru binele lui.

Cuvintele lui Elinor o făcură pe doamna Quarles să se gândească la soţul ei, fără ranchiună – deşi acesta îi pricinuise destule necazuri şi o jignise – ci mai degrabă cu milă şi solicitudine. Căci nu putuse să creadă niciodată că e numai vinovat. Era şi nefericit.

Elinor suspină.

— Nu mă aştept de fapt că capituleze în faţa mea, spuse ea. Când ai căpătat un obicei, nu poţi scăpa de el cât ai bate din palme, devenind alt om.

Doamna Quarles clătină sceptic din cap. În ultimii ani, revelaţiile copleşitoare pe care i le oferise Sidney avuseseră surse neaşteptat de umile: fetiţa de la bucătărie, fiica pădurarului. Cum era el în stare, se întrebă ea pentru a o mia oară, cum *era* *î*n stare? I se părea de neînţeles!

— Dacă, măcar, spuse ea în şoaptă, ai crede în Dumnezeu. Dumnezeu o încurajase întotdeauna. Dumnezeu şi înfăptuirea voinţei lui. Nu pricepuse niciodată cum trec oamenii prin viaţă fără ajutorul lui. Dac-ai putea măcar să-l găseşti pe Dumnezeu.

Zâmbetul lui Elinor deveni sarcastic. Remarcile de acest gen o plictiseau, fiind atât de ridicole şi de deplasate.

— Ar putea fi mai simplu, începu ea, dar, după primele cuvinte se stăpâni. Intenţionase să spună că poate ar fi fost mai simplu să-şi găsească un amant. Îşi aminti însă de hotărârea luată mai înainte şi tăcu.

— Ce spuneai?

Elinor dădu din cap.

— Nimic!

*

Din fericire pentru domnul Quarles, British Museum nu avea nicio filială în ţinutul Essex. Nu-şi putea face cercetările şi aduna documentele necesare cărţii sale decât la Londra. Casa din Portam Square era închiriată. (Domnul Quarles blama impozitele pe venit, deşi vina pentru închiriere o purtau mai ales propriile sale speculaţii la bursă cu acţiunile fabricii de zahăr); ori de câte ori pretenţiile de a deveni savant îl mânau la oraş, locuia într-un mic şi modest apartament în Bloomsbury („Îmi convine pentru că e la doi paşi de muzeu”).

În timpul ultimelor săptămâni necesităţile de documentare se dovediseră ciudat de presante. Vizitele la Londra fuseseră dese şi prelungite. După cea de-a doua vizită de felul acesta, doamna Quarles se întrebase, cu amărăciune, dacă Sidney nu-şi găsise o amantă. Iar când se întoarse după cea de a treia vizită şi peste câteva zile, în ajunul celei de a patra vizite, începuse să mârâie ostentativ, plângându-se de imensa complexitate a istoriei democraţiei în societatea vechilor indieni, Rachel fu convinsă că amanta există. Îl cunoşteau destul de bine pe Sidney pentru a fi sigur că dacă într-adevăr ar fi citit despre vechii indieni nu şi-ar fi bătut niciodată capul să discute despre ei la masă, şi în orice caz nu atât de mult şi de insistent. Sidney vorbea, folosind politica sepiei, care, Urmărită de duşman, împroaşcă cerneală ca să-şi

ascundă mişcările. În dosul norului de cerneală despre vechii indieni, spera să se strecoare neobservat la oraş. Sărmanul Sidney! Se închipuia atât de machiavelic! Cerneala era însă transparentă, iar şiretenia copilărească.

— N-ai putea să vorbeşti să ţi se trimită cărţile de la London Library? întrebă doamna Quarles oarecum intenţionat.

Sidney dădu din cap.

— Astea sunt cărţi, spuse el plin de importanţă, pe cahre nu le găseşti decât la muzeu.

Rachel suspină; singura ei speranţă era ca amanta lui Sidney să fie în stare să evite o încurcătură serioasă, şi în acelaşi timp să nu provoace scandal.

— Cred c-am să mehrg împreună cu voi mâine la Londra, anunţă el în ajunul plecării lui Philip şi Elinor.

— Iar pleci? întrebă doamna Quarles.

— Trebuie să clahrific o problemă în legătură cu nenohrociţii ăştia de indieni, explică el. Cred c-am s-o găsesc în cartea lui Pramathanatha Banerjea… Sau poate că se ocupă de ea Radakhumud Mookerji. Pronunţă numele sforăitor, ca un expert, pentru a face impresie. Problema tratează administraţia locală în timpul dinastiei Mauhrya. Ehrau foahrte democraţi, ascultă-mă pe mine, în ciuda despotismului de la conducehre. De pildă…

Prin norul de cerneală doamna Quarles zări o siluetă feminină.

Când micul dejun se termină, Sidney se retrase în biroul său şi se dedică cuvintelor încrucişate din ziarele de dimineaţă. „Un fel de ceapă – şapte litere.” Aşteptarea zilei următoare îi distrăgea atenţia şi nu se putea concentra.

„Sânii ei, îşi spuse el, spatele ei neted şi alb…” *Chive*[149] mergea? Nu, căci avea doar numai cinci litere.

Traversă odaia îndreptându-se spre un raft şi scoase Biblia; paginile subţiri foşniră sub degetele

lui. „Pântecele tău e ca un potir învoit şi din care vinul nu lipseşte, şi trupul tău e ca un snop de grâu, încins cu crini. Şi sânii tăi alături sunt ca doi pui de ciută, ca doi pui gemeni ai unei gazele.” Solomon vorbea în locul lui şi cu ce strălucire: „Încheieturile soldurilor sunt adevărate bijuterii, opera unui meseriaş îndemânatic”.[150] Citi cuvintele cu voce tare. Gladys avea o siluetă ireproşabilă. „Ca un potir învoit, din care vinul nu lipseşte.” Orientalii ştiau ei ce înseamnă pasiunea. Confundând pasiunea cu lubricitatea, domnul Quarles se considera un om foarte pasionat. „Trupul tău e ca un snop de grâu.” Pasiunea e un sentiment respectabil, iar în unele ţări e într-adevăr apărată de lege. Poeţii o consideră chiar sfântă. Domnul Quarles le dădu dreptate poeţilor. „Puii de ciută” era însă o comparaţie bizară şi nepotrivită. Gladys era plinuţă, fără a fi grasă, cu pielea bine întinsă şi cu muşchii elastici. Căprioarele dimpotrivă… Fiind un om al marilor pasiuni, Sidney se putea considera o persoană într-adevăr nobilă şi eroică. „Sora mea, mireasa mea e o grădină închisă, e un izvor cu lacăt, o fântână pecetluită este. Vlăstarii tăi clădesc un paradis de rodii, cu roade dezmierdate, cu cipru şi cu nard; cu nard şi cu şofran, cu trestie cu bun miros, cu scorţişoară şi cu toţi copacii cu lacrămi de tămâie, cu smirnă şi cu aloe…” Asta e! Cuvântul care-i trebuia era „usturoi”. Se potrivea; şapte litere. „Un fel de ceapă.” „Smirnă şi aloe, şi cu toată frumuseţea arbuştilor balsamici.”

A doua zi trenul de dimineaţă sosi cu aproape douăzeci de minute întârziere.

— E o ruşine, repetă tot timpul domnul Quarles, uitându-se la ceas. O ruşine!

— Te grăbeşti foarte tare să ajungi la indienii tăi, spuse Philip zâmbind de pe locul său din colţul compartimentului.

Tatăl său se încruntă şi schimbă vorba. La staţia Liverpool Street se despărţiră, Sidney luând un

taxi, iar Philip şi Elinor un altul. Sidney ajunse la apartamentul său tocmai la vreme. Era încă ocupat să-şi spele de pe mâinile mari şi groase murdăria adunată în timpul călătoriei, când se auzi soneria. Se grăbi cu spălatul şi se şterse pe mâini. Luând o expresie demnă, intră în hol şi deschise uşa. Era Gladys. O primi cu un fel de condescendenţă maiestuoasă, cu bărbia ridicată, cu jiletca lipită pe burta suptă, zâmbindu-i de sus (Gladys se considera „petite"). şi clipind amabil. Faţa micuţă, care îi răspunse tot zâmbind, era obraznică; vulgară şi dispreţuitoare. Dar nu faţa ei îl adusese pe domnul Quarles la Londra şi nici măcar Gladys Helmsey ca persoană, ci simplul aspect generic al femeii, „silueta" ei, cum ar fi numit-o eufemistic Sidney.

— Eşti foarte punctuală, draga mea, spuse el întinzându-i mâna.

Gladys fu cam surprinsă de tonul rece al primirii. După cele petrecute ultima dată, se aşteptase la o primire mai drăgăstoasă.

— Cred şi eu! răspunse ea din lipsă de altceva mai bun; şi cum fiinţele omeneşti nu pot scoate decât un număr limitat de zgomote şi de strâmbături prin care să-şi exprime multitudinea emoţiilor, Gladys începu să râdă ca şi cum ar fi distrat-o ceva, când de fapt era doar surprinsă şi neliniştită.

Murea de nerăbdare să-l întrebe, pe un ton pe jumătate provocator, pe jumătate iritat, de ce n-o sărută, sau poate că se şi săturase de ea. Se hotărî să aştepte.

— Aproape prea punctuală, continua Sidney. Trenul meu a întârziat scandalos de mult. Scandalos! Radia indignarea.

— Nu zău, zise Gladys. Nota rafinată care îi învăluia conversaţia, ca un deghizament prea distins, dispărea uneori. Atunci îşi pronunţă cuvintele şi frazele în cel mai vulgar argou londonez.

— O mahre ruşine! spuse Sidney. Trenurile n-au voie să întârzie. Am să scriu şefului gării din Livehrpool Street. Nu sunt siguhr, adăugă el mai plin de importanţă, dacă n-am să scriu şi ziahrului *Times*.

Gladys fu impresionată. Aceasta şi urmărise domnul Quarles. În afară de simplele satisfacţii senzuale, farmecul cel mai mare al vacanţelor sale sexuale consta în faptul că şi le petrecea în tovărăşia unor fete uşor impresionabile. Lui Sidney îi plăcea ca ele să fie nu numai tinere, dar şi de condiţie joasă şi sărace. Sentimentul cert al superiorităţii sale şi al admiraţiei sincere a altora faţă de el reprezenta pentru Sidney o voluptate la fel de mare ca o îmbrăţişare. Escapadele lui nu erau numai evadări de sub tutela castităţii, dar şi momente când scăpa de acea senzaţie de inferioritate care îl obsedase întotdeauna acasă, la Parlament sau la birou. Femeilor tinere din clasele sărace le apărea ca un om important şi plin de pasiune.

Pe Gladys, ameninţările lui o impresionară, dar o şi distrară. O impresionară fiindcă ea venea din lumea celor săraci, a sclavilor ce-şi câştigă cu răbdare un salariu şi consideră aspectele neplăcute ale vieţii sociale ca fenomene fireşti, scăpate de sub controlul forţelor omeneşti şi opunându-se dorinţelor umane. Sidney era unul dintre bogătaşii inaccesibili; oamenii înstăriţi refuză să recunoască aspectele neplăcute ale vieţii; trimit scrisori ziarului *Times î*n această problemă, trag sforile, se folosesc de influenţa lor, depun plângeri oficiale la poliţie, unde găsesc întotdeauna amabilitate şi o politeţe exagerată. Lui Gladys i se părea minunat – minunat dar şi foarte caraghios. Se făcea prea multă agitaţie în jurul întregii întâmplări. Parcă era parodia unei astfel de întâmplări pe scena unui teatru de revistă. Admira şi înţelegea perfect motivele de ordin economic şi social ale purtării lui Sidney (din cauza acestei înţelegeri devenise

atât de prompt amanta lui). Îi venea însă să şi râdă. Îi lipsea respectul. Domnul Quarles deschise uşa salonului, invitând-o să intre.

— *Merci!* spuse Gladys şi păşi înăuntru.

Sidney o urmă. La rădăcina cefei, părul ei negru, tăiat scurt, se termina într-un mic triungh, îndreptat cu un vârf spre şira spinării. Gladys purta o rochie verde şi subţire. Prin materialul fin se vedea mai jos de umeri pielea, acolo unde se termina furoul. O centură de piele neagră, lucioasă, se încheia în diagonală şi foarte jos pe şoldurile ei. La fiecare pas cureaua se ridica şi apoi cădea la loc pe şoldul stâng cu o regularitate ritmica. Ciorapii aveau culoarea pielii bronzate. Crescut într-o vreme când doamnele lăsau impresia că alunecă pe roţi, domnul Quarles era deosebit de susceptibil la glezne; găsea grozava moda modernă, fiind veşnic convins că tinerele femei care o adoptau luau cu premeditare acest aer indecent, din dorinţa de a-l avea pe el ca amant. Urmărea din ochi curbele bronzate magnific. Dar ceea ce îl fascina astăzi, în primul rând, era centura de piele neagră jucând la fiecare mişcare a piciorului, de jos în sus pe şoldul stâng, cu regularitatea unei maşini. Prin acea mişcare ritmică, întreaga specie neindividualizată, întregul sex feminin îi semnalau ca un far apelul lor.

Zâmbind şi invitându-l cu cochetărie, Gladys se opri şi se întoarse spre el. Domnul Quarles însă nu reacţiona cum se aştepta ea.

— Am adus cu mine maşina de scris „Cohrona”, spuse el. Poate c-ar fi mai bine să începem imediat.

Gladys fu surprinsă a doua oară, avu intenţia să spună ceva dar se răzgândi; se aşeză în faţa maşinii de scris, fără să scoată o vorbă.

Domnul Quarles îşi puse *pince-nez-ul* cu montură de bagă şi îşi deschise mapa. Îşi găsise o metresă, dar nu vedea de ce trebuie să se lipsească

de serviciile unei dactilografe, pe care, la urma urmei, o plătea.

— Ahr fi poate mai bine, spuse el uitându-se la ea peste *pince-nez,* dacă am începe cu aceste scrisohri către Ministrul Transpohrtuhrilor şi către ziarul *Times.* Gladys potrivi hârtia în maşină şi bătu data. Domnul Quarles înghiţi în sec şi începu să dicteze. În scrisori se aflau câteva fraze reuşite, îşi spuse el măgulit. „O neglijenţă impahrdonabilă implicând piehrdehrea unui timp util, spre deosebihre de cel al bihrocraţilor adohrmiţi de la Compania Căilohr Fehrate" asta, de pildă, suna excelent. Tot astfel şi fraza adresată binevoitor ziarului *Times:* „răsfăţaţii sociali dintr-o industrie protejată". O să le sehrvească de lecţie, mizehrabililor, spuse el cu satisfacţie, recitindu-şi scrisorile. Asta o să-i doahră rău de tot. Se uită la Gladys aşteptându-i aplauzele, dar surâsul de pe faţa ei obraznică nu-l satisfăcu în întregime. Păcat că bătrânul Lohrd Hagworm nu mai trăieşte, adăugă el, invocând aliaţi puternici. I-aş fi scris lui. A fost unul dintre dihrectorii Companiei. Ultimul dintre membrii familiei Hagworm murise însă în 1912. Gladys continua să fie mai mult amuzată decât cuprinsă de admiraţie.

Domnul Quarles mai dictă vreo zece scrisori, răspunsuri la o corespondenţă pe care o lăsase să se adune mai multe zile înainte de a veni la Londra, aşa încât răspunsurile în bloc să pară mai importante, iar pe de altă parte să fie sigur că n-o plăteşte degeaba pe Gladys pentru munca de secretară.

— Slavă Domnului, spuse el, când se termină răspunsul la ultima scrisoare. Nici nu-ţi închipui, continuă el (şi marele gânditor veni în ajutorul *gentleman-ului* cu moşie), nu-ţi poţi închipui cât de enehrvante pot fi aceste fleacuhri când ai preocupăhri mai sehrioase şi mai impohrtante.

— Cred şi eu, spuse Gladys, gândindu-se cât era de caraghios.

— Scrie, porunci domnul Quarles, căruia îi venise brusc *une pensée.* Se lăsă pe spate în fotoliu, îşi închise ochii, şi porni în urmărirea ideii ce-i scăpa tot timpul.

Gladys aşteptă cu degetele pe claviatură. Se uită la ceasul de la mână. Douăsprezece şi zece. În curând vine ora mesei. Un ceas nou – ăsta o să fie primul lucru pe care o să-l oblige să i-l ia. Cel de la mână era ieftin şi oribil, şi mai mergea şi prost.

— Note pentru volumul de *Reflecţii,* spuse domnul Quarles, fără să-şi deschidă ochii. Clapele răpiră scurt. „Culmile de fildeş ale gândihrii", repetă el cuvintele în gând. De-a lungul coridoarelor din mintea lui cuvintele răsunară satisfăcător. Prinsese *fraza.* Se sprijini pe neaşteptate în mâini şi îşi deschise ochii, descoperind că partea de sus, din bumbac, a ciorapilor de culoarea pielii bronzate, se vedea, din locul unde stătea el, până la o distanţă apreciabilă deasupra genunchiului lui Gladys. Toată viaţa, dictă el, cu ochii fixaţi pe manşeta de bumbac a ciorapului, am avut de suferit de pe uhrma întrerupehrilohr lipsite de importanţă – nu, scrie mai bine: datohrită, fleacuhrilor de pe această lume, punct, de-a capul. Ştiu că unii gânditohri, vihrgulă, pot să ignohre aceste înthrehrupehri, vihrgulă, acordându-le o atenţie supehrficială, dahr suficientă, vihrgulă, revenind la preocupăhrile lohr mai înalte, vihrgulă, cu o minte limpede, punct. De-a capul.

Se făcu tăcere. Deasupra manşetei ciorapului, îşi spunea domnul Quarles, e pielea goală, o piele moale, bine întinsă şi urmând curba descrisă de carnea tare a şoldului. O putea mângâia şi mângâind-o să-şi simtă vârful degetelor mângâiate mătăsos: să poată strânge cu mâna carnea ei elastică; şi chiar s-o muşte. Un fel de potir rotund, un fel de snop de grâu.

Observând deodată direcţia privirii lui, Glady îşi trase fusta în jos.

— Unde rămăsesem? întrebă domnul Quarles.

— La „preocupările lor mai înalte cu o minte limpede”, răspunse Gladys, citind de pe pagina din faţă.

— Mda! Îşi frecă nasul. Eu, vihrgulă, din păcate, vihrgulă, n-am reuşit niciodată să realizez această limpezime a minţii, punct şi vihrgulă; sensibilitatea mea nehrvoasă e mult prea putehrnică, punct. De-a capul. Împins cu fohrţa de pe culmile de fildeş ale gândihrii (rosti fraza, rostogolind cuvintele cu satisfacţie), în cloaca ordinahră, vihrgulă, devin nehrvos, vihrgulă, îmi piehrd calmul minţii, fiind incapabil să uhrc din nou în tuhrnul meu. Se ridică şi începu să se plimbe agitat prin odaie. Asta a fost întotdeauna nenohrocihrea mea, spuse el. O sensibilitate prea mahre. Un gânditohr sehrios nu trebuie să aibă tempehrament şi nici nehrvi. Nu ahre dreptul să fie plin de pasiune.

„Ce piele, îşi spunea el, ce piele elastică şi, bine întinsă.” Se opri în spatele scaunului ei. Micul triunghi de păr tăiat scurt urma linia şirii spinării. Îşi lăsă mâinile pe umerii ei şi se aplecă peste ea.

Gladys îşi ridică privirea spre el şi, triumfând, îi zâmbi obraznic.

— Şi acum? întrebă ea.

Domnul Quarles se aplecă şi mai mult şi o sărută pe gât. Gladys chicoti.

— Mă gâdili!

Mâinile lui o cercetau, alunecând de-a lungul braţelor, apăsându-i trupul – acel trup al speciei, al întregului sex feminin. Gladys, un exemplar individualizat, continua să scoată chicote.

— Răule! spuse ea şi simula gestul de a-i îndepărta mâinile. Răule!

Capitolul XXI

— Acum o lună, spuse Elinor, în timp ce taxiul ieşea din staţia Liverpool Street, eram la Udaipur.

— Ţi se pare, fireşte, puţin probabil, îi răspunse Philip, de acord cu implicaţiile observaţiei.

— Cele zece luni de călătorie au trecut ca o oră petrecută la cinema. Uite Banca Angliei. Încep să mă îndoiesc c-am lipsit cu adevărat. Suspină. Sentimentul e destul de îngrozitor.

— Crezi? întrebă Philip. Pentru mine e ceva obişnuit. N-am avut niciodată senzaţia că s-a întâmplat ceva până în dimineaţa aceasta. Scoase capul pe geamul taxiului. Nu înţeleg de ce trebuie să te agiţi ca să vezi Taj Mahalul[151], când ai la îndemână catedrala Sfântul Paul. Ce minunăţie!

— Şi ce magnifice sunt reflexele albe şi negre.

— Parc-ar fi o gravură. E o dublă operă de artă. Atât din punct de vedere arhitectural cât şi ca gravură a unei arhitecturi. Se lăsă pe spate. Mă întreb deseori dac-am avut vreodată copilărie, continuă el, revenind la conversaţia de mai înainte.

— Îndoiala ta se datoreşte faptului că nu te-ai gândit niciodată la ea. Multe lucruri din copilărie sunt mai reale pentru mine decât acest Ludgate Hill; unde ne aflăm acum. Eu însă mă gândesc tot timpul la copilăria mea.

— Ai dreptate, spuse Philip. Eu nu încerc să-mi amintesc prea des. De fapt, aproape niciodată. Mi se pare întotdeauna că am prea multe de tăcut şi-mi bat capul.

— N-ai niciun fel de pietate firească, spuse Elinor. Îmi pare foarte rău.

Maşina înainta de-a lungul Strand-ului. Cele două bisericuţe protestau zadarnic împotriva enormelor dimensiuni ale lui Australia House. În

curtea lui King's College un grup de tineri, bărbaţi şi femei, aştepta la soare sosirea profesorului de teologie pastorală. La intrarea pentru locurile ieftine de la parterul teatrului „Gaiety" se şi formase o coadă; afişe făceau reclama celei de a patru suta reprezentaţii cu *Fata de la Biarritz.* Alături de restaurantul „Savoy", Philip observă un magazin de unde mai puteai cumpăra o pereche de ghete cu doisprezece şilingi şi şase pence. În Trafalgar Square văzură jocurile de ape ale fântânilor arteziene, leii de piatră ai lui Sir Edwin Landseer[152] îi fixau cu o expresie feroce, dar blândă, iar amantul lui Lady Hamilton stătea cocoţat printre nori, ca sfântul Simion stilitul. În dosul severelor colonade ale lui „National Gallery", călăreţii lui Uccello[153] se luptau fără să le pese de scurgerea timpului. Rubens îşi răpea Sabinele, Venus se privea în oglinda ei, iar în mijlocul corului de îngeri al lui Pierro della Francesca[154] se năştea Iisus într-o lume splendidă şi magică. Maşina o luă pe Whitehall.

— Îmi place să mă gândesc la toţi birocraţii.

— Mie, nu, spuse Elinor.

— Mâzgălesc tot timpul, continuă el, de dimineaţa până seara, ca să putem trăi în libertate şi confort. Hârţoage peste hârţoage, iar rezultatul e Imperiul Britanic. Ce plăcut e, adăugă el, să trăieşti într-o lume în care poţi lăsa pe seama altora toate lucrurile plicticoase – de la conducerea guvernului până la prepararea cârnaţilor.

La intrarea cazărmii Regimentului de Gardă Călare sentinelele călare păreau împăiate. Lângă Cenotaph[155] o doamnă de vârsta mijlocie, în picioare, cu ochii ridicaţi spre cer, murmura o rugăciune deasupra aparatului de fotografiat Kodak, cu care îşi propusese să ia un instantaneu al sufletelor celor nouă sute de mii de morţi. În timp ce maşina trecea prin faţa agenţiei Grindley, un indian Sikh, cu barbă neagră şi turban mov-

deschis, ieşi pe uşă. După Big-Ben[156] era ora unsprezece şi douăzeci şi şapte de minute. În biblioteca din Camera Lorzilor aţipise oare un marchiz? În faţa uşii de la Westminster Abbey un autocar revărsa turişti americani. Uitându-se prin geamul din spate observară că spitalul avea o mare nevoie de fonduri pentru întreţinere.

Casa lui John Bidlake se alia pe Grosvenor Road cu vedere asupra Tamisei.

— Pimlico, spuse Philip meditativ, pe când se apropiau de casă. Mai ţii minte melodia absurdă pe care o cânta tot timpul tatăl tău?

— „Să mergem deci la Pimlico", fredona Elinor.

— Nu uita că a fost omis un vers. Râseră, amântindu-şi comentariul lui John Bidlake.

— S-a omis un singur vers. În toate antologiile. N-am reuşit niciodată să descopăr ce s-a întâmplat când au ajuns la Pimlico. M-a chinuit ani de zile întrebarea. Nimic nu se compară cu doctrina lui Bowdler când e vorba să-ţi înflăcăreze imaginaţia.

— Pimlico, repetă Philip. Bătrânul Bidlake, îşi spuse el, făcuse din Pimlico un fel de Olimp de tip rabelaisian. Îi plăcu fraza. De tip gargantuan suna mai bine pentru public decât de tip rabelaisian. Pentru cei care nu-l citesc, Rabelais nu reprezintă decât pornografie. Un Olimp de tip gargantuan era mai bine. Se ştia, cel puţin, din auzite că Gargantua avea o statură gigantică.

John Bidlake însă, stând pe un scaun lângă soba din atelierul de pictură, nu avea deloc un aer olimpian şi părea mai mic decât în realitate. O lăsă pe Elinor să-l sărute, iar cu Philip dădu mâna.

— Mă bucur că vă văd, spuse el. Vocea îşi pierduse însă forţa; toată vigoarea şi buna dispoziţie dispăruseră. Vorbea fără chef. Privirea îi devenise opacă, iar pupilele se congestionaseră. Arăta slab şi pământiu.

— Cum te simţi, tată? Elinor îşi exprimă surpriza şi neliniştea. Niciodată nu-l văzuse în aşa hal.

— Nu mă simt bine, răspunse el, clătinând din cap, nu mă simt bine. E ceva intern în neregulă. Bătrânul leu scoase un răcnet brusc, cum avea obiceiul. Suntem siliţi să trăim având în noi o roabă de maţe! Niciodată n-am putut suferi glumele proaste ale lui Dumnezeu. Răgetul deveni tânguitor. Nu ştiu ce se întâmplă cu maţele mele. Ceva foarte neplăcut. Răgetul degenera aproape într-un scheunat. Mă simt groaznic. Bătrânul le descrise amănunţit simptomele.

— Ai fost la doctor? îl întrebă Elinor, când tatăl ei termină de vorbit.

Bidlake dădu negativ din cap.

— N-am încredere în ei. Nu-s buni de nimic. De fapt, avea o spaimă superstiţioasă de doctori. Păsări de rău augur. Nu putea să sufere să-i vadă prin casă.

— Ar trebui să te vadă totuşi un doctor. Elinor încercă să-l convingă.

— Fie, consimţi el bombănind. Să vină şarlatanii.

În taină însă se simţea uşurat. Voia mai de mult să vadă un doctor, dar superstiţiile se dovediseră mai puternice decât dorinţa. Doctorul de rău augur avea să sosească, dar nu chemat de el, ci de Elinor. Nu-i revenea răspunderea chemării lui, iar ghinionul nu o să cadă pe capul lui. Convingerile religioase secrete ale bătrânului Bidlake erau obscure şi complicate.

Începură să discute despre altele. Ştiind că poate să consulte un doctor cu toată siguranţa, John Bidlake se simţea mai bine şi mai vesel.

— Sunt necăjită din cauza lui, spuse Elinor, după ce plecară. Philip îi dădu dreptate.

— La şaptezeci şi trei de ani nu-i de glumit. A început să-şi arate vârsta.

„Ce cap are!” îşi spuse el. Ar fi dorit să-l poată picta. Literatura n-ar fi reuşit să-l redea atât de bine. Putea fi descris evident până la ultima zbârcitură. Dar ce realizai? Nimic. Descrierile sunt

lente. O faţă e surprinsă instantaneu. Un cuvânt, o singură frază – atât e necesar. „Splendoarea Greciei de odinioară, azi îmbătrânită.”[157] Cuvintele acestea, de exemplu, ar fi putut da o idee despre el. Fireşte, nu mergea. Citatele au uneori un aer comic şi pedant. „O statuie de pergament”, suna mai bine. „Statuia din pergament a celui ce odinioară fusese Ahile stătea ghemuită lângă sobă.” Te apropii de obiectiv. Fără descrieri lungi şi complicate. Oricine văzuse statuia Discobolului, ţinuse în mână un volum legat în pergament şi auzise de Ahile, îl identifica ca pe John Bidlake în această frază. Dar ce se întâmplă cu cei ce nu văzuseră statuia şi nici nu citiseră despre Ahile într-o carte legată în piele de oaie scorojită de vreme? Ce să le facă el, n-aveau decât să se ducă dracului. Şi totuşi, procedeul e prea livresc. Excesiv de pedant.

Elinor rupse tăcerea.

— Mă întreb ce impresie o să-mi facă Everard, de când a devenit o personalitate atât de importantă. Îşi imaginã figura lui concentrată, trupul enorm dar agil. Iuţeală şi violenţă. Era îndrăgostit de ea. Elinor se întrebă dacă Everard îi plăcea cu adevărat sau dacă nu cumva îl detesta.

— Sunt curios să ştiu dacă a început să ciupească oamenii de urechi, ca Napoleon? spuse Philip şi râse. Oricum, e numai o chestiune de timp.

— Cu toate astea, spuse Elinor, mie îmi place. Ironia lui Philip pusese capăt îndoielilor ei.

— Şi mie. Dar nu-mi dai voie să ironizez pe cei la care ţin?

— Mă ironizezi desigur pe mine. Asta tot fiindcă ţii la mine? Philip îi luă mâna şi i-o sărută.

— Te ador şi nu te ironizez niciodată. Te iau în serios.

Elinor îl privi fără să zâmbească.

— Din cauza ta uneori mă apucă disperarea. Ce te-ai face dac-aş pleca într-o bună zi cu un altul?

Ai regreta oare?

— Aş fi complet nenorocit.

— Crezi? II privi. Philip zâmbea; era cu totul absent. Sunt foarte hotărâtă să încerc, adăugă Elinor, încruntându-se. Eşti *sigur* că ai să fii nenorocit? Aş vrea să am această certitudine înainte de-a începe.

— Şi cu cine vrei să încerci?

— Asta-i problema. Majoritatea bărbaţilor sunt imposibili.

— Ce compliment!

— Şi tu eşti imposibil, Phil. De fapt, cel mai imposibil. Şi culmea e că te iubesc, totuşi. O ştii şi o exploatezi. Taxiul trase la trotuar. Elinor întinse mâna şi luă umbrela. Fii atent, urmă ea, ridicându-se, n-am să mă las exploatată la infinit. N-am să-ţi ofer ceva la infinit fără să primesc nimic în schimb. Într-o zi, ani să încep să caut alt bărbat. Coborî pe trotuar.

— De ce nu încerci cu Everard? o persifla el, uitându-se la ea prin geamul taxiului.

— Poate c-am să încerc, răspunse ea. Ştiu că de-abia aşteaptă.

Philip râse şi-i trimise o bezea.

— Spune-i şoferului să mă ducă la Club, spuse el.

Everard o făcu să aştepte aproape zece minute. După ce se pudră din nou, Elinor începu să se plimbe curioasă prin odaie, în vaze florile erau înfiorător aranjate. O vitrină plină cu săbii vechi, pumnale şi pistoale încrustate arăta de-a dreptul oribil, ca o piesă de muzeu; o monstruozitate, având în acelaşi timp ceva oarecum emoţionant şi absurd. Everard avea ambiţia unui şcolar de a se plimba călare şi de a tăia capetele oamenilor. Vitrina îl trăda, ca de altfel şi masa cu capacul de cristal sub care trona o tavă cu monezi şi medalii. Cu ce mândrie îi arătase comorile lui! O tetradrachma macedoniană, cu capul lui Alexandrul cel Mare, în chip de Hercule; sesterţiul

din anul 44 înaintea erei noastre, bătut cu profilul impunător al lui Cezar, iar alături „trandafirul nobil", o monedă de pe vremea lui Edward al III-lea, purtând efigia unei corăbii ce simboliza începutul dominaţiei engleze pe mări. Pe medalia lui Pisanello[158] se afla capul lui Sigismondo Malatesta, cel mai frumos tâlhar; uite-o şi pe regina Elisabeta, cu gulerele ei de dantelă, pe Napoleon fără coroana de lauri şi pe ducele de Wellington. Elinor le zâmbi cu afecţiune. Erau prieteni vechi. Trăsătura cea mai agreabilă a lui Everard o constituia făptui că ştiai întotdeauna la ce te poţi aştepta de la el. Era veşnic acelaşi şi fidel reputaţiei sale. Elinor deschise pianul şi atinse câteva clape; ca de obicei, pianul era dezacordat. Pe o măsuţă lângă cămin se afla un volum cu ultimele discursuri şi proclamaţii ale lui Everard. Ridică volumul şi-l frunzări. „Politica «Englezilor liberi», citi ea, poate fi rezumată astfel: Socialism tară democraţie politică, combinat cu naţionalism fără sentimentul izolării." Suna grozav. Dar dacă ar fi scris „democraţia politică fără socialism combinată cu sentimentul izolării fără naţionalism", l-ar fi admirat poate la fel de sincer. Aceste abstracţii! Elinor clătină capul şi suspină. „Trebuie să fiu proastă", îşi spuse ea. Cuvintele citite n-aveau niciun sens. Vorbe goale. Vorbe şi nimic altceva. Întoarse pagina. „Sistemul de guvernare cu partide politice funcţionează destul de bine în cazul când partidele sunt doar două grupe de oligarhii rivale, aparţinând aceleiaşi clase, având aceleaşi interese şi idealuri fundamentale şi luptând între ele pentru a obţine puterea în stat. Când partidele se identifică însă cu clasele şi îşi dezvoltă principii stricte de partid, sistemul devine o nebunie. Deoarece eu locuiesc într-o parte a casei iar tu în cealaltă, eu sunt silit să cred în individualism, până la înlăturarea oricărui amestec al statului, iar tu eşti silit să crezi în amestecul statului până la înlăturarea oricărui

individualism; eu sunt silit să cred în naţionalism chiar şi în naţionalismul economic (ceea ce e o prostie), iar tu eşti silit să crezi în internaţionalism (ceea ce e şi mai ridicol); eu sunt silit să cred în dictatura celor bogaţi (cu excepţia celor inteligenţi), iar tu eşti silit să crezi în dictatura celor săraci (de asemenea cu excepţia celor inteligenţi). Toate astea pentru simplu motiv, fără importanţă din punct de vedere politic, că eu sunt de dreapta iar tu eşti de stânga. În parlamentele noastre pretenţiile de ordin topografic sunt mai puternice decât cele ale bunului-simţ. Iată binefacerile sistemului de guvernare modern, cu ajutorul partidelor politice. Ţelul «Englezilor liberi» e de a aboli acest sistem, împreună cu corolarul său, parlamentarismul corupt şi ineficace." „Sună perfect logic" îşi spuse ea; se întrebă totuşi de ce-şi bat oamenii capul cu. asemenea lucruri. Mai bine ar trăi fără probleme. Se părea că pentru un bărbat o viaţă fără probleme se dovedea anostă. Redeschise cartea la mijloc. „ân Anglia, fiecare libertate a avut ca efect o nouă sclavie. Distrugerea feudalismului a întărit monarhia. Cu ocazia Reformei, am scăpat de infailibilitatea papilor, dar ne-au căzut pe cap drepturile de ordin divin al regilor. Cromwell a zdrobit dreptul de ordin divin al regilor, impunându-ne însă tirania moşierilor şi a burgheziei. Tirania moşierilor şi a burgheziei e pe punctul de a fi repede distrusă pentru a face loc dictaturii proletariatului. O nouă politică, de data asta nu a Papei, ci a majorităţii, a fost proclamată ca fiind infailibilă, iar legea ne sileşte s-o credem. «Englezii liberi» s-au angajat pe calea unor noi reforme şi a unei noi revoluţii politice. Ne vom lepăda de dictatura proletariatului, aşa cum părinţii noştri s-au lepădat de dreptul de ordin divin al regilor. Vom nega infailibilitatea majorităţii, aşa cum strămoşii au negat infailibilitatea papei. «Englezii liberi» reprezintă…" Elinor întâmpină

unele greutăţi în a întoarce pagină. „Ce reprezintă? se întrebă ea, altceva decât dictatura lui Everard şi infailibilitatea lui Webley?” Suflă în paginile ce se prinseseră la un loc şi le desfăcu, „…dreptate şi libertate. Politica lor preconizează ca cei mai buni să conducă, indiferent de originea lor. Într-un cuvânt, accesul la carierele politice trebuie oferit oricărei persoane talentate. Iată ce înseamnă dreptate. «Englezii liberi» cer ca fiecare problemă să fie tratată în mod inteligent, după importanţa ei, fără să se ţină seamă de tradiţionalele prejudecăţi ale partidelor sau de părerea lipsită de valoare a majorităţii stupide. Iată ce înseamnă libertatea. Acei care-şi închipuie că libertatea e sinonimă cu sufragiul universal…” Undeva se trânti o uşă şi în hol răsună o voce puternică. Pe scară se auziră paşi; casa se cutremură. Uşa salonului se dădu brusc de perete, de parcă afară ar fi explodat o bombă. Cerându-şi iertare şi urându-i bun venit, Everard Webley dădu năvală în cameră.

— Cum să mă scuz? strigă el prinzându-i mâinile. Dac-ai şti în ce agitaţie trăiesc! Mă bucur grozav că te văd iar! Nu te-ai schimbat deloc. Eşti la fel de frumoasă. O privi cu atenţie. Aceiaşi ochi senini şi trişti, aceleaşi buze pline şi melancolice, Arăţi extraordinar!

Drept răspuns. Elinor îi zâmbi. Ochii lui, foarte căprui, păreau de aproape o imensă pupilă; erau frumoşi, deşi te alarmau datorită unei expresii fixe, strălucitoare şi vigilente. Inspirau totuşi un sentiment se nelinişte, recunoscu Elinor. Îi privi fugar apoi se uită în altă parte.

— Şi tu arăţi la fel! spuse ea. Eşti neschimbat. De fapt, nu ştiu de ce-ar trebui să fim altfel. Îl privi din nou şi observă că Everard continua s-o fixeze. O absenţă de zece luni şi călătoriile la tropice nu fac din tine alt om.

Everard râse.

— Slavă Domnului că-i aşa! Hai să mergem la masă. Ce face Philip? întrebă el după ce se servi

peştele. Şi el e neschimbat?

— Mai neschimbat ca niciodată, dacă-i cu putinţă.

Everard dădu din cap.

— Mai neschimbat ca niciodată. Perfect. Ar fi trebuit să te aştepţi. Negrii fără pantaloni, pe care i-a văzut hoinărind pe străzi, i-au întărit scepticismul în privinţa adevărurilor eterne.

Elinor zâmbi, puţin jignită de ironia lui.

— Dar asupra ta ce efect au avut englezii pe care i-ai văzut hoinărind în uniformă verde-deschis? îi replică ea.

Everard râse.

— Mi-au întărit, fireşte, încrederea în adevărurile eterne.

— Dintre care tu eşti unul?

— Din care, desigur, eu sunt unul.

Se priviră zâmbind. Elinor îşi feri din nou privirea.

— Îţi mulţumesc că mi-ai spus-o. Continuă să fie ironică. N-aş fi ghicit-o singură. Se lăsă o scurtă tăcere.

— Să nu-ţi închipui, spuse el în cele din urmă, renunţând la tonul glumeţ şi devenind serios, că mă poţi face să-mi ies din fire, dacă îmi spui că sunt orgolios. Vorbea încet, dar vocea lui trăda imense rezerve de energie. Poate că alţii ar reuşi. Nimănui nu-i face plăcere să fie plictisit de animale inferioare. Le striveşti. Cu semenii noştri însă lucrurile trebuie discutate raţional.

— Cuvintele tale m-au liniştit complet. Elinor râse.

— Îţi închipui că sunt orgolios, continuă el, şi cred că poate ai dreptate. Nenorocirea e că ştiu din experienţă că orgoliul meu are o justificare. Modestia e dăunătoare, dacă-i falsă. Milton a spus: „Nimic nu-i mai folositor decât orgoliul bazat pe dreptate şi pe lege”. Eu ştiu că orgoliul meu se bazează pe dreptate şi pe lege. Ştiu şi sunt absolut convins că pot să fac ceea ce vreau. Ce sens are să

n-o recunosc? Vreau să fiu stăpân şi să-mi impun voinţa. Am hotărârea şi curajul necesar. În curând voi dispune şi de o forţă organizată. Iar atunci am să preiau puterea. Ştiu că aşa are să se întâmple şi atunci de ce să mă prefac? Se lăsă pe spatele scaunului. Tăcură amândoi.

„E absurd, îşi spunea Elinor, e ridicol să vorbească astfel". Intelectul cu spirit critic protesta împotriva sentimentelor, căci se simţea ciudat de emoţionată. Cuvintele, vocea lui atât de catifelată şi totuşi vibrând de mari latenţe de forţă şi pasiune, uşor de ghicit sub tonul catifelat, o fermecaseră. Când spusese: „Vreau să fiu stăpân", Elinor simţise prin tot corpul o căldură neaşteptată, ca atunci când sorbi o înghiţitură de vin dulce şi fiert. „E ridicol", îşi repetă ea, încercând să se răzbune pentru că o cucerise atât de uşor, şi să-i pedepsească totodată pe trădătorii din sufletul ei care se predaseră fără rezistenţă. Un lucru odată făcut, nu se mai poate desface complet. Cuvintele n-aveau decât să fie ridicole; rămânea faptul că în timp ce el le rostea, Elinor se înfiorase de o admiraţie bruscă, de un entuziasm şi de o dorinţă stranie de a se bucura şi râde cu voce tare.

Servitorul schimbă farfuriile. Discutară fleacuri – voiajul ei, ce se mai întâmplase la Londra în timpul cât lipsise, şi despre prieteni comuni. Se servi cafeaua şi îşi aprinseră o ţigară. Amândoi tăceau. Cum să rupă tăcerea? se întrebă Elinor cu teamă. Sau, mai de grabă, nu se întrebă; ştia cum, iar această cunoaştere profetică o făcea să-i fie teamă. Rupând tăcerea, poate că ar fi avut un handicap. De asemenea, continuând să discute fleacuri poate că ar fi reuşit să evite o conversaţie serioasă, până venea clipa plecării. Deodată, avu senzaţia că nu mai e nimic de spus. O cuprinse o paralizie, ca la apropierea unui eveniment inevitabil. Nu putea decât să stea şi să aştepte, în cele din urmă inevitabilul se petrecu, aşa cum era de aşteptat.

— Mai ţii minte, spuse Everard încet, şi fără să-şi ridice privirea, ce ţi-am spus înainte de-a pleca?

— Credeam că ne-am înţeles să nu mai discutăm despre asta.

Everard îşi zvârli capul pe spate şi risc scurt.

— Ei bine, ai înţeles greşit. O privi şi-i citi în ochi o expresie de amărăciune şi nelinişte, un apel la milă. Everard era însă nemilos. Îşi fixă coatele pe masă şi se aplecă spre ea. Elinor îşi coborî privirea.

— Mi-ai spus, când te-ai uitat la mine, că nu m-am schimbat, spuse el, iar vocea sa blândă trăda violenţe latente. Ei bine, nici eu nu mi-am schimbat părerea. Ai rămas aceeaşi Elinor, aceeaşi ca atunci când ai plecat. Te iubesc tot atât de mult, Elinor. Nu, te iubesc, mai mult. Mâna lui Elinor zăcea pe masă, în faţa ei. Everard întinse mâna şi i-o apucă. Elinor, şopti el.

Elinor clătină din cap fără să-l privească.

Încet şi plin de pasiune, Everard vorbi mai departe.

— Nu ştii ce poate să însemne dragostea, spuse el. Nu ştii ce-ţi pot oferi. O dragoste disperată şi nebunească, ca o suprafaţă deznădăjduită. Şi totuşi o dragoste violentă şi dulce, violentă cum e omorul şi dulce cum e somnul.

„Vorbe, îşi spunea Elinor, vorbe absurd de melodramatice”. Vorbele o emoţionau însă aşa cum o emoţionaseră şi lăudăroşeniile lui.

— Te rog, Everard, spuse ea cu voce tare, ajunge. Nu voia să se emoţioneze. Cu un efort îşi aţinti privirea în ochii lui vii şi cercetători. Încercă să râdă şi clătină din cap. Fiindcă e cu neputinţă, şi o ştii bine.

— Tot ce ştiu, spuse el încet, e că ţi-e teamă. Ţi-e teamă să nu te trezeşti la viaţă. Fiindcă de ani de zile eşti pe jumătate moartă. Şi nu ţi s-a ivit prilejul să te trezeşti cu totul la viaţă. Ştii că eu pot să-ţi ofer acest prilej. Iar ţie ţi-e teamă tot timpul.

— Prostii! spuse ea. Cuvinte mari şi melodramatice.

— Poate că ai dreptate într-un fel, urmă el. Să trăieşti trează, dar trează cu adevărat, nu-i o glumă, ci un lucru primejdios. Dar, pentru numele lui Dumnezeu, adăugă el, iar violenţa adormită din vocea lui izbucni brusc, a trăi treaz e captivant!

— Dac-ai şti cum m-ai speriat, strigând aşa! spuse ea. Dar nu simţise numai spaimă. Nervii şi carnea continuau să i se înfioare şi să tremure din cauza sentimentului de satisfacţie tainică şi violentă pe care vocea lui îl deşteptase în ea. „E ridicol", încercă ea să se încredinţeze. I se părea că îi auzise vocea direct cu trupul, iar ecourile ei îi vibrau în diafragmă. „Ridicol", repetă ea. Şi apoi ce reprezenta această dragoste despre care vorbea Everard cu atâta pasiune? Un scurt şi întâmplător prilej de violenţe, în intervalele când nu era ocupat. Everard dispreţuia femeile fiindcă risipeau timpul şi energia bărbaţilor. Îl auzise deseori spunând că n-are timp de pierdut cu dragostea. Avansurile lui erau aproape o insultă, în genul propunerilor pe care le faci unei femei de stradă.

— Fii, te rog, rezonabil, Everard, spuse ea.

Everard îşi trase mâna dintr-a ei şi se lăsă râzând pe spătarul scaunului.

— Foarte bine, răspunse el, azi am să fiu rezonabil.

— Să fii întotdeauna rezonabil. Se simţea adânc uşurată. Pe deasupra, adăugă ea citând cu un uşor zâmbet ironic o frază de a lui, nu eşti un membru al claselor înstărite. Ai lucruri mai importante de făcut decât să-ţi pierzi timpul cu dragostea.

O clipă, Everard o privi în tăcere, iar faţa îi deveni gravă şi ameninţător de preocupată. Lucruri mai importante de făcut? Desigur, era adevărat. Se mânie pe sine însuşi că o dorea atât de mult. Se înfurie şi pe Elinor fiindcă nu-l lăsa să-şi satisfacă poftele.

— Ce-ar fi să vorbim despre Sheakespeare? întrebă el sarcastic, sau despre armonici?

*

Taxiul costase trei şilingi şi şase pence. Philip dădu şoferului cinci şilingi şi urcă treptele porticului cu coloane, spre clubul său. Auzi în urmă mulţumirile şoferului. Avea obiceiul să dea bacşişuri mari. Nu o făcea din ostentaţie sau fiindcă cerea sau avusese intenţia să ceară şoferului servicii speciale. (De fapt, puţini oameni aveau pretenţii atât de mici de la servitori ca Philip, puţini erau mai răbdători ca el când serviciul prestat nu corespundea, şi mai dispuşi să le ierte neglijenţele.) Bacşişurile exagerate constituiau expresia practică a unui fel de a-şi cere iertare fiindcă manifesta atâta consideraţie pentru servitorii săi. Lipsa lui de exigenţă se datora groazei şi silei de a nu întreţine contacte inutile cu oamenii, cât şi consideraţiei şi bunătăţii lui. Philip cerea foarte puţin de la cei ce-l serveau, pentru simplul motiv că dorea să aibă cât mai puţin de-a face cu ei. Prezenţa lor îl deranja. Nu-i plăcea să fie deranjat în viaţa intimă de străini, şi nici să fie silit să discute cu ei, să stabilească un contact direct cu aceşti intruşi – deşi nu era vorba de un contact al inteligenţei, cât de unul al voinţelor, sentimentelor şi intuiţiilor. Evita cât putea acest contact; când era însă necesar, făcea tot ce-i stătea în putinţă pentru a dezumaniza legătura. Generozitatea lui Philip reprezenta parţial o compensaţie faţă de bunătatea sa inumană. Erau bani cu care îşi plătea conştiinţa.

Uşile clubului erau deschise; intră. Holul era vast, întunecat, plin de coloane şi răcoros. Pe scară, într-o nişă, grupul alegoric sculptat în marmură de Sir Frances Chantrey[159], reprezentând Ştiinţa şi Virtutea supunând Pasiunile, se zvârcolea cu o severitate clasică. Philip îşi atârnă pălăria şi

intră în fumoar ca să răsfoiască ziarele şi să aştepte sosirea invitaţilor. Spandrell veni primul.

— Spune-mi, zise Philip, după ce se salutară şi comandară vermuturi, ce este cu absurdul şi tânărul meu cumnat, spune-mi repede înainte de venirea lui. Ce se mai întâmplă cu el şi cu Lucy Tantamount?

Spandrell făcu un gest indiferent.

— Ce se-ntâmplă de obicei în astfel de ocazii! Şi în orice caz nu-i momentul şi locul potrivit pentru a intra în amănunte. Făcu un semn cu mâna spre ceilalţi membri ai clubului care se aflau în fumoar. Un secretar de stat, doi judecători şi un episcop le puteau urmări conversaţia.

Philip râse.

— Vreau să ştiu, de fapt cât de serioasă e legătura şi cam cât o să ţină…

— În ce-l priveşte pe Walter e foarte serioasă. Iar cât o să ţină, cine poate şti? Lucy are să plece însă foarte curând în străinătate.

— Slăvit să fie Domnul pentru micile lui daruri! Ah, au sosit! Uite-i pe Walter şi pe Illidge. Îi salută de la depărtare.

Noii-veniţi refuzară aperitivele.

— Atunci să mergem imediat la masă, spuse Philip.

Sufrageria clubului era imensă. Un rând dublu de Coloane de stuc, în stil corintian, sprijinea un tavan aurit. De pe pereţii de un cafeniu-deschis portretele unor distinşi membri, acum decedaţi, te urmăreau cu o expresie fioroasă. Draperiile de catifea, de un roşu-închis, erau prinse cu cordoane formând falduri şi încadrând astfel fiecare dintre cele şase ferestre; pe jos un covor gros, tot roşu-închis, înăbuşea zgomotul paşilor; chelnerii, în livrele de aceeaşi culoare cu draperiile şi covorul, se deplasau rapid prin încăpere, aproape invizibili, ca insectele ce iau forma frunzelor într-o pădure.

— Mi-a plăcut întotdeauna camera asta, spuse Spandrell pe când intrau. Parcă ar fi un decor

pentru ospăţul lui Baltazar[160].

— Dar un Baltazar de tip foarte anglican, preciza Walter.

— Vai de mine! exclamă Illidge, care se uitase de jur împrejur. Un astfel de decor mă face să mă simt cu adevărat plebeu.

Philip râse cam jenat. Schimbând vorba, arătă spre chelnerii îmbrăcaţi în haine de o culoare proteguitoare.

— Iată dovada ipotezei lui Darwin. Au supravieţuit doar cei mai adaptabili, spuse el, în timp ce se aşezau lă masa ce le fusese rezervată. Chelnerii îmbrăcaţi în alte culori au fost omorâţi de membrii înfuriaţi ai clubului.

Unul dintre supravieţuitorii masacrului, îmbrăcat în roşu. le aduse peştele. Începură să mănânce.

— Ciudat, spuse Illidge, urmărindu-şi firul gândurilor, pe care i le sugerase primul contact cu încăperea, e într-adevăr extraordinar că mă aflu aici. Sau, în orice caz, că stau la masă cu voi, ca invitat. Căci n-ar fi de mirare dacă m-aş găsi aici îmbrăcat într-una dintre aceste livrele roşu-închis. Asta, cel puţin, ar fi în concordanţă cu ceea ce pastorii ar numi „condiţia mea socială”. Râse scurt şi cu răutate. Dar, ca să stau la o masă cu voi, este aproape de necrezut. Totul se datoreşte faptului că fiul unui negustor din Manchester era predispus la scrofuloză. Dacă Reggie Wright ar fi avut o sănătate normală, eu aş fi fost probabil cizmar în Lancashire. Din fericire însă, Reggie avea în sistemul său limfatic bacilii tuberculozei. Doctorii i-au prescris viaţa la ţară. Tatăl lui a închiriat o căsuţă în satul nostru pentru soţia lui şi pentru copil, iar Reggie a urmat-şcoala primară din sat. Tatăl lui Reggie voia ca fiul *său* să urmeze mai târziu cursurile din Manchester ca bursier. Îi angaja deci ca meditator pe învăţătorul nostru. Eu eram un băiat deştept şi învăţătorul ţinea la mine. În timp ce-l medita pe Reggie se gândi c-ar putea

să mă mediteze şi pe mine. Şi în plus, pe gratis. N-a vrut s-o lase pe mama să plătească un sfanţ. Nu-i vorbă că, sărmana, nici n-ar fi putut s-o facă atât de uşor. Când se dădu examenul eu am obţinut bursa. Reggie a căzut. Illidge începu să râdă. Avorton infect şi scrofulos! Am să-i fiu veşnic recunoscător lui şi bacililor lui din glande. Dacă n-ar fi fost el, aş fi învăţat meseria de cizmar a unchiului meu, într-un sat din Lancashire. Iată de ce depinde viaţa cuiva, de o şansă extrem de absurdă, o şansă la un milion. O întâmplare tară importanţă şi viaţa ţi s-a schimbat.

— Nu-i chiar o întâmplare fără importanţă, spuse Spandrell. Bursa ta n-a fost o întâmplare; ţi-a venit la momentul oportun şi ţi-a prins bine. Altfel, n-ai fi câştigat-o şi n-ai fi fost aici. Mă îndoiesc că există lucruri lipsite de importanţă. Tot ceea ce se întâmplă este intrinsec pe măsura omului căruia i se întâmplă.

— Asta înseamnă să faci puţin pe oracolul, nu? obiectă Philip. Observând desfăşurarea evenimentelor, oamenii le denaturează – ca să zic aşa – astfel încât ceea ce li se întâmplă pare să fie pe măsura lor.

Spandrell ridică indiferent din umeri.

— S-ar putea ca acest gen de denaturare să existe. Am convingerea că întâmplările sunt pe măsura oamenilor.

— Ce prostii, spuse Illidge dezgustat.

Philip îşi exprimă mai politicos o părere contrarie.

— Mai mulţi oameni pot fi influenţaţi de aceeaşi întâmplare în feluri cu totul diferite şi caracteristice.

— Ştiu, răspunse Spandrell. Dar, într-un fel ce nu poate fi descris, întâmplarea e modificată din punct de vedere calitativ, ca să fie pe măsura caracterului fiecărei persoane amestecate în această întâmplare. E un mare mister şi un paradox.

— Ca să nu spun o absurditate şi un lucru imposibil, interveni Illidge.

— Absurd atunci şi imposibil, recunoscu Spandrell. Cu toate acestea, eu aşa cred că se petrec lucrurile. De ce trebuie explicat totul logic?

— Într-adevăr, de ce? reluă şi Walter.

— Totuşi, spuse Philip, această providenţă de care vorbeşti face ca acelaşi eveniment să fie diferit din punct de vedere calitativ pentru oameni diferiţi – nu ţi se pare cam neverosimil?

— Nu mi se pare mai neverosimil decât prezenţa noastră aici şi nici decât tot ce se vede aici. Cu o mişcare a mâinii, îmbrăţişa sufrageria asemănătoare cu sala ospăţului lui Baltazar, pe comeseni, pe chelnerii îmbrăcaţi în roşu şi pe Secretarul perpetuu al „Academiei Britanice", care tocmai intra întovărăşit de profesorul de poezie de la Universitatea Cambridge.

— Să presupunem aşadar, cum fac oamenii de ştiinţă, că ipoteza cea mai simplă e şi cea mai bună, deşi eu nu pricep nici în ruptul capului ce justificare au ei, în afara inepţiei omeneşti, ca să susţină aşa ceva…

— Aşa e, aşa e…

— Ce justificare? repetă Illidge. Doar justificarea faptului observat, atâta tot. S-a întâmplat să se descopere experimentul că natura creează lucrurile în felul cel mai simplu.

— Sau că, spuse Spandrell, fiinţele umane nu pricep decât explicaţiile cele mai simple. Practic, nu poţi să distingi între aceste alternative.

— Dar dacă un lucru are o explicaţie, simplă şi naturală, el nu poate avea în acelaşi timp şi o explicaţie complicată şi supranaturală.

— De ce nu? întrebă Spandrell. Poţi să fii incapabil să înţelegi sau să cântăreşti forţele supranaturale aflate îndărătul celor naturale (oricare ar fi diferenţa între ele). Asta nu dovedeşte însă că ele nu există. Îţi ridici doar prostia la rangul de lege generală.

Philip profită de prilej ca să-şi continue argumentaţia.

— Să presupunem totuşi, interveni el, mai înainte ca Illidge să vorbească iarăşi, că explicaţia cea mai simplă poate să fie şi cea mai valabilă. Oare faptele nu se pot explica mai simplu, admiţând că individul cu trecutul şi caracterul lui denaturează evenimentele făcându-le să semene cu el? Vedem indivizii, dar nu vedem providenţa; suntem obligaţi s-o considerăm un postulat. Nu-i oare mai bine să ne lipsim de acest postulat, să-l omitem ca fiind de prisos?

— Dar e într-adevăr de prisos? întrebă Spandrell. Poţi oare să explici toate faptele, fără ajutorul lui? Mă îndoiesc. Ce se întâmplă cu oamenii maleabili? Şi noi suntem cu toţii mai mult sau mai puţin maleabili. Suntem oare în aceeaşi măsură creaţi sau născuţi? Ce se întâmplă cu oamenii ale căror caractere nu sunt moştenite, ci formate inexorabil de către o serie de evenimente, toate la fel? Un fond de întâmplări norocoase, dacă vrei să-l numeşti astfel, sau unul de ghinioane: un fond de puritate sufletească sau unul de murdărie sufletească; un fond de posibilităţi splendide şi eroice sau altul de posibilităţi josnice şi meschine. După ce acest fond a acţionat destul (şi e uimitor cât de mult funcţionează astfel de fonduri), se formează caracterul: iar apoi, dacă vrei s-o explici astfel, poţi să spui că individul e acela care denaturează toate evenimentele care i se întâmplă pentru a le aduce pe măsura lui. Dar ce se întâmplă mai înainte de a avea un caracter format, când denaturează evenimentele făcându-le să fie pe măsura lui? Cine hotărăşte atunci ce fel de evenimente i se vor întâmplă?

— Cine hotărăşte dacă un ban aruncat în aer cade cap sau pajură? întrebă Illidge cu dispreţ.

— De ce ne ocupăm de fleacuri când discutăm despre fiinţele omeneşti? obiectă Spandrell. Să

luăm cazul tău. Te simţi oare ca un ban zvârlit în aer atunci când ţi se întâmplă ceva?

— Nu contează cum mă simt. Sentimentele nu au nimic de-a face cu faptele obiective.

— Senzaţiile însă au de-a face. Ştiinţa e raţionalizarea percepţiilor senzitive. De ce trebuie ca o categorie de intuiţii psihologice să fie creditată ca având valoare ştiinţifică, iar tuturor celorlalte clase să le fie refuzată această caracterizare? O intuiţie directă a acţiunii providenţiale poate constitui în aceeaşi măsură o informaţie măruntă în privinţa faptelor obiective, ca şi o intuiţie directă a culorii albastre sau a durităţii. Când ţi se întâmplă ceva nu te simţi ca un ban aruncat în aer. Se simte că evenimentele au o semnificaţie şi că au fost aranjate. Mai ales când au loc în serie. Să presupunem că va cădea de o sută de ori la rând numai pajura.

— Lasă-ne totuşi să cădem cu capul, spuse Philip râzând. Suntem intelectuali rafinaţi, nu uita.

Spandrell se încruntă. Gluma i se păru deplasată. Pentru el subiectul era serios.

— Când mă gândesc la mine, spuse el, sunt convins că tot ce mi s-a întâmplat a fost într-un fel aranjat dinainte. Când eram mic am presimţit ce-am să devin când voi fi mare. Dacă n-ar fi intervenit unele evenimente, aş fi devenit ceva cu totul deosebit de ce sunt acum,

— Un îngeraş, poate! spuse Illidge. Spandrell ignoră întreruperea.

— De la vârsta de cincisprezece ani au început să mi se întâmple lucruri care erau în mod profetic pe măsura a ceea ce am devenit. Tăcu.

— Aşa că ţi-au crescut o coadă şi copite în locul unui nimb şi al unei perechi de aripi. Ce poveste tristă. Ai observat vreodată, continuă Illidge, întorcându-se spre Walter, dumneata care eşti un expert în artă sau, cel puţin, ar trebui să fii, ai observat vreodată că picturile cu îngeri sunt complet incorecte şi neştiinţifice? Walter clătină

din cap. – Un om de şaptezeci de kilograme, căruia i-ar creşte aripi, ar trebui să aibă nişte muşchi colosali pentru a le mişca. Iar nişte muşchi colosali pentru zbor cer în mod corespunzător un stern lat, ca al păsărilor. Un înger atârnând vreo şaizeci de kilograme, dacă are chef să zboare ca o raţă, trebuie să aibă un stern lung de cel puţin un metru jumătate. Spune-i asta tatălui dumitale, dacă mai are chef să picteze un tablou cu subiectul *Bunavestire.* Toate portretele existente care-l reprezintă pe îngerul Gabriel sunt scandalos de false

Între timp, Spandrell se gândea la ceasurile de mari bucurii petrecute în munţi, la sentimentele delicate, la scrupulele, sensibilităţile şi căinţele copilăriei lui. Remuşcările după săvârşirea unei fapte rele, ca şi fericirea profundă simţită în faţa unei flori sau a unui peisaj erau nu numai puternic legate de dragostea ce-o purta mamei lui, dar şi înrădăcinate şi cuprinse în acest sentiment. Îşi aminti de cartea *Un pension la Paris,* de lecturile erotice făcute la lumina lanternei, sub cearşaf. Cartea fusese scrisă în epoca când culmea modei pornografice o reprezentau ciorapii lungi şi negri, ca şi mănuşile lungi şi negre, când „a săruta pe un bărbat fără mustaţă echivala cu a mânca un ou fără sare”. Mustăţile seducătoare şi priapice ale maiorului fuseseră lungi, răsucite şi cănite. Ce ruşine şi ce remuşcări îl cuprinseseră! Cât de mult se luptase, cât de serios se rugase să capete puterea de a rezista tentaţiei! Iar dumnezeul căruia i se rugase semăna cu mama lui. Rezistând tentaţiei se dovedea vrednic de ea. Cedând tentaţiei o trădase şi negase pe Dumnezeu. Era gata să câştige lupta. Iar apoi, într-o dimineaţă, ca un trăsnet din senin, aflase că mama lui se va mărita cu maiorul Knoyle. Maiorul Knoyle avea şi el mustăţile răsucite.

— Adepţii Sfântului Augustin şi calviniştii nu se înşelau, spuse el cu voce tare, întrerupând discuţia

despre sternul serafimilor.

— Văd că lucrul continuă să te preocupe! spuse Illidge.

— Dumnezeu îi salvează pe unii şi-i condamnă pe alţii.

— Ar putea să facă aşa dacă: unu – dacă Dumnezeu ar exista; doi – dacă ar exista o salvare a sufletului; trei…

— Când mă gândesc la Războiul Mondial, continuă Spandrell, întrerupându-l, îmi dau seama ce-ar fi putut să reprezinte pentru mine şi ce a reprezentat de fapt… Dădu din umeri plictisit. Da, Sfântul Augustin are dreptate.

— Eu unul trebuie să vă spun, zise Philip, că i-am rămas întotdeauna extrem de recunoscător Sfântului Augustin, sau oricărui alt sfânt fiindcă m-a blagoslovit cu un picior infirm. Asta m-a împiedicat să devin erou; dar m-a împiedicat în acelaşi timp să devin un cadavru.

Spandrell îi aruncă o privire. Colţurile buzelor lungi trădau o expresie ironică.

— Accidentul tău ţi-a asigurat o viaţă liniştită şi retrasă. Cu alte cuvinte, evenimentul a fost pe măsura ta. Aşa după cum Războiul Mondial, în ceea ce mă priveşte, a fost exact pe măsura mea. Eram de un an la Universitatea Oxford, când a început războiul, continuă el.

— La nepreţuitul ăla de colegiu, nu? spuse Illidge care, de îndată ce auzea pomenit numele unui aşezământ de cultură cu vechi tradiţii şi costisitor, devenea pe loc ironic.

— Trei trimestre de activitate şi două vacanţe şi mai grozave. Descoperisem băutura, pocherul şi diferenţa dintre femeile în carne şi oase şi cele din imaginaţia noastră puberă. Prima femeie adevărată, ce apocalips! adăugă el. Şi în acelaşi timp ce dezamăgire îngrozitoare! Ce banală se dovedeşte femeia în carne şi oase când imaginaţia îţi lucrează febril după lectura unei cărţi pornografice.

— Ăsta-i un omagiu adus artei, aşa cum am arătat deseori, spuse Philip. Îi zâmbi lui Walter, care se înroşi amintindu-şi ce-i spusese cumnatul său despre primejdiile ce-l pândeau când încerca să facă dragoste după modele poetice înălţătoare. Am fost crescuţi aiurea, continuă Philip. Arta primează asupra vieţii. *Romeo şi Julieta* sau istorii porcoase citite înainte de căsătorie sau de echivalentele ei. Iată de ce toţi scriitorii tineri din zilele noastre compun o literatură a dezamăgirii. E inevitabil. În zilele splendide de odinioară poeţii începeau prin a-şi pierde virginitatea; apoi, după cunoaşterea completă a dragostei carnale şi conştienţi de lipsa ei de poezie, se sileau din răsputeri s-o idealizeze şi s-o înfrumuseţeze. Noi începem cu lucruri poetice şi trecem apoi la cele nepoetice. Dacă băieţii şi fetele şi-ar pierde virginitatea la fel de devreme ca pe vremea lui Shakespeare, ar avea loc o renaştere a poeziilor lirice de dragoste ca în epoca reginei Elisabeta.

— S-ar putea să ai dreptate, spuse Spandrell. Eu ştiu doar că atunci când am descoperit realitatea, m-a dezamăgit, deşi era atrăgătoare. Atrăgătoare poate tocmai fiindcă mă dezamăgise atât de mult, Inima-i o ciudată grămadă de bălegar; excrementele trag la excremente şi marele farmec al viciului constă în caracterul lui stupid şi solid. Viciul te atrage fiindcă-i foarte dezgustător. Rămâne veşnic dezgustător. Ţin minte că la începutul Războiului Mondial m-am bucurat formidabil că voi avea prilejul să ies din mocirlă şi să înfăptuiesc în schimb ceva curat.

— Pentru Ţară şi Rege! îl persiflă Illidge.

— Sărmanul Rupert Brook[161]! Astăzi îţi vine să zâmbeşti când îi citeşti flecuşteţul acela de poezie despre onoarea ce s-a întors în lume. Evenimentele au făcut ca poezia lui să pară oarecum comică.

— Era o glumă proastă chiar de când a fost scrisă, spuse Illidge.

— Ah, nu. Pe atunci şi eu simţeam exact la fel.

— Fireşte. Fiindcă erai la fel cu Rupert Brook, un membru răzgâiat şi blazat al claselor înstărite. Aveai nevoie de fiori noi, asta-i tot. Războiul şi acea faimoasă „onoare” ţi-au oferit ocazia să-i încerci.

Spandrell dădu din umeri.

— Explic-o aşa, dacă vrei. Eu susţin că în august 1941 am dorit să înfăptuiesc un act nobil. Aş fi fost chiar foarte mulţumit să fiu ucis pe front.

— „Mai bine moartea, decât dezonoarea”, nu?

— Da, absolut, răspunse Spandrell. Poţi fi sigur că toate melodramele sunt perfect realiste. Sunt anumite împrejurări când oamenii afirmă că preferă moartea, dezonoarei. Singurul defect al melodramei e că te face să crezi în permanenţa acestei concluzii. Din nefericire, nu se întâmplă aşa. Dar „mai bine moartea, decât dezonoarea” e exact ce gândeam în august 1914. Dacă alternativa morţii ar fi fost felul idiot de viaţă pe care l-am dus, aş fi preferat să fiu ucis pe front.

— Vorbeşte iar *gentleman*-ul din clasa înstărită, spuse Illidge.

— Cum însă îmi făcusem educaţia mult timp în străinătate, cunoşteam trei limbi străine şi aveam o mamă care mă iubea foarte mult şi un tată vitreg dispunând de mare influenţă în armată, am fost transferat, vrând-nevrând, la serviciul de informaţii secrete al Armatei. Dumnezeu era ferm decis să mă condamne.

— A încercat foarte frumos să-ţi salveze viaţa, spuse Philip.

— Dar nu voiam să mi-o salveze. Afară de cazul când aş fi putut înfăptui ceva cu ea, de preferinţă un act de eroism, sau, cel puţin, o performanţă dificilă şi riscantă. M-am trezit în schimb numit ofiţer de legătură, iar mai târziu vânând spionii. Din toate meseriile sordide şi josnice…

— În definitiv, tranşeele nu erau chiar atât de romantice.

— Nu, dar reprezentau o primejdie. Ca să stai în tranşeu îţi trebuie curaj şi rezistenţă. Un agent secret care vânează spionii se află în deplină siguranţă şi nu trebuie să desfăşoare niciuna dintre virtuţile nobile; în timp ce prilejurile pe care i le oferă viciul… Oraşele din spatele frontului, Parisul, porturile puneau la dispoziţie în primul rând prostituate şi alcool.

— În fond, spuse Philip, erau vicii ce puteau fi evitate. „Cu firea lui rece, i se părea uşor să fii raţional.

— Dar nu de mine, spuse Spandrell. Mai ales în acele împrejurări. Voisem să fac un lucru bun şi fusesem împiedicat. Aşa încât mi-am stabilit un fel de principiu de onoare să fac lucrul opus celui dorit. Un principiu de onoare – pricepi?

Philip făcu un semn negativ.

— E puţin cam subtil pentru mine.

— Închipuie-ţi că te afli în faţa unui om pe care-l respecţi, la care ţii şi pe care îl admiri, cum nu ţi s-a mai întâmplat vreodată…

Philip dădu din cap afirmativ. De fapt, îşi spuse el, nu admirase niciodată profund şi nici nu iubise din adâncul sufletului pe cineva. Teoretic da, în practică, însă, niciodată; nu, niciodată nu dorise să devină discipolul cuiva, partizanul cuiva. Adoptase părerile altora şi chiar modul lor de viaţă, rămânând însă tot timpul cu convingerea intimă că nici părerile şi nici modul de viaţă nu-i aparţineau cu adevărat şi că putea să le abandoneze, ceea ce era gata să facă, fără îndoială, cu aceeaşi uşurinţă cu care şi le însuşise. De câte ori i se părea că se iveşte riscul de a fi cucerit de o teorie, rezista cu tot dinadinsul, lupta şi fugea pentru a-şi păstra libertatea.

— …eşti copleşit de sentimentele ce i le porţi, continuă Spandrell. Înaintezi spre el cu mâna întinsă, îi oferi prietenia şi devotamentul tău. iar el, drept răspuns, îşi vâră mâinile în buzunar şi-ţi întoarce spatele. Ce te faci atunci?

Philip râse.

— Trebuie să consult cartea de bune maniere publicată de revista *Vogue.*

— Îi tragi una de-l dobori la pământ. Asta cel puţin aş face eu. Ar fi un principiu de onoare. Şi cu cât l-ai admirat mai mult. cu atât îl pocneşti mai tare şi joci mai vârtos pe stârvul lui. Iată de ce nu puteau fi evitate prostituatele şi alcoolul. Din contră, îmi făcusem un principiu de onoare să nu le evit niciodată. Viaţa în Franţa semăna cu cea pe care o dusesem înainte de război – atât doar că era mult mai urâtă, mai idioată şi cu desăvârşire lipsită de orice element compensator. După un an de astfel de viaţă, ajunsesem să mă cramponez cu disperare de dezonoare pentru a evita moartea. Sfântul Augustin are dreptate, ascultaţi-mă pe mine; suntem condamnaţi sau salvaţi dinainte. Ceea ce ni se întâmplă e o conspiraţie providenţială.

— O prostie providenţială! spuse Illidge; dar în tăcerea care se lăsase, se gândi cât de extraordinar şi aproape infinit de improbabil era faptul că se afla acolo, bând vin de Bordeaux, alături de masa secretarului perpetuu al „Academiei Britanice” şi stând cu spatele la cel de-al doilea judecător al Tribunalului Suprem. Acum douăzeci de ani, şansele de a se afla sub tavanul aurit al acestui club fuseseră una la mai multe sute, sau mii de milioane. Şi totuşi, se afla aici. Mai bău puţin vin.

Philip se gândea la acea namilă neagră care lovise cu copita, se repezise înainte cu dinţii rânjiţi şi cu urechile date pe spate, pornind fără veste şi trăgând căruţaşul după el. Auzi din nou hodorogeala roţilor şi ţipătul său de durere. Îşi aminti cum se lipise de malul abrupt, cum încercase să se caţere, cum alunecase, cum căzuse; goana şi tropotul îngrozitor! Ţipătul său de durere! Silueta uriaşă a calului trecând prin faţa soarelui, copitele mari şi, deodată, durerea care anihilase totul.

În timpul aceleiaşi tăceri, Walter se gândea la acea după-amiază când intrase pentru prima oară în salonul lui Lucy Tantamount. Întâmplările sunt pe măsura celor care le trăiesc.

*

— Dar care e secretul ei? întrebă Marjorie. De ce e nebun după ea? Fiindcă e absolut nebun.

— E un secret destul de vizibil, spuse Elinor. Nu i se părea ciudat că Walter îşi pierduse capul după Lucy, ci că găsise ceva atrăgător la sărmana Marjorie.

— De fapt, continuă Elinor, Lucy e foarte nostimă şi plină de viaţă. Şi pe deasupra are şi o reputaţie proastă, adăugă ea. amintindu-şi comentariile enervante ale lui Philip când călcaseră cu maşina câinele, la Bombay.

— Şi o proastă reputaţie e atât de atrăgătoare? întrebă Marjorie, rămânând cu ceainicul suspendat deasupra ceştii de ceai.

— Fireşte, înseamnă că femeia care se bucură de o astfel de reputaţie e accesibilă. Fără zahăr, mulţumesc.

— Sunt sigură însă, spuse Marjorie, oferindu-i ceaşca, că bărbaţilor nu le place să-şi împartă amantele cu alţii.

— Poate că nu. Faptul însă că o femeie a avut mai mulţi amanţi dă speranţe unui bărbat. „Aşa cum au reuşit alţii, pot să reuşesc şi eu.” Iată argumentul unui bărbat. În acelaşi timp, o proastă reputaţie îl face să se gândească imediat la posibilitatea de a o cuceri repede. Şi pune în mişcare imaginaţia. Dacă te întâlneşti cu Lola Montes[162], datorită reputaţiei ei, te gândeşti automat la un dormitor. Nu aceleaşi gânduri ţi le provoacă şi o întâlnire cu Florence Nightingale[163]. Îţi evocă mai degrabă saloane de spital. Ceea ce e cu totul altceva, încheie Elinor.

Se lăsă tăcerea. Elinor îşi spuse că e urât din partea ei să nu manifeste niciun fel de simpatie pentru Marjorie. N-avea însă ce-i face. Îşi aminti viaţa înfiorătoare a bietei femei mai întâi alături de soţul ei, iar acum alături de Walter. Absolut înfiorătoare. Dar şi aceşti cercei oribili, din imitaţie de jad, ce-i atârnau din urechi! Şi ce voce, ce ton serios…

Marjorie ridică privirea.

— Cum e posibil ca bărbaţii să fie atât de uşor înşelaţi? Cu o momeală atât de primitivă? Bărbaţi ca Walter. Ca *Walter,* insistă ea. Cum e posibil ca bărbaţii să fie atât de… atât de…

— Porci? sugeră Elinor. Aparent pot să fie, deşi, fireşte, pare ciudat. „Poate c-ar fi mai bine, îşi spuse ea, dacă Philip ar fi mai mult un porc decât un crab-hermit. Porcii au ceva omenesc. Pe când crabii-hermiţi fac tot ce pot ca să devină moluşte.”

Marjorie clătină din cap şi suspină.

— E extraordinar, spuse ea cu o hotărâre care-i păru lui Elinor cam ridicolă.

„Ce-ar fi gândit Marjorie despre ea însăşi?” se întrebă Elinor. Marjorie avea însă o bună părere nu atât despre sine, cât despre virtute. Fusese educată să creadă în urâţenia viciului şi în aspectul animalic al naturii omeneşti, în frumuseţea virtuţii şi a spiritului. Lipsită de temperament, vădea completa lipsă de înţelegere a femeilor reci faţă de senzualitate. Faptul că Walter încetase deodată să mai fie cel pe care-l cunoscuse ea şi începuse să se poarte „ca un porc”, cum se exprimase cam brutal Elinor, i se părea lui Marjorie un lucru cu totul extraordinar şi fără nicio legătură cu părerile lui asupra propriului ei farmec.

— Şi pe urmă, nu trebuie să uiţi, spuse Elinor cu voce tare, că Lucy mai are un avantaj asupra unor bărbaţi ca Walter. E una dintre femeile cu temperament de bărbat. Bărbaţii îşi pot procura plăcerile din întâlniri întâmplătoare, în timp ce majoritatea femeilor nu reuşesc niciodată, căci

trebuie să fie, mai mult sau mai puţin, îndrăgostite. Trebuie să simtă emoţia dragostei. Aşa sunt aproape toate. Lucy e una dintre rarele excepţii. E detaşată de emoţii ca un bărbat. Poate ridica o barieră între apetitul sexual şi celelalte sentimente.

— Ce grozăvie! se cutremură Marjorie.

Observând reacţia ei fizică, Elinor începu, iritară, s-o contrazică.

— De ce crezi asta? Mie îmi pare uneori o însuşire demnă de invidiat. Râse, şi aşa cum se aşteptase, Marjorie se scandaliza de cinismul ei. Pentru un băiat timid şi modest ca Walter, continuă Elinor, acest gen de temperament îndrăzneţ reprezintă o trăsătură foarte atrăgătoare. E opusul temperamentului său: zănatic, lipsit de scrupule, încăpăţânat şi tară niciun dram de conştiinţă. Înţeleg perfect de ce l-a zăpăcit. Se gândea la Everard Webley. Forţa atrage întotdeauna, adăugă ea. Mai ales când îţi lipseşte, cum e cazul lui Walter. Evident, Lucy reprezintă o forţă. O astfel de forţă poate să nu-ţi placă. Ei, de pildă, nu-i plăceau prea mult ambiţia şi energia lui Webley. Însă nu te poţi abţine să nu admiri forţa în sine. Ca Niagara. Splendidă, deşi poate că nu ţi-ar face plăcere să te afli dedesubt. Pot să mai iau o felie de pâine cu unt? Se servi singură. Marjorie vrând să fie politicoasă mai luă şi ea o felie. E delicioasă pâinea neagră, comentă Elinor şi se miră cum putea Walter să trăiască cu cineva care îşi îndoia degetul mic al mâinii cu care ţinea ceaşca de ceai, şi care muşca bucăţele atât de mici din felia de pâine. apoi le mesteca în dinţii din faţă, ca un cobai, de parcă mâncatul ar fi fost ceva nedelicat şi cam dezgustător.

— Şi ce crezi c-ar trebui să fac? se hotărî în sfârşit s-o întrebe Marjorie.

Elinor dădu neputincioasă din umeri.

— Nu poţi decât să speri c-o să obţină ceea ce urmăreşte şi în curând o să se sature.

Era un răspuns firesc; Marjorie însă îl găsi cam cinic, brutal şi crud.

*

Familia Quarles ocupa la Londra o locuinţă pitorească; pe vremuri clădirea tăcuse parte dintr-un şir de grajduri situate într-o alee dosnică din cartierul Belgravia. Întâi treceai pe sub o arcadă. La stânga se ridica abrupt un zid tencuit, de culoare cafeniu-deschis, fără ferestre, căci proprietarii refuzaseră să vadă condiţiile jalnice de cazare ale servitorilor. În dreapta se întindea un şir de grajduri joase, cu un singur etaj, cuprinzând camerele de locuit şi ocupate acum de imense automobile Daimler; la etaj locuiau familiile şoferilor. Aleea se înfunda într-un zid, deasupra căruia se vedeau tremurând în vânt platanii din grădinile cartierului Belgravia. Acest zid umbrea intrarea în casa familiei Quarles. Situată între grădini şi aleile rar locuite, căsuţa era foarte liniştită. Nu-i deranjau decât sosirea şi plecarea maşinilor, iar uneori ţipetele unui copil mic.

— Din fericire însă, remarcase Philip, oamenilor bogaţi le dă mâna să-şi cumpere maşini care nu fac zgomot. Combustia internă a motorului e unul dintre factorii care contribuie la controlul naşterilor. Aţi auzit vreodată de un şofer cu opt copii?

Remiza care adăpostise odinioară trăsurile fusese contopită cu grajdurile într-un singur salon, foarte spaţios. Două paravane lăsau impresia că odaia e împărţită. La intrare, în spatele paravanului din dreapta, se afla o mare parte a salonului, cu scaune şi o sfoară, dispuse în jurul căminului. Paravanul din stânga ascundea masa de sufragerie şi intrarea într-o mică bucătărie. O scară urca de-a curmezişul unuia dintre pereţi spre dormitoare. Perdele de creton galben dădeau iluzia luminii soarelui, care nu pătrundea niciodată prin

ferestrele orientate spre nord. În cameră se aflau multe cărţi. Deasupra căminului atârna portretul lui Elinor, tânără, pictat de bătrânul Bidlake.

Philip stătea culcat pe sofa cu o carte în mână.

„Raportul domnului Tate Regan despre masculii paraziţi pigmei, din trei specii ale peştilor cerativizi, e cu totul remarcabil. În regiunile arctice, c*eratias holbolli,* o femelă lungă cam de vreo douăzeci de centimetri, transportă pe suprafaţa ventrală doi peşti masculi lungi fiecare cam de vreo şase centimetri. Regiunea botului şi a bărbiei, la masculii pitici, e ataşată permanent unei papile de pe femelă, iar vasele de sânge ale celor doi peşti comunică între ele. Masculul nu are dinţi; gura îi e inutilă; canalul alimentar a degenerat. La specia *photocarynus spiniceps,* femela, lungă cam de şase centimetri şi jumătate, poartă în vârful capului, în faţa ochiului ei drept, un mascul, mai lung de un centimetru. La specia *edholychus schimdti,* dimensiunile sunt aproape aceleaşi ca în ultimul caz, iar femela transportă masculul pigmeu răsturnat pe suprafaţa bronchiilor interioare."

Philip lăsă cartea din mână, căută în buzunarul de la piept şi îşi scoase stiloul şi carnetul de notiţe. „Femelele din specia cerativizilor, scrise el, transportă, lipiţi pe trupul lor, masculi parazitari, de dimensiuni pitice. Trebuie subliniată comparaţia izbitoare cu Walter alergând după Lucy. Cum ar arăta o astfel de scenă într-un acvariu? N-ar fi rău să se ducă împreună cu un prieten, om de ştiinţă, care să le arate femelele din specia cerativizilor şi soţii lor. Crepusculul, peştii, iată un decor perfect." Era pe punctul să pună din nou carnetul în buzunar, când îi veni altă idee. Redeschise carnetul. „Să presupunem că-i vorba de acvariul din Monaco; aş descrie Monte Carlo şi întreaga Rivieră prin comparaţie cu monştrii marini de la mare adâncime." Îşi aprinse o ţigară şi continuă lectura.

Se auzi o bătaie scurtă în uşă. Se sculă şi deschise. Era Elinor.

— Ce după-amiază îngrozitoare! spuse ea şi se lăsă într-un fotoliu.

— Ei, ce noutăţi ai de la Marjorie? întrebă el.

— Niciun fel de noutăţi, suspină ea, şi îşi scoase pălăria. Sărmana, niciodată n-am văzut-o atât de jalnică. Îmi pare sincer rău de ea.

— Ce-ai sfătuit-o să facă?

— Nimic. Ce poate să facă? Ce face Walter? îl întrebă ea. Ai avut ocazia să joci rolul tatălui de categorie grea?

— Să zicem, de categorie mijlocie. L-am convins să vină la Chamford împreună cu Marjorie.

— Serios? Asta-i o adevărată victorie.

— Nu-i chiar o victorie, cum îţi închipui. N-am avut cu cine să mă lupt. Lucy pleacă la Paris sâmbăta viitoare.

— Să sperăm că va rămâne acolo. Sărmanul Walter!

— Da, sărmanul Walter.

— Trebuie să-ţi spun însă ceva despre peştii cerativizi. Îi povesti. Într-o bună zi, încheie el, va trebui neapărat să scriu un *Bestiar* modern. Ce lecţii moralizatoare! Dar, spune-mi. ce face Everard? Eram să uit că l-ai văzut.

— Fireşte, n-ai fi putut să uiţi., spuse ea dispreţuitor.

— Serios? Nu văd de ce.

— Nu? Fireşte că nu vezi de ce.

— M-ai dat gata, spuse Philip cu o umilinţă ironică. Se lăsă tăcere.

— Everard e îndrăgostit de mine, spuse Elinor, în cele din urmă, fără să se uite la soţul ei, şi cu vocea cea mai plată şi mai banală cu putinţă.

— Şi e o noutate? întrebă Philip. Ştiam că e un vechi admirator.

— Vorbesc foarte serios, continuă Elinor. Foarte serios. Aşteptă neliniştită comentariul lui.

Răspunsul sosi după o scurtă pauză.

— Asta ar trebui să fie mai puţin amuzant.

Mai puţin amuzant! Nu putea să priceapă? La urma urmei nu era prost. Sau poate că înţelegea şi se prefăcea că nu înţelege; sau poate că se bucura în secret că Everard o iubeşte. Ori poate la mijloc nu era decât indiferenţa lui care-l orbea. Nimeni nu pricepe ceea ce nu simte. Philip n-o putea înţelege, fiindcă nu simţea ca ea. Era perfect convins că şi ceilalţi oameni erau înzestraţi cu aceeaşi judecată călduţă şi cumpătată ca a lui.

— Îmi place totuşi, spuse ea tare, cu o ultimă încercare disperată de a stârni în sufletul lui Philip măcar umbra unui sentiment de afecţiune pentru ea. „Dac-ar fi gelos, trist sau furios, aş fi atât de fericită, i-aş fi atât de recunoscătoare!" Îmi place foarte mult, continuă ea cu vocea tare. Are ceva care te atrage. O înflăcărare, o violenţă…

Philip râse.

— De fapt, e tipul irezistibil al omului cavernelor.

Cu un mic suspin, Elinor se ridică, îşi luă pălăria şi geanta şi aplecându-se peste fotoliul soţului ei îl sărută pe frunte, ca şi cum şi-ar fi luat rămas-bun; se întoarse şi, fără să spună un cuvânt, urcă scările spre dormitor.

Philip îşi reluă cartea. *„Bonnellia viridis,* citi el, e un vierme foarte răspândit în Marea Mediterană. Femela are corpul lung cât o prună, cu un apendice în formă de trompă, bifid la capăt, subţire ca un filament ce se poate contracta uşor, şi lung de vreo şaizeci de centimetri. Masculul e însă microscopic şi trăieşte în ceea ce se poate numi canalul reproductiv (un *nephridium* modificat) al femelii. Nu are gură şi existenţa lui depinde de ce poate absorbi, ca parazit, prin pereţii ciliari ai canalului…"

Philip lăsă din nou cartea jos. Se întrebă dacă n-ar trebui să urce şi să vorbească cu Elinor. Era sigur că ea nu se va îndrăgosti niciodată de

Everard. Poate însă că n-ar trebui să fie atât de sigur. Elinor păruse cam tulburată. Poate că se aşteptase ca el să spună cât de mult o iubeşte, cât ar fi de nenorocit, de furios dacă ea ar înceta să-l mai iubească. Exact cuvintele pe care aproape că nu le putea rosti. În cele din urmă se hotărî să nu urce. Are să aştepte să vadă ce se întâmplă; are să amâne discuţia pe altă dată. Îşi continuă lectura despre *bonellia viridis.*

Capitolul XXII

Din însemnările lui Philip Quarles

„Astăzi, acasă la Lucy Tantamount, am fost victima unei asociaţii de idei foarte ciudate. Ca de obicei, Lucy semăna cu tricolorul francez; albastră în jurul ochilor, cu o gură stacojie, iar restul feţei de un alb cadaveric, pe fondul părului ei strălucitor şi de un negru metalic. Am făcut un fel de glumă. Lucy a râs, a deschis gura, şi atunci am văzut că limba şi gingiile erau mult mai deschise la culoare decât buzele rujate (am simţit un şoc ciudat şi înspăimântător, un fel de groază şi de uimire), căci păreau, prin contrast, livide şi albe. Apoi fără nicio legătură, am revăzut crocodilii sfinţi din grădinile palatului de la Jaipur, când ghidul indian le aruncă bucăţi de carne; aveau cerul gurii la fel de alb, de parcă ar fi fost căptuşit cu o meşină bej, uşor apretată. Iată aşadar cum lucrează mintea omenească! Şi mai ai pretenţii intelectuale! Poate. Dar ce ocazie nesperată pentru romanul meu. Am să-mi încep cartea cu un astfel de episod. Eroul meu, asemănător lui Walter, o face pe sirena lui, asemănătoare lui Lucy, să râdă şi imediat (e îngrozit, deşi continuă, poate tocmai din cauza aceasta, să o dorească şi mai mult, aproape cu perversiune), are imaginea acelor crocodili dezgustători, pe care îi văzuse cu o lună în urmă în India. Realizez astfel atât nota de straniu, cât şi cea de fantastic. Totul devine neverosimil dacă smulgi crusta de banalitate evidentă aşternută peste obiceiurile noastre. Fiecare eveniment şi obiect conţine în sine o infinitate de adâncimi scufundate în alte adâncimi. Nimic nu e în fond ceea ce pare – sau mai degrabă fiecare lucru seamănă cu milioane

de alte lucruri. Toată India i se derulează rapid, ca un film, prin minte, iar ea râde şi îşi arată – ea, fiinţa frumoasă, pe care o iubeşte, după care tânjeşte, pe care o doreşte cu pasiune – gingiile şi cerul gurii ei de crocodil, oribil de livide."

„Muzicalitatea ficţiunii. Nu însă în maniera simbolistă, subordonând sensurile sunetului *(Pleuvent les bleus baisers des astres taciturnes*[164]*,* simple grosolănii), ci pe o scară mai mare, în eşafodaj. Meditaţie asupra lui Beethoven. Schimbarea modurilor, trecerile abrupte. (Nota de majestuos alternând cu cea de glumă, ca, de pildă, în prima mişcare a *Cvartetului în si bemol major.* Nota comică prevesteşte brusc solemnităţile uimitoare şi tragice ale *scherzoului* din *Cvartetul în do diez minor.)* Şi mai interesante sunt modulaţiile, nu numai de la o cheie la alta, ci şi de la un mod la altul. Se anunţă o temă, ce e apoi dezvoltată, schimbată, deformată imperceptibil, până ce, încă de recunoscut, se transformă complet. În succesiunea variaţiilor, procesul e dus şi mai departe. De pildă, acele variaţii incredibile asupra unei melodii de Diabelli[165]. Întreaga gamă a gândurilor şi sentimentelor, legată organic cu melodia ridicolă a unui vals oarecare. Cum descrii astea într-un roman? Trecerile abrupte sunt destul de uşoare. N-ai nevoie decât de un număr suficient de personaje, şi paralel de acţiuni contrapunctate. În timp ce Jones îşi omoară nevasta, Smith plimbă căruciorul cu copilul în parc. Alternezi temele. Modulaţiile şi variaţiile sunt mai interesante, deşi mult mai dificile. Un romancier reuşeşte să modeleze, redublând situaţiile şi personajele. Arăţi cum mai multe persoane se îndrăgostesc sau mor sau se roagă în feluri diferite – lipsa de asemănare rezolvând aceeaşi problemă. Sau viceversa, oameni asemănători confruntaţi cu probleme diferite. Poţi astfel să modulezi prin toate aspectele temei tale, să scrii variaţii în orice număr de moduri diferite. Altă cale: romancierul îşi poate

asuma privilegiul de creator – ca Dumnezeu – şi îşi alege pentru a le examina întâmplările din povestire în aspectele lor variate – emotiv, ştiinţific, economic, religios, metafizic etc. Va modula de la un aspect la altul – de la aspectul estetic la cel fizico-chimic al lucrurilor, de la aspectul religios la cel psihologic sau financiar. S-ar putea însă ca astfel autorul să-şi impună voinţa în mod prea tiranic. Aceasta e părerea unora. Dar e oare nevoie ca autorul să fie atât de retras? Părerea mea e că am devenit excesiv de scrupuloşi în privinţa acestor manifestări personale."

*

„Plasează un romancier într-un roman; va servi ca pretext generalizărilor estetice, care ar putea fi interesante – cel puţin pentru mine. E de asemenea util pentru o experienţă. Extrase din opera sa pot ilustra alte căi posibile sau imposibile pentru a scrie o povestire. Şi dacă-l pui să povestească ca şi tine fragmente din aceeaşi povestire, poţi să faci variaţii pe această temă. Dar de ce să pui un singur romancier în roman? De ce nu şi un al doilea în romanul lui? Şi un al treilea în romanul celui de-al doilea? Şi aşa mai departe, la infinit, ca în reclamele de «Quaker Oats», unde e desenat un quaker ţinând în mână o cutie cu fulgi de ovăz, pe care se află desenul unui alt quaker cu altă cutie, cu fulgi de ovăz, pe care se află desenul unui alt quaker cu o altă cutie de ovăz, pe care etc., etc. Cam pe la a zecea imagine ai putea să obţii un romancier ce îşi povesteşte romanul cu ajutorul simbolurilor algebrice, sau în termeni de presiune arterială, puls, secreţia glandelor interne şi a duratei reacţiilor."

*

„Romanul de idei. Caracterul fiecărui personaj trebuie implicat, pe cât e cu putinţă, în ideile pe care la propagă. Atât timp cât teoriile sunt raţionalizări ale sentimentelor, instinctelor şi dispoziţiilor sufleteşti, lucrul e posibil. Defectul principal al romanului de idei e că trebuie să scrii despre oameni care au de exprimat idei – ceea ce exclude cam 99 la sută din rasa umană. De aceea, romancierii adevăraţi şi înnăscuţi nu scriu astfel de cărţi. Eu însă n-am avut niciodată pretenţia că sunt un romancier înnăscut.”

*

„Marele defect al romanului de idei e de a fi o combinaţie artificială. E obligatoriu să fie aşa, fiindcă oamenii care pot expune automat noţiuni perfect formulate nu sunt cu totul reali; au ceva cam monstruos, iar convieţuirea cu monştrii devine cu timpul plictisitoare.”

*

„Cred că instinctul de acaparare are mai mulţi pervertiţi decât instinctul sexual. Cel puţin mie oamenii mi se par mult mai preocupaţi de bani decât de amorurile lor. Ce meschinărie uluitoare întâlneşti tot timpul, mai ales printre cei bogaţi! Şi ce risipă fantastică! Ambele trăsături se găsesc reunite deseori în aceeaşi persoană. Există apoi avarii, cei care tezaurizează, cei care sunt complet şi aproape neîncetat obsedaţi de bani. Nimeni nu este urmărit tot timpul în acelaşi fel de impulsul sexual – pentru că în problemele de ordin sexual poate să existe, bănuiesc cu, o satisfacţie psihologică, în timp ce atunci când e vorba de bani ea nu există. Când trupul e sătul, mintea nu se mai gândeşte la hrană sau la femei. Dar foamea după bani şi obiecte e aproape exclusiv mintală. Aici nu poate să existe o satisfacţie fizică. Ea ar explica

excesele şi perversiunile spiritului de acaparare. Trupurile noastre aproape că silesc instinctul sexual să se comporte firesc. Perversiunile trebuie să devină violente mai înainte ca să poată subjuga tendinţele psihologice normale. Când însă e vorba de spiritul de acaparare nu există un organ care să controleze şi niciun trup care să fie deviat din circuitul deprinderilor psihologice. Cea mai slabă tendinţă de perversiune se manifestă imediat. Dar poate cuvântul «perversiune» nu are sens în acest context, căci perversiunea implică existenţa unei norme de la care deviază. Care e norma de la care deviază spiritul de acaparare? Se presupune că este vorba de o medie perfectă – dar e oare aceasta adevărata normă statistică? M-aş considera oarecum «hipoacaparator», mai puţin interesat în general de bani şi de bunuri decât media obişnuită a oamenilor? Illidge ar spune despre mine că fenomenul se datoreşte în întregime faptului de-a fi crescut într-o lume unde banii se câştigă uşor. E poate, parţial, adevărat. Nu cred însă că în întregime. Gândiţi-vă cât de numeroşi sunt oamenii născuţi bogaţi, a căror singură preocupare o constituie strângerea banilor. Nu, spiritul meu «hipoacaparator» e atât ereditar, cât şi dobândit. În orice caz, nu manifest niciun fel de interes pentru proprietate şi nici nu simpatizez sau înţeleg pe cei care au astfel de preocupări. Niciun personaj cu trăsături predominant acaparatoare nu a apărut în vreuna dintre povestirile mele. E un defect, căci oamenii cu spirit de acaparare sunt fireşte foarte răspândiţi în viaţa de toate zilele. Mă îndoiesc însă că aş putea face interesant un astfel de personaj, dat fiind că pe mine nu mă interesează pasiunea de a acapara. Balzac putea s-o facă; împrejurările şi ereditatea îl siliseră să fie foarte preocupat de bani. Dar când un lucru te plictiseşte, poţi deveni şi tu plictisitor când scrii despre el.”

Capitolul XXIII

Masa de scris se afla sub fereastră. Întunecată de aerul plin de fum din Sheffield, o rază de soare, galbenă şi vâscoasă, lumina un colţ al mesei şi o parte din covorul roşu cu flori, Everard Webley scria o scrisoare. Peniţa îi aluneca iute pe hârtie. Executa totul repede şi hotărât.

„Dragă Elinor, scria el, *de profundis clamavi,* adică te chem din adâncurile acestui dormitor dezgustător de hotel şi chiar din adâncurile şi mai mari ale acestei campanii politice din nordul ţării. (Scria I-urile[166], ca şi cum litera ar fi fost o coloană – o coloană dreaptă şi puternică cu două liniuţe transversale, sus şi jos, reprezentând vârful şi baza ci. Liniile care tăiau litera I erau trase ferm.) Nu cred însă că mă asculţi. Am avut întotdeauna o mare simpatie pentru sălbaticii care-i trag o bătaie zdravănă zeului lor dacă acesta nu le satisface rugăciunile sau nu răspunde la sacrificii. Anglia aşteaptă astăzi ca fiecare zeu să-şi facă datoria. Iar dacă nu şi-o face, ei bine, cu atât mai rău pentru el, căci are să simtă pe spinare biciul cu nouă cozi. Adoraţia societăţii moderne pentru un inefabil îndepărtat, ale cărui acţiuni nu are nimeni dreptul să le critice, mi se pare condamnabilă. Ce sens are un contract cu cineva, atât timp cât îl poate călca când vrea, fără ca să-i poţi cere socoteală? Femeile au ajuns la fel ca zeii. Nu le poţi trage la răspundere. N-ai voie să le sileşti să-şi îndeplinească datoria faţă de cei ce le adoră, sau să-şi respecte partea ce le revine în contractul firesc dintre sexe. Eu scriu şi implor. Dar, întocmai ca zeul de ultima modă al filosofiilor moderne şi al teologiilor cu idei largi, tu nu asculţi. Şi nu mi se îngăduie să iau măsuri de represalii; e de prost gust

să baţi zeul care te-a trădat. Nu se practică aşa ceva. Te previn, cu toate acestea, că într-o bună zi am să încerc excelentele metode de odinioară. Am să pun la cale un fel de răpire a Sabinelor; ce-o să se întâmple atunci cu superioritatea ta inefabilă şi distantă? Dac-ai şti cât te urăsc fiindcă mă sileşti să te iubesc atât de mult! E o nedreptate strigătoare la cer să primeşti de la mine atâta dragoste, atâta pasiune şi să nu dai nimic în schimb! Şi nici măcar nu eşti aici ca să primeşti pedeapsa meritată! A trebuit să mă răzbun pe derbedeii care ne tulbură întrunirile. Noaptea trecută am participat la o bătaie zdravănă. Urlete, huiduieli şi un cor care cânta *Internaţionala.* Dar i-am dat gata. Într-o clipă. A trebuit să învineţesc ochiul unuia dintre conducătorii lor. Nefericitul! Plătea răutăţile tale. Era ţapul tău ispăşitor. Căci, de fapt, luptam împotriva ta. Dacă n-ai fi fost tu, n-aş fi lovit deloc cu atâta sălbăticie, şi e probabil că n-aş fi ieşit învingător din încăierare. Aşa că, indirect, îţi datorez victoria, pentru că îţi rămân, cum se cuvine, recunoscător. Dar cu un alt prilej n-am să mai am la îndemână comunişti pe care să mă răzbun. Lupta următoare va fi dusă împotriva adevăratului duşman – adică împotriva ta. Aşa că fii atentă, draga mea. Am să încerc să mă abţin şi să nu-ţi învineţesc un ochi, deşi la repezeală nu se ştie niciodată ce se poate întâmplă. De ce eşti atât de rece, de distantă şi de inertă? De ce te fereşti de mine? Mă gândesc la tine tot timpul cu insistenţă. Gândul mă urmăreşte mereu. E ascuns, aţipit, în locurile şi în obiectele cele mai ciudate, gata ca la porunca vreunei asocieri întâmplătoare să se repeadă la mine din ascunzătoarea lui. Mă obsedează ca o conştiinţă vinovată. Dacă eu…”

Cineva bătu la uşă. Intră Hugo Brockle. Everard se uită la ceas, apoi la Hugo. Expresia îi deveni ameninţătoare.

— De ce ai întârziat atât? întrebă el cu o voce îngrozitor de calmă.

Hugo se înroşi.

— Nu mi-am dat seama că-i târziu.

Era foarte adevărat. Luase masa de prânz cu familia Upwich, la douăzeci de mile peste landă. Polly Logan stătea cu ei. După masă, bătrânul Upwich împreună cu alţii plecaseră să joace o partidă de golf pe terenul din parc. Polly, din fericire, nu juca golf. O invitase la o plimbare prin pădure, de-a lungul râului. Cum să-şi dea seama că trece timpul?

— Îmi pare rău, adăugă el.

— Aşa şi sper, răspunse Everard, şi calmul său trăda o violenţă ascunsă. Ţi-am spus să te întorci la cinci, iar acum e şase şi un sfert. Când mă întovărăşeşti în interesul organizaţiei „Englezii liberi", te afli sub disciplina militară. Ordinele mele trebuiesc ascultate, pricepi? Pricepi? insistă el.

Hugo dădu ruşinat din cap.

— Acum du-te şi vezi dacă toate aranjamentele pentru întrunirea de astă-seară sunt în regulă. Şi nu uita, ce s-a întâmplat să nu se mai repete. Data viitoare n-ai să mai scapi aşa uşor.

Hugo închise uşa după el. Deodată, toată furia se şterse de pe faţa lui Everard. Credea în eficacitatea metodei de a-şi speria din când în când subordonaţii. Ştia că mânia e o armă excelentă, atâta vreme cât nu te laşi stăpânit de ea. El nu se lăsa niciodată. Bietul Hugo! Everard zâmbi în sinea lui şi îşi continuă scrisoarea. Peste zece minute Hugo intră din nou şi-i spuse că cina era gata. Întrunirea avea loc la opt, trebuiau să mănânce foarte devreme.

*

— Toată trăncăneala asta politică e o prostie, o imensă prostie, spuse Rampion cu o voce stridentă din cauza enervării. Bolşevicii şi fasciştii, radicalii şi conservatorii, comuniştii şi „Englezii liberi" –

de ce dracu se luptă între ei? Vă spun eu. Se luptă ca să decidă cum o să ajungem în iad; cu ajutorul expresului comunist sau al maşinii de curse capitalistă, cu autobuzul individualist sau cu tramvaiul colectivist, mergând pe şinele controlate de stat. În toate cazurile destinaţia e aceeaşi. Toţi au să ajungă în iad, toţi sunt mânaţi spre acelaşi impas psihologic şi spre acelaşi faliment social, rezultat al falimentului psihologic. Singura diferenţă e următoarea: Cum ajungem în iad? Un om cu bun-simţ nu are să manifeste niciodată interes pentru astfel de dispute. Pentru un om de bun-simţ lucrul cel mai important e iadul, şi nu mijloacele de transport folosite pentru a ajunge acolo. Întrebarea care se pune unui om de bun-simţ e: Vrem sau nu să ajungem în iad? iar răspunsul e: Nu, nu vrem. Iar dacă acesta e răspunsul, atunci n-are nimic de-a face cu politicienii. Fiindcă ei vor să ne trimeată în iad. Toţi, fără excepţie… Toţi sunt la fel de grăbiţi să ne ducă în iad şi nu se ceartă decât asupra mijloacelor de transport.

— Unii ne-ar putea duce mai încet decât ceilalţi, sugeră Philip.

Rampion făcu un gest indiferent.

— Asta nu poate constitui o diferenţă apreciabilă. Toţi cred în industrializare, într-o formă sau alta, toţi cred în americanizare. Gândiţi-vă la idealul bolşevicilor. Un fel de Americă, dar o Americă superlativă, cu departamente guvernamentale în locul trusturilor şi cu funcţionari superiori în locul bogătaşilor. Şi apoi, idealul celorlalte ţări din Europa.

Acelaşi lucru, atâta doar că oamenii bogaţi sunt menţinuţi. Acolo întâlniţi maşinismul şi funcţionari ai guvernului. Aici maşinile şi pe Alfred Mond sau pe Henry Ford. Maşinile pentru a ne duce în iad; la volan bogătaşii şi persoanele oficiale. Crezi că o categorie poate conduce mai prudent decât cealaltă? Poate că ai dreptate. Dar nu văd vreo diferenţă. Şi unii şi alţii se grăbesc. În numele

ştiinţei, progresului şi fericirii omeneşti! Spun amin! Şi apasă pe accelerator. Philip îl aprobă.

— Exact, spuse el. Pun maşina în mişcare. Începe progresul. Dar aşa după cum ai spus, direcţia probabilă e o prăpastie fără fund.

— Iar singurul lucru despre care le place reformatorilor să vorbească este forma, culoarea, dispozitivul de conducere al vehiculului. Nu pot să înţeleagă idioţii că ceea ce contează e direcţia, că am apucat-o pe drumul cel rău şi că ar trebui să ne întoarcem – preferabil pe jos şi fără această maşină împuţită?

— S-ar putea să ai dreptate, spuse Philip. Nenorocirea e însă că dată fiind lumea existentă, nu te poţi întoarce şi nu poţi să arunci maşina la gunoi. N-o poţi face decât exterminând jumătate din rasa omenească. Într-o sută de ani, datorită industrializării, populaţia lumii s-a dublat. Dacă vrei să scapi de industrializare, trebuie să măcelăreşti jumătate din femei şi bărbaţi. Ceea ce sub *specie aeternitatis* sau chiar sub *specie historiae* ar putea fi un lucru excelent, ca o problemă de politică practică însă e mai greu de conceput.

— Cu atât mai puţin acum, îi dădu dreptate Rampion. Însă războiul următor şi revoluţia următoare au să le facă extrem de practice.

— E posibil. Nu trebuie însă să te bazezi pe războaie şi pe revoluţii. Fiindcă dacă te bazezi pe faptul că ele vor avea loc, poţi fi sigur că aşa se va întâmplă.

— Vor avea loc în orice caz, spuse Rampion. Progresul industrial înseamnă supraproducţie, înseamnă necesitatea obţinerii unor pieţe noi, înseamnă rivalitate internaţională, înseamnă război. Iar progresul mecanic înseamnă o mai mare specializare şi standardizare a muncii, înseamnă mai multe distracţii gata făcute pentru marea masă de oameni, înseamnă descreşterea iniţiativei şi a spiritului de creaţie, înseamnă mai mult

intelectualism şi atrofierea progresivă a tot ce e vital şi fundamental în natura umană, înseamnă creşterea plictiselii şi a neliniştii, şi, în cele din urmă, un fel de nebunie individuală care nu se poate termina decât cu o revoluţie socială. Fie că te bazezi sau nu pe ele, războaiele şi revoluţia sunt inevitabile, dacă lucrurile au să meargă mai departe ca până acum.

— Aşa că problema se rezolvă de la sine, spuse Philip.

— Numai prin autodistrugere. Când omenirea va fi distrusă, fireşte că nu mai e nicio problemă. Asta însă mi se pare o soluţie deplorabilă. Cred că mai există una, chiar în cadrul sistemului actual. O soluţie temporară, în timp ce sistemul e modificat în direcţia unei soluţii permanente. Rădăcina răului se află în psihologia individului; trebuie deci pornit de acolo, de la psihologia individului. Prima măsură va obliga oamenii să trăiască două vieţi, în două compartimente. Într-un compartiment ca muncitor din industrie, în celălalt compartiment ca fiinţe omeneşti. Opt ore pe zi ca nişte idioţi şi nişte maşini, iar restul de ore ca fiinţe omeneşti adevărate.

— Asta se şi practică.

— Nici gând. Oamenii trăiesc tot timpul ca nişte idioţi şi ca nişte maşini, atât în orele de muncă, cât şi în cele libere. Ca nişte idioţi şi ca nişte maşini, închipuindu-şi că trăiesc ca fiinţe civilizate, şi chiar ca nişte zei. Primul lucru ce trebuie făcut e să-i sileşti să admită că în timpul orelor de lucru sunt nişte idioţi şi nişte maşini. „Civilizaţia noastră, fiind ceea ce este", e momentul să le spuneţi „trebuie să vă petreceţi opt ore din cele douăzeci şi patru ale zilei, devenind un fel de corcitură între un idiot şi o maşină de cusut". Ştiu, e foarte neplăcut. E umilitor şi dezgustător. Dar asta-i situaţia. „Trebuie să faceţi cum vă spun, altfel întregul eşafodaj al lumii noastre se duce de ripă şi-o să murim de foame. Aşa că faceţi-vă

meseria, idiot şi mecanic, şi petreceţi-vă orele libere ca bărbaţi şi femei adevăraţi şi întregi, de la caz la caz. Nu amestecaţi cele două vieţi, păstraţi între ele un zid despărţitor etanş. Importantă e adevărata viaţă omenească, cea din ceasurile libere „cealaltă fiind o treabă murdară care trebuie îndeplinită. Şi nu uitaţi că munca voastră e murdară orice ai face – afară de măsura în care vă oferă hrana şi menţine intactă societatea – şi e cu totul lipsită de importanţă şi nesemnificativă pentru adevărata viaţă umană. Nu vă lăsaţi înşelaţi de escrocii cu cuvinte frumoase, care vorbesc despre sfinţenia muncii şi ajutorul creştin, pe care oamenii de afaceri îl oferă semenilor. Toate-s minciuni. Munca voastră nu-i decât o treabă urâtă şi murdară, devenită necesară, din nenorocire, datorită prostiei strămoşilor noştri. Ei au ridicat un munte de gunoaie şi voi sunteţi obligaţi să-l demolaţi, de frica să nu vă ucidă duhoarea lui, să-l demolaţi din răsputeri, blestemând tot timpul memoria demenţilor care v-au silit să îndepliniţi această muncă murdară. Nu vă încurajaţi singuri, pretinzând că o muncă urâtă şi mecanică are ceva nobil. Nu are; singura urmare a acestei afirmaţii şi credinţe e că umanitatea voastră va ajunge la nivelul muncii voastre murdare. Dacă sunteţi convinşi că sistemul capitalist vă ajută şi că munca e sfântă, o să deveniţi nişte idioţi mecanici în timpul celor douăzeci şi patru de ore ale zilei. Admiteţi că munca-i murdară, feriţi-vă nasul şi munciţi opt ore, iar apoi concentraţi-vă să deveniţi în orele de răgaz adevărate fiinţe omeneşti. Fiinţe omeneşti cu totul reale. Nu cititori de ziare, amatori de jazz sau maniaci ai radioului. Industriaşii care pun la dispoziţia maselor distracţii standardizate şi prefabricate se luptă din răsputeri să facă din voi pe cât e cu puţin, a nişte imbecili mecanizaţi, atât în ceasurile voastre libere, cât şi în orele de muncă. Nu-i lăsaţi. Faceţi efortul de a deveni umani.” Iată ce-ar trebui să le spuneţi

oamenilor; iată lecţia ce-ar trebui predată celor tineri. Convingeţi-i pe toţi că această mare civilizaţie industrială e doar o duhoare şi că viaţa adevărată, viaţa care are un sens poate fi trăită numai în afara acestei civilizaţii. O să treacă foarte multă vreme până când viaţa decentă şi duhoarea industrială se vor putea împăca una cu alta. Poate că sunt, de fapt, ireconciliabile. Rămâne de văzut, între timp. În orice caz, trebuie să cărăm gunoiul şi să suportăm cu stoicism duhoarea, iar în orele libere să încercăm să ducem o viaţă omenească adevărată.

— E un program bun, spuse Philip. Dar nu cred că ai să câştigi cu el multe voturi la viitoarele alegeri.

— Asta-i nenorocirea, răspunse Rampion, încruntându-se. Au să se coalizeze toţi împotriva mea. Căci singurul lucru asupra căruia sunt cu toţii de acord – conservatorii şi liberalii, socialiştii şi bolşevicii – e calitatea excelentă prin ea însăşi a duhorii industriale şi necesitatea standardizării şi a specializării oricărei urme de bărbăţie sau feminitate, existentă în rasa umană. Ni se cere să manifestăm interes pentru politică. Ei bine, spuse el dând sceptic din cap, să ne gândim la ceva mai plăcut. Uite, vreau să-ţi arăt acest tablou. Traversă atelierul şi trase un tablou dintr-un maldăr de pânze sprijinite de perete. Priveşte, spuse el, instalând pânza pe un şevalet. Aşezată pe vârful unei coline acoperite cu iarbă şi formând punctul culminant al compoziţiei piramidale, o femeie goală dădea să sugă unui copil. Mai jos, la stânga şi în faţa ei, stătea ghemuit un bărbat cu spinarea dezgolită, întoarsă spre privitori, iar în dreapta tabloului, se găsea un băieţel într-o poziţie asemănătoare. Omul ghemuit se juca cu mai mulţi pui de leopard ce ocupau centrul tabloului, puţin mai jos de picioarele femeii; băieţelul privea. Foarte aproape de femeie şi umplând mai întreaga parte de sus a tabloului, se găsea o vacă, ţinând

capul uşor întors şi rumegând. Capul şi umerii femeii se detaşau slab pe corpul cafeniu-deschis al vacii.

— Un tablou la care ţin în mod deosebit, spuse Rampion după o scurtă tăcere. Carnea e bine redată. Nu eşti de aceeaşi părere? Are un fel de înflorire, ceva viu. Dumnezeule, ce minunat putea să picteze socrul tău carnea în aer liber! Uluitor! Nimeni nu l-a întrecut. Nici chiar Renoir. Aş vrea să am talentul lui. Crede-mă, tabloul ăsta e foarte reuşit, continuă el întorcându-se la şevalet. E absolut grozav. Şi mai are şi alte calităţi. Simt c-am reuşit să prind atât legătura vie dintre figuri, cât şi legătura lor cu restul lumii. Vaca, de pildă. Are capul întors şi nu vede scena umană. Şi totuşi simţi că există o legătură fericită între ea şi oameni, o legătură lăptoasă, rumegătoare, bovin-rumegătoare. oamenii la rândul lor sunt legaţi de vacă şi de leoparzi, de aceştia din urmă însă complet altfel, corespunzând felului direct şi specific prin care puii de leopard ţin legătura la rândul lor cu oamenii. Da, îmi place.

— Şi mie îmi place, spuse Philip. Un astfel de tablou te apără de duhoarea industrială. Râse. — Ar trebui să mai pictezi unul, o completare, reprezentând viaţa în lumea civilizată. Femeia, într-un impermeabil, se sprijină de o imensă sticlă de Bovril[167] şi dă copilaşului ei să sugă Glaxo[168]. Colina e acoperită cu asfalt. Bărbatul, îmbrăcat într-un costum care costă cinci guinee, dar pe care l-a cumpărat la solduri cu cincizeci de şilingi, stă ghemuit şi se joacă, mânuind un aparat de radio. Iar băieţelul, plin de coşuri şi rahitic, priveşte cu mult interes.

— Totul pictat cubist, spuse Rampion, ca să fii sigur că nu mai are niciun fel de viaţă. Nimic nu egalează arta modernă când e vorba să sterilizeze viaţa. Fenolul nici nu se compară cu ea.

Capitolul XXIV

Autoguvernarea indienilor sub dinastia împăraţilor Maurya continuă să reclame săptămâni de-a rândul prezenţa domnului Quarles la British Museum, cel puţin două zile întregi din şapte.

— Nici nu-mi închipuiam, explică el, că există atât de mult material de cahre te poţi folosi.

Între timp, Gladys descoperise că făcuse o greşeală. Distracţiile aşteptate cu nerăbdare de la protectorul ei, domnul Quarles, nu se dovedeau mai grozave ca cele pe care şi le-ar fi putut permite în compania unor tipi, nu cu mult mai bogaţi decât el. Se părea că domnul Quarles nu era gata să-şi plătească, luxul de a se simţi superior. Îşi dădea aere, dar fără să cheltuiască mulţi bani. Pretextul lui, atunci când o ducea la restaurante ieftine sau cumpăra bilete proaste la teatru, îl constituia necesitatea de a se ascunde. Nu-i convenea să fie văzut de o cunoştinţă în tovărăşia lui Gladys; şi cum cunoştinţele sale aparţineau îmbuibaţilor care circulau în maşini luxoase de la restaurantul Berkeley la stalurile teatrului de revistă Gaiety, domnul Quarles şi Gladys mâncau la Corner House şi priveau spectacolul de varieteu de la balconul doi. Aceasta era explicaţia oficială prin care Sidney Quarles justifica distracţiile pe care i le oferea lui Gladys. Adevăratul motiv însă nu îl constituia necesitatea de a se ascunde, ci aversiunea lui înnăscută de a se despărţi de banii gheaţă. Căci, deşi sumele mari erau un fleac pentru el, sumele mici, în schimb, reprezentau foarte mult. Când se punea problema să aducă „îmbunătăţiri proprietăţii” semna cu inima uşoară, risipind sute şi chiar mii de lire. Când era însă vorba să ofere amantei sale, cheltuind câţiva şilingi

în plus, un loc mai bun la teatru, o masă mai gustoasă, un buchet de flori sau o cutie de bomboane de ciocolată, devenea pe loc cel mai zgârcit om din lume. Avariţia lui îi provoca un fel de puritanism ciudat, care îi influenţa părerile asupra mai tuturor plăcerilor şi distracţiilor ce nu erau de ordin strict sexual. Luând masa în odăile întunecoase şi ieftine ale unei „bombe" din Soho, împreună cu o mică funcţionară pe care o cucerise, Sidney avea obiceiul (cu toată ardoarea lui Milton condamnând pe fiii lui Belial, şi cu toată seriozitatea lui Wordsworth pledând cauza unui trai modest, dar şi a unei gândiri superioare), să denunţe pe îmbuibaţii de la restaurantul Carlton, pe lacomii de la Ritz, care, în mijlocul mizeriei concentrate la Londra, cheltuiau nepăsători pe un dineu în *tete-ă-tete* salariul pe o lună al unui muncitor agricol. Astfel, preferinţele sale necostisitoare în privinţa biletelor de teatru şi a restaurantelor încercau să sugereze atât un caracter de înaltă moralitate, cât şi o simplă operaţie diplomatică. Cucerite de acest libertin în vârsta, amantele domnului Quarles erau surprinse să se trezească luând masa cu un profet ebraic şi distrându-se în compania unui discipol al lui Cato sau a lui Calvin.

— Când te aude cineva vorbind, s-ar putea crede că eşti un sfânt pogorât din cer, spunea Gladys, sarcastic, când Sidney se oprea să-şi tragă răsuflarea în mijlocul unei tirade, la restaurantul Corner House, denunţându-i pe cei risipitori şi lacomi. Asta-i bună! Râsul ei trăda o ironie feroce.

Domnul Quarles se simţea prost. Era obişnuit să fie ascultat cu respect, ca un zeu din Olimp. Vocea lui Gladys avea ceva sfruntat, revoltător. Lui Sidney nu-i plăcea; de fapt îl alarma.

Îşi ridică bărbia cu demnitate şi dezlănţui un tir de reproşuri peste capul ei.

— Nu-i o problemă de simple pehrsonalităţi, spuse el răspicat, ci una de principii genehrale.

— Nu văd deosebirea, îi replică Gladys anulând cu o singură lovitură pretenţiile solemne ale tuturor filosofilor, moraliştilor, conducătorilor religioşi, reformatorilor şi utopiştilor de când lumea.

Ceea ce o scotea însă cel mai rău din sărite era faptul că nici în ambianţa restaurantului Maison Lyons[169] sau a locurilor proaste de la teatru, domnul Quarles nu renunţa la pretenţiile şi manierele olimpiene. Într-o seară, urcând scările ce duceau la balconul doi, un grup îi bară drumul, prilej pentru domnul Quarles de a-şi manifesta zgomotos şi legitim indignarea.

— Un adevărat scandal, spuse ei.

— Îţi vine să crezi că ai luat locuri în loja regală, răspunse Gladys batjocoritor.

Iar când într-un mic local, domnul Quarles se plânse că felia de peşte, costând un şiling şi patru pence, avea un gust de parc-ar fi venit din Columbia Britanică şi nu din Scoţia, Gladys îl sfătui să facă o reclamaţie pe care s-o trimită ziarului *Times.* Dacă se plângea ca un filosof nobil şi deziluzionat de superficialitatea politicienilor şi de trivialitatea sordidă a vieţii politice, Gladys îl invita să trimită o scrisoare ziarului *Times.* Când se dezlănţuia împotriva oribilei doamne Grundy şi a lipsei de libertate a englezilor, Gladys îl sfătuia să scrie ziarului *Times*. „Un adevărat scandal că nici Sir Edward Grey[170] şi nici Lloyd George[171] nu au fost vreodată în stahre să vohrbească franţuzeşte.” Gladys îi indică din nou ziarul *Times.* Domnul Quarles se simţea jignit şi ultragiat. Aşa ceva nu i se întâmplase niciodată. În compania celorlalte amante, conştiinţa superiorităţii fusese o stare de fericire senină. Îl adoraseră şi îl admiraseră, iar el se simţea ca un zeu. În primele zile Gladys părea să-l adore. La început i se prosternase, însă nu peste mult timp începuse să-şi bată «joc de el. Fericirea lui spirituală se spulberase. Dacă n-ar fi avut consolarea carnală pe care specia reprezentată

de Gladys i-o oferea, domnul Quarles ar fi epuizat rapid subiectul autoguvernării indienilor sub dinastia împăraţilor Maurya, şi ar fi rămas acasă. În persoana lui Gladys se afla însă un amestec neobişnuit de mare de specii nediferenţiate. Atitudinea ei punea deseori capăt răbdării domnului Quarles. Elementul batjocoritor din persoana lui Gladys îl supăra şi îl dezgusta; atracţia elementului generic din ea, a întregii specii feminine, a întregului sex, se dovedea însă mai puternică decât repulsia faţă de acel exemplar individual al sexului. În ciuda ironiilor, domnul Quarles se întorcea la ea. Pretenţiile de a cerceta civilizaţia vechilor indieni deveneau din ce în ce mai imperioase.

Dându-şi seama de forţa de care dispune, Gladys începu să-i refuze ceea ce i se solicita. Spera ca printr-un şantaj să-l facă mai generos, aşa cum firea lui nu părea să fie în mod spontan, întorcându-se după o seară ce-i costase foarte ieftin, mai întâi la restaurantul Lyons şi apoi la cinema, Gladys îl împinse furioasă de lângă ea, când domnul Quarles încercă, în taxi, obişnuitele gesturi de dragoste.

— Nu poţi să mă laşi în pace? îl repezi ea. Spune-i şoferului să meargă întâi la mine acasă şi să mă lase acolo.

— Dahr, copilul meu drag! protestă domnul Quarles. Nu-i promisese oare că se întoarce la el acasă?

— M-am răzgândit! Spune-i şoferului.

Gândul că după trei zile de aşteptare febrilă avea să-şi petreacă seara singur începu să-l chinuie.

— Dahr, draga mea Gladys.

— Spune-i şoferului.

— Eşti mult prea crudă, eşti prea rea.

— Trimite o scrisoare la ziarul *Times,* dacă nu-ţi place, fu răspunsul ei. Am să-i spun chiar eu şoferului.

După o noapte de insomnie şi suferinţe, domnul Quarles plecă de acasă, de îndată ce se deschiseră magazinele, şi îi cumpără un ceas de mână, care-l costă paisprezece guinee.

*

Reclama era pentru o pastă de dinţi. Fiindcă desenul reprezenta însă o pereche de tineri dansând fox-trot şi arătându-şi unul altuia dinţii ca perlele, într-un surâs de îndrăgostiţi, iar cuvântul începea cu litera *d,* micul Phil citi tară nicio ezitare „dansează".

Tatăl său râse.

— Şmechere! spuse el. Am crezut că ştii să citeşti.

— Dar dansează, protestă copilul.

— Bine, dar nu asta e scris acolo. Mai încearcă o dată. Îi arătă reclama.

Micul Phil privi din nou cuvântul imposibil şi se uită lung la desen. Cuplul de dansatori nu-l ajută însă.

— Dinam, spuse el disperat în cele din urmă. Era singurul cuvânt ce începea cu *d* la care se putea gândi în clipa aceea.

— De ce nu dinosaur, fiindcă tot cu *d î*ncepe? râse de el tatăl său. Sau dolicocefal, sau dicotiledon. Micul Phil se simţi profund jignit; nu putea suporta să se râdă de el.

— Încearcă iar, dar de data asta fă un efort şi citeşte. Nu ghici.

Micul Phil îşi întoarse capul.

— Mă plictiseşte, spuse el.

Vanitatea îl făcea să se opună cu încăpăţânare când trebuia să încerce ceva ce nu putea fi dus cu succes la capăt. Domnişoara Fulkes, care credea în învăţătura cu ajutorul convingerii raţionale şi al consimţământului raţional al elevului (era încă foarte tânără), îi ţinuse lecţii asupra propriei lui

psihologii, cu speranţa că băieţelul, dându-şi seama de defecte, şi le va îndrepta.

— Ai o mândrie greşit înţeleasă, îi spusese ea. Nu ţi-e ruşine să fii prostuţ şi să nu ştii lucruri simple, dar ţi-e foarte ruşine când faci greşeli. Preferi să nu faci ceva, decât s-o faci greşit. Asta-i extrem de rău.

Micul Phil dăduse afirmativ din cap.

— Aşa e, domnişoară Fulkes, îi răspunsese el cât se poate de logic şi înţelegător cu putinţă. Prefera să nu facă nimic decât să se căznească să întreprindă ceva şi să nu reuşească. — Mă plictiseşte, repetă el. Ai vrea să-ţi desenez ceva? sugeră, întorcându-se din nou către tatăl său, cu un surâs cuceritor. Era veşnic dispus să deseneze, şi desena bine.

— Nu, mulţumesc; aş vrea mai degrabă să-mi citeşti.

— Dar asta mă plictiseşte.

— Nu contează. Trebuie să încerci.

— Dar nu vreau să încerc.

— Vreau eu, în schimb, să încerci. Hai.

Micul Phil izbucni în lacrimi. Ştia că lacrimile sunt o armă irezistibilă. Şi, fireşte, îşi dovediră încă o dată efectul.

În celălalt capăt al camerei, Elinor citea o carte, complet absentă la discuţia lor; îşi ridică ochii spre ei.

— Lasă-l în pace, îi strigă ea, dacă plânge are să-i facă rău. Philip ridică nepăsător din umeri.

— Dacă-ţi închipui că ăsta-i un mijloc de a educa un copil… spuse el cu o amărăciune pe care ocazia nu o justifica – o amărăciune acumulată treptat în timpul ultimelor săptămâni de tăcere şi de ostilitate distantă, de întrebări şi reproşuri adresate sieşi fără vreun rezultat, o amărăciune care îşi găsise acum o expresie aproape lipsită de sens.

— Nu-mi închipui nimic, spuse Elinor cu o voce aspră şi rece. Ştiu doar că nu vreau să plângă. Îl

chemă la ea pe micul Phil şi îl luă pe genunchi.

— Ţinând însă seama de nenorocirea că e singurul copil, ar trebui neapărat să faci un efort şi să nu-l răsfeţi.

Elinor îşi apăsă obrazul de părul copilului.

— Ţinând seama că e singurul copil, spuse ea, nu văd de ce nu trebuie tratat ca atare.

— Nu se poate discuta cu tine, spuse Philip. A venit vremea să stabilim un punct de vedere comun, aşa încât băiatul să poată fi educat raţional.

— Şi cine urmează să-l educe raţional? întrebă Elinor. Tu? Râse batjocoritor. — După o săptămână te-ai plictisi atât de tare, încât te-ai sinucide sau ai pleca cu primul avion la Paris ca să te întorci peste şase luni.

— Răule! interveni copilul.

Philip se simţi cu atât mai jignit, cu cât îşi dădea seama în ascuns că afirmaţiile ei erau adevărate. Idealul unei vieţi casnice la ţară, plină de mici obligaţii şi legături întâmplătoare cu oamenii, devenea, în ce-l privea, primejdios de absurd. Deşi ideea supravegherii educaţiei micului Phil îi părea interesantă, ştia că pusă în practică ar fi devenit insuportabil de plictisitoare, îşi aminti încercările chinuite ale propriului său tată de a-i face educaţia. El s-ar fi comportat la fel. Tocmai din cauza asta Elinor n-ar fi trebuit să o spună.

— Nu-s atât de uşuratic ca un copil, cum îţi închipui tu, spuse el, cu demnitate şi cu mânie reţinuta.

— Dimpotrivă, răspunse ea, eşti excesiv de serios, ca un adult. N-ai fi în stare să te descurci cu un copil fiindcă nu eşti destul de copil. Parc-ai fi una dintre acele îngrozitoare creaturi adulte din *Înapoi la Mathusalem* de Shaw.

— Răule! repetă enervant micul Phil, ca un papagal care nu ştie decât un cuvânt.

Primul impuls al lui Philip fu să smulgă copilul din braţele mamei sale, să-l plesnească pentru obrăznicia lui, să-l dea afară din cameră, apoi să se

întoarcă la Elinor şi să aibă cu ea o explicaţie violenta. Obişnuinţa de a se controla ca un *gentleman,* cât şi groaza pe care i-o inspira o asemenea scenă îl determinară să-şi păstreze cumpătul. În loc să izbucnească, cum ar fi fost firesc, făcu un efort de voinţă şi, mai mult ca niciodată, se închise ermetic în sine. Păstrându-şi demnitatea şi durerile înăbuşite, se scula şi ieşi în grădină prin uşa cu geamuri. Elinor îl privi cum pleacă. Primul impuls fu să fugă după el, să-l ia de mână şi să se împace. Dar se stăpâni şi ea. Philip dispăru, şchiopătând. Copilul continua să se smiorcăie. Elinor" îl scutură uşor.

— Încetează, Phil, spuse ea aproape furioasă. De-ajuns. Încetează numaidecât.

*

Cei doi doctori examinau un clişeu care unui ochi neexperimentat ar fi putut să-i pară fotografia unui uragan în Golful Siamului, o explozie de fum negru în mijlocul norilor, sau doar o pată de cerneală.

— Extrem de clară, spuse tânărul radiolog. Priviţi. Arătă spre norul de fum. O nouă tumoră foarte vizibilă, la pilor. Aruncă o privire respectuoasă distinsului său coleg, vrând parcă să-l întrebe ceva.

Sir Herbert aprobă.

— E vizibilă, repetă el. Avea un fel de a vorbi ca un oracol; îţi dădeai seama că ceea ce spune era întotdeauna şi în mod necesar adevărat.

— Nu poate fi foarte mare, dacă ne gândim la simptomele înregistrate până acum. Nici n-a început să vomite.

— N-a început să vomite? exclamă doctorul radiolog, manifestând un interes şi o uimire aproape exagerate. Asta ar fi explicaţia faptului că este atât de mică.

— Ocluzia e uşoară.

— Evident, ar fi cazul să deschidem abdomenul pentru explorare.

Sir Herbert făcu o mică strâmbătură şi clătină plin de îndoială din cap.

— Trebuie să ne gândim la vârsta pacientului.

— Adevărat, spuse doctorul radiolog, şi se grăbi să-i dea dreptate.

— E mai bătrân decât pare.

— Desigur. Nu-şi arată însă vârsta.

— Ei, trebuie să plec, spuse Sir Herbert.

Tânărul radiolog se repezi spre uşă, îi dădu pălăria şi mănuşile şi îl escortă personal până la limuzina Daimler care aştepta. Întorcându-se în birou privi din nou radiografia plină de pete şi nori cenuşii.

„O developare remarcabil de reuşită", îşi spuse el cu satisfacţie şi, întorcând radiografia, scrise pe spatele ei câteva cuvinte cu creionul.

„Domnul J. Bidlake. Imaginea stomacului după ce a fost tratat cu bariu. O nouă tumoră la pilor; mică, dar foarte clară. Radiografia a fost…" Se uită la calendar ca să vadă data, o scrise pe radiografie şi o puse apoi în fişier pentru alte ocazii.

*

Bătrânul servitor o anunţă pe vizitatoare, apoi se retrase, închizând în urma lui uşa atelierului de pictură.

— Ei, John, spuse Lady Edward, traversând camera spre el. Cum te simţi? Am auzit că ai fost bolnav. Sper că nu e nimic serios.

John Bidlake nici măcar nu se ridică să o primească. Îi întinse mâna din fundul fotoliului în care-şi petrecuse toată ziua, meditând plin de spaimă pe tema vieţii şi morţii.

— Cei cu tine, sărmanul meu John? exclamă Lady Edward, aşezându-se alături. Pari foarte abătut şi nenorocit. Ce s-a întâmplat?

John Bidlake clătină din cap.

— Dumnezeu ştie, spuse el.

Cuvintele vagi şi profesionale ale lui Sir Herbert despre „o uşoară ocluziune în apropierea pilorului” îi treziseră de bună seamă bănuieli şi ştia desigur despre ce e vorba. Fiul, său Maurice nu murise oare de aceeaşi boală acum cinci ani în California? Ştia, dar nu voia s-o destăinuie. O dată rostită, teribila ameninţare devenea şi mai îngrozitoare, şi mai irevocabilă. În plus, nu trebuia niciodată să recunoşti faptul că eşti conştient că ţi se va întâmplă ceva rău, căci atunci soarta ar avea, ca să spunem aşa, un tipar pe care să muleze evenimentele. Există întotdeauna un fel de şansă imposibilă că răul nu se va produce, dacă nu-ţi exprimi în cuvinte presimţirile funeste. Tainele religiei intime a lui John Bidlake erau la fel de obscure şi de paradoxale ca oricare dintre tainele credinţelor ortodoxe „theolatre”, despre care îi plăcea lui să-şi bată joc.

— De ce nu te-ai dus la un doctor? Vocea lui Lady Edward suna ca o acuzare, căci cunoştea prejudecăţile ciudate ale prietenului ei împotriva doctorilor.

— M-am dus, răspunse el iritat, ştiind că şi ea era la curent. Mă crezi prost? Toţi doctorii sunt însă nişte şarlatani. M-am dus la unul care are şi un mic titlu de nobleţe. Crezi că ştie ceva mai mult decât ceilalţi? Mi-a spus într-un jargon de şarlatan ceea ce eu i-am spus pe şleau: „E ceva în neregulă cu stomacul”. Escroc idiot! Ura lui faţă de Sir Herbert şi faţă de toţi doctorii îl făcuse să iasă pentru un moment din starea de apatie.

— Trebuie să-ţi fi spus totuşi ceva, insistă Lady Edward.

Cuvintele ei îl făcură să se gândească din nou la acea „uşoară ocluziune în direcţia pilorului”, la boală, la durere şi la apropierea insidioasă a morţii. Bidlake fu covârşit din nou de un sentiment cronic de nefericire şi spaimă.

— Nimic important, spuse el, ferindu-şi privirea.

— Atunci poate că nu e ceva într-adevăr serios, sugeră Lady Edward, încercând să-l încurajeze.

— Nu, nu. Optimismul ei uşuratic păru bătrânului pictor un ultragiu. Nu voia să se dea pe mâna sorţii, formulând îngrozitorul adevăr. Dorea însă, în. acelaşi timp, să fie tratat ca şi când adevărul ar fi fost rostit. Tratat cu milă şi cu seriozitate. E rău, e foarte rău, insistă el.

Se gândea la moarte; moartea sub forma unei vieţi noi, crescând treptat în stomacul său, ca un embrion în pântecele unei femei. Singurul lucru proaspăt şi activ în trupul său bătrân, singurul lucru care înflorea cu o vioiciune şi o vitalitate mereu crescândă era moartea.

Pe pereţii atelierului, de jur împrejur, atârnau mărturii fragmentare ale vieţii lui John Bidlake. Două mici peisaje pictate în grădinile Pincio pe vremea când Roma încetase tocmai de a mai aparţine Papei, o vedere cu clopotniţe şi cupole, surprinsă printre stejari, câteva statui, proiectându-şi siluetele pe cer. Alături, faţa unui satir, obraznică şi bărboasă – portretul lui Verlaine. O scenă de stradă din Londra, cu birje, pălării înalte şi fuste lungi, ridicate uşor de la pământ. Trei schiţe ale lui Mary Betterton, durdulie şi cu tenul strălucitor, acum treizeci de ani. Şi Jenny, cea mai splendidă dintre modele, culcată goală pe un scaun lung de plajă, cu o fereastră în spate, nori albi în fund şi o vază cu trandafiri pe pervazul ferestrei; o imensă pisică persană albastră se întinsese ca un leu heraldic pe trupul ei alb, şi dormita cu labele vârâte între sânii ei mici şi rotunzi.

Lady Edward fu bucuroasă să schimbe subiectul discuţiei.

— Lucy tocmai a plecat azi cu avionul la Paris, începu ea.

Capitolul XXV

„Quai Voltaire

Atmosfera e foarte agitată, am uitat să-mi pun tampoanele *Quies î*n urechi şi timp de două ore şi jumătate am trăit într-un zgomot infernal. Mă simţeam extrem de obosită şi în consecinţă, dragă Walter, cam sentimentală şi *sola-sola.* De ce nu eşti aici să mă consolezi de tristeţea insuportabilă a acestei superbe seri pe care o văd prin fereastra mea? Luvrul, Sena, cerul de un verde sticlos, lumina soarelui şi umbrele catifelate mă fac să izbucnesc în lacrimi. Şi nu numai decorul. Braţele, mânecile capotului, mâna care scrie şi chiar degetele de la picioare, goale fiindcă am lăsat papucii să cadă – e îngrozitor, îngrozitor. Faţa mea reflectată în oglindă, umerii mei, trandafirii portocalii, peştele chinezesc auriu ca să se asorteze cu trandafirii, perdelele pictate de Dufy[172] şi toate celelalte – ei da, absolut toate, fiindcă totul e la fel de frumos şi de extraordinar, chiar şi lucrurile anoste şi urâte – sunt prea greu de suportat. Prea greu. Nu mai pot şi, pe deasupra, nu mai vreau. O pauză de cinci minute. Iată de ce i-am telefonat lui Rene Tallmant să vină să bea un cocteil la mine şi să mă scoată în lume, undeva într-un loc amuzant, *malgre*[173] durerea mea de cap. Pur şi simplu, nu vreau să mă las terorizată de univers. Îl cunoşti pe Rene? E un om scund, aproape divin. Aş fi vrut să Fi fost şi tu aici. Trebuie să mă duc să mă îmbrac. A toi[174], Lucy.”

„Quai Voltaire

Scrisoarea ta m-a plictisit. Cum te mai vaiţi! Şi nu este foarte măgulitor să fii numită o otravă în sânge. E ca şi cum ţi s-ar spune că eşti o crampă stomacală. Dacă nu poţi să scrii ceva mai inteligent, nu mai scrie deloc. *Quant a moi, je m'amuse. Pas follement.*[175] Destul însă, te asigur. Piesele de teatru sunt mai toate proaste, dar îmi plac. Sunt încă destul de copilăroasă ca să mă las antrenată de nişte subiecte idioate. Îmi cumpăr rochii; ce deliciu! În oglinzile de la Lanvin m-am adorat singură. Pe de altă parte, vizita la muzee e o distracţie depăşită. Totuşi, nu dansez. Ar fi ceva dacă viaţa ar semăna cu un dans în braţele unui profesionist. Dar nu e. Şi dacă ar fi, îndrăznesc să spun, aş avea chef de plimbare. Serile ni le petrecem bătând cârciumile din Mont Parnasse, în mijlocul unei hoarde de americani, polonezi, estonieni, români, finlandezi, letoni, laponi, vienezi etc., etc., toţi (Doamne ajută!) artişti. Ce-ar fi să înfiinţăm o asociaţie pentru desfiinţarea artei? Parisul mă face s-o doresc din tot sufletul. Aş mai fi voit să cunosc mai mulţi heterosexuali, ca să mai schimb atmosfera. Nu-mi plac *ni les tapettes, ni les gousses*[176]. Şi de când Proust şi Gide i-au făcut să fie la modă, nu-i mai vezi decât pe ei în acest oraş plicticos. Toată respectabilitatea mea engleză iese la iveală! A ta, L."

„Quai Voltaire

De data asta, a ta scrisoare îţi face într-adevăr onoare. (Singura mea poezie, şi încă din întâmplare. Destul de bună, cu toate acestea.) De ce nu pricep oamenii că atunci când te simţi nenorocit sau fericit în dragoste, totul e numai o problemă de modă? A fi nefericit ca un poet e un clişeu vechi, şi pe deasupra în engleză nici rimele nu constituie o justificare. *Cuore-dolore-amore; î*n italiană nu poţi scăpa de ele. Nici în germană; *Herz*

trebuie să simtă *Schmerz,* iar *Liebe* e un sentiment inevitabil plin de *Triebe*[177]. În engleză nu. Nu există nicio durere legată de dragostea engleză; numai *gloves* şi *turtle doves*[178]. Iar singurele lucruri care, după legile poeziei, merg direct la inima englezului sunt *tarts* şi *amorous arts*[179]. Şi, te încredinţez, îţi petreci mult mai bine timpul dacă te gândeşti la aceste subiecte, decât dacă ţi se spune cât e cineva de nenorocit, de gelos, cu câtă cruzime a fost înşelat şi multe alte prostii. Aş vrea ca idiotul ăsta de Rene s-o înţeleagă. Din nenorocire, *coeur* rimează cu *douleur,* iar el e francez. Devine aproape la fel de agasant ca şi tine, sărmanul meu Waiter. Sper însă că ţi-ai schimbat caracterul. Te iubesc, L."

„Quai Voltaire

Sufăr de o plictiseală puternică şi rece, iar scrisoarea ta nu m-a consolat decât momentan. Parisul e, într-adevăr, oribil de deprimant. Aş vrea să plec cu avionul oriunde, numai că nu ştiu unde. Azi a venit să mă vadă Eileen. Intenţionează să-l părăsească pe Tim, fiindcă insistă să stea culcată în pat goală în timp ce el dă foc la ziare deasupra şi lasă să cadă pe ea cenuşa fierbinte. Sărmanul Tim! Mi se pare răutăcios să-l lipseşti de plăcerile lui simple. Lui Eileen însă îi e frică să nu fie prăjită pe grătar. A fost furioasă pe mine că am izbucnit în râs şi nu m-am arătat mai compătimitoare. Am luat totul ca o glumă. Ceea ce şi este. Şi încă una nevinovată. Căci, ce-i drept, ca şi regina Angliei, noi nu ne distrăm. Cum te urăsc că nu eşti aici să mă amuzi! Poţi ierta orice, în afară de absenţa cuiva. Walter, deşi nu te iert că-mi lipseşti, îţi spun totuşi la revedere. Astă-seară am o *envie*[180] pentru tine, pentru mâinile tale pentru buzele tale. Tu nu? Ţii minte? L."

Aşadar, Philip Quarles urmează să se stabilească la ţară şi să devină ceva între Mrs. Gaskell[181] şi Knut Hamsun[182]. Asta e deci… E bine că cineva mai poate avea iluzii. În orice caz, nu se poate plictisi în satul lui mai rău decât mă plictisesc eu aici. Ce limitate sunt distracţiile! Aseară, împreună cu Tim şi Eileen, care par să se fi împăcat, am mers să vedem focurile de artificii, apoi la unul dintre acele localuri unde plăteşti o sută de franci pentru privilegiul de-a privi nişte orgii (cu măşti pe faţă – singurul lucru nostim), şi dacă ai chef, să şi participi. O lumină scăzută, ca la biserică, cămăruţe foarte mici, separate, divane şi o largă desfăşurare promiscuă de ceea ce francezii numesc *amour.* Bizară şi grotescă, deşi teribil de deprimantă şi atât de *medicală.* Un fel de amestec între clovni foarte proşti şi o sală de operaţie. Tim şi Eileen au insistat să rămân. Le-am spus că prefer să fac o vizită la morgă şi i-am lăsat acolo. Sper că s-au distrat. Dar ce plictiseală, ce plictiseală disperată şi nesfârşită. Mi-am închipuit totdeauna că Heliogobal[183] era un tânăr foarte rafinat. Acum însă am înţeles ce-l distra şi mi-am dat seama că trebuie să fi avut o minte de copil mic, cu totul infantilă. Din nenorocire, în unele probleme sunt complet matură. Săptămână viitoare, am de gând să plec la Madrid. Precis că are să fie groaznic de cald. Mie însă îmi place canicula. Într-un cuptor simt că înfloresc. (Un fel de destăinuire semnificativă în privinţa moralităţii mele speciale, nu?) De ce nu vii cu mine? Vorbesc serios. Sunt convinsă că poţi pleca. Asasinează-l pe Burlap şi vino să faci pe excursionistul *à la* Maurice Barres[184] *Du sang, de la volupte et de la mort.* Momentan mă simt oarecum însetată de sânge.

Spania mi s-ar potrivi. Între timp am să mă interesez când e sezonul luptelor cu tauri. Arena te scârbeşte, şi chiar setea mea de sânge nu este atât de aprinsă încât să mă bucur văzând cai de birjă cu maţele scoase. Spectatorii sunt însă minunaţi. Douăzeci de mii de *frissons*[185] sadici şi simultani. Cu totul remarcabil. Trebuie neapărat să vii, scumpul meu Walter. Spune da. Insist. Lucy."

„Quai Voltaire

A fost prea drăguţ din partea ta, dragă Walter, să faci imposibilul să vii în Spania. Aş fi dorit, măcar o dată, să nu fi luat prea în serios *envie-ul* meu de moment. Madridul a ieşit din discuţie cel puţin deocamdată. Dacă am să mă răzgândesc, te anunţ. Între timp, rămân la Paris. În grabă. L."

Capitolul XXVI

Din însemnările lui Philip Quarles

„L-am găsit pe Rampion posac şi enervat, fără motiv, şi în consecinţă de un pesimism foarte liric şi violent «Dau încă zece ani de viaţă condiţiilor actuale», a spus el după ce a trecut în revistă ororile lumii moderne. «Va urma apoi cea mai înfiorătoare şi mai sângeroasă explozie care a existat vreodată.» A profetizat războiul între clase, războiul între continente, fărâmiţarea definitivă şi catastrofală a societăţii noastre, deja îngrozitor de instabilă. «Nu este o perspectivă prea plăcută pentru copiii noştri, am spus eu. Noi cel puţin am profitat de aproape treizeci de ani, pe când ei au să crească doar pentru a apuca Judecata de apoi.» «N-ar fi trebuit să-i aducem pe lume», a răspuns el. Am pomenit de acei melanezieni despre care a scris Rivers[186], care au refuzat să mai facă copii după ce albii i-au jefuit de religia şi civilizaţia lor tradiţională. «Acelaşi proces a avut loc şi în Occident, am spus eu, dar mai lent. Nu o sinucidere bruscă a rasei, ci o descreştere treptată a naşterilor. Treptată, fiindcă în cazul nostru otrava civilizaţiei moderne a infectat mai lent oamenii. Procesul ţine de mult, dar noi de-abia acum am început să ne dăm seama că suntem otrăviţi. Iată de ce am încetat să mai dăm viaţă copiilor. Sufletele melanezienilor au fost ucise brusc, aşa că nu şi-au mai putut da seama ce se petrece cu ei. Atunci au hotărât, aproape de la o zi la alta. că rasa lor nu mai merită să trăiască» «Otrava nu mai e lentă, ea acţionează din ce în ce mai rapid.» «Ca şi în cazul arsenicului, efectele sunt cumulative. După un timp oarecare începi să galopezi spre

moarte.» «Naşterile s-ar fi rărit considerabil dacă oamenii şi-ar fi dat seama. Asta e, copiii noştri vor trebui să se descurce singuri.» «Iar între timp, am spus eu, trebuie să ne purtăm ca şi cum lumea noastră ar ţine la infinit – învăţându-i bunele maniere, gramatica latină etc. Tu ce faci cu copiii tăi?» «Dac-ar fi după mine nu i-aş învăţa nimic. I-aş lăsa de capul lor, la ţară, la o fermă, şi le-aş spune să se distreze. Şi, dacă nu reuşesc să se distreze singuri, le-aş da otravă de şoareci.» «Cam utopic, ca program de educaţie, nu?» «Ştiu! Blestamaţii trebuie să ajungă savanţi şi *gentlemen-i,* dă-i naibii! Acum douăzeci de ani m-aş fi opus să-i las să devină *gentleman-ii.* Mi-aş fi crescut copiii ca pe nişte ţărani. Clasele care muncesc au devenit la fel de rele ca şi celelalte. Nu-s decât o proastă imitaţie a burgheziei şi în unele cazuri şi mai rele decât originalul. Aşa că, la urma urmei, copiii mei sunt crescuţi ca *gentlemen-i.* Şi ca savanţi. Ce tâmpenie!» Mi s-a plâns că ambii lui Copii au o pasiune pentru maşini – automobile, trenuri, aeroplane, radiouri… «E o boală molipsitoare, ca şi variola. Pasiunea pentru moarte pluteşte în aer. O respiră şi se contaminează. Încerc să-i conving să le placă altceva. Nu vor să mă asculte. Nu-i interesează decât maşinile. S-au contaminat de pasiunea morţii. Ca şi cum tineretul ar fi foarte hotărât să ducă lumea de râpă – mai întâi s-o mecanizeze până ajunge la pragul nebuniei, apoi la cel al crimei. N-au decât, proştii dracului! E umilitor însă, teribil de umilitor ca fiinţele omeneşti să aducă lucrurile în halul ăsta. Viaţa ar fi putut fi atât de frumoasă, dacă oamenii ar fi vrut. Da, odinioară viaţa a fost frumoasă, cred eu. Acum însă a ajuns o isterie, o moarte violent galvanizată, iar oamenii, prin salturi dezordonate ca şi printr-un tărăboi infernal, încearcă să se convingă că, de fapt, nu e vorba de moarte, ci de cel mai violent fel de viaţă cu putinţă. Gândeşte-te, de pildă, la New York! la Berlin! Ferească

Dumnezeu! Lasă-i să se ducă dracului, dacă aşa vor. Mie nu-mi pasă.» Nenorocirea e însă că în realitate îi pasă.”

*

„De când i-am citit pe Alverdes[187] şi pe Wheeler[188] am ajuns la concluzia că romancierul pe care vreau să-l descriu trebuie să fie un zoolog amator. Sau mai bine, un zoolog de profesie care scrie un roman în timpul liber. Concepţia sa va fi strict biologică. O să treacă tot timpul de la cultul termitelor la saloane şi fabrici, şi invers. O să ilustreze viciile omeneşti amintind pe cele ale furnicilor care îşi neglijează noii-născuţi de dragul băuturii ameţitoare produse de paraziţii care le cotropesc cuibul. Eroul şi eroina îşi vor petrece luna de miere lângă un lac unde corlele şi raţele vor ilustra toate aspectele apropierii amoroase şi ale căsătoriei. Observând ordinea obişnuită şi aproape sfântă a lovitului cu ciocul, care domneşte printre găinile din ţarcul său – găina A dă cu ciocul în capul găinii B, fără să primească în schimb şi ea lovituri, găina B dă cu ciocul în capul găinii C şi aşa mai departe – politicianul va reflecta asupra ierarhiei catolice şi fasciste. Masa informă de şerpi ce se acuplează va reaminti libertinului orgiile ale. (Pot chiar să-mi închipui o scenă destul de nostimă cu un fel de Spandrell, exprimând în folosul unei tinere femei, nevinovată şi idealistă, morala ce se degajă din petrecerea tandră a unor şerpi.) Naţionalismul şi pasiunea religioasă a burgheziei pentru proprietate vor fi ilustrate de lupta feroce şi disperată dusă de pitulicea masculă pentru a-şi apăra teritoriul ei. Şi-aşa mai departe. S-ar putea realiza ceva ciudat şi foarte amuzant din asta.”

*

„Un lucru pe care ţi-l aminteşti mai greu e că meritul unui om într-un domeniu nu constituie o garanţie a meritului său în altul. Matematica lui Newton nu dovedeşte cu nimic valoarea teologiei sale. Faraday avea dreptate în privinţa electricităţii, dar nu şi în privinţa Sandemanismului[189]. Platon scria minunat; iată motivul pentru care oamenii continuă să creadă în filosofia lui primejdioasă. Tolstoi era un excelent romancier, dar aceasta nu trebuie să ne împiedice să-i considerăm ideile despre morală altfel decât complet detestabile, sau să avem altceva decât dispreţ pentru estetica, sociologia şi religia sa. În cazul oamenilor de ştiinţă şi al filosofilor această incapacitate în afara domeniului lor propriu-zis de activitate nu surprinde. De fapt e aproape inevitabilă, căci e izbitor faptul că dezvoltarea exagerată a funcţiilor pur mintale duce la atrofierea tuturor celorlalte. Astfel se explică infantilismul notoriu al profesorilor şi simplitatea ridicolă a rezolvărilor pe care le oferă problemelor vieţii. Acelaşi lucru e adevărat şi pentru specialiştii în spiritualitate. Adâncă prostie a oamenilor cuvioşi şi puerilitatea lor. Într-un artist există însă o specializare mai redusă, o dezvoltare mai puţin unilaterală; în consecinţă artistul s-ar cuveni să aibă mai mult bun-simţ de ordin general decât omul de ştiinţă care nu vede decât unele aspecte ale vieţii; artistul n-ar trebui să aibă zone oarbe şi nici să împărtăşească prostiile filosofilor şi ale sfinţilor. Iată de ce Tolstoi nu poate fi iertat în niciun caz. Instinctiv te încrezi în el mai mult decât te-ai încrede într-un specialist intelectual sau spiritual. Iar el îşi perverteşte cele mai profunde instincte, devenind la fel de idiot şi de primejdios ca şi Sfântul Francisc de Assisi sau ca moralistul Kant (vai, acele imperative categorice! Ca să nu mai pomenesc că singurul lucru care-l mai scotea din apatie pe bătrânul filosof erau fructele glasate!), ori ca Newton teologul. Ajungi să te îndoieşti chiar

de acei despre care îţi închipui că au probabil dreptate. Rampion, de pildă. Un artist extraordinar. Dar are oare dreptate în părerile lui despre lume? Din păcate, concepţiile lui nu derivă din calitatea superlativă a picturii şi a scrisului său. Două lucruri mă fac să am încredere în părerile lui asupra problemelor vieţii. În primul rând, niciunul dintre cunoscuţii mei nu duce o existenţă mai satisfăcătoare decât a lui. Are o viaţă plină de mulţumire pentru că trăieşte mai realist decât alţii. Mi se pare că Rampion ţine seama de toate faptele (pe când alţii se feresc de ele, sau încearcă să simuleze că faptele neplăcute din viaţă nu există, sau n-ar trebui să existe), apoi încearcă să-şi adapteze felul de viaţă cu faptele şi nu încearcă să forţeze faptele sau să le adapteze la o idee preconcepută asupra unui fel de viaţă (ca aceşti imbecili de creştini, de intelectuali, de moralişti şi de afacerişti pricepuţi). În al doilea rând, mă bazez pe judecata lui deoarece foarte multe dintre părerile lui coincid cu ale mele, ceea ce, lăsând la o parte vanitatea, e un semn bun, căci am pornit din puncte atât de depărtate, de fapt, de la poli opuşi. Părerile asupra cărora doi adversari cad de acord (căci suntem adversari, în fond şi de la început) au toate şansele de a fi îndreptăţite. Deosebirea capitală dintre noi e din păcate aceea că părerile lui derivă dintr-o experienţă de viaţă, în timp ce ale mele, în general, sunt speculaţii. Ca şi el mă îndoiesc de intelectualism; şi nu cred, din punct de vedere intelectual, în eficacitatea vreunei teorii ştiinţifice sau filosofice, a vreunui principiu moral abstract; şi aceasta în baza unor criterii ştiinţifice, filosofice şi abstract morale. Problema pentru mine e de a transforma scepticismul izolat şi intelectual într-un fel de viaţă armonioasă şi generală.

Calea oricărui intelectual, dacă îşi continuă drumul destul de mult timp fără să se abată de la el, se încheie prin înţelegerea acelor fapte

evidente, de la care neintelectualii nu s-au clintit. Tema e dezvoltată de Burlap într-unul dintre acele articole ale sale, vâscoase şi vomitante. Şi e mult adevăr în el, în ciuda faptului că Burlap e autorul. (Am revenit printre personalităţi. Omul demn de dispreţuit poate avea păreri valoroase, aşa cum în alte privinţe un om demn de admiraţie poate avea păreri detestabile. Şi bănuiesc, printre altele, că eu aparţin primei categorii – deşi. sper, nu atât de complet ca Burlap, şi într-un fel diferit.) Fireşte, mulţi intelectuali nici nu ajung să înţeleagă faptele evidente. Rămân înţepeniţi într-o încredere patetică în raţionalism, în supremaţia absolută a valorilor mintale şi a voinţei complet lucide. Trebuie să mergi, de exemplu, mai departe decât cei din secolul al XIX-lea, cel puţin atât de departe ca Protagoras şi Piron, mai înainte de a te întoarce la lucrurile evidente, la care neintelectualii au rămas întotdeauna. Trebuie să te grăbeşti să explici că aceşti neintelectuali nu reprezintă plebea modernă, care citeşte reviste, ascultă muzică de jazz, se preocupă de câştigarea banilor şi se bucură de îngrozitoarele distracţii moderne. Nu, asta nu ar însemna un compliment adus afaceriştilor lipsiţi de scrupule sau oamenilor inculţi. Căci în ciuda prostiei, lipsei de gust, a vulgarităţii şi a infantilismului (sau poate tocmai din cauza acestor defecte), nu aceştia sunt neintelectualii de care vorbesc. Ei sunt convinşi de principala axiomă intelectuală, şi anume, că există o superioritate intrinsecă a vieţii cerebrale, conştiente şi voluntare asupra vieţii fizice, intuitive, instinctive şi emotive. Întreaga civilizaţie modernă se bazează pe ideea că funcţia specializată care condiţionează poziţia unui om în societate e mai importantă decât omul întreg, sau, mai degrabă, că ea constituie omul întreg, tot restul fiind lipsit de importanţă sau chiar (întrucât partea fizică, intuitivă, instinctivă şi emotivă din om nu contribuie în mod apreciabil la câştigul banilor sau la parvenirea într-o lume

industrializată) nociv şi silnic. Inculţii din societatea noastră modernă şi industrializată au toate defectele intelectualului şi niciuna dintre calităţile lui compensatoare. Neintelectualii la care mă gândesc sunt fiinţe foarte diferite. Aţi mai putea întâlni câţiva dintre ei în Italia (deşi probabil că fascismul i-a transformat între timp pe toţi în imitaţii proaste de americani şi prusieni); puţini poate în Spania, în Grecia, în Provenţa. Nicăieri în altă parte, în Europa modernă. Probabil că acum trei mii de ani erau destul de mulţi. Însă eforturile combinate ale lui Platon şi Aristotel, Iisus, Newton şi ale marii finanţe i-au transformat pe descendenţii lor în burghezia şi proletariatul modern. Lucrul evident la care intelectualul se întoarce, dacă ajunge până la el, nu e fireşte acelaşi şi pentru un neintelectual. Pentru aceştia din urmă lucrul evident e viaţa însăşi, iar lucrul evident regăsit la capătul drumului nu-i decât ideea acestei vieţi. Nu sunt mulţi cei care pot pune carne şi oase pe o idee, transformând-o în realitate. Intelectualii care, ca Rampion, nu au nevoie să se întoarcă la lucrurile evidente, tocmai fiindcă au crezut în ele şi au trăit pe baza lor, ducând paralel şi o viaţă spirituală, sunt încă şi mai rari.

Compania lui Rampion mă cam indispune, căci mă face să înţeleg marea prăpastie care desparte conştiinţa lucrurilor evidente de trăirea Tor efectivă. Şi vai, câte greutăţi ai de întâmpinat când vrei să treci acea prăpastie! Înţeleg acum de ce marele farmec al vieţii intelectuale – viaţa devotată erudiţiei, cercetărilor ştiinţifice, filosofiei, esteticii, criticii – constă în uşurinţa ei. E o substituire de simple scheme intelectuale în locul complexităţilor realităţii; o substituire a morţii calme şi oficiale în locul frământatelor clipe ale vieţii. E incomparabil mai uşor să ştii multe, să spunem, în domeniul istoriei artei şi să ai cele mai adânci idei asupra metafizicii şi sociologiei, decât să cunoşti personal şi intuitiv amănunte despre cei din jurul tău, să ai

legături mulţumitoare cu iubitele şi prietenii tăi, cu nevasta şi copiii tăi. Viaţa e mult mai grea decât limba sanscrită, chimia sau ştiinţele economice. Viaţa intelectualului e un joc de copii; iată de ce intelectualii tind să devină puerili, apoi imbecili şi, în sfârşit, aşa cum demonstrează limpede istoria politicii şi industriei din ultimele secole, ţicniţi, cu idei criminale sau fiare. Funcţiile refulate nu mor, ci se deteriorează, se gangrenează, se întorc la primitivism. Între timp însă e mult mai uşor să fii un intelectual pueril, un ţicnit sau o fiară decât să fii un om matur, echilibrat, iată de ce (printre alte motive) se simte şi o atât de mare nevoie de educaţie superioară. Goana după cărţi şi universităţi e ca o goană după băutură. Oamenii vor să înece în alcool înţelegerea greutăţilor de a trăi decent în această lume contemporană grotescă, şi vor să uite propria lor incapacitate deplorabilă de a reuşi ca artişti în viaţă. Unii îşi îneacă grijile în alcool, alţii, mai numeroşi, citind cărţi şi practicând diletantismul artistic; unii încearcă să uite de sine acuplându-se, dansând, mergând la cinema, ascultând radio, iar alţii se cufundă în lectură şi manii ştiinţifice. Cititul cărţilor şi conferinţele sunt un drog mai eficient contra neplăcerilor decât băutura şi acuplarea; nu lasă în urmă dureri de cap şi nici acel sentiment disperat de *post coitum triste.* Mă văd silit să mărturisesc că până de curând am luat foarte în serios studiile, filosofia şi ştiinţa – toate acele activităţi care se îngrămădesc pompos sub titlul de *Căutarea Adevărului.* Am considerat *Căutarea Adevărului* ca cea mai înaltă sarcină omenească, iar pe cercetătorii ei ca pe cei mai nobili oameni. Dar am început de vreun an să înţeleg că această frumoasă *Căutare a Adevărului* e doar o distracţie ca oricare alta. şi un înlocuitor destul de rafinat şi de complicat al vieţii adevărate; am înţeles că acei cercetători ai Adevărului devin la fel de stupizi, de puerili şi de corupţi în felul lor, cum sunt, în sfera

lor, şi beţivii, esteţii puri, oamenii de afaceri şi cei ce se distrează. Am priceput de asemenea că urmărirea Adevărului e doar un nume politicos dat preocupării favorite a intelectualilor de a înlocui cu abstracţii simple, şi deci false, complexităţile vii ale realităţii. *Căutarea Adevărului* e încă mult mai uşoară decât învăţarea artei de a trăi integral (în cadrul căreia, fireşte, *Căutarea Adevărului* va ocupa locul ei cuvenit, laolaltă cu celelalte distracţii, cum ar fi popicele sau căţăratul pe munte). Asta explică, dar nu justifică preferinţa mea continuă şi exagerată pentru viciile lecturilor informative şi ale generalizării abstracte. Voi avea vreodată capacitatea mintală de a mă smulge din obiceiurile indolente ale intelectualismului, devotându-mi toată energia sarcinii mult mai serioase şi mai grele de a trăi integral? Şi chiar dacă aş încerca să mă lepăd de aceste obiceiuri, nu voi descoperi oare că ereditatea se află la baza lor şi că eram congenital incapabil să duc o viaţă completă şi armonioasă?

Capitolul XXVII

John Bidlake şi cea de a treia soţie nu se despărţiseră niciodată definitiv sau oficial. Atâta doar că nu se vedeau prea des. Aranjamentul îi convenea de minune lui John. Nu putea să sufere sâcâielile şi era duşmanul hotărât al unor legături definitive şi irevocabile. Orice aranjament care îl lega de mâini şi de picioare, impunându-i răspunderi şi amintindu-i de îndatoriri, îi era insuportabil.

— Dumnezeu ştie ce m-aş fi făcut, spunea el, dacă ar fi trebuit să mă duc la birou în fiecare zi, sau să termin o lucrare până la o anumită dată. Cred că aş fi înnebunit după câteva luni.

Asupra căsătoriei avusese întotdeauna păreri negative. Din păcate, nu reuşea totuşi să cucerească toate femeile pe care le dorea, fără să se căsătorească. Trebuise să Între de trei ori în ceea ce numea el, în limbajul său Ciceronian, „acele legături inoportune şi obscene”. Ideea divorţului, sau a unei despărţiri oficiale, îi era cel puţin la fel de neplăcută ca şi cea a căsătoriei, căci reprezenta, la rândul ei, o acţiune definitivă şi plină de răspunderi. Nu-i mai bine să laşi lucrurile să se lămurească singure decât să încerci să le impui un curs arbitrar? Ideal e să trăieşti din punct de vedere emotiv şi social de azi pe mâine, fără planuri, fără un regulament, în tovărăşia plăcută a celor ce-i alegi zilnic şi nu a acelora aleşi de alţii sau de tine când erai alt om. „Să dormi ici şi colo”, aşa auzise el pe o tânără americană descriind aspectul erotic al vieţii la Hollywood. Celelalte aspecte ale idealului se puteau aduna sub titlul: „Să te trezeşti ici şi colo”. Viaţa neideală, aceea pe care John Bidlake refuzase întotdeauna s-o ducă, constă în a

nu dormi şi a nu te trezi „ici şi colo”, ci a dormi” şi a te trezi precis, într-un loc anume, zi de zi, conform unui program fix şi previzibil, pe care nu-l putea modifica decât moartea, sau cel puţin un gest al lui Dumnezeu sau al duşmanilor regelui.

Relaţiile lui John Bidlake cu cea de a treia soţie aveau şi continuau să aibă, de ani, un caracter vag, ce-i convenea de minune. Nu trăiau împreună, dar nici nu se despărţiseră. Comunicau rareori, fără însă să se fi certat vreodată timp de douăzeci de ani. John „dormise şi se trezise” în multe locuri şi totuşi când se întâlnea cu soţia lui, mai bine zis când se întâmplă să se întâlnească, era în relaţii de prietenie; iar dacă avea chef vreodată să-şi reîmprospăteze memoria cu peisajul din nordul ţinutului Chiltems, venirea la Gattenden era acceptată fără comentarii, ca şi cum ar fi fost cel mai firesc lucru din lume. Acest aranjament îi convenea perfect şi, ca să fim drepţi cu el, John Bidlake era recunoscător soţiei că-i oferea această posibilitate. Se temea însă să-şi exprime recunoştinţa, căci dacă ar fi făcut-o, ar fi însemnat să-şi dea părerea asupra aranjamentului, iar o părere ar fi provocat o precizare dezastruoasă asupra unei situaţii al cărei caracter excelent, dar fragil, consta tocmai în trăsăturile ei vagi, pure şi splendide. În afară de Janet Bidlake, puţine femei, aşa cum recunoştea chiar soţul ei, ar fi vrut sau ar fi fost capabile să respecte şi să nu violeze niciodată caracterul vag al statutului dintre ei. O altă soţie ar fi cerut explicaţii, ar fi voit să ştie care e situaţia ei, ar fi oferit alegerea irevocabilă a păcii sau a războiului, viaţa în comun sau despărţirea. Doamna Bidlake însă îi îngăduise soţului să dispară din căsnicie fără ceartă şi aproape fără să rostească un cuvânt. Iar revenirile lui scurte şi neaşteptate erau întâmpinate cu foarte puţine comentarii. Încă din copilărie, Janet Bidlake se simţise mai bine în lumea fictivă a imaginaţiei, decât în lumea reală. Când era mică îşi crease o

soră imaginară care locuia în cabina de semnalizat de la intersecţia şoselei cu calea ferată. Între zece şi treisprezece ani incapacitatea ei de a distinge între mărturia simţurilor şi cea a fanteziei avusese ca rezultat primirea unor pedepse pentru că minţise. Tablourile şi cărţile îi dăduseră un nou impuls imaginaţiei, care devenise mai puţin personală şi mai clasică din punct de vedere artistic, literar şi speculativ. După vârsta de şaisprezece ani se statornicise în imperiul artei şi al literelor; se simţea ca o străină reţinută fără voia ei pe pământul Angliei. Se îndrăgostise artistic şi poetic şi consimţise să devină soţia lui John Bidlake, fiindcă îşi închipuise că e un compatriot spiritual. Părinţii ei, care-l priveau pe John Bidlake doar ca pe un supus al reginei, ca şi ei, şi dădeau mai multă importanţă, date fiind împrejurările, carierei sale ca soţ decât celei de artist, se luptaseră din răsputeri s-o convingă pe Janet să renunţe. Janet însă era majoră – şi avea încăpăţânarea acelora care pot abandona planul pe care e dusă discuţia, lăsându-şi adversarul să-şi cheltuiască energia asupra unei fiinţe cu mintea absentă. Reuşi în cele din urmă să-şi atingă scopul. Când descoperi, şi descoperi foarte curând, că între artistul admirabil pe care îl iubise şi între soţul cu care se măritase era o foarte neînsemnată legătură, o mândrie extrem de firească o reţinuse să se plângă. N-avea câtuşi de puţin chef să ofere rudelor plăcerea de a spune „te-am prevenit”. John dormea şi se scula pe unde apuca, dispărând tot mai mult din căsnicia lor. Janet îşi păstrase cumpătul şi se retrăsese, găsindu-şi consolarea în acele domenii ale fanteziei artistice şi literare, unde se simţea ca la ea acasă. Un venit privat, mărit de contribuţiile neregulate şi schimbătoare pe care John Bidlake i le oferea când îşi aducea aminte sau simţea că-şi poate permite să suporte o soţie şi o familie, îi permiteau lui Janet să-şi facă un obicei din aceste călătorii în alte lumi, ce aveau

loc în imaginaţia ei. Elinor se născuse la un an după căsătoria lor. Patru ani mai târziu, un ulcer la stomac îl readuse acasă pe John Bidlake, schimbat momentan în bine, pentru a fi îngrijit. Walter fusese urmarea convalescenţei domestice şi calme a lui John Bidlake. Ulcerul se vindecase şi John dispăruse iarăşi. De copii se îngrijeau doicile şi guvernantele. Doamna Bidlake supraveghea vag educaţia lor, parcă de la distanţă. Uneori descindea şi traversa frontiera ce despărţea domeniul ei privat, al imaginaţiei, de lumea întâmplărilor obişnuite, iar amestecul ei în ordinea cotidiană a lucrurilor producea constant încurcături, căci apariţia ei avea ceva aproape supranatural. Când cobora pe pământ, amestecându-se în procesul de educaţie al copiilor, te puteai aştepta la orice. Janet Bidlake, trăind pe altă planetă, judeca totul după alte criterii decât cele ale lumii obişnuite. O dată, de exemplu, concediase o guvernantă pentru că o auzise cântând la pianul din camera de studii a copiilor cântecul lui Dan Leno *Viespea şi oul fiert tare.* Guvernanta era o fată cumsecade, învăţa bine pe copii şi îşi întreţinea un tată paralitic. Erau însă în joc înalte principii artistice. Gustul muzical al lui Elinor putea fi iremediabil compromis (întâmplător Elinor semăna cu tatăl ei, neputând nici ea suferi muzica), iar faptul că ţinea foarte mult la domnişoara Dempster făcea ca primejdia contaminării să crească. Doamna Bidlake fusese intransigentă. *Viespea şi oul fiert tare* nu putea fi îngăduit. Domnişoara Dempster fusese dată afară. Când auzise aceasta, bătrânul ei tată suferise un nou atac de inimă; îl ridicaseră de jos, cu un ochi paralizat şi incapabil să mai vorbească. În general însă revenirile doamnei Bidlake din călătoriile ei imaginare aveau rezultate mai puţin grave. Când se amesteca în munca practică de educaţie a copiilor, o făcea de obicei pentru a insista asupra unor lecturi din autorii clasici, consideraţi în mod curent ca fiind de neînţeles sau nepotriviţi pentru cei

foarte tineri. După ea, copiii trebuiau crescuţi oferindu-li-se tot ce este mai bun în domeniul filosofiei şi artelor.

Lui Elinor i se citise *Hamlet* când avea trei ani, iar albumele ei cuprindeau reproduceri din Giotto şi Rubens. Fusese învăţată să vorbească franceza citind *Candide;* la şapte ani i se dăduse ca lectură *Tristram Shandy* şi *Teoria viziunii* de episcopul Berkeley, *Etica* lui Spinoza, i se arătaseră gravurile lui Goya, şi ca manual de germană, la nouă ani, fusese folosit volumul *Also sprach Zarathustra.*[190] Urmarea contactului prematur cu capodoperele filosofiei a fost că Elinor începuse să manifeste un dispreţ uşor şi amuzat pentru marile abstracţiuni şi pentru idealismul foarte bombastic, dispreţ care ajunsese să o caracterizeze perfect. Crescută cu lectura textelor clasice integrale, deprinsese din copilărie o cunoaştere teoretică completă a tuturor problemelor de drept considerate foarte puţin potrivite pentru cei tineri. Această cunoaştere mai mult întărise decât temperase răceala şi lipsa de curiozitate, fireşti la ea, în privinţa tuturor problemelor ce ţin de dragoste; ajunsese cu timpul la o erudiţie şi la o nevinovăţie superficial cinică, ca acele eroine shakespeariene, al căror limbaj ştiinţific şi rabelaisian întovărăşeşte acţiuni de un rafinament extrem de delicat şi virtuos. Doamna Bidlake fusese puţin supărată de atitudinea lipsită de consideraţie a lui Elinor pentru fanteziile ei preferate; dar, înţeleaptă, nu spusese nimic, nu încercase s-o schimbe; o ignorase doar şi se retrăsese, aşa cum ignorase şi lipsurile soţului ei, şi se refugiase, în momentul când îşi dăduse seama de ele, în ţinuturile mai fericite ale artei şi imaginaţiei. Faptele petrecute nu pot fi anulate, dar în scopuri practice, o conspiraţie a tăcerii e aproape la fel de eficace ca şi o anulare. Dacă nu pomeneşti un lucru care există, el poate părea că nu există. Când John Bidlake sosi la Gattenden, bolnav şi foarte deprimat, operat şi plin de o

exagerată milă faţă de sine, doamna Bidlake trecu sub tăcere faptul pe care ar fi putut să-l comenteze atât de uşor, şi anume că revenise la ea doar fiindcă avea nevoie de o infirmieră. I se pregăti camera obişnuită şi John se stabili în ea. Ai fi zis că nu plecase niciodată. În intimitatea bucătăriei, servitoarele bombăniră niţel fiindcă trebuiau să muncească mai mult; doamna Inman suspină iar Dobbs manifestă o indignare serioasă şi anglicană faţă de felul cum se purta domnul Bidlake cu soţia lui.

Toţi simţeau în acelaşi timp un fel de milă răutăcioasă pentru bătrân. Boala lui şi simptomele ei se discutau cu voce scăzută şi cu religiozitate. Servitorii puteau să bombăne şi să-şi exprime nemulţumirea cu voce tare, dar pe ascuns erau cu toţii destul de mulţumiţi. Sosirea lui John Bidlake rupea monotonia zilnică, iar faptul că avea să moară îi făcea să se simtă oarecum mai importanţi. Apropierea morţii lui dădea importanţă vieţii domestice de la Gattenden. Viitorul eveniment semăna cu soarele în jurul căruia sufletele servitorilor se învârteau semnificativ şi aproape pe furiş. Bombăneau şi îşi exprimau nemulţumirea, dar îl îngrijeau cu multă atenţie. Într-un fel confuz îi erau recunoscători, căci moartea lui dădea un impuls vieţii lor.

Capitolul XXVIII

Pentru Molly d'Exergillod totul trebuia să fie articulat, formulat, exprimat. Orice experienţă nu prezenta pentru ea decât materialul brut din care o minte activă putea să producă cuvinte.

Minereul de fier nu a fost de niciun folos omului până ce nu a învăţat să-l topească, iar apoi, cu ciocanul, să transforme metalul pur în unelte şi săbii. Pentru Molly, faptele brute ale vieţii, senzaţiile, sentimentele, gândurile şi amintirile nu prezentau decât interesul unui material brut, care nu căpăta valoare decât după ce fusese transformat de arta şi zelul depus de ea în conversaţie, în cuvinte elegante şi fraze bine aduse din condei. Îi plăcea un apus de soare pentru că putea spune despre el: „E un amestec de foc viu, de artificii, de Mendelssohn, de funingine şi de fragi cu frişca"; sau despre florile de primăvară: „Te fac să te simţi ca un convalescent după o gripă. Nu sunteţi de aceeaşi părere?" Şi, aplecându-se intim spre interlocutor, insista asupra acestei întrebări retorice: „Nu sunteţi de aceeaşi părere?" îi plăcea perspectiva munţilor îndepărtaţi, în mijlocul unei furtuni, căci semănau foarte mult cu peisajele de la Toledo pictate de El Greco. Cât priveşte dragostea, ei bine, tot farmecul ei consta, după Molly, în capacitatea aproape infinită a dragostei de a fi transformată în fraze. Despre dragoste puteai să vorbeşti veşnic.

Discuta pe această temă cu Philip Quarles şi discuţia ţinea de o oră; la autoanaliza ei, la relatarea experienţelor ei de viaţă şi la întrebările ei despre trecutul şi sentimentele lui, Philip îi răspundea fără chef şi cam opintit (căci nu putea suferi să vorbească despre el, şi o făcea foarte rău).

— Nu crezi, îi spunea ea, că lucrul cel mai captivant în legătură cu dragostea constă în descoperirile pe care ai prilejul să le faci pe seama ta?

Philip era firește de aceeaşi părere.

— Nici nu ştiam, de fapt, ce adânci sentimente materne nutream mai înainte de a mă mărita cu Jean. Acum sunt foarte neliniştită când vine acasă cu picioarele ude.

— Eu aş fi foarte neliniştit dacă dumneata ai veni acasă cu picioarele ude, spuse Philip, încercând să fie galant. „Ce tâmpenie am spus", se gândi el. Nu prea reuşea să fie galant. Ar fi vrut să nu se simtă atât de mult atras de farmecul ei cam lăptos şi obosit. Dacă ar fi fost urâtă, el nu s-ar fi aflat aici, făcându-se singur de râs.

— Prea drăguţ din partea dumitale. Spune-mi, zise ea aplecându-se spre el şi oferindu-i faţa şi sânii, de ce mă placi?

— Nu-i destul de evident? răspunse el. Molly zâmbi.

— Ştii de ce spune Jean că sunt singura femeie de care se poate îndrăgosti vreodată?

— Nu, spuse Philip, gândindu-se că era într-adevăr superbă, cu aerul ei de Junonă.

— Fiindcă, reluă Molly, după părerea lui, sunt singura femeie care nu e ceea ce Baudelaire numeşte *le contraire du dandy*[191]. Ţii minte fragmentul acela din *Mon coeur mis à nu? „La femme a faim et elle veut manger; soif et elle veut boire. La femme este naturelle, c'est à dire abominable. Aussi est-elle…"*[192]

Philip o întrerupse:

— Ai sărit o frază, spuse el râzând: *„Soif, et elle veut boire."* Iar mai departe: *„Elle est un rut, et elle veut être…"*[193] în ediţia Crepet cuvântul nu este tipărit, dar ţi-l pot furniza eu, dacă vrei.

— Nu, mulţumesc, spuse Molly, cam iritată de întrerupere, îi ratase desfăşurarea calmă a unei partide de conversaţie bine pusă la punct. Nu era

obişnuită ca oamenii să fie atât de experţi în literatura franceză, cum era Philip. Cuvântul n-are importanţă, spuse ea.

— Sigur? Philip îşi ridică sprâncenele. M-aş mira.

— *„Aussi est-ele toujours vulgaire”*[194], continuă Molly, revenind grăbită la punctul unde fusese întreruptă, *„c’est a dire le contaire du dandy”.* Jean spune că eu sunt singurul *dandy* de sex feminin. Ce crezi?

— Mă tem că are dreptate.

— De ce „mă tem”?

— Mie nu-mi prea plac *dandy-i.* Mai ales cei de sex feminin. „O femeie care foloseşte sinii ei bine formaţi ca să te silească să-i admiri inteligenţa, iată un personaj reuşit pentru romanul lui. Dar greu de suportat în viaţa particulară, chiar foarte greu.” Eu prefer femeile naturale, spuse el cu voce tare.

— Dar ce sens are să fii naturală dacă nu ai destulă artă s-o faci bine şi destulă luciditate ca să ştii cât eşti de naturală? Molly era încântată de întrebarea ei. Dacă o mai aranja niţel, avea să fie o epigramă perfectă. N-are sens să te îndrăgosteşti de cineva, decât dacă ştii exact ceea ce simţi şi poţi s-o exprimi.

— Are foarte mult sens, după părerea mea, spuse Philip. Nu-i nevoie să fii botanist sau un pictor de naturi moarte ca să-ţi placă florile. Şi de asemenea, draga mea Molly, nu-i nevoie ca cineva să fie Sigmund Freud sau Shakespeare ca să te aprecieze. Şi, trăgându-se mai aproape de ea pe sofa, o luă în braţe şi o sărută.

— Da ce-ţi *închipui?* strigă ea, jignită şi uimită.

— Nu-mi închipui nimic, răspunse el cam furios, deoarece era ţinut la distanţă de braţul cu care Molly îl împinsese de lângă ea. Nu-mi închipui, ci doar doresc. Se simţea umilit şi caraghios. Am uitat însă că eşti o călugăriţă.

— Nici vorbă de-aşa ceva, protestă ea. Sunt foarte civilizată. Toată această înghesuială şi

pipăială, zău, e ceva absolut sălbatic. Îşi aranja o buclă făcută permanent şi începu să discute despre relaţiile platonice ca ajutoare ale dezvoltării spirituale. Cu cât sunt mai platonice relaţiile dintre un bărbat îndrăgostit şi o femeie, cu atât e mai puternică în ei raţiunea lucidă. Ceea ce corpul pierde, câştigă sufletul. Mi se pare că Paul Bourget a arătat asta în cartea lui *Psyhologie contemporaine.* Un romancier prost, adăugă ea, găsind că este necesar să se scuze fiindcă citează dintr-un autor atât de demodat şi de compromis, dar un bun eseist, cred eu. Nu-i oare Paul Bourget? repetă ea.

— Cred că trebuie să fie Paul Bourget, spuse Philip plictisit.

— Energia care tinde să se desfăşoare în cadrul pasiunii fizice e deviată şi pune în mişcare morile sufletului. („Pune în mişcare morile sufletului" suna poate prea romantic, prea victorian, *à la* George Meredith[195], simţi ea în timp ce vorbea.) Trupul e îndiguit şi canalizat, repară ea, şi silit să acţioneze dinamurile sufletului. Inconştientul comprimat îşi găseşte o cale de ieşire intensificând conştientul.

— Dar cine vrea ca să-şi intensifice conştientul? întrebă Philip, privind iritat silueta voluptuoasă de la celălalt capăt al sofalei. M-a cam obosit niţel conştientul, să-ţi spun drept. Îi admiră corpul, deşi singurul contact pe care ea i-l permitea era acel cu mintea ei, mult mai puţin interesantă şi frumoasă. Dorea s-o sărute, dar tot ce obţinea erau anecdote analitice şi epigrame filosofice.

— Sunt complet sfârşit, repetă el. Nu era de mirare. Molly se mulţumi să râdă.

— Să nu încerci să faci pe omul cavernelor, din paleolitic, spuse ea, nu te prinde. Te-a obosit conştientul, asta-i bună! Pe tine! Ei bine, dacă te-a obosit conştientul înseamnă că eşti obosit de tine însuţi.

— Perfect adevărat, spuse Philip. M-ai făcut să mă simt obosit de mine însumi. Obosit de moarte. Încă iritat se scula să-şi ia rămas-bun.

— Asta-i o insultă? întrebă ea, ridicându-şi privirea spre el. Te-am făcut eu să te simţi obosit de tine însuţi?

Philip clătină din cap.

— Nu pot să-ţi explic. Am renunţat la explicaţii. Îi întinse mâna. Privindu-l încă cercetător, Molly îi dădu mâna. — Dacă n-ai fi una dintre vestalele virgine ale civilizaţiei, continuă el, ai înţelege fără să fie nevoie de explicaţii. Sau, mai degrabă, n-ar mai fi nevoie de dat o explicaţie. Fiindcă nu m-ai fi făcut să mă simt obosit de mine însumi. Şi permite-mi să adaug, Molly, că dacă ai fi cu adevărat şi serios civilizată, ai lua măsuri să arăţi mai puţin atrăgătoare. Forţa de atracţie la o femeie e ceva barbar, ceva la fel de sălbatic ca şi când înghesui o femeie într-un colţ ca s-o pipăi. Ar trebui să arăţi ca George Eliot. La revedere. Şi, strângându-i încă o dată mâna, ieşi şchiopătând din odaie. Pe stradă îşi recapătă treptat calmul. Începu chiar să zâmbească. Căci era o glumă. Spectacolul unui ironist ironizat e totdeauna nostim, chiar dacă ironistul ironizat se întâmplă să fii tu. Conştient şi civilizat, fusese înfrânt de cineva mai conştient şi mai civilizat ca el. Dreptatea făcută avea un caracter poetic. Dar ce avertisment! Parodiile şi caricaturile sunt criticile cele ascuţite, în Molly întrezărea un fel de versiune tip Max Beerbohm a lui însuşi. Spectacolul îl punea pe gânduri. După ce zâmbi, începu să reflecteze. „Trebuie să fiu absolut îngrozitor”, îşi spuse el.

Aşezându-se pe un scaun în Hyde Park, îşi trecu în revistă lipsurile. Operaţia o mai făcuse deseori înainte. Niciodată însă nu luase vreo măsură. Ştia dinainte că nici de data asta n-o să întreprindă ceva. Sărmana Elinor! Aiurelile lui Molly despre legăturile platonice şi Paul Bourget îl făcură să se gândească la ce trebuie să îndure Elinor. Se hotărî

să-i destăinuie toată aventura lui cu Molly – pe un ton comic, căci e totdeauna mai uşor să vorbeşti în glumă, iar apoi să discute în continuare despre ei înşişi. Ei da, asta. avea să facă. Ar fi trebuit să vorbească mai de mult. În ultimul timp Elinor fusese ciudat şi nefiresc de tăcută, şi cu gândurile aiurea. Rhilip se neliniştise, voise să vorbească, îşi dăduse seama c-ar fi fost necesar să vorbească. Dar despre ce? Episodul ridicol cu Molly îi oferea prilejul unei deschideri, ca la şah.

— Am văzut-o pe Molly d'Exergillod, azi după amiază, începu el, când se întâlni cu Elinor.

Dar vocea ei, când îi răspunse: „A, da?" era atât de rece, manifesta atât de puţin interes, încât el nu mai continuă. Se lăsă tăcerea. Elinor îşi vedea de citit. Philip o privi furiş, pe deasupra cărţii. Faţa ei palidă avea o expresie distantă şi calmă. Philip simţi cum îl cuprindea din nou acea nelinişte chinuitoare, care îl stăpânise atât de des în ultimele săptămâni.

— De ce taci tot timpul? întrebă el, adunându-şi tot curajul în acea seară, după cină.

Elinor îşi ridică privirea de pe carte.

— De ce tac tot timpul? spuse ea zâmbind ironic. Am impresia că nu-i nimic de spus care să fie deosebit de interesant.

Philip recunoscu unul dintre acele răspunsuri pe care el însuşi avea obiceiul, să-l dea atunci când ea îi reproşa ceva, aşa încât fu redus la tăcere. Totuşi, nu era corect din partea ei să întoarcă acest răspuns împotriva lui. Pentru că în ceea ce-l privea, avea dreptate; nu era într-adevăr nimic interesant de spus. Ascunzându-şi tot timpul sentimentele intime, reuşise aproape să şi le anuleze. Sectorul neintelectual al minţii lui părea preocupat de foarte puţine lucruri, şi în orice caz de foarte puţine lucruri care să nu fie triviale sau destul de compromiţătoare. Pe când Elinor avea întotdeauna o groază de lucruri de spus. Lucruri care se exprimau singure, ieşind de bunăvoie din

adâncurile fiinţei ei. Philip ar fi vrut să-i explice asta, dar într-un fel îi venea greu şi nu reuşea.

— Aveai totuşi obiceiul, reuşi el să spună după o pauză, să vorbeşti mai mult. În ultimele zile însă…

— Cred că sunt cam obosită de discuţii, asta-i tot.

— De ce eşti obosită?

— Nu e voie să oboseşti uneori? Râse scurt şi cam răutăcios. Tu pari să fii veşnic obosit.

Philip o privi cu un fel de nelinişte. Ochii lui păreau s-o implore. Ea însă nu se lăsă emoţionată. Se lăsase de prea multe ori, iar el îi exploatase dragostea, fără să o răsplătească cum se cuvine, şi atunci când ea ameninţa să se răzvrătească, el se transforma pe loc într-o fiinţă patetică şi disperată, cerşind bunele ei sentimente. De data aceasta voia să fie dură. Philip n-avea decât să se neliniştească şi s-o implore cât poftea, ea n-avea să-l mai ia. În seamă. Aşa merita. Şi totuşi, se simţea vinovată, cu toate că era doar vina lui. De ce n-o iubea mai activ, mai clar, mai direct? Când îşi oferea dragostea, Philip o privea ca un lucru ce i se cuvine, ca pe un drept al său. Iar când înceta să i-o mai ofere, Philip amuţea, se neliniştea şi încerca s-o implore. Dar ca să spună ceva, să facă ceva…

Secundele treceau. Elinor aştepta, prefăcându-se că citeşte. Dacă ar vorbi măcar, sau dacă s-a mişca! Dorea din adâncul sufletului să găsească un pretext pentru a-l iubi din nou. Cât despre Everard – ei bine, Everard, nu conta deloc. În adâncul sufletului simţea că Everard nu avea nicio importanţă, şi dacă Philip şi-ar fi dat osteneala s-o iubească puţin, Everard n-ar mai fi existat nici măcar pentru acea parte conştientă a ei care încerca să-l iubească din principiu, ca să spunem aşa, să-l iubească premeditat, dinadins. Secundele se scurgeau însă în tăcere. În cele din urmă, scoţând un mic suspin (căci şi el ar fi vrut să spună ceva, să facă ceva, atâta doar că-i era cu neputinţă, fiindcă orice ar fi spus sau făcut ar fi trebuit să

aibă un caracter personal), Philip îşi reluă cartea şi, din interes pentru romancierul zoolog din romanul său, continuă lectura despre instinctul de posesie la păsări. Citea din nou. La urma urmei Philip tot n-o să vorbească. Aşa? Foarte bine; dacă el dorea ca ea să devină amanta lui Everard, atunci vina n-o să fie decât a lui. Încercă să dea din umeri cu indiferenţă şi să facă pe cruda. Simţi însă în inimă că ameninţarea se îndrepta mai ales împotriva ei. Ea era condamnată şi nu Philip. Condamnată să devină amanta lui Everard.

Mai înainte, şi din punct de vedere teoretic, a-şi lua un amant nu i se păruse lui Elinor o problemă deosebit de dificilă. Nu avea sentimentul că înfăptuieşte o acţiune imorală. Ce tapaj făceau pe această temă creştinii şi eroinele din romane! De neînţeles. „Dacă oamenii vor să facă dragoste împreună şi direct, obişnuia Elinor să spună, de ce n-o fac fără să se chinuie pe ei şi pe cei din jurul lor?" Nu se temea de urmările sociale provocate de faptul că-şi lua un amant. Cei care s-ar fi indignat, aflând aceasta, erau exact acei oameni care îi stârniseră întotdeauna indignarea. Refuzând s-o mai cunoască, i-ar fi făcut o favoare. Iar Phil ar fi meritat-o din plin. Ar fi putut să împiedice ca un astfel de lucru să se întâmple. De ce hu voise să se apropie de ea, să i se destăinuie mai mult? Elinor îi cerşise dragostea, iar el îi oferise o bunăvoinţă distantă şi impersonală. Elinor dorea doar puţină căldură sufletească, puţină omenie. Nu cerea prea mult. II avertizase deseori de urmări dacă nu-i oferea ceea ce ea îi solicitase.

Oare nu pricepea? Sau, pur şi simplu, nici nu-i păsa? Poate că nu s-ar fi simţit deloc jignit; pedeapsa nu şi-ar fi atins scopul. Ar fi fost umilitor pentru ea. Dar, la urma urmei, continuă Elinor să-şi repete în minte, ori de câte ori ajungea (iar acum o dată mai mult), cu argumentaţia ei interioară, la acest punct, nu şi-ar fi luat un amant numai pentru a-l pedepsi pe Philip, ci mai ales pentru a-i

administra o lecţie de omenie, cu ajutorul suferinţei şi al geloziei. În primul rând, în interesul propriei ei fericiri. (Voia să uite cât de nenorocită fusese căutându-şi propria fericire.) Fericirea ei, proprie şi independentă. Se obişnuise să gândească şi să acţioneze prea mult ţinând seama de Philip. Chiar şi atunci când plănuia să-şi ia un amant, se gândea tot la el. Ceea ce era cu totul absurd.

Trebuia însă să-şi amintească permanent de drepturile ei, de intenţia ei de a fi fericită şi independentă. Modul ei de gândire, firesc şi obişnuit, chiar asupra unui amant posibil, depindea încă de personalitatea soţului ei – de schimbarea lui în bine sau de pedepsirea lui. Numai printr-un mare efort putea să-şi aducă aminte că trebuia să-l uite.

Oricum însă, indiferent de motivele care ar fi făcut-o să-şi ia un amant, lucrul părea dinainte o chestiune fără prea mari dificultăţi psihologice. Mai ales dacă amantul avea să fie Everard Webley. Căci Everard îi plăcea foarte mult; îl admira; se simţea ciudat de emoţionată şi captivată de forţa ce părea că radiază din el. Şi totuşi, când ajungea la problema contactului fizic, ce dificultăţi extraordinare răsăreau. Îi plăcea să fie împreună cu el, îi plăceau scrisorile lui, îşi putea închipui, când nu o atingea, că e îndrăgostită de el. Dar când, la a doua întâlnire după întoarcerea ei din India, Everard o strânsese la piept şi o sărutase, Elinor fusese cuprinsă de un fel de groază şi simţise că devine rece şi ţeapănă în braţele lui. Era aceeaşi groază, aceeaşi răceală care o cuprinseseră aproape cu un an în urmă, când încercase s-o sărute prima oară. Aceeaşi, în ciuda faptului că se pregătise între timp să simtă altfel, şi conştient acceptase ideea de a şi-l lua ca amant. Groaza şi răceala cu care se ferea de el reprezentau reacţiile spontane ale părţii instinctive şi obişnuite a fiinţei ei. Doar mintea ei se hotărâse să-l accepte.

Senzaţiile, trupul, toate obiceiurile fiinţei instinctive se răzvrătiseră. Ceea ce intelectul considera neprimejdios, corpul independent şi contractat dezaproba violent. Spiritul se dovedea libertin, în timp ce trupul, emoţiile rămâneau pure.

— Te rog, Everard, îl implorase ea, te rog.

Everard îi dăduse drumul.

— De ce mă urăşti?

— Da nu te urăsc. Everard.

— Atât doar că-ţi produc spaimă! spusese el cu o ironie sălbatică. Adânc rănit, simţise o plăcere în a-şi întoarce singur cuţitul în rană. Atât doar că te dezgust!

— Cum poţi să spui aşa ceva? Se simţise nefericită şi ruşinată că se ferise de el; sentimentul de silă persistase însă.

— Fiindcă din întâmplare e adevărat.

— Nu, nu e adevărat. La aceste cuvinte, Everard îşi întinsese din nou braţele. Elinor clătinase din cap. Nu mă atinge, îl implorase ea. Nu pot să-ţi explic de ce. Nu ştiu de ce. Nu acum. Nu încă, adăugase ea, lăsându-l să înţeleagă că-i promite şi că îl evitase doar momentan.

Aluzia unei promisiuni reînviase insistenţele lui. Lui Elinor îi păruse rău pe de o parte că rostise aceste cuvinte, iar pe de altă parte îi păruse bine că, într-o măsură oarecare, se angajase faţă de el. Se simţise uşurată când scăpase de ameninţarea imediată a contactului fizic; în acelaşi timp se înfuriase fiindcă se ferise de el. Corpul şi instinctele se răzvrătiseră împotriva voinţei. Promisiunea făcută reprezentase măsurile de reprimare luate de voinţă împotriva trădătorilor din fiinţa ei. Se scuzase simţind că îi datorează o promisiune lui Everard.

— Nu încă.

— Dar când? Când?

Era uşor de promis, dar cât de greu îi va fi să-şi ţină promisiunea! Elinor suspină. Dacă Philip ar lăsa-o să-l iubească! Dar el nu vorbea, nu făcea

niciun gest şi îşi vedea de lectură. Prin tăcerea lui o condamna la infidelitate.

Capitolul XXIX

Scena: Hyde Park; ziua: o sâmbătă din luna iunie.

Îmbrăcat în verde şi purtând sabie, Everard Webley se adresa, de pe calul său alb, Bucefal, unei mii de „Englezi liberi”. Cu o precizie militară, care ar fi onorat şi trupele de gardă, „Englezii liberi” se încolonaseră la cheiul de la Blackfriars, merseseră în marş cu muzică şi stindarde simbolice, până la Charing Cross, o luaseră apoi pe bulevardul Northumberland, traversaseră Trafalgar Square şi Cambridge Circus, până la Tottenham Court Road, iar de acolo o apucaseră pe Oxford Street până la Marble Arch. La intrarea în Hyde Park întâlniseră o coloană ce manifesta împotriva experienţelor pe animale vii şi avusese loc o uşoară încurcătură; rândurile se amestecaseră, fanfarele se înfruntaseră, producând o discordanţă muzicală între marşul „Englezilor liberi”: *Grenadierii englezi* şi imnul antivivisecţioniştilor: *Credinţa mea ridică ochii spre tine, miel al calvarului;* stindardele cu lozinci, gen: *Apăraţi căţeii noştri, Britanicii nu vor fi niciodată sclavi, Socialismul e o tiranie* şi *Doctori sau diavoli* se amestecaseră. Disciplina demnă de admirat a „Englezilor liberi” evită însă ca încurcătura să ia proporţii şi, după o scurtă întârziere, batalionul intră în parc, mărşălui prin faţa lui Everard şi se dispuse, în cele din urmă, pe trei laturi, formând un pătrat, având în mijlocul laturii libere pe Everard şi statul său major. Trompetele răsunaseră ca o fanfară, iar mia de oameni intonase cele patru strofe din *Cântecul „Englezilor liberi”* scris de Everard într-o manieră foarte asemănătoare aceleia

a lui Kipling. Când imnul se termină, Everard îşi începu discursul:

— „Englezii liberi”! spuse el, camarazi! şi, la auzul acestei voci puternice, degajate, se lăsă tăcere printre spectatorii care, neavând ce face, se adunaseră pentru a privi spectacolul. Deşi forţa aparţinea vorbitorului, şi nu cuvintelor sau frazelor pe care le rostea, vorbele lui se detaşau limpede, ! rând pe rând, în tăcerea pe care o creaseră, captivând prin sunetul lor. Everard începu prin a lăuda disciplina „Englezilor liberi”. Disciplina, spuse el, disciplina voluntar acceptată, e prima condiţie a libertăţii, prima virtute a „Englezilor liberi”. Spartanii liberi şi disciplinaţi au ţinut în frâu hoardele persane. Macedonenii liberi şi disciplinaţi au cucerit jumătate din lume. Nouă, „Englezilor liberi” şi disciplinaţi, ne revine sarcina să eliberăm ţara noastră de sclavii care au adus-o în sclavie, la Termopile au fost trei sute împotriva a zeci de mii. Proporţia, în cazul nostru, nu e atât de mare. Batalionul nostru e doar unul dintre cele peste şaizeci, o mie din cele peste şaizeci de mii de „Englezi liberi” din Anglia. Numărul partizanilor noştri creşte zilnic. Douăzeci, cincizeci, uneori o sută de recruţi intră în rândurile noastre în fiecare zi. Armata noastră, armata verde a „Englezilor liberi”, creşte. „Englezii liberi” au uniforme verzi. Uniforma lui Robin Hood şi a lui Little John[196], uniforma haiducilor. Haiduci consideraţi ca fiind în afara legii, în această stupidă lume democratică. Haiduci mândri de haiducia lor. Legea lumii democrate e cantitatea. Noi, haiducii, nu credem decât în calitate. Pentru politicienii democraţi, vocea celor mai numeroşi e vocea lui Dumnezeu; legea lor e legea care place gloatei. Noi, aflându-ne în afara legii făcute de gloată, cerem ca cei mai buni să guverneze şi nu cei mai numeroşi. Mai stupizi decât bunicii lor liberali, democraţii de astăzi vor să descurajeze iniţiativele individuale şi, naţionalizând industria şi pământul, să învestească

statul cu astfel de puteri tiranice, cum n-a avut niciodată, exceptând poate în India pe vremea împăraţilor Moguli. Noi, haiducii, suntem oameni liberi. Noi credem în valoarea libertăţii individuale. Noi vrem să încurajăm iniţiativele individuale, căci suntem convinşi că iniţiativele individuale, coordonate şi controlate în interesul societăţii luată în ansamblu, dau cele mai bune rezultate, economice şi morale. Legea lumii democratice e standardizarea umană, reducerea întregii umanităţi la cel mai mic numitor comun. Religia ei e adorarea omului obişnuit. Noi, haiducii, credem în diversitate, aristocraţie şi ierarhia naturală. Noi vrem să înlăturăm orice handicap ce poate fi înlăturat şi să oferim fiecăruia o şansă, aşa încât cei mai buni să ajungă în posturile pentru care natura i-a înzestrat. Într-un cuvânt, noi credem în justiţie. Noi nu venerăm omul obişnuit, ci pe cel extraordinar. Aş putea continua aproape la infinit cu această listă a punctelor asupra cărora „Englezii liberi" sunt într-un dezacord radical cu guvernatorii democraţiei, ai unei Anglii căreia i se zicea o dată „cea liberă şi veselă". Am vorbit însă de-ajuns pentru a arăta că între ei şi noi nu poate exista înţelegere. Ce e alb pentru ei e negru pentru noi, idealul lor politic reprezintă un dezastru pentru noi, iar raiul adus de ei pe pământ e pentru noi un iad. Haiduci voluntari, noi repudiem domnia lor; noi purtăm uniforma verde a pădurii. Aşteptăm să bată ceasul nostru, îl aşteptăm. Căci ceasul nostru se apropie şi noi nu ne propunem să rămânem haiduci în vecii vecilor. Curând va veni vremea când noi vom face legile, iar pădurea va fi locul unde se vor ascunde cei ce deţin azi puterea. Acum doi ani, grupul nostru era neînsemnat. Astăzi, a devenit o armată. O armată de haiduci, încă puţin, camarazii mei, şi armata aceasta va fi a acelora care fac legile şi nu a acelora care le calcă. Sau nu, a acelora care le calcă. Căci, înainte de a ne transforma în legiuitori

buni trebuie să fim infractorii unei legi rele. Trebuie să avem curajul haiduciei noastre. „Englezi liberi”, prieteni haiduci, când va veni vremea veţi avea acest curaj?

Din rândurile îmbrăcate în verde se ridică un singur strigăt uriaş.

— Când am să vă chem, mă veţi urma?

— Te vom urma, te vom urma, repetă mia de oameni în verde.

— Chiar dacă va trebui să călcăm legea?

Avu loc o altă izbucnire de aclamaţii afirmative. Când zgomotul se stinse şi Everard Webley tocmai îşi deschidea gura ca să continue, o voce strigă:

— Jos cu Webley! Jos cu poliţia bogătaşilor! Jos cu blestemaţii de „Englezi…” Dar, mai înainte ca vocea să poată pronunţa întreaga parodie penibilă a numelui lor, vreo cinci sau şase dintre „Englezii liberi”, aflaţi mai aproape, se aruncară asupra celui ce strigase.

Everard Webley se înălţă în scări.

— Păstraţi rândurile, ordonă el hotărât. Cum îndrăzniţi să ieşiţi din rânduri?.

Mai mulţi ofiţeri se repeziră la locul învălmăşelii, împărţind ordine cu o voce plină de mânie. „Englezii liberi” excesivi de zeloşi îşi reluară locul în rânduri. Ţinând la nas o batistă plină de sânge şi escortat de doi poliţişti, inamicul lor se îndepărtă. Îşi pierduse pălăria. Părul lui vâlvoi strălucea roşu în lumina soarelui. Era Illidge. Everard Webley se întoarse spre ofiţerul ce comanda compania ai cărei oameni stricaseră rândurile.

— Călcarea ordinelor, începu el, cu o voce rece şi aspră, nu vehementă însă, ci primejdios de pătrunzătoare, călcarea ordinelor e cel mai rău…

Illidge îşi luă batista de la nas şi strigă cu o voce stridentă, *in falsetto:*

— Vai, dar obraznici mai sunteţi!

Spectatorii bufniră în râs. Everard ignoră întreruperea şi, după ce îşi termină asprele

reproşuri, îşi reîncepu discursul. Vocea sa, poruncitoare şi totuşi persuasivă, înflăcărată şi totuşi stăpânită şi muzicală cuceri ascultătorii; tăcerea ruptă o clipă se refăcu în jurul cuvintelor sale, atenţia risipită se adună şi se concentra din nou. Avusese loc o rebeliune: Everard însă mai repurtase o victorie.

*

Spandrell aştepta calm. Întârzierea lui Illidge îi oferea prilejul să mai bea câteva *cocteiluri.* Ajunsese la al treilea şi se simţea mult mai bine şi mai vesel când uşa restaurantului se dădu de perete şi intră Illidge cu un aer extrem de sfidător şi de agresiv, expunându-şi ca la paradă ochiul învineţit.

— Te-ai îmbătat şi ai produs dezordine? întrebă Spandrell la vederea vânătăii. Ai dat peste un soţ ultragiat? Sau poate ai avut un schimb de cuvinte cu o doamnă?

Illidge luă loc şi îi povesti de la început aventura, lăudându-se şi înfrumuseţând-o. După relatarea lui se comportase ca Horatius apărând podul[197] sau ca Sfântul Ştefan[198], omorât cu pietre.

— Ticăloşii! spuse Spandrell plin de compătimire. În privire îi strălucea însă o ironie răutăcioasă. Nenorocirile prietenilor constituiau pentru el o sursă inepuizabilă de distracţii, iar păţania lui Illidge îi părea un dezastru deosebit de amuzant.

— Dar cel puţin, am stricat tot efectul discursului dezgustător ţinut de Webley, continuă Illidge cu aceeaşi voce, felicitându-se.

— Ar fi fost mult mai bine dacă i-ai fi stricat fizionomia! Nota de maliţie din cuvintele lui Spandrell îl irită din nou pe Illidge.

— Să-i stric fizionomia încă n-ar fi de-ajuns, spuse el cu ferocitate, strâmbându-se în timp ce vorbea. Acest om ar trebui exterminat. E un pericol

public, el şi banda lui de aventurieri. Izbucni într-un potop de înjurături.

Spandrell se mulţumi să râdă.

— E uşor să chelălăi, spuse el. De ce nu întreprinzi ceva, în schimb? O acţiune directă, în stilul lui Webley.

Illidge dădu din umeri, căutând o scuză.

— Nu suntem încă destul de bine organizaţi.

— N-aş crede că e nevoie de prea multă organizare ca să-i dai cuiva una din cap. Nu, adevărata nenorocire e că nu aveţi destul curaj.

Illidge se înroşi.

— E o minciună!

— Nu sunteţi destul de bine organizaţi! continuă Spandrell dispreţuitor. Voi, cel puţin sunteţi moderni, când vă alegeţi pretextele. Marea divinitate – organizarea. Până şi arta şi dragostea au să se ploconească în curând în faţa ei, ca toate celelalte. De ce sunt atât de proaste poeziile voastre? Fiindcă industria poeziei nu-i destul de bine organizată. Amantul impotent se scuză la fel încredinţându-şi doamna indignată că data viitoare o să-l găsească perfect organizat. Nu, nu, scumpul meu Illidge, nu merge; ştiu bine că nu merge.

— Te crezi desigur foarte spiritual, spuse Illidge congestionat de furie, dar vorbeşti prostii. Nu poţi compara poezia cu politica. Un partid politic e un grup de oameni care trebuie să fie disciplinaţi şi uniţi. Un poet e un om singur.

— Dar şi un criminal e un om singur, nu? vocea şi zâmbetul lui Spandrell continuară să fie ironice. Illidge simţea cum îi năvăleşte iar sângele în obraz, ca adierea caldă a unei văpăi bruşte în trup. Îl ura pe Spandrell pentru puterea acestuia de a-l umili, de a-l face să se simtă neînsemnat, caraghios, ridicol. Venise cu sentimentul că este un erou, un om important, iar satisfacţia îi îmbujorase obrajii. Iar acum, după câteva cuvinte batjocoritoare. Spandrell îi transformase satisfacţia în ruşine şi furie. Se făcu tăcere; mâncară supa fără

să vorbească. Când farfuria se goli, Spandrell se lăsă pe spatele scaunului şi spuse gânditor:

— Trebuie un om. Cu toate răspunderile unui singur om! O mie de oameni nu au răspunderi. Din cauza asta organizarea îţi dă sentimentul siguranţei depline. Un membru al unui partid politic se simte la fel de singur ca şi un membru al bisericii. Partidul poate ordona dezlănţuirea unui război civil, violuri, masacre; membrul unui partid înfăptuieşte voios ce i se spune, fiindcă răspunderea nu-i aparţine lui, ci conducătorului. Iar conducătorul e un om rar, ca Webbey. Un om curajos.

— Sau un laş în cazul ăsta, spuse Illidge. Webley e un iepure de casă, un iepure burghez, devenit feroce din cauza spaimei.

— Crezi? întrebă Spandrell, ridicându-şi ironic sprâncenele. Da, s-ar putea să ai dreptate. Dar, oricum, e altfel decât iepurii obişnuiţi. Iepurele obişnuit nu devine feroce din cauza fricii. Spaima îl aduce într-o stare de pasivitate abjectă, la cheremul altcuiva. Niciodată spaima nu-l face să devină activ şi să-şi asume vreo răspundere. Când se pune problema unui asasinat, de exemplu, n-ai să găseşti iepuri obişnuiţi foarte dispuşi să-l comită, nu? Ei aşteaptă să se organizeze. Răspunderea e prea mare pentru un individ oarecare. Se teme.

— Cred şi eu, nimeni nu vrea să fie spânzurat.

— S-ar teme chiar dacă n-ar fi primejdia de-a fi spânzurat.

— Sper că n-ai de gând să aduci iar în discuţie imperativul categoric? Era rândul lui Illidge să fie sarcastic.

— Vine singur în discuţie. Chiar în cazul tău. Când se pune problema, n-ai să îndrăzneşti niciodată să întreprinzi ceva împotriva lui Webley, decât cu condiţia să aparţii unei organizaţii care te-ar scuti de orice răspundere. Pur şi simplu, n-ai curajul, repetă el, provocându-l ironic.

Îl cercetă cu multă atenţie printre pleoapele întredeschise şi, tot timpul cât ţinu discursul cam retoric al lui Illidge despre şerpii care trebuiau stârpiţi, tigrii care trebuiau împuşcaţi şi ploşniţele care trebuiau strivite, studie faţa congestionată şi furioasă a victimei sale. Ce ridicol devenea când încerca să facă pe eroul! Illidge tuna şi fulgera, dându-şi seama jenat că spunea cuvinte prea mari, cuvinte goale. Exagerările lui tot mai mari, în timp ce Spandrell surâdea tot mai dispreţuitor, păreau singurul răspuns posibil la ironia calmă şi înnebunitoare; exagerările luau proporţii, indiferent cât de fals i-ar fi sunat discursul. Ca un om care încetează să mai răcnească, temându-se să nu-şi piardă glasul, Illidge tăcu brusc. Spandrell îl aprobă încet.

— În regulă, spuse el misterios, în regulă.

*

„E absurd, se încredinţa Elinor tot timpul. E copilăresc. Copilăresc şi absurd."

Părerea ei nu corespundea realităţii. Everard nu se schimbase fiindcă stătuse călare pe un cal alb, dăduse comenzi şi fusese aclamat de urletele mulţimii. Nu devenise mai bun, fiindcă îl văzuse în capul unuia dintre batalioanele sale. Era absurd, era copilăresc să se emoţioneze aşa. Fusese totuşi emoţionată, faptul rămânea ca atare. Ce emoţionată se simţise când Everard apăruse în fruntea oamenilor săi! Inima îi bătuse mai repede şi i se urcase un nod în gât. Şi ce nelinişte simţise în secundele de tăcere înainte de a începe să vorbească! O adevărată spaimă. Ar fi putut să se bâlbâie, să ezite, ar fi putut să spună ceva stupid şi vulgar; ar fi putut să bată câmpii şi să plictisească; ar fi putut să se dovedească un şarlatan. Când începuse să vorbească degajat, vibrant şi pătrunzător, iar discursul se desfăşurase în cuvinte înflăcărate şi mişcătoare, fără nimic teatral, cu

fraze bogate, dar scurte şi tăioase, ce imensă bucurie, ce mândrie o cuprinsese!

Când omul acela îl întrerupsese, o dată cu o izbucnire de indignare faţă de cel vinovat, Elinor simţise că o cuprinde din nou neliniştea că Everard ar putea să se încurce, să se umilească în public şi să se compromită. Everard rămăsese însă netulburat; îşi rostise reproşul sever, provocând o tăcere adâncă, în care toţi aşteptaseră cu respiraţia tăiată; apoi, îşi continuase discursul ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Neliniştea lui Elinor se transformase într-o bucurie extraordinară. Discursul se terminase, izbucniseră aclamaţii şi Elinor se simţise extrem de mândră; avusese un moment de înălţare sufletească, deşi se simţea cam jenată, ca şi cum aclamaţiile mulţimii ar fi fost parţial îndreptate spre ea. Râsese din tot sufletul, fără să ştie de ce, sângele îi năvălise în obraji şi se întoarse tulburată, fără să îndrăznească să-l privească; apoi, fără niciun motiv, începuse să plângă.

„Absurd şi copilăresc", se încredinţa ea din nou. Dar iată, lucrul acela absurd şi copilăresc avusese loc; şi nu-l mai putea schimba.

*

Din însemnările lui Philip Quarles

„În ziarul ilustrat *Sunday Pictorial* am văzut un instantaneu al lui Everard Webley, cu gura deschisă – o gură neagră în mijlocul unei feţe contractate – şi urlând. «Domnul E.W., fondatorul şi conducătorul „E.L.", adresându-se sâmbătă după-amiază unui batalion de „Englezi liberi" în Hyde Parck.». Atât a mai rămas din acel eveniment – acel simbol gargoilic al demagogiei. O gură deschisă care behăie. Ce oroare!

Şi totuşi evenimentul era cu adevărat emoţionant. Iar urletele lui E. avuseseră o notă nobilă. Arăta chiar monumental călare pe calul său alb. Surprinzând un instantaneu din ceea ce fusese un film, aparatul de fotografiat îl transformase pe Everard într-o sperietoare, într-un avertisment. Era oare un procedeu necinstit?

Poate că retina aparatului de fotografiat e cea reală şi nu a mea? Căci, în definitiv, caracterul impresionant al continuităţii e desigur constituit din astfel de momente înfiorătoare, ca cele pe care le-a înregistrat aparatul. E posibil ca întregul să se deosebească cu totul de părţile componente? în lumea fizică, da. Luate ca o entitate, corpul şi mintea se deosebesc radical de electronii ce-l constituie. Dar ce se întâmplă cu lumea morală? E posibil ca un număr de valori minore să realizeze o valoare unică superioară? Fotografia lui Everard ridică o adevărată problemă. Milioane de clipe monstruoase formează o splendidă jumătate de oră.

Am însă îndoielile mele în privinţa splendorii acelei jumătăţi de oră. E. a vorbit mult despre Termopile şi spartani. Rezistenţa mea a fost însă şi mai eroică. Leonidas avea trei sute de luptători. Eu mi-am apărat singur Termopilele mele spirituale împotriva lui E. şi a «Englezilor liberi». M-au impresionat, dar am rezistat. Disciplina militară, ca să încep cu ea, a fost superbă, ca de obicei; am privit-o încântat. Cum vă explicaţi fascinaţia exercitată de un spectacol militar? Mai degrabă o negi, decât s-o explici. Problema m-a urmărit în timp ce priveam.

Un pluton se compune doar din zece oameni şi e neutru când e vorba să provoace o emoţie. Inima nu începe să bată decât la vederea unei companii. Manevrele unui batalion te zăpăcesc, iar o brigadă reprezintă o armată cu drapele. Fiorul produs de ele, după câte ştiu din *Cântarea cântărilor,* echivalează cu a fi îndrăgostit. Fiorul e direct

proporţional cu numărul. Ţinând seama că un om măsoară în medie aproape 1,80 m în înălţime, 60 de centimetri în lăţime, şi că e o singură persoană, o catedrală ne apare, evident, mai impresionantă decât o vilişoară, iar o coloană lungă de un kilometru şi jumătate, formată din oameni ce mărşăluiesc, constituie un spectacol mai grandios decât o duzină de pierde-vară la colţul străzii. Asta nu-i totul. Un regiment e mai impresionant decât o mulţime. O armată cu drapele echivalează cu dragostea numai când e perfect instruită. Pietrele folosite la o construcţie sunt mai frumoase decât un morman de pietre. Instrucţia şi uniformele impun mulţimii o arhitectură. O armată e splendidă. Dar asta nu-i totul. O armată se adresează atât unor instincte josnice, cât şi instinctului estetic. Spectacolul forţelor omeneşti reduse la automatism satisface pofta de putere. Când priveşti sclavii mecanizaţi, îţi închipui că eşti un stăpân. Asta mi-am închipuit în timp ce admiram desfăşurarea «Englezilor liberi» ai lui Everard. Analizându-mi admiraţia în fragmente, m-am ferit să mă las covârşit cu muzica, apoi cu cuvântarea lui Everard.

Ce mare regizor a pierdut lumea în persoana lui Everard! Nimic n-ar fi putut fi mai impresionant decât (rupând tăcerea calculat prelungită) fanfara de trompete, iar apoi, solemn, armonia compactă a o mie de voci intonând *Cântecul «Englezilor liberi»*. Trompetele au fost nemaipomenite – ca uvertura la judecata de apoi. Când uvertura de trompete s-a terminat, mia de voci a izbucnit într-un sunet aproape supranatural, ca un cor. Un sunet enorm, ca vocea lui Iehova. Nici Reinhardt[199] n-ar fi reuşit mai bine. Am simţit un fel de gol, acolo unde trebuia să fie diafragma; m-a furnicat prin piele un fel de tremur nervos şi aproape că mi-au dat lacrimile. Am început atunci să fac din nou pe Leonidas la Termopile, reflectând cât de proastă e muzica şi ce ridicole, ce teatrale sunt cuvintele.

Trompeta judecăţii de apoi, vocea lui Dumnezeu – pe urmă a venit rândul lui Everard să vorbească. N-a dezamăgit pe nimeni. A vorbit excelent! Vocea lui te lovea în plexul solar, întocmai ca notele de sus ale trompetelor. Era emoţionant şi convingător, chiar dacă-ţi dădeai seama de caracterul vag al discursului mai mult sau mai puţin lipsit de sens. I-am analizat trucurile. Sunt cele obişnuite. Cel mai reuşit l-a constituit folosirea unor cuvinte atrăgătoare, cu două sau mai multe sensuri: «Libertate» de pildă. Libertatea în titlul şi în programul «Englezilor liberi» e libertatea de a cumpăra şi vinde, şi de a avea o proprietate, guvernul neavând dreptul de a interveni decât într-o mică măsură. («O mică măsură», destul de mare, între noi fie zis; dar să lăsăm asta.) Everard răcnea cuvântul cu o voce ce te lovea ca o directă în plexul solar: «Noi luptăm pentru *libertate,* noi vom *elibera* ţara» etc. Ascultătorii se şi vedeau stând comod, cu o sticlă de băutură în mână, alături de o cocotă dispusă să le acorde graţiile ei, fără ca legea, un *Cod al manierelor elegante,* soţia, poliţiştii şi preoţii să-i poată împiedica. «Libertatea!» Fireşte, o astfel de libertate le stârnea entuziasmul. Atâta doar, că atunci când «Englezii liberi» vor veni la putere oamenii au să descopere că acest cuvânt avea un sens complet diferit. Dezbină şi cucereşte. Am cucerit.

P.S. Sau mai degrabă o parte din mine a cucerit. Am luat obiceiul să mă asociez cu acea parte din mine şi s-o aplaud când repurtează un triumf. E oare, la urma urmei, partea cea mai bună din fiinţa mea? în acele împrejurări deosebite, poate că da. E poate mai bine să ai un spirit analitic lipsit de pasiune, decât să fii covârşit de punerea în scenă, regizată de Everard şi de elocvenţa lui, devenind astfel un «Englez liber». Dar în alte împrejurări? Rampion are probabil dreptate. Căpătând însă obiceiul de a dezbina şi cuceri în numele intelectului, e greu să te mai opreşti. Şi poate că

nu-i numai o problemă ce ţine de a doua natură; poate că şi prima natură are un cuvânt de spus. E uşor să crezi că ar trebui să-ţi schimbi convingerea. E oare posibil să te stabileşti la ţară de pildă; să duci o viaţă rustică, paternă şi să ai relaţii bune cu vecinii, o viaţă vegetariană şi instructivă? Mi-o pot închipui, dar în practică, în practică…? Ar fi poate interesant să creez un personaj cu aceste probleme. Un om care s-a chinuit toată viaţa să-şi încurajeze propriile tendinţe intelectuale în detrimentul celorlalte. A evitat din răsputeri legăturile personale, a observat fără să participe, nu i-a plăcut să-şi trădeze gândurile preferind să fie spectator decât actor. Pe de altă parte a avut grijă să nu facă o distincţie între zile şi între locuri; să nu-şi revadă trecutul, să nu anticipeze viitorul la Anul nou, să nu sărbătorească Crăciunul, ziua de naştere, să nu viziteze scenele copilăriei, să nu plece în pelerinaj la locul de naştere al oamenilor de seamă, pe câmpurile de luptă, printre ruine etc. Prin această înăbuşire a legăturilor de ordin emotiv şi a pietăţii fireşti, îşi închipuie că realizează libertatea – că se eliberează de sentimentalism, de iraţional, de pasiuni, de impulsuri şi de emotivitate. În realitate însă, aşa cum descoperă şi el treptat, n-a reuşit decât să-şi îngusteze şi să-şi usuce viaţa, iar pe deasupra şi-a amorţit intelectul prin însăşi procesul prin care credea că-l va emancipa. Raţiunea este liberă, dar nu se ocupă decât de o mică fracţiune de experienţă. E conştient de defectele psihologice şi doreşte, teoretic, să şi le schimbe. E greu însă să te smulgi din obiceiurile de-o viaţă: şi poate că obiceiurile sunt doar expresia unei indiferenţe şi răceli înnăscute, care ar putea fi aproape imposibil de înlăturat. În ce-l priveşte, în orice caz, viaţa exclusiv intelectuală e mai uşoară; e linia minimei rezistenţe, fiindcă e graniţa ce-l desparte de alte fiinţe omeneşti. Printre care, soţia lui. Pentru că el are o soţie, iar elementele dramei constau în

legătura dintre femeie, trăind mai ales cu emoţiile şi instinctele ei, şi bărbatul ei, a cărui existenţă e dusă în primul rând pe un plan abstract şi intelectual. El o iubeşte în felul lui, iar ea îl iubeşte în felul ei. Ceea ce înseamnă că el e mulţumit, în timp ce ea e nemulţumită; căci dragostea cum o concepe el reclamă un minim al acelor relaţii omeneşti calde şi pline de încredere, care la ea constituie esenţa dragostei aşa cum o înţelege ea. Ea se plânge; el ar vrea să se apropie mai mult de ea, dar descoperă că îi e greu să se schimbe. Ea îl ameninţă că are să-l părăsească pentru un amant mai uman, dar e prea îndrăgostită de el pentru a-şi pune ameninţarea în practică."

*

În acea duminică după amiază, Elinor plecă cu maşina la ţară, împreună cu Everard Webley.

— Patruzeci şi trei de mile într-o oră şi şapte minute, spuse Everard, uitându-se la ceas în timp ce se dădea jos din maşină. Nu-i rău dacă ţinem seama că în asta intră şi ieşitul din Londra şi întârzierea pe care ne-a produs-o la Guilford autobuzul acela împuţit, plin de excursionişti. Nu-i rău deloc, ca performanţă.

— Şi, pe deasupra, spuse Elinor, am scăpat cu viaţă. Dac-ai şti de câte ori am închis ochii şi am aşteptat să-i deschid din nou în ziua de apoi…

Everard râse destul de mulţumit că ea se speriase de viteza demenţială cu care îşi condusese maşina. Spaimele ei treziră un sentiment plăcut de forţă şi superioritate. O prinse de braţ cu un gest protector şi intrară în pădure, luând-o pe o cărare acoperită cu iarbă. Everard respiră adânc.

— Plimbarea în pădure e mai plăcută decât discursurile politice, spuse el, strângând-o de braţ.

— Deşi, spuse Elinor, cred că e minunat să stai călare şi să obligi o mie de oameni să facă ce vrei tu.

Everard râse.

— Din păcate, în politică mai e nevoie şi de altceva. O privi cu atenţie. Ţi-a plăcut întrunirea?

— Am fost teribil de emoţionată. Îl revăzu pe calul alb, îi auzi din nou vocea puternică şi vibrantă, îşi reaminti entuziasmul ei şi acele lacrimi neaşteptate. „Magnific! îşi spuse ea, magnific.” Entuziasmul nu-l mai retrăi însă. Mâna lui se afla pe braţul ei, iar prezenţa lui uriaşă plutea aproape ameninţător deasupra ei. „Are de gând să mă sărute?”, se întrebă ea neliniştită. Încercă să gonească temeiurile ce o chinuiau şi să le înlocuiască cu entuziasmul de ieri. „Magnific!” Temeiurile nu se lăsau însă gonite. Cuvântarea a fost splendidă, spuse ea cu voce tare şi se întrebă în timp ce vorbea despre ce pomenise Everard în discursul lui. Îşi amintea sunetul şi timbrul cuvintelor, dar nu-şi mai amintea sensul lor. Era zadarnic! Vai ce caprifoliu frumos! exclamă Elinor.

Ca un gigant Everard întinse mâna şi culese câteva flori.

— „Ce frumuseţe, ce splendoare!”, spuse el citind din Keats şi scormonindu-şi memoria după un vers din *Visul unei nopţi de vară.* Îşi exprimă uimirea pe un ton liric, întrebându-se de ce oamenii locuiau la oraş, pierzându-şi timpul pentru a câştiga bani şi a pune mâna pe putere, atunci când există toată această frumuseţe care nu aştepta decât să fie cunoscută şi iubită.

Elinor îl ascultă cam jenată. Avea impresia că Everard întorsese un comutator, declanşând pasiunea după frumos, aşa cum aprinzi un bec electric – în locul setei după putere, a eficacităţii şi a preocupărilor politice strălucea pasiunea după farmec. De ce nu, în definitiv? Nu era de condamnat fiindcă îi plăceau lucrurile frumoase. Nu, firește, afară de faptul că avea impresia vagă şi obscură că pasiunea lui pentru frumos nu era tocmai firească. Trăda oare o premeditare excesivă, întâmplătoare, exteriorizându-se numai

în anumite ocazii? Nu era oare prea convenţională, prea greoaie, prea corectă şi lipsită de umor? Îl prefera în ipostaza de pasionat după putere. Pasiunea lui după putere se dovedea de o calitate superioară celei pentru frumos. Pasiunea lui pentru frumos părea cam jalnică, tocmai fiindcă în fond era un mare pasionat după putere. Prin comparaţie. Totul trebuia răscumpărat.

Îşi văzură mai departe de drum. Într-un luminiş, printre pomi, înflorise degeţelul.

— Seamănă cu nişte torţe ce ard de la bază în sus, spuse Everard poetic.

Elinor se opri în faţa unei plante înalte ale cărei flori, ca nişte clopoţei, se aflau la nivelul ochilor. Simţi în palmă carnea roşie a petalelor, răcoroasă şi elastică. Aruncă o privire în gura deschisă a flori.

— Gândeşte-te ce neplăcut e să ai pistrui în gâtlej, spuse ea, ca să nu mai vorbesc şi de micile gângănii.

Îşi continuară drumul în tăcere printre pomi. Everard vorbi primul:

— Ai să mă iubeşti vreodată? întrebă el pe neaşteptate.

— Ştii cât de mult ţin la tine, Everard. Lui Elinor i se strânse inima; sosise clipa când va voi s-o sărute. Everard nu făcu niciun gest; râse doar cam trist.

— Ţii foarte mult la mine, repetă el. Ah, dacă-ai putea fi mai puţin raţională, dac-ai fi mai dezechilibrată! Dac-ai şti ce înseamnă dragostea!

— Nu-i bine să fii echilibrat? spuse Elinor. Vreau să spun echilibrat de la bun început. Pentru că oricine poate fi echilibrat mai târziu, chiar prea echilibrat, ca atunci când criza s-a terminat şi amanţii încep să se întrebe dacă, în definitiv, nu s-au grăbit când au hotărât să termine cu viaţa. Gândeşte-te, Everard, gândeşte-te mai întâi. Ai putea să renunţi la viaţă?

— Niciodată, răspunse Everard, iar vocea lui avea acea vibraţie ciudată şi emoţionantă pe care Elinor avea senzaţia că n-o aude cu urechile, ci cu trupul, undeva, în centrul diafragmei. Nu pot să-mi iau viaţa. Lucrurile s-au schimbat de pe vremea lui Parnell. Şi în afară de asta, eu nu sunt Parnell. Să încerce dacă le dă mâna! Râse. Dragostea *şi* viaţa! Le voi avea pe amândouă, Elinor. Pe amândouă. Îi zâmbi triumfător de la înălţimea lui, el, Everard, pasionatul după putere.

— Ceri prea mult, răspunse ea râzând, eşti prea lacom. Emoţia o înfiora ca o căldură ce-ţi taie respiraţia când bei vin fierbinte.

Se aplecă şi o sărută. Elinor nu se feri.

Un alt automobil trase la marginea drumului şi un alt cuplu o luă agale pe poteca acoperită cu iarbă, din pădure. Sub fardul ţipător, roşu şi alb, faţa femeii se ghicea bătrână; tenul, odinioară încântător, se ofilise.

— Vai ce splendid, exclama ea mereu, în timp ce mergea pe terenul accidentat, călcând cam nesigur din cauza corpului greoi pe tocurile foarte înalte. Ce splendid!

Spandrell, căci lui i se adresa, nu-i răspunse.

— Culege-mi câteva caprifolii de acolo, îl rugă ea. Trase spre el, cu minerul îndoit al bastonului, o tulpină înflorită. Prin duhoarea răspândită de parfumul chimic şi lenjeria nu prea curată a femeii, parfumul florilor îi ajunsese la nări, răcoros şi delicios.

— Ce miros absolut divin! exclamă ea, trăgând în piept mireasma florilor. Cu totul divin!

Colţul gurii lui Spandrell se arcui într-un zâmbet. Îl amuza să audă în gura unei cocote bătrâne frazele tip rostite de o ducesă. Se uită la ea. Biata Connie! parcă era un spectru venit la un banchet – cu un aer cu atât mai sinistru şi mai funebru cu cât pielea i se lăbărţase şi i se încreţise. Era de-a dreptul sinistră. Nu găsea alt cuvânt. Aici, în plin soare, semăna cu o piesă de decor, văzut de

aproape, la lumina zilei. Iată de ce îşi îngăduise luxul de a închiria un automobil Daimler, pentru a o plimba – pentru că sărmana cocotă arăta atât de sinistru. Dădu din cap.

— Foarte frumos, spuse el. Eu prefer însă parfumul tău.

Îşi continuară drumul. Nesigur încă de deosebirea existentă între o minoră şi o terţă minoră, un cuc chema din pădure. Pe coridoarele oblice ale razelor de soare, care săpau tunele prin umbrele verzi şi purpurii ale pădurii, musculiţele dansau şi zburau în zigzag. Vântul nu mai sufla, iar frunzele atârnau grele de clorofilă. Pomii păreau îmbibaţi de sevă şi de lumina soarelui.

— Splendid, splendid, repeta mereu Connie. Îi destăinui că locul şi ora îi reaminteau de copilăria ei petrecută la ţară. Suspină.

— Ai dori să fi rămas o fată cuminte, spuse Spandrell sarcastic. „Trandafirii de lângă uşă mă fac s-o iubesc şi mai mult pe mama", suna refrenul. Ştiu, ştiu bine. O clipă tăcu. Ce nu pot să sufăr la pomi vara, continuă el, e aerul lor de satisfacţie sătulă şi tâmpită. Stau umflaţi, ca nişte speculanţi îmbogăţiţi. Plesnesc de obrăznicie, de o obrăznicie pasivă.

— Ah, uite degeţele! strigă Connie care nici măcar nu-l asculta. Fugi spre ele, călcând grotesc şi nesigur pe tocurile ei înalte. Spandrell o urmă.

— Sunt plăcut falici, spuse el mângâind vârful unui boboc încă nedeschis. Continuă să brodeze cu multă imaginaţie pe această temă.

— Taci, taci, îi strigă Connie. Cum poţi să spui aşa ceva? Se scandalizase, se simţea jignită. Cum poţi să spui aşa ceva aici?

— Aici, în raiul lui Dumnezeu, persifla el. Cum pot? Şi ridicând bastonul, începu să lovească în jur, în dreapta şi în stânga, doborând cu fiecare lovitură câte o tulpină înaltă şi mândră. Pământul se acoperi cu flori ucise.

— Opreşte-te! Opreşte-te! Connie îl apucă de braţ. Spandrell se smulse din încleştarea ei, râse încet şi doborî mai departe florile. Opreşte-te, te rog! Nu, nu! Se repezi la el din nou.

Râzând încă, Spandrell se feri de ea şi-şi continuă cu bastonul opera de distrugere.

— Jos cu ele! strigă el. Jos cu ele! Sub loviturile lui florile cădeau una după alta. Gata, spuse el în cele din urmă, extenuat de atât râs, alergătură şi lovituri. Gata! Connie plângea.

— Cum ai fost în stare? spuse ea. Cum ai fost în stare să faci asta?

Spandrell râse din nou încet, lăsându-şi capul pe spate.

— Aşa merită, spuse el. Crezi că era să stau liniştit şi să mă las insultat? Ce obrăznicie la bestiile astea! Ah, mai uite una! Traversă luminişul îndreptându-se spre locul unde un ultim degeţel înalt se ascundea parcă prin aluniş. O lovitură fu de-ajuns. Planta zdrobită se prăbuşi aproape fără zgomot.

— Ce obrăznicie! Aşa merită! Hai să ne întoarcem la maşină.

Capitolul XXX

Rachel Quarles nu avea niciun fel de simpatie pentru acei filantropi sentimentali care nu fac o deosebire clară între bine şi rău, sau între cei ce săvârşesc fapte rele şi cei plini de virtute. În ochii ei, criminalii, şi nu societatea în care trăiau erau răspunzători de crimele comise. Păcătoşii comiteau ei singuri păcatele; mediul nu avea nicio vină. Existau firește pretexte, scuze, circumstanţe atenuante. Actele bune, ca şi cele rele, nu puteau fi schimbate. În unele împrejurări alegerea unui act bun se dovedea foarte grea; întotdeauna însă alegerea aparţinea individului, şi, o dată făcută, trebuia să răspundă de ea. Într-un cuvânt, doamna Quarles era o creştină şi nu o umanitaristă. În calitatea ei de creştină considera că Marjorie făcuse rău că-şi părăsise soţul – chiar un astfel de soţ cum era Carling, pentru un alt bărbat. Îi dezaproba gestul, dar nu-şi permitea să o judece, cu atât mai mult cu cât, în ciuda a ce făcuse, inima şi mintea lui Marjorie se aflau încă, din punctul de vedere creştin al doamnei Quarles, „la locul lor”. Rachel ţinea mai degrabă la o persoană care acţionase greşit, dar continua să gândească corect, decât la una care, ca nora ei, Elinor, gândea greşit în timp ce acţiona, atât cât îşi dădea doamna Quarles seama, cu totul ireproşabil. În unele cazuri, de asemenea, o acţiune greşită i se părea mai puţin reprobabilă decât o gândire eronată. Asta nu înseamnă că doamna Quarles ar fi manifestat vreo simpatie pentru ipocrizie. Nu putea suferi pe cineva care gândea şi vorbea corect, în timp ce pe de altă parte acţiona greşit în mod constant, şi conştient. Astfel de oameni sunt totuşi rari. Cei mai mulţi dintre cei ce înfăptuiesc fapte rele, în

ciuda convingerilor lor sănătoase, acţionează astfel într-un moment de slăbiciune, pentru a regreta apoi. Cel ce gândeşte însă greşit nu recunoaşte caracterul condamnabil al unui gest; nu-şi dă seama de ce nu trebuie să-l înfăptuiască, sau de ce o dată înfăptuit un astfel de gest, are datoria să se căiască şi să-şi îndrepte apucăturile. Chiar dacă, în fond, un astfel de om se poartă corect, el poate determina pe altul, datorită gândirii sale greşite, să săvârşească fapte reprobabile.

— O femeie admirabilă, fusese verdictul lui John Bidlake; păcat însă că îi place prea mult frunza de viţă – mai ales aşezată peste gură.

Rachel Quarles avea doar convingerea că e creştină. Nu-şi putea închipui cum reuşesc oamenii să trăiască fără a fi creştini. Cu toate acestea, mulţi, se vedea silită să recunoască, reuşeau. Aproape toţi tinerii pe care-i cunoştea.

— Ca şi când copiii tăi ar vorbi altă limbă, se plânsese ea o dată unei vechi prietene.

În persoana lui Marjorie Carling descoperi o fiinţă care vorbea şi înţelegea propria ei limbă spirituală.

— Mă tem că ai s-o găseşti puţin cam plicticoasă, o prevenise Philip, anunţându-i intenţia lui de-a pune căsuţa lui de la Chamford la dispoziţia lui Walter şi lui Marjorie. Fii totuşi drăguţă cu ea, căci, sărmana femeie, merită. A avut o viaţă foarte grea. Şi îi relată amănunte ce-o făcură pe mama lui să suspine în timp Ce-l asculta.

— Nu mi-aş fi închipuit că Walter Bidlake să fie astfel, spuse ea.

— În probleme de acest gen te poţi aştepta la orice şi de la oricine. Nu poţi evita ceea ce ţi se întâmplă.

Doamna Quarles nu răspunse. Se gândea la vremea când descoperise pentru prima oară că Sidney o înşală. Uimirea, durerea, umilinţa…

— Cu toate acestea, spuse că cu voce tare, n-aş fi crezut că Walter poate face cu bună ştiinţă

nefericit pe cineva.

— Şi cu atât mai puţin să se facă pe sine nefericit cu bună ştiinţă. Cred, totuşi, că, de fapt, s-a făcut singur nefericit, aşa cum a făcut-o nefericită şi pe Marjorie. Poate că asta-i scuza lui principală.

Mama lui suspină.

— Totul mi se pare extraordinar de inutil.

Doamna Quarles o vizită pe Marjorie de îndată ce aceasta se stabili la Chamford.

— Vino să mă vezi deseori, spuse ea în timp ce-şi lua rămas-bun, fiindcă îmi placi, adăugă ea cu un surâs neaşteptat, pentru care sărmana Marjorie îi rămase patetic de recunoscătoare. Nu se întâmplă prea des ca să placă oamenilor. Pasiunea ei atât de puternică pentru Walter se datora, în primul rând, faptului că acesta era unul dintre puţinii care manifestaseră un interes în privinţa ei. Sper că ţi-am plăcut şi eu, adăugă doamna Quarles.

Marjorie nu reuşi decât să roşească şi să se bâlbâie. Dar şi începuse s-o adore pe doamna Quarles.

Rachel îi vorbise cu toată sinceritatea. Marjorie îi plăcuse cu adevărat – îi plăcuseră la ea până şi acele defecte care făceau pe alţii s-o considere o fiinţă plicticoasă; îi plăcuse chiar şi prostia ei, plină de bunătate şi bine intenţionată; până şi lipsa ei de umor care i se păru semnul unei mari seriozităţi. Nu-i displăcuseră nici acele pretenţii intelectuale, acele observaţii profunde şi didactice, plasate semnificativ, după o tăcere meditativă. Doamna Quarles recunoştea în ele simptomele cam absurde ale unei pasiuni autentice pentru ceea ce e bun, adevărat şi frumos, şi ale unei dorinţe autentice de a se îndrepta.

Când se întâlniră a treia oară Marjorie îi destăinui toate amănuntele legăturii ei cu Walter. Observaţiile doamnei Quarles se dovediră inteligente şi creştine.

— Nu există o vindecare miraculoasă pentru asta, spuse ea, şi niciun medicament patentat împotriva nefericirii. Toate vechile şi banalele virtuţii, adică răbdarea, resemnarea şi eterna consolare, eternul izvor de energie – etern, dar banal. Dumnezeu nu-i câtuşi de puţin banal. Cei mai mulţi dintre tineri nu vor însă să mă creadă când le spun asta, chiar dacă orchestrele de jazz şi dansul i-au plictisit de moarte.

Primul sentiment de adoraţie al lui Marjorie se întări şi luă proporţii – luă asemenea proporţii încât doamna Quarles se simţi foarte ruşinată, de parcă ar fi obţinut adoraţia lui Marjorie printr-o atitudine falsă, sau ar fi jucat un roi necinstit.

— Sunteţi pentru mine un ajutor şi o mângâiere minunată, declară Marjorie.

— Nu, nu sunt, declară doamna Quarles aproape supărată. Adevărul e că erai singură şi nefericită, iar eu am apărut exact la momentul oportun.

Marjorie protestă; prietena ei mai în vârsta nu-i îngădui însă s-o laude sau să-i mulţumească. Discutară îndelung asupra religiei." Carling sădise în Marjorie o groază faţă de aspectul pitoresc sau formal al creştinismului. Detesta pe Piran din Perranzabuloe, odăjdiile preoţeşti, ceremonialul, în fine, tot ce era legat cât de cât de un sfânt, de un rit sau de o tradiţie. Marjorie păstrase însă o vagă şi rudimentară credinţă în ceea ce ea considera a fi baza religiei creştine; rămăsese din copilărie cu un anume obicei de a simţi şi gândi ca o creştină. Sub influenţa lui Rachel Quarles, credinţa ei se cristaliza mai bine, iar emoţiile obişnuite se consolidară.

— Mă simt extraordinar de fericită de când sunt aici, cu dumneavoastră, o anunţă ea pe doamna Quarles, la mai puţin de o săptămână de la venirea ei.

— Te simţi astfel fiindcă nu încerci să fii fericită sau să te întrebi de ce-a trebuit să fi nefericită; ai încetat să mai raportezi totul la fericire sau

nefericire. Iată în ce constă imensa prostie a tinerilor din această generaţie, continuă doamna Quarles: nu se gândesc la viaţă decât raportând totul la fericire. Cum să mă distrez? Iată întrebarea pe care şi-o pun, sau se vaită. „De ce nu mă distrez mai bine?” în această lume, însă, şi distracţia, în sensul acestor cuvinte, şi probabil în orice sens, nu poate ţine la infinit şi pentru toţi. Iar când cineva reuşeşte să se distreze, se simte dezamăgit, în mod inevitabil, căci în imaginaţie lucrurile sunt întotdeauna mai grozave decât în realitate. Şi după ce te-ai distrat un scurt timp, ajungi să te plictiseşti. Toată lumea aleargă după fericire, iar rezultatul e că nimeni nu-i fericit. Fiindcă toţi au apucat-o pe un drum greşit. Întrebarea pe care ar trebui să şi-o pună nu e: „De ce nu suntem fericiţi şi cum să facem să ne distrăm?”, ci: „Cum să-l mulţumim pe Dumnezeu şi de ce nu suntem mai buni?” Dacă oamenii şi-ar pune aceste întrebări şi le-ar da un răspuns practic, pe măsura tuturor posibilităţilor pe care le au, ar dobândi fericirea fără să se gândească cel puţin vreodată la ea. Căci nu urmărind fericirea ai s-o găseşti, ci urmărind salvarea sufletului. Pe vremea când oamenii erau înţelepţi, în loc să fie doar şmecheri, ei îşi clădeau viaţa în funcţie de salvarea sau condamnarea sufletului, şi nu în funcţie de faptul că le merge bine sau rău. Dacă acum te simţi fericită, Marjorie, asta-i fiindcă ai încetat să te îndrepţi. Fericirea seamănă cu cocsul – e un produs secundar, derivat în procesul de producere al altuia.

*

Între timp, la Gattenden zilele se scurgeau posomorât.

— De ce nu vrei să pictezi niţel? îi sugerase doamna Bidlake soţului ei a doua zi după sosirea lui.

Bătrânul John clătinase din cap.

— Are să-ţi facă o mare plăcere, după ce-ai să începi, îi dădu ghes Elinor.

Însă tatăl ei nu se lăsă convins. N-avea chef să picteze, tocmai Fiindcă pictatul ar fi fost un lucru atât de plăcut. Spaima lui de durere, boală şi moarte îl făcuse să refuze, fără nicio raţiune, ca mintea să-i fie distrasă de la contemplarea chinuitoare a acestor obsesii. Trăia cu sentimentul secret al acceptării nenorocirii şi înfrângerii ei, făcând astfel ca starea ei jalnică să se adâncească şi mai mult. Curajul lui, forţa lui gargantuelică, buna lui dispoziţie se datoraseră unei ignorări premeditate şi care dura de-o viaţă. Acum însă ignorarea nu mai era cu putinţă; duşmanul se instalase chiar în organele lui vitale, iar forţa de caracter îl părăsise. Se temea că nu-şi va putea ascunde temerile. Nici măcar nu voia să le ascundă. Într-un fel, dorea să se simtă nenorocit. Şi se simţea nenorocit. Doamna Bidlake şi Elinor se luptaseră din răsputeri să-l trezească din apatia în care se cufundase tot timpul la Gattenden. John Bidlake nu se lăsa însă trezit, decât ca să se plângă sau să izbucnească uneori în accese de furie arţăgoasă.

„E jalnic, scrise Philip în carnetul său, să vezi un artist olimpian redus, ca urmare a unei tumori stomacale, la o stare de om primitiv. Peste câteva zile poate, adăugă el, va ajunge la concluzia că a fost întotdeauna un om primitiv, chiar atunci când părea foarte olimpian; poate că atitudinea lui olimpiană era doar un simptom al acestei stări de primitivism.”

Doar micul Phil îl mai trezea din când în când pe John Bidlake din starea lui nefericită. Jucându-se cu copilul, uita o clipă că e nefericit.

— Desenează-mi ceva, spunea el.

Cu limba între dinţi, micul Phil îi desena un tren, un vapor, cerbi luptându-se între ei în parcul Gattenden sau pe bătrânul marchiz în fotoliu tras de un măgar.

— Acum desenează-mi şi tu mie ceva, bunicule, îi spunea el când obosea.

Bătrânul lua creionul şi îi făcea cinci-şase schiţe minunate ale lui T'ang pechinezul, sau ale lui Tomy, cotoiul de la bucătărie. Uneori, într-un acces de răutate, zmângălea o caricatură a sărmanei domnişoare Fulkes, tremurând toată. Alteori, uitând cu totul de prezenţa copilului, desena pentru propria lui distracţie câteva naiade, doi bărbaţi care luptă corp la corp, o dansatoare.

— Dar de ce-s dezbrăcaţi? întreba copilul.

— Fiindcă sunt mai frumoşi aşa.

— Nu cred, spunea micul Phil şi, pierzând interesul pentru desenele care îi spuneau atât de puţin, îşi cerea creionul din nou.

Nu întotdeauna însă John Bidlake reacţiona atât de prietenos faţă de nepotul său. Uneori, când se simţea mai rău ca de obicei, simpla prezenţă a copilului îi părea o insultă, un fel de reproş, de dispreţ. Izbucnea într-un acces de furie, ţipa la copil că face zgomot şi-l deranjează.

— Nu pot să am o clipă de linişte? striga el, apoi continua să se plângă, blestemând incapacitatea generală a tuturor. Casa mişuna de femei, puse toate să îngrijească de ticălosul ăla mic. ce nu se astâmpăra o secundă, alerga de colo-colo, făcea un tărăboi nemaipomenit şi îl deranja mereu. Era insuportabil. Mai ales pentru un om bolnav. Absolut insuportabil. N-aveau niciun fel de consideraţie pentru el. Roşie de ruşine şi tremurând toată, sărmana domnişoară Fulkes ducea înapoi în camera lui copilul care urla.

Scenele cele mai exasperante aveau loc la masă. Căci la masă (mâncarea fiind redusă, în ce-l privea pe John Bidlake, la bulion, lapte şi făină cu lapte), i se reamintea în chipul cel mai neplăcut de starea sănătăţii lui.

— Ce lături dezgustătoare! bombănea el.

Dacă mânca însă ceva solid, rezultatele erau dezastruoase. Mesele constituiau momentele cele

mai agitate şi mai furtunoase din existenţa zilnică a lui John Bidlake. Îşi revărsa furia pe copil. Phil, care întotdeauna era încăpăţânat la masă, devenise şi mai pretenţios la mâncare în acea primăvară şi început de vară timpurie. Mai la fiecare masă plângea.

— Fiindcă nu se simte foarte bine, explica domnişoara Fulkes, ca să-l scuze. Şi aşa şi era. Băiatul arăta palid şi tras la faţă, dormea agitat, era nervos şi obosea repede, suferea de dureri de cap şi încetase să se mai îngraşe. Doctorul Crowther îi prescrisese bomboane de malţ, ulei de peşte şi un întăritor. Nu se simte bine, insista domnişoara Fulkes.

John Bidlake nici nu voia să audă.

— E pur şi simplu obraznic, asta-i tot Nu vrea să mănânce. Şi, întorcându-se către copil, îl apostrofa: înghite, băiete, n-auzi? Ai uitat să-nghiţi? Spectacolul micului Phil, mestecând la nesfârşit ceva ce nu-i plăcea îl scotea din sărite. Înghite, băiete. Nu mai rumega aşa! Nu eşti o vacă! Înghite! Cu obrajii foarte congestionaţi şi cu lacrimile gata să izbucnească, micul Phil făcea un efort teribil ca să înghită produsul nesuferit a cinci minute de masticaţie plină de dezgust. Muşchii gâtului îi palpitau, şi se dilatau, o expresie de imensă silă îi schimonosea faţa mică în timp ce sughiţa ameninţător, gata să vomite. E absolut revoltător! zbiera bătrânul. Înghite! Strigătele sale deveniseră aproape o reţetă sigură pentru a-i produce scârbă copilului.

*

Scăpase de povara ei sufletească, bezna în care trăise se destrăma şi făcea loc luminii; Marjorie înţelegea ca într-un apocalips toate simbolurile literaturii religioase. Se zbătuse în mocirla păcatelor, iar acum ieşise la suprafaţă; se străduia să urce cu un efort imens şi disperat, şi deodată,

perspectiva pământului promis o consola de suferinţele îndurate.

— Toate frazele astea sunau odinioară atât de convenţional şi de o pioşenie fără sens, spuse ea doamnei Quarles. Acum însă văd că nu sunt decât descrieri de fapte adevărate.

Doamna Quarles aprobă.

— Descrieri greşite, fiindcă faptele nu se pot descrie. Dacă ai trăit aceste fapte, îţi poţi da seama ce sens au simbolurile.

— Cunoaşteţi Black Country[200]? spuse Marjorie. Am senzaţia că aş fi scăpat dintr-unul dintre marile oraşe miniere ca să ajung la câmpie, la marile spaţii deschise, adăugă ea cu vocea ei serioasă şi copilăresc de tărăgănată. (Doamna Quarles nu se putu împiedica de a-şi spune, şi regretă pe loc acest gând – căci la urma urmei biata fată nu-şi putea schimba timbrul – că vocea lui Marjorie făcea ca marile spaţii deschise să pară ciudat de aglomerate.) Şi când mă uit în urmă, oraşul întunecat mi se pare atât de mic şi de neînsemnat în comparaţie cu spaţiul şi cu cerul imens! Ca şi cum l-ai privi prin celălalt capăt al unui binoclu.

Doamna Quarles se încruntă uşor.

— Nu-i chiar atât de neînsemnat, spuse ea. În definitiv, într-un oraş, oricât ar fi el de negru, trăiesc oameni. Iar celălalt capăt al unui binoclu e capătul prin care nu trebuie să te uiţi. Nu are sens să priveşti lucrurile aşa încât să apară mici şi neînsemnate. Iată una dintre primejdiile care te pândesc când ai ieşit sub cerul liber – ai tendinţa să consideri oraşele şi pe oamenii din ele mici, îndepărtaţi şi lipsiţi de importanţă. Dar nu este aşa, Marjorie. Iar fericiţii care trăiesc sub cerul larg deschis au datoria să-i ajute şi pe ceilalţi să ajungă şi ei aici. Se încruntă din nou, gândindu-se la ceea ce spunea. Nu-i plăcea să ţină predici. Marjorie nu trebuia să-şi închipuie că era o fiinţă superioară, scoasă în afara lumii. Ce mai face Walter? întrebă

ea pe un ton indiferent, care de fapt ascundea un interes real. Cum vă înţelegeţi?

— La fel ca întotdeauna, spuse Marjorie.

Recunoaşterea acestui fapt ar fi făcut-o nefericită acum câteva săptămâni. Până şi Walter începuse să-i pară mic şi oarecum îndepărtat. Îl iubea încă, firește, dar sentimentul venea de departe, parcă prin celălalt capăt al unui binoclu. Privind prin capul bun al binoclului nu vedea decât pe Dumnezeu şi pe Iisus, conturându-se copleşitor.

Doamna Quarles se uită la ea, cu o expresie de tristeţe fugară pe faţa ei fină.

— Sărmanul Walter! spuse ea.

— Da, îmi pare şi mie rău de el, spuse Marjorie. Urmă o tăcere.

Bătrânul doctor Fischer îi spusese să vină o dată la două-trei săptămâni şi să-i comunice cum evoluează sarcina. Marjorie profită de biletele de tren pentru excursiile ieftine din zilele de miercuri, şi plecă la Londra pentru unele cumpărături, dar mai ales ca să-i spună doctorului că se simte excelent.

— Arătaţi într-adevăr mai bine, o încredinţa doctorul Fischer, fixând-o întâi prin ochelari, apoi pe deasupra lor. Incomparabil mai bine decât ultima oară. Fenomenul e destul de frecvent în luna a patra, îşi continuă el explicaţiile. Doctorul Fischer dorea ca pacienţii lui să manifeste un interes real pentru propria lor fiziologie. Starea sănătăţii se îmbunătăţeşte. La fel şi dispoziţia. Asta se datoreşte corpului care se obişnuieşte cu o nouă stare. Schimbările din circulaţie influenţează în mod sigur. Inima foetusului începe să bată. Cunosc cazuri de femei neurastenice care voiau să aibă un copil după altul, cât se poate de repede. Sarcina era singurul lucru care le vindeca de melancolia şi obsesiile lor. Ce puţin cunoscute sunt încă legăturile dintre trup şi suflet!

Marjorie zâmbi şi tăcu. Doctorul Fischer era un înger, unul dintre oamenii cei mai buni şi mai

amabili. Unele lucruri însă le înţelegea mai greu decât relaţiile dintre trup şi suflet. De pildă, ce înţelegea el despre Dumnezeu? Ce înţelegea el despre suflet şi mistica lui comuniune cu forţele spirituale? Sărmanul doctor Fischer! Nu era capabil să discute decât despre luna a patra în sarcină şi inima foetusului. Marjorie zâmbi în sinea ei, cuprinsă de un fel de milă pentru bătrân.

În dimineaţa aceea Burlap se arătă mai prietenos.

— Amice spuse el, lăsându-şi o mână pe umărul lui Walter, n-ar fi cazul să ieşim împreună şi să luăm undeva o friptură? îi strânse uşor umărul şi-i zâmbi de sus, cu aerul binevoitor şi enigmatic al unui sfânt din tablourile lui Sodoma.

— Din păcate, spuse Walter, încercând să simuleze o afecţiune reciprocă, iau masa cu altcineva la celălalt capăt al Londrei. Era o minciună, dar nu putea înfrunta perspectiva de a petrece o oră cu Burlap, într-un mic restaurant de pe Fleet Street. În afară de asta voia să afle dacă între timp nu-i sosise la club vreo scrisoare de la Lucy. Se uită a ceas. — Dumnezeule! adăugă el, dornic să nu prelungească discuţia cu Burlap, trebuie să plec.

Afară ploua. Umbrelele păreau nişte ciuperci negre, care ţâşniseră brusc din noroi. Ce vreme mohorâtă, ce tristeţe! La Madrid soarele trebuie să ardă feroce. „Mie îmi place canicula, spunea ea. Într-un cuptor simt că înfloresc”. Walter îşi imagina nopţile din Spania întunecoase şi fierbinţi, iar în lumina stelelor corpul ei palid şi fantomatic, dar cald şi material; îşi imagina dragostea la fel de răbdătoare şi de aprigă ca şi ura, iar posesia ca o crimă comisă lent. Închipuirea lui găsea justificare pentru orice minciună şi violenţă posibilă. Nu mai conta ce se putea face sau nu, atât timp cât se realiza ceea ce îşi închipuia. Pregătise terenul, inventase o serie de minciuni complicate, o serie

pentru Burlap, alta pentru Marjorie; se interesase de preţul biletelor şi aranjase cu banca să poată lua mai mult decât avea depus. Apoi sosise scrisoarea lui Lucy aducând ştirea că se răzgândise. Urma să rămână la Paris. De ce? Nu exista decât un singur motiv. Gelozia, dezamăgirea şi umilinţa încercate de el se revărsaseră într-o scrisoare de şase pagini, plină de reproşuri şi mânie.

— Am vreo scrisoare? îl întrebă el în treacăt pe portar, în timp ce intra în club. Vocea intenţiona să lase impresia că nu aştepta o corespondenţă mai interesantă decât un anunţ editorial sau o ofertă filantropică de a da cu împrumut cinci mii de lire fără nicio garanţie. Portarul îi înmână un plic galben, bine cunoscut. Walter îl rupse şi desfăcu cele trei foi zmângălite cu creionul. „Quai Voltaire. Luni". Se uită cu atenţie la scrisul ei. Era tot atât de greu de citit ca şi un manuscris vechi. „De ce îmi scrii întotdeauna cu creionul? Îşi reaminti întrebarea lui Cuthbert Arkwrigh şi răspunsul ei. „Am să şterg cerneala cu săruturi", răspunsese Arkwright. Bădăranul! Walter intră în sufrageria clubului şi comandă dejunul. Printre înghiţituri descifra scrisoarea lui Lucy. „Quai Voltaire. Scrisoarea ta e insuportabilă. În niciun caz nu-ţi permit să mă înjuri sau să urli la mine ca un măgar. Pur şi simplu, n-am chef să primesc reproşuri sau să fiu judecată. Fac ce-mi place şi nu dau voie nimănui să mă critice. Săptămână trecută mi-a trecut prin gând c-ar fi amuzant să plec cu tine la Madrid; săptămână asta mi-am schimbat părerea. Dacă faptul că m-am răzgândit ţi-a provocat vreo încurcătură, îmi pare rău. Nu mă scuz câtuşi de puţin că m-am răzgândit, şi dacă-ţi închipui că zbieretele şi gelozia ta fac să-mi pară rău de tine, te înşeli grozav. Atitudinea ta e intolerabilă şi de neiertat. Vrei să ştii neapărat de ce nu mai plec de la Paris? Foarte bine. «Presupun c-ai găsit un bărbat care îţi place mai mult decât pe mine». Eşti formidabil, dragul meu Sherlock Holmes! Ia

ghiceşte unde l-am găsit? Pe stradă! Hoinăream pe bulevardul Saint Germain şi mă uitam la vitrinele librăriilor. Am băgat de seamă că un tânăr mă urmărea de la o vitrină la alta. Mi-a plăcut cum arăta. Foarte brunet, cu un ten măsliniu, cu un profil vag roman, şi de statura mea. La cea de a patra vitrină a început să-mi vorbească într-o franceză nemaipomenită, cu accent pe «e» mult *«Ma Lei è italiano»*[201]. Era într-adevăr; ce bucurie nebună. *«Parla italiano?»* Şi începu să-mi reverse admiraţia în cel mai ales dialect toscan. M-am uitat la el. În definitiv, de ce nu? Cineva pe care nu l-ai mai văzut înainte şi despre care nu ştii nimic – o idee grozavă. În clipa asta, străini unul de altul, apoi tot atât de intimi pe cât pot fi două fiinţe omeneşti. În plus, mai era şi o creatură extrem de frumoasă. *«Vorrei, e non vorrei»*[202], am spus. Nu auzise însă niciodată de Mozart, ci numai de Puccini, aşa că am renunţat să mai discut. «De acord». Am chemat un taxi şi am mers la un mic hotel de lângă Jardin des Plantes. Camere cu ora. Un pat, un scaun, un dulap, un lavabou cu un lighean, o cană de tablă, un suport pentru prosoape şi un bideu. Sordid dar asta făcea parte din haz. *«Dunque»*[203], am spus. În maşină nu l-am lăsat să pună mâna pe mine. S-a apropiat de mine cu dinţii încleştaţi, de parcă ar fi vrut să mă omoare. Am închis ochii ca un martir creştin în faţa unui leu. Martirajul e pasionant. Să te laşi rănit, umilit, folosit ca un preş – e ciudat. Îmi place. În afară de asta preşul profită şi el de cei ce-l foloseşte. E complicat. Tocmai se întorsese dintr-o vacanţă petrecută pe malul Mării Mediterane şi corpul îi era complet bronzat şi lustruit de soare. Părea un sălbatic splendid, o Piele-Roşie. A fost la fel de sălbatic după cum arăta. Mi-au rămas încă urme pe gât, unde m-a muşcat. Va trebui să port o eşarfă mult timp. Unde am văzut o statuie reprezentând pe Marsyas[204], jupuit de viu? Avea o faţă

asemănătoare. Mi-am înfipt unghiile în braţul lui până a ţâşnit sângele. După aceea l-am întrebat cum îl cheamă. Se numeşte Francesco Allegri, e inginer aeronautic şi originar din Siena, unde tatăl lui e profesor de medicină la facultate. Ce ciudat şi lipsit de sens ca un sălbatic brozat să desenze motoare de avioane şi să aibă un tată profersor universitar! Am să-l văd din nou mâine. Aşa că acum ştii, Walter, de ce m-am răzgândit şi nu mai plec la Madrid. Să nu-mi mai trimiţi vreodată o scrisoare ca ultima. L".

*

Marjorie luă trenul de trei şi douăsprezece care avea să o ducă înapoi la Chamford. Când sosi, ploaia stătuse. Dealurile din cealaltă parte a văii erau scăldate în lumine soarelui, părind să ardă pe fundalul fumuriu violet al norilor. Pe crăcuţe atârnau picături şi cupa fiecărei frunze şi petale era plină de apa ploii. Pământul umezit emana un miros răcoros şi îmbătător; se auzeau păsări cântând. În timp ce trecea pe sub crăcile aplecate ale marelui stejar situat cam la jumătatea drumului de când începeai să urci dealul, o adiere mişcă frunzele şi un mic duş neaşteptat, dar răcoritor îi stropi faţa.

Marjorie râse de plăcere. Nu era nimeni în vilă. Servitoarea plecase şi nu avea să se întoarcă decât înainte de culcare. În camerele pustii plutea o tăcere de cristal, cu o transparenţă muzicală: singurătatea avea ceva prietenos şi îmbietor. Când se mişca prin casă, mergea în vârful picioarelor, temându-se parcă să nu trezească din somn un copil adormit.

Marjorie îşi pregăti o ceaşcă de ceai, îl sorbi, mâncă un biscuit şi îşi aprinse o ţigară. Mirosul plăcut al mâncării şi al băuturii, ca şi aroma tutunului păreau ciudat de îmbătătoare şi într-un fel noi. Părea să le fi descoperit abia atunci.

Întoarse fotoliul cu faţa la fereastră şi se aşeză în el, privind pe deasupra văii, spre dealurile strălucitoare în lumina soarelui, şi spre orizontul proiectat pe fundalul norilor prevestitori de furtună. Îşi aminti că trăise o zi asemănătoare pe când locuia cu familia ei în căsuţa lor din Berkshire. Razele soarelui erau cu atât mai strălucitoare cu cât răzbăteau mai anevoie prin beznă; un pământ strălucitor şi transfigurat. Walter şi ea stătuseră împreună la fereastra deschisă. Pe atunci o iubea. Cu toate acestea acum se simţea fericită, mult mai fericită. Nu regreta nimic din cele ce se petrecuseră între timp. Suferinţa se dovedise necesară. Aceasta fusese norul care dăduse mai multă strălucire fericirii ei actuale. Un nor întunecat, dar atât de îndepărtat, de ciudat şi de lipsit de importanţă. Iar cealaltă strălucire, plină de fericire, dinaintea venirii norului, era minusculă şi îndepărtată ca o imagine văzută într-o oglindă curbă. „Sărmanul Walter!”, îşi spuse ea, şi îi păru oarecum rău de el. Urmărind fericirea, ajunsese să fie nenorocit. Fericirea e un produs secundar, spusese doamna Quarles. Era adevărat. „Fericirea, fericirea”. Marjorie repetase cuvântul. Conturându-se prin ceaţa întunecată, dealurile păreau de smarald şi de aur verde. Fericire, frumuseţe şi bunătate. „Pacea lui Dumnezeu”, murmură ea. Pace, pace, pace”. Simţea că se topeşte în liniştea verde şi aurită, că se cufundă şi e absorbită de această linişte; sentimentul de izolare se spulberă şi simţi că devine o parte dintr-un întreg. Liniştea se revărsa în linişte, iar tăcerea exterioară se contopea cu tăcerea din sufletul ei. Licoarea agitată şi tulbure a existenţei se domolea treptat şi tot ce o făcuse să fie opacă – toate zgomotele şi urletele lumii, toate neliniştile, dorinţele şi sentimentele personale – începea să se sedimenteze şi să se lase la fund, dispărând încet, încet, încet şi fără zgomot din faţa ochilor. Licoarea tulbure se limpezea tot mai mult,

devenind tot mai transparentă. Dincolo de ceaţa care se destrăma, se afla realitatea, se afla Dumnezeu. Era o revelaţie lentă şi continuă. „Pace, pace”, îşi şopti ea şi ultimele ondulaţii uşoare se şterseră de pe suprafaţa vieţii, iar elementele tulburi, stârnite de agitaţia vieţii, se lăsară în fund în liniştea deplină. „Pace, pace”. Nu mai avea nicio dorinţă, nu o mai preocupa nimic. Licoarea tulbure se limpezise complet, mai limpede decât cristalul, mai diafană decât aerul; ceaţa dispăruse şi realitatea pe care o dezvăluia era un pustiu minunat, un neant. Neantul – singura perfecţiune, singurul absolut. Neantul infinit şi etern. Revelaţia treptată se împlinise.

O trezi zgomotul clanţei de la intrare şi paşii de pe coridor în silă, şi cu un fel de durere, se ridică din adâncurile unei absenţe spirituale divine: sufletul ieşi din nou la suprafaţa conştiinţei. Pe dealuri lumina soarelui se întunecase la culoare, norii se ridicaseră şi cerul căpătase o nuanţă palidă, albastru-verzuie. Ca apa. Aproape că se înserase. Picioarele îi înţepeniseră. Stătuse probabil pe fotoliu ore întregi.

— Tu eşti, Walter? întrebă ea adresându-se în direcţia unde se auzeau zgomotele de pe coridor.

Vocea cu care el îi răspunse era moartă şi plată. „De ce o fi atât de nenorocit?”, se întrebă Marjorie, auzindu-i inflexiunea vocii; întrebarea venea însă de la o mare depărtare şi cu un fel de resentiment. O enerva prezenţa lui aici, o deranja şi îi întrerupea gândurile: o enerva până şi existenţa lui. Walter intră în odaie şi Marjorie văzu că era tras la faţă şi avea cearcăne groase.

— Ce s-a întâmplat? îl întrebă aproape în ciuda voinţei ei. Cu cât se apropia mai mult de Walter cu atât se îndepărta de neantul minunat al lui Dumnezeu. Arăţi foarte rău.

— Nu s-a întâmplat nimic, răspunse el. Sunt cam obosit, asta-i tot.

Venind în tren, spre casă, citise şi recitise scrisoarea lui Lucy, până ce-o învăţase aproape pe dinafară. Imaginaţia suplinise cuvintele lui Lucy. Cunoştea această odăiţă sordidă într-un *hotel meublé;* văzuse în minte corpul bronzat al italianului şi trupul ei alb, dinţii lui încleştaţi şi fata care semăna cu a unui Marsyas torturat, şi chipul lui Lucy, cu expresia pe care i-o ştia, de suferinţă gravă şi atentă, ca şi cum plăcerile chinuitoare ar fi constituit un adevăr adânc şi dificil, ce nu putea fi înţeles decât printr-o concentrare intensă.

„Foarte bine", îşi zise Marjorie; spusese că nu s-a întâmplat nimic; foarte bine; nu mai trebuie să se necăjească.

— Sărmanul meu Walter! rosti ea cu voce tare şi-i zâmbi cu o dragoste plină de milă. N-avea să-i mai solicite atenţia sau să apeleze la sentimentele ei; nu mai era supărată pe el. Sărmanul meu Walter!

Walter o privi o clipă apoi îi întoarse spatele. N-avea nevoie de milă. În orice caz nu de felul acesta de milă îngerească, religioasă şi în niciun caz din partea lui Marjorie. Primise o dată mila ei. Amintirea acelei întâmplări îl făcu să i se încreţească pielea de ruşine. Aşa ceva n-avea să se mai repete niciodată. Ieşi din cameră.

Marjorie îi auzi paşii pe scări şi apoi o uşă trântită. „Cu toate acestea, îşi zise, plină de solicitudine şi în ciuda voinţei, i s-a *întâmplat* ceva. Ceva îl *făcuse* să se simtă cu totul nenorocit. Poate c-ar trebui să urc şi să văd ce-i cu el."

Nu urcă însă. Rămase pe loc, perfect nemişcată, uitându-l intenţionat. Sedimentele agitate de venirea lui Walter se depuseră repede la loc. Trecând printr-o transă de apatie totală, spiritul i se cufundă din nou, lent, contopindu-se cu Dumnezeu, cu absolutul perfect, cu neantul nelimitat şi etern. Timpul trecea; după-amiaza de vară târzie se transformă în amurg, iar în curând bezna învălui totul.

Daisy, servitoarea, se întoarse la ora zece.

— Staţi pe întuneric, doamnă? spuse ea uitându-se în salon.

Aprinse lumina, Marjorie clipi. Lumina puternică îi readuse în faţa ochilor, aproape orbiţi, toate amănuntele lumii materiale. Dumnezeu dispăruse ca un balon de săpun, pe care-l înţepi. Daisy observă că masa nu fusese pusă.

— Ce, n-aţi mâncat încă?

— Nu, spuse Marjorie. Am uitat cu totul de masă.

— Nici domnul Bidlake n-a mâncat? continuă Daisy, pe un ton de reproş. Sărmanul, trebuie să fie mort de foame.

Porni grăbită spre bucătărie, căutând friptura rece şi murăturile.

Sus, în camera lui, Walter zăcea pe pat, cu faţa îngropată în perne.

Capitolul XXXI

O problemă de cuvinte încrucişate îl făcuse pe domnul Quarles să răsfoiască volumul al XVII-lea din *Enciclopedia Britanică.* Din curiozitate şi lene continuase să citească. Afla astfel că Lordul Şambelan poartă un baston alb iar la spate îi atârnă o cheie de aur sau una bătută cu nestemate. Cuvântul „loterie" nu are o semnificaţie precisă; Nero oferea ca premii o casă sau un sclav, în timp ce Heliogabalus introdusese un element absurd – un bilet pentru un vas de aur şi un altul pentru şase muşte. Pinckney B.S. Pinchback a fost guvernatorul republican al Louisianei în 1872. Pentru a defini lira e nevoie s-o separăm clar de harfă şi chitară, instrumente înrudite cu ea. Într-o ravină din nordul Maderei unele zăcăminte de esexit, cristalizat grosolan, sunt expuse vederii. Exista şi un aspect negativ al magiei. Magnetismul terestru are o lungă istorie. Tocmai începuse să citească despre Sir John Bludell Maple, baronet (1845–1903) al cărui tată, John Maple (mort în 1900) avea un mic magazin de mobile în Tottenham Court Road, când servitoarea apăru în prag şi anunţă că îl caută o tânără doamnă.

— O tânără doamnă? repetă el uşor surprins, scoţându-şi *pince-nez*-ul.

— Da, eu sunt, spuse o voce bine cunoscută şi Gladys se împinse pe lângă servitoare şi înainta până în mijlocul camerei.

La vederea ei, pe domnul Quarles îl cuprinse deodată frica. Se ridică în picioare.

— Poţi să pleci, spuse el servitoarei, care ieşi. Dragul meu copil! Apucă mâinile lui Gladys, dar ea şi le smulse. Ce surpriză.

— Vai! ce plăcută surpriză! răspunse ea sarcastic. Emoţia redeştepta întotdeauna în Gladys pornirile ei de mahalagioaică. Se aşează pe un scaun, plină de energie şi de hotărâre. „Aici sunt, părea să spună felul ei decis de a lua loc, şi aici rămân” – sau poate „la dracu, am să rămân aici, orice s-ar întâmplă”.

— Într-adevăr plăcută, rosti domnul Quarles mieros, doar ca să spună ceva. „Ce situaţie îngrozitoare! fşi spuse el. Ce-o fi vrând”? Şi cum s-o scoată din casă? Dacă ar fi fost necesar ar fi putut să spună că a chemat-o ca să-i bată la maşină ceva extrem de urgent. Dahr o surpriză foahrte neaşteptată, adăugă el.

— Foarte. Îşi închise gura ferm şi îl privi cu nişte ochi a căror expresie nu-i plăcu deloc domnului Quarles. Fata părea că aşteaptă ceva. Ce anume?

— Fihreşte sunt încântat că te văd, urmă el.

— Nu zău? Râsul ei avea ceva primejdios.

Domnul Quarles o privi şi se simţi din nou cuprins de frică. De fapt o ura pe Gladys. Începu să se întrebe ce găsise vreodată la ea.

— Sunt încântat, repetă el cu o emfază plină de demnitate. Lucrul cel mai important era să rămână demn, superior şi ferm. Dahr…

— Dar ce? reluă ea.

— Ei bine, mi se pahre că te-ai cam grăbit venind aici.

— I se pare că m-am cam grăbit, spuse Gladys, ca şi cum ar fi trecut mai departe informaţia unei a treia persoane invizibile.

— Ca să nu spun că ai venit inutil.

— *Asta* o să-judec eu!

— În definitiv, ştii bine că dacă ai fi voit să mă vezi, n-aveai decât să-mi scrii şi aş fi venit îndată. Aşa că ce sens ahre să rişti să vii aici? Aşteptă.

Gladys nu-i răspunse, îl privi cu ochii ei verzi şi neîndurători, şi îi zâmbi cu buzele strânse, părând

să ascundă enigmatic Dumnezeu ştie ce gânduri şi sentimente primejdioase.

— Sunt foahrte supăhrat pe tine. Reproşul domnului Quarles avea ceva demn şi impresionant, dar era făcut cu blândeţe – veşnic cu blândeţe. Sunt foahrte supăhrat.

Gladys azvârli capul pe spate şi râse scurt şi strident, ca o hienă.

Domnul Quarles rămase descumpănit. Îşi păstră însă demnitatea.

— N-ai decât să râzi, spuse el, dar eu îţi vohrbesc sehrios. Nu aveai dreptul să vii. Ştii cât e de impohrtant ca nimeni să nu bănuiască ceva. Mai ales aici – la mine acasă. Ştii bine.

— Da, ştiu, răspunse Gladys, dând din cap cu ferocitate. Exact pentru motivul ăsta am şi venit. O clipă tăcu. Încordarea sentimentelor ei făcea tăcerea de nesuportat. Fiindc-am ştiut că te sperii, urmă ea, te sperii că oamenii ar putea să afle cu cine au de-a face. Porc bătrân şi murdar! Şi, pierzându-şi brusc controlul asupra furiei, Gladys sări în picioare şi se îndreptă atât de ameninţător spre domnul Quarles, încât acesta se trase un pas înapoi. Atacul ei era însă numai verbal. Îţi dai aere de parc-ai fi prinţul Wales. Şi pe urmă duci fetiţa să ia masa la Corner House. Te plângi de toţi, şi «eşti mai rău decât un popă; nu eşti de fapt decât un porc bătrân şi murdar. Da! Un porc bătrân şi împuţit, asta eşti! Ziceai că mă iubeşti, asta-i bună! Ştiu eu ce fel de dragoste e asta! Păi cu tine o fată nu-i în siguranţă nici într-un taxi. Nu, nu-i. Bestie bătrână şi împuţită. Şi pe urmă…

— La ascultă, ia ascultă! După primul şoc pricinuit de surpriză şi groază domnul Quarles îşi revenise îndeajuns pentru a protesta. Era ceva teribil, nemaiauzit. Se simţea cotropit, jefuit, distrus.

— „Ia ascultă, ia ascultă!” îl parodie ea în bătaie de joc. Nici măcar nu-i luai fetiţei tale locuri ca lumea la teatru. Când e vorba însă să te distrezi

niţel, aşa cum ştii tu, Dumnezeule! Porc bătrân, gras şi infect! Faci tot timpul pe Rudolph Valentino şi trăncăneşti despre femeile care au fost îndrăgostite de tine. De tine! Uită-te o clipă în oglindă! Parcă-ai fi un ou roşu, asta eşti!

— Ce obrăznicie!

— Vorbeşti de dragoste când ai o mutră ca a ta, continuă ea mai strident ca niciodată. Un porc bătrân ca tine! Şi pe urmă îi dai fetiţei tale o rablă de ceas şi o pereche de cercei, cu pietre fără valoare – fiindcă am întrebat un bijutier şi mi-a spus că sunt false. Iar acum, colac peste pupăză, mai sunt şi însărcinată.

— Însăhrcinată? repetă domnul Quarles fără să-şi creadă urechilor, în timp ce temerile îi creşteau tot mai mult. Nu cred că eşti însăhrcinată.

— Da, da, sunt! strigă Gladys bătând cu piciorul în duşumea. N-auzi ce ţi-arh spus, idiot bătrân? Sunt însăhrcinată. D-asta am venit aici. Şi n-am să plec până ce…

În momentul acela, prin uşile ce dădeau în grădină, intră doamna Quarles. Fusese la Marjorie acasă ca să-i vorbească, şi venise să-i spună lui Sidney că-i invitase la masa de seară pe cei doi tineri.

— Oh, îmi pare rău! spuse ea şi se opri în prag.

Se lăsă o scurtă tăcere. Apoi, adresându-se de data aceasta doamnei Quarles, Gladys îşi revărsă din noii furia nestăpânită. Peste cinci minute hohotea, incapabilă să se mai oprească, iar doamna Quarles încerca s-o consoleze. Sidney profită de ocazie ca s-o şteargă din odaie.

Când bătu gongul pentru masa de prânz, domnul Quarles trimise vorbă jos că se simte foarte rău şi că roagă să i se aducă sus două ouă foarte moi, pâine prăjită cu unt şi puţin compot.

În acest timp, în biroul lui, doamna Quarles se apleca plină de solicitudine asupra scaunului pe care stătea Gladys.

— Nu-i nimic, îi repeta ea continuu, mângâind-o pe umeri. Nu-i nimic. Nu trebuie să plângi. „Sărmana fată, îşi spuse ea. Dar ce parfum oribil foloseşte. Cum Dumnezeu era Sidney în stare…?” Apoi din nou: „Sărmană fată, sărmana de ea!” Nu mai plânge. Încearcă să fii curajoasă. Totul o să se aranjeze.

Treptat, hohotele lui Gladys se domoliră. Calmă, doamna Quarles îi vorbea mai departe, îmbărbătând-o. Fata asculta. Deodată, sări în picioare. Faţa ei pătată de lacrimi o înfruntă pe doamna Quarles, trădând o batjocură sălbatică.

— Gura! zise ea sarcastic, gura! Drept cine mă iei? Crezi că-s copil mic? Ce-mi vorbeşti aşa? Crezi că mă poţi duce cu vorbe, nu? Îi dai cu gura ca să uit de drepturile mele. Treanca, fleanca, fetiţa o să fie cuminte, nu? Te înşeli, ascultă-mă pe mine. Te înşeli grozav. Şi-ai s-o afli curând, ţi-o promit eu.

Spunând acestea, părăsi camera în goană, trecu prin grădină şi dispăru.

Capitolul XXXII

Elinor se afla singură în căsuţa din capătul aleii. Ecourile stinse ale circulaţiei îndepărtate mângâiau tăcerea caldă. Într-un vas rotund, petale de trandafir, culese de mama ei, îi evocau prin parfumul lor nenumărate amintiri din copilărie. Elinor aranja trandafirii într-o glastră; trandafiri albi, imenşi, cu petale de porţelan maleabil, trandafiri portocalii, ca nişte vârtejuri îngheţate de flăcări înmiresmate. Pendula de pe consolă bătu brusc de opt ori; Elinor tresări; vibraţiile melodioase se stinseră trist ca muzica de pe o navă care iese din port. Trei şi jumătate. La şase îl aştepta pe Everard. Îl aştepta pentru un cocteil, fără să-şi poată explica de ce acceptase, urmând ca apoi s-o conducă la un restaurant şi un teatru. O distracţie obişnuită, ca în orice seară, îşi repeta ea necontenit, deşi îşi dădea seama aproape cu o certitudine profetică că această seară va fi deosebită de celelalte, că ea va însemna o răscruce, că va fi hotărâtoare. Trebuia să se decidă, să aleagă. Însă nu voia să aleagă şi de aceea încerca să se convingă singură că va petrece o seară obişnuită şi amuzantă. Avea impresia că acoperă un cadavru cu flori. Cu munţi de flori. Cadavrul rămânea însă acolo, în ciuda crinilor ce-l ascundeau vederii. Trebuia să ia o hotărâre, făcând abstracţie de masa de la restaurantul Kettner şi de piesa de teatru. Suspinând, luă cu amândouă mâinile glastra grea; o aşeza tocmai pe consola căminului, când auzi o bătaie puternică în uşă. Elmor tresări atât de violent, încât era gata să scape glastra din mână. Spaima persistă, chiar după primul şoc provocat de surpriză. O bătaie în uşă, când se afla singură în casa pustie, îi provoca

o mare neliniște. Ideea că cineva se află la uşă, şi aşteaptă, ascultă, un străin, un duşman, poate (căci în imaginaţie Elinor vedea feţe oribile şi păroase uitându-se pe furiş pe la colţuri, mâini ameninţătoare, înarmate cu cuţite, ciomege şi pistoale), sau chiar un nebun, care trage cu urechea doar o prinde un semn de viaţă în casă şi aşteaptă, aşteaptă ca un păianjen ca ea să dechidă uşa – ce coşmar, ce spaimă. Bătaia se repetă. Lăsând jos glastra, merse tiptil, cu precauţii infinite, spre fereastră şi se uită furiş printre perdele. În zilele când se simţea foarte nervoasă, îi lipsea şi acest curaj; atunci rămânea nemişcată, sperând că bătăile inimii să nu se audă afară, şi aşteptând ca cel ce stătuse la uşă să-şi piardă în sfârşit răbdarea şi să plece. A doua zi, comisionarul de la magazinul Selfridge, scuzându-se că a întârziat, o punea într-o situaţie penibilă. „Am venit ieri seară, doamnă, dar nu am găsit pe nimeni acasă”. Elinor se simţea ruşinată şi ridicolă. Când vizita se repeta, iar ea se afla din nou singură şi nervoasă, proceda la fel ca mai înainte.

În după-amiaza aceasta îşi luă inima în dinţi şi îndrăzni să se uite la duşman – de fapt, la atât cât putea să vadă din el, trăgând cu ochiul dintr-o parte a ferestrei înspre uşă. În câmpul vederii nu intrau decât un crac de pantalon cenuşiu şi un cot. Se auzi o nouă bătaie în uşă. Cracul cenuşiu se trase înapoi, haina apăru toată la vedere, apoi o pălărie neagră, şi la o mişcare a capului, faţa lui Spandrell. Elinor se repezi la uşă şi deschise.

— Spandrell! îl strigă ea, căci acesta se întorsese să plece. Spandrell reveni, scoţându-şi pălăria. Dădură mâna. Îmi pare foarte rău, îi explică ea, eram singură. Puteam să jur că e un criminal. Apoi m-am uitat pe geam şi te-am văzut pe tine.

Spandrell izbucni într-un râs scurt şi înfundat.

— Ar putea să fie un criminal chiar dacă sunt *eu.* O ameninţă în glumă cu bastonul lui noduros;

gestul corespundea atât de dramatic imaginii pe care Elinor şi-o făcuse asupra săvârşirii unei adevărate crime, încât simţi că o cuprinde frica.

Îşi ascunse emoţia, încercând să râdă; se hotărî să nu-l invite în casă. În prag se simţea mai în siguranţă.

— E preferabil să fii omorât de cineva pe care îl cunoşti, decât de un străin.

— Serios? Spandrell o privi. Colţurile gurii, care aducea cu o cicatrice lungă, i se strâmbară într-un zâmbet ciudat. Numai o femeie se poate gândi la astfel de rafinamente. Dacă simţi vreodată nevoia să ţi se taie gâtul absolut prieteneşte…

— Dragul meu Spandrell! protestă Elinor; era extrem de mulţumită că discutau în prag şi nu-l invită în casă.

— …nu ezita să mă chemi. Oricât ar fi de mare deranjul, spuse el, punându-şi o mână pe inimă. Sunt imediat alături de tine, sau dacă vrei, alături de gâtul tău. Îşi lovi călcâiele şi îi făcu o plecăciune. Spune-mi, urmă el, schimbând tonul, unde e Philip? Aş fi vrut să cinăm împreună asă-seară. La restaurantul Sbisa. Te-aş invita şi pe tine, dar e o reuniune numai de bărbaţi.

Erinor îi mulţumi.

— N-aş fi putut veni, în orice caz, iar Philip a plecat la ţară, să-şi vadă mama. Se întoarce ca să prindă concertul dirijat de Tolley la Queen’s Hall. Parcă spunea c-o sa treacă apoi şi pe la Sbisa; cine ştie, poate întâlneşte pe cineva. Ai să-l vezi atunci. Mai aşteaptă.

— Mai bine mai târziu decât niciodată. Sau, cel puţin, spuse el, izbucnind din nou în râsul său înfundat, am această speranţă pioasă, fiind vorba de prieteni. Speranţă pioasă! Îţi spun drept, proverbele ar trebui schimbate: mai bine niciodată decât mai devreme.

— Atunci de ce te mai deranjezi ca să inviţi lumea la masă? Spandrell dădu din umeri.

— Puterea obişnuinţei, spuse el. În plus, când îi invit la masă îi pun de cele mai multe ori să plătească.

Sunetul strident al unei sonerii de bicicletă îi făcu să se întoarcă şi să se oprească din râs. Un băiat de la poştă venea pe o bicicletă roşie de-a lungul aleii, sunând tot timpul din clopoţel.

— Aici locuieşte familia Quarles? întrebă el coborând de pe bicicletă.

Elinor luă telegrama şi o deschise. În timp ce citea râsul pieri de pe faţă.

— Nu-i niciun răspuns.

Băiatul încalecă pe bicicletă şi plecă. Elinor rămase cu privirea pe telegramă, ca şi cum cuvintele ar fi fost scrise într-o limbă străină, greu de înţeles. Se uită la ceasul de mână, apoi din nou la bucata subţire de hârtie.

— Vrei să-mi faci un serviciu? spuse ea în sfârşit, întorcându-se către Spandrell.

— Fireşte.

— Băieţelul meu e bolnav, explică ea. Trebuie să plec. Dacă mă grăbesc (se uită din nou la ceasul de mână), mai pot să prind la gara Euston trenul de patru şi şaptesprezece. Nu-mi rămâne însă timp şi pentru altceva. Vrei să-i telefonezi lui Everard Webley şi să-i explici de ce nu pot lua masa cu el astă-seară? „Telegrama este un avertisment, îşi spuse ea, ca să renunţ”. Telefonează-i înainte de şase, la birou.

— Înainte de şase, repetă Spandrell încet. La birou. Am înţeles.

— Trebuie să mă grăbesc, spuse ea, întinzându-i mâna.

— Mă duc să-ţi aduc un taxi, până îţi pui pălăria.

Elinor îi mulţumi. Spandrell o luă grăbit de-a lungul aleii. „Trebuie să renunţ” îşi repetă Elinor, în timp ce-şi potrivi pălăria în faţa oglinzii veneţiene din camera de toate zilele. Altcineva hotărâse pentru ea. Simţi o uşurare şi o

dezamăgire. Luase hotărârea, continuă ea să reflecteze, în detrimentul bietului Phil. Se întrebă ce i se întâmplase băieţelului. Telegrama trimisă de mama ei – în stilul atât de caracteristic doamnei Bidlake încât Elinor nu se putu reţine să nu zâmbească – nu spunea nimic. „Philip puţin *souffrant*[205]. Fără a fi ceva grav te-aş sfătui să vii imediat acasă. Mama". Îşi aminti că în ultima vreme copilul fusese foarte nervos, greu de suportat şi obosea uşor. Îşi reproşa că nu-şi dăduse seama că micul Phil era pe cale de a se îmbolnăvi. Acum se îmbolnăvise. Poate de gripă. „Ar fi trebuit să am mai multă grijă", îşi repeta ea necontenit. Aşternu grăbită câteva cuvinte pentru soţul ei. „Telegrama de alături explică plecarea mea grăbită. Ne întâlnim la Gattenden mâine dimineaţă". Unde să pună scrisoarea, astfel încât Philip s-o vadă sigur când se va întoarce? Sprijinită de ceas pe consolă? Dacă n-o să se uite la ceas? Pe masă? Nu, mai bine s-o prindă cu un ac de paravan. Asta-i! Imposibil să n-o vadă. Urcă repede scările, ca să caute un ac. Pe toaleta lui Philip văzu o legătură de chei. Le ridică şi se uită la ele încruntată. „Idiotul, iar şi-a uitat acasă legătura de chei. Cum o să Între la noapte?" Zgomotul unui taxi sub fereastră îi sugeră o soluţie. Coborî în fugă scările, prinse nota şi telegrama cu un ac pe paravanul care despărţea de la uşă partea de salon transformată în cameră de toate zilele, şi ieşi în alee. Spandrell stătea lângă uşa taxiului.

— Eşti foarte gentil, îi spuse ea. Te exploatez mai departe. Îi întinse cheile. Dacă îl vezi pe Philip astă-seară dă-i-le, salută-l din partea mea şi spune-i că este un idiot. N-ar fi putut să intre în casă fără ele. Spandrell luă tăcut cheile. Spune-i şi de ce a trebuit să plec, şi că-l aştepte mâine. Se urcă în taxi. Şi nu uita să-i telefonezi lui Webley. Înainte de şase, căci rămăsese stabilit să ne întâlnim aici la şase.

— Aici? întrebă el cu un inters subit şi cu o curiozitate, pe care Elinor le găsi cam impertinente şi jenante. Îşi închipuia, îndrăznea să-şi închipuie…?

— Da, aici, spuse ea scurt.

— N-am să uit, o asigură el cu emfază; expresia păstra încă ceva ciudat, făcând-o să bănuie un sens în dosul cuvintelor lui banale.

— Îţi mulţumesc îi spuse Elinor, destul de rece. Acum trebuie să zbor. Dădu şoferului adresa. Taxiul făcu marşarier pe alee, trecu pe sub arcadă, se întoarse şi dispăru.

Spandrell o luă încet spre Hyde Park Corner. De la telefonul din staţia de metrou îl chemă pe Illidge.

*

Everald Webley se plimba cu paşi mari prin cameră, şi dicta, îi era imposibil să-şi compună discursurile stând jos. „Cum or fi scriind unii, înţepeniţi pe scaunul lor zile întregi, ani întregi?” Nu reuşea să priceapă. „Când mă aşez pe scaun sau stau culcat în pat mă simt ca o mobilă – numai lemn şi câlţi. Mintea mea nu lucrează dacă picioarele nu lucrează.” în zilele când trebuia să răspundă la multe scrisori, să dicteze articole şi să-şi înjghebeze cuvântările, ziua lui de muncă reprezenta o plimbare de opt ore. „Face pe leul”, aşa îl descriau secretarele lui atunci când dicta. Acum făcea pe leul – pe leul agitat, puţin înainte de a-şi primi raţia de carne – străbătând biroul mare şi gol de la un cap la altul.

— „Ţineţi minte”, spunea el, privind încruntat covorul cenuşiu în timp ce vorbea; creionul secretarei alerga pe hârtie stenografiind „ţineţi minte că autoritatea finală îmi aparţine în toate cazurile şi că atât timp cât voi rămâne la conducerea „Englezilor liberi „orice încercare de indisciplină va fi suprimată prompt şi nemilos. Al

dvs. etc.” Tăcu, se întoarse la birou din locul de unde exprimase concluzia plimbării sale meditative şi leonine, şi începu să scormonească printre hârtiile risipite. Cam asta-i tot, spuse el, şi se uită la ceas. Trecuse cu puţin de şase fără un sfert. Ultimele scrisori să le găsesc gata mâine dimineaţă, continuă el. Am să le semnez atunci. Îşi luă pălăria din cuier. Bună seara. Şi trântind uşa coborî scările în grabă.

În faţa casei îl aştepta maşina cu şoferul. Era un automobil puternic (lui Everard îi plăcea să conducă nebuneşte), şi decapotabil, căci senzaţia luptei cu elementele atmosferice şi curentul de aer provocat de viteza maşinii îl înfiorau plăcut. O foaie impermeabilă, întinsă perfect, acoperea în întregime ca o punte locurile din spatele turismului, lăsând libere numai pe cele din faţă.

— N-am nevoie de serviciile tale astă-seară, îi spuse el şoferului, pe când se. aşeza la volan. Eşti liber.

Apăsă pe accelerator, ambreie şi porni brusc şi violent. În cei trei litri ai cilindrilor se aflau închise mai multe duzini de cai; lui Everard îi plăcea să-i muncească din greu. O luă drept înainte în plină viteză; când mai avea un metru şi accidentul părea inevitabil, apăsa furios pe frână – iată metoda lui de a conduce. Un drum prin oraş cu maşina, alături de Everard, se dovedea o experienţă plină de emoţii tari. Ultima oară când o plimbase cu maşina, Elinor protestase.

— Nu mă sperie prea mult perspectiva de a muri, spusese ea, dar mă opun categoric să-mi petrec restul vieţii în cârje şi cu nasul zdrobit.

Everard râsese.

— Cu mine nu ţi se poate întâmplă nimic. Eu n-am accidente.

— Ţie nu ţi se pot întâmplă, nu-i aşa? ironizase ea.

— Dacă asta vrei să spui…

Frânase cu atâta violenţă, încât Elinor trebuise să se prindă bine de marginea scaunului, ca să nu fie proiectată cu capul de parbriz.

— Imbecilule! strigase Everard unui domn bătrân care îşi pierduse cumpătul şi mergea pe şosea zăbăuc ca o găină, astfel încât nu lipsise mult ca să ajungă sub rotile maşinii.

— Dacă vrei s-o iei aşa… automobilul pornise ca un glonte, cu o zmucitură care o turtise pe Elinor de spătarul banchetei., n-ai decât. Mie nu mi se întâmplă accidente. Norocul meu e opera mea.

Mergând cu maşina pe Oxford Street, Everard zâmbi, amintindu-şi întâmplarea. O căruţă a Căilor Ferate îi aţinu calea. Caii n-ar trebui lăsaţi pe stradă. „Ori mă accepţi, voia el să-i spună lui Elinor, şi asta înseamnă că va trebui în cele din urmă s-o faci public – să-l părăseşti pe Philip şi să vii la mine – (intenţiona să fie absolut onest cu ea; între ei nu trebuia să dăinuiască niciun fel de minciună), ori mă accepţi, deci, ori…” Se ivi prilejul să depăşească camionul: apăsă pe accelerator, maşina porni ca o săgeată, viră la dreapta, trecu din nou pe lângă nasul bătrânului cal care mergea plin de răbdare la trap, apoi o coti iar la stânga. „… nu ne mai vedem”. Trebuia să fie un ultimatum. Un ultimatum brutal. Everard nu putea suferi situaţiile tulburi. Prefera lucrurile clare, oricât de neplăcute, unor incertitudini pline de speranţe de fericire. În cazul de faţă, incertitudinea nu-l făcea să se simtă câtuşi de puţin copleşit de fericire. La intrarea în Oxford Circus, un poliţist ridică mâna. Era şase fără şapte minute.

„Elinor e prea năzuroasă”, îşi spuse, uitându-se împrejur. Clădirile astea noi nu erau deloc pe gustul ei. Pe el, stilul baroc, masiv şi înflorit al localurilor care adăposteau comerţul modern nu-l supăra. Stilul avea vigoare, dramatism, era foarte răspândit, costa mult şi simboliza progresul.

— Dar e de o vulgaritate revoltătoare protestase ea.

— E greu, răspunse el, să nu fi vulgar când nu eşti mort. Le reproşezi acestor oameni că muncesc, iar eu sunt de acord cu tine: munca e într-adevăr vulgară.

Elinor avea mentalitatea tipică a consumatorului şi nu pe cea a producătorului.

Poliţistul coborî braţul. La început, încet, apoi cu o viteză crescândă, circulaţia oprită o clipă porni din nou cu zgomot. Elinor se gândea numai la lux – ăsta-i adevărul, şi nu la lucrurile folositoare. Mintea ei judeca lumea exclusiv în funcţie de frumuseţe şi bucurie, şi nu în funcţie de principiul utilităţii. O preocupau senzaţiile şi nuanţele sentimentelor; dar preocupările ei erau gratuite, şi nu o interesa faptul că înţelegerea profundă şi intuiţia sunt calităţi necesare în lupta pentru existenţă. De fapt, Elinor habar n-avea de această luptă. Everard ar fi trebuit s-o dezaprobe, şi ar fi dezaprobat-o (zâmbi în timp ce făcea această reflecţie), dacă n-ar fi fost îndrăgostit de ea. Ar fi vrut să… Pleosc! De pe imperiala unui autobuz ce trecea pe alături, o coajă de banană, moale ca o stea de mare, căzu pe botul maşinii. Prin zgomotul circulaţiei răzbătu un hohot de râs. Ridicându-şi ochii, văzu două fete care îl priveau cu gura deschisă peste rampa imperialei, ca un cuplu de gargoile nostime, şi care rideau, râdeau de parcă nu făcuseră vreodată o glumă mai bună. Everard le ameninţă cu pumnul şi râse la rândul său. Ce mult s-ar fi bucurat Elinor de întâmplarea asta! Îi plăcea să bată străzile şi să asiste la întâmplări nostime. Descoperea imediat caracterul lor ciudat, amuzant şi plin de tâlc. Acolo unde el nu vedea decât o masă de umanitate nediferenţiată, Elinor distingea oamenii. Darul ei de a născoci povestea vieţii unor oameni bizari, văzuţi o clipă, era la fel de remarcabil ca şi puterea ei de observaţie. Ţi-ar fi spus totul despre fete – cărei

clase sociale aparţin, cum au fost crescute, de unde îşi cumpără rochiile, cât le plătesc, dacă mai sunt încă fecioare, ce fel de cărţi citesc şi care sunt actorii lor de cinema favoriţi. Închipuindu-şi cuvintele ei, amintindu-şi râsul, expresia ochilor şi jocurile ei de cuvinte, Everard se simţi brusc cuprins de o mare afecţiune pentru Elinor, de o dorinţă violentă şi totuşi delicată de a fi alături de ea; gândul că se afla departe îi deveni insuportabil. Clacsonă, atrăgând atenţia taxiului din faţă, şi încercă să-l depăşească, luând-o prin dreapta. Un refugiu pentru pietoni îl sili să-şi reia locul în dosul taxiului, dar nu mai înainte ca şoferul să-şi exprime îndoielile sale asupra caracterului legitim al naşterii lui Everard, asupra înclinaţiilor sale sexuale eterogene şi mai ales asupra perspectivelor de fericire ce-l aşteptau pe lumea cealaltă. Într-un limbaj la fel de colorat şi cu incomparabil mai multă originalitate, Everard îi răspunse la înjurături. Se simţea debordind de viaţă, extraordinar de viguros, puternic, şi, lucru inexplicabil (deşi mai erau cel puţin cinci minute până s-o vadă pe Elinor), fericit, pe deplin fericit. Da, o fericire perfectă, căci ştia (cu ce siguranţă calmă!) că Elinor va spune da, va declara că îl iubeşte. După ce ocoli Marble Arch şi intră în Hyde Park, fericirea lui se făcu mai puternică, mai sfâşietoare şi în acelaşi timp mai senină.

Convingerea profetică i se adânci, transformându-se într-un fel de veche certitudine, ca şi cum viitorul ar fi aparţinut trecutului. Soarele apunea; în locurile unde razele lui, roz-aurii, cădeau pe pământ, se părea că o toamnă prematură şi mai luminoasă ca de obicei incendiase frunzele şi iarba. Dinspre apus, lungi săgeţi de pulbere strălucitoare se culcau printre pomi, iar în umbra lor, crepusculul plutea ca o ceaţă de culoarea levănţicii, o ceaţă albastră şi mov-închis, ce se pierdea treptat înspre orizontul vag al Londrei. Jocul de umbră şi lumină eclipsa sau transfigura

perechile ce se plimbau pe iarbă sau copiii ce se jucau, făcându-i să apară, rând pe rând, şterşi, sau scăldaţi într-o lumină miraculoasă. Aveai impresia că un zeu capricios, plictisit sau încântat de creaturile lui, îi privea când cu o indiferenţă ucigătoare, când cu o mare dragoste, revărsând asupra lor o parte din propria-i divinitate. În faţa lui Everard bulevardul se întindea liber şi lucios; continua să conducă automobilul cu viteza legală, deşi îl chinuia dorinţa de a o revedea pe Elinor şi poate tocmai fiindcă o iubea atât de mult. Totul devenise frumos; iar frumuseţea, îşi spuse Everard, cu o logică tipică lui şi dintr-o necesitate personală, implica prezenţa ei. Elinor se afla alături, împărtăşind cu el aceeaşi bucurie în faţa frumuseţii. Ştiind că i-ar fi făcut plăcere ca bucuria să ţină cât mai mult, Everard reduse viteza. Motorul se învârtea doar cu o mie cinci sute de turaţii pe minut, iar dinamul aproape că nu mai lucra. Un automobil Baby Austin îl depăşi, de parcă maşina lui Everard ar fi stat nemişcată. Ducă-se! Everard se gândea la cuvintele cu care avea să-i descrie lui Elinor minunile văzute. Printre zăbrelele de fier ale parcului se vedeau pe Park Lane autobuze strălucitoare de un stacojiu-aprins, care treceau ca o procesiune de care triumfale. Prin zgomotul circulaţiei, un ceas bătu slab ora şase; mai înainte ca ultima bătaie să se stingă, o alta îi urmă, cu un sunet melodios, dulce şi uşor melancolic – ca şi cum ar fi fost vocea acelei seri splendide, vocea fericirii lui. Deşi mersese foarte încet, zări în faţă porţile de marmură de pe Hyde Park Corner. În ciuda goliciunii şi a muşchilor abdominali anormal dezvoltaţi chiar pentru un amator de gimnastică suedeză, statuia de bronz ridicată de doamnele din înalta societate engleză învingătorului de la Waterloo, şi reprezentându-l pe Ahile – bronzul fusese turnat din tunurile lui

Napoleon – stătea cu scutul în aer, cu sabia fluturând ameninţător şi apărându-se de cerul palid şi pustiu. Deşi dorea să ajungă la capătul călătoriei, Everard ieşi din Hyde Part aproape cu regret. Din nou în faţă şi în spate duduiră înfunda autobuzele cu imperială. Ocolind un arhipelag de refugii pentru pietoni, făcu jurământul ca a doua zi, dacă Elinor consimţea să plece cu el, să doneze cinci lire sterline spitalului St. George. Era convins că Elinor va accepta. Banii erau ca şi daţi. Ieşi din Grosvenor Place; zgomotul circulaţiei se stinse în urmă. Belgrave Square era o oază de pomi; sturzii sporovăiau într-o tăcere rurală. Everard făcu câteva ocoluri. Pe partea stânga, între case se deschidea o arcadă. Trecu prin ea câţiva metri, se opri, întoarse maşina, apoi făcu marşarier prin alee până ajunse la capătul ei. Opri motorul şi coborî. Perdelele portocalii erau încântătoare. Inima începu să-i bată foarte repede. Se simţea exact ca la primul lui discurs: speriat, dar şi triumfător. Urcă treptele de la intrare, ciocăni la uşă şi aşteptă ca inima să-i bată de douăzeci de ori; din casă nu răspunse nimeni. Bătu din nou şi, amintindu-şi de ce-i spusese Elinor despre spaimele ei, îşi însoţi loviturile în uşă cu un fluierat; ca un răspuns la spaimele ei mute. Îi strieă:

— Oameni buni!

Deodată, observă că uşa era întredeschisă. O împinse; uşa se dădu în lături. Everard trecu pragul.

— Elinor! strigă el, închipuindu-şi că e sus. Elinor! Din nou, nu primi niciun răspuns. Îi făcea o farsă? Poate că voia să-l sperie, sărindu-i în cale din dosul unui paravan. Zâmbi la acest gând şi intră să exploreze camera cufundată în tăcere; deodată observă hârtia prinsă la vedere cu un bold de paravanul din dreapta. Se apropie şi tocmai începuse să citească: „Telegrama de alături o să-ţi explice..”, când un zgomot îl făcu să întoarcă capul. La vreun metru în spatele lui se afla un om

cu mâinile ridicate în sus; măciuca pe care o înşfăcase începuse să descrie pe deasupra umărului drept o mişcare oblică. Everard zvârli braţul, încercând să se apere, dar prea târziu. Măciuca îl lovi în tâmpla stânga. Avu senzaţia că lumina s-a stins pe neaşteptate. Nici măcar nu-şi dădu seama că se prăbuşeşte.

*

Doamna Quarles îşi sărută fiul.

— Dragă Phil, spuse ea. Ce bine c-ai venit aşa iute!

— Nu arăţi prea bine, mamă.

— Puţin obosită, asta-i tot. Şi necăjită, adăugă ea după o clipă, suspinând.

— De ce eşti necăjită?

— De tatăl tău. Nu se simte bine, urmă ea, vorbind încet aproape fără chef. Ţine mai ales să te vadă pe tine. De-asta ţi-am şi telegrafiat.

— Are o boală gravă?

— Nu-i o boală fizică, răspunse doamna Quarles. Nervii lui… A avut o criză. E foarte nervos. Foarte nesigur.

— Din ce cauză?

— Doamna Quarles tăcu. Când vorbi, în cele din urmă, îi trebui un efort vizibil, ca şi cum fiecare cuvânt îşi deschidea drum cu forţa printre pietrele din suflet.

Efortul făcuse să i se contracteze faţa fină.

— S-a întâmplat ceva care l-a tulburat foarte mult, spuse ea. A suferit un şoc puternic.

Şi încet, cuvânt cu cuvânt, îi povesti totul.

Aplecat în faţă pe scaunul său, cu coatele pe genunchi, cu bărbia în palmă, Philip o ascultă. După o primă privire aruncată mamei, îşi aţintise ochii în pământ. Avea sentimentul că dacă s-ar uita la ea şi i-ar întâlni privirea, ar face-o să se simtă prost fără nicio justificare. Până şi faptul de a vorbi devenise pentru ea o durere şi o umilinţă; să

vorbească, cel puţin, fără să fie privită, ca şi cum n-ar fi avut niciun martor la nefericirea ei. Philip îşi ferea privirea şi aceasta îi dădea doamnei Quarles impresia unei intimităţi spirituale. Cu vocea ştearsă şi catifelată, mama lui continuă să povestească. O succesiune de întâmplări sordide. Când începu să-i relateze episodul petrecut cu două zile mai înainte, cu ocazia vizitei lui Gladys, Philip nu mai putu suporta s-o asculte. Era prea umilitor pentru ea; nu trebuia s-o lase să continue.

— Da, da, îmi închipui, spuse el, întrerupând-o. Sări în picioare şi se îndreptă enervat spre fereastră, târându-şi piciorul infirm. Ajunge, spuse el. Se opri la geam, privi pajiştea, boschetele masive de tisă, şi în spatele lor dealurile de culoarea griului secerat, întinzându-se deoparte, dincolo de vale. Scena părea exasperant de calmă. Philip se întoarse, traversă şchiopătând camera şi, oprindu-se o clipă înapoia fotoliului mamei sale, îşi lăsă mâna pe umărul ei; apoi se îndepărtă din nou. Nu te mai gândi la asta, spuse el. Am să văd eu ce-i de făcut. Se aştepta, cu imensă scârbă, la o scenă violentă şi nedemnă, la scandaluri şi hărţuieli vulgare. Ar trebui poate să mă duc să-l văd pe tata, sugeră el.

Doamna Quarles îl încuraja.

— E foarte nerăbdător să te vadă.

— De ce?

— Nu prea ştiu. Dar a insistat tot timpul.

— Discută despre… cum să spun, întâmplarea asta?

— Nu. Nu pomeneşte niciodată de ea. Am impresia că o uită în mod intenţionat.

— Atunci poate că e mai bine să nu pomenesc nici eu.

— Numai dacă începe el, îl sfătui doamna Quarles. Sidney discută mai ales despre persoana lui, despre trecut, despre sănătate, cu un aer pesimist. Încearcă să-l îmbărbătezi. Philip consimţi. Şi dă-i dreptate tot timpul, fă-i pe plac,

urmă ea. Nu-l contrazice. Îşi iese imediat din sărite. Nu-i face bine să se enerveze.

Philip o ascultă. Ca şi cum tatăl său ar fi fost un animal primejdios, se gândi el, sau un copil obraznic. Ce nenorocire, ce bătaie de cap, ce umilinţă pentru mama lui!

— Şi nu sta prea mult, adăugă ea.

Philip o părăsi. „Caraghiosul, îşi spuse el în timp ce traversa holul, caraghiosul dracului!" Mânia bruscă şi dispreţul pe care le simţi pentru tatăl său nu erau atenuate de niciun sentiment de afecţiune mai vechi. Pe de altă parte, nici nu aţâţau o ură mai veche. Până acum, Philip nici nu-şi iubise, nici nu-şi urâse tatăl, îi acceptase existenţa, arătându-se tolerant, sau, în cel mai rău caz, afişând un aer de resemnare amuzantă. Niciuna dintre amintirile sale din copilărie nu justifica o emoţie mai adâncă. Ca tată, domnul Quarles se dovedise la fel de instabil în sentimente şi la fel de ineficace ca şi în activitatea politică sau în afaceri. Scurtele perioade de interes şi entuziasm faţă de copii alternaseră cu perioade lungi, în timpul cărora aproape că le ignorase existenţa. Philip şi frateie său îi preferaseră dispoziţia din perioadele când îi neglija, căci tatăl lor îi ignora plin de bunăvoinţă. Era mai puţin plăcut când începea să se intereseze de starea lor. De obicei, nu se preocupa atât de copii, cât de o teorie de educaţie sau de igienă. După ce întâlnea un doctor eminent, sau citea ultima carte despre metodele pedagogice, domnului Quarles îi venea deodată ideea că dacă nu întreprinde ceva drastic, fiii săi aveau să devină idioţi sau infirmi sau chiar debili mintali, cu trupurile otrăvite de o hrană greşită şi rahitici din cauza unor exerciţii fizice nepotrivite. Atunci, câteva săptămâni de-a rândul îi obliga pe cei doi băieţi să se îndoape cu morcovi cruzi sau cu carne de vacă exagerat de fiartă (depindea de doctorul pe care se întâmplase să-l întâlnească domnul Quarles), îi silea să facă instrucţie ca soldaţii, le

preda lecţii de dansuri naţionale sau de mişcări armonioase, îi punea să înveţe versuri pe dinafară (dacă se întâmplă ca memoria să fie elementul important în clipa aceea) sau (dacă se fixa asupra facultăţilor de judecată) îi scotea în grădină, unde le spunea să înfigă un rând de ţăruşi pe gazon, iar după ce le măsura umbra lor la diferite ore din zi, le cerea să descopere singuri principiile, trigonometrici. În timpul crizei, viaţa devenea aproape insuportabilă pentru cei doi băieţi. Dacă doamna Quarles protesta, Sidney se înfuria groaznic şi-i spunea că este o mamă care-şi iubeşte în mod egoist copiii, iar starea lor reală n-o intresează deloc. Doamna Quarles nu insista prea mult, deoarece ştia că, dacă îi contrazice, Sidney devenea parcă şi mai încăpăţânat; dacă în schimb îi făcea pe plac, soţul ei îşi abandona repede entuziasmul. De fapt, după câteva săptămâni, cum era de aşteptat, Sidney se sătura să depună o muncă fără rezultate rapide şi vizibile. Igiena, preconizată de el, nu-i făcuse pe cei doi băieţi nici mai înalţi, nici mai voinici, iar pedagogia lui nu le ascuţea simţitor inteligenţa. Nu reprezentau pentru domnul Quarles decât o plictiseală zilnică la anumite ore. „Afaceri de mai mare actualitate” îi solicitau tot mai mult atenţia, până ce, treptat, ca pisica din Chesire[206] dispărea aproape complet din camerele de studiu sau din dormitorul copiilor, ca să treacă în sfere mai înalte şi mai plăcute. Băieţii se simţeau iarăşi fericiţi.

Oprit la uşa camerei de sunetele ce se auzeau dinăuntru, Philip ascultă. Faţa lui căpătă o expresie de nelinişte, chiar de alarmă. A cui era cealaltă voce? I se spusese că nu e nimeni la tatăl său. Vorbea singur? Era atât de grav? Adunându-şi curajul, Philip deschise uşa şi se linişti pe loc, descoperind că ceea ce luase drept nebunie era de fapt citirea la dictafon. Sprijinit în perne, domnul Quarles stătea pe jumătate ridicat în capul oaselor, pe jumătate culcat în pat. Faţa lui, ca şi pielea de

pe creştetul capului erau atât de congestionate, încât începuseră să lucească, iar pijamaua de mătase roz părea o prelungire mai puternică a febrei. Dictafonul se afla pe o masă lângă pat. Domnul Quarles vorbea în microfonul flexibil al maşinii.

— Adevărata măhreţie, spunea el cu o voce sonoră, e invehrs propohrţională cu simplul succes momentan. Ah, tu eşti! strigă el, întorcând capul în clipa când se deschise uşa. Opri dictafonul, a ti mă microfonul şi îi întinse mâna în chip de bun venit. Gesturi simple, dar lui Philip i se păru că toate mişcările tatălui său au ceva extravagant. Parcă ar fi fost pe scenă. Privirea întoarsă spre Philip era nefiresc de strălucitoare. Mă bucuhr foahrte mult c-ai venit. Mă bucuhr foahrte tahre, dragul meu băiat. Îi mângâie mâna, iar vocea puternică îi tremură brusc.

Neobişnuit cu asemenea demonstraţii, Philip se simţi jenat.

— Ei, cum te simţi? întrebă el, încercând să pară binedispus. Domnul Quarles, dădu sceptic din cap şi, fără să vorbească, strânse mâna fiului său. Philip se simţi mai stingherit ca niciodată când văzu că ochii tatălui său se umplu de lacrimi. Cum ar mai fi putut să-l urască, să fie furios?

— Ai să te simţi foarte bine, spuse el, încercând să-l îmbărbăteze. Nu trebuie decât să te odihneşti puţin.

Domnul Quarles îşi încleşta şi mai tare mâna.

— Nu-i spune mamei tale, zise el. Cred însă că sfârşitul mi-e aproape.

— Postii, tată. Nu mai vorbi aşa.

— Aproape, repetă domnul Quarles, dând din cap cu încăpăţânare, foahrte aproape. D-asta mă bucur atât de mult c-ai venit. Aş fi fost nefehricit să mohr pe când te aflai la celălalt capăt al lumii. Cu tine la căpătâi simt că pot să mohr – vocea îi tremură iarăşi – foahrte liniştit. Strânse din nou mâna lui Philip. Era convins că fusese întotdeauna

un tată devotat, trăind numai pentru copiii lui. Şi chiar aşa fusese, uneori. Da, foarte mulţumit. Îşi scoase batista, îşi suflă nasul şi în acelaşi timp îşi şterse pe furiş ochii.

— Dar n-ai să mori.

— Ba da, ba da, insistă domnul Quarles. O simt. O simţea cu adevărat; credea că va muri, fiindcă cel puţin parţial mintea lui voia să moară. Complicaţiile de săptămână trecută fuseseră prea mari, iar viitorul promitea lucruri şi mai rele, dacă aşa ceva era posibil. Să dispară, fără dureri – asta ar fi fost soluţia cea mai fericită a tuturor problemelor sale. Voia să moară, credea că va muri, şi crezând în apropiata sa moarte i se făcea milă de el ca de o victimă; în acelaşi timp însă se admira pentru nobila resemnare cu care îşi îndura soarta.

— N-ai să mori, insistă Philip, plictisit, neştiind ce altă consolare să-i ofere în afara acestei simple negaţii. Nu ştia să se descurce în situaţiile pline de emoţii tari, ivite pe neaşteptate în viaţa de toate zilele. Nu-i nimic… Voia să spună „N-ai nimic”, dar se reţinu, gândindu-se că era inutil, iar tatăl său s-ar fi putut simţi jignit.

— Să nu mai vohrbim despre asta, spuse domnul Quarles, acru; pe faţă i se citea iritarea. Philip îşi aminti că mama lui îi spusese să nu-l contrazică. Tăcu. Nu te poţi lua la ceahrtă cu Destinul, continuă domnul Quarles pe un alt ton. Destinul, repetă el cu un suspin. Tu ai fost fericit, dragul meu băiat, ţi-ai descopehrit vocaţia de la început. Soahrta te-a tratat bine.

Philip dădu afirmativ din cap. Gândise adeseori la fel, chiar cu o oarecare teamă. Credea obscur în Nemesis[207].

— Pe când eu… domnul Quarles nu-şi termină fraza; ridicându-şi mâna. o lăsă să cadă din nou, cu un gest disperat, pe cuvertură. M-am ihrosit ani şi ani alergând după false idealuhri. Ani de-a rândul. Înainte de a-mi descoperi adevăhrata vocaţie. Un

filosof nu trebuie să se ocupe de lucruhri practice. E chiahr absuhrd. Ca albathrosul scriitorului ăla. cum îl cheamă? Ştii tu.

Philip rămase perplex.

— Vorbeşti de albatrosul din *Bătrânul marinar?*

— Nu, nici vorbă, spuse domnul Quarles nerăbdător. Vohrbesc de fhrancezul ăla.

— Ah, fireşte. Philip pricepuse la ce se referea. *„Le Poéte est semblable au prince des nuées”*[208]. Baudelaire.

— Fireşte, Baudelaire.

„Exile sur le sol au milieu des huees,
Les ailes de geant l’empechent de marcher”[209]

recită Philip, fericit să schimbe conversaţia, făcând-o să alunece, măcar pentru o clipă, de la probleme personale la literatură. Tatăl său era încântat.

— Exact! strigă el triumfător. La fel se întâmplă şi cu filosofii. Ahripile îi împiedică să umble. De treizeci de ani am încehreat să merhrg înainte – în politică, în afacehri. Nu mi-am dat seama că locul meu ehra în văzduh, şi nu pe pământ. În văzduh! repetă el ridicând braţul. Aveam ahripi. Îşi agită mâna cu un tremur rapid. Aveam ahripi şi n-am ştiut. Vocea i se făcuse mai puternică, ochii mai strălucitori, iar faţa mai roză şi mai lucioasă. Întreaga sa fiinţă vădea o nervozitate, un neastâmpăr şi o agitaţie care îl făcură pe Philip să se simtă îngrijorat de-a binelea.

— N-ar fi mai bine să te odihneşti puţin? se grăbi el să sugereze.

Domnul Quarles nu-i luă în seamă întreruperea.

— Ahripi, ahripi. strigă el. Aveam ahripi şi nu mi-am dat seama când ehram tânăhr spre ce înălţimi aş fi putut zbuhra! Am încehreat să umblu. În nohroi. Treizeci de ani. Ca numai după treizeci să renunţ mai înainte de-a fi început. Suspină, se

lăsă pe perne şi zvârli cuvintele în aer aproape perpendicular. Opehra mea e netehrmănătă. Visele mele sunt neîmplinite. Soahrta a fost crudă.

— Dar ai tot timpul să-ţi termini opera.

— Nu, n-am, insistă domnul Quarles. dând din cap.

Dorea să fie unul dintre martirii sorţii, ca să se poată arăta cu degetul şi spune: „Iată, dacă n-ar fi fost răutatea providenţei, ar fi apărut un nou Aristotel.” Lipsa de bunăvoinţă a destinului justifica totul – falimentul în afacerile cu zahăr, în politică, în activitatea de fermier, răceala cu care îi fusese primită prima carte, veşnica întârziere a apariţiei celei de-a doua; justifica parcă, destul de confuz, şi faptul că îi lăcusc un copil lui Gladys. Seducerea servitoarelor, secretarelor şi a fetelor de la ţară făcea parte din destinul său nefericit. Iar acum. ca o încoronare a edificiului ghinionului, urma să moară (prematur, dar stoic, ca cel mai nobil dintre toţi romanii); cât de triviale, cât de jalnice şi de neînsemnate se dovedeau a fi, în definitiv, cazurile de pierdere a virginităţii sau perspectiva unui copil! Şi ce penibile erau aceste urlete la patul de moarte al unui filosof! Nu putea decât să le ignore, cu condiţia ca să fie într-adevăr pe patul de moarte, iar omenirea să recunoască în cele din urmă că destinul fusese crud cu el. Un filosof martirizat, gata să moară, avea o justificare refuzând să-şi bată capul cu Gladys şi cu copilul ei. Iată de ce (deşi motivul era simţit, şi nu formulat) domnul Quarles respingea atât de violent şi chiar plictisit asigurările şi consolările fiului său că va trăi încă mult timp; iată de ce acuza providenţa răuvoitoare şi exagera, cu o bunăvoinţă şi mai mare ca de obicei, talentele pe care providenţa îl împiedicase să le folosească.

— Nu, nu, dragul meu băiat, repetă el. N-am să-mi tehrmin niciodată opehra. Şi ăsta a fost unul dintre motivele pentru cahre am voit să vohrbesc cu tine.

Philip îl privi cu oarecare teamă. „Ce avea să urmeze?” se întrebă el. Se lăsă o scurtă tăcere.

— Nimeni nu vrea să se stingă complet necunoscut, spuse domnul Quarles. cu vocea îngroşată de o recrudescenţă de milă faţă de sine însuşi. Simpla dispahriţie e greu de supohrtat. În mintea sa vidul se lărgea, negru şi abisal. Moartea! Ar putea fi sfârşitul necazurilor; perspectiva era totuşi destul de înfiorătoare. Înţelegi ce simt? întrebă el.

— Perfect, spuse Philip, perfect. Dar în cazul tău, tată… Domnul Quarles, care tocmai îşi suflase nasul, ridică mâna în semn de protest.

— Nu, nu. Se hotărâse că avea să moară; încercările de a-l face să renunţe erau inutile. Impohrtant e că mi-ai înţeles sentimentele. Pot să mohr liniştit şi cu conştiinţa că tu n-ai să îngădui ca amintihrea mea să dispahră complet. Dragul meu băiat, tu vei fi executohrul testamentahr al opehrelor mele litehrarhre. Există unele fragmente din lucrările scrise de mine…

— Cartea despre democraţie? întrebă Philip, care se şi văzu angajat să completeze cea mai mare operă proiectată vreodată asupra acestui subiect. Răspunsul tatălui său îi luă o piatră de pe inimă.

— Nu, nu aceea, se grăbi să răspundă domnul Quarles. Nu există decât un matehrial sumahr din acea cahrte. Şi în mahre pahrte nici nu-i consemnat pe hârtie, ci numai în minte. De fapt, continuă el, aveam de gând să-ţi spun că dohresc ca toate notele mele pentru mahrea cahrte să fie distruse. Fără să fie citite. Sunt simple însemnări. N-au sens decât pentru mine. Domnul Quarles nu dorea câtuşi de puţin să se descopere postum şi să se comenteze cât de goale erau fişele şi cât de sumare notiţele din cartotecă. Toate trebuie distruse, pricepi?

Philip nu protestă.

— Vreau să-ţi încredinţez, dragul meu băiat, urmă domnul Quarles, o colecţie de fragmente mai

intime. Reflecţii asupra vieţii, notaţii ale unohr expehrienţe pehrsonale. Astfel de lucruhri.

Philip dădu înţelegător din cap.

— Înţeleg.

— Le-am pus pe hârtie în decuhrsul anilor, spuse domnul Quarles. *Gânduhri şi amintihri timp de cincizeci de ani.* Da, ăsta ahr putea fi un titlu bun. Sunt foahrte multe în cahrnetele mele de însemnăhri. Iahr în ultimele zile le-am înregistrhrat pe ăsta. Lovi uşor dictafonul. Când eşti bolnav, ştii bine, te gândeşti la o groază de lucruri. Suspină. Vohrbesc sehrios.

— Fireşte, recunoscu Philip.

— Dacă ai vrea să asculţi… şi arătă spre dictafon.

Philip fu de acord. Domnul Quarles pregăti aparatul.

— Ahre să-ţi dea o idee despre ce e vohrba. *Gânduhri şi amintihri.* Aşteaptă o clipă. Când împinse aparatul pe masă, o foaie de hârtie căzu fluturind pe covor, lăsând să se vadă un joc de cuvinte încrucişate, cu pătrăţele albe şi negre. Şi acum ascultă.

Philip ascultă. După câteva zgârieturi şi hâriituri violente, se auzi vocea tatălui său, o caricatură a vocii unei marionete:

— „Cheia problemei sexuale: pasiunea e sfântă, fiind o menifestahre a divinităţii". Apoi, fără să se oprească sau să aibă loc o trecere, ci doar pe un ton uşor schimbat: „Lucrul cel mai rău în politică e frivolitatea politicienilor. Într-o seahră, la un dineu, nu mai ţin minte unde, l-am întâlnit pe Asquith[210] şi am profitat de prilej ca să pledez insistent în faţa lui necesitatea de a se aboli pedeapsa capitală. Una dintre cele mai sehrioase probleme ale vieţii modehrne. El însă a sugehrat să mehrgem şi să jucăm bridge. Unitate de măsuhră, din şapte litehre: vehrcioc. Oamenii delicaţi nu trăiesc în cocini, şi nici nu pot rămâne mult timp în politică sau afacehri. Există oameni cu suflet nobil,

ca vechii greci, şi alţii, pudibonzi din naştehre, ca doamna Grundy. Niciodată n-am fost de acord cu păhrehrea bună pe cahre o au oamenii despre Lloyd George. Fiecahre om e născut cu dreptul natuhral de-a fi fehricit; dahr ce represiune fehroce ahre loc când cineva înceahrcă să-şi reclame drepturile! Bahrză brazilină, şase litere: jabiru. Adevăhtata măhreţie e invehrs proporţională cu succesul momentan. Ah, tu eşti…” Zgârieturile zgomotoase reîncepură.

— Da, văd stilul lucrării, spuse Philip privind în sus. Cum se opreşte maşina asta? Ah, aşa. Opri dictafonul.

— Îmi vin atâtea gânduhri stând culcat, spuse domnul Quarles, şi îşi îndreptă cuvintele în sus, ca un tir antiaerian. Ce comoahră de gânduhri! Niciodată nu le-aş fi putut înregistra pe toate, dacă n-aveam dictafonul! E minunat! Absolut minunat!

Capitolul XXXIII

Elinor avusese timp să telegrafieze de la gara Euston. Când trenul ajunsese la destinaţie, găsi maşina aşteptând-o în staţie.

— Cum se simte? îl întrebă ea pe şofer.

Paxton răspunse vag, nici el nu ştia prea bine. În sinea lui, găsea că toată agitaţia în jurul bolii era doar una dintre toanele ridicole ale celor bogaţi, mai ales când e vorba de copiii lor. Maşina o luă spre Gattenden; în lumina bogată a serii, perspectiva dealurilor de la Chiltems îi păru lui Elinor de o splendoare atât de senină, încât se simţi mai puţin îngrijorată; regretă că nu plecase din Londra cu ultimul tren; ar fi putut astfel să-l întâlnească pe Webley. Şi totuşi hotărârea ei de a nu-l întâlni o făcuse să se simtă aproape fericită. Poţi fi mulţumit şi să regreţi în acelaşi timp.

Pe când treceau prin faţa intrării dinspre nord a parcului, întrezări după zăbrelele gardului fotoliul rulant al Lordului Gattenden. Măgăruşul se oprise din mers şi, cu frâul atârnând liber, păştea iarba de pe marginea aleii; marchizul era atât de cufundat în lectura unui volum gros *in quarto,* legat în marochin, încât uitase să mai mâne măgăruşul. Automobilul trecu mai departe în viteză; aparitia fugară abătrân ului lord citind în fotoliul rulant tras de măgăruşul cenuşiu, aşa cum îl văzuse de atâtea ori, revelaţia bruscă asupra vieţii ce se scurgea regulat şi invariabil pe vechiul ei făgaş avură asupra ei un efect la fel de calmant, ca şi frumuseţea liniştită a fagilor şi a ferigilor verzi şi aurii din jur, sau a depărtărilor violete.

Iată, în fine, casa lor! Bătrâna clădire dormita în soarele-apune, ca o pisică fericită, tolănită la căldură; aproape că o auzeai cum toarce. Peluza

amintea o catifea verde şi preţioasă; în aerul calm, imensele Wellingtonia aveau demnitatea gravă a unui bătrân *gentleman,* aşezat într-un fotoliu şi meditând după o masă prea copioasă. În această ambianţă liniştită nu se putea întâmplă nimic rău. Elinor sări din maşină, urcă scările în goană şi se îndreptă spre dormitorul copilului. Phil era culcat în pat, complet nemişcat şi cu ochii închişi. Când Elinor intră, domnişoara Fulkes, care şedea alături, se întoarse, se sculă şi merse să o întâmpine. O singură privire pe faţa guvernantei ajunse pentru a o convinge pe Elinor că liniştea albastră şi aurie a peisajului, casa aţipită, marchizul cu măgăruşul lui o liniştiseră în mod înşelător. „Totul merge bine, păruseră să-i spună. Totul continuă ca de obicei". Domnişoara Fulkes arăta palidă şi speriată, de parcă ar fi zărit un strigoi.

— Ce s-a întâmplat? şopti Elinor. Neliniştea o cuprinse din nou brusc şi, mai înainte ca domnişoara Fulkes să aibă timp să-i răspundă, adăugă: Doarme? Dacă Phil doarme, se gândi ea, e un semn bun; băieţelul părea într-adevăr că doarme.

Domnişoara Fulkes clătină negativ din cap. Gestul se dovedi inutil, căci, mai înainte ca Elinor să termine, copilul se agită subit şi spasmodic sub cearşaf. Faţa i se contractase de durere. Gemu scurt şi sfâşietor.

— Îl doare foarte rău capul, spuse domnişoara Fulkes. Ochii ei trădau spaimă şi disperare.

— Du-te şi te odihneşte, spuse Elinor. Miss Fulkes ezită, apoi refuză.

— Aş vrea să fiu de folos… Elinor insistă.

— Vei fi mai de folos odihnită… Buzele guvernantei începură să tremure, apoi o podidiră lacrimile. Hai, du-te… îi spuse Elinor, şi-i strânse braţul ca să o consoleze.

Domnişoara Fulkes se supuse cu o grabă neaşteptată. *Se* temea să nu izbucnească în plâns înainte de a ajunge în camera ei.

Elinor se aşeză lângă pat. Luă mâna micuţă ce zăcea pe cearşaful îndoit şi îşi plimbă degete prin părul blond al copilului, încercând să-i liniştească durerile.

— Dormi, şopti ea, în timp ce degetele îl mângâiau, dormi, dormi.

Copilul se agita încă; din când în când durerea bruscă îi schimonosea faţa; scutura din cap, ca şi cum ar fi vrut să scape de chinuri. Scoase un nou geamăt sfâşietor. Aplecându-se asupra copilului, Elinor simţi că i se frânge inima; o mână nevăzută o strângea parcă de gât, o sugruma.

— Dragul mamei, spuse ea, rugându-l, implorându-l să nu mai sufere, dragul mamei!…

Îi strânse mai tare mânuţa şi apăsă palma pe fruntea lui fierbinte, ca să-i înăbuşe durerea sau, cel puţin, să-i apere trupul mic şi tremurător de atacurile ei. Cu întreaga ei voinţă porunci durerii să înceteze sub mângâierea degetelor, să iasă din trupul lui – să iasă prin degetele ei şi să pătrundă în corpul ei. Copilul continua să se agite în pat, întorcându-şi capul dintr-o parte într-alta, ridicându-şi genunchii, apoi întinzându-şi picioarele cu o mişcare violentă şi convulsivă sub cearşaf. Durerea revenea sfişietoare; faţa i se strâmba de suferinţă, iar printre buzele întredeschise ieşea tot timpul un geamăt slab şi disperat. Elinor îi mângâie fruntea şi îi şopti cuvinte fierbinţi. Atât putea face. Sentimentul neputinţei o sufoca. Mâinile invizibile se contractaseră pe gâtul şi inima ei.

— Cum ţi se pare Phil? întrebă doamna Bidlake când fiica ei coborî scările.

Elinor nu răspunse; îşi întoarse capul. Întrebarea îi aduse lacrimi în ochi. Doamna Bidlake o luă în braţe şi o sărută. Elinor îşi ascunse capul la pieptul ei. „Trebuie să fii tare, îşi spunea ea mereu. Nu trebuie să plângi, nu trebuie să te prăbuşeşti. Fii tare, ca să-l poţi ajuta.” Mama ei o strânse şi mai tare în braţe. Contactul fizic o linişti pe Elinor,

dându-i forţa pentru care se rugase. Făcu o sforţare de voinţă, respiră adânc, şi îşi calmă hohotele de plâns. Se uită la mama ei şi îi zâmbi recunoscătoare. Buzele îi mai tremurau uşor, dar voinţa învinsese.

— Sunt o proastă, zise ea scuzându-se., N-am putut să mă stăpânesc. E atât de îngrozitor să-l vezi suferind, fără să-l poţi ajuta! E teribil. Chiar dacă ştii că totul se va termina cu bine.

Doamna Bidlake oftă.

— Teribil, repetă ea, într-adevăr teribil, şi închise ochii meditând nedumerită. După o scurtă tăcere, continuă: – De fapt, spuse ea, deschizându-şi din nou ochii ca să se uite la Elirior, cred că ar trebui să o supra veghezi pe domnişoara Fulkes. Nu cred că influenţa ei e întotdeauna bună.

— Influenţa domnişoarei Fulkes? spuse Elinor privind-o foarte mirată. Dar e cea mai drăguţă, cea mai conştiincioasă…

— Oh, nu-i vorba de asta, nu-i vorba de asta! se grăbi să răspundă doamna Bidlake. Vorbesc despre influenţa ei artistică. Când m-am urcat alaltăieri ca să-l văd pe Phil, am găsit-o arătându-i nişte reproduceri oribil de vulgare ale unui câine.

— Bonzo? sugeră Elinor.

Mama ei dădu afirmativ din cap.

— Da. Bonzo. Pronunţă cuvântul cu un fel de scârbă.

— Dacă Phil vrea să vadă tablouri de animale, există la British Museum reproduceri de miniaturi persane într-adevăr excelente. E aşa de uşor să strici gustul unui copil… Dar, Elinor! Draga mea!

Deodată, fără să se mai poată stăpâni, Elinor începu să râdă. Să râdă şi să plângă, pierzându-şi controlul. Tristeţea şi-o putea stăpâni. Tristeţea însă întovărăşită de Bonzo era irezistibilă. Ceva se sfărâmă în sufletul ei, şi se trezi plângând cu hohote şi în acelaşi timp râzând crispat şi isteric.

Doamna Bidlake îi mângâie neputincioasă umărul.

— Draga mea, repeta ea mereu. Elinor!

Deşteptat dintr-un somn neliniştit şi plin de coşmaruri, John Bidlake strigă furios din biliotecă.

— Isprăviţi odată cu trăncăneala asta, porunci el enervat şi cu voce plângăreaţă. Pentru numele lui Dumnezeu!

Elinor însă nu se mai putea stăpâni.

— Ţipaţi ca nişte papagali, continuă să bombăne John Bidlake în sinea lui. Faceţi glume idioate. Când eşti bolnav…

*

— Pentru numele lui Dumnezeu, revino-ţi! zise Spandrell brutal.

Illidge îşi astupă gura cu batista. Se temea să nu-i vină rău.

— Cred c-am să mă întind o clipă pe canapea, şopti el. Când încercă să umble simţi că i se taie picioarele. Se târi spre canapea ca un paralitic.

— Ar trebui să iei o înghiţitură de alcool, spuse Spandrell traversând camera. Pe bufet se afla o sticlă de coniac. Se duse în bucătărie să aducă pahare. Turnă puţin coniac. Bea, spuse el. Illidge luă paharul şi sorbi. Parc-am traversa Canalul Mânecii, continuă Spandrell cu ironie feroce, servindu-se la rândul său cu coniac. Un studiu în verde şi portocaliu, aşa te-ar fi descris acum Whistler[211]. Verde ca mărul. Verde ca muşchiul.

Illidge îl privi un moment. Apoi îşi întoarse capul, nemaiputând suporta expresia fixă a acestor ochi cenuşii şi dispreţuitori. Niciodată nu simţise atâta ură faţă de Spandrell.

— Ca să nu zic verde ca o broască, verde ca o mocirlă, verde ca putregaiul, continuă Spandrell.

— Taci din gură! strigă Illidge cu o voce care îşi redobândise timbrul şi aproape că nu mai tremura.

Batjocura lui Spandrell îl liniştise. Ura, ca şi coniacul, stimulează. Luă o nouă înghiţitură de alcool, care îi arse gâtlejul. Amândoi tăceau.

— Dacă te simţi dispus, zise Spandrell aşezându-şi jos paharul gol, poţi să vii să mă ajuţi să facem ordine în casă. Se ridică în picioare, trecu dincolo de paravan şi dispăru.

Cadavrul lui Everard Webley zăcea acolo unde căzuse, răsturnat pe o parte şi cu braţele întinse pe duşumea. Batista îmbibată cu cloroform îi acoperea încă faţa. Spandrell se aplecă şi o smulse. Tâmpla lovită era lipită de parchet; când priveai de sus. pe faţa lui Webley nu se vedea nicio rană.

Cu mâinile în buzunare. Spandrell se uită la cadavru.

— Acum cinci minute, zice el, formulându-şi gândurile în cuvinte, spre a putea înţelege şi mai bine sensul lor, acum cinci minute era viu, avea suflet. Viu, repetă el, legănându-se pe un singur picior, şi, atingând cu celălalt obrazul mort. ridică o ureche şi apoi o lăsă să revină la loc. Un suflet. Apăsă o clipă cu piciorul ceea ce fusese faţa lui Everard Webley. Îşi retrase piciorul; amprenta rămase ca un praf cenuşiu pe pielea albă. „Calc pe o faţă moartă", îşi zise el. De ce o făcuse? „O calc." îşi ridică din nou piciorul şi apăsă cu tocul orbita mortului, binişor, cu băgare de seamă, ca şi cum ar fi experimentat o tortură. „Parcă aş călca în picioare struguri", se gândi el. Putea să calce orbita până o făcea piftie. Era însă de ajuns. O călcase în mod simbolic, ca să şteargă oroarea esenţială a crimei, oroare pe care o simţea acum sub picioare. Oroarea esenţială? Spectacolul se dovedise mai degrabă stupid şi dezgustător decât oribil. Vârându-şi vârful pantofului sub bărbia mortului, îi împinse capul în sus, până ce faţa lui Webley se Fidică, spre tavan, cu gura deschisă şi cu ochii pe jumătate închişi. Deasupra şi în dosul ochiului stâng se vedea o contuziune enormă, roşie. Pe obrazul stâng picăturile de sânge se uscaseră, iar acolo unde fruntea zăcea pe duşumea se formase o mică baltă – nici măcar o baltă – o pată de sânge.

— E de necrezut ce puţin sânge a curs, spuse Spandrell cu voce tare.

Auzindu-i vocea calmă, Illidge tresări violent. Spandrell îşi retrase piciorul care ţinea capul mortului, şi faţa căzu înapoi, deoparte, cu o mică buşitură.

— Măciuca episcopului Odo[212]! şi-a găsit o justificare perfectă, continuă el indiferent. Ce ciudat era să-şi amintească, chiar în acele clipe, sărituriile comice ale conştiinciosului prelat de pe tapiseria din Bayeux! Până şi această imaginaţie lăcea parte din oroarea esenţială. Frivolitatea minţii omeneşti! Ce alandala rătăcesc gândurile! Răul poate avea o oarecare demnitate. În timp ce prostia…

Illidge îl auzi pe Spandrell intrând în bucătărie, apoi zgomotul apei. curgind din ce în ce mai tare într-o găleată. Robinetul se închise; răsunară paşi. Găleata fu lăsată jos cu un sunet metalic.

— Din fericire, continuă Spandrell, comentându-şi ultima observaţie. Altfel, nu ştiu cum am fi ieşit din încurcătură.

Illidge asculta cu atenţia încordată şi îngrozit sunetele care veneau din dosul paravanului. Se auzi o bufnitură, ca şi cum s-ar fi prăbuşit un corp. Fusese ridicat oare un braţ, şi apoi lăsat să cadă la loc? Ca şi cum un obiect moale şi greu ar fi alunecat misterios de-a lungul duşumelei. Apoi, din nou, se auzi apa azvârlită pe jos şi frecatul bine cunoscut al duşumelelor. La aceste zgomote, incomparabil mai oribile, mai adânc semnificative decât toate cuvintele – oricât de brutale, de calme şi de cinice ar fi fost ele – pe care le-ar fi putut rosti Spandrell, Illidge simţi din nou o senzaţie mai puternică de leşin, de ameţeală; inima îi bătea violent, ca în primele minute, când Webley zăcea, zvârcolindu-se încă la picioarele lui. Îşi aminti, şi retrăi acele clipe de aşteptare care-i tăiaseră respiraţia făcându-l aproape să vomite şi care se petrecură mai înainte ca grozăvia să fi avut loc.

Zgomotul maşinii care făcea marşarier pe alee, frecatul picioarelor pe prag, bătaia în uşă, apoi tăcerea, lungă, foarte lungă, când inima i se zbătuse, stomacul i se contractase, iar mintea îi fusese năpădită de presimţiri, de gânduri bine întemeiate despre revoluţie şi viitor, şi de o ură justificată împotriva exploatatorilor şi a bogăţiei dezgustătoare. Pe când se ghemuia în dosul paravanului îşi reaminti vag ce caraghioase erau jocurile din copilărie de-a v-aţi ascunselea, şi excursia cu şcoala printre tufişurile de grozamă şi ienuperi ale păşunii comunale. Un, doi, trei!… Copiii care îi căutau pe cei ascunşi îşi acopereau faţa şi începeau să numere cu voce tare până la o sută; cei care trebuiau să se ascundă se împrăştiau. Te vârai într-un tufiş, plin de ţepi sau te culcai printre ferigi. Apoi se auzea strigătul: nouăzeci şi nouă, măăăi! şi copiii porneau să te caute. Neastâmpărul era atât de puternic şi de dureros, în timp ce se ghemuia sau stătea pe vine în ascunzătoare, trăgând pe furiş cu ochiul, ascultând cu speranţa de a găsi un prilej să se repeadă la locul de mijă, încât îl apuca o dorinţă aproape irezistibilă de „a face ceva”, cu toate că „făcuse ceva”, în dosul desişului de ienuperi abia acum vreo cinci minute. Ce amintiri absurde! Şi fiind absurde, erau şi îngrozitoare! Pentru a suta oară îşi băgă mâna în buzunar ca să se asigure că sticla cu cloroform se afla acolo, bine astupată. O altă bătaie în uşă îl făcuse să tresară, apoi o fluierătură şi o chemare hazlie (puteai să *auzi,* după tonul vocii, că Everard zâmbea): „Oameni buni!” Amintindu-şi, începu să tremure din nou, mai violent, cuprins de ruşinea şi de oroarea pe care atunci nu avusese timpul să le simtă. N-avusese timp, căci, înainte ca mintea lui să-şi poată da seama de multiplele implicaţii ale acestei chemări hazlii, uşa scârţâise din balamale, se auziseră paşi pe parchet, iar Webley o strigase pe Elinor. (Illidge se întrebă deodată dacă nu fusese şi el îndrăgostit

de ea.) „Elinor!” Urmase tăcere; Webley văzuse notiţa, Illidge îi auzise respiraţia, la vreo jumătate de metru, dincolo de paravan. Apoi, un foşnet, o mişcare fulgerătoare, începutul unei exclamaţii şi o lovitură seacă şi neaşteptată, ca plesnetul unei palme, însă mai înfundată, mai surdă, mai tare. Urmase o nouă tăcere, de o fracţiune de secundă, apoi zgomotul unei căderi – dar nu un singur zgomot, ci o serie întreagă, care ţinuse destul de mult; prăbuşirea genunchilor, oasele ce loveau duşumeaua, zgârietura unor pantofi ce alunecau de-a lungul parchetului lustruit, buşitura înfundată a trupului şi a braţelor şi, în fine, pocnetul capului.

— Iute! se auzi vocea lui Spandrell, şi Illidge ţâşnise din ascunzătoare. Cloroform! Ascultător, îmbibase batista şi o întinsese pe faţa care se contracta. Începu din nou să tremure şi mai bău coniac.

Frecarea fu urmată de plescăitul unei cârpe ude.

— Gata! spuse Spandrell, apărând din dosul paravanului. Îşi şterse mâinile pe o cârpă de praf. Cum îi merge bolnavului? adăugă el cu un surâs ironic, parodiind felul de a vorbi al unui medic la căpătâiul pacientului.

Illidge îşi întoarse capul. Ura izbucni în el, gonind momentan orice altă emoţie.

— Mă simt foarte bine, spuse el scurt.

— Nu te-ai ostenit prea mult, în timp ce eu facem această treabă murdară, nu-i aşa? Aruncă cârpa de praf pe un scaun şi începu să-şi îndoaie la loc manşetele.

În două ore, muşchii inimii se contractează şi se destind, se contractează şi se destind din nou, doar de opt mii de ori. Globul terestru parcurge mai puţin de două sute de mii de kilometri de-a lungul orbitei sale. Smochinul de India n-a apucat să invadeze decât vreo patruzeci de hectare ale teritoriului australian. Orele nu contează. Sunt suficiente ca să asculţi *Simfonia a noua* şi vreo două, trei din cuartetele postume, să zbori de la

Londra la Paris, să transferi masa de prânz din stomac în intestinele subţiri… să citeşti *Macbeth,* să mori de o muşcătură de şarpe, sau să câştigi un şiling şi jumătate, făcând curăţenie. Din cauza cadavrului din dosul paravanului, lui Illidge, care aştepta pe scaun să se întunece, acele două ore i se părură că n-au să treacă niciodată.

— Ce, eşti nebun? îl întrebă Spandrell când Illidge propusese să plece amândoi imediat şi să lase cadavrul în voia sorţii. Sau ai chef să mori spânzurat? Batjocura, amuzamentul rece şi ironic îl scoaseră din sărite pe Illidge. Philip o să găsească mortul diseară, când o să se întoarcă acasă.

— Dar n-are cheia, spuse Illidge.

— Atunci mâine, când va veni cu un lăcătuş. Iar peste trei ore, când Elinor o să explice ce a făcut cu cheia, poliţia o să bată la uşa mea. Şi-ţi promit că va bate şi la a ta foarte curând după aceasta. Surâse. Illidge îşi feri ochii. Nu, continuă Spandrell, trebuie să-l luăm de aici pe Webley. Automobilul lui e la poartă; ne va fi foarte uşor dacă aşteptăm să se înnopteze.

— Dar mai sunt două ore până se va lăsa noaptea. Vocea lui Illidge deveni stridentă de furie şi jale.

— Ce contează?

— Ascultă… începu Illidge, dar se opri; îşi dădea seama că dacă îi vorbea sincer însemna să declare că nu avea intenţia să rămână încă două ore fiindcă îi era frică. Bine, spuse el. Să rămânem. Spandrell luă o cutie de argint pentru ţigări şi o deschise.

— Miroase foarte plăcut, zise el. Serveşte-te. Împinse cutia de-a lungul mesei. Uite şi nişte cărţi. Şi ziarul *Times.* Şi revista *New Statesman.* Şi ultimul număr din *Vogue.* Parcă-am fi în salonul de aşteptare al unui dentist. Am putea să ne facem un ceai.

Aşteptarea începu. O bătaie de inimă urmează unei alte bătăi de inimă. În fiecare secundă, globul terestru parcurge treizeci şi doi de kilometri, iar smochinii din India mai acoperă încă vreo treizeci de metri pătraţi ai teritoriului australian. În spatele paravanului se afla cadavrul. Mii şi mii de milioane de indivizi minusculi şi diverşi s-au împreunat, iar produsul legăturii lor, al luptei lor, a fost o viaţă omenească. Întreaga lor colonie, stupul lor viu, a fost un om. Stupul a murit. În căldura care a mai rămas, mulţi dintre indivizii componenţi se mai bucură încă de un pic de viaţă; în curând vor pieri şi ei. Iar între timp, din aer, legiunile invizibile ale saprqfitelor şi-au început invazia lără să întâmpine vreo rezistenţă. Vor trăi printre celulele moarte, vor creşte, se vor multiplica prodigios, iar prin procesul lor de creştere şi procrea ţie întregul edificiu chimic al trupului va fi demolat, toate fineţurile şi complicaţiile materiei se vor dizolva, aşa încât, în momentul când îşi vor termina treaba, doar două-trei kilograme de carbon, câţiva litri de apă, puţin var, ceva fosfor şi sulf, o grămăjoară de fier şi siliciu, o mână de săruri amestecate – împrăştiate toate şi combinate din nou cu lumea din jurul lor – vor fi tot ce a rămas din ambiţia de'a conduce a lui Everard Webley, din dragostea lui pentru Elinor, din opiniile sale despre politică, din amintirile din copilărie, din talentul de scrimer şi călăreţ, din acea voce catifelată şi puternică, din zâmbetul subit şi strălucitor, din admiraţia pentru Mantegna[213], din dispreţul pentru *whisky,* din crizele înspăimântătoare, dar intenţionate, de furie, din obiceiul de a-şi mângâia bărbia, din credinţa în Dumnezeu, din incapacitatea de a fluiera corect o melodie, din hotărârea nezdruncinată şi din cunoaşterea limbii ruse.

Illidge răsfoi paginile cu reclame ale revistei *Vogue.* O doamnă tânără, îmbrăcată într-o haină de blană ce costa două sute de guinee, se urca într-un

automobil; pe pagina opusă, o altă tânără, drapată doar într-un prosop, ieşea dintr-o baie în care se dizolvaseră sărurile pentru slăbire ale doctorului Verbruggen. Urma o natură moartă, compusă din sticle de parfum *Songe Negre,* ca şi din ultima creaţie a aceluiaşi fabricant, *Relent d'Amour.* Numele lui Worth, Patou se întindeau în litere mari pe încă trei pagini. Văzu, în continuare, o altă tânără doamnă, prinsă într-o centură de cauciuc pentru slăbire, uitându-se în oglindă. Un grup de tinere doamne îşi admirau reciproc cămăşile de noapte, expuse spre vânzare la raionul de lenjerie al casei „Crabb şi Lushington". În faţa lor, o altă tânără doamnă stătea culcată pe o sofa în institutul de cosmetică „Adrena"; mâinile unei maseze mângâiau bărbia ameninţată să se dubleze. Urma o natură moartă, cuprinzând rulouri şi alte unelte de cauciuc, care prin masare şi 'frecare eliminau grăsimea excesivă, apoi o altă natură moartă, compusă din vase de cristal şi faianţă, pline de creme ce hrănesc pielea şi feresc faţa de ravagiile timpului şi ale intemperiilor.

„Ce revoltător! îşi spuse Illidge pe când răsfoia paginile. O adevărată crimă!" Îi plăcea revolta lui, o cultiva. A fi furios reprezenta pentru el o distracţie şi în acelaşi timp o justificare. Infuriindu-se împotriva nepăsării egoiste şi frivolităţii plutocraţilor, putea să uite pe jumătate şi să-şi ierte pe jumătate oribila întâmplare. Cadavrul lui Webley zăcea dincolo de paravan. Existau femei care plăteau două sute de guinee pentru o haină de blană. Unchiul lui, Joseph, ar fi fost mulţumit să câştige atâta într-un an şi jumătate, peticind pantofii. Iar aceste femei cumpărau parfumuri care costau douăzeci şi cinci şilingi sticluţa. Îşi aduse aminte de vremea când fratele lui mai mic. Tom, făcuse o pneumonie după o gripă. Fusese ceva îngrozitor! Când intrase în convalescenţă, doctorul recomandase băiatului să plece la mare pentru câteva săotămâni. N-

avuseseră destui bani să-l trimită. Plămânii lui rămăseseră slăbiţi după boală. Lucra acum la o fabrică de motoare (construia maşini pentru acele curve cu haine de blană de două sute de guinee); Illidge plătise taxele fratelui său la o şcoală tehnică – le plătise, se gândi el. Înteţindu-şi furia, ca Tom să aibă cinstea de a sta opt ore pe zi în faţa unei freze. Aerul oraşului Manchester nu-i pria deloc. Bietul băiat nu avea un exces de grăsime ce trebuia eliminat cu ajutorul unui rulou de cauciuc. Porcii! Beţivanii! De ce nu munceau în folosul societăţii, în loc să recurgă la aparate care să le reducă volumul coapselor şi al burţilor? Munca i-ar fi scăpat de toată grăsimea. Dacă ar munci aşa cum muncise mama lui… Ea nu avusese grăsime de eliminat cu ajutorul unui rulou de cauciuc, prin sufocare într-un corset sau prin transpiraţie în băi fierbinţi cu săruri. Se gândi indignat la munca ei jalnică şi nesfirşită, zi de zi, an de an. Făcea paturile, ca ele să fie răvăşite din nou. Gătea pentru a umple burţile veşnic goale. Freca duşumeaua, pentru ca bocancii plini de noroi să o murdărească iar. Cârpea şi peticea, ca odraslele ei să rupă şi mai mult hainele. Semăna cu munca istovitoare a lui Sisif şi a Danaidelor, deznădăjduită şi interminabilă, sau ar fi fost interminabilă (afară de cazul că maică-sa ar fi murit), dacă el n-ar fi reuşit să-i trimeată din salariul său acele două lire pe săptămână. Putea să-şi angajeze o fată ca s-o ajute la munca grea. Muncea totuşi mai mult decât trebuia, aşa încât nu avea nevoie de o centură de cauciuc pentru a-şi reduce talia. Ce viaţă! În lumea hainelor de blană şi a parfumurilor *Songe Negre,* femeile se plângeau de plictis şi oboseală şi se internau în sanatorii particulare pentru a urma o cură de odihnă. Dacă ar fi dus o viaţă ca a mamei lui, numai câtva timp! Poate că în curând o să fie obligate s-o facă (aşa spera el), chiar şi în Anglia. Illidge se gândi cu satisfacţie la foştii ofiţeri ai

ţarului care conduceau taxiuri şi munceau în fabrici, la fostele contese ce deschiseseră restaurante, cabarete şi prăvălioare unde vindeau pălării; la toţi foştii bogătaşi ai Rusiei, răspândiţi în lumea întreagă, de la Harbin şi Şanhai, la Roma, Londra şi Berlin, rămaşi fără un sfanţ, umiliţi, reduşi la starea de sclavie a oamenilor din clasele de jos, pe spinarea cărora trăiseră odinioară ca nişte paraziţi. Aşa era drept, asta meritau. Poate că şi în Anglia o să se întâmple la fel. Cei care aveau însă nevoie să-şi elimine grăsimea ca şi femeile cu haină de blană erau puternici, erau foarte numeroşi, erau o armată organizată. Armata însă îşi pierduse şeful. Fusese exterminat aşa cum se cuvine. Întruchiparea bestialităţii şi a plutocraţiei zăcea în dosul paravanului. Gura însă îi rămăsese deschisă, iar muşchii feţei, înainte ca batista împuţită să o acopere, se contractaseră cu o mişcare grotescă. Illidge se cutremură. Se uită din nou, spre a-şi schimba gândurile şi a găsi o justificare, la portretul tinerei doamne, îmbrăcată cu blana ce costa două sute de guinee, şi la cel al tinerei ieşind goală, dar acoperită discret cu un prosop, din baia menită să-i reducă grăsimea. Curve îngrăşate de prea multă mâncare! Aparţineau clasei pentru a cărei perpetuare Ase luptase Webley, promotorul a tot ce e josnic şi revoltător. Îşi primise răsplata după cum merita…

— Doamne sfinte! exclamă brusc Spandrell, ridicându-şi ochii, de pe cartea pe care o citea. Vocea lui, în liniştea ce domnea, îl făcu pe Illidge să tresară, strecurându-i în suflet o spaimă de nesuportat. Uitasem complet. Înţepenesc, nu-i aşa? Se uită la Illidge. Vorbesc de cadavre.

Illidge dădu afirmativ din cap. Răsuflă adânc şi se stăpâni cu o sforţare a voinţei.

— Cum o să reuşim să-l băgăm în maşină dacă înţepeneşte?

Spandrell sări în picioare şi dispăru dincolo de paravan.

Illidge îl auzi cum trage zăvorul uşii de la intrare. Îl cuprinse brusc o spaimă înfiorătoare că Spandrell o va şterge, lăsându-l încuiat împreună cu cadavrul.

— Unde te duci? strigă Illidge, alarmat, repezindu-se după el. Unde te duci? Uşa era deschisă. Spandrell nu se vedea nicăieri, iar *obiectul* acela zăcea pe podea, cu faţa neacoperită, cu gura deschisă, şi privind fix, tainic şi semnificativ, de parcă s-ar fi uitat printr-o crăpătură, cu ochii aproape ascunşi de genele întredeschise. Unde te duci? Illidge aproape că începuse să ţipe.

— De ce te agiţi aşa? îl întrebă Spandrell când Illidge apăru, palid şi cu un aer disperat, în prag. În picioare, lângă maşina lui Webley, Spandrell încerca să desfacă pânza impermeabilă întinsă strâns peste locurile din faţă. E foarte greu să desfaci porcăria asta.

Illidge îşi vârî mâinile în buzunar, simulând că doar curiozitatea îl determinase să iasă din casă într-o asemenea goană.

— Ce faci acolo? întrebă el pe un ton degajat. Spandrell mai trase o ultimă dată cu forţă; învelitoarea se desfăcu, de-a lungul unei laturi a maşinii. Îndoi prelata şi se uită înăuntru.

— E goală, din fericire, spuse el, şi începu să răpăie cu degetele câteva octave imaginare pe caroserie. Să zicem că spaţiul dinăuntru are vreun metru şi un sfert lăţime, spuse el în concluzie, şi cam tot atât în lungime. Jumătate din suprafaţă e ocupată de locurile din spate. Rămâne un spaţiu de vreo trei sferturi de metru sub capotă. Loc berechet ca să te ghemuieşti înăuntru şi să stai foarte comod. Dar dacă eşti ţeapăn? Se uită întrebător la Illidge. Poţi să vâri un om înăuntru, dar nu o statuie.

Illidge îi dădu dreptate. Ultimele cuvinte ale lui Spandrell îi reaminti brusc de comentariul ironic al lui Lady Edward cu privire la Webley. „Vrea să fie

tratat ca propria lui statuie colosală – ridicată postum, dacă înţelegi ce vreau să spun.”

— Trebuie să acţionăm repede, conţină Spandrell. Înainte de a înţepeni de tot.

Trase capota înapoi şi, apucându-l de umăr de Illidge, îl împinse uşor în casă. Trânti uşa în urma lor. Nemişcaţi, priviră cadavrul.

— Trebuie să-i ridicăm genunchii şi să-i aducem braţele în jos, spuse Spandrell.

Se aplecară şi mişcă într-o parte unul dintre braţele mortului. Când îi dădu drumul, braţul reveni pe jumătate la poziţia iniţială. „Parc-ar fi o marionetă, cu încheieturi elastice”, se gândi Spandrell. Mai mult grotescă decât înspăimântătoare; spectacolul nu avea nimic tragic, era cel mult plictisitor şi cam absurd. Iată oroarea esenţială – că totul (şi până şi acest obiect) era o glumă proastă şi plictisitoare.

— Ne trebuie nişte sfoară, spuse el. Ceva cu care să-i legăm braţele şi picioarele ca să încapă în maşină.

Operaţia semăna cu repararea de către un amator a instalaţiei de apă sau a pavilionului din grădină; o operaţie neplăcută şi absurdă.

Scormoniră prin toată casa. Nu găsiră nicio bucată de sfoară. Trebuiră să se declare mulţumiţi cu trei bandaje pe care Spandrell le descoperi la un loc cu aspirina, iodul, acidul boric şi laxativele vegetale, în dulăpiorul cu medicamente din camera de baie.

— Ţine-i braţele, să i le leg, ordonă Spandrell.

Illidge execută ceea ce i se ceruse. Răceala încheieturilor moarte era oribilă; i se făcu din nou rău şi începu să tremure.

— Gata! spuse Spandrell, ridicându-se. Acum picioarele. Ce bine că n-am aşteptat prea mult!

„Tratat ca propria lui statuie.” Cuvintele răsunau în memoria lui Illidge. „Ridicată postum, dacă înţelegi ce vreau să spun. Postum…” Spandrell

îndoi unul dintre picioarele lui Webley până ce genunchiul aproape că atinse bărbia mortului.

— Ţine-l.

Illidge apucă glezna lui Webley; observă că acesta avea şosete cenuşii cu margine albă. Spandrell dădu drumul piciorului şi Illidge simţi o lovitură bruscă, puternică şi neaşteptată pe mâna care ţineau glezna. Mortul încerca să-l lovească cu piciorul. Viduri negre începură să i se caşte în faţa ochilor, săpând găuri în universul solid, ce începu să se clatine şi să plutească în jurul marginilor acestor goluri interstelare. I se făcu rău şi îl cuprinse o ameţeală teribilă.

— Fii atent, spuse el întorcându-se spre Spandrell, care, aşezat pe vine, rupea învelişul unui bandaj. Închizând ochii, Illidge dădu drumul gleznei.

Piciorul se destinse ca un arc de oţel îndoit, iar laba, înaintând fulgerător, îl lovi pe Spandrell în umăr, răsturnându-l din poziţia lui nestabilă şi făcându-l să cadă pe spate, cu braţele întinse.

Spandrell se ridică.

— Mama ta de tâmpit! Furia pricinuită de acest prim şoc se domoli. Râse scurt. Parc-am fi la circ, spuse el. Nu era atât de tragic, cât caraghios, ca numărul unui clovn.

Când cadavrul fu în cele din urmă strâns legat, Illidge înţelese că plămânii debili ai lui Tom, blănurile de două sute de guinee, grăsimea excesivă, munca de sclav de o viaţă întreagă a mamei lui, bogaţii şi săracii, exploatarea şi revoluţia, dreptatea, pedeapsa, indignarea nu aveau, în ceea ce îl privea pe el, absolut nicio legătură cu aceste membre ce se înţepeneau, cu această gură ce se căsca, cu aceşti ochi întredeschişi, sticloşi şi privind fix şi tainic. Nu exista nicio legătură, dar absolut niciuna.

*

Philip cina singur. În faţa farfuriei, o sticlă de o jumătate de kilogram de vin negru şi cana cu apă serveau drept suport unui volum deschis. Între îmbucături, în timp ce mesteca, citea un volum de Bastion: *Despre creier.* Cartea nu era prea modernă, poate, dar nu găsise ceva mai bun în biblioteca tatălui său ca să aibă ce citi în tren. Când peştele era pe terminate; dădu peste cazul unui *gentleman* irlandez, suferind de parafazie. Exemplul îi iăcu o impresie atât de puternică, încât îşi împinse farfuria la o parte, scoase din buzunar carnetul de însemnări şi îşi notă imediat ceva. Medicul ceruse pacientului să citească cu voce tare un paragraf din statutul Colegiului Trinity, din Dublin: „Colegiul are dreptul, după cum socoteşte nimerit, să examineze sau să nu examineze pe fiecare linceţiat, înainte de a fi admis ca lector la Facultate.” Ceea ce citise pacientul era: „Dacă albina-ce în mania-te a lui trotodudu spre majoram sau acest emidrat, eni eni krastrei, mestreit la ketra totombreidei, la rei de la treido ca acest kekritest”. „Admirabil!” îşi spuse Philip, pe când copia ultimul cuvânt. „Ce stil! Ce splendoare maiestoasă! Ce bogată, ce sonoră era prima frază!” „Dacă ablina-ce în mama-te a lui trotodudu.” Şi-o repetă. „Am s-o imprim pe prima pagină ca subtitlu la viitorul meu roman”, notă în carnetul său. „Epigraful, textul întregii predici. Shakespeare nu vorbise decât despre poveşti povestite de un idiot. Aici idiotul vorbeşte chiar el – şi pe deasupra, în maniera lui Shakespeare. Ultimul cuvânt despre viaţă”, adăugă el cu creionul.

La Queen’s Hall, Tolley începuse concertul, dirijând *Borborygmes Symphoniques* de Erik Satie[214]. Lui Philip gluma nu îi păru prea reuşită. O parte din auditori merse mai departe, huiduind şi fluierând. Cu o politeţe ironică, Tolley se înclină mai graţios ca de obicei. Când vacarmul se potoli. Începu să dirijeze cea de a doua bucată din program. *Uvertura la Coriolan.* Tolley se mândrea

cu gustul lui perfect şi cu măiestria lui inegalabilă. „Dar vai! se gândi Philip în timp ce asculta, ce înfiorător dirija Tolley adevărata muzică!" Ca şi cum i-ar fi fost ruşine de emoţiile lui Beethoven şi ar fi încercat să se scuze pentru ele. Din fericire, însă, Coriolan nu putea fi profanat nici măcar de Tolley. Muzica avea o splendoare eroică, tragică şi imensă, oricum ar fi dirijat-o Tolley. Ultimele gemete ale agoniei se stinseră ca o demonstraţie a măreţiei omului şi a necesităţii, a sensului durerii.

În pauză. Philip ieşi şchiopătând din sală. ca să fumeze la bar. O mână îl înşfacă de braţ.

— Am descoperit un meloman! spuse o voce binecunoscută. Se întoarse şi îl văzu pe Willie Weawcr. cu faţa lui absurdă, strălucind de bună dispoziţie şi bunătate. Ce părere ai despre Orfeul nostru modern?

— Dacă te referi la Tolley, nu cred că e capabil să dirijeze Beethoven.

— Cam uşuratic şi fantezist pentru grandoarea neîntrecută a bătrânului Ludwing? sugeră Willie.

— Aşa e, zise Philip zâmbind. Muzica lui Beethoven îl depăşeşte.

— Sau poate el o depăşeşte. Grandoarea aparţine epocii prepozitiviste. E un atribut burghez, cum ar zice tovarăşul Lenin. Tolley e absolut contemporan. Nu ţi-a plăcut cum l-a dirijat pe Satie? Sau ai fi preferat, continuă el, drept răspuns la gestul dispreţuitor al lui Philip, ai fi preferat s-o „execute" şi pe ea? Tuşi discret, ca să arate cât de mult îi plăcuse gluma.

— E aproape la fel de modern ca geniul irlandez, ale cărui opere le-am descoperit astă-seară. Philip îşi scoase carnetul şi. după o scurtă explicaţie, citi cu voce tare: „Dacă albina-ce în mama-te a lui trotodudu…" în josul paginii se aflau propriile sale aprecieri, notate cu o oră în urmă. „Textul întregii predici. Ultimul cuvânt despre viaţă." Nu le citi cu voce tare. De fapt, acuma gândea cu totul altfel. Deosebirea dintre

grandoare şi Satie împerecheat cu Tolley, spuse el, e aceeaşi ca cea dintre statutul Colegiului Trinty din Dublin şi acest „Albina-ce în mama-te a lui trotodudu”.

Philip se contrazicea flagrant. Dar, în fond, de ce să n-o facă?

*

Illidge voia să se ducă acasă să se culce; Spandrell îl sfătui însă insistent să petreacă cel puţin câteva ore în palatul Tantamount.

— Trebuie să fii văzut, spuse el. Ai nevoie de un alibi. Eu mă duc la restaurantul Sbisa. Vreo douăsprezece persoane vor declara c-am luat masa acolo.

Illidge se supuse numai după ce Spandrell îl ameninţă cu bătaia. Îl înspăimânta calvarul de a fi forţat să stea de vorbă cu cineva – fie chiar Lordul Edward, tipul omului lipsit de curiozitate, preocupat şi absent.

— N-am s-o pot suporta, repeta el mereu, aproape plângând. Trebuiseră să care cadavrul – strâns legat cu genunchii la gură, în poziţia unui copil înainte de a se naşte – să-l care în braţe, cu paşi nesiguri, la pieptul lor, ca într-o îmbrăţişare, prin uşa de la intrare şi să coboare câteva trepte ca să ajungă la alee. Sub boltă, un felinar cu gaz, de culoare verzuie, arunca o lumină slabă asupra fostelor grajduri; suficientă însă ca să-i trădeze, dacă cineva ar fi trecut pe alee prin faţa intrării în timp ce transportau cadavrul afară din casă şi îl vârau în maşină. La început, dăduseră drumul *obiectului;* genunchii ridicaţi în sus depăşeau însă nivelul caroseriei. Spandrell fusese nevoit să se urce în maşină, să împingă şi să tragă cadavrul greu cu faţa spre spatele maşinii, aşa încât genunchii să i se rezeme de marginea banchetei din spate. Închiseseră uşile, trăseseră capota peste spatele maşinii şi o fixaseră cât putuseră de strâns.

— Perfect, spuse Spandrell. Îl apucă pe Illidge de cot. Mai ia o înghiţitură de coniac, urmă el.

În ciuda coniacului, Illidge nu îşi revenise încă şi continua să tremure când maşina pornise. Nici încercările lui Spandrell de a manevra automobilul străin nu îi calmaseră nervii. La început buşiseră maşina violent de zid când făcuseră marşarier la capătul aleii; înainte ca Spandrell să fi descoperit secretul schimbătorilor de viteză, oprise de două ori motorul fără să vrea. Îşi descărcase nervii, trăgând câteva înjurături; apoi risese. Pentru Illidge, toate accidentele care antrenau o scurtă întârziere, în timp ce încercau să scape din acest loc oribil şi blestemat, reprezentau adevărate catastrofe. Groaza lui, nerăbdarea lui febrilă se transformaseră aproape în isterie.

— Nu, nu pot, crede-mă, nu pot, protestă el când Spandrell îi spuse că trebuia să-şi petreacă seara în palatul Tantamount.

— Ascultă-mă pe mine, dracul te ia dacă nu te duci, spuse Spandrell, conducând automobilul spre Pall Mali. Te las la intrarea principală.

— Nu te rog!

— Şi dacă va fi necesar, te fac eu să intri, cu un picior în fund.

— Dar nu suport să mă duc acolo, nu suport.

— Un automobil foarte frumos, zise Spandrell schimbând dinadins subiectul. E foarte plăcut să-l conduci.

— Nu suport, repetă Illidge cu voce plângăreaţă.

— Mi se pare că fabrica garantează că automobilul atinge o sută şaizeci de kilometri la oră pe o şosea de curse.

Ocoliră Palatul St. James şi intrară în Pall Mail.

— Am sosit, spuse Spandrell, trăgând maşina lângă trotuar. Illidge ieşi ascultător, traversă strada, urcă treptele şi sună. Spandrell aşteptă până ce uşa se închise în urma lui. şi porni spre Piaţa St, James. Vreo douăzeci-treizeci de automobile erau parcate în jurul grădiniţei din centru. Făcu

marşarier ca să plaseze maşina între celelalte, opri motorul, şi o luă pe jos până la Piccadilly Circus. După un drum scurt autobuzul, pentru care plătea un penny, îl duse până la bulevardul Charing Cross. La capătul unei alei înguste, între clădirile fabricii, pomii din piaţa Soho străluceau verzi în lumina felinarelor. Două minute mai târziu ajunse la restaurantul Sbisa, scuzându-se faţă de Burlap şi Rampion că întârziase atât de mult.

*

— Ah, ai venit, spuse Lordul Edward. Mă bucur că te văd. Illidge bombăni, scuzându-se vag că nu venise mai devreme.

Avusese o întâlnire cu un bărbat. O întâlnire de afaceri. Ce se va întâmplă, se întrebă el înspăimântat în timp ce vorbea, ce se întâmplă dacă Lordul Edward îl va întreba cu cine s-a întâlnit, şi despre ce afacere e vorba? N-ar fi ştiut ce să-i răspundă; s-ar fi prăbuşit complet. Bătrânul lord însă parcă nici nu-i auzise scuzele.

— Mă tem că va trebui să te rog să faci puţină aritmetică pentru mine, spuse el cu vocea lui adâncă şi voalată. Lordul Edward reuşise să devină un matematician destul de bun, dar „socotelile” îl depăşiseră întotdeauna. Nu fusese niciodată capabil să facă o înmulţire. Cât priveşte operaţia de împărţire a unei sume cu mai mult de douăsprezece unităţi, n-o încercase de mai bine de cincizeci de ani. Iată cifrele. Lovi cu degetul carnetul care stătea deschis în faţa lui pe birou. E pentru capitolul despre fosfor. Relaţia între om şi ciclu. Cât de mult P_2O_5 am descoperit că se varsă în mare prin canalele de scurgere? Întoarse o pagină. Patru sute de mii de tone. Asta e. Practic, nerecuperabile. Pur şi simplu, risipite. Ce să mai spun de felul stupid cum procedăm cu cadavrele. În fiecare cadavru se află trei sferturi de kilogram de pentoxid de fosfor. E redat pământului, ai putea

să spui. Lordul Edward era gata să admită orice scuză, orice anticipare, orice truc al unui avocat, pentru ca să-l poată combate. Dar asta nu-i deloc suficient! spuse el fără să ţină seama de scuze, nimicind pe avocaţii acestei cauze. Să îngrămădeşti cadavrele în cimitire! Cum îţi poţi închipui că o să se distribuie fosforul? Desigur, după un timp îşi găseşte calea înapoi, spre ciclul vieţii. Dar pentru scopurile *noastre* e pierdut. Scos din circulaţie. Dacă presupunem că în fiecare cadavru se află trei sferturi de kilogram de P_2O_5, că populaţia globului terestru este de un miliard opt sute de milioane şi că mortalitatea medie e de douăzeci la mie, care este cantitatea totală redată pământului în fiecare an? Dumneata ştii să faci calcule, dragă Illidge. Fă-le pentru mine. Illidge stătea pe scaun fără să scoată o vorbă şi îşi acoperea faţa cu mâna.

— Trebuia să ţinem minte, continuă bătrânul lord, că există mulţi oameni care scapă de morţi mai abil decât noi. De fapt, numai rasele albe scot fosforul din circulaţie. Alte popoare nu au necropole, coşciuge impermeabile sau cavouri din cărămidă. Singurul popor mai risipitor ca noi sunt indienii. Închipuie-ţi, ard cadavrele şi aruncă cenuşa în fluvii! Dar indienii sunt stupizi în tot ce fac. Ce tâmpenie să arzi baliga de vacă în loc s-o redai câmpiilor! Şi apoi se mai miră că jumătate din populaţie nu are ce mânca. Pentru indieni va trebui să facem un calcul special. N-am însă date precise. Între timp, n-ai vrea să calculezi suma totală necesară pentru întregul glob? Apoi, dacă nu te supără, să faci alt calcul pentru rasele albe. Am pe undeva lista populaţiilor. Firește, procentul mortalităţii la rasele albe va fi desigur mai scăzut decât media pe întregul glob, cel puţin în Europa de vest şi în Statele Unite. N-ai vrea să stai aici? Ai loc la acest capăt al mesei. Îi făcu loc. Uite hârtie. Tocul ăsta e destul de bun.

— Nu vă supăraţi, spuse Illidge cu voce stinsă, dacă mă întind o clipă pe canapea? Nu mă simt bine.

Capitolul XXXIV

Era aproape unsprezece noaptea când Philip Quarles îşi făcu apariţia la restaurantul Sbisa. Spandrell îl zări când intră şi îi făcu semn să vină la masa unde se afla împreună cu Burlap şi Rampion. Philip traversă încăperea şchiopătând şi se aşeză lângă el.

— Am un mesaj pentru tine, dar şi ceva mai important, spuse Spandrell, băgându-şi mâna în buzunar. E vorba de cheia casei tale. I-o dădu, explicându-i cum intrase în posesia ei. Dacă Philip ar fi ştiut ce se întâmplase la el acasă în acea seară… Elinor a plecat la Gattenden, continuă Spandrell. A primit o telegramă. Se pare că băieţelul nu se simte tocmai bine. Te aşteaptă mâine.

— N-are decât să mă aştepte! spuse Philip. Am cel puţin cincisprezece întâlniri. Ce-are băiatul?

— Nu se ştie precis. Philip dădu din umeri.

— Dacă ar fi fost ceva grav, soacră-mea n-ar fi telegrafia!, zise el, cedând tentaţiei de a fi spiritual. Aşa face mereu. E perfect calmă dacă cineva din familie are o dublă pneumonie, şi teribil de neliniştită dacă e vorba de-o durere de cap sau de crampe la stomac. Se întrerupse ca să comande o omletă şi o jumătate de sticlă de vin de Mosella. „Totuşi, se gândi Philip, băiatul nu se simţea prea bine în ultimele săptămâni.” Regretă că a cedat tentaţiei de a face un spirit. Iar ceea ce spusese nu fusese câtuşi de puţin spiritual. Dorinţa de a fi amuzant – iată principalul lui defect de scriitor. Cărţile lui ar fi mult mar bune dacă le-ar fi lăsat să fie mai plicticoase. Se cufundă într-o tăcere posomorâtă.

— Copiii ăştia! spuse Spandrell. Dacă-ţi place să ai copii…

— Trebuie să fie totuşi foarte plăcut să ai un copil, spuse Burlap cu regretul cuvenit. Doresc adeseori să…

Rampion îl întrerupse.

— Trebuie să fie mai plăcut să rămâi copil. Vreau să zic, la maturitate. Rânji.

— Te ocupi de copiii tăi? îl întrebă Spandrell.

— Mă ocup cât se poate de puţin. Din nefericire trebuie să meargă la şcoală. Sper din toată inima că n-au să înveţe prea multe. Ar fi absolut îngrozitor să devină nişte profesoraşi îndopaţi de cunoştinţe, făcând paradă de micile lor generalizări abile şi abstracte. Probabil că asta are să se şi întâmple. Numai ca să mă irite. În general, copiii îşi irită părinţii. Fireşte, nu dinadins, ci fără să-şi dea seama, fiindcă nu se pot abţine, fiindcă părinţii i-au condus probabil excesiv într-o direcţie, iar natura reacţionează, încercând să restabilească echilibrul. Da, da, am simţit-o în cazul meu. Dracii ăştia mici au să devină nişte profesori, sau oameni de ştiinţă dezgustători, ca prietenul tău îllidge, spuse el, întorcându-se spre Spandrell, care tresări jenat când se auzi pomenit şi se enervă fiindcă tresărise. Creiere mici şi oribile, străduindu-se din răsputeri să suprime celelalte organe, cum ar fi, de pildă, inima şi maţele.

Spandrell zâmbi semnificativ, în stilul său ironic şi melodramatic.

— Tânărul Illidge n-a reuşit să-şi suprime inima şi maţele, spuse el. N-a reuşit deloc.

— Desigur că n-a reuşit. Nimeni nu şi le poate suprima. Singurul rezultat e să Je transformi din organe vii în deşeuri. De ce să le transformi? în interesul cui? în interesul mulţimii de cunoştinţe stupide şi de abstracţii inutile?

— Care, de fapt, sunt destul de amuzante în ele însele, spuse Philip, întrerupând tăcerea pentru a veni în ajutorul intelectului ameninţat.

Generalizările şi goana după cunoştinţe sunt amuzante, chiar foarte amuzante, după părerea mea. Philip continuă să dezvolte justificarea hedonistă a vieţii spirituale. De ce trebuie să condamnăm micile noastre distracţii? întrebă el în concluzie. Nimeni nu condamnă golful: de ce să condamnăm atunci sporturile erudiţilor rafinaţi?

— Întrebarea ta e destul de rudimentară, nu crezi? spuse Rampion. Pomul se cunoaşte după roade. Roadele golfului nu există, nu fac rău nimănui, sau sunt într-adevăr folositoare. Un ficat sănătos, de exemplu – iată un rod splendid. Cât priveşte roadele intelectualismului – Dumnezeule! Se strâmbă. Priveşte-le. Întreaga noastră civilizaţie industrială – iată roadele lui; ziarul de dimineaţă, radioul, cinematograful, toate sunt roadele lui. Tancurile şi trinitrotoluenul, Rockefeller şi Mond. Toţi sunt roadele intelectualismului profesional, sistematic organizat în ultimele două sute de ani. Şi vreţi să aprob distracţiile voastre? Eu unul prefer luptele de tauri. Ce contează tortura câtorva animale şi abrutizarea câtorva sute de spectatori pe lângă distrugerea, infectarea şi înjosirea unei lunii întregi? Iată ce-au lăcut unii ca voi. intelectuali rafinaţi, de când aţi profesionalizat şi organizat distracţiile voastre.

— Lasă-tc păgubaş! spuse Philip. Tabloul e cam lugubru. Şi în orice caz, chiar dacă ar fi corect, nu intelectualii rafinaţi pot fi făcuţi răspunzători de felul în care alţii le-au folosit părerile.

— Sunt răspunzători! Fiindcă i-au crescut pe alţii în spiritul blestematei lor tradiţii intelectuale. La urma urmei, ceilalţi oameni sunt şi ei nişte intelectuali rafinaţi, la un alt nivel însă. Un om de afaceri nu-i decât un om de ştiinţă puţin mai prost decât un adevărat om de ştiinţă, şi trăind la fel de unilateral şi de intelectual, în limitele intelectului său, ca şi acesta din urmă. Iar rezultatul e o degenerare psihologică. Deoarece, adăugă el în paranteză, roadele distracţiilor noastre nu

reprezintă, fireşte, numai angrenajul vieţii industriale moderne, ci şi o decădere psihică, un infantilism, o degenerare, tot felul de nebunii şi de răsturnări primitive. Nu, nu, nu sunt deloc de acord cu preţioasele voastre distracţii mintale. Aţi face mult mai puţin rău dacă aţi juca glof.

— Dar adevărul? întrebă Burlap, care ascultase discuţia fără să vorbească… Ce se întâmplă cu adevărul?

Spandrell schiţă un gest afirmativ.

— Nu merită să-l căutăm?

— Desigur, spuse Rampion. Dar nu acolo unde-l caută Philip şi prietenii lui, erudiţii şi oamenii de ştiinţă.

— În definitiv, singurul adevăr care poate să ne intereseze, sau pe care-l putem cunoaşte, este adevărul uman. Iar pentru a-l descoperi trebuie să-l cauţi cu toată fiinţa şi nu doar cu o parte specializată a ei. Oamenii de ştiinţa încearcă să găsească adevărul neuman. Nu cred că vor reuşi vreodată să-l găsească în întregime, căci un om de ştiinţă nu poate înceta complet de a fi o fiinţă umană. Pot reuşi însă să se detaşeze foarte mult de lumea umană a realităţii. Storcându-şi creierii, pot dobândi o noţiune vagă a universului, aşa cum ar apare ea unui ochi neomenesc. Cât priveşte teoria quantumului, a mecanicii ondulatorii, a relativităţii etc., mi se pare că datorită lor oamenii s-au îndepărtat cert fie umanitate. Spuneţi-mi, la ce dracu folosesc toate teoriile astea?

— În afară de distracţia propriu-zisă, spuse Philip, teoriile pot duce la descoperiri practice uimitoare, ca secretul dezagregării atomului şi eliberarea unor cantităţi nelimitate de energie.

— Şi, în consecinţă, fiinţele umane vor ajunge într-o stare de imbecilitate absolută, complet subordonate maşinilor, îşi bătu joc Rampion. Cunosc eu paradisele voastre. Dar ceea ce ne interesează în momentul de faţă este adevărul. Acest adevăr neuman, la care oamenii de ştiinţă

încearcă să ajungă graţie intelectului lor, n-are absolut nicio legătură cu viaţa umană obişnuită. Adevărul nostru, singurul adevăr uman, îl descoperi trăind complet, cu toată' fiinţa. Rezultatele distracţiilor voastre, Philip, toate aceste faimoase teorii despre cosmos şi aplicaţiile lor practice n-au nicio legătură cu singurul adevăr care contează. Iar adevărul neuman nu numai că nu se poate aplica, dar mai e şi primejdios. Distrage atenţia oamenilor de la adevărul uman important, îi îndeamnă să-şi falsifice experienţa, astfel ca realitatea trăită să se poată adapta teoriilor abstracte. Uite un exemplu de adevăr neuman temeinic, sau cel puţin unul care era temeinic în tinereţea mea: calităţile secundare nu au o existenţă reală. Cel ce ia această teorie în serios îşi distruge întreaga structură a vieţii ca fiinţă umană, căci fiinţele umane sunt astfel întocmite încât calităţile secundare reprezintă pentru ei singurele calităţi adevărate. Neagă-le, şi te sinucizi.

— Dar în practică, spuse Philip, nimeni nu le neagă.

— Nu le neagă complet, îi dădu dreptate Rampion. Fiindcă nu este posibil. Un om nu-şi poate anula cu totul senzaţiile şi sentimentele fără să-şi ucidă trupul. Le poate însă neglija. De fapt, asta fac cei mai mulţi oameni inteligenţi şi cu o educaţie aleasă – neglijează elementul uman în favoarea celui neuman. Motivul lor este diferit de cel al creştinilor, dar rezultatele sunt aceleaşi. Un fel de autodistrugere. Rezultatul e întotdeauna acelaşi, continuă el, izbucnind într-un acces de furie. De câte ori încerci să fii mai bun decât un om, rezultatul este întotdeauna acelaşi. Moartea, într-un fel sau altul. Încerci să fii mai mult decât eşti de la natură, omori ceva în tine, şi devii mult mai puţin. M-am săturat de toate prostiile astea despre o viaţă mai înaltă, despre un progres moral şi intelectual, despre o viaţă dedicată unui ideal etc. Toate te duc la moarte. Tot atât de sigur ca şi

atunci când trăieşti numai pentru bani. Din toţi creştinii moralişti, isteţii culţi, tinerii oameni de ştiinţă inteligenţi şi afacerişti tip Smile – din toţi aceşti mormoloci umani care încearcă să se umfle ca să devină mari cât un taur şi de o spiritualitate pură, de un idealism pur, de o capacitate pură, de o inteligenţă conştientă şi pură – nu rămân decât fragmente de mormoloc, de fapt fragmente intrate în putrefacţie. Toata afacerea asta e o imensă prostie, o minciună imensă şi revoltătoare. Împuţitul tău de Sfânt Francisc, de exemplu. Se întoarse spre Burlap, care protestă. Nu-i decât un împuţit, insistă Rampion. Un omuleţ prost şi închipuit, care se umfla ca să devină mare cât Iisus, şi care n-a reuşit decât să-şi distrugă orice urmă de bun-simţ şi de decenţă care mai exista în el, transformându-se în fragmentele scârboase şi împuţite ale unei fiinţe omeneşti adevărate. Gândiţi-vă cum se excita când lingea un lepros! Puah! Ce omuleţ prevers şi dezgustător! Se credea prea superior ca să sărute o femeie; voia să fie deasupra unui lucru atât de vulgar cum e o plăcere naturală şi sănătoasă; n-a reuşit decât să-şi distrugă orice urmă de decenţă umană şi să devină un pervers mic şi împuţit, care nu putea găsi satisfacţii decât lingând ulcerele unui lepros. Nu uitaţi, nici nu-i trecea prin cap să-i vindece. Se mulţumea să-i lingă. Pentru propria lui distracţie, nu a lor. Revoltător!

Philip se aplecă înapoi pe scaun şi râse, dar Rampion se întoarse spre el furios.

— N-ai decât să râzi, spuse el. Dar să nu-ţi închipui că-i sunteţi într-adevăr superiori, tu şi prietenii tăi, oamenii de ştiinţă intelectuali. Aţi ucis o parte din fiinţa noastră ca şi maniacii ăştia creştini. Vrei să-ţi citesc programul vostru? Luă cartea care se afla pe masă, alături de el, şi începu s-o răsfoiască. Am dat peste paragraful ăsta chiar acum, când veneam cu autobuzul. Ascultă. Începu să citească, pronunţând cuvintele franţuzeşti cu

atenţie şi cu o voce clară; *„Plus un obstacle matériel, toutes les rapidités gagnees par la science et la richesse. Pas une tare à l'indépendance. Voir un crime de lèse-moi dans toute fréquentation, homme au pays, qui ne serait pas expressément voulu. L'énergie, le recueillement, la tension de la solitude, les transporter dans Ies raports avec de vrais semblables. Pas d'amour peut-être, mais des amitiés rares, difficiles, exaltées, nerveuses; vivre comme on revivrait en esprit de détachement, d'inquiétude et de revanche."*[215] Rampion închise cartea şi se uită în sus. Iată programul vostru, îi spuse el lui Philip. Formulat de Marie Lenéru[216] în 1901. Foarte scurt, precis şi complet. Şi, Doamne Sfinte, ce oroare! Niciun corp, niciun contact cu lumea materială, niciun contact cu fiinţele umane, în afara celui intelectual, nicio dragoste…

— L-am mai schimbat niţel de la 1901 încoace, spuse Philip zâmbind.

— Nu tocmai. Aţi admis fornicaţia promiscuă, atât. Dar nu dragostea, nu contactul firesc, nu aţi renunţat la orgoliul din mintea voastră şi nici la abandonarea instinctelor. Deloc. Vă agăţaţi de voinţa voastră conştientă. Orice lucru trebuie să fie tot timpul *expressément voulu.* Iar legăturile exclusiv mintale. Viaţa trebuie trăită, nu ca în mijlocul unei lumi de oameni vii, ca şi cum ar fi o amintire solitară, o fantezie şi o meditaţie. O masturbare fără sfârşit, ca şi lunga şi oribila carte a lui Proust. Asta-i viaţa superioară. Sau, cu alte cuvinte, un termen eufemic pentru începutul morţii. E semnificativ, e simbolic, că această muiere Lenéru era surdă şi mioapă. Semnele exterioare şi vizibile ale unui adevăr interior şi spiritual. Biata femeie! Putea fi iertată pentru spiritualitatea ei. Dar ceilalţi adepţi a unei vieţi superioare, cei care n-au niciun defect fizic – nu mai pot fi iertaţi. S-au mutilat dinadins, ca să se distreze. Păcat că nu-şi pot face o cocoaşă sau

contracta o cataractă la ochi. Ai şti mai bine cu cine stai de vorbă.

— Aşa e, spuse Philip, dând din cap afirmativ; râse prefăcându-se amuzat, ca să-şi ascundă jena pe care i-o pricinuise aluziile lui Rampion la incapacităţile fizice. Aşa e. Nimeni nu trebuia să creadă că din cauza piciorului estropiat nu aprecia pe deplin justeţea observaţiilor lui Rampion asupra diformităţilor.

Râsul lui nefiresc de zgomotos îl făcu pe Rampion să-l privească mirat. Ce se întâmplase? Nu se osteni să descopere.

— E o minciună sfruntată, continuă el, şi chiar o minciună idioată, să prezinţi tot timpul că eşti mai mult decât uman. E o idioţie, fiindcă n-ai să reuşeşti niciodată. Încearcă să fii mai mult decât uman, şi ai să devii mai puţin uman. Întotdeauna…

— Exact! spuse Philip. „Păşim pe-acest pământ şi ne lipsim de aripi.” Deodată auzi vocea tatălui său spunând: „Am avut ahripi. Am avut ahripi.” îi revăzu faţa congestionată şi pijamaua de mătase de un roz viu. Ridicol şi jalnic. Ştiţi de cine sunt versurile astea? continuă el. E ultimul rând al unei poezii pe care am scris-o la douăzeci şi unu de ani, sperând să capăt premiul „Newdigate” la “Oxford. Subiectul era *Regele Arthur,* dacă-mi aduc bine aminte. Inutil să vă mai spun că n-am luat premiul. Versul ăsta e însă reuşit.

— Mai bine ai fi trăit în spiritul versului, decât să te prostituezi alergând după abstracţii. Nici vorbă însă, nimeni nu se compară cu un autor pasionat după abstracţii când e vorba să le denigreze. Ştie din proprie experienţă cum pot să-i distrugă viaţa. Omul obişnuit îşi poate îngădui să se ocupe de abstracţii, fără să se oprească din drum. Îşi poate de asemenea îngădui să aibă aripi, atât timp cât nu uită că are şi picioare. Oamenii nu eşuează decât atunci când se străduiesc să zboare tot timpul. Au ambiţia să fie îngeri, hu reuşesc să

devin decât curci, gâşte sau vulturi dezgustători şi ciori ce se hrănesc cu hoituri.

— Dar toate acestea, spuse Spandrell, întrerupându-şi lunga tăcere, nu-s decât evanghelia animalismului. Aproape că ne sfătuieşti să ne purtăm ca nişte animale.

— Vă sfătuiesc să vă purtaţi ca nişte fiinţe umane, spuse Rampion. Cee ce este oarecum diferit. În orice caz, continuă el, e mult mai bine ca să te porţi ca un animal – vreau să zic un animal autentic care n-a fost încă domesticit – decât să inventezi un diavol şi apoi să te porţi ca cel pe care l-ai inventat.

Urmă o scurtă tăcere.

„Ce-ar fi dacă le-aş spune, se gândi Spandrell, ce-ar fi dacă le-aş spune că m-am repezit asupra unui om din dosul unui paravan şi l-am lovit la tâmplă cu măciuca." Mai bău niţel coniac.

— Nu, rosti el cu voce tare, nu sunt prea sigur că ai dreptate. Purtându-te ca un animal înseamnă să te porţi ca o creatură care nu ştie ce înseamnă binele şi răul. Mai înainte însă de a te purta ca un diavol, trebuie să ştii ce înseamnă binele. Şi totuşi crima fusese cât se poate de stupidă, de sordidă şi de dezgustătoare. Da, o mare prostie, o stupiditate enormă. În interiorul mărului crescut în pomul ştiinţei binelui şi răului, Spandrell găsise nu foc şi otravă, ci doar o putreziciune cafenie şi dezgustătoare şi câţiva viermi mici. Lucrurile nu există decât în funcţie de opuşii lor, urmă el încruntându-se la propriile-i gânduri. Diavolul implică prezenţa lui Dumnezeu.

— Nu încape îndoială, spuse Rampion nerăbdător. Un diavol de o răutate absolută implică un Dumnezeu de o bunătate absolută. Ei bine, ce părere aveţi? Ce-are a face cu voi sau cu mine?

— Are foarte mult de-a face, după părerea mea.

— Are tot atât de a face cu noi cât are de a face faptul că această masă se compune din electroni, dintr-o serie de valuri care se ondulează într-un

mediu necunoscut sau dintr-un număr mare de puncte-evenimente, într-o continuitate de patru dimensiuni, sau din orice alt lucru din care ne asigură Philip şi prietenii lui, oameni de ştiinţă, că se compune. Doar atât, adică aproape din nimic. Dumnezeul vostru absolut aparţine faptelor neumane. Singurele lucruri ce ne interesează sunt micii şi relativii dumnezei şi diavoli ai istoriei şi ai geografiei, micile şi relativele elemente bune şi rele ale cazuisticii individuale. Tot restul e neuman şi nu ne priveşte; dacă te laşi influenţat de consideraţii neumane, absolute, atunci devii în mod inevitabil un prost, o canalie, sau poate amândouă la un loc.

— Dar asta-i mai bine decât să devii un animal, insistă Spandrell. Prefer să fiu un prost sau o canalie decât un taur sau câine.

— Dar nimeni nu-ţi cere să fii taur sau câine, spuse Rampion enervat. Nimeni nu-ţi cere să fii altceva decât om. Bagă de seamă: Om. Nu înger sau diavol. Omul este o creatură care înaintează atent şi prudent, în echilibru pe o coardă întinsă, cu mintea, conştiinţa şi spiritul la un capăt al bastonului care-i permite să-şi păstreze echilibrul, iar cu tot ce are inconştient, pământesc şi misterios în el la celălalt capăt. Înaintează păstrându-şi echilibru, ceea ce e extrem de dificil. Iar singurul lucru absolut pe care-l va putea cunoaşte într-adevăr vreodată este absolutul echilibrului perfect. Absolutul relativităţii perfecte, ceea ce din punct de vedere intelectual reprezintă un paradox şi o prostie. La fel se întâmplă însă şi cu orice adevăr adevărat, real şi viu, care conform logicii nu-i decât o prostie. Iar din punctul de vedere al adevărului viu, logica nu-i decât o prostie. Poţi să alegi ce vrei, logica sau viaţa. Depinde de gust. Unii preferă să fie morţi.

„Preferă să fie morţi”. Cuvintele continuau să răsune în mintea lui Spandrell. Edward Webley

zăcea pe duşumea, legat ca un pui de găină. O fi preferat să fie mort?

— Cu toate acestea, spuse Spandrell încet, unele lucruri trebuie să rămână întotdeauna absolut şi radical greşite. Omorul, de exemplu. Voia să creadă că omorul era mai mult decât josnic, sordid şi dezgustător. Voia să creadă că mai era şi teribil, tragic. Asta-i o greşeală absolută, spuse el.

— Dar de ce mai absolută decât oricare alt lucru? spuse Rampion. Există circumstanţe când omorul este evident necesar, drept şi lăudabil. Singura acţiune absolut reprobabilă, pe care un om o poate înfăptui, este după părerea mea o acţiune împotriva vieţii, împotriva propriei sale integrităţi. Omul acţionează greşit dacă se perverteşte pe sine, dacă îşi falsifică instinctele.

Spandrell deveni sarcastic.

— Revenim la animale, spuse el. O să ajungem să ne dăm târcoale ca nişte fiare flămânde, care încearcă să-şi satisfacă poftele când li se dezlănţuie. Asta-i ultimul cuvânt al inteligenţei umane?

— Ascultă-mă pe mine, situaţia nu-i tocmai aşa de stupidă cum vrei tu s-o prezinţi, spuse Rampion. Dacă oamenii şi-ar satisface poftele instinctive numai atunci când simt cu adevărat nevoia, ca animalele pe care le dispreţuieşti atât de mult, ei s-ar purta de o mie de ori mai bine decât se poartă astăzi majoritatea fiinţelor omeneşti civilizate. Nu poftele naturale şi dorinţele spontane şi instinctive fac din oameni bestii – nu, bestii este o expresie greşită, căci implică o insultă la adresa animalelor – aş zice mai degrabă că nu ele îi fac atât de răi şi vicioşi în mod supraomenesc. Imaginaţia, intelectul, principiile şi tradiţia, ca şi educaţia sunt de vină. Nu te lăsa pradă instinctelor, şi ele n-au să-ţi facă mult rău. Dacă oamenii ar face dragoste numai sub imboldul pasiunii, dacă ar lupta numai când sunt furioşi sau înspăimântaţi, dacă ar pune mâna pe bunurile altora numai când

au mare nevoie sau când sunt împinşi de o poftă irezistibilă de-a le avea, atunci te asigur, această lume ar semăna mult mai mult cu împărăţia Cerului decât seamănă ea acum, în urma preceptelor actuale ale creştinătăţii noastre intelectuale şi ştiinţifice. Nu instinctul a creat oameni ca Byron, Casanova şi Lady Castlemaine[217], o imaginaţie libidinoasă care îţi aţâţă artificial poftele, lipsite de altminteri de o existenţă firească. Dacă bărbaţii şi femeile cu instinctele lui Don Juan n-ar face decât să se supună poftelor lor, ei n-ar avea decât foarte puţine avemuri amoroase. Trebuie să-şi excjte singuri imaginaţia mai înainte de-a începe să tacă dragoste într-o promiscuitate ocazională. La fel se întâmplă şi cu celelalte instincte. Nu oare instinctul posesiv a făcut ca civilizaţia modernă să fie atât de ahitată după bani? Instinctul posesiv trebuie mereu aţâţat artificial prin educaţie, tradiţie şi principii morale. Cei ahtiaţi după bani trebuie învăţaţi că locomia după bani este un lucru firesc şi nobil, că economia şi asiduitatea în muncă sunt virtuţi, că a convinge pe oameni să cumpere lucruri de care n-au nevoie este o operaţie creştinească. Instinctul posesiv nu e niciodată atât de puternic încât să-i facă să alerge după bani de dimineaţă până seara, o viaţă întreagă. Imaginaţia şi intelectul trebuie să dea instinctului posesiv un imbold permanent. Apoi, gândiţi-vă la un război civilizat. N-are nicio legătură cu o combativitate spontană. Bărbaţii trebuie forţaţi prin lege, apoi aţâţaţi prin propagandă până să se hotărască să lupte. Aţi face mai mult pentru pace dacă aţi spune bărbaţilor să asculte de poruncile spontane ale instinctelor lor combative, decât să întemeieze o mulţime de Ligi ale Naţiunilor.

— Ai face şi mai mult pentru pace, spuse Burlap, dacă le-ai spune să-l asculte pe Iisus.

— Nu e adevărat. Dacă le spui să asculte pe Iisus este ca şi cum le-ai fi spus să fie mai mult

decât umani. Iar practic, încercarea de a deveni mai mult decât uman înseamnă a deveni mai puţin uman. Dacă le spui să asculte orbeşte de Iisus, înseamnă a le recomanda indirect să se poarte ca nişte idioţi, şi, în sfârşit, ca nişte diavoli. Gândiţi-vă la câteva exemple. Bătrânul Tolstoi – un om de valoare, care a devenit fatal un idiot, încercând să fie mai mult decât un om de valoare. Sau oribilul tău Sfânt Francisc. Se întoarse către Burlap. Un alt idiot, dar pe punctul de a deveni un diavol. Masochismul, distrugerea a tot ce este decent, frumos şi viu. Iată programul lor. Au încercat să-l asculte pe Iisus şi să fie mai mult decât oameni; n-au reuşit decât să devină încarnaţia unei distrugeri diabolice pure. Ar fi putut rămâne fiinţe umane absolute decente dacă ar fi încercat să se poarte firesc, conform instinctelor. Dar nu, ei voiau să fie mai mult decât umani, diavolii, imbecilii! Ruşine lor! Rampion se strâmbă şi dădu din cap dezgustat. Dacă te gândeşti, continuă el indignat, că lumea e plină de astfel de creaturi! Poate că nu merg atât de departe ca Sfântul Anton şi demonii lui sau ca Sfântul Francisc şi cretinii săi. Dar le seamănă mult. Diferenţa e doar de grad. Toţi sunt la fel de pervertiţi încercând să fie neumani. De o religiozitate neumană, de o moralitate neumană, intelectual şi ştiinţific neumani, neumani în specializare ca şi în eficacitate, neumani ca oameni de afaceri, neumani în zgârcenia lor şi în pofta lor de a poseda, de o lascivitate neumană, ca a lui Don Juan; individul conştient este şi el neuman chiar în dragoste. Sunt pervertiţi cu toţii. Pervertiţi ai bunătăţii sau ai răutăţii, ai spiritului sau ai trupului; departe de tipul uman normal, departe de umanitate. Lumea este un azil de pervertiţi. Patru dintre ei se află la această masă. Se uită împrejur rânjind; Un pervertit ca Iisus, mic şi pur. Burlap surâse îngăduitor. Un pervertit intelectual şi estetic.

— Mulţumesc pentru compliment, spuse Philip.

— Un pervertit al moralităţii şi filosofiei. Se întoarse către Spandrell. Aproape un mic Stavroghin. Iartă-mă că vorbesc aşa, dar eşti într-adevăr de o tâmpenie colosală. Se uită atent la faţa lui. Zâmbeşti ca toate personagiile tragice din romane la un loc! Zâmbeşti însă zadarnic, căci acest zâmbet nu-ţi poate ascunde prostia şi ignoranţa.

Spandrell îşi aruncă capul înapoi, şi rânji. „Dacă Rampion ar şti, îşi spuse, dacă ar şti… Dacă ar şti, l-ar crede mai puţin prost?"

— Râzi cât vrei, bătrâne Dostoievski! Dar lasă-mă să-ţi spun că lui Stavroghin ar fi trebuit să i se zică Idiotul şi nu lui Mâşkin. Era incomparabil mai prost şi mai pervertit.

— Şi ce fel de tâmpit şi de pervertit este cea de a patra persoană de la aceasta masă? întrebă Philip.

— Asta mă întreb şi eu! Rampion dădu din cap. Părul său fin se înfoie mătăsos. Surâse. Un pedagog pervertit. Un pervertit ca Eremia. Un pervertit care îşi face sânge rău pentru această lume bătrână şi nenorocită. Şi mai ales, un pervertit care bolboroseşte ca o maimuţă. Se sculă. Iată de ce mă duc acasă, spuse el. Felul cum am vorbit e într-adevăr neuman. Absolut scandalos. Mi-e ruşine. Dar n-am încotro: când te lupţi cu lucruri şi persoane neumane, devii inevitabil neuman. Îşi luă rămas-bun făcându-le un semn cu mâna, şi ieşi.

*

Când Burlap se întoarse acasă, o găsi pe Beatrice aşteptându-l ca de obicei. În ultimele săptămâni, se obişnuise să facă pe copilul răsfăţat, aşezându-se jos la picioarele ei; capul lui, cu cheia mică şi roză în creştet, înconjurată de un păr negru şi cârlionţat, se sprijinea pe genunchii lui Beatrice. Burlap îşi bău laptele cald şi îi vorbi despre Rampion. Un om extraordinar. O celebritate. O

celebritate? întrebă Beatrice cu neîncredere. Nu-i plăcea să audă spunându-se despre un om în viaţă că e o celebritate. Era cu totul altceva dacă se discuta despre morţi; erau morţi. Afară fireşte de cazul când era vorba de Denis. Cum putea să afirme că Rampion e celebru, insistă ea geloasă. Poate nu foarte celebru, dar în orice caz destul de celebru, îi răspunse Burlap. Păcat că e atât de straniu, de opac la valorile spirituale, păcat că are această prejudecată, această opacitate parţială. Atitudinea lui e de înţeles. Rampion reacţiona împotriva unei exagerări într-o anumită direcţie, situându-se însă la extrema opusă. De pildă, neputinţa lui de a-l înţelege pe Sfântul Francisc. Opiniile lui asupra Sfintului Francisc erau groteşti şi absolut îngrozitoare. O atitudine nemaipomenită şi regretabilă în acelaşi timp.

— Ce părere are? întrebă Beatrice cu o voce severa.

De când îl întâlnise pe Burlap, începuse să ia apărarea Sfântului Francisc.

Burlap îi relată cu unele reţineri părerea lui Rampion asupra Sfântului Francisc. Beatrice se indignă. Cum putea să afirme aşa ceva? Cum îndrăznea? Ce infamie! Burlap recunoscu acest defect real al lui Rampion. Dar ce puţini, adăugă el caritabil, ca să-l scuze, se năşteau cu o adevărată înţelegere a frumuseţii spirituale. Rampion era un om extraordinar în multe privinţe, dar îi lipsea parcă acel simţ suplimentar care a permis unor oameni ca Sfântul Francisc să înţeleagă frumuseţea aflată dincolo de frumuseţea terestră. Burlap se credea înzestrat, într-o oarecare măsură, cu această calitate. Ce rar întâlnea un om care să-i semene!

Când se discuta despre Sfântul Francisc, se simţea ca un străin în faţa celorlalţi. Ca şi cum ar fi fost singurul om cu vedere normală într-o ţară în care majoritatea oamenilor sufereau de daltonism. Beatrice împărtăşea aceleaşi sentimente. Era, fireşte, una dintre puţinele persoane care vedea

normal. O simţise numaidecât, de când o întâlnise prima dată. Beatrice clătină grav capul. Da, şi ea simţise la fel. Burlap o privi şi îi surâse. Ştia. Beatrice încercă un sentiment de mândrie şi importanţă.

— Să luăm, de pildă, ideile lui Rampion despre dragoste, spuse Burlap dând din cap. Ce vulgare, ce animalice, ce obscene!

— Îngrozitoare, spuse Beatrice plină de înţelegere. Denis, îşi spuse ea, era cu totul altfel. Se uita cu dragoste la părul lui cârlionţat, la urechile lui frumoase şi foarte mici; până şi chelia roz exercita asupra ei o atracţie patetică. Se aşternu o lungă tăcere.

În sfârşit, Burlap suspină adânc.

— Ce obosit mă simt! spuse el.

— Ar trebui să te duci la culcare.

— Sunt prea obosit ca să mă mişc.

Se lăsă şi mai mult cu obrazul pe genunchii ei, şi îşi închise ochii.

Beatrice ridică mâna, ezită o clipă, apoi o lăsă să cadă iarăşi; o ridică din nou şi începu să îşi plime degetele cu un gest alintător, prin buclele lui negre. Urmă o nouă şi lungă tăcere.

— Nu te opri, spuse el când Beatrice îşi retrase, în sfârşit, mâinile. Mă linişteşte atât de mult. Degetele tale degajă o forţă binefăcătoare. Aproape că mi-a trecut durerea de cap.

— Te doare capul? întrebă Beatrice, grija ei transformându-se, ca de obicei, într-un fel de supărare. Trebuie să te culci, ordonă ea.

— Dar mă simt atât de fericit!

— Nu, trebuie!

Sentimentele ei de protecţie maternă se redeşteptară. O dragoste tiranică.

— Ce crudă eşti! se plânse Burlap, ridicându-se fără chef în picioare.

Beatrice avu remuşcări.

— Am să te mângâi pe frunte după ce ai să te urci în pat, îi promise ea. Regretă şi ea tăcerea

plăcută şi caldă, intimitatea mută, destrămată atât de brusc de izbucnirea ei despotică. Căută o explicaţie ca să se scuze. Durerea de cap avea să revină dacă Burlap nu adormea chiar în clipa când ea îl vindeca. Şi aşa mai departe.

Burlap se culcase de vreo zece minute când Beatrice veni ca să-şi ţină promisiunea. Îmbrăcase un capot verde şi îşi împletise părul blond într-o coadă lungă şi groasă, care se clătina puţin la fiecare pas; parcă ar fi fost coada grea şi împletită a unui cal de tracţiune expus la o expoziţie agricolă.

— Arăţi de doisprezece ani cu coada asta pe spate, spuse Burlap încântat.

Beatrice începu să râdă, un râs cam nervos, şi se aşeză pe marginea patului. Burlap îşi ridică mâna şi apucă coada groasă şi împletită.

— Ce nostimă el spuse el. Îţi vine să tragi de ea. Trase uşor, în joacă.

— Bagă de seamă, îl preveni ea. Am să te trag şi eu de păr, cu toată durerea ta de cap. Îi apucă una dintre buclele negre.

— *Pax, pax!* se rugă el, revenind la vocabularul şcolii primare. Îţi dau drumul. Adevăratul motiv, adăugă el, pentru care băieţilor nu le place să se bată cu fetiţele, e că fetiţele sunt mai nemiloase, mai feroce.

Beatrice râse din nou. Urmă o tăcere. Simţi că i se taie respiraţia; inima începu să-i bată mai tare, ca atunci când aştepţi cu nerăbdare să se întâmple ceva.

— Te mai doare capul? întrebă ea.

— Destul de rău.

Beatrice întinse mâna şi i-o lăsă pe frunte.

— Mâna ta are puteri magice, spuse el. Cu o mişcare rapidă şi neaşteptată se întoarse pe o parte sub cearceaf şi îşi lăsă capul în poala ei. Aşa e bine, şopti el, şi oftând cu un suspin de mulţumire, închise ochii.

O clipă, Beatrice fu surprinsă, aproape speriată. Acest cap brunet, lăsat greu pe coapsele ei – ce lucru ciudat, ce înspăimântător. Trebui să-şi reprime un uşor fior înainte de a se putea simţi mulţumită de gestul lui copilăresc şi plin de încredere. Începu să-i mângâie fruntea, apoi pielea capului, printre buclele negre şi dese. Timpul trecea. Tăcerea plăcută şi caldă îi învălui iar, intimitatea mută a contactului se restabili. Grija ei părintească şi despotică încetase; devenise tandră. În această intimitate caldă, armura durităţii ei se topise parcă, o dată cu spaimele care o făuriseră.

Burlap oftă din nou. Dormita fericit într-un fel de pasivitate senzuală.

— Te simţi mai bine? şopti ea eu voce domoală.

— Tot mă mai doare deasupra urechii, îi şopti el drept răspuns. Îşi întoarse capul pe o parte ca să-i îngăduie mai uşor accesul la punctul dureros; obrazul lui îi apăsă stomacul, stomacul ei moale, care vibra puternic în timp ce respira; simţi cum stomacul cedează presiunii obrazului.

La acest contact, Beatrice tresări spasmodic cuprinsă brusc de spaimă. Trupul i se revoltă în faţa acestei intimităţi fizice atât de apropiate. Cum Burlap nu se mişca şi nu făcea niciun gest primejdios, nicio tentativă menită să ducă la un contact mai direct, spaima i se potoli treptat, iar uşoara ei emoţie spori şi intensifică acel splendid şi cald sentiment de tandreţă care o cuprinsese. Îşi plimbă mai departe degetele prin părul lui. Îi simţea respiraţia caldă pe stomac. Se înfiora uşor; fericirea ei palpita de. teamă la gândul celor ce vor urma. Trupul tremura şi el, dar parcă de bucurie; se temea şi totuşi era curajoasă; se retrăgea, dar contactul fizic o încălzea şi, în ciuda spaimei, simţea chiar o dorinţă timidă.

— E mai bine? şopti ea din nou.

Burlap îşi mişcă încet capul şi îşi apăsă obrazul şi mai tare de trupul ei moale.

— Să mă opresc? urmă Beatrice. Să plec?

Burlap îşi ridică fruntea şi o privi.

— Nu, nu, o imploră el. Nu pleca. Nu destrăma această atmosferă magică. Mai stai puţin. Culcă-te o clipă sub plapumă. Numai o clipă.

Fără să spună un cuvânt, Beatrice se întinse alături de el. Burlap trase plapuma peste ea şi stinse lumina. Pe sub mânecă largă a capotului, degetele lui îi mângâiau braţul, cu o mişcare delicată, ca o mână de fantomă; păreau degetele umflate cu aer ale unei mănuşi de cauciuc, care în întunericul şedinţelor de spiritism te înfioară atingându-ţi uşor faţa şi aducându-ţi de pe lumea cealaltă o consolare şi un mesaj de dragoste de la morţii iubiţi. O mângâia, mâna lui rămânând totuşi o mănuşă de cauciuc spirituală, ca la o şedinţă de spiritism; putea să facă dragoste cu ea, şi să-i lase impresia că se află pe altă lume, iată marea artă a lui Burlap. Încet, cu răbdare, cu o delicateţă imaterială şi infinită, continuă că o mângâie. Armura lui Beatrice se topi complet. Cu degete uşoare, de fantomă venită de pe lumea cealaltă, Burlap îi mângâia parcă fiinţa vitală, delicată, tânără şi tremurândă. Armura dispăruse, se simţea însă în perfectă siguranţă alături de Denis. Nu se mai temea, deşi trupul fraged, ca al unui copil, tremura încă în timp ce uşoare palpitaţii îi tăiau răsuflarea şi îi intensificau fericirea. Se simţea într-o siguranţă deplină – mângâierile repetate cu răbdare, de la încheietura mâinii până la umăr şi înapoi îi păruseră că ţin o veşnicie, o veşnicie plină de delicii – mâna fantomei apăru de pe lumea cealaltă şi-i atinse sânul. Îl atinse discret, ca pe un balon umplut cu aer; alunecă misterios de-a lungul sânilor ei rotunzi, iar degetele de înger întârziau uneori pe suprafaţa lor. La prima atingere, sânul rotund tremură; păstrase încă spaimele, în ciuda fericirii totale a lui Beatrice şi a sentimentului ei de securitate. Mâna fantomă îşi repetă însă mângâierea cu răbdare, cu blândeţe şi fără să o sperie, până ce tremurul sânului se potoli, cerând

în sfârşit cu pasiune ca mângâierea să reînceapă; întregul ei corp vibra de curentul trimis de dorinţele sinului. În beznă, veşniciile se prelungeau.

Capitolul XXXV

A doua zi, în loc să geamă la fiecare revenire a durerii, copilul începu să ţipe. Urletele lui stridente se repetau cu regularitatea unui ceasornic. Lui Elinor i se părea că durează ore nesfirşite. Ţipa ca un iepure prins într-o cursă, dar de o mie de ori mai îngrozitor, căci ţipetele erau ale unui copil şi nu ale unui animal. Elinor se simţea şi ea ca prinsă într-o cursă. Prinsă într-o cursă de propria ei neputinţă de a-i alina durerile. Prinsă în cursă de un obscur sentiment de vinovăţie, de o credinţă iraţională (obsedată totuşi, deşi iraţională), de o convingere din ce în ce mai apăsătoare şi mai înăbuşitoare că, într-un fel greu de explicat, totul era din vina ei, că totul reprezenta o pedeapsă aplicată cu răutate altcuiva, pentru o greşeală săvârşită de ea. Prinsă în cursa întinsă chiar de ea, dar despărţită de cea a băiatului. Elinor stătea la marginea patului, ţinându-i minutele ca printre gratii nevăzute, incapabilă să-i vină în ajutor, şi aşteptând în tăcerea marcată doar de respiraţia grea şi accelerată a copilului ca ţipetele înfiorătoare să reînceapă, ca faţa să i se descompună brusc, ca trupul lui mic să fie chinuit de dureri pe care avea sentimentul că i le provoacă chiar ea.

În sfârşit, doctorul veni cu calmantele.

Philip sosi cu trenul de douăsprezece şi douăzeci. Nu se grăbise să se scoale ca să prindă un tren mai de dimineaţă. Îl plictisea faptul că trebuia să părăsească Londra. Sosirea lui târzie reprezenta un fel de protest. Elinor trebuia să înveţe să nu se mai agite de fiecare dată când copilul avea dureri de stomac. Era absurd.

Elinor îl întâmpină la intrare când Philip coborî din maşină. Faţa ei palidă şi descompusă, ochii ei

plini de disperare, cu cearcăne negre, îl înspăimântară în clipa când o zări.

— Dar tu eşti cea bolnavă, spuse el adânc îngrijorat. Ce-i cu tine?

Elinor nu îi răspunse imediat; rămase pe loc, îl îmbrăţişa, ascunzându-şi faţa la pieptul lui, strâns lipită de el.

— Doctorul Crowther spune că are meningită, şopti ea în cele din urmă.

La cinci jumătate sosi sora pe care doamna Bidlake o chemase telefonic în cursul dimineţii. Ziarele de seară veniră cu acelaşi tren; şoferul aduse câteva. Pe prima pagină se anunţa descoperirea cadavrului lui Everard Webley în propriu! său automobil. Ziarele fură duse mai întâi bătrânului John Bidlake, care dormita nepăsător în bibliotecă. Începu să le citească; ştirea că murise cineva îl impresiona atât de puternic, încât uită complet de toate preocupările sale cu privire la propria-i moarte. Deodată, întinerit, sări în picioare şi alergă spre hol fluturând ziarul.

— Philip! strigă el tare cu vocea lui răsunătoare, care nu mai fusese auzită de câteva săptămâni. Philip! Vino numaidecât!

Bidlake, care tocmai ieşise din odaia copilului bolnav şi stătea de vorbă pe coridor cu doamna Bidlake, coborî în grabă scările să afle ce s-a întâmplat. Cu o expresie aproape triumfătoare, John Bidlake îi întinse ziarul.

— Citeşte! porunci el, dându-şi importanţă.

Când Elinor află ştirea, aproape că leşină.

*

— Mi se pare că-i merge mai bine azi-dimineaţă, domnule doctor.

Doctorul Crowther îşi pipăi cravata ca să îndrepte nodul strâmb. Era un om mic, activ şi îmbrăcat poate cu prea multă grijă.

— Mai bine, nu-i aşa? Doarme? întrebă el într-un stil telegrafic. Pentru a-şi convinge pacienţii de competenţa lui desăvârşită, reducea conversaţia la strictul necesar. Vorbea atât ca să fie înţeles şi nimic mai mult. Nu-şi risipea energia în comentarii inutile. Discuţiile doctorului Crowther semănau cu procesul de fabricare al automobilelor Ford. Elinor nu-l putea suferi; avea însă încredere în el tocmai din cauza impertinenţei cu care îşi manifesta competenţa şi încrederea în sine, trăsături pe care ea le detesta.

— Aşa e, spuse ea. Doarme.

— Mă aşteptam, spuse doctorul Crowther dând din cap, de parcă ar fi ştiut dinainte totul; de fapt, ştia, căci boala îşi urma cursul invariabil.

Elinor urcă împreună cu el scările.

— E semn bun? îl implora ea cu o voce care cerea un răspuns favorabil.

Doctorul Crowther îşi umflă buzele, ridică arogant capul lăsat niţel într-o parte, şi dădu din umeri sceptic.

— Ştiu eu… spuse el fără să se angajeze la nimic; apoi tăcu. Evitând să explice că în decursul unei meningite o fază de depresiune urmează celei de agitaţie iniţială, economisise cel puţin o cantitate de energie suficientă ca să ridice o greutate de două kilograme până la o înălţime de un metru şi jumătate.

Băieţelul continuă să dormiteze zile întregi într-un fel de letargie, fără a suferi (Elinor se simţea recunoscătoare doctorului); părea însă îngrijorător de apatic faţă de tot ce petrecea în jur: ca şi cum n-ar fi fost pe de-a-ntregul viu. Când copilul deschise ochii, Elinor observă că pupilele se dilataseră atât de mult, încât irisul de-abia de mai vedea. Privirea albastră şi maliţioasă a micului Phil devenise inexpresivă şi sumbră. Lumina care îl chinuise atât de mult în primele zile de boală nu-l mai jena. Nu se mai agita şi nici nu mai tremura la fiecare sunet. Se părea că nu mai aude ce i se

spune. Trecură două zile; apoi, deodată, cu o spaimă năucitoare Elinor îşi dădu seama că micuţul Philip surzise aproape complet.

— Surd? repetă doctorul Crowther când îi relată îngrozitoarea ei revelaţie. E un simptom obişnuit.

— Dar nu se poate face nimic? întrebă ea.

Capcana o prindea din nou în ghearele ei, capcana din care crezuse că a scăpat când liniştea urmase acelor urlete teribile.

Doctorul Crowther clătină capul, o dată în fiecare parte. Nu scoase un cuvânt. Explicaţia ar fi echivalat cu un efort de a ridica o jumătate de kilogram. Tăcând, îşi economisea forţele, iar jumătatea de kilogram devenea un bun câştigat.

— Dar nu-l putem lăsa să rămână surd, spuse ea, după plecarea doctorului, apelând la soţul ei cu un fel de disperare, căci nu-i venea să creadă. Nu-l putem lăsa să rămână surd. Ştia că Philip nu putea să facă nimic, dar spera totuşi. Înţelegea grozăvia, dar refuza să creadă în ea.

— Dacă doctorul spune că nu-i nimic de făcut…

— Să rămână surd? repetă ea întrebarea. Surd, Phil? Surd?

— Poate că o să treacă de la sine, sugeră el ca să o consoleze; în timp ce vorbea, se întreba dacă Elinor îşi mai închipuia că băieţelul se va întrema.

A doua zi, dis-de-dimineaţă, îmbrăcată în capotul ei, urcă scările pe vârful picioarelor ca să afle de la soră cum îşi petrecuse copilul noaptea. Văzu că băieţelul se trezise. O pleoapă era larg deschisă, iar ochiul, format numai din pupilă, se uita în tavan; celălalt ochi, pe jumătate închis, clipea tot timpul, dând feţei lui micuţe înguste şi supte o oribilă expresie de veselie

— Nu-l poate, deschide, explică sora. Ochiul a paralizat, între gerrele lui lungi şi ondulate, de care fusese adeseori geloasă, Elinor observa că globul ocular se rostogolise în colţul drept al ochiului, de unde, neclintit, privea în gol.

*

— De ce dracu, spuse Cuthbart Arkwright pe tonul unei doleanţe personale, de ce dracu nu se mai întoarce o dată Quarles la Londra?

Spera să-i smulgă o prefaţă la noua lui ediţie ilustrată a *Mimilor* lui Herondas[218].

— Rusticitatea lui, explică polisilabic Willie Weaver, nu e voluntară. Copilul lui e bolnav, adăugă el, tuşind uşor, încântat de găselniţa cu „rusticitatea". Philip nu mai are chef, cum s-ar zice în Danemarca, să renunţe mult timp la fericire.

— Ei bine. eu unul aş dori să se grăbească, mormăi Arkwright, încruntându-se. Poate ar fi mai bine să găsesc pe altcineva care să-mi scrie prefaţa.

La Gattenden zilele se succedau ca fazele unui vis imposibil şi îngrozitor. După ce fusese surd câteva zile, micul Phil încetă să mai vadă. Ochii care se uitau cruciş orbiseră cu desăvârşire. După o pauză de aproape o săptămână. durerea primelor zile reveni brusc; băieţelul începu să ţipe. Mai târziu îl apucară crize violente însoţite de convulsiuni; părea să fie posedat de un demon care îl tortura. Apoi, o latură a feţei şi jumătate din corp paralizară, iar carnea începu să se topească văzând cu ochii de pe oasele lui. aşa cum se topeşte ceara la căldura unui foc interior şi invizibil. Prinsă în capcană de neputinţa ei de a-l ajuta şi de acel oribil sentiment de vinovăţie, stări intensificate la maximum de ştirea asasinării lui Everard, Elinor şedea la căpătâiul copilului şi urmărea desfăşurarea bolii, având impresia că fiecare fază e mai gravă, mai atroce, mai imposibilă decât utima. Da, imposibilă, căcj astfel de lucruri nu se puteau întâmplă şi nu se întâmplau. În orice caz nu i se puteau întâmplă ei. Propriul ei copil nu era degeaba chinuit şi deformat în faţa ochilor ei. Omul care o iubea şi pe care (oh, ce greşeală săvârşise, ce vinovată fusese, şi cât de fatală se

dovedise purtarea ei!), se hotărâsc aproape să-l iubească, fusese asasinat pe neaşteptate şi în mod misterios. Astfel de evenimente pur şi simplu nu pot avea loc. Era o imposibilitate. Şi totuşi, în ciuda acelei imposibilităţi. Everard murise şi fiecare zi îi rezerva micului Phil un chin şi mai sfişietor. Ca într-un coşmar, imposibilul se înfăptuia.

Exterior, Elinor se dovedea foarte calmă, tăcută şi chiar competentă. Când sora Butler se plânse că mesele aduse sus în camera bolnavului se răceau pe drum (şi întrebă dacă n-ar putea să capete ceai indian, deoarece ceaiul chinezesc nu-i pria digestiei). Elinor comandă ceai Lipton şi dădu dispoziţii, cu toată împotrivirea furioasă a lui Dobbs, ca dejunul şi masa de seară să fie aduse sus în vasele încălzite în apă fierbinte ce se foloseau pentru micul dejun. Îndeplinea strict toate prescripţiile telegrafice ale doctorului Crowther, atât doar că nu se odihnea mai mult. Deşi sora Butler recunoştea vrând-nevrând competenţa şi spiritul metodic al lui Elinor, luă totuşi partea doctorului, pe de o parte fiindcă voia să domnească singură şi fără opoziţie în odaia bolnavului, iar pe de altă parte dezinteresat, pentru a o cruţa pe Elinor. Calmul lui Elinor se datora unui efort; era rigiditatea unei mari tensiuni. Philip şi doamna Bidlake insistau şi ei să se odihnească; Elinor refuza să-i asculte.

— Mă simt perfect, protesta ea, negând evidenţa paloarei şi a cearcănelor.

Ar fi vrut, dacă era omeneşte posibil, să nu doarmă şi să nu mănânce deloc. A mânca şi a dormi când Everard era mort iar copilul se chinuia în casă, i se părea un gest aproape cinic. Până şi faptul de a avea un corp îi părea un comentariu cinic asupra sufletului şi tuturor activităţilor lui. Cu toate acestea, există un fel de cinism pe care sufletul trebuie să-l accepte. Elinor se culca regulat la ora unsprezece şi cobora la masă mai mult

pentru a avea forţa de a suporta o nefericire şi mai mare. Nu putea decât să sufere; voia să sufere cât mai mult, cât mai intens.

— Spune-mi, cum îi merge băiatului? o întreba tatăl ei când familia se întâlnea la dejun, vorbind cu o oarecare nepăsare în timp ce-şi sorbea supa de pui. După ce Elinor îi răspundea, se grăbea să schimbe subiectul.

John Bidlake refuzase cu încăpăţânare să intre vreodată în odaia unde zăcea bolnav nepotul său. Nu suportase niciodată spectacolul suferinţei, al bolilor, şi în principiu, nimic ce i-ar fi putut aminti durerea şi moartea de care se temea înfiorător. De data aceasta, spaima lui avea o justificare aparte. Datorită talentului de a inventa superstiţii în ceea ce-l privea, talent prin care se remarcase deseori, hotărâse în taină că propria lui soartă era legată cea a copilului. Dacă copilul se întrema, se vindeca şi el. Dacă nu… O dată formulată, superstiţia nu mai putea fi ignorată. „E absurd, încerca el să se convingă. N-are niciun sens, e o tâmpenie.” Dar la auzul fiecărei ştiri proaste din camera copilului, se cutremura. Dacă ar fi intrat în odaia bolnavului, ar fi putut să aibă, fără niciun folos, cea mai îngrozitoare confirmare a presimţirilor. Şi mai ştii?, suferinţele copilului ar fi putut, pe o cale misterioasă, să-l infecteze şi pe el. Nici nu voia să audă de băiat. În afara acestei singure şi scurte întrebări de la dejun, nu făcea niciodată vreo aluzie la copil, şi de câte ori cineva aducea vorba despre acesta, Bidlake schimba subiectul conversaţiei (bătând pe furiş în lemn), sau se retrăgea ca să nu audă. După câteva zile, toată lumea ajunse să-i priceapă şi să-i respecte slăbiciunea. Sub imboldul sentimentului care decretează că asasinii condamnaţi la moarte trebuie trataţi cu o amabilitate specială, familia avea grijă, de câte ori bătrânul Bidlake era de faţă, să evite orice aluzie la ceea ce se întâmplă la etajul de deasupra.

În acest timp, Philip se plimba neliniştit prin casă. Din când în când, urca în dormitorul copilului; după ce încerca zadarnic, ca de fiecare dată, s-o convingă pe Elinor să iasă din odaie, cobora din nou după câteva minute. N-ar fi putut să rămână mult timp acolo. Gestul inutil al lui Elinor, de a veghea când ştia bine că nu mai era nicio speranţă, îl înspăimânta; lipsa de activitate îl înnebunise întotdeauna, iar în împrejurările actuale această lungă perioadă de inerţie mintală devenise un chin. Între vizitele făcute bolnavului, citea sau încerca să scrie. Mai trebuia să se ocupe şi de acea istorie cu Gladys Helmsley. Boala copilului îl împiedicase să plece la Londra şi îl scutea astfel de obligaţia de a discuta personal cu Gladys. Trecuse rezolvarea problemei în sarcina lui Willie Weaver, care era avocat de afaceri şi în acelaşi timp prietenul său de încredere. I se luase o piatră de pe inimă! Îl îngrozise ideea unei întâlniri cu Gladys. Pe Willie, din contră, istoria părea să-l amuze. „Dragă Philip, îi scrise el, am făcut tot ce am putut pentru Bătrânul tău Tată; dar «tot ce-am putut» s-a dovedit destul de costisitor. Doamna respectivă, tânără şi încântătoare (numai eticheta profesională m-a împiedicat să nu-i fac şi eu un copil), e şi o femeie de afaceri. În plus, sentimentele ei faţă de Bătrânul tău Tată sunt feroce. Are oarecum dreptate, trebuie s-o recunosc, după cele ce mi-a povestit. Ştii unde îşi invita la masă Tatăl tău amorurile? *Chez Lyons*. Trebuie să fie un nebun în genul lui Barmenide[219], cum i-am spus fetei după ce mi-a povestit totul. (Nu-i nevoie, să-ţi spun că n-a priceput spiritul, aşa că ţi-l ofer ţie, pe baza unui comision de cinci la sută din banii ce-i vei primi de la editori pentru fiecare operă, sau opere, în care-l vei folosi.) Spune Bătrânului P[220] ca rândul viitor să cheltuiască ceva mai mult pe distracţiile lui; îi va reveni probabil mai ieftin cu timpul. Sfătuieşte-i să satisfacă nu numai apetitele sexuale, ci şi cele gastronomice; spune-i să-şi

stăpânească calicia cât şi temperamentul. Reîncep atacul mâine, când sper că voi putea stabili în scris termenii tratatului de pace. Îmi pare foarte rău să aflu că nu-i merge prea bine odraslei tale. Al tău, W.W."

Philip surâse citind scrisoarea, şi îşi spuse: „Slavă Domnului că s-au aranjat treburile". Utima frază îl făcu să se ruşineze însă de faptul că se amuzase şi că se simţise uşurat. „Ce egoism imens", îşi reproşa el. Şi vrând parcă să repare greşeala, urcă şchiopătând scările spre dormitorul copilului, să stea câteva clipe alături de Elinor. Micul Phil zăcea într-o stare de prostraţie. Era de nerecunoscut; se ofilise, se trăsese la faţă, iar obrazul paralizat se strâmbase într-un rânjet. Mâinile micuţe trăgeau tot timpul de cearşaf. Respiraţia i se accelera, sau îi devenea atât de slabă încât te întrebai dacă mai respira cu adevărat.

Sora Butler se dusese să doarmă puţin, căci jumătate din nopţi nu dormea deloc. Philip şi Elinor şedeau fără să-şi vorbească. Philip prinse mâna soţiei sale şi o ţinu strâns. Măsurat de respiraţia slabă şi neregulată ce se auzea în pat, timpul trecea încet.

Îndemnat în cele din urmă de soţie, John Bidlake începu să picteze în grădină pentru prima oară de când sosise la Gattenden. Şi tot pentru prima oară, uitând de sine şi de boală, ajunse să se simtă fericit. „Ce privelişte încântătoare!" Peisajul semăna cu un corp, peste tot curbe şi ondulaţii. Ce forme sferice, Dumnezeule! Norii păreau spatele unor heruvimi; acel dea! neted semăna cu stomacul verzui al unei nereide; scobitura în care se afla Gattenden părea un enorm buric, iar plopii ce se înălţau la jumătatea distanţei de Gattenden aduceau cu un silen imens şi burtos, ieşit parcă dintr-un tablou de Jordaens[221]; acele absurde tufişuri rotunde de tuia din primul plan reprezentau sânii unei Diane verzi, zeiţa locuitorilor din Efez. Frunzele, bruma şi pământul reavăn semănau cu

nişte secţiuni anatomice. Admirabil! Dumnezeule, câte nu s-ar putea scoate din peisaj! Acele crupe serafice ar trebui să reprezinte reflectarea cerească a sinilor Dianei; o temă sferică, cu variaţii. Linia crupelor cobora lent, depăşind şi traversând pânza, spre marginea tabloului, în timp ce linia sinilor cobora lent spre interior. Iar stomacul neted urma să reprezinte acordul transversal şi orizontal al celor două mişcări diagonale, având cei doi sileni uriaşi dispuşi în faţă. Pe primul plan, la stânga, conturul tufişurilor de Wellingtonia, transplantate acolo de imaginaţie, pentru a evita ca dinamica mişcărilor să iasă din tablou; grifonul de piatră ar fi deplasat în dreapta – căci tabloul urma să fie o compoziţie închisă, un mic univers, dincolo de graniţele căruia imaginaţia nu avea voie să rătăcească. Ochiul urma să privească ca printr-un tunel imaginar, fără să se poată abate de la punctul central situat în mijlocul marelui buric al depresiunii de la Gattenden, în jurul căreia toate celelalte fragmente de anatomie divină se vor grupa armonios. „La dracu”; îşi spuse John Bidlake, înjurând cu voce tare dintr-o pură satisfacţie spirituală. „Dumnezeule!” începu să picteze cu un fel de furie.

Plimbându-se prin grădină în cruciada ei interminabilă împotriva buruienilor, doamna Bidlake se opri o clipă în spatele soţului şi privi peste umărul lui.

— Admirabil, spuse ea, comentându-i activitatea şi rezultatele ei artistice.

Se îndepărtă, şi după ce smulse o păpădie, se opri şt începu să-şi repete numele, „Janet Bidlake, Janet Bidlake, Janet Bidlake”. obsedant, până când silabele îşi pierdură orice semnificaţie, devenind la fel de misterioase, arbitrare şi lipsite de sens ca şi cuvintele de deseântec ale unui vrăjitor. Abracadabra. Janet Bidlake. Era într-adevăr ea însăşi? Exista ea oare? Existau oare pomii, oamenii, momentul de faţă, trecutul, toate…?

Între timp, în odaia copilului, se întâmplase ceva extraordinar. Deodată, micul Phil deschisese ochii şi se uitase în jur. Privirea lui o întâlnise pe cea a mamei sale. Atât cât îi îngăduia faţa strâmbă, copilul surâsese.

— Vede! strigă Elinor.

Îngenunchind lângă pat, luă copilul în braţe şi începu să-l sărute cu o dragoste intensificată de un acces de puternică recunoştinţă. După ce zăcuse atâtea zile orb, privind strâmb, Elinor îi era recunoscătoare, adânc recunoscătoare pentru această privire inteligentă cu care îi răspundea, pentru această biată încercare strâmbă de a-i surâde.

— Drăguţul mamii, repetă ea, şi pentru prima oară, după atâta vreme, începu să plângă. Îşi întoarse faţa, pentru că băieţelul să nu-i vadă lacrimile, se ridică şi se îndepărtă de pat. E idiot din partea mea, se scuză ea faţă de soţul ei, în timp ce îşi ştergea ochii, dar nu mă pot stăpâni.

— Mi-e foame, spuse micul Phil pe neaşteptate.

Elinor îngenunche din nou lângă pat.

— Ce-ai vrea să mănânci, dragul mamii?

Copilul nu-i auzi întrebarea.

— Mi-e foame, repetă el.

— E încă surd, spuse Philip.

— Vede din nou, vorbeşte din nou. Elinor era transfigurată. Ştiuse, în ciuda tuturor celor petrecute, că era imposibil ca băiatul să nu se întremeze. Absolut imposibil. Acum avea să vadă că nu se înşelase. Stai puţin, continuă ea. Îţi aduc imediat nişte lapte. Părăsi odaia în grabă.

Philip rămase la căpătâiul copilului. Îi mângâie mâna şi îi surâse. Micul Phil îi surâse la rândul lui. Philip începu şi el să creadă că se petrecuse într-adevăr un miracol.

— Desenează-mi ceva, îi ceru copilul.

Philip îşi scoase stiloul, şi mâzgăli pe dosul unei vechi scrisori unul dintre acele peisaje cu elefanţi, aeroplane, trenuri, purcei zburători şi vapoare, care

îi plăceau fiului său atât de mult. Un elefant se ciocnea cu un tren. Micul Phil începu să râdă slab, dar cu o plăcere vădită. Nu încăpea îndoială; miracolul se înfăptuise cu adevărat.

Elinor se întoarse cu puţin lapte şi o farfurioară cu jeleu. Obrajii ei îşi recăpătaseră culoarea, ochii îi străluceau, iar faţa, în ultimul timp trasă şi rigidă, îşi redobândise instantaneu toată capacitatea de expresie. Parcă ar fi reînviat brusc.

— Vino şi uită-te la elefanţi, spuse micul Phil. Sunt foarte caraghioşi! Între fiecare înghiţitură de lapte şi linguriţă de jeleu, Philip trebuia să-i arate ultimele adăugiri la peisajul supraîncărcat – balene în mare, pescuitori de perle ciupiţi de languste, două submarine luptându-se, un hipopotam într-un balon, un vulcan în erupţie, tunuri, un far şi o mulţime de porci.

— De ce nu-mi vorbeşti? întrebă deodată copilul.

Se priviră.

— Nu ne aude, spuse Philip.

Expresia de fericire a lui Elinor se întunecă momentan.

— Poate că mâine ne va auzi, spuse ea. Dacă orbirea a dispărut azi, de ce să nu treacă şi surzenia mâine?

— De ce şoptiţi? întrebă copilul.

Ca răspuns îl sărută şi îi mângâie fruntea.

— Nu trebuie să-l obosim, spuse în cele din urmă Elinor. Cred că ar trebui să doarmă. Îi bătu perna, îi netezi cearşafurile şi se aplecă peste el. La revedere, scumpule. Copilul putea cel puţin să-i răspundă la zâmbet.

Elinor trase perdelele şi ieşi împreună cu Philip în vârful picioarelor. Pe coridor, se întoarse şi-l aşteptă. Philip o luă de talie, iar Elinor se lipi de el, suspinând adânc.

— Începuse să-mi fie teamă că acest coşmar nu se va mai sfârşi, spuse ea. Până în ultima clipă.

În acea zi, dejunul li se păru o sărbătoare a Învierii, un adevărat Paşte. Biata domnişoară Fulkes, la care disperarea se manifestase cu simptomele unei răceli straşnice, însoţite de coşuri, recapătă un aspect uman; acum era iarăşi în stare să izbucnească în râs la glumele şi la anecdotele lui John Bidlake, care reînviase şi el. Bătrânul pictor intrase, frecându-si mâinile.

— Ce peisaj splendid! exclamase el aşezfndu-se la masă. Aut de zemos, de suculent, dacă înţelegi ce vreau să spun, atât de cărnos – asta-i expresia. Îţi lasă gura apă când îl priveşti. Poate din cauza asta mi-e o foame atât de grozavă.

— Uite-ţi supa, spuse doamna Bidlake.

— Nu-ţi închipui că pot să pictez o dimineaţă întreagă, iar după asta să înghit o supă! În ciuda protestelor celorlalţi, insistă să i se dea un cotiet.

Ştirea că micului Phil îi mergea mai bine îi mări satisfacţia. (Bătu în lemn de trei ori, cu amândouă mâinile deodată). De altfel, ţinea sincer la nepoţelul său. Începu să vorbească, redevenind acel Bidlake gargantuan. Domnişoara Fulkes râse atât de tare la una dintre anecdotele lui despre Whistler, încât se înecă şi trebui să-şi ascundă faţa în şervet. Până şi zâmbetul binevoitor al doamnei Bidlake trăda o vagă ilaritate.

Pe la ora trei, John Bidlake începu să simtă din nou în regiunea diafragmei jena obişnuită, devenită parcă mai acută. Îl zguduiră sughiţuri spasmodice. Încercă să picteze, dar plăcerea se destrămase. Sânii Dianei şi crupele îngerilor îşi pierduseră toată atracţia. „O uşoară obstrucţie a pilorului.” Frazele profesionale ale lui Sir Herbert îi reveniră în memorie. „Conţinutul stomacului… o oarecare dificultate când mâncarea trece în duoden.” După un sughiţ foarte violent, abandonă pensulele şi intră în casă să se culce.

— Unde-i tata? întrebă Elinor când coborî să bea ceaiul.

Doamna Bidlake dădu din cap îngrijorată.

— Se simte iarăşi rău.

— Vai, săracul!

Se lăsă o tăcere, de parcă moartea s-ar fi aflat deodată alături de ei în odaie. „La urma urmei, e bătrân, îşi spuse Elinor; moartea e inevitabilă.” Poate că i se agravase starea; însă micul Phil se simţea mai bine, doar asta conta, în fond. Începu să-i vorbească mamei despre grădină. Philip îşi aprinse o ţigară. Se auzi o bătaie în uşă. Era fata din casă cu un mesaj din partea surorii Butler; li se cerea să vină numaidecât sus.

Convulsiile, fuseseră foarte violente; corpul epuizat nu mai avusese destulă forţă. Până să ajungă în odaia copilului, micul Phil murise.

Capitolul XXXVI

Misterul Webley, cum se grăbiseră ziarele să-l numească, era impenetrabil. Nu exista niciun indiciu. La birourile „Englezilor liberi" nimeni nu ştia nimic. Webley plecase la ora obişnuită şi cu mijlocul lui uzual de transport. N-avea obiceiul să vorbească subordonaţilor despre chestiunile lui personale; nu spusese nimănui unde se duce. Odată plecat de la birou, nimeni nu-i mai văzuse automobilul din momentul când Webley îi spusese şoferului că e liber, şi până în clipa când sergentul din Piaţa St. James începuse să se întrebe, pe la miezul nopţii, cât timp va mai rămâne maşina singură. Nimeni nu observase când fusese parcată, nimeni nu-l văzuse pe cel de la volan când se dăduse jos. Singurele amprente digitale de pe caroserie şi volan aparţineau mortului. Persoana care condusese maşina, după asasinat, purtase evident mănuşi. Nu, nu exista niciun indiciu. Lipsea cu desăvârşire orice dovadă directă. Pe căi ocolite, poliţia făcuse tot ce-i stătuse în putere. Faptul că mortul nu fusese jefuit părea că constituie un indiciu precis că motivul crimei era de ordin politic. La birourile „Englezilor liberi" fu găsită o întreagă colecţie de scrisori de ameniţare. Webley primea vreo două-trei în fiecare săptămână. „Lectura mea favorită", îi plăcea să spună. Se făcu o anchetă pentru a descoperi pe autorii scrisorilor. Doi evrei de origine rusă, locuind în suburbia Houndsditch, un dactilograf din Nottingham şi doi studenţi fanatici de la Colegiul Baliol al Universităţii Oxford fură identificaţi şi arestaţi, dar li se dădu drumul aproape imediat. Zilele treceau. Asasinii rămâneau nedescoperiţi. Interesul publicului pentru crimă

continua să fie aţâţat. O parte din ziarele partidului conservator afirmau făţiş că guvernul liberal-laburist dăduse ordine poliţiei ca afacerea că nu fie investigată prea îndeaproape. „Ucigaşii sunt protejaţi”. „Socialiştii se tem de lumină.” „Politica trece înaintea celor Zece Porunci.” Titlurile articolelor erau violente. Crima servea perfect politica opoziţiei. Ziarul *Daily Mail* oferi o răsplată de zece mii de lire sterline oricui va da informaţii ce vor duce la arestarea asasinilor lui Webley. Între timp, numărul „Englezilor liberi” se dubla de la o săptămână la alta. „Sunteţi de acord cu asasinatul? Dacă nu, înrolaţi-vă în «Organizaţia Englezilor liberi».” Pancartele de pe gardurile ce împrejmuiau clădirile în construcţie atrăgeau toate privirile. Cete de „Englezi liberi” în uniformă ori în haine civile cutreierau Londra, făcând propagandă pentru recrutări, organizând demonstraţii patriotice şi investigând ca detectivii amatori. Profitară de ocazie ca să bată zdravăn mai mulţi cetăţeni, cu ale căror păreri nu erau de acord. În suburbiile Tottenham şi East Ham dădură adevărate lupte împotriva mulţimii ostile; răniră mai mulţi poliţişti. La funeraliile lui Everard, o procesiune lungă de cinci kilometri, compusă din oameni îmbrăcaţi în uniforme verzi, urmă coşciugul până la groapă.

Spandrell citea toate ziarele în fiecare dimineaţă. Ce farsă! Ce comedie nemaipomenită! Lui Illidge, plecat în Lancashire să stea cu mama lui, îi trimisese o carte poştală reprezentându-l pe Everard în uniformă, călare pe calul lui alb; prăvăliile erau pline de fotografii; vânzătorii ambulanţi le vindeau pe stradă. „Un leu mort pare mai primejdios decât un câine în viaţă, scrise el pe dos. Dumnezeu a fost întotdeauna un farsor.”

Cea mai bună glumă a lui Dumnezeu, în ce îl privea pe Spandrell, e că Dumnezeu nu exista. Pur şi simplu nu exista. Nici Dumnezeu, nici diavolul.

Căci dacă diavolul ar exista, ar exista şi Dumnezeu.

Nu-i rămăsese decât amintirea unei prostii sordide şi dezgustătoare, care însă generase un balamuc imens. Mai întâi totul se redusese la o chestiune de lăzi de gunoi, o farsă. Poate că diavolul reprezenta tocmai spiritul lăzilor de gunoi. Iar Dumnezeu? în acest caz, Dumnezeu reprezenta pur şi simplu absenţa lăzilor de gunoi.

„Dumnezeu nu există separat de noi, nici deasupra şi nici în afara noastră." îşi aduse aminte de vorbele rostite odată de Rampion. În orice caz, niciun aspect al lui Dumnezeu, folositor şi important pentru omenire, nu se află deasupra sau în afara noastră. Dumnezeu nu se află nici înăuntrul nostru – în sensul în care protestanţii folosesc fraza – adică ascuns în imaginaţie, în sentimente, în intelect, şi chiar în suflet. El există, firește, şi în alte locuri. Există însă şi înăuntrul nostru, aşa cum o bucăţică de pâine există în tine după ce-ai mâncat-o. Dumnezeu se află chiar în trupul tău, în sângele, maţele, inima, pielea şi în şalele tale. Dumnezeu este rezultatul total, spiritual şi fizic al oricărui gând sau acţiuni importante pentru viaţă, al oricărei legături vitale cu lumea. Dumnezeu este o calitate de acţiuni şi de relaţii

— O calitate pe care o simţi şi o cunoşti prin experienţă. Oricum, la asta se reduce Dumnezeu pentru scopurile *noastre,* pentru scopul de a trăi. Fiindcă, desigur, în scopul de a cunoaşte şi de a face speculaţii, Dumnezeu mai poate exista şi într-o mulţime de alte lucruri. Poate să fie Stânca Epocilor, acel Jehova din *Vechiul testament;* poate fi orice vrei. Dar ce legătură au toate acestea cu noi, fiinţe vii, cu trup. Niciuna, absolut niciuna, afară de aceea de a ne face rău. În clipa când îngădui ca adevărul meditativ să ia locul adevărului pe care-l simţi instinctiv că e o călăuză pentru existenţă, distrugi absolut totul.

Spandrell protestă. Oamenii trebuie să aibă credinţe absolute, trebuie să se ghideze după semne externe fixe.

— Muzica există, spusese el în concluzie, chiar dacă tu personal n-ai niciun interes pentru ea. Trebuie să-i admiţi existenţa în mod absolut, în atara propriei tale capacităţi de a asculta şi de a simţi plăcere.

— Din punct de vedere speculativ şi teoretic, da. N-ai decât să o admiţi. Dar nu trebuie să îngădui cunoştinţelor teoretice a influenţa asupra vieţii practice. În mod abstract, ştii că muzica există şi e frumoasă. Dar nu-i nevoie să pretinzi, când auzi muzica lui Mozart, că te cuprinde un fals entuziasm,. un delir. Dacă o faci, devii unul dintre acei snobi idioţi, cu pretenţia că înţeleg muzica, întâlniţi îndeobşte la Lady Edward Tantamount, oameni incapabili să deosebească muzica lui Bach de cea a lui Wagner, dar căzând în extaz de îndată ce viorile încep să cânte. Tot aşa se întâmplă şi cu Dumnezeu. Lumea e plină de snobi bigoţi. Oamenii care nu sunt. complet vii, care n-au înfăptuit niciodată un act vital, care n-au nicio legătură vie cu ceva, oameni lipsiţi de cea mai elementară cunoştinţă personală sau practică a ceea ce este Dumnezeu. Îi vezi jucând teatru în biserici, gungurindu-şi rugăciunile, pervertindu-se, distrugându-şi în întregime viaţa lor nenorocită, acţionând conform voinţei unei abstracţii imaginate arbitrar şi căreia le place să-i dea numele de Dumnezeu. O bandă de snobi bigoţi. Sunt la fel de groteşti şi merită acelaşi dispreţ ca snobii muzicali din saloanele lui Lady Edward. Nimeni n-are însă destulă minte ca să le-o spună. Lumea admiră pe snobii bigoţi pentru că ar fi creştini buni şi pioşi, când de fapt nu sunt decât nişte mortăciuni cărora ar trebui să le tragi una în dos, sau să le suceşti nasul spre a-i trezi şi readuce la viaţă.

Spandrell se gândise la această conversaţie în timp ce-i scria lui Illidge cartea poştală. Dumnezeu nu există, diavolul nu există; nu mai există decât amintirea unei încăierări josnice printre lăzile de gunoaie, o libarcă ce scormoneşte prin lăzile de gunoaie. Un snob bigot – aşa l-ar numi Rampion. O libarcă ce scormoneşte prin bălegar în căutarea unui Dumnezeu inexistent. Ba nu, ba nu. Dumnezeu există, în afara lui – o fiinţă absolută. Cum poţi să-ţi explici altfel eficacitatea rugăciunilor – căci erau eficace; cum poţi să-ţi explici providenţa şi destinul? Dumnezeu există, dar se ascunde. Se ascunde cu premeditare. Ar trebui să-l forţezi să iasă din bârlog, din bârlogul lui abstract şi absolut şi să-l obligi să devină o calitate a acţiunilor personale, simţite şi experimentate. Ar trebui scos cu forţa de pe poziţia lui din afara şi de. deasupra noastră şi plasat pe o poziţie lăuntrică. Dumnezeu este însă un farsor. Spandrell îl conjurase violent să apară; prin aburii sângerii ai sacrificiului, care datorită forţelor magice urma să-l scoată la iveală pe Dumnezeu, nu apăruse însă decât o ladă de gunoi. Eşecul incantaţiei constituia o probă că Dumnezeu exista în afara lui Spandrell. Unui om nu i se întâmplă decât ce este pe măsura lui. Lada de gunoi e atrasă de lada de gunoi, bălegarul e atras de bălegar. Nu reuşise să-l forţeze pe Dumnezeu să treacă din afara noastră în interiorul nostru. Apariţia lăzii de gunoi confirma realiatea lui Dumnezeu ca o providenţă, ca un destin. Dumnezeu acorda sau refuza graţia divină, Dumnezeu era salvatorul sau distrugătorul predestinat. Lui Spandrell îi fuseseră destinate lăzile de gunoi. Acordindu-i din nou lăzi de gunoi, farsorul providenţial se mulţumea să fie constant în principiile lui.

Într-o bună zi îl întâlni pe Philip Quarles la Biblioteca Londrei.

— Mi-a părut foarte rău de băieţelul tău, spuse el.

Philip mormăi ceva şi păru stingherit ca şi când s-ar fi aflat într-o situaţie penibilă. Nu putea suferi ca cineva să se amestece în durerea lui îngrozitoare. Îi aparţinea, tainică, sacră. Suferea când vorbea despre ea, se ruşina.

— A fost o grozăvie cu totul nejustificată, spuse el ca să schimbe cursul conversaţiei de la problemele particulare şi personale, la cele de ordin general.

— Toate grozăviile sunt nejustificate. Cum suportă Elinor?

Întrebarea era directă şi trebuia să răspundă.

— Foarte greu. Dădu trist din cap. A distrus-o complet. „De ce?" se întrebă el; vocea îi suna atât de straniu, de ireal, şi era atât de goală.

— Şi acum ce-aveţi de gând?

— Plecăm în străinătate peste câteva zile, dacă Elinor va fi în stare să călătorească. Cred că la Siena. Apoi poate la mare, undeva în Maremma. Discuţia asupra acestor detalii geografice îl calma.

— Renunţaţi vasăzică la viaţa domestică în Anglia, spuse Spandrell după o scurtă pauză.

— Nu mai avem niciun motiv să mai rămânem.

Spandrell dădu încet din cap.

— Îţi mai aminteşti conversaţia noastră la club, cu Illidge şi Walter Bidlake? Nu ţi se întâmplă decât ce este pe măsura ta. Viaţa la ţară în Anglia nu este pentru tine. Aici nu te poţi realiza. Ţi s-au pus piedici. Fără nicio milă, Dumnezeule! Providenţa foloseşte nu numai mijloacele cinstite, ci şi josnice. Să fii mereu pe drumuri, fără să te stabileşti nicăieri, să fii un spectator, iată ce ţi se potriveşte ţie. Eşti forţat să faci ceea ce este pe măsura ta. Urmă o tăcere. Sau să trăieşti într-o mocirlă, ca mine. Orice aş face, oricât m-aş strădui să scap, rămân în mocirlă. Cred că acolo voi rămâne întotdeauna. „Da, întotdeauna", continuă el, în gând. Îşi jucase ultima carte şi pierduse. Nu, nu era ultima carte; mai rămăsese una. Penultima. Va pierde şi cu ultima?

Capitolul XXXVII

Spandrell insistă farte mult să vină cât mai urgent. Trebuia negreşit să audă *Heilige Dankgesang eines genesenen an die Gottheit, in der lydischen Tonart.*[222]

— Nu veţi putea înţelege nimic până ce n-o veţi auzi, declară el. Dovedeşte totul fără putinţă de negare – existenţa lui Dumnezeu, sufletul, bunătatea. Este unica dovadă adevărată care există; unica, fiindcă Beethoven era singurul om care îşi putea exprima cunoştinţele. Trebuie să veniţi.

— Cu cea mai mare plăcere, spuse Rampion, dar…

Spandrell îl întrerupse.

— Am auzit ieri din întâmplare că a fost înregistrat pe discuri *Cvartetul în la minor.* M-am grăbit să cumpăr un patefon ca şi discurile, special pentru tine.

— Pentru mine? De ce această generozitate?

— Nicio generozitate, răspunse Spandrell râzând. Nu-i decât egoism. Vreau să auzi şi să-mi confirmi părerea.

— De ce?

— Fiindcă cred în tine, şi dacă o confirmi, voi crede şi eu în mine.

— Ce om! spuse Rampion ironic. Ar trebui să te faci catolic şi să-ţi găseşti un duhovnic.

— Trebuie să vii.

Vorbea serios.

— Dar nu acum, spuse Mary.

— Nu pot astăzi, o îngână soţul ei, care se întreba, în acelaşi timp, de ce insista Spandrell atât de straniu? Ce-o fi cu el? Felul de a se mişca, de a vorbi, privirea lui… Nervozitatea lui.

— Am o mulţime de treabă azi după-amiază.

— Atunci mâine.

„Parcă ar fi beat”, îşi spuse Rampion.

— De ce nu poimâine? întrebă el. Mi-ar conveni mai mult. Iar aparatul n-o să zboare la cer între timp.

Spandrell râânji.

— Nu, dar s-ar putea să zbor eu, spuse el. Cel mai târziu poimâine am dispărut.

— Nu ne-ai spus că pleci, spuse Mary. Unde te duci?

— Cine ştie? răspunse Spandrell, rinjind din nou. Tot ce ştiu eu e că n-am să mai fiu pe-aici.

— Bine, spuse Rampion care îl. privise mirat, atunci să zicem, mâine. „De ce-o fi aşa de melodramatic?” se întrebă el.

Spandrell îşi luă rămas-bun.

— Ce-o fi cu el? exclamă Rampion după plecarea lui Spandrell.

— N-am observat nimic deosebit de ciudat, răspunse Mary.

Rampion schiţă un gest de enervare.

— Tu n-ai observa nici Judecata de apoi, spuse el. N-ai văzut cum încerca să-şi stăpânească enervarea? Parcă era capacul unei tigăi pe foc – aşa se stăpânea. Şi maniera lui melodramatică de-a râde. Parc-ar fi fost intrigantul dintr-o piesă.

— Crezi că se prefăcea? spuse Mary. Juca teatru ca să ne distreze?

— Nu, nu. Era absolut sincer. Dar când intri cu totul în pielea unui personaj negativ dintr-o melodramă, începi inevitabil să te porţi ca intrigantul respectiv. Joci un rol fără să vrei.

— În ce scop face pe intrigantul?

— De unde dracu să ştiu? spuse Rampion enervat. Mary se aştepta întotdeauna ca soţul ei, printr-o intuiţie tainică şi magică, să ştie totul. Încrederea ei îl amuza, uneori îi făcea plăcere, alteori însă îl plictisea. Crezi că sunt duhovnicul lui Spandrell?

— N-are rost să te superi.

— Din contră, spuse Rampion, ar trebui să mă supăr pentru orice. Dacă-ţi păstrezi calmul înseamnă că stai mai întotdeauna cu ochii închişi şi că eşti pe jumătate adormit. Ce s-ar întâmplă dacă am fi tot timpul treji, Dumnezeule! N-ar mai rămâne multe farfurii nesparte. Se îndreptă spre atelier.

Spandrell mergea încet de-a lungul Tamisei, de la Chelsea spre răsărit, fluierând frazele iniţiale ale tonalităţii lydiene din *Heilige Dankgesang.* Relua mereu motivul. Fluviul se pierdea într-un abur fierbinte. Muzica era ca apa într-un ţinut complet uscat. După atâţia ani de secetă, în fine un izvor, o fântână. O maşină de stropit trecu zgomotos, lăsând în urmă un duş artificial. Praful ud avea un miros plăcut. Această muzică era o dovadă, cum îi spusese lui Rampion. În rigolă un mic torent ducea repede spre gaura canalului un pachet de ţigări mototolit şi o coajă de portocală. Spandrell se opri din fluierat. Oroarea esenţială. Ca şi cum ar fi cărat gunoaie; iată ce reprezentase pentru el. O operaţie scârboasă şi neplăcută, cum ar fi curăţatul unei latrine. Mai mult stupidă decât îngrozitoare, de o stupiditate de nedescris. Muzica dovedea existenţa lui Dumnezeu. Dar numai atât timp cât cântau viorile. Când arcuşurile se ridicau de pe corzi, ce mai rămânea? Gunoaiele şi stupiditatea, seceta nemiloasă.

Pe Vauxhall Bridge Road cumpără de un şiling hârtie de scris şi plicuri. Comandă o ceaşcă de cafea şi o gogoaşă, şi se aşează la o măsuţă într-o ceainărie. Cu un capăt bont de creion scrise cele ce urmează: „Către Secretarul General, mâine la ora cinci d.a., ucigaşul lui Everard Webley se va afla la nr. 37 pe strada Catskill, Londra S.W. 7. Apartamentul este la etajul doi. Omul va răspunde probabil personal la sonerie. E înarmat şi capabil de un act disperat.”

Reciti scrisoarea şi îşi aminti de mesajele scrise cu cerneală roşie, imitând sângele şi compuse sub

influenţa poveştilor publicate în foileton de revistele *Chums,* şi *B.O.P.*[223]*;* prin aceste scrisori, el şi Pokinghorne-junior speraseră să sperie, dacă nu chiar să o îngrozească pe domnişoara Veal, intendenta pensionului. Fuseseră descoperiţi şi denunţaţi directorului şcolii. Bătrânul Nosey[224] le dăduse câte trei lovituri de baston la fund. „E înarmat şi capabil de un act disperat." Exact stilul lui Pokinghorne. Dar dacă nu-i avertiza, n-aveau să vină înarmaţi cu revolvere. Şi atunci nu se va întâmpla nimic. Nu se va întâmplă nimic. „Să dăm drumul scrisorii." Împături foaia şi o puse în plic. O prostie esenţială, ca şi o obscenitate şi o stupiditate esenţială. Scrise lăbărţat adresa destinatarului.

— Uite c-am sosit! spuse Rampion când Spandrell le deschise uşa în după-amiaza următoare. Unde e Beethoven? Unde e faimoasa dovadă a existenţei lui Dumnezeu şi a superiorităţii moralei lui Iisus?

— Intraţi. Spandrell îi conduse în salonaş. Gramofonul se afla pe masă. Vreo patru, cinci discuri erau răspândite lângă aparat. Iată începutul părţii lente, continuă Spandrell, luând unul dintre discuri. N-o să vă plictisesc cu restul cvartetului. E splendid *Heilige Dankgesang* este partea cea mai importantă, învârti manivela care punea gramofonul în mişcare; discul începu să se învârtească; lăsă acul în adânciturile discului. O singură vioară scoase o notă lungă, apoi o alta la o sextă mai sus, coborî la quintă (în vreme ce vioara a doua o luă din punctul de unde pornise prima), apoi sări spre octavă, şi rămase suspendată timp de două lungi bătăi. Cu mai mult de o sută de ani în urmă, Beethoven, complet surd, auzise muzica imaginară a unor instrumente de corzi, exprimând gândurile şi sentimentele lui cele mai intime. Făcuse semne cu cerneală pe o hârtie liniată. Un secol mai târziu, patru unguri reproduseseră, după textul tipărit al mâzgăliturilor lui Beethoven,

această muzică pe care Beethoven nu o auzise decât în imaginaţie. Şanţurile în spirală de pe suprafaţa lăcuită a discului îşi reaminteau ce cântaseră ungurii. Memoria artificială se învârtea un ac se mişca în adâncituri, şi printre zgârieturi şi răcnete, care imitau zgomotole surzeniei lui Beethoven, simbolurile sonore ale convingerii şi ale emoţiilor sale izbucniră tremurând în aer. Încet, foarte încet, melodia se desfăşura. Arhaicele armonii lydiene pluteau în aer. O muzică lipsită de pasiune, transparentă, pură şi cristalină, ca o mare tropicală, ca un lac alpin. Apă peste apă. linişte alunecând peste linişte; o conciliere a orizonturilor plane şi a întinderilor fără valuri; un contrapunct de seninătăţi. Totul era limpede şi strălucitor; nicio brumă, niciun amurg vag. Calmul unei contemplări liniştite şi entuziaste, şi nu al unei toropeli sau al somnului. Seninătatea unui convalescent care îşi revine după un acces de friguri şi se regăseşte, nou-născut, într-o împărăţie a frumuseţii. Febra era însă „febra căreia i se zicea viaţă”, iar renaşterea se petrecea pe altă lume; frumuseţea avea ceva nepământean, seninătatea convalescentului era pacea lui Dumnezeu. Înlănţuirea melodiilor lydiene reprezenta cerul.

Treizeci de măsuri lente clădiseră cerul, când, deodată, caracterul muzicii se schimbă De la un arhaism îndepărtat, deveni modern. Armoniile lydiene fură înlocuite de cele ale cheii majore corespunzătoare. Ritmul se acceleră. O nouă melodie făcea salturi şi sărituri, dar nu peste munţii raiului, ci peste cei pământeşti.

— *Neue Kraft fühlend*[225], cită Rampion într-o şoaptă după text. Convalescentul se simte mai bine; muzica însă nu mai e atât de divină.

Noua melodie vibra încă cincizeci de măsuri; şi se termină înăbuşită de zgârieturile acului. Spandrell ridică braţul patefonului şi opri aparatul.

— Partea lydiană reîncepe pe cealaltă faţă, explică el, învârtind manivela aparatului. Urmează

alte pasaje vioaie, în la major. Apoi muzica rămâne lydiană până la sfârşit, devenind din ce în ce mai frumoasă. Nu găseşti că e splendidă? Se întoarse către Rampion. Nu e o dovadă?

Rampion dădu afirmativ din cap.

— E într-adevăr splendidă. Dar singurul lucru pe care-l dovedeşte, după câte am auzit, e că bolnavii pot fi foarte slabi. Este arta unui om care şi-a pierdut trupul.

— Dar care şi-a descoperit sufletul.

— De acord, zise Rampion, bolnavii sunt foarte spirituali, tocmai fiindcă nu mai au toate atribuţiile bărbăţiei. Din acelaşi motiv eunucii sunt amanţi foarte spirituali.

— Beethoven nu era eunuc.

— Ştiu. Dar de ce a încercat să fie? De ce şi-a făcut un ideal în viaţă din castrarea şi ignorarea trupului? Ce e această muzică? Nimic altceva decât un imn adus eunucilor. Admit că e foarte frumoasă. N-ar fi putut să-şi aleagă însă ca subiect ceva mai uman decât castrarea?

Spandrell oftă.

— Pentru mine e o viziune plină de beatitudine, e divină.

— Nu e pământeană. Tocmai de asta mă plângeam.

— Dar un om nu şi-ar putea imagina cerul, dacă ar vrea? întrebă Mary.

— Desigur, atât timp cât nu ar pretinde că imaginaţia este ultimul cuvânt în privinţa adevărului, frumuseţii, înţelepciunii, virtuţii etc. Spandrell vrea să acceptăm aceşti eunuci fără trup ca şi când ar reprezenta ultimul cuvânt. Pur şi simplu, refuz.

— Ascultă întreaga mişcare, înainte de a judeca. Spandrell întoarse discul şi lăsă acul. Cerul strălucitor al muzicii lydiene vibra în aer.

— Splendid, splendid, spuse Rampion când discul se termină. Ai absolută dreptate. E într-adevăr cerul, e într-adevăr viaţa sufletului. Este cea

mai perfectă abstracţie spirituală din realitate, pe care am întâlnit-o vreodată. De ce nu s-a mulţumit însă să fie un om, şi nu un suflet abstract? De ce, spune-mi, de ce? Începu să umble de colo-colo prin odaie. Acest suflet blestemat, continuă el, acest blestemat suflet abstract – un fel de cancer care roade realitatea adevărată, umană şi naturală, şi se întinde mereu în detrimentul ei. De ce nu s-a mulţumit cu realitatea, bătrânul şi idiotul tău Beethoven? De ce a socotit necesar să înlocuiască realitatea, caldă şi naturală, prin cancerul abstract al unui suflet? Cancerul poate avea o formă splendidă; dar dă-l dracului! Corpul este şi mai splendid. N-am ce face cu cancerul tău spiritual!

— N-am chef să mă cert cu tine, spuse Spandrell. Se simţi deodată extrem de obosit, de deprimat. Nu izbutise. Rampion refuzase să se lase convins. Poate că dovada nu constituia de fapt o dovadă. Poate că muzica nu se referea la nimic în afara ei şi a idiosincraziilor inventatorului ei. Se uită la ceas; era aproape ora cinci. Ascultă măcar sfârşitul părţii, spuse el. E partea cea mai frumoasă. Puse gramofonul în mişcare. „Chiar dacă n-are sens, se gândi el, muzica e splendidă, cât timp o auzi. Şi poate că nu e lipsită de sens. La urma urmei, Rampion nu e infailibil.” Ascultă.

Muzica reîncepu. În cerul lydian se petrecuse un fenomen nou şi splendid. Viteza melodiei lente se dublă; contururile ei deveniră mai clare, mai hotărâte; o parte interioară începu să insiste asupra unei fraze fremătătoare. Ca şi cum cerul ar fi devenit deodată şi mai ceresc, cu toate că aceasta pare imposibil, ca şi cum ar fi trecut de la o perfecţiune totală la o perfecţie mai adâncă, mai absolută. Persista o pace de nedescris; dar nu mai era pacea convalescenţei şi a pasivităţii. Palpita, era vie, părea să crească şi să se intensifice, devenea un calm activ, o seninătate aproape înflăcărată. Paradoxul miraculos al vieţii eterne şi al odihnei eterne, se realiza în muzică.

Ascultau, aproape ţinându-şi respiraţia. Spandrell se uită triumfător la oaspetele lui. Propriile nedumeriri îi dispăruseră.

— Cum poţi să nu crezi în ceva care există, în ceva care există atât de evident?

Mark Rampion dădu din cap afirmativ.

— Aproape că m-ai convins, şopti el. Muzica e prea splendidă.

— Cum poate să fie ceva „prea splendid”?

— Nu este umană. Dac-ar continua, ai înceta să fii un om. Ai muri.

Tăcură din nou. Muzica sublimă continua, conducându-i dintr-un cer într-altul, de la o fericire adâncă la o fericire şi mai adâncă. Spandrell oftă şi închise ochii. Faţa lui era gravă, senină, netezită parcă de somn sau moarte. „Da, pare mort, îşi spuse Rampion cât îl privi. Refuză să fie un om. Nu e om – pare un demon sau un înger mort. Acum e mort.” O uşoară discordanţă în armoniile lydiene dădu beatitudinii o acuitate aproape insuportabilă. Spandrell oftă din nou. Cineva bătu în uşă. Expresia batjocoritoare îi reveni; colţurile gurii deveniră din nou ironice.

— Au sosit, spuse Spandrell, şi fără să-i răspundă lui Mary care-l întrebă: „Cine?” ieşi din odaie.

Rampion şi Mary rămaseră lângă gramofon ascultând. revelaţiile cerului. O explozie asurzitoare, un strigăt, o nouă explozie, apoi încă una sfărâmară brusc paradisul de sunete.

Săriră în picioare şi se repeziră la uşă. În coridor, trei bărbaţi în uniforma verde a „Englezilor liberi” se uitau jos la corpul lui Spandrell. Aveau în mână pistoale. Un alt revolver zăcea pe podea, lângă muribund; în tâmpla lui Spandrell se vedea o gaură, iar cămaşa îi era pătată de sânge. Mâinile lui Spandrell se deschideau şi se închideau, se deschideau şi se închideau, zgâriind parchetul.

— Cine a…? începu Rampion.

— El a tras întâi, îl întrerupse unul dintre bărbaţi. Urmă o scurtă tăcere. Prin uşa deschisă se auzea muzica. Emoţia începuse să dispară din melodia celestă. Cerul, în acele note prelungi, redeveni lăcaşul odihnei absolute, al convalescenţei liniştite şi fericite. Note lungi, un acord repetat, întins strălucitor şi pur, atârna,. plutea şi se ridica din ce în ce mai sus, fără niciun efort. Deodată, nu se mai auzi nicio muzică, ci numai zgârietura acului pe discul care continua să se învârtă.

*

După amiază vremea era frumoasă. Burlap plecă acasă pe jos. Se simţea împăcat cu sine însuşi şi cu lumea din jur. „Accept Universul", aşa îşi terminase cu o oră înainte articolul de fond pentru săptămâna următoare. „Accept Universul". Avea toate motivele să-l accepte. Doamna Betterton îi oferise un dejun excelent şi îl măgulise teribil. Revista *Broad Christian's Monthly* din Chicago îi oferise trei mii de dolari pentru dreptul de a publica în serie cartea lui, *Sfântul Francisc şi sufletul modern.* Le răspunsese printr-o telegramă cerind trei mii cinci sute de dolari. Răspunsul revistei *Broad Christian* sosise în acea după amiază; i se acceptau condiţiile. Apoi filialele din Nordul Angliei ale „Societăţilor etice" îl invitaseră să ţină câte patru conferinţe la Manchester, Bradford, Leeds şi Sheffield, cu un onorariu de cincisprezece guinee de conferinţă, ceea ce nu era rău deloc pentru Anglia. Şi nici nu trebuia să mai lucreze mult. N-avea decât să folosească părţi din articolele lui de fond din revista *Literary World.* Două sute patruzeci de guinee, plus trei mii cinci sute de dolari, adică aproape o mie de lire sterline. Va trebui să discute cu agentul lui de bursă situaţia şi perspectivele acţiunilor de la Societăţile de cauciuc. Sau ce-ar fi să-şi plaseze banii la una

dintre aceste Societăţi de investiţii? Ofereau o dobândă foarte sigură de cinci sau şase la sută. Burlap fluieră încet pe drum o melodie de Mendelssohn, *Pe aripile cântecului.* Revista *Broad Christian* şi filialele „Societăţii etice" făceau ca spiritul să-i devină receptiv la muzică. Fluieră cu o satisfacţie egală, când se gândi la cealaltă izbândă a zilei. Scăpase definitiv de Ethel Cobbett. Momentul fusese favorabil. Domnişoara Cobbett plecase în concediu. E mai uşor să aranjezi aceste treburi prin poştă, decât faţă în faţă. Domnul Chivers, şeful contabilităţii, îi trimisese o scrisoare plină de regrete. Din motive financiare, o reducere a personalului revistei *Literary World* devenise urgent necesară. Regretau sincer, dar… Un preaviz, de o lună ar fi fost suficient, conform legii. Dar ca o dovadă a aprecierii serviciilor ei de către direcţiune, alătura un cec reprezentând salariul ei pe trei luni. Orice referinţe ar fi dorit i s-ar fi dat imediat, semnat: al dumneavoastră, Chivers. Burlap voise să îndulcească tonul prea comercial al şefului contabilităţii printr-o scrisoare în care să-şi exprime părerea lui de rău, să o asigure de prietenia lui, şi să se plângă de publicul care nu voia să cumpere *Literary World.* Vorbise despre ea cu prietenul lui Judd de la *The Wednesday Review,* cât şi cu alte persoane din presă, şi va face tot ce-i stă în putinţă etc.

Slavă Domnului, îşi spuse el, şi îşi urmă drumul fluierând *Pe aripile cântecului,* sfârşise definitiv cu Ethel Cobbett, în ceea ce-l privea. De fapt, pentru Ethel, întreaga lume se sfârşi o dată cu această ruptură, căci, peste câteva zile, îi scrise lui Burlap o scrisoare de douăsprezece pagini pe care el o aruncă în foc după ce citi prima frază tăioasă. Ethel îşi vâri apoi capul în sobă şi dădu drumul gazului. Burlap n-avusese cum să prevadă acest lucru. În timp ce se întorcea fluierând spre casă, încerca un sentiment de mulţumire deplină. În seara aceea, el şi Beatrice se purtară ca nişte copii.

Făcură baie împreună. Păreau doi copilaşi aşezaţi fiecare la câte un capăt al cadei mari şi demodate. Ce grozav se distraseră! Se stropiră atât de tare, încât umplură cu apă camera de baie. Unor astfel de fiinţe le e hărăzită Împărăţia Cerului.

Sfârşit

---

[1] Poem filosofic de Percy Bysshe Shelley (1792–1882), conţinând o expunere şi o apărare a dragostei libere între „sufletele complimentare". *Epipsychidion* înseamnă în greaca veche „suflet peste suflet".

[2] *Pierre Louys* (1870–1925), scriitor francez, autor de romane cu violent caracter erotic.

[3] Shakespeare, *Sonetul CXXX.* traducere de Ion Frunzetti – *Sonete.* Editura Tineretului, 1963.

[4] Poem de Alfred de Vigny (1797–1863) dedicat vieţii liniştite şi idilice în mijlocul naturii.

[5] Arhitect englez (1795–1860). A construit clădirea Parlamentului la Londra.

[6] Palat renascentist ridicat la Roma între 1498–1517.

[7] *Charles James Lever* (1806–1872), romancier şi pamfletist irlandez.

[8] *Eduard, Prinţul Negru* (1330–1376). Fiul cel mare al lui Eduard al III-lea. A luptat în Franţa, ieşind învingător în lupta de la Poitiers, în timpul războiului de 100 de ani. A fost denumit „Prinţul Negru", din cauza armurii negre pe care o purta în luptă.

[9] Parter foarte înalt, făcând parţial legătura cu etajul I.

[10] *Charles Steward Parnell* (1846–1891). Om politic irlandez. A luptat pentru autonomia Irlandei. În 1880 a fost ales deputat de Cork. Pentru a-l compromite, adversarii au inventat o scrisoare, publicata în ziarul *Times,* prin care recunoştea participarea la asasinarea Lordului Cavendish, ucis, împreună cu secretarul său, de extremiştii irlandezi, în parcul Phoenix, din Dublin.

[11] Claude Bernard (1813–1878), celebru fiziolog francez, fondatorul medicinii experimentale.

[12] Hei! vacile grase poartă ugerele pline (lat.).

[13] Castelul Glamis, în Scotia, datând din secolul al XI-lea, a fost reşedinţa lui Macbeth, iar apoi a urmaşilor săi, conţii de Strathmore şi Kingshorn. Legenda afirmă că în castel trăieşte un monstru îngrozitor, ascuns într-o cameră cunoscută doar de contele Strathmore şi de intendentul său. Când fiul cel mare al contelui devine major, tatăl său îl pune la curent cu existenţa monstrului, iar tânărul nu va mai zâmbi niciodată.

[14] *Guy Fawkes* (1570–1606), ofiţer englez, conducătorul unei conspiraţii (Complotul prafului de puşcă) care urmărea să arunce în aer clădirea Parlamentului. Complotul a fost descoperit şi Guy Fawkes, arestat, a fost supus torturilor şi executat.

[15] *Macbeth,* actul V, scena 1. Traducere de Ion Vinea, ESPLA, „Biblioteca pentru toţi", 1957.

[16] Teatru londonez, fondat în 1663, restaurat deseori, unde au fost puse în scenă spectacole aparţinând unor genuri foarte variate.

[17] Dar a unui copil teribil (fr.).

[18] Feerie pentru copii scrisă de *Sir J.M. Barrie* (1860–1937), romancier şi autor dramatic englez.

[19] «Au pentru publicul englez un sens mai degrabă peiorativ.» (fr.). Iniţialele asociaţiei „Brotherhood of British Freemen" se pot preta la un calambur (Bloody Buggering Fuckers), echivalent cu o înjurătură foarte trivială.

[20] Poet şi om de stat englez (1554–1586).

[21] *Sir Edward Burne-Jones* (1833–1898), pictor englez, unul dintre reprezentanţii de frunte ai şcolii prerafaelite.

[22] *Donathieu Alphonse Francois, marchiz de Sade* (1740–1814), scriitor francez, autor de romane licenţioase.

[23] Veche legendă engleză. Ţinutul Cornwall fiind bântuit de un monstru, Uriaşul, autorităţile promit o comoară celui ce-l va omorî. Urcat pe o tulpină de fasole ce creşte vertiginos, Jack, fiul unui fermier, reuşeşte prin forţe magice să omoare Uriaşul.

[24] Anuar cuprinzând numele, vârsta, studiile, profesia, adresa etc. ale personalităţilor în viaţă, din toate domeniile de activitate.

[25] Cred pentru că e absurd. Iubesc fiindcă e odios, fiindcă e nedemn… (lat.).

[26] Pentru a se distra, familiile aristocratice din Anglia urmăreau de pe marginea unei gropi lupta dintre un urs vârât cu sila în groapă şi câinii de vânătoare care îl sfâşiau.

[27] Dublură (germ.).

[28] Personaj din piesa lui Rowe (1674–1718) *Frumosul penitent,* prototipul aventurierului sentimental lipsit de scrupule.

[29] *Giovanni Antonio Bazzi,* denumit *Sodoma* (1477–1549), pictor italian, autor al frescelor de la Siena.

[30] *John Greenleaf Whittier* (1807–1892), poet şi reformator american.

[31] *Fra Angelico* (1387–1455), călugăr dominican, a pictat mănăstirea San Marco din Florenţa.

[32] *Thomas Burke* (1886–1945), scriitor, nuvelist şi eseist englez.

[33] *Thomas Macaulay* (1800–1859), om de stat şi istoric englez.

[34] John Morley (1838–1923), om de stat şi scriitor englez.

[35] Divinitate din mitologia greacă, înfăţişată cu trei capete sau trei trupuri.

[36] Zeiţa pădurii *(nemorensis*, în latină înseamnă: al pădurii). Referire ia Diana, care, în apropiere de Aricia, avea o pădure închinată ei.

[37] Tifata – munte la nord de Capua, în Campania, unde se afla un templu al Dianei.

[38] Amestec de substanţe puternic condimentate cu mirodenii.

[39] *Piron* (363–275 î.e.n.), filosof grec, întemeietorul scepticismului în filosofie.

[40] *Wolfgang Koehler* (1887–1967), psiholog german. Studiile sale asupra inteligenţei antropoidelor au stat la baza lucrării intitulate *Inteligenţa la maimuţele superioare.*

[41] Joc de cuvinte, imposibil de tradus. *Intelligence* înseamnă inteligenţă, dar în expresia *Military Intelligence* sensul se modifică devenind: biroul de cercetări secrete al armatei; Spandrell ignoră sensul curent al expresiei şi se referă la sensul fiecărui cuvânt luat separat, pentru a sublinia obtuzitatea cazonă a tatălui său vitreg.

[42] George Moore (1852–1933), poet irlandez.

[43] Cuvinte de spirit (fr.)

[44] Aluzie la un pasaj din *Hamlet,* act I, scena 2,

Hamlet:

„…Recile bucate

Pentru comând, au fost şi ale nunţii”…

(Hamlet, text anglo-român de Vladimir Streinu, Editura pentru Literatură. 1965).

[45] Cu toate acestea (fr.).

[46] De la *Teophrast* (372–287 î.e.n.), scriitor moralist grec, autor printre altele al *Caracterelor.* Sensul în acest caz e de portret foarte caracteristic.

[47] O slăbiciune (fr.).

[48] Când vreau să strălucesc în societate… citez fraze din scrisorile tale (fr.).

[49] *Hypatia* (370–415), filosoafă şi matematiciană greacă, celebră pentru elocinţa şi frumuseţea ei.

[50] Nu mă plictiseşti destul (fr.).

[51] O femeie calmantă (fr.).

[52] Aluzie la Shakespeare, supranumit „Lebăda de pe râul Avon”.

[53] Agenţie internaţională de voiaj cu sediul principal la Londra.

[54] Ce atavism! (germ.)

[55] Parafrazare după „Lăsaţi morţii să îngroape morţii”. *Biblia – Matei.*

[56] Originea nobilă implică obligaţii… Originea umilă implică obligaţii (fr.).

[57] Suflete neînţelese (fr.).

[58] Cartier aristocratic, situat în partea de apus a Londrei.

[59] Deznodământul (fr).

[60] Boală a ficatului (ciroza), descrisă de doctorul englez Bright.

[61] *Henry Ford* (1863–1947), întemeietorul industriei de automobile din Statele Unite.

[62] Stradă la Londra, unde se află principalele case de modă pentru bărbaţi.

[63] Comedie de Aristophan (450–385).

[64] Deuterocanonicul din *Vechiul Testament,* scris de autori necunoscuţi.

[65] *Thomas de Quincey* (1785–1859), scriitor englez, autorul cărţilor: *Amintirile unui mâncător de opium* şi *Crima considerată o artă.*

[66] *Thomas Bowdler* (1754–1825), editor englez, specializat în expurgarea textelor. A publicat astfel o ediţie a operelor lui Shakespeare, *Shakespeare pentru familie* şi o ediţie expurgată din *Decăderea şi prăbuşirea Romei* de Edward Gibbon.

[67] *John Wilmot, conte de Rochester* (1647–1680), poet englez la curtea lui Carol al II-lea al Angliei. A scris poezii, satire şi romane licenţioase *(Sodom).*

[68] Cârciumă celebră la Londra în sec. XVI, frecventată de poeţii elizabetani.

[69] Obiecte disparate şi fără valoare, adunate la un loc (fr.).

[70] *Pecksniff,* personaj din romanul *Martin Chuzzlewit* de Charles Dickens. Personificarea ipocriziei.

[71] *Alcibiade* (450–404 î.e.n.), general atenian, ambiţios şi imoral. Personificarea viciului.

[72] Curtezană greacă, celebră prin orgoliul şi lăcomia ei. Acuzată de impietate, a fost achitată de judecători atunci când avocatul, ca supremă probă a nevinovăţiei, i-a dat jos voalurile transparente.

[73] Eroina unei poezii pentru copii *(nursery rhyme);* micuţa domnişoara Muffet stă pe un taburet *(tuffet)* şi deodată apare un păianjen mare şi negru…

[74] În calendarul republican instituit de Revoluţia Franceză, luna Thermidor marca perioada 19 (20) iulie – 17 (18) august. Aici,

referire la evenimentele revoluţionare din 9 şi 10 Thermidor (27–28 iulie) care au dus la căderea lui Robespierre şi a Convenţiunii montagnarzilor.

[75] „În drum, de-a curmezişul, zăcea mustind la soare. O mortăciune lungă-ntr-un zmârc de cheag stătut”.

[76] „Şi totuşi”…

[77] „La rândul tău, vezi bine, şi tu vei fi la fel cu ele,
Cu leşul, cu duhoarea, cu drojdiile lui,
Luceafărul şi visul nefericirii mele,
Aleanul meu şi leacul pe care mi-l dădui.
…
Atunci, iubito, spune-i şi viermelui tău, care
Te va muşca de buze cu câte-o sărutare…”
(O mortăciune: Trad. Tudor Arghezi – *Scrieri,* vol. V)

[78] *John Bunyan* (1628–1688), scriitor mistic englez, autorul volumului *Călătoria pelerinului.*

[79] *Walter Sickert* (1860–1942), pictor englez peisagist.

[80] *Sir Max Beerbohm* (1872–1956), caricaturist, eseist şi critic dramatic englez.

[81] *Andre Rouveyre* (1879–1962), scriitor şi ilustrator francez.

[82] Draga mea… ai un aer obosit. Eşti bătrână (fr.).

[83] *James Scott, duce de Monmouth* (1649–1685), pretendent la tronul Angliei. După moartea lui Carol al II-lea, debarcă cu armata în Anglia. E învins de James al II-lea, luat prizonier şi decapitat.

[84] *Sir Godfrey Kneller* (1648–1723), pictor portrerist englez, la curtea lui Carol al II-lea.

[85] Case de modă la Paris.

[86] Cu serviciul sfintei cuminecături îndeplinite. (fr.).

[87] *Sir James Dewar* (1842–1923), fizician şi chimist englez, autor al unor studii despre lichefierea hidrogenului şi oxigenului.

[88] Poem inspirat de moartea unui prieten, al poetului englez *Lord Arthur Tennyson* (1809–1892).

[89] *Sir Arthur Stanley Eddington* (1882–1944), fizician englez, promotor al teoriei expansiunii universului. A aplicat teoria

relativităţii în astrofizică.

[90] *Henry Poincaré* (1854–1912), matematician francez de orientare pozitivistă.

[91] *Ernst Mach* (1838–1916), fizician şi filosof austriac de formaţie idealist subiectivă.

[92] Arteră principală la Londra, sediul celor mai importante ziare şi publicaţii.

[93] *Menelik al II-lea* (1844–1913), împărat al Abisiniei; a luptat împotriva dominaţiei italiene şi a depus mari eforturi pentru centralizarea şi modernizarea ţării sale.

[94] Turnuri situate la marginea Bombay-ului. Cadavrele parşilor sunt lăsate aici pradă vulturilor. Printr-o veche tradiţie, această practică cu caracter sacru reprezintă în ochii parşilor suprema onoare adusă celui mort.

[95] *Philip Jones Bailey* (1816–1902), poet englez, autorul unui lung poem filosofic – *Festus.*

[96] *Balada bătrânului marinar,* poem de poetul englez Samuel Coleridge (1772–1834). Bătrânul marinar omoară un albatros, atrăgând astfel asupra sa şi a tovarăşilor săi un blestem, o şoaptă blestemată, în urma căreia tot echipajul va muri, iar bătrânul marinar va rămâne singur pentru a povesti mai departe fapta sa.

[97] Oraş portuar în Olanda, fostă capitală a ţării. A cunoscut în secolul al XVIII-lea o epocă de mare înflorire datorită pictorilor flamanzi stabiliţi acolo (Van Ruysdael, Franz Hals).

[98] *Pinturicchio* (1454–1513), picior italian, a pictat numeroase fresce la Siena.

[99] *John Ruskin* (1819–1900), critic de artă, sociolog şi scriitor englez.

[100] *George Frederick Watts* (1818–1904), pictor şi desenator englez.

[101] Adam Smith, *Avuţia, naţiunilor,* vol. I. Editura Academiei. 1962. p. 16.

[102] În engleză e folosit acelaşi cuvânt *market* şi pentru „piaţa comercială” şi pentru „târgul de vite”. De aici asociaţia de idei a domnişoarei Fulkes.

[103] *Sartor Resartus* sau *Viaţa şi opiniile profesorului Teufelsdröckh din Weissmehtwo* roman de Thomas Carlyle (1795–1881)

[104] *Thomas à Kempis* (1379–1471), scriitor mistic german.

[105] *Elisabeth Barrett Browning* (1806–1861), poetă engleză, soţia poetului Robert Browning (1812–1889).

[106] Vă asigur… la Galeriile Lafayette cămăşile de noapte de flanel pentru copii nu costă decât… (fr.).

[107] Dar i-am spus, aşa sunt bărbaţii. O fată bine crescută… (fr.).

[108] Om cu o senzualitate obişnuită (fr.).

[109] *Jakob Boehme* (1575–1624), filosof mistic german.

[110] Câinii ciobăneşti din Anglia au blana foarte mare, iar părul le acoperă ochii.

[111] Personaj din piesa *Împingeţi plugul* de Thomas. P. Morton (1764–1838). Doamna Grundy a rămas personificarea pudibonderiei şi a falselor convenienţe sociale.

[112] *Arie (Ary) Scheffer* (1795–1835), pictor francez de origine olandeză. Multe dintre picturile sale sunt inspirate de Dante şi Byron.

[113] *Sir Joseph John Thomson* (1856–1940), fizician, englez, profesor de fizică experimentală.

[114] *Sir Oliver Joseph Lodge* (1851–1940), fizician englez; a cercetat forţa electromotrice a celulelor voltaice.

[115] *Sir Alfred Mond* (1868–1930), „regele nichelului”, mare om de afaceri şi politician englez, de origine germană.

[116] *Mary Baker Eddy* (1821–1910), fondatoarea mişcării religioase. *„Ştiinţa creştină”,* sectă răspândită mai ales în Statele Unite, şi care susţine vindecarea trupului prin credinţă.

[117] *James Watt* (1736–1819), mecanic scoţian; a pus la punct proiectul maşinii cu aburi şi al încălzirii cu vapori.

[118] *George Stephenson* (1781–1848), mecanic englez, considerat inventatorul locomotivei.

[119] *Michael Faraday* (1791–1867), fizician şi chimist englez. A descoperit curentele de inducţie şi descompunerea chimică prin

electroliză.

[120] *Sir Henry Bessemer* (1813–1898), inginer englez; a perfecţionat sistemul de transformare a fontei în oţel.

[121] *John Wanamaker* (1838–1922). industriaş american şi director general al Poştei în S.U.A.

[122] Tebaida (în greacă, Thebais), denumirea regiunii meridionale a Egiptului antic, având drept capitală Theba. În deşerturile din preajma acestui oraş s-au refugiat mulţi dintre primii creştini care urmăreau să scape de persecuţii şi să ducă o viaţă ascetică.

[123] *John Knox* (1505–1572), reformator religios englez, fondatorul persbiterianismului.

[124] *Richard Baxter,* (1615–1691), teolog englez, partizan al nonconformismului moderat.

[125] *John Wesley* (1703–1791), fondatorul sectei wesleyenilor, predicând justificarea actelor prin credinţă.

[126] Munca e rugăciune (lat.).

[127] *Samuel Smiles* (1812–1904), scriitor scoţian, autor de cărţi ce recomandă metode de „perfecţionare" a caracterului *(Caracterul; Datoria).*

[128] Vechiul nume al unor insule situate probabil undeva lângă coasta apuseană a Angliei, pomenite de Herodot şi rămase neidentificate.

[129] *Insulele Scilly* sau Sorlingues, mic arhipelag situat la 40 de km de Land's End, la intrarea între Canalul Mânecii şi cea în canalul Bristol.

[130] Drog extras din venin de şarpe fermentat, cu presupuse virtuţi de a asigura longevitatea.

[131] Zeitatea hindusă, înzestrată cu forţă de distrugere, vindecare şi fecundare.

[132] Extras dintr-o specie de cactus fără spini, răspândit în Mexic şi folosit ca narcotic.

[133] Vraci sau tămăduitor, la triburile primitive, folosind metoda de hipnoză, prestidigitaţie sau transă pentru a „vindeca" bolnavii.

[134] Asociaţie internaţională cu un puternic caracter religios, înfiinţată în 1865 în Anglia de Whilliam Booth. Scopul asociaţiei era de a acorda ajutor, sub o formă filatropică, mai ales celor care cred în Dumnezeu, şi de a-i aduce astfel la credinţă. Cu timpul şi-a extins activitatea şi în Europa, Statele Unite, Australia.

[135] *Ernst Heinrich Haeckel* (1834–1919), biolog şi filosof german, partizan al darwinismului în Germania.

[136] *Fenelon-Francois de Salignac de la Mothe,* teolog francez, episcop de Cambrai, precursor al iluminismului. Opera sa literară se compune din romanul mitologic *Télémáque.*

[137] Foarte ciudate… foarte amuzante. Moravuri arabe. Ca să aveţi cu ce vă petrece timpul pe vapor. Numai şaizcei de franci (fr.).

[138] Foarte artistice… Cu totul ciudate. Cincizeci de franci (it.)

[139] Nostime… Foarte indecente. Zece mărci (germ.).

[140] Foarte frumoase, foarte atrăgătoare, foarte indecente, (span.).

[141] Fotografii frumoase. Poze deocheate. Fete goale. Curat deocheate (sued.).

[142] Fotografii deocheate (pol.).

[143] Fotografii indecente (port.).

[144] *Dr. Jekyll şi domnul Hyde,* roman de scriitorul englez R.L. Stevenson (1850–1894). Doctorul Jekyll se transforma noaptea într-un asasin, domnul Hyde. Romanul urmărea să arate un caz de dublă personalitate, de luptă a binelui cu răul în interiorul aceleiaşi fiinţe.

[145] Unul dintre principiile budismului. Cele opt cărări sunt: adevărata credinţă, adevărata gândire, limbajul adevărat, acţiunea adevărată, adevăratele mijloace ale existenţei, efortul regal, amintirea adevărată şi disciplina interioară, adevărata concentrare a gândirii. Conform budismului, cel ce respectă aceste „cărări" se va elibera de durere şi va obţine în cele din urmă salvarea sufletului.

[146] Citat din *Odă către ciocârlie,* de Percy Bisshe Shelley.

[147] *James Wyatt* (1746–1813) arhitect englez, cu studii în Italia. Nepotul său. *Jeffry Wyatt* (1766–1840), tot arhitect, a cultivat cu predilecţie stilul gotic, uneori cu exagerări.

[148] *Horace Walpole* (1717–1797), scriitor englez, autor de romane gotice *(Castelul lui Otranto),* şi-a construit pe proprietatea sa de la Strawberry Hill, în Anglia, un castel extravagant, imitând arhitectura castelelor gotice.

[149] Chive (engl.), arpagic.

[150] *Cântarea Cântărilor – Biblia,* traducerea Vasile Radu şi Gala Galaction. Editura Fundaţiilor, 1939.

[151] Mausoleu grandios, construit la Agra între 1630–1648 de unul dintre împăraţii Indiei, pentru o favorită. Prin splendoarea sa arhitectonică, mausoleul e un punct de atracţie pentru turişti.

[152] *Sir Erwin Henry Landseer* (1802–1873), sculptor, pictor şi gravor englez.

[153] *Paolo Uccello* (1396–1475), pictor italian, a introdus în pictură perspectiva liniară.

[154] *Pierro della Francesca* (1420–1492), pictor italian, inovator în perspectivă, lumină şi atmosferă.

[155] Monument ridicat la Whitehall în memoria soldaţilor căzuţi în război.

[156] Ceasul din turnul palatului Westminster, clădire în care se, află sediul Parlamentului englez.

[157] Parafrazare a unui citat celebru din *Decăderea şi prăbuşirea Imperiului Roman,* vastă lucrare a istoricului englez *Edward Gibbon* (1737–1794).

[158] *Pisanello* (1395–1455?), artist italian renascentist, cunoscut prin medaliile gravate şi prin desenele de animale.

[159] *Sir Frances Chantrey* (1781–1814), sculptor englez, membru al Academiei Regale de Artă.

[160] Baltazar, fiul lui Nabucodonosor, a fost ultimul rege al Babilonului. La unul dintre ospeţele lui a apărut scris pe perete, de o mână nevăzută, o prevestire a dezastrului ce va urma. În aceeaşi noapte, oraşul a fost ocupat de Cyrus.

[161] *Rupert Brook* (1887–1915), poet englez de inspiraţie romantică.

[162] *Lola Montes(z)* (1818–1861), artistă irlandeză, cu o viaţă foarte aventuroasă. A fost amanta regelui Ludovic I, al Bavariei.

[163] *Florence Nightingale* (1820–1910), directoare de spital şi reformatoare a sistemului de îngrijire a bolnavilor de către surori, în Anglia.

[164] Plouă sărutările albastre ale astrelor taciturne (fr.)

[165] *Antonio Diabelli* (1781–1858), compozitor vienez şi editor de partituri muzicale.

[166] În limba engleză, persoana întâi singular, I, se scrie întotdeauna cu majusculă.

[167] O marcă de extras concentrat de carne.

[168] O marcă de lapte condensat.

[169] O mare cafenea şi restaurant la Londra, cu numeroase sucursale şi cu preţuri reduse.

[170] *Edward Grey* (1862–1933), om politic englez, membru al partidului liberal.

[171] *David Lloyd George* (1863–1945), om de stat englez, membru al partidului liberal.

[172] *Raoul Dufy* (1877–1953), pictor, ilustrator şi decorator francez.

[173] Cu toată (fr.).

[174] A ta (fr.).

[175] În ce mă priveşte, mă distrez. Nu grozav (fr.).

[176] Nici pederaştii, nici lesbienele (fr.).

[177] *Herz,* inimă; *Schumerz,* durere; *Triebe,* instincte, porniri (germ.).

[178] Gloves, mănuşi; Turtle doves, turturele (engl.).

[179] *Tart,* plăcintă; (argotic), cocotă; *amorous arts,* arta de face dragoste (engl.).

[180] Dorinţă, poftă, dispoziţie (fr.).

[181] *Elisabeth Gaskell* (1810–1865), romancieră engleză. A descris în romanele ei viaţa în satele din Anglia.

[182] *Knut Hamsun* (1859–1952), scriitor realist norvegian. A primit în anul 1920 Premiul Nobel pentru literatură.

[183] *Heliogobal* (205–222), împărat roman, celebru prin viaţa sa desfrânată.

[184] *Maurice Barres* (1862—1923), scriitor francez. Notele sale de drum din Spania au fost publicate sub titlul *Despre sânge, voluptate şi moarte.*

[185] Fiori (fr.).

[186] *William Halse Rivers* (1864–1922), psiholog, fiziolog şi antropolog englez.

[187] *Paul Alverdes* (1897–1979), scriitor şi critic literar german.

[188] *William Norton Wheeler* (1865–1937), zoolog american, cunoscut prin lucrările sale asupra laxonomiei şi ecologiei furnicilor.

[189] Politică de reconciliere între triburile din India, dusă de guvernatorul englez *Sir Robert Graves Sandeman* (1835–1892).

[190] *Aşa grăit-a Zarathustra,* lucrare a filosofului german Friedrich Wilhelm Nietzsche (1844–1900), condamnând morala creştina tradiţională, ca fiind o doctrina a maselor de sclavi, şi predicând, în schimb, superioritatea morală a supraoamenilor, care prin voinţă ajung să deţină puterea. Teoriile reacţionare ale lui Nietzsche au fost preluate şi folosite de nazişti.

[191] Opusul unui dandy. (Fr.)

[192] *Inima dezvăluită.* „Femeii îi e foame şi vrea să mănânce, îi e sete şi vrea sa bea. Femeia e naturală, adică abominabilă. De asemenea e…” (fr.).

[193] „E în căldurile dragostei şi vrea…” (fr.).

[194] „De asemenea e întotdeauna vulgară” (fr.).

[195] *George Meredith* (1828–1909), romancier şi poet englez. Lucrările sale în proză descriu societatea engleză, cu tot conformismul şi prejudecăţile ei, în epoca reginei Victoria.

[196] Personaj legendar, un fel de haiduc, din folclorul englez.

[197] Erou legendar roman. Se spune că împreună cu alţi doi romani a ţinut piept înaintării armatei etrusce, condusă de Lars

Porsena, în timp ce compatrioţii săi dărâmau podul pe care urma să treacă duşmanii.

[198] Unul dintre primii sfinţi creştini, omorât cu pietre.

[199] *Max Reinhardt* (1837–1943), regizor austriac, inovator în teatru.

[200] Ţinutul Negru. Regiune industrială în centrul Angliei având drept centru oraşul Birmingham.

[201] Dumneata eşti italian (it.).

[202] Aş vrea şi n-aş vrea (it.).

[203] Deci (it.).

[204] Satir din mitologia greacă, foarte abil cântăreţ din flaut. L-a provocat pe Apollo la o întrecere pentru a se stabili care dintre ei cântă mai frumos. Muzele l-au dat câştigător pe Apollo, iar Marsyas, drept pedeapsă, a fost jupuit de viu.

[205] Suferind (fr.).

[206] Pisica din *Alice în Ţara minunilor* de Lewis Caroll, cunoscută povestire pentru copii. Printre alte facultăti miraculoase, pisica din Chesire o are pe aceea că diversele părţi din trupul ei dispar una după alta.

[207] În mitologia greacă, personificarea legii şi a dreptăţii, cu puteri de răzbunare asupra celui ce îi încalcă atribuţiile şi rămâne nepedepsit de justiţia umană.

[208] „Poetul e de-o seamă cu pasărea frumoasă…”

[209] „Dar surghiunit cu chiot şi singur în răstrişte,
Aripa uriaşă nu-l lasă să se mişte”. Baudelaire, *Albatrosul* (trad, de Tudor Arghezi, *Scrieri,* voi. 5)

[210] *Herbert Henry Asquith* (1852–1928), politician englez; prim-ministru liberal.

[211] *James Whistler* (1834–1903), pictor şi gravor american, stabilit mult timp la Paris.

[212] *Odo* sau *Eudes* (1036–1097), episcop francez.

[213] *Andrea Mantegna* (1431–1506), pictor italian, puternic influenţat de arta antichităţii.

[214] *Erik Satie* (1866–1925), compozitor francez. A combătut stilul romantic şi impresionist în muzică, cerând o întoarcere la simplitate.

[215] „Nicio piedică materială, toate măsurile rapide dobândite datorită ştiinţei şi bogăţiei. Nicio întinare a independenţei. Să consideri o crimă de atac la adresa propriei tale persoane orice frecventare, orice om sau ţară, care să nu fie voită cu tot dinadinsul. Energia, reculegerea, încordarea singurătăţii trebuie introduse în raporturile cu semenii adevăraţi. Poate nu dragoste, ci prietenii rare, dificile, exaltate, nervoase; să trăieşti ca şi cum ai retrăi în spiritul detaşării, neliniştii şi al răzbunării" (fr.).

[216] *Marie Lenéru* (1875–1918), scriitoare franceză, autoare de piese de teatru cu caracter filosofic.

[217] *Lady Castlemaine* (1641–1709), amanta regelui englez Carol al II-lea al Angliei: a influenţat în bine politica regelui.

[218] *Herondas.* poet grec, din secolul III î.e.n.; a lăsat ca operă literară *Mimi:* scene vorbite, caracteristice pentru moravurile epocii.

[219] Invitaţii prinţului Barmenide din *O mie şi una de nopţi* descopereau că
platourile acoperite cu un capac, ce li se prezentau de către servitori, erau complet goale.

[220] Abreviaţie de la *Pater* (lat.), tată.

[221] *Jacob Jordaens* (1593–1678), pictor flamand, elev al lui Rubens.

[222] Multumiri pioase în tonalitatea lydiană, adresate zeităţii de către un om care s-a însănătoşit (germ.).

[223] Revistele *Chums (Bunii prieteni)* şi *B.O.P. (Boy's Own Paper – Ziarul special al băieţilor)* erau publicate anume pentru elevii de liceu.

[224] *Nosey* (engl.), năsosul.

[225] Cu o nouă forţă (germ.).

Cuprins

Capitolul I
Capitolul II
Capitolul III
Capitolul IV
Capitolul V
Capitolul VI
Capitolul VII
Capitolul VIII
Capitolul IX
Capitolul X
Capitolul XI
Capitolul XII
Capitolul XIII
Capitolul XIV
Capitolul XV
Capitolul XVI
Capitolul XVII
Capitolul XVIII
Capitolul XIX
Capitolul XX
Capitolul XXI
Capitolul XXII
Capitolul XXIII
Capitolul XXIV
Capitolul XXV
Capitolul XXVI
Capitolul XXVII
Capitolul XXVIII
Capitolul XXIX
Capitolul XXX
Capitolul XXXI
Capitolul XXXII
Capitolul XXXIII
Capitolul XXXIV
Capitolul XXXV
Capitolul XXXVI

Capitolul XXXVII

Table of Contents

Capitolul I 5
Capitolul II 26
Capitolul III 40
Capitolul IV 51
Capitolul V 72
Capitolul VI 97
Capitolul VII 114
Capitolul VIII 130
Capitolul IX 135
Capitolul X 158
Capitolul XI 167
Capitolul XII 199
Capitolul XIII 215
Capitolul XIV 250
Capitolul XV 270
Capitolul XVI 282
Capitolul XVII 295
Capitolul XVIII 312
Capitolul XIX 330
Capitolul XX 344
Capitolul XXI 370
Capitolul XXII 404
Capitolul XXIII 409
Capitolul XXIV 418
Capitolul XXV 429
Capitolul XXVI 434
Capitolul XXVII 443

Capitolul XXVIII 449
Capitolul XXIX 460
Capitolul XXX 479
Capitolul XXXI 497
Capitolul XXXII 502
Capitolul XXXIII 525
Capitolul XXXIV 549
Capitolul XXXV 569
Capitolul XXXVI 583
Capitolul XXXVII 589